BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 143
SIBIU
1 şi 15
ianuarie
Nr. 1—4
1996

ETNIA – spaţiu sacru al existenţei umane

Consideraţii pe marginea unui aspect legat de sărbătoarea din 1 ianuarie

La 1 ianuarie este rânduită în calendar o întreită sărbătoare. Se comemorează evenimentul tăierii împrejur a Domnului; se aduce cinstire Sfântului Vasile cel Mare; se prăznuieşte Anul Nou civil.

Referitor la circumziciunea sau tăierea împrejur a Domnului dorim să arătăm că este vorba de o practică religioasă, de un act care se împlinea în legătură cu toţi cei de parte bărbătească din sânul lui Israel.

Domnul Dumnezeu Însuşi a poruncit lui Avraam, strămoşul evreilor să se taie împrejur, el şi toţi urmaşii săi după trup. Se instituia astfel un semn văzut al alegerii, o pecete care îi diferenţia şi trupeşte pe evrei de celelalte neamuri, în general idolatre, politeiste şi multe decăzute din punct de vedere moral-spiritual.

Semnificaţia actului circumcizionii era aceea a tăierii, a extirpării sau îndepărtării din viaţa poporului ales a poftelor necurate, a pornirilor sau aplecărilor spre desfrânare sau întinăciune.

Deşi a fost născut mai presus de fire, dintr-o Fecioară curată şi de la Duhul Sfânt, şi ca atare nu cunoştea concupiscenţa sau aplecarea spre păcat, Domnul s-a supus şi El totuşi actului circumcizionii. A făcut lucrul acesta din cu totul alte considerente decât ceilalţi fii ai lui Israel. În primul rând, aşa cum Însuşi va preciza mai târziu, voia să respecte întru totul Legea, pentru că era de la Dumnezeu şi El n-a venit să o strice ci să o împlinească (Mt. 5, 17). Pentru etapa istorică pentru care a fost hărăzită Legea era, cum va mărturisi şi Sf. Apostol Pavel, „sfântă şi dreaptă şi bună" (Rom. 7, 12).

În al doilea rând, prin acceptarea ritualului circumcizionii, Domnul voia să se integreze deplin în viaţa, tradiţia şi destinul istoric al neamului Său. Prin mama Sa, El aparţinea, după trup, unui neam anume, de care nu se putea distanţa şi pe care nu-l putea renega. Un vechi militant evreu pentru promovarea unor relaţii ecumenice sincere între creştinism şi iudaism, între credincioşii acestor două religii va accentua în mod deosebit lucrul acesta al apartenenţei lui Iisus la stirpea iudaică, folosindu-l ca argument primordial al ecumenismului interreligios. „Iisus al Evangheliilor, Fiul unic şi întruparea lui Dumnezeu, pentru creştini — scrie el — a fost în viaţa Sa umana un evreu... Evreu nu numai după credinţă sau religie, ci evreu din naştere... Nici un creştin nu are dreptul să ignoreze lucrul acesta" (Jules Isaac, Jésus et Israël, Paris, 1959, p. 33).

Într-adevăr, aceasta a fost originea trupească a Mântuitorului. A odrăslit ca un vlăstar din tulpina „bunului măslin" (Rom. 9, 24), care a fost poporul ales. Prin Sfânta Fecioară Maria cobora dintr-o veche familie de evrei, din spiţa lui David, seminţia lui Iuda, care la rândul său a fost fiul lui Iacob, nepotul lui Isaac şi strănepotul lui Avraam. Astfel mărturisesc despre El Sfinţii Evanghelişti Matei şi Luca. Folosind ca sursă de inspiraţie previziunile profeţilor, aceştia au întocmit chiar „o carte a neamului lui Iisus Hristos", adică o listă a ascendenţilor mai însemnaţi ai Domnului, până la patriarhul Avraam, ba chiar până la Adam (vezi Mt. 1, 1—17; Lc. 3, 23—38). De asemenea, Sf. Apostol Pavel, contemporanul cu aproximativ 5 ani mai tânăr al Mântuitorului, ne oferă o mărturie similară. El susţine că evreilor le aparţine, pe lângă privilegiul de a poseda „înfierea, slava, testamentele, Legea, cultul, făgăduinţele, patriarhii" şi cinstea deosebită de a se fi zămislit din neamul lor Hristos, „Cel ce este peste toate Dumnezeu binecuvântat" (Rom. 9, 4—5). Într-alt loc dă amănuntul că Domnul nostru „a răsărit din Iuda" (Evr. 8, 14), fiind steaua lui Iacob şi toiagul de cârmuire din Israel, despre care a profeţit proorocul Varlaam (Num. 24, 17).

Dar nu numai prin naştere, ci şi prin numele pe care îl purta, ca şi prin limba pe care o vorbea, Iisus aparţine poporului în sânul căruia s-a întrupat. Numele Iisus este incontestabil de origine semitică. La fel Hristos este echivalentul semiticului Masiach. Limba deprinsă de la propria Sa mamă avea aceeaşi origine ca şi numele.

Născut şi crescut între evrei, având un nume ca al lor şi vorbind aceeaşi limbă, Domnul şi-a desfăşurat întreaga activitate mântuitoare în ambianţa mediului evreilor din Palestina. Ex-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Sfântul IOAN GURĂ DE AUR

– Despre semnificaţia Botezului –

Pentru ce, deci, această Sărbătoare se numeşte şi Teofania (adică Arătarea Domnului)? Pentru că, nu atunci când s-a născut a şi devenit tuturor cunoscut Hristos, ci atunci când s-a botezat, deoarece până în acea zi a fost necunoscut multora.

Şi că nu-l cunoşteau şi nu-l ştiau mulţi cine este, ascultă-l pe Botezătorul Ioan care zice „În mijlocul nostru se află acela pe care voi nu-l ştiţi" (Ioan 1, 26). Şi de ce să ne mirăm de aceasta că, mulţi nu-l cunoşteau, de vreme ce însuşi Botezătorul nu-l ştiuse până în ziua aceea „Pentru că eu, zice, nu-l ştiam, dar cel care m-a trimis să botez cu apă, acela mi-a zis: „Peste care vei vedea coborându-se Duhul Sfânt ca să rămână peste El, acela este Cel care botează cu Duhul Sfânt" (Ioan 1, 3).

A existat şi un botez iudaic, care curăţea necurăţiile trupeşti, nu însă şi păcatele conştiinţei, pentru că nici dacă cineva ar fi săvârşit desfrânare, nici dacă ar fi furat sau răpit, nici chiar dacă cineva ar fi făcut vreo altă nelegiuire, nu-l curăţea acesta, nicidecum de păcate, ci doar dacă cineva s-ar fi atins de trupurile moarte, sau cineva ar fi mâncat ceva necurat, sau s-ar fi apropiat de un lepros, atunci se spăla şi până seara era necurat, iar apoi se curăţea.

„Să-şi spele — zice — trupul său cu apă curată şi va rămâne necurat până seara şi apoi se va curăţi" (Levitic, 15, 5).

Natural, acestea nu erau în realitate păcate, nici necurăţii, ci deoarece oamenii erau nedesăvârşiţi încă, Dumnezeu cu astfel de porunci i-a făcut mai evlavioşi şi încet, încet, i-a pregătit spre desăvârşirea morală.

Deci botezul iudaic nu curăţea păcatele, ci doar necurăţiile trupeşti; botezul nostru, creştin, nu este la fel ca acela ci este mult mai înalt şi mai plin de har, pentru că el curăţeşte de păcate, spală sufletul şi dăruieşte Duhul Sfânt. La fel botezul lui Ioan, faţă de cel iudaic era mai înalt, dar faţă de cel creştin mai mic, şi într-un anumit fel a folosit ca o punte între cele două botezuri conducând de la acela (cel iudaic) la acesta (la botezul creştin). Pentru că nu îi povăţuia Ioan pe iudei să observe doar curăţiile trupeşti, dar după ce îi lămurea privitor la acelea, îi conducea şi îi sfătuia să lase răutatea şi să urmărească virtutea şi să ţină tare nădejdea mântuirii lor în faptele virtuţii şi nu în cufundările şi în spălările cu apă. Căci nu zicea Ioan „spală-ţi hainele tale şi spală-ţi trupul tău şi ai să fii curat" ci ce zicea? „Faceţi fapte vrednice de pocăinţă" (Matei 3, 8). Şi de ce acesta era mai înalt decât botezul iudaic şi mai prejos decât al nostru? Pentru că botezul lui Ioan, nici Duhul Sfânt nu-l dădea, nici iertarea prin dumnezeiescul har. Numai îndemna spre pocăinţă, că nu avea putere să ierte păcatele. Pentru aceasta s-a şi zis „Eu deci vă botez cu apă, Acela vă va boteza cu Duhul Sfânt şi cu foc" (Matei 3, 11).

Trad. de Ierod. Visarion Bălţat

Viaţa şi opera lui MIHAI EMINESCU în context naţional şi european

Se împlinesc 100 de ani de când, în primăvara anului 1895, studentul în filosofie şi filologie Elie Cristea a prezentat, la o universitate străină (Budapesta), prima teză de doctorat despre „Eminescu, viaţa şi opera sa".

Despre Eminescu s-a scris mult şi frumos, încât cu greu se mai poate adăuga ceva. Firește că nu, dar se pot readuce în conştiinţa contemporanilor fapte şi idei pe care ei trebuie să le cunoască, mai cu seamă că lucrarea studentului ardelean, rămasă în uitare aproape 90 de ani, a fost tradusă în românește de Î. P. S. Dr. **Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului (Pagini dintr-o arhivă inedită, Bucureşti, 1984).

*

La un an după abuzivul proces al memorandiştilor (1894), lupta unionistă a românilor transilvăneni a intrat într-o etapă mai dinamică atât în direcţie politică cât şi culturală, cu scopul precis: afirmarea şi renaşterea naţiunii române, mai ales după instaurarea dualismului austro-ungar (1867—1918).

Pe linia luptei culturale, declanşată şi organizată îndeosebi de societatea „ASTRA", se înscrie şi susţinerea primei teze de doctorat cu subiectul: „Eminescu, viaţa şi opera sa" a studentului ardelean Elie Cristea, devenit după Unire primul patriarh al României, Miron Cristea.

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. Ieremia B. Ghita

MESAJUL ÎNTÂISTĂTĂTORILOR BISERICILOR ORTODOXE

(PATMOS, 26 septembrie 1995)

1. **Slavă şi laudă şi mulţumire** înălţăm Dumnezeului nostru Celui în Treime, că ne-a învrednicit din nou prin mila şi harul Său, pe noi Întâistătătorii Sfintelor Biserici Ortodoxe locale, să ne întâlnim **„în insula ce se cheamă Patmos"** (Apocalipsa I, 9) pentru a sărbători împreună împlinirea a o mie nouă sute de ani de la scrierea cărţii sfinte a Apocalipsei Sfântului Ioan, care încheie Sfintele Scripturi ale Bisericii.

Prăznuind laolaltă cu strălucire şi slujind împreună Domnului întru pomenirea Sfântului slăvitului Apostol şi Evanghelist Ioan şi împărtăşindu-ne din Pâinea şi Potirul credinţei noastre comune, ale speranţei şi ale iubirii, dorim să adresăm credincioşilor Sfintei noastre Biserici Ortodoxe şi tuturor celor ce cred în Hristos, ca şi tuturor oamenilor de bună credinţă, un mesaj de pace şi de iubire, şi să ne unim cu toţii pentru a asculta **„ceea ce Duhul spune Bisericilor"** (Apocalipsa II, 11, 12, 17, 29; III, 6, 13, 22) în aceste timpuri grele.

2. **Timpurile sunt într-adevăr critice,** iar responsabilitatea Bisericii lui Hristos devine grea şi complexă nu numai faţă de fiii săi, ci şi faţă de toţi oamenii şi întreaga creaţie a lui Dumnezeu. Starea critică a acestor timpuri, care sunt caracterizate de mulţi ca „apocaliptice", este determinată şi intensificată de îndepărtarea şi lepădarea oamenilor de Dumnezeu şi, odată cu acestea de încercarea, de îndumnezeire a puterii şi a plăcerilor umane, pe altarul cărora se sacrifică totul, semenii şi întreaga creaţie materială.

În aceste timpuri credem că este de datoria noastră să subliniem **însemnătatea Revelaţiei în Hristos** pentru progresul omenirii, pentru pacea şi înfrăţirea popoarelor, precum şi responsabilitatea Bisericilor Ortodoxe de a contribui, cu tot ce le stă în putere, la instaurarea acestor principii în lumea întreagă. Ele devin astfel purtătoare şi propovăduitoare ale duhului şi etosului acestei Revelaţii.

De aceea, din acest loc sfinţit de evanghelistul iubirii, facem către toţi oamenii, mai ales către cei ce deţin puterea pe pământ şi către cei ce viețuiesc în regiuni de conflicte şi războaie, apel la adevăr, pace şi dreptate pentru toţi. În acest scop suntem gata să oferim şi noi, ca Biserici, puterile noastre spirituale şi morale, oriunde s-ar cere aceasta.

3. Prin apelul nostru dorim să facem cunoscut încă o dată tuturor, cu deosebire celor care intenţionat sau din ignoranţă prezintă o imagine inexactă şi deformată a Bisericii Ortodoxe, că înţelegerea bisericească ortodoxă a neamului nu conţine în nici un fel elementul agresivităţii sau al conflictelor între popoare, ci se referă la specificul fiecăruia dintre acestea, la dreptul sfânt al acestora de a păstra şi cultiva bogăţia tradiţiilor lor şi de a contribui în acest fel la progresul, pacea şi reconcilierea tuturor oamenilor. De aceea şi condamnăm orice fel de fanatism naţionalist capabil să conducă la dezbinare şi ură între oameni, la înstrăinarea sau dispariţia elementelor culturale şi religioase ale altor popoare de pe pământ şi la încălcarea dreptului sacru al libertăţii şi demnităţii persoanei umane şi ale minorităţilor de pretutindeni.

4. Prezentul Mesaj este adresat într-un moment de răscruce al istoriei umane, marcat de apropiatul sfârşit al celui de al doilea mileniu după Hristos şi începutul secolului al XXI-lea. Biserica Ortodoxă nu poate lăsa această aniversare să treacă neobservată, deşi nu ignoră faptul că măsurarea timpului în milenii şi alte unităţi este în fond act convenţional. Măsurarea timpului istoric cu referire la Hristos, cheamă, mai ales pe cei ce cred în Hristos, să marcheze acest moment istoric şi să-l folosească ca pe un prilej de evaluare a marilor evenimente ale secolului ce se încheie şi de estimare a problemelor şi posibilităţilor secolului care, cu voia lui Dumnezeu, se apropie.

Pentru aceste motive, Biserica Ortodoxă intenţionează să organizeze **sărbătorirea la nivel panortodox a jubileului anului 2000 d.Hr.**, în timpul căreia va preamări pe Domnul istoriei pentru tot ceea ce a dăruit Bisericii şi lumii Sale în secolul care se încheie, aducând slavă lui Dumnezeu „pentru toate", după spusele unui Sfânt Părinte al Bisericii, şi va invoca harul, luminarea şi ajutorul Lui asupra Bisericii şi lumii Sale pentru mileniul care urmează.

5. În ceea ce priveşte secolul care se încheie observăm că pentru Biserica Ortodoxă acesta a fost plin de evenimente importante. În diferite părţi ale lumii, creştinii ortodocşi au suferit grele şi îndelungate persecuţii. Martiriul lor a întărit duhul ortodox al smereniei evanghelice, **„al răbdării şi al credinţei sfinţilor"** (Apocalipsa XIII, 10) în Acela Care **„a pornit ca un biruitor ca să biruiască"** (Apocalipsa VI, 2) şi al certitudiniii că în trăirea Crucii lui Hristos se cuprinde şi trăirea Învierii. Sângele martirilor cunoscuţi sau necunoscuţi leagă Biserica noastră într-un mod special de timpurile apostolice.

6. Experienţa aceasta a muceniciei a fost însoţită de **mărturia teologică ortodoxă**, prin care s-a reînnoit teologia artistică şi a fost pusă în evidenţă învăţătura patristică despre lume şi om, precum şi cea despre Biserică şi Sfintele Taine.

Redescoperirea şi promovarea creatoare a învăţăturii Sfinţilor Părinţi răsăriteni ai Bisericii, a „limbajului" şi a frumuseţii icoanelor, precum şi reîmprospătarea conştiinţei misionare, a vieţii monahale şi redescoperirea şi punerea în valoare a Părinţilor filocalici, în strânsă legătură cu dialogul fructuos cu unele curente contemporane ale Filosofiei şi Ştiinţei, toate acestea au dat viaţă teologiei ortodoxe şi au făcut-o apreciată pe plan internaţional.

De aceea, suntem chemaţi să cinstim pe promotorii acestei înfloriri teologice, care prin eforturile lor stăruitoare au condus teologia ortodoxă la o mărturie comună în lumea de astăzi, dincolo de deosebirile şi graniţele etnice şi rasiale.

7. Reînviorarea creatoare a duhului Părinţilor Bisericii nu numai că au ajutat lumea teologică şi bisericească contemporană la înnoirea vieţii Bisericilor noastre locale în general, ci, de asemenea, a oferit diferitelor organisme ale Mişcării Ecumenice, cât şi dialogurilor teologice bilaterale sau multilaterale, mărturia Bisericii celei una, sfinte, sobornicești şi apostolice. Mişcarea Ecumenică, în general, a cărei prezenţă la acest sfârşit de mileniu a fost puternică şi a readus speranţe sfinte între creştinii divizaţi, a constituit un spaţiu important de mărturie, de afirmare şi contribuţie pentru teologia ortodoxă. Din păcate, însă, criza şi devierile semnalate în ultimele decenii în sânul Mişcării Ecumenice impun Bisericii Ortodoxe nevoia unei atitudini de rezistenţă faţă de astfel de devieri, precum şi afirmarea Tradiţiei autentice a Bisericii.

În mod special considerăm că Uniaţia şi Prozelitismul constituie piedici serioase în calea progresului dialogului nostru cu Romanocatolicii şi Protestanţii.

8. În aceste timpuri caracterizate de un proces nestăvilit de secularizare se impune în mod deosebit necesitatea afirmării însemnătăţii **sfinţeniei vieţii,** având în vedere criza spirituală care domină civilizaţia de astăzi. Înţelegerea greşită a libertăţii ca liber-

(Continuare în pag. a 2-a)

PROTOCOL

cu privire la organizarea şi desfăşurarea asistenţei religioase în Armata României

Pe baza art. 29 (5) din Constituţia României şi a tradiţiilor poporului român, a faptului că acordarea asistenţei religioase în Armata României constituie o îndatorire pastoral-misionară a Bisericii, până la adoptarea „Legii Clerului militar şi a asistenţei religioase în armată", între Ministerul Apărării Naţionale şi Patriarhia Română se încheie prezentul Protocol:

1. În Armata României se reia activitatea de asistenţă religioasă, cu caracter permanent, care are menirea să răspundă cerinţelor religioase, morale şi spirituale ale militarilor şi să contribuie la educaţia religioasă, patriotică, civică şi etică a acestora.

2. Activitatea de asistenţă religioasă se organizează de către Patriarhia Română şi Ministerul Apărării Naţionale şi se va desfăşura în timpul stabilit prin programul orar al unităţilor, ţinând seama de specificul şi cerinţele generale ale sistemului militar şi de particularităţile armei sau unităţii militare.

Clerul care se va constitui şi va activa în acest scop (până la instituirea prin „Legea clerului militar şi a asistenţei religioase în armată"), va funcţiona la nivelul Departamentului pentru Politica de Apărare şi Relaţii Internaţionale şi a unităţilor (garnizoanelor) prevăzute în anexele nr. 1 şi 2 ale prezentului Protocol.

Patriarhia Română prin eparhiile sale va asigura personalul clerical necesar, în funcţie de cerinţele armatei şi la solicitarea Ministerului Apărării Naţionale.

3. Participarea militarilor la serviciile religioase şi la programul de asistenţă religioasă se va desfăşura în deplină libertate, în funcţie de apartenenţa confesională a acestora, fiind exclusă orice activitate cu caracter prozelitist.

Comandanţii unităţilor militare de alte confesiuni decât cea ortodoxă, la cererea acestora, pot beneficia de asistenţă religioasă din partea Bisericii sau a cultului de care aparţin, în condiţiile stabilite la punctul 2 din prezentul Protocol.

4. Preotul se subordonează, din punct de vedere administrativ, comandantului structurii în care este încadrat şi se conformează regulilor şi îndatoririlor prevăzute de legile ţării şi regulamentele pentru personalul civil din Ministerul Apărării Naţionale.

Din punct de vedere spiritual-economic, este supus Episcopului locului, cu respectarea rânduielilor bisericeşti.

5. Preotul este îndrumătorul religios şi spiritual în unitatea şi garnizoana în care-şi desfăşoară activitatea, pe baza unui program religios integrat în planul de activităţi al unităţii, aprobat de comandant, şi are, de regulă, următoarele îndatoriri:

— cultivă în sufletele militarilor credinţa strămoşească, sentimentul datoriei faţă de ţară şi popor, dragostea şi respectul faţă de memoria şi jertfele înaintaşilor; dezvoltă sentimentul demnităţii şi onoarei militare, sentimentul patriotic şi al răspunderii faţă de îndeplinirea misiunilor încredinţate;

— desfăşoară activitate de educaţie moral-religioasă, etică şi civică a militarilor, cadrelor militare şi personalului civil, în incinta unităţilor militare;

— colaborează cu alţi factori educaţionali pentru organizarea serviciilor religioase în cadrul unor evenimente importante din istoria şi spiritualitatea poporului român: sărbători naţionale, religioase, aniversări, comemorări şi evocări, Ziua Eroilor, Ziua Armatei Române, zilele categoriilor de forţe ale armatei, armelor, unităţilor, depunerea jurământului militar, încorporarea şi trecerea în rezervă etc;

— oficiază serviciile religioase, administrează Sfintele Taine, asigură mărturisirea şi împărtăşirea personalului militar, civil şi desfăşurarea activităţii de pastoraţie individuală în unităţi, pe terenul de instrucţie şi în aplicaţie, în timp de pace şi de campanie;

— acordă asistenţă religioasă în spitalele militare şi la închisoarea militară, acolo unde există;

— îşi face cunoscută opinia sa când socoteşte necesar sau când i se solicită, în cazul pedepsirii disciplinare a militarilor;

— previne şi combate prin mijloace pastorale specifice faptele antisociale, cele îndreptate împotriva ordinii constituţionale ori a capacităţii de luptă;

— se îngrijeşte împreună cu comandantul de starea morală, psihică şi disciplinară a militarilor;

— acordă atenţie deosebită problemelor de educaţie privind familia.

(Continuare în pag. a 2-a)

PATRIARHUL BISERICII
ORTODOXE ROMÂNE
† **TEOCTIST**

MINISTRUL APĂRĂRII
NAŢIONALE
GHEORGHE TINCA

52700

Mesajul Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe

(Urmare din pag. 1)

tinaj duce la creşterea criminalităţii şi la lipsa de respect faţă de libertatea aproapelui, faţă de sfinţenia vieţii, chiar şi la agresarea lumii fizice şi la distrugerea ecologică. Tradiţia ortodoxă, formată prin trăirea adevărurilor creştine, este purtătoarea spiritualităţii şi a etosului ascetic, care trebuie să fie puse în evidenţă şi afirmate în mod cu totul special în epoca noastră.

9. Această experienţă, împreună cu mărturia ortodoxă, este oferită în smerenie lumii întregi, tuturor oamenilor şi popoarelor fără excepţie, respectând libertatea si specificul fiecăruia în parte, în ascultare faţă de Cel Care **„a fost înjunghiat şi a răscumpărat lui Dumnezeu, cu Sângele Său, oameni din toată seminţia şi limba şi poporul şi neamul"** (Apocalipsa V, 9). Orizontul misiunii ortodoxe, în ciuda greutăţilor temporare, rămâne universal, iar aşteptarea şi orientarea acesteia eshatologice.

10. În mod special, în legătură cu **problema ecologică** care este pentru toţi gravă şi ameninţătoare repetăm şi prin prezentul Mesaj interesul viu şi intens al Bisericii Ortodoxe privitor la folosirea corectă a mediului înconjurător. Deja, cu prilejul întrunirii noastre precedente din Fanar, am manifestat acest interes. Reamintim că din iniţiativa Patriarhiei Ecumenice s-au organizat congrese pe această temă şi s-a fixat ziua de 1 Septembrie a fiecărui an ca zi de rugăciune pentru ocrotirea mediului înconjurător. Declarăm încă o dată că această problemă este extrem de serioasă şi chemăm pe toţi oamenii la trezvie şi la luarea tuturor măsurilor necesare pentru salvarea şi protejarea creaţiei lui Dumnezeu. Biserica Ortodoxă consideră pe om iconom şi nu proprietar al lumii fizice, această înţelegere fiind exprimată în mod cu totul deosebit de tradiţia şi experienţa sa ascetică şi cultică — mai ales de cea euharistică. Astăzi este necesar ca toţi să arătăm dragoste şi să avem o atitudine ascetică faţă de natură.

11. Sensul şi importanţa **Sfintei Euharistii ca centru şi criteriu al întregii vieţi a Bisericii** sunt evidente. Toate Sfintele Taine şi întreaga viaţă bisericească se desfăşoară în jurul Sfintei Euharistii şi primesc substanţă din relaţia cu aceasta. Sfânta Euharistie, săvârşită de fiecare dată sub conducerea sau în numele episcopului canonic al locului, constituie axul central şi criteriul întregii vieţi a Bisericii, descoperind sensul profund şi ultim al existenţei întregii creaţii, care este comuniunea cu viaţa lui Dumnezeu Cel în Treime.

Rezultă cu evidenţă, pe de o parte, că Sfânta Euharistie trebuie să se săvârşească totdeauna în numele episcopului canonic şi cu permisiunea acestuia — pentru a fi validă şi mântuitoare pentru cei ce participă, iar, pe de altă parte, că modul săvârşirii acesteia trebuie să fie acela care se potriveşte cu natura şi caracterul ei de icoană a împărăţiei lui Dumnezeu şi a sensului ultim a tot ceea ce există.

Acest lucru este necesar deoarece, din păcate, se observă uneori devieri grave în ceea ce priveşte permisiunea episcopului cononic şi pomenirea acestuia la Proscomidie, în timp ce modul de săvârşire a Sfintei Liturghii şi a tuturor slujbelor prezintă uneori influenţe străine de tradiţia ortodoxă.

12. Privind deja, cu credinţă şi nădejde, spre mileniul următor, chemăm pe toţi oamenii la rugăciune şi priveghere având în vedere marile probleme, dar şi posibilităţile deosebite care se întrevăd la orizont. **Salturile ştiinţei** aproape în toate domeniile, mai ales însă în biologie, prevestesc realizări de neimaginat, dar şi pericole. Biserica nu poate fi indiferentă faţă de aceste previzibile evoluţii, întrucât de acestea depinde supravieţuirea persoanei umane ca şi **„chip al lui Dumnezeu"**.

13. În domeniul **schimbărilor politice**, Biserica Ortodoxă doreşte să păstreze şi mai departe principiul fundamental privitor la neamestecul acesteia în politică. Desigur, ea nu poate rămâne indiferentă atunci când deciziile politice afectează însăşi existenţa Bisericilor Ortodoxe. De aceea, aşteaptă ca în astfel de situaţii să se ceară şi să se ia serios în seamă şi poziţia sa. Un astfel de caz considerăm a fi **problema viitorului Locurilor Sfinte**, al locurilor de pelerinaj şi al comunităţii ortodoxe care trăieşte acolo, care privesc întreaga Ortodoxie şi mai ales Patriarhia Ierusalimului. Prin urmare, orice discuţie referitoare la schimbarea statutului (status quo) Locurilor Sfinte, statut asigurat de-a lungul veacurilor prin hotărâri şi acorduri internaţionale, nu este posibilă şi nici îngăduit să se facă fără ştirea şi în lipsa Patriarhiei Ortodoxe a Ierusalimului care îşi are reşedinţa acolo de secole.

14. În câmpul mai larg al culturii, se exprimă de către mulţi temerea că mileniul viitor va conduce omenirea în faţa unor **conflicte culturale,** în care elementul religios va fi dominant. Această eventualitate impune tuturor conducătorilor religioşi înţelepciune, prudenţă şi curaj, pentru ca orice element de fanatism şi de ură să fie îndepărtat şi să fie apărată pacea lumii, atât de mult încercată de războaie şi conflicte în secolul care se încheie.

15. Într-o lume confruntată cu tot felul de **secte şi interpretări înfricoşătoare ale cărţii Apocalipsei,** noi toţi, dar mai ales generaţia tânără, suntem chemaţi să învăţăm şi să mărturisim prin cuvânt şi faptă, că numai iubirea lui Dumnezeu, a semenilor şi a întregii creaţii dă sens şi mântuire vieţii noastre, chiar şi în cele mai grele perioade ale istoriei.

În ciuda prezentării dramatice a evenimentelor, cartea Apocalipsei conţine în profunzimea sa însăşi Evanghelia lui Hristos, adică ne descoperă că păcatul omenesc şi puterile demonice distrugătoare au fost şi vor fi biruite de Iisus Hristos, Domnul istoriei, care este **„Alfa şi Omega, Cel ce este şi Cel ce era şi Cel ce vine, Atotţiitorul"** (Apocalipsa I, 8).

* * *

Adresându-vă acestea din sfânta insulă a Patmosului vă îmbrăţişăm cu îmbrăţişare sfântă şi vă transmitem vouă şi lumii întregi cuvântul autorului sfânt al Apocalipsei, cuvânt de credinţă, nădejde şi dragoste: **„Iată, cortul lui Dumnezeu este cu oamenii şi El va sălăşlui cu ei şi ei vor fi poporul Lui şi Însuşi Dumnezeu va fi cu ei. Şi va şterge orice lacrimă din ochii lor şi moarte nu va mai fi, nici plângere nici strigăt, nici durere nu vor mai fi, căci cele dintâi au trecut"** (Apocalipsa XXI, 3—4).

Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu noi cu toţi. Amin.

În Sfânta Insulă Patmos, 26 septembrie 1995, pomenirea adormirii Sfântului slăvitului Apostol şi Evanghelist Ioan Teologul.

† Patriarhul Ecumenic BARTOLOMEOS I, reprezentând şi pe Patriarhul Cetăţii Sfinte a Ierusalimului şi a toată Palestina, DIODOROS II

† Papă şi Patriarh al Alexandriei şi a toată Africa PARTHENIOS III

† Patriarhul Antiohiei şi a tot Orientul, IGNATIOS IV, reprezentat de Mitropolitul IOANNIS de Pergam

† Patriarhul Belgradului şi a toată Serbia, PAVLE

† Patriarhul Bucureştilor şi a toată România, TEOCTIST

† Patriarhul Sofiei şi a toată Bulgaria, MAXIMOS, reprezentat de Mitropolitul GHELASIE

† Arhiepiscopul de Metschete şi Tibilisi şi Catolicos Patriarh a toată Georgia ELIAS

† Arhiepiscopul de Noua Justiniana şi al tot Ciprului, HRISOSTOMOS

† Arhiepiscopul Atenei şi a toată Grecia, SERAFIM

† Arhiepiscopul Tiranei şi a toată Albania, ANASTASIOS

† Arhiepiscopul de Bugu şi Mitropolit al Cehiei şi Slovaciei, DOROTHEI

† Arhiepiscopul de Karellia şi a toată Finlanda, JOHN

PROTOCOL

(Urmare din pag. 1)

6. În desfăşurarea activităţii sale, preotul are statut de consultant al comandantului unităţii în problemele religioase duhovniceşti, civice şi patriotice, morale şi etice.

7. Selecţionarea personalului clerical se va face avându-se în vedere următoarele criterii: studii teologice superioare; definitivatul; activitate pastorală de minimum 5 ani; prestigiu în Biserică şi societate; starea de sănătate bună.

Recomandarea preoţilor se face către Patriarhia Română de Episcopul locului (pentru unităţile — garnizoanele solicitate de Ministerul Apărării Naţionale) potrivit criteriilor bisericeşti. Selecţia se va efectua de o comisie mixtă, formată din reprezentanţi ai Ministerului Apărării Naţionale şi Patriarhiei Române, pe baza unor examene şi teste susţinute de candidaţi.

Candidaţii care promovează examenul de selecţionare vor fi încadraţi şi vor participa la un curs special în Academia de Înalte Studii Militare, cu durata de 60 de zile, conform unor programe întocmite de Inspectoratul Statului Major General în colaborare cu Patriarhia Română.

8. Încadrarea şi instalarea în funcţie a preotului se face la recomandarea Patriarhiei Române, prin Ministerul Apărării Naţionale, de către comandantul garnizoanei respective şi cu participarea reprezentantului Episcopiei locale.

Preoţii încadraţi în structurile militare se bucură de toate drepturile prevăzute de legislaţia în vigoare şi de regulamentele pentru personalul civil din Ministerul Apărării Naţionale.

9. Încetarea activităţii preoţilor se face, când situaţia impune, de către organele abilitate ale Ministerului Apărării Naţionale de comun acord cu Patriarhia Română.

10. Preoţii încadraţi în structurile militare nu pot avea parohie.

11. Potrivit cu solicitările Ministerului Apărării Naţionale, la nivelul unităţilor şi formaţiunilor militare la care nu sunt încadraţi preoţi, asistenţa şi educaţia moral-religioasă vor fi asigurate de preoţi din unităţi bisericeşti locale, recomandaţi de Episcopul locului.

Pe timpul cât desfăşoară activităţi în unităţile militare preoţii prevăzuţi la alineatul de mai sus sunt obligaţi să respecte îndatoririle ce revin preoţilor încadraţi în unităţile militare.

12. Pentru coordonarea activităţilor de asistenţă religioasă în structurile militare se va organiza Secţia de Asistenţă Religioasă a Armatei, în structura Departamentului pentru Politica de Apărare şi Relaţii Internaţionale.

Secţia de Asistenţă Religioasă a Armatei va fi încadrată cu preoţi, precum şi cu 1—2 ofiţeri de stat major potrivit anexei nr. 1, şi va fi condusă de un preot în rang de vicar administrativ, numit de ministrul apărării naţionale la propunerea Patriarhiei Române de care depinde canonic.

13. Atribuţiile generale ale Secţiei de Asistenţă Religioasă a Armatei sunt:

— organizează şi coordonează activitatea de asistenţă religioasă, de educaţie moral-religioasă, patriotică şi civică din structurile militare;

— conlucrează cu conducerile altor culte decât cel ortodox, recunoscute de lege, care au credincioşi în armată, se consultă cu acestea şi stabileşte, de comun acord, modul de acordare a asistenţei religioase;

— face propuneri privind principiile de selecţionare, recrutare şi încadrare a preoţilor;

— elaborează, cu avizul Patriarhiei Române, metodologia şi tematicile programelor de educaţie moral-religioasă şi se preocupă de baza materială, necesară desfăşurării activităţilor de asistenţă şi de educaţie moral-religioasă;

— realizează, prin Direcţia de Informare şi Relaţii Publice, legătura cu presa militară, religioasă şi civilă, precum şi cu alte mijloace de informare în problemele specifice.

14. Preoţii încadraţi în structurile militare vor participa la programele pastorale oranizate de Patriarhia Română şi centrele eparhiale pentru personalul bisericesc, fără a afecta activitatea de asistenţă din structurile militare unde îşi desfăşoară activitatea.

15. Periodic, Ministerul Apărării Naţionale şi Patriarhia Română vor analiza activitatea de asistenţă şi educaţie moral-religioasă, patriotică şi civică, după criteriile ce vor fi stabilite de comun acord, luând măsurile necesare, în scopul pregătirii şi perfecţionării acesteia.

16. Serviciile religioase vor fi săvârşite în timp de pace în lăcaşurile de cult ale unităţilor militare sau ale celor locale anume destinate, pe terenul de instrucţie sau aplicaţii.

În raport cu posibilităţile existente, unităţile militare vor asigura spaţii corespunzătoare — prin amenajarea de lăcaşuri de cult cu toate cele trebuincioase pentru desfăşurarea serviciilor şi asistenţei religioase.

În propunerile de investiţii pentru perioada 1995—2005 se vor prevedea fondurile necesare construirii, amenajării şi dotării spaţiilor adecvate.

17. La data intrării în vigoare a prezentului Protocol, personalul Compartimentului de asistenţă religioasă din Direcţia de Cultură va fi preluat de Secţia de Asistenţă Religioasă a Armatei.

18. Preoţii angajaţi pe baza acestui Protocol vor fi încadraţi şi salarizaţi la nivelul funcţiilor de consilier, expert, inspector de specialitate (gradul profesional II—I/A, Anexa nr. 1 din Legea 40/1991) la unităţile centrale, şi la nivelul funcţiilor de consilier, expert, inspector de specialitate (gradul profesional II—I A, Anexa nr. 10 din Hotărârea de Guvern 281/1993) la celelalte unităţi.

Ţinuta preoţilor va fi cea canonică.

ETNIA — spaţiu sacru al existenţei umane

(Urmare din pag. 1)

ceptând scurta perioadă de timp, de la Naşterea Sa şi până la moartea lui Irod, cât a stat în Egipt, prezenţa Sa este remarcată permanent pe meleagurile Ţării Sfinte.

Templul şi sinagogile au rămas pentru Iisus lacaşurile spre care se îndrepta cu evlavie. Încă din copilărie le cerceta cu regularitate, îndeplinind toate prescripţiile rituale (Ioan 2, 22—38).

Este neîndoielnic că rugându-Se cu osârdie, cum arată Sfintele Evanghelii, Iisus rostea şi rugăciunile zilnice prescrise de ritualul iudaic ca obligatorii pentru orice credincios. Împreună cu ucenicii Săi cânta adeseori psalmii de laudă după tradiţia evreilor (Mt. 26, 30; Mc. 14, 26).

Cunoscând toate aceste realităţi din Revelaţie şi din ceea ce ni se descoperă prin comemorarea evenimentului tăierii împrejur a Domnului din ziua de 1 ianuarie, dorim a atrage luarea aminte asupra ideii ce am formulat-o în titlul acestui articol, anume că **etnia sau neamul este un cadru sacru al existenţei umane.** Legea firii impune oricărui individ să-şi aducă cu rigurozitate aminte de apartenenţa sa la rădăcina şi tulpina arborelui genealogic din care face parte ca un vlăstar. Ignorarea acestui aspect înseamnă înstrăinarea de sine însuşi, desprinderea de pe trunchiul propriului său neam. Este imperios necesar să se ştie lucrul acesta, cu atât mai mult cu cât Dumnezeu însuşi a creat în unitatea genului uman, diversitatea etnică atât de impresionantă. Astfel citim în F. Ap. cap. 17, 26: „Şi a făcut dintr-un sânge tot neamul omenesc, ca să locuiască peste toată faţa pământului, aşezând vremile cele de mai înainte rânduite şi hotarele locuirii lor (a popoarelor — n.n.)".

Diversitatea neamurilor şi limbilor pământului nu este în legătură cu momentul turnului Babel şi deci nu trebuie interpretată ca un rezultat al păcatului şi răzvrătirii oamenilor împotriva lui Dumnezeu, ci trebuie înţeleasă ca fiind dintru început, de la creaţie, voită şi hotărâtă de Dumnezeu.

Unitatea fără diversitate ar fi însemnat monotonie. Dacă Dumnezeu n-a creat nici măcar frunzele unui copac absolut identice, ci fiecare frunză se deosebeşte de alta, cu atât mai puţin putea să creeze într-un astfel de mod neamul oamenilor.

Diversitatea genului uman este evidenta chiar din clipa creaţiei. Astfel se spune în cartea Facerii că: „A făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat şi femeie" (Fac. 1, 27). În unitatea desemnată prin noţiunea generică de „om" se cuprinde diversitatea desemnată prin cele două noţiuni: „bărbat" şi „femeie". Aceasta e diversitatea după gen. Există însă şi diversitate după etnie, pentru că pe parcursul dezvoltării, al înmulţirii oamenilor au apărut şi elementele distinctive între unii şi alţii. Tot în Facere se cuprind acele vestite genealogii biblice, care pun în evidenţă dintru început existenţa etniilor (Fac. cap. 5 şi 10). Astfel, încă înainte de Turnul Babel se vorbeşte despre semiţi, hamiţi şi iafetiţi, cunoscându-se şi zonele geografice în care aceştia s-au stabilit.

Când a fost construit Turnul Babel, s-a deteriorat armonia firească dintre neamurile şi graiurile deja existente. Au apărut bariere despărţitoare, oamenii nemaiînţelegându-se întreolaltă. Ei se apucaseră să facă un lucru rău, contrar voinţei lui Dumnezeu. Creatorul nu le-a mai stat în ajutor. I-a lipsit de harul păcii şi al bunei înţelegeri şi astfel s-au văzut dintr-o dată mânaţi de interese diferite, antagonice.

Este cert că păcatul a influenţat negativ şi acest aspect al existenţei umane, care este etnia. Au apărut pe parcursul istoriei tendinţe fie de exacerbare şi exclusivism etnic precum rasismul şi şovinismul, fie de anihilare şi disoluţie naţională precum imperialismul, cosmopolitismul şi internaţionalismul de tip comunist. Toate aceste curente au afectat raporturile interetnice şi au cauzat grave conflicte şi crime ce au pătat conştiinţa omenirii.

O justă soluţie a problemei etniei o aflăm în Revelaţie. Cu toate că Dumnezeu şi-a ales un popor spre a pregăti prin el calea mântuirii, n-a exclus din planul Său nici neamurile păgâne. Prin graiul profeţilor, şi acestora li s-a vestit bunăvoinţa lui Dumnezeu faţă de ele. El L-a trimis în lume pe Unicul Său Fiu spre a-i mântui pe toţi oamenii, indiferent cărei seminţii aparţin. Când s-a întrupat şi mai ales când S-a jertfit, Fiul lui Dumnezeu a făcut din cele două lumi (iudaică şi păgână) una, surpând peretele cel din mijloc al despărţiturii (vezi Efes. 2, 14).

Sfântul Apostol Pavel va mărturisi şi el că prin Botez, adică prin încorporarea în Biserică diferenţierile de stare religioasă dispar. Astfel se află scris în Epistola către Galateni: „Câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat. Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este rob, nici slobod; nu mai este parte bărbătească şi parte femeiască, pentru că voi toţi una sunteţi în Hristos Iisus" (cap. 3, 27—28). Unitatea în Hristos se realizează nu prin anularea diferenţierilor naturale, firesti, etnice sau chiar de stare socială, ci prin abrogarea statutului religios al oamenilor de dinainte de Hristos, care erau categorisiţi în iudei şi păgâni, popor ales şi neamuri (goim), monoteişti şi politeişti.

După Întruparea Mântuitorului astfel de diferenţieri nu mai există, întrucât toţi sunt chemaţi la o singură mântuire. Botezul fiind unul, toţi cei care îl primesc trebuie să se regăsească în unitatea Bisericii lui Hristos, care este trupul Său mistic. Dar ceea ce este după natură nu se schimbă. Nici apartenenţa la un neam nu încetează. Toate cele ce definesc neamul trebuie să ne definească şi pe noi. Limba, credinţa, tradiţiile, obiceiurile neamului trebuie să fie şi ale noastre; să le socotim şi să le preţuim ca pe o moştenire sfântă, ce ni se transmite din străbuni.

Sectarismul timpului nostru subminează aceste valori. Prin prozelitism induce în eroare sufletele slab ancorate în adevărul credinţei. Sub pretextul înnoirii, al schimbărilor şi modernizării sărăceşte fondul spiritualităţii creştine. Din tezaurul doctrinar, cultic şi de viaţă duhovnicească a primelor secole, când Biserica era nedespărţită, sectele n-au mai păstrat aproape nimic.

Rezistenţa în faţa acestui curent de disoluţie creştină, pe care îl reprezintă sectele, se impune ca o necesitate de maximă importanţă a momentului.

Să ne fie drept pildă atitudinea Mântuitorului, care şi-a iubit neamul şi a respectat Legea, tradiţia şi toate rânduielile statornicite în trecutul istoric.

Viaţa şi opera lui M. EMINESCU...

(Urmare din pag. 1)

Aducerea celui mai reprezentativ spirit poetic român în forul intelectual budapestan a fost un act demonstrativ cu multe semnificaţii.

Tânarul doctorand ardelean arăta, în primul rând, că Eminescu este al tuturor, că anii de formaţie şi de debut îl leagă direct de Transilvania, că există un cult pentru Transilvania şi istoria ei, că peregrinările tinereşti ale lui Eminescu au în vedere: Blajul, Braşovul, Sibiul, centrele puternice de cultură românească şi mai ales de renaştere romanică.

Susţinerea tezei de doctorat a lui Elie Cristea reprezintă o izbândă spirituală românească, un triumf al spiritului umanist, peste prejudecăţi şi restricţii politice, o recunoaştere indirectă a prezenţei unei valori literare de dimensiune europeană, produsă de un popor faţă de care exista de veacuri o atitudine de dispreţ şi aroganţă.

Teza lui Elie Cristea, bazată pe o informaţie exactă, în partea I-a biografică, aduce în atenţie o imagine a întregii arii româneşti pe care poetul a călcat-o, dar şi Viena, Budapesta, Berlin, Dresda, Stutgart, Veneţia, Florenţa ş.a. ca itinerar european sau nume ca: Ştefan cel Mare, Aron Pumnul, Iosif Vulcan, părinţii Gheorghe şi Raluca, surorile Aglae şi Henriette, nume de poeţi, scriitori şi artişti sau nume universale, societăţi şi ziare, cu alte cuvinte cele mai reprezentative elemente care marchează viaţa şi opera poetului român, devenit exponent universal.

Prezentând biografia eminesciană, Elie Cristea se înscrie el însuşi în ceea ce era numit în epocă — cultul eminescian, foarte viu în Ardeal, încorporat unei spiritualităţi naţionale, unei istorii. În teza lui Elie Cristea aflăm şi unele amănunte valoroase asemenea celor din opera călinesciană. În concluzie Elie Cristea priveşte biografia eminesciană într-un larg context naţional şi european.

În partea a II-a a lucrării, Elie Cristea arăta că Eminescu „datorită genialităţii lui, ocupă locul meritat printre cei mai mari poeţi ai acestui secol". Autorul face exegeza operei eminesciene pe cont propriu. N-a beneficiat de prea multe surse documentare, dar el va întreprinde demersul critic din mândria de a scrie despre un mare spirit poetic şi „pentru a uşura munca generaţiilor viitoare de critici".

Criteriul comentării poeziilor eminesciene este îndeosebi cel comparativ; intenţia de a-l aşeza pe poetul român între spiritele creatoare europene, fiind evidentă şi îndreptăţită. Spune apoi că Eminescu este un poet liric şi aici citează spusele lui Heine despre opera sa: „Chinurile şi plângerile mele / Le-am turnat în această carte / Şi când ai s-o deschizi / Ţi se deschide inima mea".

Deşi s-a format la şcoala poeziei populare, poetul român asimilează repede direcţiile estetice ale vremii care circulau în Europa şi parţial şi în literatura română şi se plasează el însuşi pe dimensiunile universalităţii, atât în latura socială, că şi cea filosofică, erotică, peisagistică.

Pe linia poeziei filosofice, pune în discuţie ideile lui Platon, Kant, precum şi ideile religioase ale lui Siddhârta-Sakyamuni.

In Rugăciunea unui dac, Eminescu îşi prezintă concepţia despre originea lumii.

Ca şi alţi poeţi — arăta Elie Cristea — Eminescu foloseşte după metoda lui Goethe pentru amplificarea unor impresii şi anume antagonismul. E vorba, desigur, de antiteză, frecventă în poezia eminesciană, care-i lărgeşte şi viziunea romantică.

Precum Goethe, care a fost acuzat de exagerare în contrast, tot aşa şi lui Eminescu i s-a obiectat că-i glorifică exagerat pe poeţii trecutului (Epigonii).

Elie Cristea discută şi pesimismul eminescian şi atacă problema în profunzime.

Apelând la analogii cu Lenau şi Schopenhauer, Elie Cristea discută chestia religiei şi-n general a atitudinii lui Eminescu faţă de sentimentul religios.

În ceea ce priveşte poezia erotică, Elie Cristea găseşte şi aici analogii sugestive, citându-l pe poetul german medieval (sec. XIII) Winsbecke, sub influenţa căruia poate fi vorba de chipul feminin angelic din poeziile erotice ale lui Eminescu şi-n general din opera sa, chip rafaelic, dar şi zână autohtonă.

În sfârşit, tot în analogie discută şi motivul teiului în poezia eminesciană, arătând că Eminescu ca şi Heine, găseşte cauza ataşării lui faţă de tei în forma frunzelor acestuia, care se aseamănă cu o inimă. Analogia la nivel universal rămâne o constantă în teza de doctorat a lui Elie Cristea.

În concluzie trebuie să spunem că scopul tezei lui Elie Cristea este demonstrativ-valoric: încadrarea spiritualităţii româneşti în spiritualitatea universală.

BRĂȚARA DE AUR*

Pr. prof. D. Abrudan: Stimate Dle I. Maniţiu, Bunul Dumnezeu v-a hărăzit să împliniţi de curând 90 de ani. Reprezentaţi astfel pentru cei mai mulţi dintre contemporani o prezenă aproape unică. Când spun aceasta mă gândesc atât la venerabila Dvs. vârstă, cât mai ales la frumoasele realizări pe care le-aţi pus în slujba neamului românesc. Credem că ar fi folositor, mai ales pentru generaţia tânără, confruntată cu atâtea probleme, într-o epocă de tranziţie, ca cea pe care o parcurgem, să cunoască lupta cu care aţi biruit veacul. Vă rugăm, deci, să binevoiţi a încerca, fie şi succint, să ne vorbiţi despre Dumneavoastră şi despre felul în care v-aţi împlinit destinul.

Dl. Ioan Maniţiu: Propunerea Dumneavoastră este tentantă, numai că este destul de dificil a vorbi despre tine însuţi, neştiind bine ce să alegi dintre cele multe care s-au petrecut într-o perioadă relativ lungă de timp, cuprinsă între 1905—1995, cât a durat până în prezent viaţa mea. S-au întâmplat, în acest răstimp, mai mult rele decât bune: au avut loc două războaie mondiale, două revoluţii, şi apoi intervalul dintre 1940—1989 când poporul român a avut de înfruntat atâtea necazuri, care nici pe mine nu m-au ocolit.

Este adevărat că tot în acest interval de timp a avut loc şi importantul eveniment de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918, când Provinciile Româneşti s-au unit între hotarele aceleiaşi patrii: România. Ce păcat că a urmat 1940, când rotundul Ţării Româneşti a fost profund afectat şi nedeplin refăcut până în ziua de azi..

Fiind vorba despre „Telegraful Român", publicaţie bisericească, cu un trecut atât de venerabil şi cu cititori atât de răspândiţi, voi încerca să răspund, pe cât posibil, propunerii Dumneavoastră.

Aşadar, m-am născut în 17 octombrie 1905, în satul Dobârca, judeţul Sibiu. De mic am rămas orfan de ambii părinţi şi am fost crescut de bunica după mamă. Primele 7 clase le-am urmat la Şcoala confesională ortodoxă română din sat, unde am învăţat şi limba maghiară, impusă de legile stăpânirii străine de atunci. În satul nostru trăiau şi saşi, care chiar depăşeau numărul românilor. De la copiii lor am învăţat să vorbesc şi limba germană.

În 1919 am terminat şcoala primară şi bunica s-a consultat cu preotul şi cu învăţătorul ce să facă mai departe cu mine. Aceia, oameni înţelepţi, m-au întrebat şi pe mine, iar eu le-am spus că aş dori să devin tâmplar sau mecanic. Pentru bunica o astfel de decizie a fost ca o uşurare. Astfel că, în decembrie 1919, preotul din sat şi cu o soră de-a mamei mele m-au dus la Sibiu, la Reuniunea Meseriaşilor Români, care se îngrijea de plasarea copiilor orfani şi săraci la meserii. Pe atunci, preşedinte al Reuniunii era Victor E. Tordăşeanu, o personalitate bine cunoscută, aici, în părţile Sibiului. Privindu-mă acesta a făcut remarca, defel încurajatoare, că sunt prea mic şi slăbuţ pentru a face ucenicie. Dar şi-a consultat Notesul în care avea notaţi măieştrii doritori de a primii ucenici. Aşa am pornit prin oraş, pe la câteva ateliere. Peste tot acelaşi răspuns, prevăzut de preşedinte: „este prea slăbuţ. Să vină la anul". Văzându-mă respins de peste tot, am început să plâng. Fiindu-i milă, preşedintele a mai făcut o încercare. M-a dus la atelierul unui măestru sas — Knöb Gustav, sculptor în lemn şi tâmplar de mobilă fină de pe str. Şcoala de Înot, nr. 1, deşi acesta nu ceruse ucenici. Cei doi, preşedintele şi măestrul s-au întreţinut în săseşte şi mi-a fost dat să aud aceeaşi constatare, puţin favorabilă mie, că sunt prea mic şi să mai încercăm la anul. Atunci, Dumnezeu mi-a dat curaj şi tot în săseşte am spus şi eu: „Domnule măestru, e adevărat că sunt slăbuţ, dar pot să ascut rândeaua şi ferăstrăul, ba chiar mă pricep să fac furci şi fuse". Auzindu-mă vorbind limba sa, măestrul şi-a schimbat părerea. M-a acceptat povăţuindu-mă să fiu cuminte şi să învăţ. De bucurie, i-am sărutat mâna.

La 10 ianuarie 1920 s-a încheiat contractul de ucenicie pe 4 ani. Măestrul îmi asigura cazarea şi mâncarea, iar bunica trebuia să plătească Asigurările sociale, şcoala şi îmbrăcămintea. Cazarea era chiar în atelierul de tâmplărie, unde se afla un pat supraetajat. Sub pat îmi păstram cufărul cu lenjeria. Ca ucenic lucram 9—10 ore zilnic, iar în timpul şcolii, de la 6—9 seara. Duminica făceam curăţenie în atelier şi mergeam la biserică, iar după masă eram liberi. Principala preocupare în acei 4 ani a fost meseria. Aceasta era pe primul plan şi pentru măestru şi pentru ucenici.

Concomitent cu ucenicia la atelier am urmat şi şcoala de ucenici, iar după terminarea acesteia, m-am înscris şi am absolvit şi Şcoala Industrială Germană, care era confesională şi frecventată numai de saşi. Am fost singurul român care am fost admis, aceasta datorită cunoştinţelor mele de limbă, dar şi prestigiului şi trecerii ce o avea măestrul meu Knöb Gustav.

În 1926 am fost încorporat, şi am fost repartizat ca elev la Şcoala Militară din Braşov. După eliberare, în 15 august 1927, prima vizită, i-am făcut-o bunului meu măestru. M-a primit cum îşi primeşte un tată pe fiul său. Mi-a comunicat atunci că vârsta nu-i mai permite să lucreze şi că îmi închiriază mie atelierul, vânzându-mi sculele şi materialele disponibile. A doua zi, avocatul Mi u a venit să evalueze totul. Am făcut rost de bani şi m-am instalat ca măestru, în locul celui care mi-a pus brăţara de aur şi care a fost un adevărat artist în meseria sa. Desigur că nu mi-a fost uşor. Eram şi tânăr (22 de ani) şi sărac. Aveam de plătit chirie la casă şi la atelier. Era apoi concurenţa meseriaşilor saşi, mai bătrâni şi mai înstăriţi, care nu vedeau cu ochi buni ridicarea românilor. M-au ajutat însă tinereţea şi calificarea de excepţie, pe care am dobândit-o în şcoală, dar mai ales de la măestrul meu, neîntrecut de nici unul dintre cei din breasla sa. Îmi mai lipsea brevetul de meserie ca măestru. Pentru obţinerea lui m-am prezentat la Primăria Sibiu. Primarul Dr. Goritz mi-a adus aminte că Legea Breslelor prevedea acordarea acestui act numai după vârsta de 28 de ani, iar eu nu aveam decât 22. Consultându-mă cu un avocat am aflat ca având Şcoala Industrială Germană eram îndreptăţit să primesc totuşi brevetul. O nouă solicitare la Primărie mi-a dat câştig de cauză. Eram prin urmare în posesia brevetului industrial pentru exercitarea meseriei de tâmplar pe teritoriul oraşului Sibiu.

D. A.: Era foarte important, pe cât se vede, brevetul acela.

I. M.: Era mai mult decât important. Fără de el nu puteai practica meseria. Constituia şi o garanţie a unei înalte calificări. Pe atunci nu se admitea amatorismul sau proasta calitate a unui lucru făcut de meseriaşi. Concurenţa te spulbera dacă nu erai competitiv. N-aş vrea să-mi fie luată în nume de rău lauda, dar la timpul acela, în meseria mea de tâmplar nu mă întrecea nimeni.

D. A.: Cum v-aţi organizat după ce aţi devenit proprietar de atelier?

I. M.: Întâi de toate vreau să precizez că atelierul se afla într-un vad foarte bun. Funcţiona fără încetare de 100 de ani. Era, printre cele mai vestite ateliere din Sibiu. Înaintaşul meu realizase lucrări de mare frumuseţe şi durabilitate. Nu era mobilă mai căutată decât cea lucrată de el. Vreau să spun că măestrul meu mi-a transmis nu numai atelierul dar şi firma, pe care n-o mai dăduse nimeni jos de pe perete timp de 100 de ani. Eu am dat-o pentru a-mi scrie sub numele măestrului Knöb, numele meu şi apoi am reaşezat-o pe perete, unde a rămas până ce vremurile s-au schimbat în ţara noastră şi din păcate nu în bine. Vechiul meu atelier era amplasat unde este azi hotelul „Continental" din Sibiu.

(Continuare în pag. a 4-a)

* Convorbire cu nonagenarul Ioan Maniţiu — măestru tâmplar şi preşedinte al Reuniunii Culturale Naţionale a Meseriaşilor Români din Sibiu.

IN MEMORIAM

ERNST SCHASER (1924 – 1995)

În clădirea Academiei Române din Viena (donaţia Elias) a încetat să mai bată inima celui care a fost Ernst Schaser — un distins prieten al poporului român.

Originar din Sibiu (str. Moara de scoarţă), Ernst Schaser s-a născut aici în urmă cu 71 de ani. A copilărit, alături şi împreună cu copiii saşi şi români din cartier şi de la şcoala primară. După terminarea liceului (absolvit în limba germană), el a devenit student la Facultatea de comerţ (Ştiinţe economice) din Viena.

De la începutul şederii sale, în acest mare centru cultural, tânărul student transilvănean a luat legătura cu unii membri ai Coloniei Române vieneze şi în acest fel el a cunoscut viaţa, cultura şi activitatea culturală şi religioasă a românilor de acolo.

Înzestrat cu simţ gospodăresc şi cu hărnicia specifică neamului său, G. Schaser, la terminarea războiului (mai, 1945), n-a lăsat să se ruineze clădirea (distrusă, în bună parte) aparţinând Academiei Române, casă mare situată în centrul Vienei (I. Gölsdorfstrasse). El a reparat-o şi apoi a închiriat apartamentele astfel salvate. Banii adunaţi, după repunerea în funcţiune a tuturor apartamentelor de la cele patru etaje, i-a depus în Banca Austriei. După ce s-au retras trupele sovietice şi Austria a devenit liberă, E. Schaser a luat legătura cu noua Ambasadă Română din Viena şi a prezentat „nota de încasări" efectuate în favoarea Academiei Române.

Azi, Academia Română are, în clădirea ce-i aparţine, un sediu administrativ, din veniturile realizate, de pe urma închirierii multor apartamente, distinsa instituţie ştiinţifică îşi rezolvă unele plăţi pentru reviste, cărţi, medicamente, seminţe etc., necesare documentării şi cercetării ştiinţifice, acţiune pe care E. Schaser a iniţiat-o şi condus-o în primii ani.

... E. Schaser, un competent cunoscător al limbii române şi al culturii noastre, a ajutat, pe lângă Academia Română, şi Colonia Română de acolo şi pe mulţi români pe care i-a cunoscut, în Viena, ori în ţară. El era gata să ajute, cu sfatul competent, dar şi cu punga, pe oricine întâlnea din ţara lui de origine (români, saşi, evrei, unguri). Între cei care au beneficiat de ajutorul său se numără şi semnatarul acestor rânduri. În timpul celor două călătorii de studii (documentare în vederea finalizării tezei de doctorat) m-am bucurat de inima sa largă şi de ospitalitatea distinsei sale soţii — Doamna Ingrid Schaser (originară din satul Romoz, judeţul Hunedoara) şi a fiicelor sale — Karin şi Christiane.

Locuinţa familiei Schaser, din clădirea Academiei Române, a fost (şi este şi acum!) o mică oază românească (covoare, ţesături, tablouri, ceramică) primitoare pentru toţi sosiţii din România.

Dumnezeu să-i odihnească sufletul său bun şi darnic, iar pe soţia sa şi pe fiicele sale, împreună cu familiile lor, să le binecuvânteze!

Dr. Petre Puşcaşu,
profesor la Universitatea din Oradea

Fără titlu...

Sub acest generic Revista „Probleme ale tinerilor" editată de către Biserica Ortodoxă Greacă, prezintă în numărul ei din iulie—august pe anul trecut o informaţie ce a stârnit deopotrivă vâlvă şi controversă.

Despre ce este vorba?

Reputatul turcolog Dimitrie Katsikin, de la Universitatea din Ioanina — Grecia, bazat pe o informaţie a istoricului turc Resat Ekrem Kotsou, a lansat ideea că Geamia Fetih din Constantinopol, zidită la 10 ani după cucerirea Constantinopolului, deci în 1463, de către arhitectul grec Hristodulos, ar fi fost construită pe ruinele celebrei Biserici Ortodoxe a Sfinţilor Apostoli, zidită de împărăteasa Elena. Această celebră biserică închinată Sf. Apostoli şi în care se păstrau părţi din moaştele celor 12 Apostoli era şi locul de înmormântare al bazileilor bizantini.

După istoricul turc, cu aproximativ 100 de ani în urmă din porunca sultanului Abdul Hamid al II-lea, au avut loc lucrări de restaurare, prilej cu care sultanul a poruncit să fie deschis şi mormântul lui Mohamed Cuceritorul care era în apropierea moscheii. Dar stupoare! În mormânt nu s-a găsit absolut nimic, acesta fiind cu desăvârşire gol. Dar la o adâncime de aproximativ 3 m sub mormânt s-a descoperit un tunel ce făcea legătura cu subsolul fostei Biserici a Sfinţilor Apostoli. Aici au fost găsite morminte ale Împăraţilor Bizantini, precum şi un mormânt din marmură ce cuprindea trupul mumificat al lui Mahomed Cuceritorul. Acesta a fost recunoscut cu uşurinţă după trăsăturile feţei ce îi fuseseră imortalizate în portretul făcut sultanului de către pictorul italian Bellini.

Sultanul Abdul Hamid al II-lea a poruncit să fie închis de îndată mormântul iar intrarea în subsolul Bisericii Sf. Apostoli să fie sigilată şi să nu fie pomenit nimic despre această descoperire mai ales că circulau zvonuri că Mahomed Cuceritorul ar fi fost în ascuns... creştin! Interesant — afirmă profesorul Katsikin — mormântul sultanului nu avea nimic comun cu monumentele funerare islamice, ci era un veritabil sarcofag creştin de factură bizantină. Se ştie din istorie că sultanul Mahomed Cuceritorul s-a arătat interesat de învăţătura creştină astfel că îndată după cucerirea Constantinopolului a cerut noului Patriarh Ecumenic Ghenadios să-i prezinte o mărturisire de credinţă creştină, care i-a şi fost prezentată de Patriarh sub titlul „Despre singura cale pentru mântuirea oamenilor". De asemenea este cunoscut în mod cert că mama sa era o grecoaică ortodoxă de la care ne spun contemporanii învăţase „Tatăl nostru" şi alte rugăciuni creştine, iar un martor ocular al vremii sale ne informează că în ultimii ani ai vieţii, Mahomed Cuceritorul avea în palatul său un iconostas cu icoane în faţa căruia ardea neîntrerupt o candelă. Şi încă ceva: îi ceruse pictorului italian Bellini să-i zugrăvească chiar şi o icoană a Maicii Domnului. Revista turcă „Actuel" ce apare la Istambul scria recent: „Istoricii din păcate n-au putut să dezlege misterul celor 500 de ani ce au trecut de atunci. Poate acest mister va putea fi dezlegat printr-o nouă deschidere a criptei şi printr-o cercetare atentă având acum la îndemână şi instrumente ştiinţifice".

Noile cercetări, dacă se vor face vreodată, vor arunca o nouă lumină asupra personalităţii atât de controversate a lui Mahomed cuceritorul Constantinopolului.

Arhid. Visarion Bălţat

Divorţul – singura alternativă?

Interogaţia din titlu doreşte să suscite interesul persoanelor menite să atenueze acest fenomen, asupra unui flagel cel al divorţului, care alături de avorturile practicate pe scară largă lovesc în neamul românesc.

Care poate fi punctul de plecare în abordarea preventivă şi curativă a eşecului familial?

În anul 1994 la Biroul de Autoritate Tutelară din cadrul Primăriei Sibiu s-au prezentat 481 de cupluri aflate în divorţ ce solicitau ancheta socială privind încredinţarea minorilor, iar în 1995 (până în luna septembrie) au fost luate în evidenţă 274 de cupluri. Din totalul încredinţărilor de minori efectuate, la mamă au fost **226** iar la tată **17.**

Familiile ce s-au prezentat în faţa asistentului social, din păcate, se aflau în faza ultimă a procesului de divorţ, în care copiii erau partajaţi împreună cu maşina de spălat şi televizorul. Adesea disputa pentru încredinţarea copiilor este un pretext ce ascunde un motiv pragmatic, cel de a ocupa domiciliul familial.

Divorţul fiind clasat al doilea ca eveniment transformator al vieţii, după moartea unui soţ, stigmatizează cele două personalităţi maritale. Cei doi parteneri îşi pierd identitatea ca soţi şi părinţi fără a găsi o alternativă de identitate şi poziţie socială, pot deveni dependenţi, se pot simţi devalorizaţi.

Femeile se simt ameninţate de blamare din partea opiniei publice, iar incertitudinile, umilirile, mânia, fac ca această perioadă din punct de vedere emoţional să fie o ţară a nimănui.

Cui se adresează aceste familii în curs de destrămare?

Au răspuns 7 din cele 10 familii intervievate (nu s-a lucrat pe un eşantion reprezentativ), că nu s-au sfătuit cu nimeni, unul s-a adresat părinţilor, doi au colaborat cu avocaţii. În momentul în care se hotărăsc să divorţeze majoritatea caută sfatul şi ajutorul unui avocat. Nici unul nu a menţionat că ar fi cerut sfatul unui preot sau al unui asistent social.

Acest sistem de comunicare, care se realizează între avocaţii celor doi soţi implicaţi în divorţ, nu le acordă concilierea psihologică necesară pentru a diminua teama şi resentimentele. Sunt cazuri în care unul din soţi doreşte reconcilierea (6 cazuri din cele 10 familii) dar asistentul social se vede adeseori pus în situaţia de a discuta doar cu unul din soţi şi se izbeşte ca de un zid de încăpăţânarea celuilalt soţ, care refuză să participe la convorbiri.

O muncă simultană în timpul separării cu amândoi soţii este problematică, dar ea poate ajuta la depăşirea momentelor dificile.

Dragostea a fost principala motivaţie a căsătoriei la toate cele 10 familii chestionate. Dar ea nu s-a metamorfozat într-o dragoste conjugală, într-un act de creaţie şi cultură afectivă duală, în care cele două personalităţi să se simtă mature şi complete.

Un cuplu căsătorit în anul 1993 mărturisea că relaţiile dintre ei au fost armonioase până în momentul căsătoriei, divorţul survenind ca urmare a imposibilităţii asumării responsabilităţilor ce reveneau fiecăruia în gospodărie.

Dintre cei intervievaţi 8 tineri s-au căsătorit după o perioadă de logodnă sub un an, restul de 2, după o logodnă mai mare de 1 an, dar precedată căsătoria în toate cele 10 cazuri de o perioadă mai lungă sau mai scurtă de concubinaj.

Perioada de convieţuire după care a apărut disoluţia familiei se prezintă astfel: după 2 ani de mariaj au divorţat 2 cupluri, după 4 ani 2 cupluri, restul după o căsnicie de 10 ani.

În general divorţul a fost asociat cu lipsa de locuinţe, alcoolismul bărbaţilor şi penuria financiară.

Motivele invocate de soţi în instanţa de judecată au fost: imposibilitatea de a comunica — 3 cazuri, jocurile de noroc — 2 cazuri, relaţii extraconjugale — 1 caz, alcoolism — 3 cazuri, alcoolism şi relaţii extraconjugale — 1 caz.

Ruptura dintre părinţi duce adeseori la deteriorarea relaţiilor afective cu copiii.

Taţii divorţaţi sunt tentaţi să renunţe la a-şi vizita copiii doar câteva ore pe săptămână — se simt inutili şi nu suportă durerea despărţirii.

Copiii care cred că sunt responsabili de separarea părinţilor şi simt că au pierdut dragostea părintelui absent, ajung să reacţioneze doar prin respingerea părintelui care i-a rănit. În viaţa adultă vor fi incapabili de a realiza relaţii durabile. O fetiţă de 6 ani ori de câte ori era întrebată de tată nu-l numea decât „hoţul de tata", refuza să-l vadă, idee impregnată în căpşorul ei de bunicii materni.

Aceşti copii tind să se retragă într-o carapace de durere tăcută, părinţii implicaţi în conflict şi profesorii au puţine şanse să-şi dea seama că ei au nevoie de ajutor. Părintele rămas singur nu poate compensa pierderea celuilalt părinte având la rândul lui mari dificultăţi în primele faze ale adaptării la despărţire.

E necesară adeseori o colaborare între asistenţii sociali mai ales cei cu pregătire teologică, şi preoţii din parohii.

Familiilor aflate în perioada de conflict, celor implicate în divorţ şi familiilor constituite dintr-un părinte singur şi copii, trebuie să li se ofere sprijinul duhovnicesc şi emoţional de care au atâta nevoie. Prezenţa preotului e imperioasă în momentul pregătirii pentru căsătoria tinerilor sau în încercările disperate de împăcare, moment care valorificat la timp poate salva atâtea suflete de la rătăciri grave cum sunt delicvenţa juvenilă şi sinuciderea.

În faţa creşterii ratei divorţialităţii, într-o societate care încurajează acest grav fenomen social, iar sistemul de valori cutumiare se prăbuşeşte, spusele Sf. Apostol Pavel sunt mai vii şi mai actuale ca oricând: „Şi de-aş avea darul proorociei şi tainele toate le-aş cunoaşte şi orice ştiinţă şi de-aş avea atâta credinţă încât să mut şi munţii, iar dragoste nu am, nimic nu sunt".

Codruţa Grădinaru
inspector de specialitate
Primăria Sibiu

APEL DE SUFLET

Mânăstirea „Grigoriu" cu hramul „Naşterea Maicii Domnului" — Ţeghea

Duminică, 7 ianuarie 1996, zi în care se prăznuieşte Soborul Sf. Prooroc Ioan Botezătorul şi Înainte-Mergătorul Domnului, se împlineşte un an de când au fost tunse în monahism 3 surori şi alte 2 rasoforite în mânăstirea „Grigoriu", înfiinţată cu binecuvântarea arhierească a P. S. Sale Justinian Chira Episcop al Maramureşului şi Sătmarului. Mânăstirea se află în satul Ţeghea, com. Craidorolţ, jud. Satu-Mare. Fiind un sat mai izolat, fără drum de acces, mulţi locuitori au părăsit satul rămânând doar 17 familii, dintre care doar 4 familii de români ortodocşi.

Cele 8 măicuţe care se nevoiesc aici, întâmpină multe greutăţi şi lipsuri materiale.

Începutul este greu. Condiţiile în care vieţuiesc sunt destul de vitrege, neputându-şi desfăşura în condiţii normale pravila călugărească. Au nevoie de chilii şi biserică, şcoala din sat în care locuiesc momentan fiind improprie în acest scop, iar cele 7 Laude le săvârşesc în biserica satului.

Lucrările de construcţie au început. S-au ridicat câteva chilii, dar pentru a da posibilitate micuţei obşti să se mărească, situaţia impune construirea unor noi spaţii.

În acest sens, facem un apel tuturor celor ce vor şi au posibilităţi, să-şi îndrepte gândul spre această nouă mânăstire, cu orice fel de ajutor, pentru a se putea reaprinde flacăra spiritualităţii şi a rugăciunii şi pe aceste meleaguri.

Nr. contului mânăstirii, deschis la B.C.R., filiala Satu-Mare este:
— În lei: 451.071.592;
— În DM: 4721.0.10.45.50.0;
— În dolari: 4721.3.16.45.500.

O nouă solie ortodoxă română peste hotare: Corul Bisericii cu hramul „Cuvioasa Paraschiva", din oraşul Victoria, în capitala Elveţiei

(Din însemnările unui participant)

Crescut în umbra şi odată cu Combinatul chimic din preajmă, Oraşul Victoria a intrat în conştiinţa contemporanilor nu numai cu atributul de „primul oraş socialist al ţării" şi cel de „oraşul fără arhivă" dar şi ca oraşul fără biserică...

Pentru edilii săi diriguiţi de „sus", noţiunile de „socialist" şi „biserică" se excludeau reciproc şi, deci, în acest sens s-a procedat ca atare!

Dar, în „ateismul" lor, aceştia nu au ţinut seama de două stări de fapt, care în decursul anilor, şi-au spus cuvântul:

1. Prezenţa, în imediata apropiere a noii aşezări, a mânăstirii de la Sâmbăta de Sus, ctitorie a voievodului martir Constantin Brâncoveanu — bastion al spiritualităţii ortodoxe în zonă — şi,

2. Locuitorii oraşului, veniţi şi stabiliţi aci, nu numai de prin satele din jur dar şi din toate părţile ţării şi, în special, din Moldova, au adus cu ei credinţa strămoşească pe care nu erau dispuşi s-o lase la marginea aşezării, ci, dimpotrivă. Ei aveau nevoie de biserică şi de slujitorii ei ca şi de hrană, în vederea satisfacerii cerinţelor lor spirituale de zi cu zi.

Astfel, încă de când aşezarea nou înfiripată purta numele de „Colonia Ucea", într-una din primele barăci ale acesteia, din apropierea căsuţei pădurarului Opriş, a fost amenajată o sală care a servit drept şcoală. În duminici şi sărbători, aceasta a servit şi drept capelă, în care preotul Constantin Bujor — refugiat basarabean — oficia Sfânta Liturghie spre mângâierea sufletească a credincioşilor prezenţi, răspunsurile cuvenite fiind date de către soţia sa, Miroslava şi elevii şcolii.

După anul 1950, barăcile Coloniei au prins a fi înlocuite cu blocuri de locuinţe moderne, cărora, pe parcurs, li s-au adăugat clădiri pe măsură, adăpostind instituţii de cultură, comerciale, de sănătate, etc., treptat, treptat, conturându-se pregnant caracterul de oraş al aşezării, caracter pe care l-a căpătat oficial la data de 12 noiembrie 1954.

Şi după această dată însă, pe planşetele proiectanţilor, nu şi-a găsit locul nici măcar schiţa unui cât de cât modest lăcaş de închinăciune, fie el prevăzut a se amplasa măcar la marginea oraşului... Ca biserică, deci, a rămas în continuare tot baraca amintită din incinta Combinatului, situată de acum la o distanţă apreciabilă de oraş, la care au slujit în decursul anilor atât preoţi disponibili din împrejurimi, cât şi călugări de la Sfânta mânăstire brâncovenească.

După mari şi susţinute intervenţii la autorităţile administrative de la diferite niveluri, acestea au aprobat în anul 1955—1956 înfiinţarea în oraş a unei parohii de sine stătătoare; un an mai târziu, amenajându-se pe seama acesteia o modestă capelă într-una din dependinţele gospodăriei locuitorului Gheorghe Albăceanu de pe str. Viitorului, mult mai accesibilă credincioşilor al căror număr creştea an de an, decât precedenta.

Odată cu începerea anului 1971, noua parohie a fost încadrată cu preotul Cornel Codrea, care, încă de la începutul păstoririi sale, şi-a pus la suflet ideea îmbrăţişată mai apoi de toată suflarea oraşului, aceea de a se ridica totuşi aci o construcţie corespunzătoare, demnă de Oraşul Victoria. Aci merită subliniat faptul că în capela din strada Viitorului — pildă de adevărat ecumenism — oficia serviciu religios şi pastorul evanghelic Heinrich Krauss pentru enoriaşii săi, mult mai numeroşi în oraş în acei ani decât astăzi.

„Biruit-a gândul" — cum spunea cronicarul şi la nivelul anului 1978 s-au primit aprobările solicitate însă numai pentru edificarea unei case parohiale... Cu sprijinul direct al tuturor credincioşilor din oraş şi nu numai, lucrările au fost începute imediat şi când ele au fost terminate, „casa parohială" avea şi navă, altar şi turn, deci biserică în adevăratul înţeles al cuvântului, punând autorităţile în faţa faptului împlinit.

În anul 1982 s-au pus deja bazele corului bisericesc, cor care face obiectul articolului de faţă, cor de amatori, pe patru voci, la conducerea căruia s-au perindat în decursul anilor cântăreţul Zaharia Ţurcanu, învăţătorii Elisabeta Orăşteanu şi Victor Cociş — supliniţi uneori de corista Maria Bălan —. După evenimentele din decembrie 1989, conducerea corului a fost preluată de profesorul de muzică Ioan Timofte. Beneficiind şi de pregătire teologică, de atunci şi până în prezent, acest dirijor a reuşit cu tact şi competenţă, cu răbdare şi perseverenţă, nu numai să îmbogăţească repertoriul acestui cor dar şi să-i ridice nivelul de interpretare, încât în prezent el este cunoscut şi apreciat ca atare nu numai pe plan local ci şi în localităţile din jur şi, în special, de către obştea călugărească de la Mânăstirea Sâmbăta, unde este invitat să participe la mai toate praznicele împărăteşti de peste an. În acest context el a fost apreciat întotdeauna şi de către I.P.S. Mitropolit dr. Antonie Plămădeală, al doilea ctitor al aşezământului brâncovenesc.

Dacă vom mai adăuga că acest cor a cântat şi în biserici din oraşele Agnita, Făgăraş, Sfântu Gheorghe precum şi în localităţi din judeţele Mureş şi Sibiu, rezultă că el se bucură de o binemeritată faimă, dar nu fără acoperirea de rigoare...

În ultimii ani, această faimă a ajuns însă şi pe meleagurile îndepărtatei Elveţii, prin mijlocirea pastorului Krauss despre care s-a amintit. Ca unul care a slujit pentru enoriaşii săi „victorieni" proveniţi în mare parte de prin localităţile cu populaţie săsească de pe Valea Hârtibaciului şi nu numai, când numărul acestora a prins a se subţia din motivele cunoscute... an de an, în 1978 el li s-a alăturat, stabilindu-se în Germania Federală. Doi ani mai târziu, era deja paroh în Bümpliz, un cartier al Bernei. Depărtarea nu l-a făcut să uite însă meleagurile Ţării Făgăraşului, oamenii acestor locuri, înţelegerea şi buna conlucrare pe care a avut-o în permanenţă cu preotul şi credincioşii ortodocşi din Oraşul Victoria, care i-au fost şi i-au rămas — după cum vom vedea — buni prieteni.

În spiritul ecumenismului des declarat de către diferite foruri bisericeşti internaţionale dar mai puţin în practică..., pastorul Krauss a fost într-un anumit fel şi un fervent propovăduitor al ortodoxiei în mediile protestante în care şi-a desfăşurat şi îşi desfăşoară activitatea, de un real folos fiindu-i în această direcţie şi foaia religioasă sibiană „Telegraful Român" pe care îl primeşte şi astăzi, cu regularitate, în „ţara lacurilor şi a munţilor"!

Aşa stând lucrurile, în anii 1991, mânat şi de dorul de „Casă", vrednicul pastor a revenit în România însoţit însă şi de câţiva dintre enoriaşii săi, prilej cu care au vizitat mai multe mânăstiri — vetre de autentic ortodoxism românesc, fiind însoţiţi de către regretatul părinte-consilier Gheorghe Papuc.

Se înţelege că mica solie s-a oprit şi în Oraşul Victoria, într-o zi de duminică, unde a asistat la săvârşirea Sfintei Liturghii, în biserica nouă ce o cunoştea doar din scrisori, pe care a înregistrat-o pe casete, în întregime.

Puţinii oaspeţi de atunci au fost impresionaţi nu numai de fastul slujbei respective ci şi de „prestaţia" corului bisericesc, cor care, pe lângă răspunsurile cuvenite, a susţinut pentru ei şi un „miniconcert" de pricesne, înregistrat şi el.

Odată întorşi acasă, înregistrările respective au fost audiate şi de către numeroşi credincioşi de acolo, unii dintre aceştia, posesori de cultură muzicală manifestându-şi dorinţa de a se deplasa şi ei în Oraşul Victoria pentru a vedea şi a asculta „pe viu" corul care i-a impresionat chiar şi de la distanţă.

Astfel, în vara anului 1994, intenţia lor s-a materializat prin organizarea unei excursii în România, prin intermediul unei agenţii private de turism — „Alterna tours — condusă de un inimos patron după cum aveam să constatăm în acest an — Kurt Hidesheimer.

La excursie, pe lângă pastorul Krauss şi patronul respectiv, au participat mai multe persoane provenite din medii diferite, interesate în a cunoaşte la faţa locului spiritualitatea ortodoxă românească. În acest context, noul grup de elveţieni au trecut şi ei pe la marile mânăstiri din ţara noastră, inclusiv pe la cea de la Sâmbăta de Sus, reconstruită în întregime în anii trecuţi, prin osteneala directă a I.P.S. Mitropolit Antonie Plămădeală.

În Oraşul Victoria, oaspeţii au fost găzduiţi — cu binecunoscuta ospitalitate românească — în câteva familii de credincioşi ortodocşi. Au asistat cu acest prilej şi ei la săvârşirea unei Sfinte Liturghii, înregistrând din nou şi corul. Odată întorşi acasă, prin intermediul casetelor dar şi prin viu grai, ei i-au făcut acestuia o susţinută „reclamă" în rândurile membrilor comunităţilor religioase din care proveneau, respectiv evanghelice-reformate, romano-catolice şi metodiste făcându-i şi pe aceştia părtaşi la cele văzute şi auzite în fostul oraş „ateu", care de acum, mai avea un nou lăcaş de închinăciune, concretizat prin impunătoarea biserică edificată cu hramul „Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena", prin jertfa credincioşilor conduşi cu mare dăruire de preotul Octavian Smădu.

De acum, în rândurile bernezilor s-a cristalizat ideea îndrăzneaţă, aceea de a invita corul bisericesc din Oraşul Victoria să susţină concerte şi în sobrele lor lăcaşuri de închinăciune. Şi de la intenţie la faptă, drumul nu s-a dovedit a fi lung!

Încă din toamna anului 1994, pastorul H. Krauss a cerut acceptul preotului Cornel Codrea precum şi al dirijorului corului, ca în vara anului 1995 corul nostru să se deplaseze în Berna, unde să susţină atât selecţiuni din Sfânta Liturghie strămoşească urmat şi de câteva pricesne precum şi de câteva piese din muzica corală laică românească.

Şi astfel, după o perioadă tensionată de numeroase repetiţii dar şi de ineditul celor ce urmau să vină, în după amiaza zilei de 26 august a.c., a început călătoria spre Berna.

Sosirea la Berna a avut loc în 29 august 1995, iar în 30 august la orele 19,30, în biserica catolică Sfântul Antonius din Bümpliz, publicul spectator s-a aflat faţă în faţă cu „Orthodoxer Kirchenchor aus Viktoriastadt (Siebenbürgen-Rumänien)", cum glăsuiau afişele răspândite peste tot. Prezentările de rigoare le-a făcut pastorul Krauss, care în cuvinte alese a salutat în numele său şi al enoriaşilor săi, bucuria de a fi reuşit ca prin eforturile tuturor, visul lor să prindă viaţă. Ochii tuturor erau îndreptaţi spre noi cu un interes vizibil şi, în special, asupra părintelui „nostru", care, îmbrăcat în sfintele odăjdii, părea un sfânt coborât dintr-o pictură bizantină. Şi când sub imensa boltă gotică a lăcaşului a răsunat glasul baritonal al său rostind „Binecuvântată este împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor" iar corul a răspuns: „Amin", totul a încremenit. Era poate pentru prima dată în istoria acestei biserici când în locul lui „Sanctus spiritus" sau al lui „Heilige Geist", s-a rostit ortodoxul „Sfântul Duh".

Muţenia a continuat până când părintele Codrea a implorat Pronia divină cu textul: „Pentru rugăciunile Sfinţilor părinţilor noştri, Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne şi mântuieşte-ne pe noi", după care corul a intonat armoniosul „Amin"! lung. Astfel, „ghidaţi" din când în când, cu „competenţă teologică" de către pastorul Krauss, credincioşii din „nava" bisericii aparţinând unor culte diferite, au ascultat smeriţi şi s-au pătruns de frumuseţea ritualului nostru religios ortodox, deosebit de cel „protestant" al lor, mult mai scurt ca întindere şi mult mai sobru în desfăşurarea sa.

Partea a doua a concertului susţinut a cuprins o suită de pricesne, dintre care, după mulţimea şi durata aplauzelor, s-au impus: „Doamne buzele mele", „La râul Vavilonului" şi „Ochiul inimii mele".

A venit mai apoi rândul ultimei părţi a concertului, care, fără exagerare, a electrizat auditoriul! Acestuia, competent în probleme muzicale, mulţi din rândurile lui fiind ei înşişi membri în corurile bisericilor din cartierele oraşului, i-au fost oferite piese din muzica corală clasică românească, printre care s-au numărat: „Coasa", „Frunză verde de sulfină", „La fântână" şi altele, culminând cu renumita şi învolburata „Ţarină".

Cu greu a putut stăvili părintele Krauss tumultul sălii, vădit emoţionat şi el, cântecele respective răscolindu-i în mod sigur amintiri din anii pe care i-a petrecut printre românii din Ţara Făgăraşului, păstorind în Cârţa şi în Oraşul Victoria ani buni, cu care s-a înţeles întotdeauna şi pe care i-a apreciat pentru omenia lor, bucurându-se la rându-i de stima şi consideraţia acestora! Cu greu a mai putut să-şi aleagă cuvintele de mulţumire adresate prietenului său, parohul Cornel Codrea, dirijorului corului, profesorului Ioan Timofte, pentru solemnitatea Liturghiei prezentate, pentru înalta ţinută dirijorală, pentru bogăţia repertoriului şi măiestria interpretării, fapt de neconceput la un cor de amatori.

Al doilea concert a fost prezentat în biserica catolică din Wabern, plină şi ea de spectatori, atraşi nu numai de aişele menţionate ci şi de „faima" care se lăţise deja prin jur, în urma concertului precedent.

Desfăşurat după acelaş tipic şi într-o ambianţă la fel de ziditoare de suflet, şi de data aceasta „prestaţia" noastră a întrecut toate aşteptările. A reieşit aceasta din aprecierile gazdelor — deloc de circumstanţă —, a celorlalţi vorbitori care au ţinut să ne mulţumească pentru clipele de desfătare sufletească pe care li le-am oferit, manifestându-şi cu toţii dorinţa de a ne mai reîntâlni. Calde cuvinte de mulţumire au avut şi „conducătorii" noştri din Victoria, pentru toate câte s-au făcut pentru noi de către gazdele berneze, cărora, mai apoi, corul le-am cântat un „Mulţi ani, trăiască", rădicând toată asistenţa în picioare!.

Dar a venit şi ziua despărţirii de Berna, la o săptămână după plecarea de acasă! Fixată pentru 1 sept. orele 10,00, această clipă s-a prelungit cu încă o oră, timp în care în jurul autocarului s-au făcut ultimele schimburi de adrese, ultimele fotografii, au avut loc ultimele îmbrăţişări... Lacrimile curgeau în voie pe obrajii tuturor, comune despărţirilor de cei dragi...

În această atmosferă emoţionantă s-au rostit ultimele cuvinte de mulţumiri reciproce, ultimele cuvinte de rămas bun. Au impresionat cele ale pastorului Krauss, care, printre altele, a spus:

„S-a evidenţiat faptul în aceste zile că D-voastră aţi fost aci, în Berna, respectiv în Elveţia, nu într-o excursie oarecare şi, în primul rând, aţi adus o solie de dragoste şi de prietenie între popoarele noastre, diferite din multe puncte de vedere, chiar şi în credinţă, dar închinătoare la acelaş Dumnezeu!

În al doilea rând, D-voastră aţi venit aci cu o misiune — nescrisă — aceea de a face cunoscute enoriaşilor noştri protestanţi valenţele spiritualităţii ortodoxe româneşti, frumuseţea portului popular, la care s-a adăugat în chip fericit cea a muzicii corale religioase şi laice. Aţi fost aci într-o misiune cu adevărat ecumenică, ceea ce nu-i puţin în lumea creştină occidentală, confruntată cu multe probleme, cărora cu greu le întrezărim rezolvarea!"

P. S.

La câteva zile după întoarcerea din Elveţia, dirijorul corului a primit o scrisoare de la pastorul H. Krauss. Iată un fragment din aceasta:

...„Despre concertele date de corul bisericesc din Oraşul Victoria, am mai aflat că o parte din elveţienii care au fost prezenţi au fost unii foarte impresionaţi. Cineva a spus că mai ales la partea I (Liturghie) i s-a făcut piele de găină, iar o cunoştinţă de a noastră cu greu a putut să se stăpânească şi să nu plângă cu glas tare, atât a fost de emoţionată. A stat aplecată în bancă şi soţul o mângâia pe spate, să se liniştească...

Astfel putem spune din nou: Misiune îndeplinită! Am de gând să scriu şi I.P.S. Mitropolit Plămădeală despre concertele reuşite!

În faţa celor de mai sus, oare autorul acestor însemnări mai are ceva de adăugat?...

Cornel Lupea

BRĂŢARA DE AUR

(Urmare din pag. a 3-a)

Dar ca să revin la ce m-aţi întrebat, doresc să arăt că după ce am organizat atelierul corespunzător cu dorinţele mele, am voit să mi încep lucrul cu binecuvântarea lui Dumnezeu, pentru că tot cu aceasta să binecuvântare şi printr-un slujitor al Său, preotul din satul meu, mi-am început şi ucenicia. Ca atare l-am chemat pe părintele protopop Neagu, de la catedrala mitropolitană să facă o sfeştanie. Acesta mi-a făcut o mare surpriză. I-a spus mitropolitului Nicolae Bălan, care era şi patronul Reuniunii Meseriaşilor Români, şi numai ce m-am pomenit cu amândoi la atelier. După slujba de sfinţire, venerabilul ierarh mi-a dat poveţe să ştiu de omenie, să-mi respect cuvântul şi să fiu atent la calitate. Am întipărit bine în suflet aceste poveţe şi am căutat să le respect în viaţa mea.

D. A.: Aveaţi acum atelier, aveaţi şi unelte. Dar mâna de lucru?

I. M.: Mi-am angajat ucenici. Ştiind cum m-au ajutat alţii pe mine, i-am ajutat şi eu pe ei. Le-am fost ca un frate şi un părinte. Zeci şi zeci de buni meseriaşi au ieşit din atelierul meu.

D. A.: Ce lucrări mai însemnate aţi executat?

I. M.: Am executat numai lucrări de calitate extra. De la mobilă fină sculptată, până la mobilă de birouri şi amfiteatre. Am avut drept clienţi cele mai prestigioase instituţii de cultură şi de administraţie publică, precum: Direcţia sanitară din Sibiu, Prefectura Judeţului Sibiu, Judecătoria, Liceul „Gheorghe Lazăr", Şcoala Militară, Spitalul Militar, Banca „Albina", Banca „Oaşa", Episcopia Evanghelică din Sibiu, Liceul Brukenthal din Sibiu, Societatea de Gaz Metan, etc. La fel am servit şi Universitatea „Regele Ferdinand" din Cluj, în timpul refugiului din 1940, la Sibiu. Am executat de la mese de laboratoare, până la cabina Röntgen, care se lucrase până acum numai în Germania. Le-am lucrat de asemenea mobilierul din două amfiteatre. Vreau să amintesc şi Institutul de Higienă, căruia i-am lucrat mobilierul pentru birouri şi laboratoare. Era să uit Uzinele Ucea. Şi aici am executat importante comenzi. Apoi, am sculptat o frumoasă bibliotecă pentru Castelul din Sinaia. Alte lucrări am efectuat la Cercul Militar Sibiu. N-am pomenit particularii. Nenumărate garnituri de mobilă fină lucrate de mine au împodobit casele unor mari personalităţi ale Sibiului şi din alte părţi. Ultima livrare de mobilă a fost către Arhiepiscopia Sibiului: mobila de sufragerie pentru noul palat brâncovenesc de la Mânăstirea Sâmbăta, înălţat în aceşti ani de către I. P. S. Antonie.

Trăinicia şi calitatea lucrului făcut mi-au asigurat clientela cea mai de vază. Mereu am primit acte şi scrisori de apreciere. Nu pentru a mă lăuda ci pentru a încuraja, mai ales pe tinerii de azi, aş vrea să vă citesc un paragraf dintr-o scrisoare trimisă de Episcopia Evanghelică, în care se spune, între altele:

„Vă mulţumim pentru preţioasele servicii aduse instituţiei noastre în executarea ireproşabilă a diverselor lucrări ce s-au adunat în decursul anilor, de la restaurarea cu măiestrie şi migală a mobilierului nostru antic, până la lucrări noi de birouri şi arhivă.

Pentru noi, care ne simţim atât de legaţi de istoria acestei urbe, închiderea atelierului Dvs. ne produce o mare părere de rău, căci în persoana Dvs. vedem unul dintre ultimii continuatori ai unor sănătoase tradiţii locale, de îmbinare a calităţii de vrednic meseriaş cu cea de conştient cetăţean".

De multă apreciere şi chiar prietenie m-am bucurat din partea savantului şi rectorului Iuliu Haţeganu.

D. A.: Sunteţi o personalitate cunoscută nu numai pe plan profesional ci şi cultural-naţional. Ne puteţi spune câte ceva şi în această direcţie?

I. M.: Reuniunea Meseriaşilor era de fapt **Reuniunea Culturală Naţională a Meseriaşilor.** Era de neconceput, în vremea tinereţii mele, să ignorezi cultura naţională şi idealurile naţionale, indiferent ce profesiune practicai. Ca atare, pe lângă activitatea practică, legată de meserie, am răspuns şi unor solicitări pe linie culturală şi administrativă. Am fost secretar al Asociaţiei Măieştrilor Tâmplari din Sibiu, apoi mai mulţi ani — preşedinte al acestei Asociaţii. Am făcut parte din Comitetul Reuniunii Meseriaşilor, în calitate de controlor, bărbat de încredere, casier şi delegat al ei la diferite manifestări, cum a fost cea de la Cluj din 1936, prezidată de Regele Carol II, când s-a întocmit Legea Meseriilor. Mi s-a încredinţat organizarea serbărilor jubiliare de 80 de ani a Reuniunii, care au avut loc în 15 iunie 1947. Am fost de asemenea Secretar General al Uniunii Breslelor din România, Ţinutul Mureş, apoi membru în Comitetul Central al Uniunii Breslelor din România. Pe plan local am fost preşedintele Căminului de Ucenici Sibiu şi al Liceului Industrial de Fete şi Băieţi din Sibiu.

Am fost membru al „Astrei" şi mă bucur că am putut vedea reînviată această prestigioasă instituţie, Dvs. fiind ales primul preşedinte după reactivarea ei în 1991, iar eu membru de onoare al acesteia şi preşedintele Secţiei Meseriaşi al ASTREI.

Printre ultimele realizări care îmi dau satisfacţie este reînvierea Reuniunii Culturale Naţionale a Meseriaşilor, al cărei preşedinte am cinstea să fiu. Mă lupt acum pentru redobândirea sediului acesteia, de pe strada Xenopol. Sper ca Dumnezeu să-mi hărăzească zile spre a vedea împlinită şi această dorinţă.

Despre rolul Reuniunii şi sprijinul de care s-a bucurat aceasta din partea Mitropoliei Transilvaniei — cu altă ocazie.

Reverberarea negaţiei în afirmaţie!

Miracolul creştinismului s-a petrecut la noi într-un cadru umil dar nu lipsit de măreţie. Frumuseţea lui stă tocmai în simplitatea lui. Toate tainele mântuirii sunt românesc de simple. Atât de omeneşti de parcă bunul Dumnezeu le-a făcut anume pentru români. Pe când gnozele, teozofiile, teurgiile apusene sunt pline de simboluri satanice, legături ascunse, misterioase şi nu mustind de analogii cosmice. Misterele noastre, câte sunt, sunt crescute din solul străvechilor culturi mioritice, apolinice şi culmea, căutaţi de puţin dionisiace, tocmai într-un spaţiu orfico-dionisiac! Fără ceremonii oculte şi ritualuri cotropitoare, de parcă arealul traco-getic n-ar fi fost covârşit de zeu; de Zeul Zagreus-Dionisos cel „sfârâmat" **(sparagmos)** de menade! Iar după exemplul lui însuşi Orpheu! Nimeni azi nu-şi mai întoarce privirile dincolo de hotarele pământene. Nici trupul Euridicei nu mai e „umbră" dincolo de mormânt! S-a uitat de Oul Primordial din care au răsărit Ziua şi Noaptea, Cerul şi Pământul, întregul Univers. S-a uitat de ritul omofagiei practicat de „iniţiaţi" **(mýstai)**, trupul nu mai e mormânt pentru suflet **(soma estí sema)**. S-a uitat de „închisoarea corporală", de destinaţia fizică ce nu mai înseamnă nimicire sau neant, ci doar un popas, o clipă de odihnă în vederea „marii treceri" spre destinul cu semn neschimbat (Învierea); care la obârşie însemna „răscoală, ridicare" **(ánástasis)**!

Mistere da, dar nu copleşite de angoasa existenţială, de moralitatea dubioasă, de rătăcirile minţii ce nu pun preţ pe viaţă. Asceza noastră e laborioasă, plină de înţelepciune, concepută pentru a purifica, nu pentru a îndepărta mulţimile! Oamenii se duc la mânăstiri, cercetează lăcaşurile sfinte, adevărate stupine de stăruinţă şi cuviosie, de rugă cu trupul în genuflexiune şi cu mâinile în conjuncţie, cu sufletul îndreptat spre stele!

Orfismele au fost de mult date uitării, acoperite de mesajul creştinismului. Victoria a fost asigurată şi de statornicia satului românesc, enclavă de echilibru, de continuă cumpănă cu veşnicia. Niciodată în vreo Biserică nu s-au auzit lucruri mai sacre sub o formă atât de simplă, ca în Biserica Ortodoxă. Niciodată adevărul n-a fost spus mai firesc, mai prieteneşte, mai aproape de semnificaţia lui omenească. Lăcaşele noastre sunt răsărite „ca din pământ", de înălţimi potrivite, cu forme îmbietoare, nu cu structuri greoaie, uriaşe, menite să strivească! Ele apropie omul, nu-l îndepărtează! Niciodată viaţa şi moartea n-au apărut mai îngemănate, mai apropiate, ca în religia ortodoxă! Valorile cugetului nicicând n-au fost înălţate mai presus de om. Moartea a fost transfigurată şi viaţa după moarte a devenit reversibilă. „Moartea morţii" a devenit negarea negaţiei, afirmaţie cu semn schimbat; adică „Înviere!" Sensul temător a fost reverberat, a devenit încurajator! Cauza finală totuna cu cea primordială; Unul în Tot şi Totul într-Unul! Din adversară moartea a devenit însoţitoare reconvertită. Aşa se explică uşurinţa cu care a fost adoptată la noi religia creştină. Rezistenţa „satului" **(pagus)** n-a fost căutaţi de puţin „păgână" **(paganus** = sătean, locuitor al satului = **fossatum"** colibă, bordei, şanţ) de aceea putem spune că ne-am născut creştini! Şi nu e nevoie să ne mai „creştinizeze" neoprotestanţii! Un popor ce a stat la originile creştinismului n-are nevoie de alogeni să-l „evanghelizeze!" „Nici de miliardari care să predice, pe urmele **Apostolului Andrei**, sărăcia **Mântuitorului!** Peste 40 de bazilici paleocreştine s-au descoperit până acum în Dobrogea! N-am cultivat propensiuni etnoreligioase faţă de străini ci toleranţa dragostei de om. Toţi Una în faţa aceluiaşi Dumnezeu!

Şi martirii, pe vremea aceea, sunt puţini, pentru că practic,

(Continuare în pag. a 7-a)

Prof. Petru Jucu

Secularizare şi criză religioasă

Deceniul al şaptelea al acestui secol a reprezentat într-un fel o piatră de hotar în evoluţia societăţii occidentale contemporane pe plan religios, social, psihologic, filosofic. Este deceniul consacrării marilor curente teologice cum sunt: demitologizarea, etica situaţională, teologia speranţei, teologia neagra, teologia eliberării, teologia procesuală, teologia morţii lui Dumnezeu, şi altele. Aceste curente au dus nemijlocit la o vădită fragmentare şi deci instabilitate religioasă şi socială, instabilitate psihologică, relativizare a valorilor tradiţionale, fenomene care au produs individualismul american (şi occidental în general) contemporan, considerat de sociologi, teologi, psihologi, filosofi, drept caracteristica majoră a societăţii americane, dar şi cauza tuturor crizelor ce sunt prezente şi afectează această societate.

Cu alte cuvinte, în haosul şi deruta creată de fragmentare omul n-a mai ştiut pe ce să se rezeme, de ce să se ataşeze, în ce să se regăsească, ce anume constituie propria, inalienabila sa identitate. Atunci refugiul în sine, izolarea de ceilalţi (deja favorizată de fragmentarea socială) a devenit o soluţie.

Această situaţie a dus la intensificarea a două mişcări religioase (existente şi până atunci dar mai puţin dezvoltate) şi anume fundamentalismul şi ecumenismul.

Fundamentalismul religios a găsit teren prielnic în confuzia filosofică, teologică, socială în aceea că atunci când totul era pus sub semnul întrebării, criticat, distrus, apoi reevaluat şi revalorificat, atunci când autoritatea de orice fel era în criză generală şi ca atare lipsa de stabilitate psihologică şi socială devenea tot mai accentuată, omul traindu-şi viaţa socială, într-un fel, ca suspendat de fire nevăzute şi în bătaia tuturor vânturilor, ideea unei ideologii stabile a prins tot mai mult rădăcină, iar aceasta a dus la rigiditatea legii, a poruncii, a obiceiului, a doctrinei, care în aceste condiţii, oferea un teren stabil cu jaloane fixe de care să te poţi sprijini şi deci prin care să poţi avansa.

Pe de altă parte s-a dezvoltat ecumenismul (acesta este deceniul când Bisericile ortodoxe au intrat în Consiliul Ecumenic al Bisericilor — New Delhi, 1964) tocmai ca o dovadă a instabilităţii generale şi deci ca o căutare comună a unui teren solid de creştere, de viaţă (în acest sens intrarea Bisericilor Ortodoxe în Mişcarea Ecumenică în mod oficial a constituit o mare speranţă, dând sens şi fundament premizelor ce erau de fapt în spatele mişcării).

*

Cu toate acestea, aşa cum afirmă teologul contemporan Glenn T. Miller („Theological Table Talk: Dreaming", in **Theology Today**, Iulie 1995, p. 255) şi alţii de asemenea, Protestantismul actual este în mare criză. Lucrul acesta se vede în primul rând din preocuparea majoră, devenită obsesivă a celor mai multe biserici protestante, de la nivel de parohie până la nivel de organizaţie naţională, cu cifrele; cu alte cuvinte, preocuparea majoră de membria credincioşilor: câţi au fost câştigaţi, câţi au plecat, cum se compară aceste cifre cu cele din anii precedenţi sau cu aşteptările pe care cei în răspundere le-au avut, ş.a.

O altă dovadă vizibilă că Protestantismul e în criză o constituie continua dezvoltare a fundamentalismului religios şi înfiinţarea de noi secte, care mai de care mai extremiste, incluzând Satanismul şi sectele care practică sacrificii sângeroase, chiar umane; în acest context lipsa unei spiritualităţi temeinice este tot mai adânc resimţită (şi aceasta este încă o dovadă a crizei), căutată, cu intensitate dorită.

Se recunoaşte cu voce tare şi în mod oficial în cercurile protestante că bisericile acestei tradiţii şi-au pierdut valorile şi autoritatea, s-au socializat, adesea devenind adunări unde se dezbat mai mult probleme sociale, s-au laicizat pierzându-şi identitatea lor autentică, dimensiunea sacramentală şi credincioşii. Secularizându-se şi pierzându-şi identitatea, s-au pierdut deci în anonimat, fapt care face trecerea membrilor lor de la un loc la altul, de la o biserică la alta, mult mai uşoară. Pierzând credincioşi, şi apoi pentru a-i recâştiga, multe biserici relativizează învăţătura lor de credinţă şi interpretează propria lor doctrină cu o indulgenţă şi cu un subiectivism nepermise, dar în scopul de a oferi fiecărei persoane ceea ce ea doreşte, astfel că interpretarea subiectivă, practicarea subiectivismului devine normă, Biserica devenind pe atât de permisivă ca şi societatea, fapt care anulează diferenţa între Biserică şi societate, şi care deci, în loc să ajute, creează un şi mai mare anonimat, o şi mai mare confuzie. Într-o tendinţă de justificare, unele biserici numesc această permisivitate şi subiectivizare deschiderea largă a porţilor Bisericii pentru participarea laicilor la conducerea şi la viaţa Bisericii, în speranţa că acest eufemism va face plăcere credincioşilor şi astfel îi va menţine; şi îi menţine dar pe teren nestabil, în confuzie, fără garanţie. Aşa cum Glenn T. Miller zice în articolul citat (p. 256) teologii îşi pun — pe drept cuvânt — tot mai mult problema faptului de a face teologie într-o lume în declin ecclesiastic. Teologie? Pentru cine? Când comerţul, piaţa, societatea de consum — în care consumi şi eşti consumat — deţine hegemonia asupra tuturor filosofiilor şi credinţelor, pentru cine să mai faci teologie? Ce relevanţă mai are aceasta la public, la individ? Aşa cum observă Miller, în deceniul al şaptelea al marilor reforme şi curente, tinerii s-au revoltat între altele şi împotriva unei biserici lipsite de curaj (p. 256), fapt însă încurcător, deoarece aceasta arată că tineretul încă ţinea la şi de biserică, era îngrijorat de aceasta, preocupat de ea. Astăzi însă, acelaşi autor afirmă cu dreptate, tineretul şi lumea în general nici măcar nu se mai răzvrăteşte împotriva bisericii căci nu mai e parte din ea, nu mai împărtăşeşte suficient sistemul valorilor religioase pentru a se simţi parte din acesta şi pentru a-l vrea activ, semnificativ. Astfel spus, indiferentismul religios contemporan îi apare autorului citat mai grav decât eventualele conflicte avute în diverse timpuri în sânul Bisericii.

Singurul remediu întrevăzut de Miller constă în retragerea Bisericii din arena politică, sociologică, din „spaţiul public", şi axarea ei pe „spaţiul privat, personal" în care fiecare persoană îşi trăieşte cea mai mare parte a vieţii. Axarea pe spiritualitatea personală devine un imperativ. Înapoi la Ortodoxie! Interesant de remarcat este faptul că tocmai în perioada în care Bisericile occidentale se pierdeau în „spaţiul public", văzându-şi în politică şi social adevărata menire, tot mai frecvente critici se ridicau la adresa Ortodoxiei care era denumită conservativă, tradiţionalistă, demodată, indiferentă la problemele vremii, tocmai pentru că în Tradiţia Ortodoxă, Biserica rămăsese la „spaţiul privat, personal" mai întâi, şi numai prin directe implicaţii trecând la al doilea, la cel public. În Ortodoxie, este cunoscut faptul, accentul nu s-a pus pe politică şi pe aspectele sociale externe ale vieţii cotidiene (şi asta nu numai în anii regimurilor comuniste, ci în general), ci, potrivit şi datorită influenţei spiritualităţii monastice, pe viaţa personală, pe conceptul de **îmbunătăţire**, care apoi, implicit, are influenţe directe în viaţa comunitară. Aşa se explică faptul că predicile preoţilor s-au axat şi se axează în principal pe interpretarea pericopei evanghelice duminicale sau a tematicii alese, şi aplicarea la individ, la credincios, în viaţa privată şi implicit publică apoi, a învăţăturilor desprinse din tematica respectivă. Chiar dacă uneori acest mod de a lucra în lume a putut califica Biserica drept Biserică a persoanei şi mai puţin a societăţii, s-a văzut şi se vede în analiză finală că acesta a constituit modul cel mai eficient de a fi în lume şi societate, mod prin care s-a urmărit plămădirea societăţii prin individ şi nu invers. Acum deci Occidentul promovează ideea reîntoarcerii Bisericii la spaţiul „ne-public" al individului, axarea pe spiritualitatea personală a credinciosului şi pe redresarea societăţii prin persoana îmbunătăţită spiritual.

În acest context ochii Occidentului se deschid tot mai mult spre Tradiţia Ortodoxă încercând să reia de acolo ceea ce el a pierdut, dovedind astfel că o Tradiţie care era considerată regresivă a fost de fapt progresivă şi că cea care se credea progresivă, a regresat, s-a dezintegrat, s-a pierdut în anonimat.

Iată cele patru imperative pe care Miller le vede ca absolut necesare pentru ieşirea Bisericilor occidentale din impas (pp. 257—258):

1. Noua teologie va trebui să evite aspectele politice şi culturale ale vieţii de zi cu zi; ea va trebui să se axeze pe zidirea unei noi identităţi spirituale a membrilor bisericilor.

2. Noua teologie va trebui să se stabilească pe legătura între credinţă şi adevăr, discernând ce este adevărat şi ce nu este în ştiinţele contemporane (cu alte cuvinte să dezvolte o atitudine critică faţă de ştiinţele vremii şi de a lega adevărul găsit în ele — când este de găsit — de credinţa individului în Dumnezeu).

3. Noua teologie va pune un doesebit accent pe nevoile personale ale individului, mai ales pe nevoia de sens şi de mister (altfel spus, ideea de sacru şi de taina trebuiesc readuse în prim planul vieţii credinciosului).

4. Ultimul imperativ este într-un fel o repetare a întregii probleme şi anume, el se referă la faptul că noua teologie trebuie să facă o distincţie clară între dimensiunea privată, personală şi socială politică a vieţii credinciosului şi să se axeze pe prima spre reforma celeilalte, căci, aşa cum se vede, „noua teologie" ori atitudine, ori preocupare a Bisericilor occidentale după anii '60 de a reforma viaţa publică a eşuat. Aceasta a fost o teologie „scrisă în vânt". „În locul unei biserici care să creeze o lume mai dreaptă", zice autorul articolului, „lumea a creat o Biserică mai puţin religioasă şi de departe, mai puţin semnificativă" (p. 258) pentru păstoriţii ei.

În toate cele patru imperative se poate cu uşurinţă recunoaşte de fapt atitudinea constantă, fundamentală a Bisericii Ortodoxe care acum, în contextul noii orientări a Bisericilor occidentale trebuie să devină şi mai conştientă de rolul pe care trebuie să-l aibă în schimbarea cursului vieţii lumii contemporane.

Pr. Dr. Theodor Damian

Renaşte Monahismul Ortodox în Calabria

Sfânta Liturghie era pe sfârşite. Aveam în faţă, dincolo de Sfânta Masă, pe peretele absidei Altarului, chipul Sfântului Ioan Theristés, o frescă medievală, brăzdată de fisurile zidului. Era singura icoană rămasă din pictura bisericii, a acestei biserici înguste, cu o navă prelungită disproporţionat, adăugată evident prin secolul al XIII-lea, dar din care se mai păstrează doar pereţii. Întreaga biserică păstrează duhul epocii bizantine, pe care vitregiile istoriei n-au reuşit s-o îngroape în uitare.

Un grup de turişti, veniţi să viziteze această mânăstire atât de dragă trecutului lor, auzind frumoasa şi insolita — pentru ei — slujbă „greceasca", cântată însă pe limba lor, au rămas până la sfârşit.

După otpust, am ieşit. În biserică, grupul de turişti m-a înconjurat cu sfială şi cuprinzându-mi amândouă mâinile, mi-au zis cu glas temurat:

— Părinte, noi suntem calabrezi, din partea locului. Dar viaţa ne-a dus prin Australia şi America. Auzind că s-a deschis „San Giovannello", am venit să vedem. Suntem fericiţi că am trăit să auzim slujbă „greceasca" pe Muntele „Schimbării la Faţă"... Părinte, e prima Sfântă Liturghie pe acest munte, după cinci sute de ani...

*

Mânăstirea Sf. Ioan Theristés sau „San Giovannello", cum le place localnicilor s-o numească, se află în partea răsăriteană a Calabriei, care pe vremuri se numea „Magna Grecia". Calabrezii îşi zic italo-greci, deşi cei mai mulţi nu mai ştiu limba greacă. Ştiu însă că strămoşii lor erau greci, că făceau pelerinaje la Muntele Athos şi că în ziua „Schimbării la Faţă" venea aici, la „San Giovannello", la hramul mânăstirii, ca să se roage Sfântului lor să-i apere de năvălirile arabilor.

*

— ... Mama Sfântului Ioan Theristés era calabreză, din aceste părţi. Ajunsese roabă la saracini, care stăpâneau Sicilia, şi acolo se născtea Sfântul Ioan. Când copilul avea paisprezece ani, mama lui a murit. Ultimele cuvinte pe care i le-a lăsat au fost acestea: „Ca să te mântuieşti, mergi în ţara părinţilor noştri, în Calabria, ca să fii botezat". Aşa că, într-una din zile, aflându-se pe un vapor, aproape de ţărmurile Calabriei, copilul Ioan a sărit în apă şi a ajuns pe pământul strămoşilor săi. Venind în această vale, dintre Muntele „Schimbării la Faţă" şi Muntele Stilo, a găsit o mulţime de pustnici care trăiau în grote. Şi azi, această zonă se numeşte „Valea Sfinţilor". Călugării când l-au văzut îmbrăcat în haine arabe şi cerând botezul, s-au temut că e spion. L-au pus deci la încercare. Au încălzit un cazan cu untdelemn, în care să-l „boteze" pe Ioan. Văzându-l că nu se teme de untdelemnul încins, ci e gata să primească acest „botez", au înţeles că dorinţa lui e sinceră. L-au botezat, deci, după tradiţia Bisericii, iar tânărul a rămas cu ei, devenind în scurt timp foarte iscusit în tainele vieţii pustniceşti. S-a retras pe acest munte şi a trăit într-o grotă, aflată nu departe. Şi era Sfântul foarte cinstit în partea locului, căci veneau la el credincioşii de la mari depărtări. El a zidit această mânăstire, în secolul al X-lea (o inscripţie indică anul 994), în cinstea „Schimbării la Faţă a Domnului". După moartea lui, poporul a păstrat ca al doilea hram sărbătoarea Sfântului Ioan, ctitorul mânăstirii. Ca azi, toţi să vorbească de Mânăstirea „San Giovannello".

Numele de „Theristés" înseamnă „secerătorul". Spune tradiţia că într-o zi călduroasă de vară, Sfântul trecea printr-un câmp din apropierea mării. Şi a văzut nişte ţărani dormind la umbra unui copac, iar pe feţele lor brăzdate semnele unei vieţi trudite, i s-a făcut milă de ei. În acest timp, a văzut că dinspre mare se ridica o furtună grozavă, care cu siguranţă avea să distrugă toată truda acestor secerători. Atunci Sfântul a îngenunchiat şi s-a rugat lui Dumnezeu şi îndată furtuna s-a oprit. Ba, mai mult, când oamenii s-au trezit, au văzut că, prin minune, grâul era terminat de secerat, treierat şi aşezat de-o parte boabele, de alta, pleava. Iar spre munte l-au zărit pe Sfântul Ioan Theristés sau „Secerătorul". După moartea Sfântului şi a ucenicilor săi, Nicolae şi Ambrozie, moaştele lor au fost aşezate în biserică spre închinare.

Dar aveau să vină vremuri grele peste credincioşii din Calabria. În secolul al XI-lea, după Marea Schismă, propaganda catolică n-a fost violentă. Aceasta, şi pentru că nu era prea influentă în sudul Italiei, dar şi pentru că s-a lovit aici de o populaţie compact ortodoxă. Spun documentele că cei mai înverşunaţi apărători ai tradiţiei „greceşti" (ortodoxe) era credincioşii din Gerace. (Acesta e un oraş aflat la mică distanţă de

(Continuare în pag. a 7-a)

Ierom. Iuvenalie Ionaşcu

NĂZUINŢE DE RESTABILIRE A UNITĂŢII CREDINŢEI

După pogorârea Sfântului Duh asupra apostolilor, a luat fiinţă comunitatea Bisericii creştine. Primii creştini se numeau între ei „fraţi", pătrunşi fiind de duhul dragostei şi cu credinţă în Hristos Domnul, se străduiau să împlinească poruncile Lui. „O singură inimă şi un singur suflet era în mulţimea celor ce credeau" (Fapte 4, 32). Cu toată felurimea darurilor dobândite, „noi toţi — zice ap. Pavel — într-un singur Duh ne-am botezat, ca să fim un singur trup" (I Cor. 12, 13). Şi iarăşi: „prin credinţa în Hristos, toţi suntem fiii lui Dumnezeu" şi ca urmare, deosebire nu mai este „pentru că voi toţi una sunteţi întru Hristos Iisus" (Gal. 3, 26 şi 28).

Cu toate acestea însă, ap. Pavel, însuşi, s-a văzut a fi nevoit să ia atitudine faţă de desbinarea ce s-a ivit între creştinii din Corint. Pe considerente diferite, acolo s-a manifestat în mod diferenţiat ataşamentul faţă de apostoli, prin declaraţii ca acestea: „Eu sunt al lui Pavel. — Eu sunt al lui Apolo. — Eu sunt al lui Chefa. — Iar eu sunt al lui Hristos!" S-a impus astfel atitudinea categorică a apostolului Pavel: „Oare s-a împărţit Hristos? Nu cumva s-a răstignit Pavel pentru voi? Sau fost-aţi botezaţi în numele lui Pavel?" (I Cor. 1, 11—13).

Acelaşi sf. ap. le-a cerut Efesenilor să păstreze unirea credinţei. Siliţi-vă — le-a zis — „să păziţi unirea duhului în legătura păcii". Ştiut este că aceasta se manifestă prin unitatea gândului, ce se cere a fi la toţi creştinii, spre a asigura astfel armonia dintre ei. Este recerută unitatea credinţei, căci „este un singur trup şi un singur Duh" (Ef. 4, 3—4). Acest singur trup este Biserica, al cărei cap este Hristos (Ef. 5, 23), iar Cel care însufleţeşte trupul Bisericii este singurul Duh (cf. I Cor. 12, 13). În continuare este motivată unitatea, prin sublima triadă: „este un Domn, o credinţă, un botez" (Ef. 4, 5). Pe Hristos Domnul se întemeiază unitatea şi sub stăpânirea lui Hristos se dobândeşte şi credinţa şi botezul. Apostolul recurge apoi la supremul izvor al unităţii creştine, grăind: „este un Dumnezeu şi Tatăl tuturor" (Ef. 4, 6). Ca urmare, noi toţi suntem fiii aceluiaşi Părinte, care pe toţi îi îmbrăţişează cu dragoste. „El face să răsară soarele peste răi şi peste buni şi trimite ploaie peste drepţi şi peste nedrepţi" (Matei 5, 45).

Este motivată deci unitatea credinţei succesiv prin cele trei persoane ale Sfintei Treimi. Unitatea dintre persoanele Sf. Treimi este modelul desăvârşit pentru unitatea de mărturisire a credinţei creştine (cf. I Ioan 5, 7).[1]

Dacă prin articolele de credinţă, creştinătatea mărturiseşte pe Dumnezeu, unul în fiinţă şi slăvit în trei persoane, la rândul său, Biserica lui Hristos, una, sfântă, sobornicească şi apostolească, se prezintă astăzi împărţită în confesiuni creştine. Acestea adoră pe unul şi acelaşi Dumnezeu, însă cu cuvinte diferite, ale unora faţă de ale celorlalte.

Învăţătura de credinţă creştină, cristalizată în dogme, de către cele şapte sinoade ecumenice, a fost recunoscută de întreaga creştinătate din veacurile în care dogmele au fost formulate. Odată cu frângerea unităţii Bisericii, a dispărut şi unitatea de credinţă creştină. Romano-catolicismul a tins să înmulţească dogmele, iar protestantismul, prin apariţia sa, a avut drept obiectiv, să le împuţineze. În contrast cu ambele aceste comunităţi, Biserica ortodoxă a rămas fidelă dogmelor formulate de sinoadele ecumenice; ea nu le-a sporit, nici nu le-a împuţinat şi nici nu le-a alterat. Potrivit acestei atitudini intransigente, Biserica ortodoxă a respins încercările de unire întreprinse, după marea schismă, de către Apusul rom.-cat. şi n-a admis adausurile arbitrare făcute de Roma papală asupra tezaurului învăţăturii de credinţă.[2]

Cât despre Ortodoxie şi Protestantism, distanţa dintre ele a fost considerată a fi aşa de mare, încât în tot decursul ultimelor patru veacuri n-au avut loc contacte — spune Visser't Hooft — decât la foarte rare ocaziuni. Sfârşitul sec. al XIX-lea a marcat un început de întreprindere a unor contacte mai susţinute între ele[3]

Pe linia legăturilor întreprinse între Apusul catolic şi Răsăritul ortodox, prin acţiunile ecumenice, se înscrie şi întâlnirea din 1964 dintre papa Paul al VI-lea şi patriarhul ecumenic, Athenagoras I al Constantinopolului, cu care prilej a fost ridicată anatema pe care reciproc au aruncat-o cele două Biserici, una asupra celeilalte, la 1054.

Ca răspuns la vizita pe care papa Paul al VI-lea a făcut-o Răsăritului ort., în acest an, la sărbătoarea sf. ap. Petru şi Pavel, Sanctitatea sa, Bartolomeos I, patriarhul ecumenic al Constantinopolului a vizitat la Roma pe papa Ioan Paul al II-lea. În bazilica sf. Petru, Sanctitatea sa Bartolomeos I a asistat la messa săvârşită de papa Ioan Paul II, după care ambii au cuvântat. Împreună au păşit apoi în public, ambii binecuvântând masele de credincioşi adunaţi în piaţa sf. Petru.

Din cele petrecute cu ocazia acestei vizite, a reieşit că dacă s-ar putea trece peste unele inovaţii rom.-cat. faţă de Ortodoxie (ex. Filioque), obstacolul greu de învins rămâne acelaşi primat papal de supremaţie. Şi de această dată, primatul papal a fost susţinut cu argumente neîntemeiate, Apusul rom.-cat. dovedindu-se a nu fi înclinat să renunţe la el.

În năzuinţa de restaurare a unităţii creştine, aspectul cel mai de seamă al problemei nu poate fi altul decât cel al adevărului. La temelia Bisericii sale, instituţie divino-umană, Domnul Hristos a aşezat stânca de neclintit a adevărului, că El este Fiul lui Dumnezeu celui viu. Cât despre încredinţările acordate apostolilor în Biserică, Domnul Hristos n-a făcut diferenţieri. La cererea locurilor de întâietate, făcută pentru fiii lui Zevedeu, Iisus a răspuns: „a şedea de-a-dreapta şi de-a-stânga mea nu este al meu a da" şi iarăşi „care între voi va vrea să fie mai mare să fie slujitorul vostru şi care între voi vrea să fie întâiul să fie sluga voastră" (Matei 20, 23—27). Din viaţa şi Faptele Apostolilor nu reiese că apostolului Petru i s-ar fi recunoscut un primat de jurisdicţie, din partea colegilor lui de apostolie. La rândul său, nici ap. Petru n-a exercitat şi nici nu şi-a revendicat un astfel de privilegiu. Vorbind despre îndatoririle mai marilor Bisericii, apostolul Petru se adresează presviterilor nu ca unul care ar fi mai marele lor, cu drepturi de supremaţie, ci — după cum el însuşi a afirmat-o despre sine în epistola sa — „ca unul ce sunt împreună presviter" (I Petru 5, 1), adică împreună păstor.[4]

Desigur, restaurarea unităţii creştinilor, despărţiţi prin marea schismă, înainte de aceasta cu aproape o mie de ani şi după îndelungi atitudini defavorabile, nu se poate realiza cu uşurinţă. În perspectiva sfârşitului de mileniu, de care s-a legat nădejdea refacerii unităţii creştinilor, este neîndoielnic faptul, că o nouă rază de speranţă s-a întrezărit la sărbătoarea sf. Petru şi Pavel din acest an. Pe marginea acestor evenimente, odată cu palidele nădejdi de refacere a unităţii creştine, în presă s-a exprimat părerea, că mai repede s-ar putea săvârşi împăcarea Bisericilor, ortodoxă şi gr.-cat., din ţara noastră (Adevărul de Cluj, din 1—3 iulie 1995).

Între încercările de refacere a unităţii de credinţă a Românilor din Ardeal, istoria consemnează strădania episcopului Ioan Inochentie Micu Clain. După ieşirea lui din Ardeal, s-au auzit în popor cuvinte ca acestea, că episcopul „a văzut că unirea nu e bună şi i-a părut rău că a unit atâta mulţime de suflete, din care cauză se întorceau la neunire".[5]

Experienţele dureroase ale desbinărilor sufleteşti din veacul al XVIII-lea, i-a determinat pe Românii din Ardeal să se reunească într-o singură Biserică. Încercarea de reunire, din 1798, a rămas însă fără rezultat, datorită faptului că le-a fost împotrivă Curtea din Viena.

Cuvântând în Senat, în şedinţa din 12 martie 1923, mitropolitul Nicolae Bălan şi-a exprimat nădejdea, că poporul român care şi-a înfăptuit unitatea naţională cu atâtea jertfe, nu va tolera ca tocmai Biserica să-i dezbine fiii, ci îşi va restatornici vechea unitate bisericească. Afirma atunci cu convingere, că pe lângă toată siluirea, credinţa şi sufletul neamului au rămas neîmpărţite ca şi cămaşa necusută a Mântuitorului.[6] În aceeaşi şedinţă, mitropolitul gr.-cat., V. Suciu, punând în discuţie problema confesională la Români a pledat pentru apropierea de papism, la care i s-a dat răspuns de îndată.[7]
În catedrala din Blaj, reprezentantul diplomatic al papei a afirmat, că el constată cu durere, că nu întreg poporul românesc e sub ascultarea scaunului papal, iar misiunea d-lor (a bisericii unite) ar fi ca să îndeplinească acest lucru de a aduce întreg poporul românesc sub ascultarea scaunului papal „scăpându-l de ortodoxia cea neortodoxă".[8]

Într-o cărticică, apărută cu binecuvântarea episcopului gr.-cat. I. Hossu, s-a afirmat cu neîngrădită îndrăzneală despre unirea celor două biserici româneşti că „nu se poate face cum vreau unii, prin absorbirea celor puţini de cei mulţi, ci numai prin reluarea legăturilor cu biserica Romei, prin Patriarhia din Bucureşti".[9]

În ordinea firească a lucrurilor, acţiunea provoacă neîntârziat reacţiune. În ordine socială, chiar dacă, datorită aportului raţiunii şi a voinţei libere, reacţiunea nu se exercită cu aceeaşi promptitudine după acţiune, totuşi reacţiunea nu se lasă aşteptată la nesfârşit. La patru ani, după cele de mai sus, au venit evenimentele din toamna anului 1948, care sunt îndeobşte cunoscute.

Se doreşte ca sfârşitul de mileniu să fie o răscruce a istoriei, cu năzuinţe şi forţe noi, spre a păşi într-un nou mileniu cu o faţă nouă a existenţei noastre. Pentru viitorul ce se conturează, este firesc ca şi credinţa religioasă să-şi exercite rolul său, spre binele Bisericii creştine.

Prof. Petru Dumitreasă

---

1. Rovenţa H., Epistola către Efeseni, introducere şi comentar, Bucureşti, 1929, p. 87—90.

2. Crainic N., Spiritul ecumenic, în „Ortodoxia", vol. I, Bucureşti, 1942, p. 11—12.

3. Visser't Hooft W. A., Ortodoxia văzută de un protestant, trad. de T. Bodogae, Sibiu, 1933, p. 8—10.

4. Popovici E., Istoria bisericească universală, trad. de A. Mironescu, cartea I, ed. II, Bucureşti, 1925, p. 252—253.

5. Să fim iarăşi una, Sibiu, 1945, p. 58.

6, 7, 8. Bălan N., Evanghelia şi democraţia, Ortodoxia şi Neamul, Biserica şi Statul, Sibiu, 1923, p. 21, 1, 27.

9. Prunduş S. A., Pentru unirea tuturor Domnului să ne rugăm, Cluj, 1944, p. 7.

SFÂNTUL MACARIE EGIPTEANUL

— Luminat povăţuitor al monahilor —
— 300—390 —

Istoria creştinismului înregistrează o mare schimbare la începutul sec. al IV-lea, în privinţa desăvârşirii şi a manifestării dragostei pentru Iisus Hristos. Martirii au făcut loc pustnicilor şi sihaştrilor.

Când sângeroasele persecuţii împotriva Bisericii au încetat, ca urmare a Edictului de la Milan (313), când mărturisirea credinţei nu mai presupunea riscul pierderii vieţii, unii creştini au văzut desăvârşirea realizându-se în liniştea pustiilor, departe de tumultul şi grijile vieţii, în ambianţa de dăruire totală lui Dumnezeu, trup şi suflet şi de convorbirea continuă, prin rugăciune, cu Dumnezeu.

În mânăstirile şi schiturile din liniştea pustiurilor, s-au consumat trăiri de o nebănuită tensiune sufletească şi s-au creat opere de aleasă ţinută duhovnicească şi de mare profunzime teologică. Importanţa educativă a acestor opere a fost imensă, în decursul veacurilor, valorificată şi în zilele noastre, nu numai în rândul monahilor, ci şi în rândul credincioşilor, căci ţelul tuturor este desăvârşirea sau mântuirea.

Un monah nu este decât un bun creştin, preocupat totdeauna să ajungă la perfecţiune. Viaţa monahală nu este decât o viaţă, să zicem aşa „mai creştină", iar lepădarea de sine e observarea, cu mai mare strictеţe, a tuturor datoriilor religioase. Iar aceste datorii sunt valabile pentru toţi creştinii, fiindcă, nu numai unora, ci tuturor, a zis Iisus Hristos în Predica de pe Munte: „Fiţi desăvârşiţi, precum şi Tatăl vostru Cel din Ceruri, desăvârşit este" (Matei V, 48).

În mânăstire este locul unde creştinul se încearcă pe sine, ca aurul în cuptor. Nu e lucru puţin a vieţui în mânăstire şi a rămâne credincios până la sfârşit. Rasa şi tunsoarea încă nu-l face pe monah, ci lepădarea omului lumesc şi îmbrăcarea în cel duhovnicesc, precum şi răstignirea desăvârşită a poftelor (Luca XIII, 24). Cel ce în mânăstire caută altceva, iar nu pe Dumnezeu şi mântuirea sufletului său, nu va găsi decât necaz şi durere. Nici nu va sta în pace multă vreme, cel ce nu se va nevoi, a fi mai mic şi tuturor supus, căci „mântuirea este o clădire, ce nu se ridică, decât pe ruinele mândriei" (Urmarea lui Hristos, Buc., 1990, pag. 51).

Lupta pentru desăvârşire este continuă, se duce toată viaţa: în necazuri şi în suferinţe, în răbdare şi credinţă, stau ascunse făgăduinţele, slava şi obţinerea bunurilor cereşti, după cum în sămânţa aruncată sub brazdă se ascunde rodul, după cum în planta ce răsare între spini şi în loc mocirlos, se ascunde copacul. Ispitele înalţă pe cei statornici şi doboară pe cei mândri şi şovăielnici. Cei ispitiţi nu trebuie să se mâhnească, ci să socotească mai de preţ sărăcia decât bogăţia, postul decât desfătarea, ocara decât slava şi lupta decât laşitatea (Omilia XV, paragr. 51). În felul acesta, lucrătorul desăvârşirii să nu gândească lucruri mari despre sine, ci doar un singur lucru să aibă în gând şi să facă: „să iubească şi să lucreze pe măsura puterii ce i s-a dat".

Sfântul Macarie Egipteanul s-a născut spre anul 300 în Egipt din părinţi creştini şi din fragedă vârstă s-a nevoit la deprinderea credinţei şi a faptelor bune. După moartea părinţilor, dorind să vieţuiască ca îngerii în ceruri, aici pe pământ, a împărţit averea la săraci şi s-a retras în Pustiul Scete din Egiptul de Sus, având vârsta de 30 ani, atras de viaţa Sfântului Antonie cel Mare (251—356) şi mai ales de propria sa vocaţie. Aici, în pustiu a vieţuit în neîncetate rugăciuni, în hrană puţină şi în lucrul mâinilor, după obiceiul monahilor: „munceşte şi te roagă".

A fost dăruit de Dumnezeu cu o înclinare duhovnicească neobişnuită, cu darul facerii de minuni şi al profeţiei. La vârsta de 40 de ani a fost hirotonit preot şi s-a făcut îndrumător luminat al monahilor din pustiul Scete şi încă la mulţimea credincioşilor care veneau la el pentru rugăciune, învăţătură şi binecuvântare. Tuturor le dădea sfaturi de o mare profunzime duhovnicească, sentinţe (învăţături scurte) despre rugăciune, răbdare, omorârea patimilor şi bunătatea inimii, după caz. Mulţi veneau şi pentru vindecarea de boli; a înviat şi morţi, minuni făcute pentru mântuirea şi folosul sufletesc al credincioşilor. Din milă de oameni, care veneau la el în pustie, a pus de s-a construit o casă de oaspeţi, pentru străini şi bolnavi. Cu aceste daruri şi mari nevoinţe pustniceşti fiind împodobit, la adânci bătrâneţi şi-a dat fericitul sfârşit al vieţii sale spre anul 390, în vârstă de 90 de ani. Biserica îl prăznuieşte ca sfânt la 19 ianuarie.

De la el ne-au rămas 50 omilii duhovniceşti, scrisori, apoftegme (cuvinte), tratate, prin care a urmărit să ridice viaţa monahismului creştin, deasupra celor pământeşti. Nivelul ridicat al gândirii marelui ascet locuitor al pustiului, felul de a se exprima, mulţimea textelor biblice, ne îndreptăţesc să-l considerăm un adevărat discipol al şcolii catehetice din Alexandria, cu pregătire teemeinică teologică şi filosofică a timpului, pe care smerenia sa profundă l-a determinat să-şi ascundă identitatea.

El nu putea fi decât un monah excepţional, în mediul ascetic, un teolog de înaltă clasă, un povăţuitor luminat, misionar neobosit al monahilor, care şi-a scris operele sale pentru mânăstirile şi schiturile din pustiul Scete, aşa cum a făcut şi marele său dascăl, Sfântul Antonie cel Mare, apoi Sfântul Pahomie Tabenisiotul (290—348), Orsisie (+380), Părinţii Capadochieni şi alţii pentru mânăstirile lor. Cu alte cuvinte, scrierile sale oglindesc nivelul duhovnicesc la care s-a ridicat, prin exersarea continuă a principiilor creştine, deci sunt „rodul experienţelor sale personale", ce urmăresc în special „formarea omului desăvârşit" şi expune continuu mijloacele pentru atingerea scopului urmărit.

Pornind de la învăţătura Mântuitorului că: „Împărăţia cerurilor se ia prin stăruinţă şi cei ce se silesc, pun mâna pe ea" (Matei XI, 12), marele ascet al monahismului primar îşi expune îndrumările, astfel: „Să se atragă cu sila spre bine, chiar dacă inima şi cugetul său nu vrea" şi zice: „Apropiindu-se cineva de Domnul se cuvine, mai înainte de toate, să se silească a face binele — chiar dacă inima sa nu vrea acest lucru —. Să se silească să iubească — chiar dacă nu are în el iubire —. Să se silească să fie blând — chiar dacă nu are în el blândeţe —. Să se silească să fie îndurător şi să aibă inimă milostivă — chiar dacă nu are în firea lui aceste însuşiri —. Să se silească să fie îndelung răbdător, atunci când este dispreţuit, iar când este batjocorit, să nu se indigneze (Romani XII, 19). Să se silească spre rugăciune — chiar dacă îi lipseşte rugăciunea duhovnicească. Văzând deci Dumnezeu pe unul că aşa se luptă şi cu sila împotriva voinţei inimii sale — vine către Domnul — îi va da adevărata rugăciune a Duhului, îi va da iubire adevărată, blândeţe adevărată, îndurare a inimii şi bunătate adevărată, într-un cuvânt, îl va umple de roadele Duhului" (Omilia XIX, p. 3).

Cei ce doresc liniştea, să ştie că: „adevărata linişte o dă stârpirea gândurilor rele din inimă" (Omilia XXXL, p. 6).

Despre ascultarea monahului fără cârtire, zice că este: „piscul tuturor virtuţilor" (Manual de Patrologie, vol. III, pag. 402).

Rugăciunea este asemănată cu un „conducător în carul virtuţilor". Căci rugăciunea atrage şi alte virtuţi creştine (Omilia XXXVII, p. 8—9). Cel ce zilnic se sileşte să stăruie în rugăciune, acela se aprinde de o dragoste sfântă şi de dor fierbinte faţă de Dumnezeu (Omilia 40, 2): Roagă-te cum poţi! Dar roagă-te adeseori, că din deasa rugăciune, omul începe a se învăţa rugăciunea cea adevărată. Axul rugăciunii îl constituie „concentrarea totală cu dragoste întru Domnul" (Omilia XXXIII, p. 1).

Efortul fizic şi mai ales rezultatele bune ale acestor eforturi sunt hotărâtoare pentru lucrarea desăvârşirii. Dumnezeu aşteaptă voinţa omului, care e suverană, în natura umană şi fără care nici lucrarea Harului nu e posibilă (Matei XXIII, 37). Deci voinţa omului este decisivă pentru orice direcţie şi acţiune (Omilia XVII, p. 8).

Din experienţa sa proprie, ne atenţionează: „Nu umbla să ajungi la conducerea comunităţii fraţilor, ca să nu-ţi pui pe grumaz încărcături de păcate străine" (Manual de Patrologie Vol. III, pag. 404).

În fine, câteva scurte cuvinte (apoftegme), ce conţin îndrumări pentru viaţa practică a monahilor, cu privire la lupta cu gândurile rele şi la înaintarea cu răbdare spre desăvârşire.

Despre tăcere: „Oricât te-ai strădui, greşeşti dacă nu ştii măsura". Ieşind de la oficierea Sfintelor Slujbe, de la biserică zicea: „Fugiţi fraţilor!". Cineva dintre bătrâni i-a zis lui; „Unde să fugim mai mult decât în pustia aceasta?" Sfântul Macarie şi-a pus mâna la gură, zicând: „De asta să fugiţi!".

Despre răbdare: Un frate s-a dus la Sfântul Macarie şi i-a cerut cuvânt de mântuire. I-a zis lui bătrânul: Du-te în cimitir şi ocărăşte morţii. Fratele s-a dus la cimitir a ocărât pe morţi, a aruncat cu pietre în morminte şi venind a vestit Sfântului. Şi i-a zis lui: „Nimic nu ţi-au răspuns?". Fratele a răspuns: „Nu". Apoi i-a zis bătrânul: „Du-te şi mâine şi îi laudă!" Deci, mergând fratele la cimitir, a slăvit morţii. S-a întors din nou la Sfântul Macarie şi i-a zis: „I-am slăvit". Şi a întrebat bătrânul: „Nimic nu ţi-au răspuns?". Fratele a zis lui: „Nu". Atunci i-a zis bătrânul: „Ştii cu câte i-ai necinstit şi nimic nu ţi-au răspuns şi cu câte i-ai slăvit şi nimic nu ţi-au grăit? Aşa şi tu, dacă voieşti să te mântuieşti, fă-te mort. Nici nedreptatea oamenilor, nici lauda lor să nu le socoteşti; ca cei morţi să fii şi atunci poţi să te mântuieşti".

Despre smerenie: Socoteşte tot binele (ce ai făcut) al lui Dumnezeu iar tot răul, al slăbiciunii tale şi a te crede „cel mai de pe urmă dintre toţi" (Matei XX, 26—27). Cel smerit nu cade niciodată. De unde să cadă? Când el este mai prejos decât toţi! Smerenia profundă sub care se ascundea, l-a determinat pe diavolul să se arate Sfântului în pustie vrând să-l lovească cu o sabie, dar n-a putut. Şi i-a spus: Multă silă am de la tine Macarie, căci nu pot nimic asupra ta. Orice faci şi eu fac. Tu posteşti, dar eu nicidecum nu mănânc. Priveghezi, dar eu nicidecum nu dorm. Numai una este cu care mă biruieşti. A întrebat Sfântul: Care este? Iar diavolul a răspuns: „Smerenia ta" şi pentru aceasta nu pot nimic asupra ta. (Pateric, Alba Iulia, 1990, pag. 133).

Despre rugăciunea stăruitoare: Sfântul Macarie s-a dus în fiecare zi, timp de trei luni la un frate şi acesta n-a avut timp să stea de vorbă cu el, pentru că se ruga. Şi minunându-se Ava Macarie a zis: „Iată un înger pământesc" (Pateric, pag. 140).

Referitor la ascultările din obştile monahale, să se facă fără cârtire şi în corelaţie cu toate aspectele vieţii şi cerinţelor tuturor, spune: Cei ce se roagă şi cei ce slujesc în viaţa de obşte (ascultări) a mânăstirilor, se completează unii pe alţii, prin prisosul care acopere lipsurile după cuvântul: „Nici celui ce a avut mult nu i-a prisosit, nici celui ce a avut puţin nu i-a lipsit" (Ieşire XVI, 18).

Sărăcia de bună voie: În lipsa Sfântului de la chilia sa, a intrat un tâlhar şi luându-i puţinele lucruri ce mai avea le-a pus pe cămilă şi a dat să plece. Dar cămila nu pleca. Tocmai atunci venind Sfântul şi văzând acest lucru, a înţeles repede cauza şi alergând în chilie a văzut uitată o săpăligă. Luând-o degrab, a alergat la cămilă zicând: „Iată frate ce aştepta cămila". Cămila s-a sculat şi s-a dus puţină cale, apoi s-a aşezat din nou jos şi nu s-a sculat, până ce tâlharul a dus în chilie, toate lucrurile furate (Pateric pag. 140).

Altă dată întorcându-se la chilie, a găsit un tâlhar furând din vasele lui sărăcăcioase şi ca un străin, s-a apucat să-l ajute să încarce pe dobitoc ce mai avea, zicând: „Nimic nu am adus în lume, arătat este că nici a scoate ceva din lume, nu putem" (Timotei VI, 7), „Domnul a dat, după cum Însuşi a voit, aşa s-a şi făcut. Bine e cuvântat Domnul pentru toate" (Iov. I, 21) şi Pateric, pag. 134.

Aşadar creştinul şi îndeosebi monahul să caute prin toate mijloacele să facă binele. Când Dumnezeu vede că omul îl caută şi-L cheamă neîncetat, fără lenevire (Luca XVIII, 1) atunci îi face dreptate, precum i-a făgăduit, curăţindu-l de toată răutatea din el (Efeseni V, 26—27).

Toată tăria noastră stă în a ne simţi slăbiciunea şi a-i cunoaşte medicamentul, care este harul lui Dumnezeu. Pildă avem pe Sfântul Apostol Pavel, care zicea: „toate le pot în Hristos care mă întăreşte" (Filipeni IV, 13), căci omul hotărăşte şi Dumnezeu orânduieşte.

Au trecut 17 secole, de când Sfântul Macarie Egipteanul şi-a încheiat cu bine alergarea, iar lumina marelui ascet al monahismului primar (Matei V, 16) înfruntă timpul. Îndrumările sale duhovniceşti servesc de călăuză şi astăzi obştilor monahale la lupta cu gândurile rele şi la înaintarea spre desăvârşire. Ostenelile sale pustniceşti ne sunt exemple de întărire pe calea cea strâmtă (Matei VII, 14) ce duce la limanul mult dorit de nevoitori.

Timpul n-a întunecat lumina sa, iar seva învăţăturilor date de el este lucrătoare, cu aceeaşi putere, fiind izvorâtă din pilda vieţii sale de înger pământesc.

Dumnezeu l-a cinstit de când era în viaţă (Ps. IX, 10), iar după ce l-a chemat în ceata aleşilor Săi, numele său s-a scris adânc în inima monahismului creştin şi este rostit cu evlavie şi de credincioşi.

Pe bună dreptate zice Psalmistul David: „Întru pomenire veşnică va fi dreptul" (Ps. 111, v. 6).

Ierodiacon Ciobâcă Teofilact
Mânăstirea Putna

Raportul între Taina Sfântului Botez şi cea a Pocăinţei

(Duminica după Botezul Domnului)

Suntem încă sub binecuvântata rază de lumină a Botezului Domnului şi a sfinţirii întregii creaţii, prin arătarea Sfintei Tremi; Sărbătoare care marchează începutul activităţii publice a Mântuitorului. Astfel Sfânta Evanghelie ne spune că: „poporul ce şedea în întuneric a văzut lumină mare şi celor ce şedeau în laturea şi în umbra morţii le-a răsărit lumină. De atunci a început Iisus a propovădui şi a zice: pocăiţi-vă că s-a apropiat împărăţia cerurilor" (Matei 4, 16—17).

Deşi aceeaşi temă cu predica Sfântului Ioan Botezătorul, finalitatea propovăduirii diferă substanţial ca şi botezul Înaintemergătorului, faţă de cel cu „Duh Sfânt şi cu foc". O spune aceasta însuşi Botezătorul Domnului: „Eu unul vă botez cu apă spre pocăinţă, dar cel ce vine după mine este mai puternic decât mine... Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt şi cu foc" (Matei 3, II). Evanghelia ne arată că Ioan a „venit spre mărturie ca să mărturisească de lumină. Cuvântul era lumina cea adevărată care venind în lume, luminează pe tot omul... iar celor ce cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu" (Ioan I, 7—9.13). „Acesta... botează cu Duh Sfânt că este Fiul lui Dumnezeu" (Ioan, I, 33—34). Vedem de aici că aşa cum misiunea a fost diferită, tot diferite sunt mijloacele pentru îndeplinirea ei, deşi ca formă aparentă, Botezul este acelaşi. Conţinutul şi efectul sunt însă diferite. O spune foarte clar Sfântul Ioan: „eu v-am botezat cu apă, iar El vă va boteza cu Duh Sfânt" (Marcu I, 8).

Vedem că între Botezul cu apă şi cel cu Duh Sfânt este o deosebire de substanţă: Botezul lui Ioan era „al pocăinţei", aplicat celor care îşi „mărturiseau păcatele" şi se căiau (Marcu I, 4—5), era deci un simbol care confirma căinţa de păcate, aşa cum apa curăţă orice murdărie. Botezul cu Duh Sfânt oferă posibilitatea să facă „fii ai lui Dumnezeu" — după cum am văzut. El nu este un simbol, ci conţine în el harul mântuitor. De aceea şi instituirea lui de către Mântuitorul va fi făcută numai după Sfintele Patimi, după ce a câştigat înfierea noastră la Tatăl; după ce învingând păcatele şi moartea, a dobândit pentru noi „putere în cer şi pe pământ"; după ce încheindu-şi activitatea răscumpărătoare, intră în lucrare sfinţitoare Duhul Sfânt. Astfel, înaintea înălţării Sale la cer, Domnul i-a investit pe Sfinţii Apostoli cu puterea săvârşirii Botezului Sfintei Treimi, spunându-le: „Datu-mi-s-a toată puterea în cer şi pe pământ. Drept aceea mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh" (Matei 28, 18—19). Apostolii au împlinit această poruncă săvârşind primul Botez în numele Sfintei Treimi, la Cincizecime, odată cu pogorârea Sfântului Duh. Botezul cu Duh Sfânt şi cu foc împărtăşit la Rusalii, prin harul Sfântului Duh mistuie ca focul orice întinăciune a păcatului, începând cu păcatul strămoşesc şi adăugând păcatele personale (Fapte 2, 38), acordă filiaţia divină printr-o renaştere spirituală şi face membri ai Trupului tainic al Domnului pe toţi cei ce L-au primit.

Deosebirea dintre Botezul lui Ioan şi Botezul cu Duh Sfânt reiese mai convingător din întâmplarea relatată de cartea Faptele Apostolilor (19, I—6): „Şi când era Apollos în Corint, Pavel trecând prin părţile de sus, a venit la Efes şi găsind pe unii ucenici a zis către ei: luat-aţi Duh Sfânt după ce aţi crezut? Iar ei au zis către el: încă nu am auzit de este Duh Sfânt. Şi a zis către ei: dar în ce v-aţi botezat? Iar ei au zis: în botezul lui Ioan. Iar Pavel a zis: Ioan a botezat cu botezul pocăinţei, spunând poporului să creadă în cel ce vine după el, adică în Hristos Iisus. Şi auzind s-au botezat în numele Domnului Iisus. Şi punându-şi Pavel mâinile peste ei. a venit Duhul Sfânt peste ei...". În faţa unei situaţii atât de clar relatată de Cartea Sfântă apare nefirească atitudinea unor creştini, care din spirit de prozelitism, atrăgând credincioşi botezaţi cu Duhul Sfânt, îi rebotează cu botezul lui Ioan...

Sfântul Ioan Damaschin distinge opt forme de botez: „primul botez a fost Botezul potopului pentru curmarea păcatului. Al doilea, botezul prin mare şi nori, căci norul este simbolul Duhului, iar marea simbolul apei. Al treilea, Botezul legii vechi, căci tot cel necurat se spală cu apă. Al patrulea, Botezul lui Ioan, care a fost introductiv şi conducea la pocăinţă pe cei botezaţi ca să creadă în Hristos... Al cincilea, Botezul Domnului... Al şaselea Botez, Botezul prin pocăinţă şi lacrimi, care este cu adevărat greu. Al şaptelea, Botezul prin sânge şi mucenicie, cu care însuşi Hristos s-a botezat în locul nostru. Al optulea şi ultimul nu este mântuitor, ci pe de o parte distruge răutatea — căci nu mai guvernează răutatea şi păcatul — iar pe de altă parte, „pedepseşte necontenit" (adică focul cel veşnic de după judecata obştească). (Dogmatica, trad. rom., p. 250—252).

Dacă primele cinci forme de Botez s-au săvârşit, cea de a şasea formă, Botezul pocăinţei şi lacrimilor rămâne o continuitate firească a celui predecesor, adică a Botezului cu Duh Sfânt. Acesta şi nu Botezul lui Ioan acordă iertarea păcatelor, fiindcă a fost lăsat de Mântuitorul ca purtător al harului Sfântului Duh. Ştiind că firea omenească este mereu supusă greşelii, odată cu porunca săvârşirii Botezului Sfintei Treimi, Domnul le acordă Sfinţilor Apostoli puterea iertării păcatelor, spunându-le înainte de înălţarea la cer: „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit şi Eu pe voi. Acestea zicând, a suflat şi le-a zis: Luaţi Duh Sfânt; cărora veţi ierta păcatele se vor ierta şi cărora le veţi ţine vor fi ţinute" (Ioan 20, 21—23). Astfel a instituit Mântuitorul Taina Pocăinţei prin care El transmite prin Apostolii Săi şi succesorii acestora harul iertării păcatelor, întru continua înnoire a vieţii.

Pentru a vedea mai în adâncime care este raportul Sfintei Taine a Pocăinţei cu cea a Botezului, trebuie să stabilim de la început că în limba originală a Noului Testament, Botezul defineşte „cufundarea în apă". Ea devine Sfântă Taină, cu efectele pe care le-am văzut, în prezenţa Sfântului Duh, după cum descoperă Mântuitorul însuşi lui Nicodim acest lucru: „De nu se va naşte cineva din apă şi din duh, nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu" (Ioan 3, 5). Sfântul Ioan Damaschin arată că „ne-a dat poruncă să ne renaştem prin apă şi prin Duh, deoarece prin rugăciune şi prin invocare, Sfântul Duh se pogoară asupra apei. Dar pentru că omul este dublu, din suflet şi corp, ne-a dat dublă şi curăţirea, prin apă şi prin Duh. Duhul, pe de o parte, reînnoieşte prin noi starea după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu; iar apa, pe de altă parte, curăţeşte prin harul Duhului, corpul de păcat, şi-l eliberează de stricăciune. Apa îndeplineşte icoana morţii, iar Duhul dă arvuna vieţii".

Aşa cum apa Botezului cu Duh Sfânt este purtătoarea harului divin spre curăţia păcatului şi renaşterea spirituală, tot astfel sunt şi lacrimile Pocăinţei. Sfântul Ioan Scărarul arată că „primind Botezul ca şi copii, ne-am întinat după aceea". Prin botezul lacrimilor ne putem însă curăţi oricând. „Dacă acesta nu s-ar fi dăruit de Dumnezeu oamenilor din iubire de oameni, cu adevărat rari ar fi cei ce se mântuiesc". Comentând pe Sfântul Ioan Scărarul, un alt părinte al Bisericii arată că „ne naştem de trei ori în viaţă. Dintre acestea cea dintâi naştere este din pântece, iar celelalte două ne urcă de la pământ la cer: una e prin Sfântul Botez, pe care o numim naştere din nou, iar cealaltă e din Pocăinţă. Fără Botez nu s-ar mântui nimeni; fără lacrimile pocăinţei ar fi rari cei ce se mântuiesc". Şi aceasta pentru faptul că „cei ce după baie s-au murdărit iarăşi, trebuie numaidecât să-şi cureţe mâinile cu focul neobosit al inimii şi cu undelemnul (mila) lui Dumnezeu" — spune Sfântul Ioan Scărarul, în treapta a VII-a a „Scării" sale.

Aşa cum prin Botezul cu Duh Sfânt, firea renaşte spiritual şi gustând bunătăţile lui Dumnezeu se înnobilează prin curăţirea de întinăciunea păcatului, tot astfel şi „lacrimile înmoaie sălbăticia ce se află în suflet" după aceea, aducând ca în cazul botezului cu apă iertarea lui Dumnezeu (Evagrie Ponticul). Aşa cum Botezul aplicat oamenilor maturi la Cincizecime a fost precedat de pocăinţa acestora (Fapte 2, 38) ca expresie a căinţei întru smerenie pentru păcatele săvârşite, tot astfel şi „Botezul lacrimilor", prin regretul faptelor rele, stinge văpaia şi chinul patimilor. „Precum apa adăugându-se câte puţin în foc, schimbă văpaia cu desăvârşire, aşa şi lacrima plânsului adevărat stinge toată văpaia mâniei şi iuţimii... precum focul topeşte trestia, tot aşa lacrima topeşte toată întinăciunea văzută şi gândită" (Sfântul Ioan Scărarul).

Primul Botez este un început, Botezul lacrimilor reprezintă continua deschidere a urcuşului duhovnicesc. „Lacrimile din amintirea morţii au născut frica. Iar după frica ce naşte lipsa de frică, se iveşte bucuria. Iar din bucuria fără sfârşit ajunsă la sfârşit, răsare floarea dragostei cuvioase" (Sfântul Ioan Scărarul).

Dacă Botezul cu apă şi Duh face începutul mântuirii, Botezul lacrimilor o finalizează spre desăvârşirea veşnică. „Nu vom fi învinuiţi la ieşirea sufletului că nu am săvârşit minuni, nici că nu am teologhisit, nici că nu am fost văzători, dar vom da negreşit socoteală lui Dumnezeu că n-am plâns" (Sfântul Ioan Scărarul).

Aducând „bucuria mântuirii" în urcuşul duhovnicesc, darul ceresc al lacrimilor, cum îl numesc Părinţii Bisericii, nu este un pretext de mândrie, ci de „înălţare a gândului smerit". „Dacă verşi izvoare de lacrimi să nu te înalţi întru tine, ca şi cum ai fi mai presus de mulţi". Altfel, harul acesta primit se întoarce spre osânda proprie, fiindcă „mulţi plângând pentru păcate uită de scopul lacrimilor; şi aşa, pierzându-şi mintea, au rătăcit" (Evagrie Ponticul). „Cel ce se făleşte sufleteşte cu lacrimile sale şi osândeşte în sine pe cei ce nu au lacrimi, este asemenea celui ce după ce a cerut de la împărat arme împotriva duşmanilor săi, se omoară cu acestea pe sine. Nu are Dumnezeu nevoie şi nici nu voieşte ca omul să plângă din durerea inimii; ci mai degrabă să se veselească din iubirea faţă de El întru râsul sufletului".

Vedem de aici că „darul lacrimilor" constituie un izvor de neîntreruptă bucurie duhovnicească, ele fiind roada Sfântului Duh (Galateni 5, 22—28), şi a lucrării harului spre împlinirea în sufletele noastre a împărăţiei lui Dumnezeu care este — aşa cum arată Sfântul Apostol Pavel — „pace, bucurie şi dreptate în Duhul Sfânt" (Romani 14, 17).

Având în Biserică lăsate de Mântuitorul prin lucrarea Sfântului Duh, harul Sfântului Botez prin care ni se iartă păcatul strămoşesc, păcatele personale şi renaştem la o viaţă duhovnicească, ca şi harul „Botezului lacrimilor", spre continua revenire şi creştere duhovnicească, să le folosim spre a deveni mai buni faţă de Dumnezeu şi semenii noştri.

Preot prof. Sorin Cosma

Mitropolitul Andrei Şaguna despre starea şi perspectiva muzicii religioase în Biserica Ortodoxă Română din Transilvania

Momentul decisiv, considerat ca inedit, în activitatea de concepţie a ierarhului Andrei Şaguna a fost şi cel privind păstrarea şi, de ce nu, unificarea cântărilor bisericeşti în spaţiul ortodox transilvan; acţiunea aceasta se va dovedi, după cum au subliniat muzicologii Gheorghe Ciobanu, Ioan Gh. Popescu, Romeo Ghircoiaşiu, deosebit de fertilă şi se va concretiza în tipărirea volumului (notaţie lineară) **Cântările bisericeşti după melodiile celor opt glasuri culese şi întâi publicate în 1890 de Dimitrie Cunţanu, profesor la Seminarul teologic din Sibiu** şi dedicat, nu se putea altcumva, „Memoriei marelui Andreiu autorul intelectual al acestei lucrări în semn de pietate şi recunoştinţă" (Cunţan, Dimitrie, **op. cit.**, p. 2).

Ştim însă că astfel de preocupări s-au remarcat şi mai înainte de cele săvârşite în anul 1890! **Gazeta Transilvaniei** din Braşov (nr. 145, 20 XII/1.I. 1882), prin articolul **Cântările bisericeşti** va susţine în mod evident, propunerile episcopului Melchisedec în sensul că „atât cântările armonice corale cât şi cele melodice trebuie să fie conforme spiritului bisericesc, fără prelungiri prisoselnice, şi fără turnuri străine de musica bisericească". De asemenea, doi învăţători de la Şcoala din Răşinari — Petru Băcilă şi Petru Sânţion — trimiteau mitropolitului Andrei Şaguna un manuscris de 17 coli ,cuprinzând cântările Sfintei Liturghii, Psalmii de seară şi de dimineaţă; ceea ce e mai de lipsă pentru învăţarea celor opt glasuri, precum stihirile şi antifoanele cele dintâi ale fiecărui glas şi troparele; troparele sărbătorilor celor mai însemnate şi toate axioanele" (Frăcea Ilie, **La 140 de ani de la naşterea lui Dimitrie Cunţanu**, în **Mitropolia Ardealului**, Sibiu, nr. 4—6, 1978, p. 275—285, nota 22).

Dar cum ne-am propus să nu dezvoltăm aici direcţiile ce au condus la alcătuirea acestei colecţii din 1890 remarcăm doar faptul că Dimitrie Cunţan a luat contact cu muzica liniară destul de târziu chiar dacă îndrumătorul său Ottmar Neubner a fost „cel mai renumit profesor, absolvent de conservator, fost organist şi dirijor de cor la biserica romano-catolică din Sibiu" (Cunţan, Dimitrie, **Op. cit.**, în **Prefaţă**).

Dată spre studiu (în manuscris) lui Zaharia Boiu şi muzicianului de înaltă clasă Gheorghe Dima, lucrarea lui D. Cunţan, **„Cântările bisericeşti după melodiile celor opt glasuri"** a întrunit din partea celor doi recenzenţi aprecieri din cele mai favorabile. În raportul înaintat Consistorului bisericesc lectorii manuscrisului făceau următoarele precizări: „Având în vedere că în archidieceza noastră nu există încă nici o colecţiune din cântările bisericei noastre edată la tipar, şi cunoscând importanţa dărei la tipar a astfel de colecţiuni, cari se poată servi odată spre scopul regulărei cântărilor noastre bisericeşti de un bun material pentru studiu comparativ ... Comisiunea are onoarea a propune cu recomandare, ca să se încuviinţeze cererea d-lui profesor Dimitrie Cunţan, atât în ce priveşte admiterea acestui manual carte de şcoală în seminariu, cât şi întru sprijinul cerut pentru tipărirea lui, Sibiu, 22 aprilie 1889. Zacharia Boiu, G. Dima" (Frăcea Ilie, **Art. cit.**, p. 279).

Acceptată şi susţinută de clerici şi dascălii bisericilor noastre ortodoxe din Transilvania lucrarea pomenită a avut, evident, o rezonanţă mult mai accentuată decât cea pe care o finanţase Episcopul Melchisedec, în 1883, (la Iaşi) şi anume: **Rânduiala Vecerniei de sâmbătă seara pusă pe cele 8 glasuri** — prelucrate şi scrise pe notaţiunea liniară de Gavriil Musicescu, Gheorghe I. Dima şi Grigorie I. Gheorghiu. Preotul şi profesorul, compozitorul Timotei Popovici, spre exemplu, vedea în colecţia de cântări de la Sibiu un act „istoric-cultural" şi un mijloc palpabil prin care se punea capăt „învăţăturii cântărilor bisericeşti «după auz» (Popovici, Timotei, **Cântarea bisericească**, în **Revista Teologică**, Sibiu, nr. 9—10, 1907, p. 385—386). La peste o sută de ani de la apariţia acestei culegeri de muzică religioasă se găsesc mereu cuvinte de apreciere precum cele semnate de bizantinologul Nicu Moldoveanu din Bucureşti: „De aceea, când prof. Dimitrie Cunţan şi alţii ca el au simţit nevoia să fixeze în scris — numai pe notaţie liniară — cele opt glasuri bisericeşti, aşa cum se mai păstrau ele în memoria unor cântăreţi bătrâni, ca Simion Florea din Daneş şi alţii, pe la sfârşitul veacului trecut şi începutul veacului nostru, au făcut o mare operă de cultură naţională, şi aceasta poate din marea dorinţă a ardelenilor de a păstra cântarea bizantină, măcar în formele specifice pe care le căpătase în decursul secolelor în această parte a ţării" (Moldoveanu, Nicu, **Izvoare ale cântării psaltice în Biserica Ortodoxă Română**, în **BOR**, Bucureşti, nr. 1—2, 1974, p. 131—279).

Peste ani va contribui la statornicirea şi răspândirea acestui tezaur melodic — după cum aprecia muzicologul George Breazul — şi compozitorul George Dima care în vremea întemniţării de la Cluj (21 martie 1918 — 22 iunie 1918) va armoniza şi prelucra 42 de melodii publicate de Cunţan „aşa cum au fost ele în cultul ortodox ardelenesc, rămânându-le, peste veacuri, încă din etosul lor primitiv şi sacru" (Breazul, George, **Noui ediţiuni şi compoziţiile muzicale postume ale lui Gheorghe Dima**, în **Cuvântul**, Bucureşti, nr. 2119, 16 martie 1931, p. 1, 2). De altfel, şi compozitorul G. Dima se va destăinui familiei sale: „Eu îmi petrec timpul cu compoziţii muzicale. Am lucrat multişor atât armonizări de cântări vechi bisericeşti cât şi de compoziţii originale. Am scris special ceva pentru vocea mamii [Maria Dima], un cor mixt cu solo de mezzosopran. Textul e următorul: **„Scoate din temniţă sufletul meu, ca să se mărturisească numelui Tău. Veniţi să ne bucurăm Domnului — celui ce a sfărâmat puterea morţii şi a luminat neamul omenesc — cu cei fără de trupuri strigând: «Ziditorule şi Mântuitorul nostru! Mărire ţie!»** (Catrina, Constantin. **G. Dima: Scrisori din temniţă**, în **Marile evenimente istorice ale anilor 1848 şi 1918 şi muzica românească**, Bucureşti, Editura Muzicală, 1979, p. 136—148). Dar exemplele nu se opresc aici. Zeno Vancea, iată, va compune **Liturghia nr. 2 pentru cor mixt, pe melodii de strană din Ardeal** (1936); Liviu Tempea, în Banat, „se distinge prin a sa remarcabilă liturghie, ce indică la începutul veacului nostru adevăratul drum pe care trebuie să se dezvolte muzica corală religioasă în Ardeal, cel al polifoniei ce are la bază cântecul de strană, luptând împotriva cosmopolitismului steril" (Popovici, Doru, **Muzica corală românească**, Bucureşti, Editura Muzicală, 1966, p. 342). Şi Dimitrie Cunţan va semna **Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur pentru 2 voci egale** „după modelul celor opt glasuri" (Sibiu, 1903).

Socotită până în deceniile din urmă ale acestui secol ca „baza cântării din arhiepiscopia Sibiului şi episcopia Clujului" (Ghircoiaşiu Romeo, **Muzica psaltică în Transilvania, ms.)** lucrarea finalizată de D. Cunţan va fi supusă şi unor observaţii mai puţin favorabile dar care, după opinia noastră, trebuiesc, totuşi, cunoscute. O astfel de reţinere, mai greu de uitat, a venit de la Bucureşti, din partea lui Ion Popescu-Pasărea. „În consecinţă — avertiza ilustrul profesor şi compozitor — o transcriere a cântărilor psaltice ar însemna desigur o alterare regretabilă, iar nu o păstrare a autenticităţii. Dovadă despre aceasta — motivează Popescu-Pasărea — este încercarea de transcriere care s-a făcut la Sibiu de către Cunţan şi în Bucovina de marele Mitropolit Silvestru Morariu, încercare care a avut ca rezultate înstrăinarea din ce în ce mai mult a vechei cântări psaltice" (Niţulescu, P. **Muzica românească de azi**, Bucureşti, 1939, p. 602). În acelaşi context, Petru Gherman va susţine că „numai după ce va fi adusă la lumină întreaga muzică bisericească care circulă în Transilvania, numai atunci se va şti adevărul" (Şoima Gheorghe, **Muzica bisericească şi laică în Institutul Teologic din Sibiu,** în **Mitropolia Ardealului**, Sibiu, nr. 11—12, 1961, 798—806). La rându-i, profesorul Seminarului teologic-pedagogic, Timotei Popovici, împreună cu Aurel Popovici şi Candid Popa, colegii săi, îşi va asuma răspunderea de a nota „din nou şi cu mai multă competenţă melodiile celor 8 glasuri şi celelalte cântări bisericeşti, selectând unele variante mai reuşite şi mai răspândite decât cele tipărite de Dimitrie Cunţan" (Şoima, Gheorghe, **art. cit.**, p. 803). Evident, respectul şi recunoaşterea meritelor celui dintâi (D. Cunţan) nu au făcut posibilă preconizata revizuire editorială. Şi chiar dacă exigentul profesor Timotei Popovici „a redat mai fidel linia melodică, aşa cum se cânta în vremea sa şi cum se cântă şi azi la Sibiu, conducerea eparhială l-a acuzat că a modificat cântările bisericeşti ale lui Cunţan şi l-a obligat să retipărească o nouă ediţie întocmai ca şi prima" (Apud Gh. Şoima).

Iată, deci, câteva din frământările dar mai ales din împlinirile programate de mitropolitul Andrei Şaguna şi apoi desăvârşite de colaboratorii, de specialiştii săi apropiaţi. Proiectând culegerea finalizată de D. Cunţan ierarhul român se va dovedi un veşnic apărător al valorilor spirituale ale neamului său faţă de care avea să afirme în modul cel mai original: „Ştiinţele şi artele sunt cele care dau popoarelor tăria şi le asigură viitorul" (Marinescu, C. Gh., **Epoca Marii Uniri**, Galaţi, Editura Porto Franco, 1993). Câte din aceste ultime eforturi umane nu s-ar fi putut simplifica dacă în acea vreme dispuneam de ceea ce se ştie astăzi despre tehnica desluşirii neumelor muzicale, a transcrierilor săvârşite de bizantonologii noştri, de cel care astăzi e profesor universitar, compozitor şi dirijor arhidiaconul Dr. Sebastian Bucur-Barbu.

Desigur, aportul lui Dimitrie Cunţan nu se va opri numai la această lucrare, **Cântările funebrale** din 1903 este un alt exemplu. Culegerea aceasta — va aprecia T. Popovici — e „cu atât mai importantă cu cât atunci nu exista în Transilvania nici un fel de îndrumar al cântărilor funebrale. Cei ce le cântau, le cântau cum puteau sau cum voiau, adăugând ori ştirbind melodia, după priceperea lor. Cunţan — continuă recenzentul — pune capăt acestei stări de fapt şi în plus, ostenind ani de-a rândul, adaugă fiecărei melodii în parte podoaba unei neîntrecute armonizări" (Popovici, T. **Cântarea bisericească**, în **Revista Teologică**, Sibiu, An I, 1907, p. 385).

Dar mitropolitul Andrei Şaguna mai are întâietate şi în ceea ce priveşte statornicirea primelor începuturi privind afirmarea cântării corale (cântarea armonică) în Catedrala din Sibiu. Din corespondenţa lui Timotei Popovici cu muzicologul de la Botoşani Mihail Gr. Poslušnicu (1871—1936), aflăm următoarele: „Liturghia ce a introdus Şaguna la Sibiu şi în general în Ardeal şi Banat este cea renumită: grecească, fixată de neamţul Bandhaztingen (fost şeful corului is gr. din Viena) scrisă pentru sopran, tenor, bariton şi bas dar litografiată în Sibiu de Şaguna; textul cu litere chirilice.

Din aceasta am utilizat şi eu în liturghia mixtă ce am publicat; unele **(Heruvicul, Sfinte Dumnezeule** etc.) însă punându-le pentru sopran, alt, tenor şi bas. Liturghia publicată de Şaguna e litografiată" **(Bib. Academiei Române din Bucureşti — Cabinetul de manuscrise: Fondul Mihail Gr. Poslušnicu,** S 63 (8)/CLXXII).

Comentariul şi analiza unor astfel de documente cunoscute de noi impune, desigur, şi câteva concluzii:

1. Deşi confruntat cu probleme organizatorice şi pastorale deosebite pentru biserica noastră din Transilvania mitropolitul Andrei Şaguna a demonstrat o putere de muncă şi iniţiativă neabătute atât pentru tipărirea cărţilor de cult dar şi pentru păstrarea şi perpetuarea practicii şi tradiţiei cântării psaltice de sorginte bizantină;

2. Reunind în juru-i pe cunoscătorii melosului bizantin practicat în spaţiul transilvan, pe baza dispoziţiilor sale comunicate comitetelor parohiale mitropolitul A. Şaguna a dat noi imbolduri învăţământului teologic şi primar aşezând cântarea bisericească între obiectele de bază ale şcolii române din secolul trecut;

3. Păstrând şi valorificând înţelept împlinirile tradiţiei veacurilor din urmă Andrei Şaguna va statornici pentru strana bisericii noastre rânduiala cântărilor de cea mai curată sursă bizantină (de tradiţie bizantină) şi în aceeaşi măsură va pune în circulaţie cărţile necesare slujbelor religioase. Pentru această din urmă faptă va fi elogiat atât de convingător de un alt ierarh român pe nume Melchisedec Ştefănescu, episcopul Romanului **(Retipărirea cărţilor bisericeşti române ...** în **Gazeta Transilvaniei,** Braşov, nr. 4, 10/22 I: nr. 9, 22 I/3II; nr. 20, 1 II 1881).

Gradul înalt de receptivitate, puterea de a trece de la cunoaştere la fapte vor face din viaţa şi activitatea ierarhului român Andrei Şaguna un exemplu mereu viu nu numai pentru istoria bisericii noastre dar şi pentru toţi aceia care au nevoie de sprijin în munca şi credinţa lor strămoşească.

Constantin Catrina-Ţiu

Reverberarea negaţiei în afirmaţie!

(Urmare din pag. a 4-a)

nu s-a opus nimeni! Noua religie a venit ca o mănuşă, s-a mulat ca-n ceară după chipul şi asemănarea daco-romanului, apoi străromânului, ulterior a românului!

De aceea moartea la noi nu mai sperie pe nimeni, aidoma cum nici pe strămoşi! Ea îşi pierde semnificaţia de „sfârşit" **(exitus)**, îşi temperează conotaţiile pesimiste şi transcede în scară de valori mai optimiste; săracul trece înaintea bogatului, păcătosul înaintea credinciosului, nedreptul pe acelaşi plan cu dreptul, în vârful scării stau Ctitorii, voievozii, dintâi părinţii, de cele mai multe ori asimilaţi cu sfinţii „mărturisitori" **(mártyrai)**.

Noi am moştenit **teonimele** mai mult din **latină** decât din greacă. (Mai puţin rânduiala ulterioară, slavono - bisericească). Cum ar fi: Dominus deus (Domnul Dumnezeu), cristianus (creştin), crux (cruce), crució (a crucifica), crucifixió (crucificare), dominica (Duminica), Dies Dominica (Ziua Domnului), altar (altar), credó (a crede), crédéntia (credinţă) etc., etc., etc.

Basilica (Biserică) şi **martyres/ martyríai** (martiri, mărturisitori), se află încă de la obârşie, în ambele limbi, latină şi greacă. Nu se poate stabili o prioritate. Dar noi le-am preluat din latină ...

Aşadar, tot ce era umilit şi condamnat de lumea veche era Răscumpărat în credinţa nouă, restaurat prin „cruce". Prin competiţia valorilor (şi nu a ororilor!), prin confruntarea contrariilor, virtutea creştină a ieşit biruitoare. Povestea mioritică este necreştină dar aduce ceva din drama existenţială. (Doi vor să-l piardă pe Primul şi el îi iartă prin iubire: „Doamne, iartă-i că nu ştiu ce fac!", parcă ar spune ciobanul!). Desigur, ceva din viziunea cosmică, din **hierogamia** transcendentală! Dar asta nu intră în discuţie acum, în viziunea comandamentelor creştine ...

Numai esoterismele occidentale, teozofiile alambicate au adâncit drama lumii. Creştinismul, ortodoxia, dimpotrivă, au înlăturat spaima existenţială, frica endemică de moarte, groaza ancestrală de un destin implacabil! Moartea în ortodoxie nu e angoasă, e doar un prag, o pauză în marea trecere! Ea nu înseamnă lespede de mormânt, sepultru, cavou, sarcofag, ci „Grădina" unde au mas bunii şi străbunii noştri; „Dumbrava Minunată, „Crângul cu flori". Cimitirele noastre sunt pline de verdeaţă! N-avem de ce să fim „trişti din datină!". N-avem de ce să fim înfricoşaţi şi nici să primim moartea cu braţele încrucişate! Încă din pântecele mamii resemnaţi? Dimpotrivă, ori de câte ori ne-a ajuns cuţitul la os am devenit „cuţitoşi!", stând mereu de veghe cu suliţa la picior şi cu mâinile pe coarnele plugului! Ba, în vremuri de nevoi, cu resturile din noi, am pus mâna pe resturile de arme şi ne-am apărat. Dovadă: Mărăşti, Mărăşeşti, Oituz ... Oarba de Mureş, Păuliş!

Cum spunea **Ovidiu:** „Când fierbe vinu-n bute, tu fii cosor ce taie, nu gresie ce-ascute!" (Amores, 4, 15). Desigur, au fost şi vremuri când moartea o primeam poemandric (mioritic). Din jale s-a întrupat **Jalemos**-ul orphic, bocetul, tristeţea metafizică, reverberându-se în alean, dor, doină! **Legendele sacre** sunt imnuri „doinite", aşişderea **Testamente**-le, **Argonautice**-le, un elogiu adus iubirii, un florilegiu destinat prieteniei, oaze de autentică poezie ...

Dar asta în ceea ce priveşte trecutul îndepărtat ...

Noi azi, ne apropiem cu duioşie de mormintele noastre, rug de lumini şi de flori! Ceva ne spune că dincolo de „nimic" mai e ceva, adică **Totul!** „Naşterea din nou" **(Palingenesía)**, „Învierea" **(Anástasía)!** „Nemurirea" **(Athanasía)!**

Noi nu bocim sfârşitul morţilor, noi „doinim" regenerarea naturii! De Armindeni ne înfrăţim cu toţii (viii şi morţii!). **Rosalia** (Rusaliile) e sărbătoarea supravieţuirii, bucuria firii. Tezaur păstrat chiar şi după apariţia creştinismului. Desigur, ceva din tainele orfice din substrat tot s-a păstrat, noua religie nu le-a putut înlătura. Cultul morţilor, la noi, e atestat încă din zorii civilizaţiei. cult perfect asimilat şi transfigurat de „dreapta credinţă" **(ortodoxă)**. O împăcare a morţii cu a firii prin voia dumnezeirii. Rari sunt religiile care mai păstrează atâtea vestigii, îndulcite! Amintiri din cultele precreştine, bine îmblânzite! Un „păgânism" în care nu întâlneşti urmă de păgânism! Ci de stoicism care-i vine românului ca o mănuşă! E viu încă la noi un socratism smerit, avem încă „sfinţi" sihaştrii (chiar şi laici!), pătrunşi de un platonism transcendent, zestre atavică, bogăţie ereditară ce coincide perfect cu rânduiala cosmică. Acest credo ne-a dominat mileniile. El nu-i rămăşiţă de „întuneric" **(chaosmos)**, ci „lumină învederată" **(fós fosfóros fótos)**. Bucurie necurmată! Învingere nu înfrângere! Şi colindele, doinele noastre sunt „tânguire superioară!" Nimic n-a rămas nesublimat din jalea orfică. Ci totul transmutat, esenţializat, spiritualizat! N-am absorbit sincretic culturi şi superstiţii ci, le-am contopit până la osmoză! Faptele haotice au fost decantate de sensurile lor obscure, nu s-au preschimbat în groze, teozofii. teurgii. Nu răscolirea firii e ţinta ci potolirea ei. Pe undeva am rămas păstori transhumanţi şi ai Ciobanului mioritic. dar mai ales ai „Celui pironit pe Cruce!" O reîntregire a creaţiei Primordiale e credinţa noastră şi nu conştiinţă despicată în două — alienare, de sine înstrăinare ...

Desigur, nu suntem „îngeraşi" nescutiţi de cădere, dar cu ochii mereu la stele (fie apropiindu-ni-le, fie apropiindu-ne de ele!). La eresuri vechi semnificaţii noi, mai ales mesianice, soteriologice.

Ignis Natura Renovatur Integra (INRI)!

Renaşte Monahismul Ortodox în Calabria

(Urmare din pag. a 5-a)

mânăstire; aici a fost episcop Varlaam, cunoscutul adversar al Sf. Grigorie Palama; din vremea lui se păstrează o măreaţă catedrală bizantină, preluată de greci nu demult). Călugării din „Valea Sfinţilor" s-au considerat mereu ortodocşi, sub oblăduirea Sfântului Munte Athos. Călătoreau în Grecia sau Cipru, pentru hirotonii.

În secolul al XII-lea, normanzii ocupă Calabria. Văzând suspiciunea localnicilor, construiesc pe muntele alăturat Biserica Stilo, unde stabilesc katholikonul locului. Pentru a oferi ortodocşilor o probă a monahismului catolic, normanzii construiesc Abaţia Certozină Sf. Bruno; era primă certoză în Italia. (Certozinii sunt călugări cistercieni şi au un regim de claustrare foarte aspru).

Nici în secolele XV—XVI, propaganda n-a fost dură. Căci în această perioadă Calabria s-a aflat sub stăpânire spaniolă. Or, monarhia spaniolă, deşi era foarte catolică, era, în acelaşi timp, antipapală. Aşa că s-a arătat destul de tolerantă cu ortodocşii.

În sec. al XVII-lea, situaţia se schimbă. Vor fi înfiinţate seminarii teologice şi în scurt timp ierarhia ortodoxă substituită cu cea catolică. Mânăstirea Sf. Ioan Theristés, închisă încă din sec. al XIV-lea, este dată acum călugărilor basilieni. „Valea monahilor" e părăsită de călugări, grotele şi chiliile cad în ruină. Azi sunt descoperite numeroase grote care, înainte de a fi părăsite, au fost zidite. Explicaţia, păstrată prin tradiţie, o poţi auzi din gura oricărui localnic: „Spre a nu fi profanate de latini". Şi grota Sf. Ioan Theristés, din apropiere, a fost zidită; se păstrează în ea urme de pictură, iar alături, „Izvorul Sfântului".

În vara acestui an a sosit aici Părintele Kosmas Aghioritul, însoţit de un frate. Nici unul din ei nu e preot. Amândoi vin din Sf. Munte Athos, cu dorinţa de a renaşte monahismul ortodox în „Valea monahilor", lângă Gerace, în Calabria ...

*

După ce Profesorul a încheiat expunerea, Părintele Kosmas s-a apropiat de mine şi mi-a spus câteva cuvinte în româneşte:

— Avem răbdare ... mulţumim ... rugăm ... lui Dumnezeu ...

Mi-a explicat că în Sf. Munte l-a avut duhovnic pe părintele Petroniu şi că adesea mergea la Schitul Prodromul şi asculta slujbele în limba română.

— E un călugăr cu viaţă sfântă, îmi zice el despre Părintele Petroniu.

La plecare, ne-am îmbrăţişat, cu nădejdea că, dacă va fi voia lui Dumnezeu, ne vom mai ruga împreună în această vatră a Sfinţilor Calabriei în care monahismul ortodox renaşte din propria-i cenuşă — pentru rugăciunile miilor de călugări ale căror moaşte sunt risipite în „Valea Sfinţilor" şi prin râvna acestor monahi smeriţi şi jertfitori.

După cuvenita metanie, ne-am despărţit. Părintele Kosmas repeta neîncetat, cu voce blândă şi repezită, aproape monosilabic:

— Evloghite ... evloghite ... evloghite ...

Monastero di San Giovanni Theristés
Calabria,

„În temniţă am fost şi aţi venit la mine" (Mt. 25. 36)

Fidelă poruncii încredinţate ei de Mântuitorul, de a-i cerceta pe cei suferinzi şi de a fi alături de cei aflaţi în închisori, cu care Hristos s-a identificat, numindu-i „fraţii Săi prea mici" (Mt. 25, 40), Biserica Ortodoxă Română a fost, de-a lungul întregii sale istorii, alături de unii ca aceştia, ducându-le alinare şi mângâiere, ocrotindu-i şi povăţuindu-i în speranţa revenirii lor pe făgaşul unei vieţi normale şi a reintegrării lor în societate. Să nu uităm că un tâlhar, prin căinţă sinceră, a fost învrednicit să dobândească raiul (Lc. 23, 40—43).

În sensul celor afirmate mai sus, Biserica noastră a fost prezentă în mod constant în preajma celor suferinzi, prin bolniţele pe care le-a înfiinţat şi patronat direct, şi pe care istoria le consemnează încă din cele mai vechi timpuri, după cum a stat mereu lângă cei din închisori, prin preoţii care îi cercetau şi le aduceau mângâiere sufletească şi sprijin moral.

Despre existenţa temniţelor la noi, avem mărturii chiar din perioada timpurie a evului mediu, care în majoritatea cazurilor erau aşezate şi fiinţau pe lângă mânăstiri, unde deţinuţii, şi în special cei care se făcuseră vinovaţi de crime, erau folosiţi la muncă pe pământurile mânăstireşti. Se realiza în acest fel şi efectul moralizator al Bisericii asupra celor care săvârşiseră diferite abateri de la lege.

Date mult mai concrete şi chiar reglementări în privinţa celor care săvârşeau abateri de la lege, găsim într-o formă sistematizată în **Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie**, dar mai ales în cele două Pravile, adevărate coduri etico-morale ale evului mediu românesc, şi anume în **Pravila cea mică** de la Govora (1640), scrisă sub directa îndrumare a domnitorului Matei Basarab, reluată mai apoi şi îmbogăţită în **Îndreptarea Legii,** cunoscută şi ca Pravila cea Mare, sau de la Târgovişte (1652), lucrare de aproape 800 de pagini, care era deopotrivă un cod bisericesc, dar şi politic (cf. Pr. prof. dr. M. Păcurariu, Istoria BOR, vol. II, pag. 55). Aceeaşi preocupare o întâlnim, concomitent, şi în Moldova, unde va apare **Carte românească de învăţătură la pravilele împărăteşti şi de la alte giudeate** (Iaşi, 1646) cunoscută şi ca Pravila lui Vasile Lupu,

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr N. Stoia

* Scurt istoric şi câteva consideraţii pe marginea prezenţei preotului în penitenciar.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

Duminică, 2 decembrie 1995, a slujit Liturghia arhierească în Catedrala mitropolitană şi a hirotonit întru preot pe tânărul diacon Năpar Toma Dorin pentru Spitalul Oraş Victoria şi întru diacon pe licenţiatul în Teologie Teşa Ioan Claudiu. La sfârşitul Sf. Liturghii a citit Pastorala pentru Fondul Filantropic Eparhial.

Marţi, 5 decembrie 1995, a acordat un interviu pentru Departamentul Televiziunii Române, Viaţa Spirituală, redactorului Maria Preduţ şi un interviu pentru Radio-România Actualităţi redactorului colaborator Sabina Măduţa.

Miercuri, 6 decembrie 1995, „Sf. Nicolae", a slujit Liturghia arhierească în Catedrala mitropolitană şi a hirotonit întru diacon pe licenţiatul în teologie Neagu Nicolae şi întru preot pe diaconul Teşa Ioan Claudiu pe seama Capelei Spital-Azil Sălişte.

Duminică, 10 decembrie 1995, a slujit Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană şi a hirotonit întru preot pe diaconul Neagu Nicolae pe seama parohiei Alţâna, Prot. Agnita şi întru diacon pe licenţiatul în teologie Piţigoi Cornel.

Luni, 11 decembrie 1995, a acordat un interviu prin telefon, la cererea preotului Coman din Melbourne — Australia — un mesaj de Crăciun pentru românii din acea parte a lumii.

Joi, 14 decembrie 1995, s-a deplasat, însoţit de Pr. Valentin Sicoe, secretar eparhial, la sediul Episcopiei de Alba Iulia, la invitaţia P.S. Episcop Andrei şi a Ligii ASCOR unde a conferenţiat pe tema „Rugului Aprins".

Duminică, 17 decembrie 1995, a slujit Liturghia arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu şi a hirotonit întru diacon pe seminaristul Chindriş Ioan şi întru preot pe diaconul Piţigoi Cornel pe seama Parohiei Bazna, prot. Mediaş.

— În după masa aceleiaşi zile a participat la Concertul de colinde în Catedrala mitropolitană, susţinut de corul Catedralei. A rostit un cuvânt de învăţătură.

Miercuri, 20 decembrie 1995, a primit la reşedinţa mitropolitană corul bisericii Sf. Nicolae din Parohia Agnita II, prot. Agnita, cu colinda.

Joi, 21 decembrie 1995, a primit la Reşedinţă corul studenţilor teologi din Oradea, conduşi de prof. Podăreanu, cu colinda.

— În după masa aceleiaşi zile a participat în Catedrala mitropolitană la concertul de colinde, susţinut de studenţii Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.

Pr. Valentin Sicoe
Secretar eparhial

FRAŢII POPEA

Recent, sub acest nume a renăscut la Săcelele Braşovului, Cercul „ASTRA".

Săcelele sau „Villae Vlacheles" (denumirea latinească a acestei frumoase localităţi), au cunoscut, zilele trecute, momentul renaşterii, mult aşteptata zi, care să îngroape pentru totdeauna nedreptatea ce s-a făcut, în anul 1948, când nişte analfabeţi au confiscat instituţiile de cultură ale naţiei noastre, deci şi pe cele ale săcelenilor: Casele de cetire, Bibliotecile, revista „Plaiuri săcelene", Cercul „ASTRA" etc., etc.,

Dar mult aşteptata zi a venit. Un public numeros, format din fruntaşii localităţii; d-l V. Laţea, primarul oraşului Săcele, d-l I. Biräescu, managerul general al S.C. „Electroprecizia", preoţii ortodocşi, profesori, ingineri, medici, economişti etc., s-au adunat în frumoasa sală a clubului „Electroprecizia", gazdă primitoare, „fermentul" în jurul căruia pulsează viaţa economică şi spirituală a celor „Şapte sate ale Românilor", pentru a saluta evenimentul prea mult aşteptat: Renaşterea „ASTREI" săcelene.

Constituindu-se prin adeziunea gândului şi faptei a 41 membri fondatori (număr record comparativ cu alte momente similare), evenimentul se datorează stăruinţelor împătimatului pentru cultură care este profesorul săcelean Liviu Dârjan, conjugate cu cele ale staff-ului Despărţământului central Braşov al „ASTREI", la recomandarea Asociaţiunii Sibiu a „ASTREI", care în ziua de 17 septembrie 1995, la Sarmisegetuza, cu ocazia unui simpozion, închinat Marelui Împărat „Marcus Ulpius Traianus", a pus bazele reînfiinţării Cercului Săcelean, atât de dorit locuitorilor acestei localităţi, care a dat neamului nostru 11 academicieni (printre care şi pe Nicolae Popea), precum şi alţi bărbaţi de marcă a căror reputaţie a trecut chiar graniţele ţării. „Tradiţia se menţine şi astăzi, la Săcele": cele patru licee (din care două sunt teoretice), plus şcolile braşovene, au dat şi dau, în continuare, oameni de valoare, vrednici de toată pomenirea.

Au dat gir şi greutate manifestării preşedintele Despărţământului Central al „ASTREI", academicianul Alexandru Surdu, publicistul şi scriitorul Mardare Mateescu, vicepreşedinte, prof. Petre Istrate, secretarul Despărţământului braşovean. Nu putea lipsi, firească, conducerea revistei „ASTRA", în frunte cu d-l Aurel I. Brumaru, redactorul şef al publicaţiei.

Profund au reverberat în conştiinţa şi inimile celor prezenţi cuvintele academicianului Alexanrdu Surdu, care a făcut interesante consideraţii despre locul şi rolul mocanilor săceleni, care au fost de-a lungul vremurilor un factor de cultură, simţire şi unitate românească.

D-l profesor Petre Istrate, parafrazându-l pe tribunul de la Unirea cea Mare, se declară „slobozit", deoarece promisiunea făcută la simpozionul de la Sarmisegetuza, din 17 septembrie 1995, a fost îndeplinită, mulţumindu-i domnului Şt. Munteanu, săcelean prin naştere şi simţire, de iniţiativa luată, atât la Sarmisegetuza, cât şi la Sibiu, în 22 octombrie 1995, cu ocazia celei de „A 91-a Adunări Generale a ASTREI".

Entuziastul scriitor, d-l Mardare Mateescu, întregitor de fruntarii, în cuvinte pline de patriotism evocă faptele astriştilor braşoveni, săceleni, bräneni, citând şi numele unor fruntaşi din Săcele, participanţi la Marea Unire din 1918, fiind aplaudat la scenă deschisă.

D-l Ştefan Munteanu aduce salutul Asociaţiunii Centrale a „ASTREI". În cuvinte pline de căldură şi de aleasă recunoştinţă, faţă de cei prezenţi, a evocat tradiţiile săcelene ale „ASTREI", viaţa şi opera unor bărbaţi de seamă ai Săcelelor, din care 11 sunt academicieni. intraţi de mult în Panteonul culturii şi civilizaţiei româneşti, toţi cei amintiţi fiind şi membri fruntaşi ai „ASTREI". Tot dânsul, face propunerea ca Cercul renăscut al „ASTREI" din Săcele, să poarte numele „FRAŢII POPEA". Aduce mulţumiri gazdelor, domnilor Istrate, Mateescu, acad. Alexandru Surdu, pentru efortul şi stăruinţa depusă pentru renaşterea, în localitatea sa natală, a Cercului „ASTRA".

Cercul săcelean al „ASTREI", purtând numele „FRAŢII POPEA", l-a ales în fruntea sa, ca preşedinte, pe iubitorul de cultură, care este profesorul săcelean LIVIU DÂRJAN, ostenitorul acestui eveniment. Vicepreşedinte a fost ales preotul Mircea Leb, vrednicul continuator la altarul la care au slujit cu cinste, aproape 100 de ani, preoţi din marea familie Popea, iar ca secretar pe profesorul Nicolae Ursu.

În final, s-a distribuit gratuit revista „ASTRA" şi lucrarea „ACADEMICIENI DIN SĂCELE", încheierea făcându-se cu momente vesele.

La acest nou început de drum şi de An, urăm Cercului săcelean al „ASTREI", viaţă lungă, împliniri culturale la nivelul tradiţiilor şi aşteptărilor locuitorilor acestui minunat plai românesc!

VIVAT, CRESCAT, FLOREAT!

Ştefan M. Săcele

„În temniţă am fost..."

(Urmare din pag. a 7-a)

tipărită în cursul păstoririi vrednicului vlădică Varlaam, şi care cuprinde dispoziţii privitoare la toate materiile dreptului, şi în mod special chestiuni penale (op. cit., pag. 25).

Toate aceste adevărate monumente legislative, şi altele multe încă, vin să întregească şi să ne ofere o imagine aproape completă asupra stării societăţii româneşti din acel timp, precum şi asupra măsurilor şi metodelor educaţiei religioase care îi priveau pe cei care erau vinovaţi şi condamnaţi. Pentru cei condamnaţi la moarte, înaintea execuţiei, preotul era prezent pentru împărtăşanie.

Atât în Ţara Românească cât şi în Moldova, pedepsele cele mai grele se executau la mânăstiri, iar trimiterea celor vinovaţi era decisă de către domnitor. Pentru crime grave, condamnaţii erau trimişi la mânăstiri, dintre care câteva se remarcă în mod deosebit prin specificul lor aparte: Schitu (Argeş), Arnota (Vâlcea), Snagov (Bucureşti), Viforâta (Dâmboviţa), Galata (Iaşi). În Transilvania, locul predominant de detenţie pentru condamnaţi nu erau mânăstirile (acestea fuseseră spulberate de către gen. Bucow), aceştia erau de obicei deţinuţi în beciurile cetăţilor medievale, iar recuperarea morală se realiza prin capelanul cetăţii, fapt confirmat în cazul cetăţii Gherla.

Ca o caracteristică generală a evului mediu şi până în epoca modernă, în ceea ce priveşte educaţia religioasă a celor condamnaţi pentru diferite motive, putem spune că aceasta se făcea sub directa supraveghere a Bisericii, iar atunci când domnitorii s-au decis să elaboreze Pravile sau Coduri, s-a ţinut cont de Biserică, prin faptul că mitropoliţii de atunci erau consultaţi, urmărind îndeaproape elaborarea acestor pravile.

Epoca modernă a însemnat pentru istoria românilor împlinirea celui mai drag vis al lor, şi anume constituirea statului român, prin unirea celor două principate româneşti în 1859, fapt care impunea elaborarea de noi legi, adecvate noilor realităţi. Dar chiar şi înainte de această dată, atât în Ţara Românească, cât şi în Moldova, s-a elaborat şi adoptat un **Regulament Organic** de către Obştească Adunare a Moldovei şi Ţării Româneşti în 1832, iar mai apoi prin adoptarea **Regulamentului teritoriului** din 1833, în care se statua, printre multe alte chestiuni, şi dreptul la asistenţă religioasă a deţinuţilor, mai mult, se insista ca fiecare temniţă să aibă o capelă în care preotul să săvârşească slujbele religioase.

Regulamentele de funcţionare a închisorilor care vor urma în anii 1864, 1876, 1929, 1936 prevedeau dreptul de exercitare a credinţei. Spre ex., Regulamentul asupra regimului de executare a pedepselor din 1942, cap. 11, art. 199, prevedea ca „toţi condamnaţii şi internaţii să fie supuşi educaţiei morale şi admişi a primi asistenţă religioasă, conform cultului lor, autorizat de Stat". Regulamentul mai prevedea ca oficierea slujbelor să se facă de către preotul unităţii.

Chiar dacă Statul român în evoluţia sa istorică a încercat pe parcurs să se delimiteze de Biserică, construind câteva penitenciare care se ridicau la nivelul celor europene: Craiova, Galaţi, Giurgiu, Doftana, constatăm că şi în această situaţie, penitenciarele funcţionau tot pe lângă mânăstiri, cum era cazul la Văcăreşti, Mărgineni, Bucovăţ.

Până în anul 1949 reeducarea deţinuţilor s-a făcut sub directa îndrumare a Bisericii, şi cu sprijinul ei nemijlocit, care prin preoţii săi, era constant în preajma celor condamnaţi, iar în cazuri mai speciale, cum erau cei condamnaţi la moarte, lor le revenea sarcina de a-i asista, chiar şi în aceste momente dificile. Se cunoaşte să asistenţa religioasă acordată Mareşalului Ion Antonescu înainte de executarea sa a fost făcută de către preotul Totolici din comuna Jilava.

Fatidicul an 1949 avea să echivaleze cu o ruptură dureroasă şi nefirească în tradiţia creştină românească de asistenţă religioasă în penitenciare, prin alungarea totală a preoţilor din aceste instituţii (şi nu numai din acestea). Şi totuşi, epoca celor 50 de ani de comunism şi ateism s-a confruntat cu un foarte mare paradox, şi anume acela că deşi oficial Biserica a fost izgonită din penitenciare, interzicându-li-se orice fel de activitate religioasă sau contacte cu religia, totuşi Biserica a „venit" în penitenciarele şi temniţele comuniste, fiind o prezenţă vie, tocmai prin acele arestări masive, cu sutele şi miile de episcopi, preoţi, călugări şi călugăriţe ortodoxe. Multele articole care apar astăzi în presa bisericească (şi nu numai), vezi în acest sens numerele dintre 1990—1995 ale Telegrafului Român şi Vestitorul Ortodoxiei, precum şi cărţile care se tipăresc pe această temă, vin să ne ofere o imagine complexă a ceea ce a însemnat Biserica sub regimul ateist. Biserica Ortodoxă a fost, paradoxal, vie şi lucrătoare în tot acest timp, tocmai prin slujbele pe care preoţii, cu toate riscurile la care se expuneau, le săvârşeau chiar în locul de detenţie. Citeam într-unul din numerele anterioare ale Telegrafului Român o relatare a părintelui Bărdaş (dacă nu mă înşel) despre Slujba Învierii săvârşită în subteranele temniţei de către toţi preoţii arestaţi, la care în loc de lumânări s-au folosit lămpile cu carbit, şi care prin sobrietatea ei i-a impresionat până şi pe gardienii de serviciu.

Fără să folosim cuvinte mari, în perioada 1949—1965, situaţia Bisericii noastre s-a asemănat prin tragismul, dar şi prin măreţia şi eroismul de care a dat dovadă, cu ceea ce a trăit Biserica primară sub cezarii romani. Prezenţa Bisericii Ortodoxe în temniţele comuniste nu s-a rezumat doar la săvârşirea sfintelor slujbe, ci preoţii şi teologii deţinuţi au predicat cuvântul lui Dumnezeu celor închişi împreună cu ei; au îndrumat şi susţinut moral pe ceilalţi, făcând adevărată pastoraţie. Astăzi, mulţi dintre laicii care au avut nesansa să cunoască temniţele comuniste, vorbesc cu respect şi recunoştinţă despre preoţii cunoscuţi în închisorile respective, precum şi despre multele cunoştinţe religioase acumulate acolo.

Numai că o astfel de stare nu se putea prelungi la nesfârşit, ar fi fost împotriva logicii şi a vocaţiei creştine funciare a poporului român şi a istoriei sale, astfel că anul 1989 va aduce izbăvirea ţării noastre de sub dictatura comunistă, fapt care a făcut posibilă revenirea societăţii româneşti la starea dinainte. În această situaţie de revenire la normalitate a societăţii româneşti se înscrie şi **reintroducerea** religiei în penitenciare prin **reînfiinţarea** instituţiei preotului de penitenciar, stare consfinţită prin semnarea **Protocolului** dintre Patriarhia B.O.R. şi Ministerul Justiţiei din data de 20 oct. 1993. În baza acestui Protocol s-a purces la angajarea de preoţi în toate penitenciarele din România care să se ocupe de buna desfăşurare a activităţii religioase în aceste instituţii. Având statutul de consilier al comandantului unităţii, preotul de penitenciar se ocupă de aspectele religioase ale vieţii de penitenciar, săvârşind slujbele religioase. Prin convorbiri duhovniceşti se încearcă recuperarea morală a deţinuţilor, îndemnându-i la cinste şi corectitudine, la dragoste şi respect faţă de semeni; lecturi şi studii biblice, cântări bisericeşti. Tot prin preot se încearcă, în limitele legalităţii, păstrarea legăturii dintre deţinuţi şi familiile lor.

Actualmente în sistemul penitenciar din România au fost încadraţi 25 de preoţi, dintre care 16 au deja amenajate capele (Arad, Bucureşti, Codlea, Craiova, Deva, Focşani, Galaţi, Gherla, Iaşi, Mărgineni, Oradea, Satu Mare, Târgşor, Târgu Mureş, Târgu Jiu, Tulcea, Brăila), iar altele, (cum sunt: Aiud, Baia Mare, Vaslui, Bacău, Timişoara) sunt în curs de finalizare a unor adevărate biserici.

În conformitate cu Protocolul amintit mai sus, toate capelele şi bisericile de penitenciar din România au fost aşezate sub patronajul Sf. Apostoli Petru şi Pavel, iar ziua prăznuirii lor — 29 iunie —, a fost declarată ziua hramului unităţilor din întregul sistem penitenciar românesc.

Nădăjduim ca prezenţa şi activitatea preoţilor în penitenciare să răspundă pe deplin cerinţelor spirituale ale celor care se află vremelnic în atari instituţii, iar colaborarea cu deţinuţii să-i redea pe aceştia societăţii, îndreptaţi moral şi apţi spre a se reintegra în stucturile ei.

Semnalăm... Semnalăm...

■ **Filocalia, Patericul, Lavsaiconul, Limonariul** şi alte cărţi de spiritualitate ortodoxă răsăriteană ne sunt în general familiare. Dar ele nu sunt singurele. Şi nu trebuie să credem că au apărut numai în Răsărit. De altfel Sfântul Casian, dobrogeanul nostru, şi-a scris în Apus opera duhovnicească, **Collationes,** ca rezultat al convorbirilor cu pustnicii din Răsărit.

Editura „Alter ego Cristian" din Galaţi a publicat de curând o cărticică întitulată OPERE MORALE de Sf. Martinus de Bracara (trad. din lb. latină de lect. univ., Gh. I. Şerban, 1995). Deşi a scris în Apus, se pare că era totuşi răsăritean, ca şi Sf. Casian, născut în spaţiul traco-dac sau în imediata apropiere, în Panonia. A activat în Spania şi Portugalia în jurul anului 580.

Capitolele cărţii se întitulează — nu le vom nota pe toate — „Regulă pentru o viaţă cinstită", „Despre prevedere", „Despre mărinimie", „Despre cumpătare", „Despre nevoia de a păstra o limită a curajului", „Despre trufie", „Îndemn la smerenie", „Despre mânie", etc., iată tot atâtea teme filocalice de certă valoare morală, pedagogică şi catehetică.

Autorul introducerii observă stilul specific scrierilor morale, plin de sentinţe, şi-l înscrie pe autor printre străromânii din zona Dunării de Jos, şi chiar printre precursorii lui Creangă şi Anton Pann, în ceea ce priveşte stilul sentenţios. Poate. Dar poate că analogia ar fi putut lipsi, dat fiind genul de scrieri ale celor pomeniţi şi stilul, filocalic totuşi, al lui Martinus. Asocierile în literatură, ca literatură, vor fi având însă şi ele justificările lor.

Cartea lui Martinus ar trebui să intre in circuitul cărţilor de înţelepciune duhovnicească, pe lângă cele existente. Se cuvin aprecieri traducătorului.

■ Vasile Andru (redactor responsabil de număr la „Viaţa românească" anul LXXXIX, nr. 7—8, 1994) publică un studiu întitulat: **Experienţa iadului** (p. 59—62). După ce ne spune ceva despre această experienţă în Tibet şi în India, unde a fost de curând, după ce trece prin Marlaux (Le retour de Satan) şi Denis de Rougement (La part du diable), se opreşte mai mult asupra cărţii **„Trei ceasuri în iad"**. De altfel, în afara unor recenzii mai vechi, au scris despre această carte, înţelegând-o bine, şi Dan Verona şi Costin Niculescu.

Vasile Andru îi face o analiză profundă, îi sesizează planurile pe care se situează, unul databil şi unul general uman.

Cartea **„Trei ceasuri în iad"** începe să fie descoperită!

* * *

■ Pe Iisus l-au condamnat judecători nedrepţi. Un judecător nedrept nu e de fapt judecător. Unul ca acesta trebuie inculpat pentru judecată strâmbă. E un infractor.

După aproape 2000 de ani, judecătorilor infractori ai pocesului lui Iisus li se mai adaugă astăzi încă un judecător nedrept: Haim Cohn (în cartea **ARESTAREA, PROCESUL ŞI MOARTEA LUI ISUS CHRISTOS,** Buc., 1995, 199 p.). E chiar de profesie judecător. Şi e chiar Preşedintele Tribunalului Suprem al Israelului! Deci ceea ce a făcut domnia sa e aproape o rejudecare a procesului de acum aproape 2000 de ani.

D. Haim Cohn şi-a pierdut timpul în zadar. Cartea sa, a 20 001 carte despre viaţa şi moartea lui Iisus, nu e numai inutilă. E ceva mai mult: e iritantă. Cu o îndrăzneală pentru care a avut nevoie de foarte mulţi ani ca să şi-o motiveze, n-a reuşit decât o foarte proastă pledoarie în favoarea unei teze jalnice, de mult răsuflate. Care e aceea?

Iat-o: **că cei acuzaţi că l-au condamnat pe Iisus, n-au fost de fapt decât apărătorii Lui, dar El s-a străduit să obţină cu tot dinadinsul o condamnare la moarte.** Şi chiar şi pe aceasta a obţinut-o de la romani, nu de la evrei.

Cartea are şi un prefaţator din România: Teşu Solomovici, bineînţeles apărător al tezei lui Haim Cohn. Valoarea ei e mai mult în preţul înscris pe coperta a doua: 7000 de lei. Un mic gheşeft, căci cartea are doar 199 p. Aşa că cei care o cumpără, îşi plătesc bine prostia de a o fi cumpărat. Dar preţul face parte din ştiinţa afacerilor. Dacă are un aşa preţ mare, trebuie să fie bună, crede editorul că îşi va zice bietul creştin, înşelat şi de titlu şi de preţ!

Deşi prea scumpă, cartea trebuie totuşi citită. Numai în felul acesta ea se poate autodistruge, în mod sigur, fiindcă argumentele ei sunt, pe toată linia, nu numai slabe ci, evident trase de păr, false în întregime.

Şi încă ceva: cumpărând-o cititorul e de fapt cumpărat, precum a fost cumpărat Iuda odinioară. Refuzându-i tezele, cititorul dă înapoi sau aruncă cei 30 de arginţi, celui care îi vinde minciuni. Şi à propos de aceasta: Oare cine i-a dat cei 30 de arginţi lui Iuda? Romanii sau Sanhedrinul, autoritatea religioasă iudaică a vremii? Şi nu l-au plătit pe Iuda ca să-l apere pe Iisus, ci ca să li-l vândă! Lor, nu romanilor. Că are şi Pilat vina lui de judecător nedrept, e cu totul altceva. El şi-a spălat totuşi mâinile!

Pe de altă parte, încercând să-i disculpe pe răstignitori, autorul de fapt îl disculpă pe Iisus. E ca şi cum Dl. Cohn ar zice: a fost o eroare. Iisus nu trebuia condamnat. N-au existat motive pentru aceasta! Contemporanii evrei n-au avut motive să-i ceară răstignirea.

Asta zicem şi noi!

S-ar putea să revenim asupra acestei cărţi.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"

Fondator

Mitropolitul ANDREI ȘAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 143

SIBIU

1 februarie

Nr. 5—6

1996

Despre vârsta a treia şi permanenta ei raportare la procesul mântuirii*

La sărbătoarea Întâmpinării Domnului (Stretenia), din data de 2 februarie, se comemorează aducerea Pruncului Sfânt, la templu, la patruzeci de zile după Naşterea Sa, spre a se împlini prescripţia Legii cu privire la închinarea şi răscumpărarea celui întâi născut.

Au fost prezente la acest eveniment şi două persoane mai în vârstă: dreptul Simeon şi proorocita Ana, la care Sfântul Evanghelist Luca se referă cu foarte multă stăruinţă.

Despre dreptul Simeon, el scrie: „Iată era un om la Ierusalim, cu numele Simeon; şi omul acesta era drept şi temător de Dumnezeu, aşteptând mângâierea lui Israel, şi Duhul Sfânt era asupra lui. Şi lui i se vestise de către Duhul Sfânt că nu va vedea moartea până ce nu va vedea pe Hristosul Domnului. Şi din îndemnul Duhului a venit la templu; şi când părinţii au adus înlăuntru pe pruncul Iisus, ca să facă pentru El după obiceiul Legii, el L-a primit în braţele sale şi a binecuvântat pe Dumnezeu şi a zis: Acum slobozeşte pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea feţei tuturor popoarelor. Lumină spre descoperirea neamurilor şi slavă poporului Tău Israel" (Lc. 2, 25-32).

Tot atât de expresiv este prezentată şi proorocita Ana: „Şi era şi Ana proorocita, fiica lui Panuel, din seminţia lui Aşer, ajunsă la adânci bătrâneţe şi care trăise cu bărbatul ei şapte ani de la fecioria sa. Şi ea era văduvă, în vârstă de optzeci şi patru de ani, şi nu se depărta de templu, slujind noaptea şi ziua în post şi în rugăciuni. Şi venind şi ea în acel ceas lăuda pe Dumnezeu şi vorbea despre Prunc tuturor celor ce aşteptau mântuirea în Ierusalim" (Lc. 2, 36—38).

Reţinem din aceste două portretizări că este vorba de doi bătrâni preocupaţi de mântuirea lor şi a neamului din care făceau parte. Grija aceasta au avut-o nu numai la vârsta senectuţii ci i-a însoţit pe tot parcursul vieţii. S-au rugat necontenit pentru a dobândi mântuirea. Au fost atât de stăruitori în rugăciune încât Domnul S-a văzut **„constrâns"** să le-o făgăduiască şi să le dea încredinţarea că nu vor muri până ce nu vor fi martori ai împlinirii marii taine a mântuirii.

Pentru că au vegheat permanent şi au stăruit în aceasta şi răsplata le-a fost pe măsură: au avut bucuria de a purta în braţe pe Cel vestit de proroci şi aşteptat cu atâta ardoare de patriarhii şi drepţii Vechiului Testament.

Dar ei nu numai că au dorit mântuirea ci s-au şi străduit pentru primirea ei. Credinţa în Dumnezeu le-a fost tărie în a birui toate obstacolele şi le-a menţinut mereu aprinsă, în suflete, flacăra speranţei. Trezvia lor i-a ajutat să nu deznădăjduiască. Ba din contră, au intuit că mântuirea nu este departe şi când într-adevăr sorocul mântuirii a sosit, ei s-au aflat, precum fecioarele înţelepte, exact la locul şi la momentul la care trebuiau să fie.

Foarte înaintaţi în vârstă fiind, ei nu mai aveau de acum familie. Cu toate acestea nu au încercat sentimentul însingurării, al inutilităţii şi al marginalizării. Şi-au făcut din templul Domnului propria lor casă. Ziua şi noaptea petreceau acolo în post şi rugăciune. Erau „casnici ai lui Dumnezeu" şi împreună lucrători cu toţi cei ce se osteneau la sfântul lăcaş.

Nu-i neliniştea sfârşitul vieţii ci îl priveau ca o eliberare, o împlinire şi o încununare.

Pilda vieţii lor ni se înfăţişează ca o adevărată „pedagogie" a senectuţii. Ei s-au încredinţat mai mult purtării de grijă a lui Dumnezeu decât ajutorului omenesc. Nu s-au abandonat pe ei înşişi dar nici nu şi-au proiectat atenţia numai asupra persoanei lor şi a propriilor lor interese. Mântuirea pe care o nădăjduiau, o socoteau deopotrivă hărăzită întregului lor neam şi tuturor popoarelor.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

* Gânduri legate de sărbătoarea Întâmpinării Domnului.

Răbdarea, încununarea virtuţilor creştine

Viaţa creştină o constituie virtuţile. Pentru a ne însuşi temeinic o virtute, oricare ar fi ea, este nevoie de voinţă şi durată, care se realizează numai prin răbdare. Toate virtuţile îşi pun temelia pe răbdare, cresc cu seva dragostei şi se menţin în permanenţă prin credinţă, care le cârmuieşte, cum ne povăţuieşte Sfântul Macarie Egipteanul (300—390) spre urcuşul duhovnicesc. Deci ele se dobândesc, se menţin şi aduc roade, numai prin rezistenţa creştinului în osteneli.

Virtutea creştină este deprinderea şi mai ales stăruinţa statornică de a împlini, cu ajutorul Harului dumnezeiesc, voia lui Dumnezeu, în săvârşirea neîntreruptă a faptelor bune şi a te depărta de cele rele, care te înstrăinează de Dumnezeu.[1] Virtutea îl face pe creştin plăcut lui Dumnezeu, mulţumit în viaţa aceasta pământească şi fericit în cea viitoare. Trăind în virtuţi, „suntem ai lui Dumnezeu", spune Sfântul Antonie cel Mare (251—356).[2]

Nu se numeşte virtute aceea care nu e însoţită de greutăţi în lucrarea ei, că, „nimeni nu s-a suit la ceruri cu comoditate", ne arată monahul Petru Damaschin (sec. XI), în lucrarea sa „Învăţături Duhovniceşti", calea spre Dumnezeu fiind o cruce de fiecare zi.[3]

Orice creştin, în lucrarea sa de mântuire, are nevoie mai întâi de toate de răbdare, ca pământul de ploaie, că să aşeze pe ea celelalte virtuţi, care vin una după alta, pentru că ele se atrag şi se întregesc între ele.[4]

Cu cât rabdă mai mult necazurile, cel ce se nevoieşte, cu atât va păşi cu siguranţă spre urcuşul duhovnicesc. Răbdarea este îmbinarea tuturor virtuţilor creştine, căci nici una din virtuţi nu stă fără ea. Dacă i se pare cuiva că se împărtăşeşte de toate virtuţile, dacă nu va răbda până la sfârşit, nu este vrednic să ajungă în Împărăţia cerurilor. În orice lucru este nevoie de răbdare, căci nici un lucru nu se face fără ea. Iar dacă s-a făcut cuiva vreunul dintre ele, are nevoie de răbdare ca să-i rămână, ceea ce s-a făcut. Deci simplu vorbind: „tot lucrul înainte de a se face, prin ce se face şi odată făcut, prin ea rămâne şi fără de ea nu stă şi nici nu se desăvârşeşte". Pentru că dacă acest lucru este bun ea îl prilejuieşte şi îl păzeşte, iar dacă este rău, ea dă uşurare şi tărie de suflet şi nu lasă pe cel ispitit să fie strâmtorat de descurajare, care este arvuna gheenii. Ea are putere să alunge desnădejdea, care, dacă este primită de creştin, îi duce la pieire atât trupul cât şi sufletul. Ea învaţă sufletul să se mângâie şi să nu slăbească de mulţimea ispitelor sau a necazurilor vieţii.[5]

Sfântul Apostol Petru, prin răbdare şi căinţă, îşi linişteşte conştiinţa care îl mustra după cădere şi ieşind afară „a plâns cu amar" (Luca XXII, 62) doborând pe diavolul care-l făcuse să se lepede de Învăţătorul său. Iisus Hristos, într-una din arătările Sale după Înviere l-a reabilitat (Ioan XXI, 19). Nu tot aşa a făcut Iuda Iscarioteanul, care

(Continuare în pag. a 2-a)

Ierodiacon Ciobâcă Teofilact
Mânăstirea Putna

1 Învăţătura de Credinţă Creştină Ortodoxă, Bucureşti, 1992, pag. 345.
2 Filocalia I, pag. 31.
3 Filocalia V, pag. 117.
4 Idem, pag. 157.
5 Filocalia V, pag. 204—205.

Simion Mehedinţi, Creştinismul românesc, Bucureşti, 1995, Ed. Anastasia, 236 p.

Ediţia lucrării menţionate, îngrijită de Dora Mezdrea, cu o prefaţă de Dumitru Muster, reia textul celei dintâi ediţii a lucrării apărută la editura „Cugetarea — Georgescu Delafras" în 1941, într-un moment greu, de cumpănă al istoriei poporului nostru.

Autorul lucrării, Simion Mehedinţi (1869—1962), este unul din marii noştri învăţaţi şi, în acelaşi timp, unul din marii noştri pedagogi naţionali. Opera sa, **Terra. Introducere în geografie ca ştiinţă,** apărută în 1930, „îl consacra ca întemeietor al învăţământului superior şi al cercetării ştiinţifice în geografia românească" (p. 5). Fusese trimis ca bursier la studii în Germania de Titu Maiorescu şi, întors în ţară, avea să organizeze şi să pună bazele învăţământului geografic în Universitatea din Bucureşti.

Toată viaţa, Simion Mehedinţi a fost „Profesorul" generaţiilor tinere de studenţi, unind învăţământul teoretic cu învăţământul educativ-etic, pentru formarea de caractere morale în societatea românească. Învăţământul său a fost la scară naţională, nu numai de la catedră, un învăţământ naţional **etnoeducativ, etnopedagogic.**

Cunoaşterea mediului geografic trebuia să ducă la cunoaşterea **Ethnosului** românesc. În acest scop amintim din vasta sa operă: **Către noua generaţie,** în 1912; **Şcoala poporului,** în 1918, ediţia a doua în 1923; **Altă creştere. Şcoala muncii,** în 1919, care va cunoaşte până în 1941 şapte ediţii; **Caracterizarea etnogeografică a unui popor prin munca şi uneltele sale** (discurs de recepţie la Academia Română în 1920); **Politica de vorbe şi omul politic,** în 1920, ediţia a doua în 1928; **Ce trebuie să cugete un român despre Ţara şi Naţia română,** în 1921; **Vechimea poporului român şi legătura cu elementele alogene,** în 1925; **Şcoala română şi capitalul biologic al poporului român,** în 1927; **Şcoala păcii. Sentimentele şcolii române faţă de ideea războiului,** în 1928; **Profesorul, temelia reformelor şcolare,** în 1928; Trilogii: **Ştiinţa — Şcoala — Viaţa** în 1940; **Academia — instituţie etnopedagogică. Institutul — organizare internaţională,** în 1941; **Creştinismul românesc,** în 1941 şi 1995; **Premize şi concluzii la Terra. Amintiri şi mărturisiri,** în 1946; **De senectute. Bătrâneţea în cadrul muncii pentru cultură,** comunicare la Academia Română, în 1947.

Cum se subliniază în prefaţa ediţiei de faţă, Simion Mehedinţi „Deşi este revendicat prioritar de geografi, se cuvine să subliniem că întreaga sa trăire plenar participativă la viaţa societăţii timpului său

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. I. Ionescu

Două, ce v-a dat Ardealul?

Două ce v-a dat Ardealul?
Ce vă leagă de Ardeal?
Nouă Sarmisegetuza
Cu viteazul Decebal
Maramureşul pe Dragoş
Falnic descălecător,
Şi Sălajul pe Bărnuţiu
Meşterul cuvântător.

Două ce v-a dat Ardealul?
Nouă pe Iosif Vulcan
Lupta pentru libertate
Horia, Cloşca şi Crişan
Satu Mare, vechi biserici
Şi pe Leul din Sisesti
Iar Năsăudul sau munţii
Grăniceri împărăteşti.

Două ce v-a dat Ardealul?
Nouă? Luptători vestiţi,
Someşul cu Gheorghe Doja
Blajul cu mitropoliţi.
Noi ne închinăm lui Iancu
Şi strămoşilor eroi
Petru Maior, Şincai, Micu
Au aprins credinţe noi.

Două ce v-a dat Ardealul?
Cei străini, cum vin se duc
Noi avem pe Mureşanu
Iosif, Goga şi Coşbuc.
Două ce v-a dat Ardealul?
Ce vă leagă de Ardeal?
Noi cântăm duioase doine
Neam de Daci şi de Romani,
Şi ne-am înfrăţit cu munţii
De acum două mii de ani.

Iustin Ilieşu
Vol. „Sângerări ardelene"
1945

VIAŢA: valoarea supremă, ca suport axiologic al bioeticii

S-a văzut uneori un evitabil conflict între sfinţenia şi calitatea vieţii. Adică, o contrapoziţie între „vechea mentalitate premodernă" şi „noua mentalitate modernă". „E adevărat că emfaza pusă pe sfinţenia vieţii riscă să sacralizeze până şi procesele biologice, dar la fel de adevărat este că emfaza modernă şi postmodernă privind calitatea vieţii riscă să sărăcească omul, dacă umanul e modelat exclusiv după parametri cantitativi şi funcţionali. E adevărat că nu e nevoie a sacraliza viaţa exclusiv biologică, dar e la fel de adevărat că, dincolo de schemele noastre culturale bazate pe eficienţă şi funcţionalitate, viaţa omului, a oricărui om, în orice stadiu de dezvoltare, trebuie respectată ca scop şi niciodată ca mijloc. Criteriul calităţii vieţii e o cifră a modernităţii, exprimă o atitudine în mare măsură pozitivă, ce implică modul nostru de a privi viaţa, dar nu e nevoie, pentru aceasta, să ascundem riscurile implicate de o asumare univocă a unui asemenea criteriu"[1].

Aceasta e o viziune din rândul oamenilor de ştiinţă, privind sfinţenia vieţii, ca valoare supremă, în funcţie de care să fie raportate actele morale în domeniul biomedical.

Încă în teologia catolică, viaţa, ca dar al lui Dumnezeu, e considerată ca punct de pornire pentru orice „judecată etică" (giudizio etico). „Categoria forte pentru morală, în aria biomedicală, este sfinţenia vieţii"[2]. De asemenea, în documentele oficiale se afirmă că viaţa „e valoarea fundamentală, pentru că e condiţia necesară oricărei activităţi umane şi în orice societate"[3].

Observăm că în teologia catolică, chiar dacă bazată pe texte din Sfânta Scriptură, viaţa nu este apreciată la adevărata ei valoare. Cum observăm în documentul citat, viaţa reprezintă o valoare, chiar fundamentală, în măsura în care este suport pentru activităţile noastre sociale. Altfel spus, este redusă adesea la un nivel utilitarist. Şi aceasta, pentru că este doar un dar de la Dumnezeu. Însă un dar ce nu poartă în sine o forţă, o energie, un dar ce nu devine transparent spre Dăruitor. Adică, darul e dezbrăcat de valoarea sa liturgică, euharistică, cum ar zice Zizioulas. De aceea, odată dăruită nouă, viaţa e de fapt separată de Dumnezeu, izvorul şi împlinirea ei. Chiar dacă se afirmă în continuare că izvorul vieţii e în Dumnezeu.

Pentru noi, viaţa îşi are sfinţenia ei, în măsura în care este dar şi revelaţie. Viaţa este darul lui Dumnezeu, prin care El nu încetează să ni se dăruiască nouă, prin Duhul Sfânt. Fără această legătură continuă cu Duhul lui Dumnezeu, Dătătorul de viaţă, viaţa noastră devine moarte. Iar Duhul e prezent în viaţa noastră prin energiile divine necreate. Prin aceste energii, viaţa însăşi îşi descoperă o raţiune a ei, ce-şi are izvorul în Raţiunea supremă, în Logosul divin, prin care „toate s-au făcut, din câte s-au făcut" (In. 1, 3). Viaţa noastră este o continuă revelaţie a Logosului, o continuă descoperire a lui Dumnezeu, către Care viaţa noastră se mişcă spre împlinirea propriei vocaţii.

Se obişnuieşte adesea să se facă referinţă, în ce priveşte va-

(Continuare în pag. a 2-a)

Ierom. drd. Iuvenalie Ionaşcu

1 C. Viafora — „Vent' anni di Bioetica. Quadro storico e sistematico", Padova, 1990, p. 29.
2 L. Lorenzetti — „Teologia e bioetica laica", Ed. Istituto Trentino di Cultura, Bologna, 1994, p. 11.
3 Congregaţia pentru doctrina credinţei — Declaraţie privind eutanasia, I. EV 7/350, appud L. Lorenzetti, op. cit., p. 12.

SF. AMBROZIE DE MILAN

„Despre Rugăciune"

„Să vedem acum şi cum **trebuie** să ne rugăm. Nu este lipsit de importanţă şi **cum** trebuie să ne rugăm.

Apostolul Pavel spune „vreau deci ca bărbaţii să se roage în tot locul... fără de mânie" (1 Tim. 2, 8).

Dar şi Domnul ne învaţă „tu când te rogi intră în cămara **ta** şi închizând uşa roagă-te Tatălui tău care este în ascuns" (Matei 6, 6). Nu cumva există aici o nepotrivire? Desigur nu. De ce? Pentru că apostolul Pavel nu învaţă contrar lui Hristos de vreme ce zice: „Fiţi mie următori precum şi eu sunt al lui Hristos" (1 Cor. 11, 1).

Iată ce înţelege el: poţi să te rogi pretutindenea şi să te rogi totdeauna „în cămara ta".

Ai pretutindenea „cămara ta". Chiar şi în mijlocul necredincioşilor şi al iudeilor ai mereu acest „înăuntru" al tău. Este duhul tău. Chiar şi în mijlocul mulţimii patimilor, refugiul tău nebiruit este „omul din lăuntrul tău".

Când te rogi, intră, — atenţie la acest **intră,** — în cămara ta, că de nu, altfel te rogi la fel cum se rugau iudeii.

„Acest popor — zice Domnul — mă cinsteşte doar cu buzele, iar cu inima lor este departe de mine" (Matei 15, 8).

Rugăciunea ta să nu izvorască numai din buze, ci să iasă dinăuntrul tău, din inima ta, aşa încât Acela, căruia vrei să te rogi să nu te vadă a fi indiferent ci să te asculte în timp ce te rogi. Ce vrea să spună prin cuvântul **„uşă"?** Înţelege deci că atunci când te rogi trebuie să închizi o uşă. Uşa simţurilor. Nu striga, nu vorbi mult, nu te mândri faţă de alţii. Fii cu luare aminte la cele dinlăuntru ale tale şi fii sigur că vei fi ascultat de Acela care vede şi aude totul. Să fie tainică rugăciunea ta, şi ţi-o va vedea Acela de ochii căruia nimic nu rămâne ascuns.

Şi să vedem acum, de ce trebuie oare, să ne rugăm cu voce tainică decât cu glas tare.

Să luăm un exemplu de la ceea ce se petrece între oameni. Dacă ceri ceva de la un om care stă bine cu auzul nu-i nevoie să strigi, dimpotrivă trebuie să faci aceasta atunci când te adresezi unuia care este cam surd. Cel ce strigă, când se roagă, crede că numai aşa va putea fi auzit de Dumnezeu, şi-i micşorează atotputernicia Sa. Dimpotrivă însă, cel ce se roagă în tăcere îşi arată credinţa sa şi adevereşte că Dumnezeu „cercetează inima şi rărunchii", şi că El ascultă rugăciunea noastră înainte de a o rosti noi cu buzele.

Apostolul mai adaugă să ne rugăm „fără de mânie" (1 Tim. 2, 8).

Nimic mai adevărat. Mânia îi distruge chiar şi pe cei înţelepţi.

Deci în fiecare ocazie creştinul trebuie să lase la o parte mânia, mai cu seamă când e vorba să se roage.

Tu-i ceri iertare lui Dumnezeu şi tu nu ierţi însă pe fratele tău!...

Există de asemenea lucruri atât de schimbătoare în sufletul nostru: Iubitorul de arginţi se gândeşte la banii lui — în timp ce se roagă —, altul la vrednicia lui, altul la poftele lui şi cu toate acestea fiecare crede că va fi ascultat de Dumnezeu.

Tu deci când te rogi, să doreşti ceea ce-i place lui Dumnezeu şi nu oamenilor.

Cu ce trebuie să ne începem oare rugăciunea? Spune-mi, dacă vrei să-l rogi ceva pe un om oarecare, oare îi spui aşa: Dă-mi ce-ţi cer! Nu-i aceasta lipsă de respect? De aceea rugăciunea trebuie să înceapă cu preaslăvirea lui Dumnezeu, Căruia toate îi sunt cu putinţă şi Care s-a făcut om ca să ne mântuiască.

Urmează abia apoi cererea. Nu trebuie însă să cerem ca un flămând care aşteaptă hrana sa. Să ne începem deci rugăciunea noastră cu doxologia şi Dumnezeu ne va auzi cu siguranţă şi ne va dărui toate darurile Sale".

„De mysteriis", P.L. 25, col. 725

Trad. de Arhid. Visarion Bălţat

VIAŢA: valoarea supremă, ca suport axiologic al bioeticii

(Urmare din pag. 1)

loarea vieţii, la cartea Facerii. Viaţa e sfântă întrucât omul este creat de Dumnezeu. Faptul este adevărat, dar nu şi suficient.

Într-adevăr, viaţa omului este darul Creatorului. Dumnezeu a făcut lumea din nimic, cu cuvântul gurii Sale, zice psalmistul. Şi în urmă l-a făcut pe om, pe care l-a aşezat în Eden, ca să-l lucreze şi să-l păzească (Fac; 2, 15). Omul a fost pus deci să lucreze, să con-lucreze cu Dumnezeu, spre desăvârşirea sa, spre creşterea până la asemănarea cu El. Creaţia a fost numită primul exod, prin care lumea a şi ieşit din nimic. Din haos, din dezordine, din „neîntocmire" (Fac. 1, 2), lumea ieşea la lumină, la ordine, la bunătate — o bunătate în sens moral, devenea „cosmos". Primele două capitole ale Facerii au fost numite „Evanghelia Creaţiei"[4], care să stea la baza bioeticii, ca justificare axiologică a vieţii. Referindu-se la demnitatea omului, de chip al lui Dumnezeu şi de făptură a Sa, psalmistul se întreba: „Ce este omul?" (Ps. 8, 4). Fiinţa fragilă, pe care profetul o numeşte „fiul omului", este totuşi grandioasă, putând fi comparată chiar cu îngerii: „Micşoratu-l-ai cu puţin faţă de îngeri, cu mărire şi cu cinste l-ai încununat" (Ps. 8, 5). Şi i-a dat stăpânire peste toate, peste „lucrul mâinilor" lui Dumnezeu (Ps. 8, 6). „Toate le-ai supus sub picioarele lui" (Ps. 8, 6), zice psalmistul.

Numai că omul a căzut şi a atras asupra sa şi asupra întregii creaţii blestemul neascultării de Dumnezeu (Rom. 8, 20). Viaţa sa s-a pus sub ameninţarea morţii. Prin păcatul său, moartea a intrat în lume (Rom. 5, 12). Dar Dumnezeu nu l-a lăsat pe om aşa cum era. „Pentru ca răutatea (păcatului) să nu fie fără de moarte", Hristos Domnul a murit pentru noi. S-a făcut pe sine blestem, pentru noi, luând asupra Sa blestemul nostru. Şi asumându-şi umanitatea noastră, a mântuit-o, dând o nouă dimensiune vieţii noastre. Căci noi nu mai trăim acum spre moarte, ci spre viaţă veşnică, în Iisus Hristos. El este Viaţa şi calea spre Viaţă. Viaţa noastră este viaţa Lui şi noi trăim prin El. Cum zice şi Sf. Ap. Pavel: „Nu mai trăiesc eu, Hristos trăieşte în mine" (Gal. 2, 20). Viaţa omului aici pe pământ este „atinsă" de sfinţenia Împărăţiei Cerurilor, instaurată deja de Hristos. De la Cincizecime, focul Duhului s-a întins pe pământ, iar viaţa noastră se împleteşte cu viaţa Bisericii lui Dumnezeu, care ne cuprinde pe toţi. Aşadar, nu doar creaţia conferă sfinţenie vieţii omului, ci mai ales „creaţia din nou a lumii", realizată prin învierea lui Hristos şi actualizată în fiecare din noi prin Sfintele Taine, începând cu Botezul. Căci, de la Botez, Hristos locuieşte în noi, după cuvântul Sf. Marcu Ascetul: „Templul acesta, adică locaşul sfânt al trupului şi al sufletului, are şi el un loc în partea dinlăuntru a catapetesmei. Acolo a intrat Iisus ca înainte-mergător, locuind de la Botez în noi"[5]. Viaţa aceasta are însă o finalitate, îşi găseşte împlinirea într-un viitor: viaţa eshatologică, în Împărăţia lui Dumnezeu, când toată creaţia se va bucura de descoperirea slavei fiilor lui Dumnezeu (Rom. 8, 21), când Dumnezeu va fi totul în toţi (1 Cor. 15. 28). Viaţa omului este orientată deci eshatologic. În ea se întrevede viaţa cea adevărată, fără de sfârşit, realitatea zilei a opta, viaţa fiilor lui Dumnezeu, în care trăieşte Hristos.

Viaţa pământească este deci un dar al lui Dumnezeu-Creatorul, dar este şi revelaţie, este icoana vieţii veşnice, din darurile căreia omul pre-gustă încă de aici, prin harul Duhului Sfânt. Antropologia ortodoxă, privind viaţa omului, este deci creaţionistă. Dar este şi hristologică, pascală. Şi este şi pnevmatologică şi orientată spre eshaton. Am putea spune, deci, că este finalistă, având un scop ce o transcende şi o sfinţeşte.

---

4 Renzo Gerardi — „Una rinnovata teologia della creazione", în „Teologia e bioetica laica" (coord. L. Lorenzetti), Bologna, 1994, p. 37.

5 Sf. Marcu Ascetul — „Despre Botez", în Filocalia (românească), ed. I, vol. I, p. 287.

Răbdarea, încununarea virtuţilor creştine

(Urmare din pag. 1)

a pierdut răbdarea biruit de deznădejde, preferând moartea, ca un lipsit de experienţă. (Matei XXVII, 5).

Întreg şirul nesfârşit al dreptilor din Vechiul Testament, începând cu nevinovatul Avel (Facere IV, 4—8) şi sfârşind cu „cel mai mare prooroc născut din femeie", (Matei XI, 11) Sfântul Ioan Botezătorul, ne-au rămas pentru totdeauna, pilde vii de îndelungă răbdare. Răbdarea l-a desăvârşit pe dreptul Iov, pildă vie de statornicie şi „îndelungă răbdare" (Iacob V, 11), în furtunoasele lovituri din viaţă. Când satana îl despoaie de toată averea aceea mare, de mulţimea slugilor, de membrii familiei, până şi de sănătate, el nu se desnădăjduieşte, nu-şi pierde credinţa în Dumnezeu (Iov I, 22) ci luptă cu o uimitoare răbdare până la capăt, zicând: „Luptă e viaţa omului pe pământ" (Iov VII, 1). Soţia lui s-a mirat de statornicia lui în răbdare şi l-a îndemnat la rău (Iov II, 9) fără să-l tulbure. Numai puţin, dacă ar fi slăbit ar fi pierdut totul. Iar Domnul a binecuvântat pe Iov şi l-a pus iarăşi în starea din început (Iov 42, 10). Cel ce cunoaşte inimile şi rărunchii omului, deci şi răbdarea lui Iov, a îngăduit ispitirea sa, spre desăvârşirea lui şi spre folosul multora.

Dumnezeu este aproape de cei ce vor cu adevărat să rabde pentru El (Ps. 33,v. 17) încercările şi să nu o părăsească cu nepăsare, de frica durerii sau a morţii, ci să preţuiască mai mult voia lui Dumnezeu prin răbdarea celor ce le vin asupra lor, chiar fără motiv, având ca pildă pe Susana, care a suferit ocară şi batjocură, nevinovată fiind, din partea familiei şi a poporului aţâţat de judecătorii nedrepţi şi a preferat moartea, decât să săvârşească o nelegiuire. Dumnezeu, însă, a scăpat-o de la acea moarte ruşinoasă. (Istoria Susanei I, 61).

De asemeni, blândul David, regele iudeilor (1013—973), rabdă îndelung şi cu bărbăţie mustrarea lui Şimei, chiar în timpul răscoalei lui Avesalom fiul său, oprind pe Abişai să-l omoare, agitat fiind la culme de ocările şi aruncările cu pietre asupra regelui, zicând: „Lăsaţi-l, căci Domnul i-a poruncit să mă blesteme şi să-mi zică aceste cuvinte de ocară" (II Regi XVI, 10—11). În felul acesta cu răbdarea lui, a consolat toată suita sa din refugiu şi a aşezat din nou rege peste Israel.

Mântuitorul nostru Iisus Hristos, ni s-a dat pildă de înaltă perfecţiune. Nu s-a dat în lături de la marea smerire a Întrupării, (Filipeni II, 7) ca nimeni altul a biruit suferinţa, iadul şi moartea, răbdând ca un miel spre junghiere (Isaia 53, v. 7) toate pornirile rele ale celor ce L-au răstignit, a iertat şi s-a rugat pentru ei zicând: „Părinte, iartă-i că nu ştiu ce fac". (Luca XXIII, 34). A consolat pe sfinţii Apostoli, atenţionându-i: „În lume necazuri veţi avea" (Ioan XVI, 33).

Un caz aparte este şi femeia prinsă în adulter, care rabdă cu bărbăţie insultele acuzatorilor, deşi vinovată aşteaptă resemnată cuvântul lui Iisus Hristos, care o salvează de la moarte, spunând părâşilor: „Cel fără de păcat dintre voi să arunce cel dintâi cu piatra asupra ei" (Ioan VIII, 7). Hotărâre care îi determină să-şi cerceteze, mai întâi, fiecare conştiinţa proprie.

Sfântul Arhidiacon întâiul mucenic Ştefan a răbdat cu multă seninătate, uciderea cu pietre şi s-a rugat cu multă căldură pentru ei, zicând: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta". (Fapt. Ap. VII, 60).

După exemplul viu al Sfinţilor Apostoli, s-au ridicat mulţimea Sfinţilor mucenici, mărturisitori ierarhi, preoţi, care au suferit cu o răbdare de oţel, dându-şi bucuroşi viaţa, în chinuri înfiorătoare, aplicate de chinuitori fără milă, cărora le mulţumeau chiar, că au prilejul de a suferi pentru dreapta credinţă şi dragostea lui Hristos Dumnezeu, împlinind în fapt porunca Mântuitorului: „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cel ce vă bleastămă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc" (Matei V, 44).

Urmează mulţimea cuvioşilor monahi şi a creştinilor adevăraţi, din toate neamurile şi limbile pământului, din toate zonele geografice, a căror viaţă — pe toată durata ei — a fost un calvar de suferinţe şi renunţări de bună voie precum şi îndelungată răbdare, pentru atingerea desăvârşirii creştine, de care s-au „minunat îngerii şi s-au înfricoşat diavolii".

Cel ce vrea să se mântuiască, să nu fugă de ispite, de lucrările şi virtuţile cele după voia lui Dumnezeu, ci să stăruie cu răbdare, în tot lucrul bun şi cu Harul lui Dumnezeu va birui piedicile ce stau în calea mântuirii. Fără răbdare este imposibil să ieşi la luptă cu patimile, care ticăloşesc sufletul. În orice loc, timp şi vârstă. Oriunde vei merge, se află ispite. Nu este loc în creaţie fără supărare. Aşadar nu poţi avea odihnă fără răbdare.[6] Fără luptă nu se poate dobândi cununa răbdării şi implicit fără osteneală nu este odihnă, fără luptă nu este biruinţă.

Răbdarea este piatra neclintită în faţa vânturilor şi a valurilor vieţii şi cel ce o are pe ea nu slăbeşte şi nu se întoarce înapoi în vremea revărsării lor. Iar aflând uşurare şi bucurie, nu e furat de părerea de sine, ci e la fel pururea la vreme bună şi în greutăţi. De aceea rămâne nerănit de cursele răului. În vreme de furtună rabdă aşteptând sfârşitul, iar când se face vreme bună aşteaptă ispite, până la cea din urmă suflare. Căci unul ca acesta este convins că, nu este în viaţa aceasta ceva care să nu se schimbe. De aceea nu-şi face nici o grijă, ci le lasă pe toate în seama lui Dumnezeu, căci El are grijă de noi. (I Petru V, 7).[7]

Pentru a dobândi virtutea răbdării, atât de necesară fiecărui creştin, în orice împrejurare a vieţii sale, nu este îndeajuns numai a te resemna, a te cerceta şi a te forma, ci trebuie să iubeşti şi ceea ce nu e pe placul nostru, spre exemplu: ocara primită de la cel ce te-a jignit sau insultat chiar pe nedrept şi să doreşti a fi şi în viitor ofensat, căci prin aceasta ne desăvârşim. Ca creştin trebuie să iubeşti din inimă pe cel ce te-a jignit şi insultat ori ofensat şi să-i arăţi dragoste şi smerenie, după recomandarea Mântuitorului: „Cine te loveşte peste obrazul drept, întoarce-i şi pe celălalt", fără a te răzbuna. (Matei V, 39).

Creştinul trebuie cu bucurie şi cu mulţumire să primească ispitele şi scârbele, ce-i vin după voia lui Dumnezeu, ştiind şi crezând că acestea sunt cununile şi toată cinstea vieţii veşnice, căci zice Iisus Hristos: „Prin răbdarea voastră, vă veţi câştiga sufletele voastre", (Luca XXI, 19) căci multe şi variate sunt cauzele pentru care Dumnezeu, prin judecăţile Sale necuprinse şi neînţelese de mintea omenească, ne trimite şi sloboade asupra noastră ispite (Romani XI, 33), atât păcătoşilor cât şi celor drepţi. Căci dacă pe Sfântul Apostol Pavel, îl foloseşte ispita (I Cor. XII, 7), cu atât mai mult nouă celor ce voim să urmăm căile Domnului, prin imitarea Sfinţilor (Evrei VIII, 7).

Căci oricine este necăjit de ispite şi necazuri, va nădăjdui la Dumnezeu. Se fereşte de păcat. Caută sincer să se apropie de Dumnezeu, cu mai multă căldură şi se depărtează de tot ce socoteşte că-l înstrăinează de El. Acestea sunt o cercetare a lui Dumnezeu, la patul suferinţelor noastre, un mijloc de sporire duhovnicească, în cazul că le primim fără tulburare, cu smerenie şi răbdare, căci „cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui". (Matei X, 22).

Tot creştinul când pătimeşte să considere, că e nimic sau foarte puţin, în asemănare cu ceea ce au suferit Sfinţii, care au trebuit să treacă prin încercări şi ispite tari, prin tulburări şi necazuri multe. Să ia aminte la necazurile grele ale altora, să ia pildă de răbdarea lor, ca să sufere mai lesne pe cele uşoare de care se crede încercat, silindu-se a le suferi pe toate câte îl încearcă soarta cu răbdare. Cu cât mai mult te deprinzi a suferi în linişte, cu atât mai mult lucrezi după voia lui Dumnezeu şi în folosul sufletului tău. Când suferi şi simţi că te lasă răbdarea, aleargă cu rugăciunea la Dumnezeu şi te va ajuta, mai mult decât te aştepţi. (Ps. 90, v. 15).

Din cercetarea Sfintei Scripturi şi sfaturile duhovniceşti ale monahului Petru Damaschin, observăm că răbdarea e cel mai bun mijloc de a întreţine şi pe celelalte virtuţi creştine, care ne înlesnesc apropierea de Dumnezeu şi urcarea treptată spre desăvârşirea creştină. Să analizăm acum şi câteva sfaturi practice ale părinţilor patericului, din experienţa lor proprie: Zis-a un părinte ucenicilor săi: „Fiilor, pentru aceasta nu sporim în fapte bune, nici nu cunoaştem măsura noastră, pentru că nu avem răbdare, în lucrurile pe care le începem. Noi, fără osteneală vrem să câştigăm bunătăţile cele veşnice. Umblăm din loc în loc, vrând să aflăm loc de odihnă, unde nu este diavol. Căci oricine se nevoieşte şi se sileşte un timp, apoi se trândăveşte şi slăbeşte şi iar se sileşte şi iar se leneveşte. Unul ca acesta, nimic nu sporeşte, nici răbdare nu poate câştiga."[7]

Chip de răbdare îndelungată ne dă un monah bătrân din Pustiul Scete — Egipt —. Acesta făcând semnul Sfintei Cruci peste un demonizat, îl vindecă pe bolnav. Însă diavolul i-a vorbit: „Dacă mă goneşti din acest om, să ştii că la tine vin!". Zis-a lui acest monah: „Vino la mine, căci cu bucurie te voi primi"!. Ieşind din acel bolnav, a început să-l chinuiască cumplit pe monah, care răbda cu bărbăţie totul, fără cârtire. După 12 ani, diavolul a fugit de la monah, zicându-i: „Numai Dumnezeu va putea să te biruiască pe tine, călugăre."[8]

Din aceste sfaturi din pateric, vedem pricina pentru care nu câştigăm răbdarea, precum şi faptul că unii o doresc şi o practică ca un mijloc de desăvârşire. Cu atât mai mult trebuie să recunoaştem că, ne este de un mare folos, să dăm uneori peste lucruri ce ne stau împotrivă, greutăţi şi necazuri ale vieţii, că oamenii gândesc şi vorbesc rău de noi, deşi le facem bine, pentru că acestea ne păstrează smerenia şi ne scutesc de fumul slavei deşarte. Când creştinul pe lângă toată silinţa sa să facă binele, pe lângă bunăvoinţa ce ştie că o are, este tulburat, ispitit sau de gânduri rele necăjit, atunci pricepe el mai luminat decât oricând, nevoia de răbdare, trebuinţa ce are de Dumnezeu, fără al Cărui ajutor (Ioan XV, 5), vede că singur nu poate face nici un bine.

Suferinţele, greutăţile, necazurile şi lipsurile primite fără cârtire, cu răbdare şi cu mulţumire, vindecă sufletul şi-l restabilesc în starea de nevinovăţie.[9] Deci, răbdarea este o supunere de bunăvoie, dulce şi liniştită a creştinului, la cele ce Dumnezeu porunceşte să facem şi fără răbdare trăim într-o continuă tulburare şi pierdem legătura cu Dumnezeu. Iar cine pierde această legătură, „nu poate avea pace". (Iov IX, 4).

Nu este răbdare adevărată aceea când creştinul suferă numai cât îi place şi de la cine îi place; ci de la oricine ar porni, considerând că aceasta vine de la şi cu voia lui Dumnezeu.

Cea mai mică durere, cea mai neînsemnată ofensă, ce creştinul o suportă pentru Dumnezeu, nu va rămâne nerăsplătită.

Sfântul Apostol Iacov, zice, „Iată, fericim pe cei ce au răbdat". (Iacov V, 11).

---

6 Filocalia V, pag. 206 şi 247.

7 Pateric, Alba Iulia, 1990, pag. 340.

8 Idem, pag. 345.

9 Urmarea lui Hristos, Bucureşti, 1990, pag. 34—35 şi 203.

Simion Mehedinţi, Creştinismul românesc...

(Urmare din pag. 1)

demonstrează o constantă **vocaţie educativă,** de cuprindere naţională, **etnoeducativă"** (p. 6). La baza educaţiei **etnoeducative,** Simion Mehedinţi a pus educaţia creştină, fiindcă, aşa cum spune în moto-ul lucrării „Creştinismul românesc": „ Un om, ca şi un popor, atâta preţuieşte, cât a înţeles din Evanghelie".

În lucrarea sa autobiografică, **În legătură cu creştinismul unui seminarist din Vrancea,** arată că „biserica satului mi-a pus de timpuriu înaintea sufletului o măsură a vieţii de aici şi de dincolo". În altă lucrare, **Episcopul Melchisedec. Amintiri,** 1946, afirmă cât l-a impresonat un ierarh de cultură şi mare credinţă.

Considerăm pe Simion Mehedinţi ca cel mai mare pedagog naţional creştin după mitropolitul Varlaam, care ne-a dat **Cazania** din 1643, cartea de educaţie creştină „pentru toată seminţia românească".

Pentru Simion Mehedinţi, creştinismul este „temelia oricărui proces educativ", şi aşează rolul Bisericii creştine ortodoxe înaintea Şcolii şi Armatei. Personal, el a fost un trăitor al creştinismului ortodox, ca fiu al Bisericii Ortodoxe care a rămas toată viaţa.

Mă leagă unele amintiri din trecutul studenţiei mele la Facultatea de Teologie din Bucureşti (1936—1940), ca şi de mai târziu, de Simion Mehedinţi, care-mi vin, fără să vreau, sub condei.

I-am ascultat în anul 1936, în luna noiembrie, lecţia sa inaugurală la deschiderea oficială a cursurilor universitare. S-a oficiat mai întâi slujba de sfinţirea apei, sfinţirea mică, în sala de festivităţi a Facultăţii de Drept, care era la et. III, deasupra Facultăţii de Teologie, scara I, din corpul Universităţii, din faţa statuii lui Heliade Rădulescu, de către preoţii profesori ai Facultăţii de Teologie, în frunte cu Pr. Prof. Ion Mihălcescu, mai târziu mitropolitul Irineu, cu răspunsurile date de corul Facultăţii de Teologie.

După slujba religioasă, în faţa senatului universitar pe estradă, a înaintat Prof. Simion Mehedinţi să prezinte lecţia inaugurală. A vorbit liber şi în sală numai inimile noastre tinere mai băteau în surdină. În sfârşit şi-a scos din buzunarul hainei din faţă o bucată de hârtie şi ne-a citit o statistică a mortalităţii infantile din România, care ne aşeza printre ţările cu cea mai mare mortalitate din Europa.

La sfârşit, ni s-a adresat: Vedeţi, ce politică trebuie să faceţi voi? Să ştergeţi această ruşine din viaţa poporului nostru. Să nu faceţi politica nimănui, să faceţi politica numai a neamului românesc!

Nu ştiu, să fi putut uita cineva din cei prezenţi atunci cuvintele Prof. Simion Mehedinţi!

Mai târziu, când au venit anii urgiei comuniste, Simion Mehedinţi a fost scos de la Academie, dat afară din locuinţa sa şi lăsat fără pensie, muritor în stradă. A venit atunci la Patriarhie şi i-a spus toată durerea sa patriarhului Justinian. Imediat, în faţa sa, din cabinet, patriarhul Justinian a dat dispoziţii la telefon preotului paroh al bisericii de pe Calea Victoriei, din faţa Academiei Române, să-i amenajeze de urgenţă două camere de locuit în casa parohială. Până s-a mutat în casa parohială, Simion Mehedinţi a fost găzduit în palatul patriarhal prin generozitatea patriarhului Justinian, care l-a ajutat şi cu bani.

Pentru Prof. Simion Mehedinţi, patriarhul Justinian a intervenit personal pe lângă Gheorghiu Dej, cu care erau în relaţii amicale, şi a putut să-şi obţină din nou locuinţa, dar jefuită de tot ce lăsase în ea, şi de bibliotecă şi de manuscrisele sale. I s-a aprobat şi lui în schimb o pensie de ajutor social.

Nonagenar, Simion Mehedinţi îşi făcea zilnic regimul său de mers pe jos, şi regulat trecea şi prin faţa Universităţii singur, cu gândurile sale, pe care într-o zi, în 1962, la vârsta de 93 de ani, şi le-a adunat pe toate împreună cu durerile sale şi ale neamului său şi a trecut dincolo, în ţara sa de vis şi de nădejde.

Lucrarea sa, **Creştinismul românesc,** retipărită astăzi, ca un act de restituire culturală, nu poate să lipsească din mâna nici unui tânăr teolog sau preot ortodox român.

Iconomia cărţii cuprinde trei secţiuni: I. **Caracteristicile creştinismului românesc în lumina etnografică şi a istoriei** (p. 29—152); II. **Creştinismul românesc în raport cu bisericile altor neamuri** (p. 155—176): III. **Orientare pentru viitor** (p. 179—196), după care urmează „Epilog" (p. 197—198); „Notele autorului" (p. 199—215); „Notele editorului" (p. 217—220); „Indicele de nume" şi „Indicele tematic".

Prima secţiune cuprinde următoarele capitole: 1. Lipsa războaielor confesionale în viaţa poporului român; 2. Neutralitatea faţă de certurile dogmatice; 3. Primatul sufletului; 4. Arhaismul creştinismului românesc; 5. Simbioza între Biserică şi stat, fără antagonism; 6. Lipsa ereziilor şi a ereticilor; 7. Prezenţa lui Iisus în folclorul naţional; 8. Absenţa pornirei spre răzbunare; 9. Acceptarea suferinţei ca mijloc de purificare morală; 10. Încrederea în biruinţa binelui asupra răului; 11. Prioritatea frumuseţii morale asupra justiţiei formale; 12. Concluzii.

Ne oprim asupra câtorva aprecieri din prima secţiune: „după închipuirea poporului român, Dumnezeu este însăşi personificarea blândeţei, a bunătăţii şi a milei. Ca un părinte de familie, El şade la masă cu copiii Săi, binecuvântând pâinea şi vinul. E un bătrân frumos-frumos, cu barba albă, Care Se arată câteodată şi pe pământ, călătorind cu Sfântul Petre şi adăpostindu-Se bucuros chiar în cea mai smerită colibă, când bogaţii nemilostivi nu-L primesc. Se poate mai încântătoare metamorfoză a Celui Atotputernic şi Atotţiitor? În folclorul cărui neam se mai găseşte atât de duioasă umanizare a divinităţii?" (p. 124).

Folclorul românesc a reţinut:

1. Creştinismul românesc este caracterizat prin încrederea în biruinţa binelui asupra răului.

2. Pentru ca poporul român să ajungă la o concepţie atât de luminoasă despre lume, a trebuit, pe lângă mediul fizic favorabil, şi un factor sufletesc tot atât de prielnic: seninătatea dacilor care au dat Evangheliei şi tradiţiilor creştine o interpretare atât de umană.

3. Alături de armonia unică a pământului dacic şi selecţiunea milenară a rasei autohtone, a mai ajutat şi înclinarea etică şi estetică a neamului cunoscut „de când lumea" pentru pietatea sa (Strabon).

Din faptele înşirate până aici, putem deci scoate această încheiere.

Creştinismul românesc are o sumă de caracteristici locale şi originale, care îl despart în chip vădit de aceea al vecinilor, veniţi toţi de aiurea şi botezaţi unii cu o mie de ani mai târziu, pe cale administrativă. Din contră, creştinismul românesc e ceva organic, cu rădăcini adânci până în doctrina lui Zamolxe.

Am putea spune că acest creştinism arhaic, tolerant şi optimist, are ceva din liniştea şi perenitatea pădurilor de brazi, care nu-şi leapădă frunza, ci rămân totdeauna verzi (p. 133—134).

Din secţiunea a doua, care cuprinde un singur capitol: **Verificare istorică,** reţinem o pagină de înaltă luminozitate: „Din lunga verificare istorică, românii au rămas cu sentimentul că creştinismul lor este izolat nu numai faţă de catolicism şi de protestantism, dar şi faţă de cel al neamurilor din sfera Ortodoxiei. E sinodal, ca şi al celorlalţi ortodocşi, dar, spre deosebire de misticismul slav şi de înclinările metafizice ale grecilor amatori de subtilităţi dogmatice, creştinismul românesc e mai mult intuitiv, ceea ce se potriveşte de altfel şi cu temperamentul liric (revelat şi de unii străini ca Romiev, Keyserling, Bartòk şi alţii). Respectă apoi şi Predania, adică e tradiţional, dar nu în sensul bizantin (cu nota sa complexă levantină), ci mai mult în sens **naţional,** legând datinele sale religioase de străvechea pietate dacică şi de unele reminiscenţe latine: **Rosalia, Floralia** etc., aşa că nota locală e uneori cum nu se poate mai vădită. Până şi forma bisericii nu-i adesea în sate decât o uşoară stilizare a casei ţărăneşti.

Schiturile de la munte şi chiar „dintr-un lemn", iar în stepa dobrogeană, oamenii generaţiei trecute apucaseră încă bisericile de lut — case ţărăneşti cu acoperiş de paie, având doar semnul unei cruci deasupra.

Pe scurt: de catolicism ne despărţea şi ne desparte pe noi, românii, pretenţia lui de universalitate care striveşte naţiunea. Pentru noi, **ecumenic** şi, prin urmare, universal nu-i nimeni în afară de Iisus şi de Evanghelie, adică vestea Lui cea bună pentru o nouă îndrumare a omenirii ... Aşadar, singur Iisus poate fi educatorul întregii omeniri. Singur El este model şi îndrumător pentru toţi, iar în ceea ce priveşte adorarea Lui, aceea vrând-nevrând, este o chestiune locală şi deci naţională, legată de fiecare **ţară,** cu tradiţiile ei de fiecare **limbă,** cu posibilităţile ei de capitalizare a cugetelor şi de exprimare a simţirii religioase, într-un cuvânt de fiecare **suflet etnic** pe care nimeni, niciodată şi nicăieri nu-l poate înlătura, decât doar nimicind însăşi fiinţa poporului despre care e vorba.

Catolicismul e prin urmare, nu numai o eroare psihologică, dar şi o imposibilitate (îndeosebi pretenţia de infailibilitate este una dintre loviturile cele mai grave care s-au adus creştinismului atât de simpatizat tocmai prin smerenia lui şi printr-un foarte fin simţ al relativităţii valorilor omeneşti).

Cât priveşte haosul protestant, de el ne desparte înclinarea spre ordine. Poporul român are zicătoarea: „fiecare cu legea lui". Dar legea bisericească nu se cuvine să fie lăsată în voia toanelor fiecăruia ..." (p. 173—174).

1. Pregătirea aperceptivă

Faptul că Mântuitorul se apropia cu iubire şi bunăvoinţă de vameşi şi păcătoşi, a trezit invidia cărturarilor şi fariseilor cârtitori, care nu ezitau să-L acuze că „primeşte pe păcătoşi şi mănâncă cu ei". Le-a mai spus şi cu altă ocazie că „cei bolnavi au nevoie de doctor", dar nu au vrut să înţeleagă acest adevăr atât de simplu şi de adânc... Acum le va arăta câtă bucurie se face în cer pentru întoarcerea la pocăinţă a unui păcătos. Şi pentru a se face mai bine înţeles, ilustrează această afirmaţie prin frumoasa pildă a fiului risipitor,

11. Anunţarea temei

Încât în cele ce urmează ne vom referi la căinţa şi îndreptarea fiului risipitor.

111. Tratarea

„Şi a spus: un om avea doi fii; şi a zis cel mai tânăr tatălui său: tată, dă-mi partea de avuţie ce mi se cade. Şi le-a împărţit avuţia. Şi nu după multe zile, adunând toate, fiul cel tânăr s-a dus într-o ţară îndepărtată şi acolo a risipit toată avuţia sa, vieţuind în desfrânări. Şi cheltuind el toate, s-a făcut foamete mare în acea ţară şi el a început să ducă lipsă. Şi mergând s-a alipit de unul din locuitorii ţării aceleia şi acela l-a trimis la ţarinele sale să pască porcii. Şi dorea să-şi sature pântecele din roşcovele ce mâncau porcii, si nimeni nu-i dădea. Şi venindu-şi în sine a zis: câţi argaţi ai tatălui meu sunt îndestulaţi de pâine, iar eu pier aici de foame! Scula-mă-voi şi mă voi duce la tatăl meu şi voi zice: tată, am greşit la cer şi înaintea ta. Şi nu sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Fă-mă ca pe unul din argaţii tăi. Şi sculându-se a venit la tatăl său. Şi încă de departe fiind, l-a văzut pe el tatăl lui şi i s-a făcut milă şi alergând, a căzut pe grumazul lui şi l-a sărutat. Şi i-a zis fiul: tată, am greşit la cer şi înaintea ta şi nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Şi a zis tatăl către slugile sale: aduceţi haina cea dintâi şi-l îmbrăcaţi şi daţi inel în mâna lui şi încălţăminte în picioarele lui. Şi aducând viţelul cel îngrăşat, junghiindu-l, şi mâncând, să ne veselim; că fiul acesta mort era şi a înviat, pierdut era şi s-a aflat. Şi au început să se veselească. Iar fiul cel mare era la ţarină; şi cum a venit şi s-a apropiat de casă, a auzit cântece şi jocuri. Şi chemând pe una din slugi a întrebat: ce sunt acestea? Iar ea a zis: fratele tău a venit şi a junghiat tatăl tău viţelul cel îngrăşat, pentru că sănătos l-a primit. Şi s-a mâniat acela şi nu voia să intre, iar tatăl lui ieşind, îl ruga. Iar el răspunzând a zis tatălui său: iată, de atâţia ani îţi slujesc şi niciodată porunca ta nu am călcat şi mie niciodată nu mi-ai dat măcar un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei; iar când veni acest fiu al tău, care ţi-a mâncat avuţia cu desfrânatele, ai înjunghiat viţelul cel gras. Iar el a zis: fiule, tu în toată vremea eşti cu mine şi toate ale mele, ale tale sunt, dar se cădea să ne veselim şi să ne bucurăm căci fratele tău acesta mort era şi a înviat, pierdut era şi s-a aflat". (Luca 15, 11-32).

S-a încercat să se dea pildei o interpretare simbolică, nu lipsită de interes, privind istoria mântuirii neamului omenesc. Se spune astfel că tatăl din parabolă este Părintele ceresc, Dumnezeu. Fiul cel rătăcit sunt neamurile care s-au abătut de la iubirea părintească şi au apucat pe drumul păcatului, fapt care le-a dus într-o situaţie deplorabilă.

Cateheză la Pilda Fiului risipitor

Avuţia pe care tatăl a dat-o fiului risipitor reprezintă darurile cu care Dumnezeu ne-a înzestrat la creaţie. Risipirea avuţiei primită de fiul cel mic reprezintă tocmai această nefructificare a darurilor cu care Dumnezeu l-a înzestrat pe om. Starea deplorabilă în care a ajuns, datorită depărtării de Dumnezeu şi a risipirii darurilor cu care l-a înzestrat Creatorul reprezintă afundarea tot mai mult a omului în păcat. Străinul care îl angajează pe fiul cel pierdut păzitor la porci, este diavolul. Fiindcă porcii sunt socotiţi animale necurate, a ajunge să păzeşti porci, reprezintă pentru iudei cea mai de jos poziţie la care poate ajunge cineva. Fiul cel mare reprezintă poporul lui Israel, fidel şi apropiat de Părintele ceresc, dar în acelaşi timp invidios pe fratele său, care întorcându-se, este primit cu iubire şi reconsiderat ca fiu, nu ca argat de către tatăl său bun şi iubitor... Darurile cu care îl primeşte tatăl său, repunându-l în demnitatea de la început, reprezintă darurile Bisericii, care salvează viaţa oricărui păcătos care se căieşte şi se hotărăşte să revină la iubirea lui Dumnezeu, îndreptându-şi viaţa.

Înţelesul direct şi cel mai important al pildei este cel moral, care ne prezintă trei tablouri. Primul tablou ne descrie hotărârea nesăbuită a fiului cel mic, care ieşind de sub autoritatea paternă, se „pierde" în propriile păcate, ajungând pe culmile disperării. Al doilea tablou prezintă căinţa şi hotărârea lui de a reveni la casa părintească, precum şi iubirea tatălui, care aşteptându-l, îl primeşte cu bucurie. Al treilea tablou oglindeşte supărarea fratelui celui mai mare, ca şi protestul lui împotriva iubirii arătată de tatăl său, fiului risipitor reîntors la casa părintească. — În acest caz, tatăl din parabolă este Dumnezeu, Părintele ceresc plin de iubire, care nu judecă, nu condamnă, nu osândeşte, ci aşteaptă cu îndelungă răbdare ca să ierte şi să primească în braţele iubirii părinteşti pe fiul care deşi s-a despărţit de tatăl său, apucând în lumea păcatului şi a morţii morale, rămâne totuşi fiul lui, viaţă din viaţa lui...

În prim plan rămâne însă fiul risipitor, care şi-a cheltuit toate bunurile cu care l-a înzestrat Dumnezeu, ajungând într-o stare umilitoare şi jalnică, care duce la destrămarea propriei sale fiinţe. Ajuns în această stare de moarte morală (duhovnicească) era învins de puterea diavolului, care punându-şi stăpânire asupra sa, îl domină, ţinându-l în cea mai de jos stare a existenţei... În sufletul lui se deşteaptă totuşi acel judecător care îl trezeşte din adormire.. Iar această trezire a conştiinţei îl determină să-şi „vină în sine", să privească la sine însuşi, să vadă situaţia în care a ajuns, să o regrete sincer şi profund. Şi astfel în faţa lui apare un luminiş salvator: casa părintească! Acolo argaţii o duc mai bine decât el. Obiectiv cu sine însuşi, ia o hotărâre eroică: „Scula-mă-voi! Aici nu mai pot sta, fiindcă pier!... Şi s-a sculat, şi a pornit pe drumul salvator al vieţii şi îndreptării sale. Iar tatăl îl primeşte cu braţele deschise şi îi redă demnitatea pe care a avut-o înainte, bucurându-se nespus de mult de reîntoarcerea lui. Sufletul fratelui celui mai mare se întristează. El judecă după norma unei dreptăţi rigide. Nu acceptă nici iubirea, nici iertarea. Atitudinea tatălui său îl revoltă şi refuză să participe la bucuria învierii morale a fratelui său, pe care de altfel nici nu-l numeşte, în dialogul cu tatăl său, frate, ci „fiul tău"...

IV. Recapitularea — Aprecierea

Ne întrebăm acum: care sunt elementele ce au determinat reîntoarcerea fiului risipitor? (În primul rând, „venirea în sine", adică trezirea conştiinţei păcătoşeniei, deschiderea ochilor sufletului, regretul sau căinţa pentru faptele săvârşite, precum şi starea deplorabilă în care a ajuns. În al doilea rând, hotărârea de a se ridica din acea stare: „Scula-mă-voi!" Altfel spus, voi căuta de acum înainte să fiu alt om. Acest „scula-mă-voi" reprezintă o hotărâre decisivă în renaşterea, sau învierea din moartea păcatului). Căinţa şi îndreptarea reprezintă o putere sufletească de a părăsi răul şi a urma binele? (Da, reprezintă). Cum se numeşte căinţa ca regret al păcatului şi hotărârea de îndreptare? (Pocăinţă). Dar puterea sufletului de a se ridica din păcat (rău) şi a urma binele? (Se numeşte virtute). Ce putem spune atunci despre pocăinţă? (Că este o virtute, adică o putere care schimbă viaţa morală, adică viaţa păcătoasă, transformând-o într-o viaţă bine plăcută lui Dumnezeu; sau o înviere din moartea păcatului, la viaţa de iubire a lui Dumnezeu).

V. Asocierea

Mai cunoaştem şi alte cazuri de transformare a vieţii păcătoase într-o viaţă nouă, lipsită de păcat şi dăruită lui Dumnezeu? Cunoaştem foarte multe exemple. De pildă femeia păcătoasă, care stând lângă picioarele lui Iisus, plângându-şi păcatul a început să-I ude picioarele cu lacrimi şi cu perii capului I le ştergea (Luca 7, 37—38), reprezintă un gest de adâncă pietate, pornit din regretul, sau căinţa păcătoşeniei şi hotărârea de îndreptare. Aceasta i-a adus în suflet pacea şi iubirea fără margini faţă de Iisus, Salvatorul ei. Mai cunoaştem apoi şi cazul lui Zaheu, care după ce se întâlneşte cu Iisus, i se trezeşte conştiinţa păcătoşeniei, ca un ferment duhovnicesc, menit a-l face să-şi regrete păcatul, aducându-i eroica hotărâre de îndreptare, de înnoire: „Iată jumătate din avuţia mea o dau săracilor şi de am nedreptăţit pe cineva, întorc împătrit" (Luca 19, 8).

VI. Generalizarea

Din cele până aici tratate vedem că pocăinţa, ca regret sau căinţă pentru răul sau păcatul săvârşit, precum şi ca hotărâre de îndreptare, reprezintă o virtute, sau o putere a sufletului care ne schimbă, ne transformă viaţa păcătoasă, într-o viaţă de sfinţenie.

VII. Aplicarea

Pilda fiului risipitor ne oferă îndemnul de a nu ne pierde niciodată încrederea în iubirea şi iertarea Părintelui ceresc, oricât de păcătoşi suntem. El ne aşteaptă cu îndelungă răbdare, iar cerul se bucură de reîntoarcerea oricărui păcătos.

Preot profesor Sorin Cosma

IN MEMORIAM

Protopop THEODOR HERMAN (1855 – 1935)

Personalitate proeminentă şi distinctă a ţinuturilor someşene, protopopul Teodor Herman se înscrie în lungul şir de clerici — cărturari ce-au ilustrat cu cinste cultura şi spiritualitatea românească. A fost unul dintre cei mai aprigi apărători ai Bisericii şi ai şcolii româneşti, adevărat **„dascăl de cuget şi simţire românească"** şi care a înţeles, ca puţini alţii, spusa lui **Antim Ivireanul, „că omul carele nu ştie carte să aseamănă cu dobitoacele cele necuvântătoare".** Protopopul a făcut din biserică, mai ales în timpul stăpânirii austro-ungare, un bastion de rezistenţă naţională şi politică, un factor de progres şi cultură, un instrument de conservare a limbii, a tradiţiilor şi datinilor străbune, a apărării şi promovării şcolii confesionale româneşti. Apărându-ne şcoala, obişnuia el să spună adeseori preoţilor şi învăţătorilor, apărăm însăşi existenţa naţiunii noastre.

Fiu de preot, Teodor Herman s-a născut în comuna Văleni din Ţara Lăpuşului, la 31 decembrie 1855. Deci, acum 140 de ani. Studiile primare le-a făcut la Văleni, Tg. Lăpuş şi Baia-Mare, iar cele liceale, absolvite cu calificativul **eminent,** la Baia-Mare şi Sighet, unde şi-a luat şi bacalaureatul în iulie 1879. După un an de studii juridice la Cluj (1879)/80), se înscrie la teologia din Sibiu (1880—1883), pe care o absolvă cu nota **„foarte bine cu distincţiune".** După ce s-a căsătorit la 16 oct. 1882 a depus examenul de **„calificaţiune preoţească"**, prin decretul arhiepiscopesc nr. 27 din 30 iulie 1883 a fost numit administrator al parohiei din Dej (înfiinţată în anul 1873, spre marea satisfacţie a lui Şaguna), unde a funcţionat până la pensionare, în 1928, la venerabila vârstă de 73 de ani: Temperament dinamic, diligent, tânărul preot, continuând activitatea predecesorilor săi, se impune curând în faţa enoriaşilor săi, precum şi a intelectualilor din oraş, indiferent de confesiune şi naţionalitate. Directorii şcolii maghiari I. Pfeiffer şi Aron Szantaşi îi laudă, volens-nolens, zelul în catehizarea elevilor ortodocşi de la şcolile lor. Pe lângă elevi, a făcut **„instruirea religios-morală"** şi a personalului **„din carcerile tribunalului".** Pentru merite deosebite pe linie bisericească şi şcolară, la 19 august 1885 a fost ridicat la rangul de protopop, iar mitropolitul **Miron Romanul,** prin **Circulara** nr. 4644 din 24 dec. 1885, citită în biserica din Dej în ziua de 26 ianuarie 1886, **„în considerarea eminentelor lui calităţi intelectuale"** îl introduce ca protopresbiter al tractului Dej.

Tânărul protopop manifestă multă solicitudine în rezolvarea problemelor bisericeşti şi dă dovadă de o energie puţin obişnuită. Dispune ca preoţii să pună în ordine **arhivele** parohiilor, să întocmească **raţiocinurile,** să înfiinţeze şcoli în comune, să organizeze cursuri pentru neştiutori de carte şi şezători culturale pentru popor etc., etc. Personal cercetează şcolile şi asistă cu regularitate la examenele de sfârşit de an şcolar, lăudând pe învăţătorii destoinici şi admonestându-i pe cei nepăsători, indolenţi. În teritoriu, aplanează conflictele ivite între învăţători, preoţi şi autorităţi. Are, apoi, de luptat, cu autoritatea şi reacţionismul legilor şcolare maghiare şi cu inspectorii incompetenţi şi partizani ce urmăresc, aplicând politica Budapestei, să sugrume şcoala confesională românească, să atenteze la existenţa neamului românesc.

Protopopul Teodor Herman a activat, apoi, în cadrul diferitelor societăţi şi asociaţii culturale. A fost membru ordinar al **„Astrei"**, deţinând din 1895 şi până în 1900 şi funcţia de secretar al despărţământului Dej. În 1907, când, sub auspiciile **„Astrei"**, Octavian Goga scoate revista **„Ţara noastră",** punte **„Între sufletele cărturarilor şi ale ţăranilor care o slovenesc duminica pe genunchi",** protopopul sprijină difuzarea ei în rândurile poporului. Ţine, apoi, conferinţe în faţa sătenilor, iar în 1910 contribuie la buna organizare şi desfăşurare a adunării generale a **„Astrei"**, ce s-a ţinut la Dej, în capitala comitatului. A fost, apoi, membru în comitetul de conducere a **„Societăţii pentru fond de teatru român"**, Secţia Dej şi, unul dintre întemeietorii, în 1890, a băncii **„Someşana"** din Dej.

Protopopul Herman a condus, apoi, cu competenţă, conferinţele preoţilor şi ale **„Reuniunii învăţătorilor gr. orientali din districtul Dejului"**, al cărei preşedinte era, s-a preocupat de buna organizare şi funcţionare a şcolilor, de înzestrarea lor cu manuale, cărţi şi material didactic. A condus, cu competenţă şi şedinţa sinodului parohial, ţinută la 28 iunie 1898, când s-a hotărât edificarea bisericii celei noi — terminată în 1902 şi sfinţită provizoriu la 16/29 octombrie 1905.

Protopopul a fost un om al acţiunilor şi iniţiativelor benefice. A iniţiat înfiinţarea **„fondului presbiteral"**, a sprijinit organizarea **„reuniunilor de femei"**, precum şi propunerea din 1908 a asesorului consistorial **Dr. Miron Cristea** pentru înfiinţarea la Sibiu a **„Băncii culturale «Lumina»"**, dă curs dispoziţiei mitropolitului **Ioan Meţianu** pentru introducerea în toate şcolile a **„Planului de învăţământ"** şi a **„Îndreptarului metodic"** elaborate de Consistoriu în 1911, reprezintă Dejul, împreună cu alţii, la istorica adunare de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, spunând, în şedinţa sinodului protopopesc ţinută la Dej în 5/18 febr. 1919, că noi, **„românii ardeleni şi maghiari, după o robie de 1035 de ani, plină de urgie, am ajuns liberi".** Protopopul s-a străduit mult pentru răspândirea ştiinţei de carte în popor, prin conferinţe şi organizarea de cursuri pentru neştiutorii de carte.

Teodor Herman a fost un reprezentant de frunte al bisericii şi şcolii româneşti din judeţ, un patriot luminat, un caracter inflexibil, integru. Caracterul lui de duritatea stâncii s-a vădit în diferite ocazii mai mult sau mai puţin festive, la nenumăratele recepţii şi banchete date în onoarea unor înalţi factori politici şi culturali maghiari, la aniversări şi comemorări, unde şi la care protopopul reprezenta cultul românesc ortodox din judeţ. Trebuie să subliniem, cu tărie, că oricare ar fi fost situaţia, oricât de înalt ar fi fost personajul politic ce urma să fie sărbătorit, n-a făcut niciodată concesii, genoflexiuni, gesturi ce ar fi lezat interesele naţionale şi bisericeşti şi n-a renunţat la prerogativele cu care era investit în calitate de reprezentant de frunte al spiritualităţii şi culturii româneşti din această parte a ţării. Protopopul a preamărit pe cei care ne-au respectat **naţia, poporul,** şi şi-a manifestat deschis resentimentele faţă de asupritori şi prigonitori. A fost un mare şi luminat patriot, un bun român. Atitudinile şovine i-au repugnat întotdeauna. A trăit în bune relaţii cu populaţia maghiară. În virtutea acestor comandamente participă, ca să dăm, din multele, doar câteva exemple, la instituirea comitelui suprem Desy Zoltan, ce a avut loc în ziua de 1 mai 1902, precum şi la instalarea succesorului acestuia, contele Bethlem Pál, la 18 iunie 1904, cu care ocazie a rostit o scurtă cuvântare în româneşte. După cum, tot în virtutea aceloraşi comandamente, refuză invitaţia temutului comite suprem, Desideriu Banffy — supranumit „zdrobitorul naţionalităţilor" — de-a participa, în 1894, la festivităţile de premiere şi la banchetul dat în onoarea ministrului de interne **Hieronim,** cu ocazia sosirii acestuia la Dej, spunând: **„Nu m-am prezentat din motive politice româneşti, nici la banchet, nici la gară".** La fel a refuzat, în 1902, să participe la serbarea centenarului lui Ludovic Kossuth, precum şi la recepţia dată în august 1910, în onoarea episcopului romano-catolic Máylath Gustav.

Protopopul, asesorul consistorial, deputatul sinodal şi senatorul din primul parlament al României întregite, Teodor Herman, a fost şi un bun mânuitor al condeiului. A colaborat la **„Telegraful român"** şi la alte publicaţii şi este şi autorul a două importante lucrări istorice: **„Monografia istorică a protopopiatului ortodox român — Dej. Lupte, treceri şi procese religioase:** apărută în 1926, în Tipografia Dr. S. Bornemisa din Cluj şi **„Monografia parohiei ortodoxe române din oraşul Dej, judeţul Solnoc — Dobâca"**, elaborată în 1921 şi rămasă în stare de dactilografiere.

După **Unirea** din 1918, protopopul Teodor Herman şi-a continuat cu zel activitatea naţional-culturală. A servit cu devotament **biserica, şcoala** şi **poporul** timp de 45 de ani. Pentru meritele sale deosebite a fost răsplătit cu multe **„mulţumite protocolare"**, cu **„Răsplata muncii cl. I de aur"** (la 21 iunie 1922) şi cu ordinul **„Coroana României"**, în gradul de ofiţer, conferit prin decretul regal nr. 4667 din 9 noiembrie 1922.

Iosif Bâtiu

PĂCATUL – răul, care ne asaltează permanent

Una din ideile fundamentale ale învăţăturii creştine este cea referitoare la atotprezenţa lui Dumnezeu, prin aceasta definindu-se faptul că lumea şi omul deopotrivă sunt locuite de prezenţa Lui, începând de la cea mai umilă vietate şi până la sublimul suflet omenesc, fără însă a se contopi cu ele, cum greşit susţineau panteiştii. Dumnezeu-fiinţa spirituală absolută, Creatorul lumii şi al omului, Puterea care le animă şi susţine pe toate în drumul lor spre desăvârşire, rămâne într-o permanentă comuniune cu ele prin energiile necreate izvorâte din fiinţa Lui. În pofida acestui fapt, adeseori omul este încercat de sentimentul că Dumnezeu s-a îndepărtat de el. Această îndepărtare şi golire a fiinţei omeneşti de Dumnezeu este posibilă în plan moral prin păcat. Păcatul naşte în sufletul omenesc senzaţia neobişnuită că Dumnezeu cel prezent în adâncul cel mai adânc din noi, nu mai răspunde chemării şi rugăciunii noastre.

Nimic nu este mai dificil decât a încerca să vorbeşti omului de astăzi despre păcat. După ce a ajuns la nişte performanţe deosebite, fie în ştiinţă, fie în cultură sau în artă, cu greu de imaginat chiar şi cu puţini ani în urmă, spre a nu aminti decât descinderea pe lună, străpungerea sistemului solar, pătrunderea în infrastructura materiei, te fac să te întrebi în ce măsură mai este dispus omul acestui sfârşit de secol să se aplece asupra unei chestiuni de ordin teologic. Un lucru e clar: în ştiinţă, în artă, în cultură omul a făcut progrese uriaşe, dar oare sufletul s-a schimbat şi el în acelaşi fel? Putem afirma cu certitudine că am urcat şi în planul spiritului, sau sufletul a rămas acelaşi dintotdeauna, cu aceleaşi nostalgii şi nelinişti, cu aceleaşi înfrigurări şi pasiuni, cu farmecul şi poezia lui?

Mulţi dintre contemporanii noştri nu acceptă să li se vorbească despre păcat, socotindu-l o chestiune dacă nu anacronică, atunci cu siguranţă mult prea vagă, scuturându-se de prezenţa lui, aşa cum te scuturi de umbra unui gând neplăcut care te bântuie cu insistenţă şi de care ai vrea să scapi. Pentru alţii, păcatul nu este decât o închipuire, o nălucă ce nu face cel mult decât să ducă la crisparea conştiinţei şi care se pune de multe ori ca o stavilă între noi şi viaţa care-şi cere dreptul de a fi trăită.

Păcatul este o chestiune de prea mult timp depăşită, improprie lumii de astăzi, ca să mai merite atenţie din partea noastră, sau dacă există, în nici un caz nu merită să-l iei în seamă, fiind prea neînsemnat pentru a ne mai sinchisi de prezenţa lui, zic alţii.

Şi totuşi păcatul a existat şi va exista atâta timp cât va exista omul, el fiind unul dintre cei mai redutabili duşmani ai săi. Faptul acesta îl confirmă cu prisosinţă atât realitatea vieţii de zi cu zi cât şi propria noastră realitate interioară. Căci dacă fiecare am fi sinceri cu noi înşine, sau dacă măcar câteva clipe dintr-o zi le-am rupe din alergarea noastră, aplecându-ne fără făţărnicie asupra propriului nostru adânc sufletesc, va trebui să recunoaştem fără îndoială că el există în fiecare dintre noi, fie că îl numim păcat, fie că îl desemnăm altfel. Oricum l-am numi, trebuie să recunoaştem că el există, că face parte din structura cea mai intimă a fiinţei noastre. „Găsesc deci în mine, care voiesc să fac bine, legea că răul este legat de mine... Văd în mădularele mele o altă lege, luptându-se împotriva legii minţii mele şi făcându-mă rob legii păcatului, care este în mine" (Rom. 7, 21—23).

Am putea spune într-un anume fel, că ne definim ca oameni

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. N. Stoia

Bicentenar

DIMITRIE EUSTATIEVICI BRAŞOVEANUL (1730 — 1796)

Cu două sute de ani în urmă, în februarie 1796 se stingea din viaţă valorosul cărturar braşovean, Dimitrie Eustatievici, primul director al şcolilor naţionale neunite din Transilvania şi autorul primei gramatici româneşti.

Fiu al protopopului Eustaţie Grid (cunoscut pentru dăruirea cu care a slujit biserica şi şcoala din Şchei, clădindu-i etajul şi obţinând de la domnii de peste munţi ajutoare bisericii), Dimitrie, după absolvirea şcoliţei din Şchei condusă de tatăl său, îşi continuă studiile în cunoscuta Academie Teologică din Kiev (înfiinţată de mitropolitul moldovean Petru Movilă şi reorganizată de Petru I), de unde se întoarce cu un frumos atestat parafat de conducătorul Academiei Georgius Czczerbacki „atât în domeniul artelor libere, cât şi în ştiinţele teologice". Avea să continue formarea sa intelectuală în cadrul Universităţii din Halle, apreciată solemn de cronicarul german braşovean Joseph Teutsch (1702—1770).

La puţin timp după revenirea la Braşov (1753), funcţionând ca dascăl al şcoliţei din Şchei, alcătuieşte prima gramatică românească, purtând pomposul titlu, după moda manuscriselor bisericeşti: „Întru mărirea sfintei cei de o fiinţă, făcătoarei de viaţă şi nedespărţitei Troiţe, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, **Gramatica Românească,** afierotisită prea blagocestivului, prea luminatului, prea înălţatului domn şi oblăduitor al toată Ungrovlahia, domnului Io Constantin Nicolae (Mavrocordat) Voievod, acum întâi izvodită prin Dimitrie Eustatiev Braşoveanul, metodos prea folositori şi prea trebuincios, întărit cu pilde prea folositoare, aşezat cu rânduială dreaptă şi rodit în Bolgaria Braşovului (n. n. Şchei), anul 1757, sept. 1". Nu surprinde faptul că este închinată voievodului Mavrocordat, ştiută fiind relaţia strânsă a şcheienilor cu domnii munteni şi pe de altă parte aplecarea spre cultură şi şcoală a acestui domn, Eustatievici sperând, probabil, o editare a cărţii sale de către acest domn. Gramatica sa confirmă o cunoaştere din partea autorului a întregului arsenal lexicografic înscris în spaţiul europeano-asiatic, folosindu-se şi de modele slave (Smotrinski), dar şi latine şi greceşti (Molnar, Lascaris). Până la tipărirea gramaticii Şcolii Ardelene, „Elemanta linguae daco-romanae sive valahicae" (1805) şi a „Observărilor..." lui Ienăchiţă Văcărescu, cartea de gramatică a lui Dimitrie Eustatievici era singura care alimenta şcolile „normalicești" din ţară.

În 1762 părăseşte Şcheiul pentru a deveni secretar al episcopilor ortodocşi din Ardeal, Dionisie Novacovici, Şofronie Chirilovici şi Gheideon Nichitici, primul având sediul episcopal în Şchei apoi la Răşinari şi Sibiu.

În aceste condiţii devine, începând cu anul 1786 primul **director al Şcolilor Naţionale Neunite din Transilvania,** cu sediul la Sibiu, având aceleaşi atribuţii pe care Gheorghe Şincai le avea pentru şcolile unite cu Roma. În această calitate înfiinţează un curs de pregătire pedagogică pentru dascălii sătești şi reorganizează şcoala din Şchei „ca şcoală capitală" prin cumnatul său Ioan Marcu, numit inspector şcolar.

Tot în scop didactic realizează un „Catehism mic sau scurt, sau scurtată pravoslavnică mărturisire a legii greceşti neunite", editat la Sibiu în anul 1789 în limbile slavă, germană şi română şi tot în scop didactic „Ducere de mână, sau povăţuirea către aritmetică sau socoteală". Seria lucrărilor didactice continuă cu „Scurt izvod pentru lucruri de obşte şi declin în scrieri de multe chipuri" tipărită la Sibiu în anul 1792 „spre trebuinţă catiheţilor şi a dascălilor neuniţi", precum şi „Dezvoaltele şi tâlcuiala Evanghelii, a Duminicilor, sărbătorilor şi a oarecărora zile", tipărit doar cu şase ani înainte de moarte (exemplar în Arhiva din Şchei). În ultimul an al vieţii, luptându-se cu boala, reuşeşte să scrie totuşi „Alexandria sau viaţa lui Alexandru Macedon" şi încearcă să editeze o revistă sub titlul „Foaia română pentru econom" sub egida „Societăţii filosoficeşti a Neamului Românesc în Mare Principatul Ardealului", dar intenţia rămâne doar intenţie căci, la numai 66 de ani se stinge din viaţă, lăsând în urma sa o bogată trudă pe altarul spiritualităţii transilvănene, fiind socotit, pe bună dreptate, un reprezentant de frunte al iluminismului ardelean.

Prof. Vasile Oltean

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

VINERI, 22 decembrie 1995, a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial unde a rezolvat probleme economice și administrative. În aceeași zi a adresat un Mesaj de Crăciun tuturor credincioșilor prin intermediul Ziarului RONDUL și un interviu pentru Radio-România Actualități, redactorului Carmen Vulcan. În după masa aceleiași zile a primit cu colinda corul „Ilarion Cocișiu" din Agnita.

DUMINICĂ, 24 decembrie 1995, a primit grupuri de colindători la reședința mitropolitană.

LUNI, 25 decembrie 1995, a slujit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană și a hirotonit întru preot pe tânărul diacon Ioan Chindriș pe seama Parohiei Lovnic, prot. Făgăraș și întru diacon pe licențiatul în teologie Buta Eugen. La sfârșitul Sf. Liturghii a dat citire Pastoralei de Crăciun.

MARȚI, 26 decembrie 1995, s-a deplasat la Mânăstirea Sâmbăta unde a participat și a slujit la înmormântarea monahului Dometie Moian.

MIERCURI, 27 decembrie 1995, „Sf. Ștefan", a slujit Sf. Liturghie la Mânăstirea Brâncoveanu din Sâmbăta de Sus, înconjurat de un numeros sobor de preoți și diaconi, și a hirotonit întru preot pe diaconul Buta Eugen pe seama Parohiei Șercaia, prot. Făgăraș și întru diacon pe tânărul licențiat Răduleț Teodor pe seama Capelei „Sf. Filofteia" din Sibiu.

LUNI, 1 ianuarie 1996, a slujit Liturghia arhierească în Catedrala mitropolitană și a hirotonit întru diacon pe licențiatul în Teologie Fătu Valentin. La sfârșitul Sf. Liturghii, cu prilejul începutului Noului An a rostit un cuvânt de învățătură și a cerut lui Dumnezeu binecuvântare pentru toți creștinii ortodocși.

— Recepție cu corul Catedralei mitropolitane la Reședință.

SÂMBĂTĂ, 6 ianuarie, „Botezul Domnului" — a slujit Liturghia arhierească în Catedrala mitropolitană. A hirotonit întru preot pe diaconul Fătu Valentin, pentru parohia ortodoxă română Luța, prot. Făgăraș, și întru diacon pe tânărul licențiat Papară Zamfir Dănuț. La sfârșitul Sf. Liturghii a rostit un cuvânt de învățătură.

DUMINICĂ, 7 ianuarie a.c., „Sf. Ioan Botezătorul" — a slujit la hramul bisericii din Săliște-Grui. A hirotonit întru preot pe tânărul diacon Papară Zamfir Dănuț, pe seama Capelei Spitalului Militar Sibiu, fără enorie. La sfârșitul Sf. Liturghii a rostit o predică despre semnificația sărbătorii și a dat îndemnuri noului hirotonit, vorbind despre duhovnicie și duhovnic.

SÂMBĂTĂ, 13 ianuarie 1996, a primit pe D-l Ioan Bogdan, Președintele Curții de Conturi a României.

MARȚI, 16 ianuarie 1996, după masă, a primit la Reședința mitropolitană pe P.S. episcop Epifanie Norocel al Buzăului, însoțit de membrii permanenței Eparhiale, care s-au deplasat a doua zi în protopopiatul Câmpeni, jud. Alba, cu ajutoare pentru sinistrați.

MIERCURI, 17 ianuarie 1996, a slujit în Capela cu hramul „Sf. Antonie cel Mare" de pe str. Nicolae Iorga din Sibiu. A hirotonit întru diacon pe licențiatul în Teologie Deteșan Adrian și întru preot pe diaconul Necula Constantin, preparator la Facultatea de Teologie din Sibiu. La sfârșitul Sf. Liturghii a rostit un cuvânt de învățătură.

SÂMBĂTĂ, 20 ianuarie, a.c., a prezidat lucrările Consiliului Eparhial.

DUMINICĂ, 21 ianuarie 1996, a prezidat în aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, lucrările Adunării Eparhiale.

JOI, 25 ianuarie, a.c., a prezidat lucrările permanenței Consiliului Eparhial, rezolvând probleme curente ale Arhiepiscopiei.

SÂMBĂTĂ, 27 ianuarie 1996, a cercetat Mânăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus.

MARȚI, 30 ianuarie 1996, „Sf. Trei Ierarhi" a săvârșit Liturghia arhierească în Catedrala mitropolitană și a hirotonit întru diacon pe tânărul absolvent Bogdan Vasile și întru preot pe diaconul Deteșan Adrian, pentru Capela Spital V Brașov, fără enorie.

A hirotesit întru duhovnic pe Pr. prof. Dr. Aurel Jivi și întru sachelar pe Pr. prof. lector Mircea Ielciu de la Facultatea de Teologie.

Fiind hramul Facultății de Teologie, a participat în aula Facultății de Teologie la conferința festivă organizată de către conducerea Facultății de Teologie cu această ocazie.

În după-masa aceleiași zile, a cercetat pe P.C. Arhim. Dionisie Dan, fost vicar-administrativ al Arhiepiscopiei, care este bolnav la domiciliu.

A făcut o vizită la Librăria „Humanitas" și a prospectat înființarea unei noi instituții culturale sibiene în subsolul clădirii.

Pr. Valentin-Mihail Sicoe
secretar eparhial

PĂCATUL...

(Urmare din pag. a 3-a)

în măsura în care recunoaștem că avem conștiința păcatului, iar acest sentiment există atâta timp cât noi înșine existăm, și cum la calitatea de om nu poți renunța în nici un fel, oricum și oricât te-ai strădui, conștiința păcatului rămâne vie și trează în fiecare din noi. Poate că aceasta și explică într-un fel drama omului modern, care în loc să-și recunoască cu sinceritate propria-i realitate sufletească, încearcă mereu să o ignore, afundându-se tot mai mult în zbuciumul și deșertăciunea lumii exterioare, care nu-i va putea asigura niciodată altceva decât gustul amar al zădărniciei și nimicniciei. Fie că-i contestă cu vehemență existența, fie că-l ignoră, păcatul subzistă în firea lui ca o rană dureroasă pe care te temi să o atingi, sau să o privești, căci s-ar putea să te îngrozească prin hidoșenia ei. Oricât de mult te vei lăsa antrenat în lumea simțuală, încercând să ignori această realitate interioară, ceva nelămurit, ca un foc ce arde mocnit sub cenușă, va pâlpâi mereu înlăuntrul tău.

Teologic vorbind, păcatul este „greșirea țintei", înstrăinarea de scopul suprem pe care Dumnezeu l-a sădit în ființa omenească — îndumnezeirea, spre care este chemat să tindă fiecare dintre noi. Astfel spus, el este o pervertire atât a funcțiilor fiziologice, cât și a celor spirituale. Dacă spre exemplu, procurarea hranei și hrana ca atare sunt condiții fără de care omul n-ar putea supraviețui, atunci îmbuibarea și lăcomia sunt păcate, tocmai pentru faptul că ele sunt o dereglare a instinctului de autoconservare, trecând dincolo de limitele firescului și ale necesarului; dacă procurarea bunurilor este o condiție a existenței decente a omului, atunci avariția nu este decât o denaturare a instinctului de proprietate. Atâta timp cât omul se va păstra în limitele firescului, va asigura echilibrul bio-psihic al ființei sale; alunecând pe panta păcatului nu va face decât să deregleze și să distrugă acest echilibru.

În fața unei atari situații, singurul remediu, este cel pe care ni-l propune Biserica: nu refuzul de a recunoaște această realitate a păcatului, și crezând că ignorându-l ai scăpat de sub influența lui, de convertire a vieții noastre slăbănogite și întinate de păcat, și revenirea la o viață sănătoasă, echilibrată, în care toate să-și intre în făgașul lor de normalitate.

ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
SIBIU

Parohii vacante

PROGRAMARE DE CONCURS

În condițiile obișnuite de concurs, publicăm spre ocupare următoarele parohii vacante:

PROTOPOPIATUL BRAȘOV

1. Parohia ort. rom. Depca

PROTOPOPIATUL MEDIAȘ

1. Parohia ort. rom. Bratei
2. Parohia ort. rom. Prod
3. Parohia ort. rom. Știenia
4. Parohia ort. rom. Alma Vii
5. Parohia ort. rom. Petiș
6. Parohia ort. rom. Florești
7. Parohia ort. rom. Metiș

PROTOPOPIATUL AVRIG

1. Parohia ort. rom. Poienița

PROTOPOPIATUL AGNITA

1. Parohia ort. rom. Apoș
2. Parohia ort. rom. Netuș
3. Parohia ort. rom. Șomartin
4. Parohia ort. rom. Ștejăriș
5. Parohia ort. rom. Dealul Frumos
6. Parohia ort. rom. Salcău
7. Parohia ort. rom. Răvășel
8. Parohia ort. rom. Noiștat
9. Parohia ort. rom. Zlagna
10. Parohia ort. rom. Veseud
11. Parohia ort. rom. Metiș

PROTOPOPIATUL RUPEA

1. Parohia ort. rom. Roadeș
2. Parohia ort. rom. Beia

PROTOPOPIATUL FĂGĂRAȘ

1. Parohia ort. rom. Băreut
2. Parohia ort. rom. Seliștat
3. Parohia ort. rom. Rotbav
4. Parohia ort. rom. Săvăstreni
5. Parohia ort. rom. Felmer

Termenul de concurs este de 30 zile: 1 februarie — 1 martie 1996.

Cei care doresc să ocupe aceste posturi, își vor înainta cererile în termenul legal la Oficiile Protopopești, anexând adeverințe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs, Oficiile Protopopești ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaților.

P. C. Protopopi sunt îndrumați să verifice cererile candidaților în care se vor menționa: vechimea în funcția anterioară, examene absolvite, copie după diploma de licență, copie pentru cursuri de îndrumare, situația socială (domiciliul familiei, copii, părinți, locul de muncă al soției, etc.).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau care nu au acte doveditoare ale acestor puncte, nu vor fi luate în considerare la desfășurarea concursului.

Termenul de contestație este de 15 zile de la data numirii.

Dr. Antonie Plămădeală — **Mitropolitul Ardealului**
Consilier ad-tiv bis. Pr. Simion Săsăujan

Preoți hirotoniți în anul 1995

PROTOPOPIATUL MEDIAȘ

Ioan Marga — Parohia Copșa Mică
Romeo Guliman — post Spital
Teodor Cândea — parohia Copșa Mare
Cornel Pițigoi — parohia Bazna

PROTOPOPIATUL RUPEA

Gheorghe Roșca — Parohia Ticușul Nou
Nicolae Teoc — parohia Dăișoara
Ioan Chindriș — parohia Lovnic

PROTOPOPIATUL SIBIU

Achim Băcilă — parohia Hipodrom III
Dănuț Zamfir Papară — post Spital Militar — Sibiu

PROTOPOPIATUL FĂGĂRAȘ

Andrei Spanache — preot călugăr pentru Mânăstirea Berivoi
Savin Modest — preot călugăr pentru Mânăstirea Bucium
Florin Lodroman — parohia Veneția de Sus
Toma Daniel Năpar — post Spital Orașul Victoria
Eugen Buta — parohia Șercaia

PROTOPOPIATUL AGNITA

Ioan Canciu — parohia Benești
Teofil Gârbacea — parohia Movile
Nicolae Neagu — parohia Alțâna

PROTOPOPIATUL SĂLIȘTE

Ioan Claudiu Teșa — post Spitale Sălișteu

Știri — informații de pe alte meleaguri

■ În ciuda faptului că 80% dintre părinții elevilor bulgari s-au declarat doritori de a se reintroduce predarea religiei în școli, totuși guvernul bulgar a respins, și în toamna anului trecut, cererea preoților ortodocși bulgari de a li se îngădui prezența în școlile de stat și predarea Religiei. Mai mult, președintele Departamentului pentru cultură și educație creștină al Patriarhiei bulgare informează că ministrul învățământului, membru al partidului socialist bulgar, este refractar ideii prezenței facultăților de teologie în universitățile de stat, numărul studenților teologi fiind redus în mod drastic (la 20 pentru anul universitar 1995/1996).

Precum se vede, ideologia comunistă continuă să fie restrictivă și după ce sistemul totalitar s-a prăbușit în țările din Europa răsăriteană (știre preluată după „Solia" — „The Harald", publicație a Episcopiei Ortodoxe Române din America, vol. IX, nr. 12, December 1995, p. 24).

■ La reuniunea de la Geneva a Comitetului Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, din 14—21 septembrie 1995, reprezentantul Patriarhiei Ecumenice, teologul George Tsetis a înaintat o sesizare către înaltul for ecumenic privind „cruciadele" misionare, respectiv acțiunile prozelitiste ale unor Biserici occidentale, mai ales ale celor provenite din Reformă (Baptiste, Adventiste, Penticostale, etc.) în țări din Europa centrală și răsăriteană.

În sesizare se arată cum Bisericile occidentale și instituțiile lor misionare s-au năpustit asupra unor țări, între care și România, unde Ortodoxia exista de mii de ani, întreprinzând adevărate „cruciade pentru a converti națiunile respective la credințele lor și de a implanta în mijlocul lor comunități străine de duhul spiritualității creștine specifice acelor locuri.

Totodată, reprezentantul Patriarhiei Ecumenice a atras atenția și asupra tensiunii și conflictelor pe care Bisericile istorice, între care Biserica Romano-Catolică și Bisericile Fundamentaliste, ca și sectele, le provoacă în țări din Europa răsăriteană și din fosta U.R.S.S., prin atragerea de membri din sânul Bisericilor ortodoxe existente în acele țări.

Din nefericire, Biserica Ortodoxă Română și țara noastră sunt cuprinse și ele în planul de acțiune prozelitistă a acestor Biserici, secte și instituții misionare din Occident, care mai bine și-ar vedea de propria misiune și propovăduirea Evangheliei în societatea unde ele există și unde sunt atâtea păcate de îndreptat precum desfrâul, drogurile, crima.

(Știre preluată din revista „Solia — The Harald", vol. IX, nr. 12, December 1995, p. 237).

Semnalăm... Semnalăm...

■ Arhiepiscopia Clujului, Vadului și Feleacului a editat o carte prefațată de Î. P. S. Bartolomeu Anania cu titlul: **„Mărturisitori de după gratii"**, și cu subtitlul *„Slujitori ai Bisericii în temnițele comuniste"*.

E o carte mai mult decât binevenită, căci nu au fost puțini cei care au lansat cu aplomb interogația: **„unde a fost Biserica sub regimul comunist?"** Se înțelegea din întrebare că . . . ar fi fost absentă, colaboraționistă etc.

Cei care au pus și mai pun întrebarea, nu știu unde a fost Biserica, pentru că n-au fost împreună cu ea. N-au fost nici afară, ca să știe cum s-au luptat preoții să apere credința, cum au botezat, cununat, înmormântat creștinește pe cei plecați, cum au catehizat copiii și cum au predicat neîncetat cuvântul Evangheliei în biserici și în toate ocaziile multor servicii cerute de credincioși.

N-au fost nici în închisori împreună cu preoții, n-au fost nici în biserici afară. Întrebătorii de azi sunt, dacă nu uneltele comunismului dușman al Bisericii, în mod sigur indiferenții care n-au ridicat un deget în apărarea ei. Iar acum sunt eroii întrebători!

Bine spune Î. P. S. Bartolomeu în *Cuvântul înainte:* **„Cum adică unde a fost Biserica? Să ne întrebe pe noi, sutele de preoți care am trecut prin beciurile Securității, prin Jilava, Periprava, Gherla și Aiud!"** (p. 3).

Cartea de 85 de pagini nu cuprinde decât nume, de ortodocși, catolici și uniți, preoți și călugări-călugărițe. N-au fost prinși aici și studenții teologi, al căror număr a fost și el impresionant. Doar câțiva apar menționați. Am numărat în ea **1671** de nume. Pentru că informațiile n-au putut fi exhaustive, multe nume n-au fost cuprinse în liste. Știu că se pregătește o nouă ediție îmbunătățită. Va fi binevenită.

Am găsit aici nume de preoți precum: Grigore Băbuș, Pimen Bărbieru, din București, Beju Ioan din Sibiu, Arsenie Boca de la m-rea Prislop, Bordașiu Nicolae de la biserica Silvestru din București, Bragă Roman, acum în America, Calciu Gheorghe, acum în America, Cândea Spiridon, de la Sibiu, Cocora Gabriel din Buzău, Corduneanu Nifon de la Neamțu, Nichifor Crainic, Damșa Teodor din Timișoara, Dancu Cristofor de la Cernica, Dobzeu Mina de la Huși, Drăgulin Gheorghe din București, Felix Dubneac, acum în America, Făgeteanu Adrian din București, Galeriu Constantin din București, Ghiuș Benedict din București, Glăjar Ioan din Ucea de Jos, Sibiu, Maica Veronica de la Vladimirești cu un mare număr de maici, Ioan Iovan de la Vladimirești, azi m-rea Recea, Alba Iulia, Iscu Gherasim de la Tismana, profesorul Ioan Lupaș, Negruțiu Ioan de la m-rea Timișeni, Timiș, Nicolae Veniamin de la Polovragi, Oancea Zosim din Sibiu, Udișteanu Dionisie, director de Seminar, Cernica, Ovezea Simion de la m-rea Ciolanu, Buzău, Arsenie Papacioc, astăzi călugăr și duhovnic la Techirghiol, Papuc Gheorghe, de la Sibiu, Teodor M. Popescu, prof. de Teologie, Sergiu Roșca, basarabean, Vasile Țepordei, basarabean, Daniil Tudor (Sandu Tudor) de la Schitul Rarău, Sava Teodor de la Oradea, Vasilache Vasile de la m-rea Antim, Vasilache Haralambie de la Schitul Pocrov, Vladovici Ioan din Șeica Mare, Sibiu, Voicescu Constantin din București, Zarea Anatolie din București, Sofian Boghiu din București etc., etc.

Desigur trebuie adăugați și cei dintre actualii ierarhi ortodocși care au fost închiși, precum **Î. P. S. Bartolomeu Anania** al Clujului și **Mitropolitul Antonie** al Ardealului. Tot în această categorie intră și ierarhii marginalizați, precum Partenie Ciopron, Grigore Leu, Tit Simedrea, Nifon Criveanul, Irineu Mihălcescu, Veniamin Nistor, Nicolae Popovici, Valerian Zaharia și alții. Dintre uniți au trecut prin închisori cel puțin cinci ierarhi și mulți preoți.

Am numit mai sus, evident, numai o parte din clericii și monahii închiși — cei pe care i-am cunoscut personal, dar numărul lor e, precum am arătat, peste 1671 de clerici și teologi.

Iată unde a fost Biserica! Iar cea care a rămas afară a slujit credincioșii cu zel și devotament. Așa se face că revoluția din 1989 ne-a găsit cu toți copiii botezați și cu toate familiile cununate la biserică și cu toți morții înmormântați creștinește.

Cine are urechi de auzit, să audă!

* * *

Țara nu uită Basarabia!

În editura „Fiat lux" din București (1995) a apărut o carte sub numele cunoscut al lui Onisifor Ghibu, **„Unitatea românească și chestiunea Basarabiei"**, ed. îngrijită de Dumitru Preda, (256 p.). E o adunare de comunicări științifice prezentate la câteva colocvii **„Zilele Onisifor Ghibu"** la Chișinău între 1992—1995.

Toate sunt dovezi extraordinare despre românitatea Basarabiei, deși adevărul despre acest lucru e îndeobște cunoscut. El e mai ales destinat surzilor rusofoni și rusofili, sosiți în Basarabia din stepele rusești sau localnicilor aflați încă **„în somnul rațiunii care naște monștri"**, după cunoscuta zicere a lui Goya.

Țara nu uită Basarabia!

*

■ A fost retipărită cartea lui Simion Mehedinți: **Creștinismul românesc** (Fundația Anastasia, 1995, 236 p.).

Ce bine că ne mai aducem aminte de cărțile mari și de oamenii mari ai românilor pe care cei cincizeci de ani de comunism i-au marginalizat în așa măsură, încât generațiile tinere de azi nu mai știu nimic despre ei.

Cartea aceasta e ca un arc de curcubeu care leagă din nou două lumi, două epoci, două generații, reasigurând și reînviind continuitatea asasinată de defunctul regim comunist.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — președinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 143

SIBIU

15 februarie

nr. 7—8

1996

PASTORALA

Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

LA DUMINICA ORTODOXIEI DIN ANUL DOMNULUI 1996

Iubiţi fii duhovniceşti,

Prima Duminică a Sfântului şi Marelui Post al Sfintelor Paşti se numeşte „Duminica Ortodoxiei" sau Duminica dreptei credinţe şi a dreptei preamăriri a lui Dumnezeu.

Care este înţelesul acestei Duminici la începutul perioadei de pregătire pentru Sfintele Paşti, pentru slăvita Înviere?

In primul rând, Duminica Ortodoxiei ne arată că dreapta credinţă şi dreapta mărire a lui Dumnezeu sunt temelia vieţii şi lucrării Bisericii, temelie pe care poate omul începe urcuşul său duhovnicesc spre înviere şi viaţă veşnică. Iar adevărul dreptei credinţe este însăşi taina Persoanei lui Hristos, Care a spus: **„Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa"** (Ioan 14, 6). Hristos este Calea care nu rătăceşte, Adevărul care nu înşală şi Viaţa care nu moare, pentru că El nu este numai un om din lumea aceasta, ci este Fiul cel ceresc şi veşnic al lui Dumnezeu devenit Om.

Sfântul Apostol Petru a mărturisit această dreaptă credinţă zicând: **„Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu!"** (Matei 16, 16). Îndată după mărturisire, Domnul nostru Iisus Hristos l-a fericit pe Petru şi i-a spus că pe această piatră a mărturisirii dumnezeirii lui Hristos, va zidi Hristos Biserica Sa, pe care nici porţile iadului nu o vor birui (Matei 16, 18). Iar **Sfinţii Părinţi ai** Bisericii au tâlcuit porţile iadului ca fiind gurile ereticilor şi ale prigonitorilor care nu vor birui niciodată dreapta credinţă a Bisericii lui Hristos.

Aşadar, Biserica se zideşte şi se înalţă spiritual spre Împărăţia cerurilor, prin mărturisirea dreptei credinţe că Iisus este Fiul lui Dumnezeu celui viu. El este Lumina lumii (Ioan 8, 20), El este Învierea şi Viaţa, şi oricine crede în El va trăi veşnic cu sufletul, chiar dacă va muri cu trupul (Ioan 11, 25).

Iar **„cine mărturiseşte că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămâne întru el şi el în Dumnezeu"** (I Ioan 4, 15).

Iată de ce acum, în Postul Sfintelor Paşti, în acest urcuş spre Înviere, forţa sau tăria spirituală a credincioşilor este în primul rând mărturisirea dreptei credinţe, a Tainei iubirii veşnice a lui Dumnezeu pentru oameni, care ne cheamă la viaţă şi fericire veşnică.

Evanghelia care se citeşte în Duminica Ortodoxiei (Ioan 1, 43-51) ne arată că Mântuitorul Şi-a ales ucenicii Săi, iar ei au descoperit şi mărturisit că Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret, este, de fapt, **„Fiul lui Dumnezeu", „Acela despre Care au scris Moise în Lege şi proorocii"** (Ioan 1, 45).

Dar după această descoperire, Hristos Domnul le spune ucenicilor pe care i-a chemat să-L urmeze: **„Adevărat, adevărat zic vouă, de acum veţi vedea cerul deschizându-se şi pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se şi coborându-se peste Fiul Omului"** (Ioan 1, 51).

În această făgăduinţă dată de Iisus ucenicilor Săi se află înţelesul cel mai adânc al Duminicii Ortodoxiei, **anume vederea cerurilor deschise şi a legăturii dintre cer şi pământ** care se face prin Fiul lui Dumnezeu devenit Om şi prin Liturghia cerească a îngerilor lui Dumnezeu care urcă şi coboară între cer şi pământ ca vestitori ai darurilor Sale şi împreună-slujitori cu Biserica Sa.

Evanghelia Duminicii Ortodoxiei nu se mărgineşte la afirmarea credinţei venite din **auzire**, ci ne arată că, în Iisus Hristos, Dumnezeu poate fi şi **văzut.** În Hristos, Dumnezeu cel neapropiat se face apropiat sau accesibil; Dumnezeu cel nemărginit se face mărginit, Dumnezeu cel veşnic intră în timp, Dumnezeu cel nevăzut ia chip de om pentru ca omul, văzându-L faţă către faţă, să nu-şi mai întoarcă niciodată faţa de la Dumnezeu. Iar pentru că Dumnezeu cel nevăzut a luat chip de om, icoana ortodoxă este mărturisire permanentă a dreptei credinţe că Iisus este Fiul veşnic al lui Dumnezeu care S-a făcut pentru noi trup pământesc, ca să ne dăruiască nouă Duhul Său ceresc.

Dreptmăritori creştini,

Sărbătoarea Duminicii Ortodoxiei a fost fixată de Biserică în 11 martie 843, după ce Biserica a biruit rătăcirea şi ura hulitorilor de icoane şi a afirmat că icoana Mântuitorului Iisus Hristos trebuie cinstită tocmai pentru că Dumnezeu, luând chip de om, poate fi zugrăvit, iar cinstea arătată icoanei se îndreaptă spre Persoana zugrăvită pe ea. Astfel, cinstirea icoanei lui Hristos nu ne îndepărtează de Hristos, ducându-ne că-

(Continuare în pag. a 2-a)

PREŞEDINTELE SFÂNTULUI SINOD
† TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Pentru limba cea română

Tocu-n lacrimi mi-am muiat
Şi cu inima ţi-am scris,
Ţie, tată — deputat,
Care-ai devenit proscris.

Cartea-mi cu durere-i scrisă,
Către-un tată — rătăcit,
Căruia nu i e permisă
Gluma proastă „c-a greşit".

Să-ţi fie ruşine — tată,
C-ai lovit LIMBA ROMÂNĂ,
Deşi EA, în ŢARA TOATĂ
Este-n DREPT de-a ti STĂPÂNĂ

Când vorbim aceeaşi LIMBĂ
Cu fraţii din BUCUREŞTI,
Cum crezi tu, că GLIA-şi schimbă
LIMBA, ce-i nedreptăţeşti?!

Vrei s-o schimbi pe NEDREPTATE
Cu „limba moldovinească",
„Inventată" pe furate —
Ca pe proşti să-i ameţească?!

Cum de poţi vota-mpotriva
Fraţilor de pe ogoare?,
Care, trişti, ne sporesc stiva
Ta şi-a mea, de grâu şi floare?!

Crezi că mult mai poate ţine
Gogorita vinovată,
Doar că, şi de alţi răi ca tine,
Crima-i momentan votată?!

Chiar, nu vrei să bagi în seamă
ADEVĂRUL şi ŞTIINŢA
Că ISTORIA ni-i MAMĂ
Şi ne ţine, — drept —, FIINŢA?!

N-auzi că ROTUNDA ŢARĂ
Din străbuni, precum se ştie,
E-mbrăcată-n LIMBA clară
ROMÂNEASCĂ, pe vecie?!.

Chiar eşti orb?!, sau te faci, poate,
Cât să treci cu dracul, puntea?!,
Ori din votul tău răzbate
Faptul că ţi-e-ngustă fruntea?!

Oricum, azi, ca niciodată,
Şi-a umplut paharul — ceasul,
Iară LIMBA PREACURATĂ
ROMÂNEASCĂ are glasul

Gâtuit, pe SFÂNTA GLIE
De sub fiica-i BASARABĂ,
Pentru că FIICA nu ştie:
SUVERANĂ-il?, ori, prea slabă?!

Mai văzut-ai tu, că n lume
E vre-un fiu, care să-şi facă
LIMBĂ separat-anume,
Stând stingher, de-o parte-oleacă?!

Auzit-ai tu, că-n vatra
DACIEI STRĂBUNE este
Vieţuind la cot cu piatra,
Altă LIMBĂ-n munţi pe creste,

Decât LIMBA cea ROMÂNĂ
Cu căldură părintească,
Şi în veci de veci STĂPÂNĂ,
Dată fiilor s-o crească?!

Nimeni, tată, pân-la tine
Încă nu s-a degradat,
Să numească cum îi vine
LIMBA NEAMULUI BĂRBAT.

(Continuare în pag. a 2-a)

Toma Istrati

CUMPĂTAREA — virtute a comportării ordonate

Printre virtuţile cardinale, alături de dreptate, înţelepciune şi bărbăţie, este şi virtutea cumpătării.

Când spunem: cumpătare, ne gândim la echilibrul vieţii, la temperanţă, ca stăvilire a impulsurilor instinctive şi afective, care pornind din zonele necontrolate ale firii, creează tulburarea şi neorânduiala. Ne gândim la ideea de măsură, ca o cumpănă care echilibrează două extreme. De fapt noţiunea de cumpătare este redată atât prin cea de temperanţă, cât mai mult prin măsura sau mijlocul dintre două extreme tot atât de periculoase. Aceste extreme dăunătoare vieţii sunt: prea mult şi prea puţin. „Prea mult" este dăunător, fiindcă reprezintă o abundenţă, care copleşeşte şi sufocă. S-a şi format zicala că: „ce-i prea mult nu-i sănătos". „Prea puţin" reprezintă o lipsă, o insuficienţă, un neajuns, care nu poate satisface necesarul, trebuinţa. De pildă, instinctul şi afectele sunt necesare vieţii, dar dacă îşi pierd frâul şi abundă, produc tulburare. Dacă însă lipsesc, este un deficit în buna desăşurare a vieţii. Poftа de mâncare, bunăoară, satisface un instinct vital (fără de care viaţa nu se poate desfăşura normal). Lăcomia însă o înăbuşă, aducându-i nesaţul. Lipsa poftei de mâncare este tot atât de dăunătoare, deoarece nu poate satisface o trebuinţă vitală. De aceea, această „lipsă", este un semn al bolii...

Cine stabileşte echilibrul, măsura, sau cumpăna între cele două extreme dăunătoare vieţii?

Înţelepţii antici spuneau, pe bună dreptate că raţiunea. Şi unul dintre ei (Platon) arăta deosebit de plastic că raţiunea, sau mintea omului este asemenea unui vizitiu care conduce doi telegari: pofta şi irascibilul. Când unul dintre ei o ia prea înainte, derutând astfel mersul normal al trăsurii, vizitiul (adică raţiunea, mintea) îl temperează, trăgându-l de frâu, pentru a merge alături de celălalt. S-a şi tras concluzia de aici că raţiunea aduce măsura şi echilibrul, frânând pornirile sau impulsurile firii. De unde şi numirea dată cumpătării ca înfrânare, ca stăpânire de sine. S-a reprezentat chiar simbolic virtutea cumpătării prin imaginea unei fecioare ţinând un frâu în mână. Alt înţelept antic, Aristotel, referindu-se mai îndeaproape la măsura stabilită de raţiune, între cele două extreme, ne ajută să-i înţelegem rostul, oferindu-ne câteva exemplificări. Astfel, spune el, curajul este mijlocul între laşitate şi îndrăzneala oarbă; dărnicia, între zgârcenie şi risipă; castitatea, între timiditate şi neruşinare; prietenia între linguşire şi capriciul dificil. Şi apoi concheie cu privire la acest mijloc, sau măsură stabilită de raţiune, că este o calitate a omului înţelept, care ştie să fie prudent. „Atribuim — spunea ei — sau tăgăduim omului stăpânirea de sine, după cum domneşte în el raţiunea, ori nu, ca şi cum aceasta ar fi firea adevărată". — „Un bărbat prudent pare a se arăta prin faptul că ştie prea bine a cumpăni ceea ce îi este bun şi util".

Ca şi celelalte virtuţi antice, cumpătarea a fost preluată de morala creştină sub denumirea de virtute cardinală, iar Biserica acordându-i loc de cinste a numit-o alături de celelalte, virtute bisericească. Trecută însă în morala creştină, virtutea cumpătării va primi unele însuşiri şi interpretări caracteristice vieţii duhovniceşti creştine.

Care sunt acestea?

Cumpătarea creştină se referă la capacitatea omului de a discerne, de a deosebi, de a aprecia şi stabili regula necesarului, sau a trebuinţei, atât în agonisirea, cât şi în folosirea bunurilor spirituale şi materiale ale vieţii. Acest discernământ este „darul deosebirii" şi se va numi dreapta socoteală, stând la temelia oricărei virtuţi, după cum remarcă un părinte îndrumător. „... Nici o virtute nu se naşte şi nu rămâne neclintită până la urmă fără dreapta socoteală... Ştiu pe mulţi care şi-au topit trupul cu postul şi privegherea şi au petrecut în pustietăţi, iar cu sărăcia atât s-au nevoit, încât nici hrana cea de toate zilele nu şi-au lăsat pe seama lor, şi la atâta milostenie s-au dedat, încât nu le-ar fi ajuns toate câte sunt pe lume ca să le împartă. Dar după toate acestea au căzut din virtute şi s-au rostogolit în păcat. De ce? Pentru că n-au avut darul deosebirii, dreapta socoteală" (Avva Moise, sec. IV). Dreapta socoteală discerne, deosebind extremele, adică asceza prea aspră care poate secătui puterile duhovniceşti şi nesaţul poftei care duce la păcat şi la patimă.

Pe lângă aceasta, cumpătarea creştină sau înfrânarea nu mai este un simplu rod al raţiunii, al minţii, ci şi al harului divin. Ea este roada Duhului Sfânt (Galateni 5, 22). Datorită faptului că păcatul a întunecat raţiunea, a pervertit simţirea şi a slăbit voinţa, de foarte multe ori se întâmplă ca impulsurile oarbe ale firii să învingă argumentele raţiunii şi puterea voinţei. Şi atunci trăim zbuciumul duhovnicesc, văzând care este binele, dar neputându-l făptui (Romani 7, 19). De aici şi necesitatea

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Prof. Sorin Cosma

Legea românească: ORTODOXIA

Unul din adevărurile, cu care anumiţi scriitori de istorie nu se pot împăca, este faptul că poporul român este de origine latină, dar de credinţă ortodoxă. Deoarece asupra acestei realităţi actuale de necontestat nu se mai pot face decât speculaţii care să amăgească pe unii nevinovaţi, amintiţii „istorici" se refugiază în trecut, care-i mai greu controlabil, şi îşi permit să facă afirmaţii despre care protopopul unit P. Maior zicea că-s minciuni ce se pot pipăi cu mâna!... În această acţiune de siluire a istoriei se înregimentează de la unii ce-şi zic istorici, până la alţii care se recunosc ingineri...

Astfel bravul Silvestru Aug. Prunduş în „Catolicism şi Ortodoxie românească", Cluj, 1994, după fraze mai generale de propagandă confesională ieftină, de felul „în primul mileniu de creştinism, Ortodoxia a fost în totalitatea ei catolică, iar Catolicismul ortodox" (p. 9) sau „catolicismul românesc adevărata noastră ortodoxie" (id), trece puternic la „istorie" afirmând ca „două mari adevăruri" „catolicismul latin străbun, credinţa autentică a strămoşilor noştri" şi „dependenţa religioasă de Biserica Romei" a românilor" (p. 9).

În Adevărul de Cluj din 29 ian. 1996 în articolul „Adevărata noastră Lege strămoşească" ing. Marius Mălai, după ce ne reîntoarce spre latinismul sec. XVIII susţinând că „peste 90% din cuvintele folosite în limba română sunt de origine latină" (Istoria limbii române, Buc. 1978, Ed. didactică, coordonator Florica Dumitrescu, dă valoarea 58,21% pentru cuvintele latine din vocabularul de bază al limbii române!), înşiră o serie de citate din istoricii noştri şi „trage" concluzia istorică: „Din cele de mai sus rezultă în mod clar că până în sec. al X-lea, creştinismul poporului român este de origine latină, catolică-romană".

Înainte de-a analiza aceste afirmaţii, considerăm necesar să precizăm un lucru care trebuie avut în vedere în tot timpul, pentru corecta înţelegere a celor ce se discută despre creştinismul românesc şi anume ce se înţelege prin latinitatea poporului român. Chiar dacă pentru unii ar părea deranjant, prin latinitate se înţelege în primul rând faptul că românii folosesc o limbă de origine latină, căci romanizarea strămoşilor noştri a însemnat mai ales însuşirea limbii latine vorbite în imperiul roman, desigur odată cu însuşirea valorilor civilizaţiei romane, iar nu un aport biologic, de sânge italic, — deci de pe la Roma, care chiar dacă a existat, a fost redus. Ca să nu fiu bănuit de unilateralitate, aduc două mărturii în acest sens, din sânul catolicilor, una chiar a lui S. Aug. Prunduş, care zice: „Strămoşii noştri au fost, deci, aceia la care romanitatea s-a impus prin limbă" (op. cit., p. 15), iar cealaltă a Papii Ion-Paul al II-lea, căruia sugerându-i-se să amintească de romanitatea românilor, cu ocazia beatificării lui Ieremia Valahul, spune despre acesta: „un fiu al României, al nobilei naţiuni care poartă în limbă şi în nume amprenta Romei" (Adevărul de Cluj din 1 febr. 1995, art. Noul nunţiu papal în România). Aşadar în limbă şi în nume constă romanitatea noastră! Nici pe departe Sf. Părinte n-a sugerat că „amprenta Romei" ar trebui să ne fi făcut să fim catolici, înţelegând corect că limba ţine de etnie, iar confesiunea de credinţă. Numai cineva „mai catolic decât papa" poate încerca deducerea catolicismului românilor din latinitatea lor de neam. Iar când papa se pronunţa astfel, ştia ce zice, şi istoric şi actual, căci el însuşi este de neam slav, dar totuşi catolic deşi majoritatea popoarelor slave sunt în general ortodoxe.

Originea latină a creştinismului românilor nu-i contestată de nimeni, dacă se referă la limba de încreştinare şi la termenii de bază ai credinţei (nu şi la cei de organizare). Dacă însă se mai adaugă la „originea latină" şi „catolică-romană", treaba se schimbă, pentru că prin aceasta se vrea să se arate că creştinismul românesc este de origine romano-catolică, deci de rit latin, şi de proveniţă de la Roma, ajungându-se la susţinerea acelui „catolicism latin străbun" şi la „dependenţa religioasă de Biserica Romei" a românilor.

Pentru ca creştinismul românesc să poată fi de origine catolică-romană, ar trebui să fie îndeplinite, în acelaşi timp, cel puţin două condiţii:

1) Să fi existat pe vremea încreştinării strămoşilor noştri un creştinism catolic-roman, ca rit diferit.

2) Creştinismul acesta „catolic-roman" să fi desăşurat, el singur şi numai el, o activitate misionară pe teritoriul de formare al poporului român, cu rezultate concrete.

De la început trebuie precizat că, în primele 4 sec., când s-a făcut şi încreştinarea noastră, nu exista un creştinism ortodox şi unul catolic în sens confesional; ci un singur fel de creştinism, încât corect se poate spune doar că strămoşii noştri au primit creştinismul — cel de un singur fel, în limba latină.

Cele două mari confesiuni, ortodoxă şi catolică, s-au conturat treptat, începând cu deosebiri organizatorice şi cultice şi trecând la cele dogmatice, dar acestea devin mai remarcabile abia după sec. IV (Filioque apare în 447, la sinodul din Toledo, disputa papii Nicolae I cu patr. Fotie are loc în sec. IX, iar marea Schismă se proclamă în 1054). În primele secole, unitatea creştinismului a fost menţinută, chiar dacă au existat dispute (data Paştilor, botezul ereticilor, ş. a.), Părinţii acelor veacuri acţionând în spiritul dragostei şi-al păcii, luând hotărâri sobornice pentru respectarea independenţei circumscripţiilor bisericeşti şi precizarea drepturilor episcopale.

Dintre posibilele dovezi în acest sens, aducem câteva mai „oficiale", ca să le numim aşa. Combătând o extindere de jurisdicţie pe care o făcuse ep. Meletie, în dauna celui de Alexandria, Sinodul I ecum. (Niceia, 325) stabileşte prin can. 6: „Să se ţină obiceiurile vechi, cele din Egipt şi din Libria şi din Pentapole, ca episcopul din Alexandria să aibă stăpânire peste toate acestea; deoarece aceasta s-a obişnuit şi pentru episcopul din Roma. Asemenea încă şi în Antiohia şi în celelalte eparhii să se păstreze prerogativele pe seama bisericilor".

Indiferent în ce constă această „stăpânire" sau „prerogative" respective, un lucru este evident şi anume că ele se acordau în mod identic mai multor episcopi („biserici"): Alexandria, Roma, Antiohia şi încă câteva, deci nu exista supremaţia unei biserici în raport cu celelalte. Ca să fie şi mai clar, precizăm că prerogativele sau privilegiile în cauză se refereau la confirmarea, de către cei menţionaţi, a alegerii de către episcopii subordonaţi, a mitropoliţilor din teritoriile menţionate, fiecare în teritoriul determinat lui în mod canonic.

Sinodul II ecum. din 381 de la Constantinopol, întărind şi com-

(Continuare în pag. a 3-a)

S. Buzan

„Dacă nu noi, atunci cine?"

Această provocatoare interogaţie se află înscrisă pe prima copertă a publicaţiei **„Creştinul azi"**, revista bisericilor baptiste din România, nr. 50/ianuarie 1996. Ea reprezintă ca atare genericul întregului cuprins al respectivului număr. Răsfoindu-l, constatăm că numărul este dedicat „misiunii" sau, în viziunea baptistă, „evanghelizării strategice a României, până în anul 2000".

Iată-ne, prin urmare, în faţa unui ambiţios **program sau plan strategic** de evanghelizare, nici mai mult nici mai puţin — a întregii Românii, a fiecărui judeţ, municipiu, oraş, comună, sat; a întregului cuprins românesc de la est la vest, de la nord la sud, dar şi a părţilor Basarabiei şi Bucovinei de Nord, până în anul 2000.

Să ne fie iertată observaţia pe care suntem obligaţi s-o facem că prea aduce acest plan cu un altul similar, tot „strategic" numit şi acela, care viza nu evanghelizarea ci „dezvoltarea economico-socială a României şi înaintarea ei spre comunism, până în anul 2000", plan trâmbiţat cu atâta obstinenţă de ideologia de partid, de dinainte de revoluţie.

Dar când şi unde se va fi formulat şi lansat un astfel de plan de evanghelizare?

Tot din cuprinsul revistei aflăm că planul a fost conturat la cel de al 31-lea Congres al Uniunii Baptiste, din 15—17 iunie 1995, de la Oradea. Mai apoi, la Conferinţa baptistă pentru misiune de la Timişoara, din noiembrie 1995 „s-a făcut mai clară responsabilitatea bisericilor locale (a comunităţilor baptiste n.n.) de a se implica în evanghelizarea întregii ţări" (pag. 5).

În scrisoarea intitulată: „Chemare de Legământ Apostolic" şi adresată de conducerea bisericilor creştine baptiste din România, cu ocazia Noului An 1996, tuturor pastorilor şi bisericilor baptiste şi publicată în numărul revistei de care ne ocupăm (p. 4—7), se dau de alii în legătură cu „planul de evanghelizare". Astfel, se arată că: „în virtutea mandatului încredinţat de congres, bisericile baptiste cu peste o sută de membri (sunt biserici şi cu 15—20 de membri n.n.) sunt chemate să intre într-un „Legământ Apostolic pentru evanghelizarea strategică a României, până în anul 2000. Bisericile (comunităţile sau adunările baptiste n.n.) vor îndeplini o misiune de apostolat, atunci când vor duce Evanghelia acolo unde Hristos, Domnul nostru, nu a fost propovăduit" (p. 5).

Precizarea de pe urmă ne-ar ispiti să credem că iniţiatorii programului se gândesc la zone geografice îndepărtate, unde n-a pătruns încă sămânţa Evangheliei. Dar textul chemării face imediat precizarea că este vorba de România, unde „aproximativ o mie cinci sute de oraşe şi comune, cu satele aparţinătoare nu au nici o biserică evanghelică (baptistă n.n.)" (p. 5). Sunt atunci, cumva aceste oraşe şi sate comunităţi de păgâni, de oameni nebotezaţi? Nu există în ele totuşi biserici? Evident că nu sunt comunităţi păgâne şi că se află în fiecare din ele biserici, unele ortodoxe, altele catolice, altele luterane, altele reformate, numai că pentru conducerea Uniunii baptiste, astfel de biserici n-ar prea avea de a face cu Evanghelia, de vreme ce tot această conducere îşi obligă prin „legământ apostolic" propriile comunităţi să ducă Evanghelia în aceste aşezări româneşti „unde Hristos, Domnul nostru, n-a fost propovăduit" şi să înfiinţeze acolo noi comunităţi.

Te prinde mirarea când constaţi că nu numai „evanghelişti" rătăcitori, sosiţi la noi, de peste hotare, şi încă unii din părţi de lume în care creştinismul a pătruns numai începând cu secolul 15, când noi aveam deja, pe teritoriul României, episcopii şi mitropolii şi martiri creştini, dar şi unii români, cu acelaşi sânge şi acelaş grai ca şi noi, ne socotesc ţara ca pe un pământ neevanghelizat şi în care Hristos Domnul n-a fost propovăduit.

Cum anume se va proceda în desfăşurarea acestui prozelitism declarat pe faţă, numit totuşi eufemistic „misiune de evanghelizare, ni se arată, mai de-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Pastorala Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

(Urmare din pag. 1)

tre vreun dumnezeu străin, ci dimpotrivă, icoana ne îndreaptă spre Hristos şi ne apropie şi mai mult de El; ea ne întăreşte credinţa că El, deşi înălţat la ceruri, totuşi prin Duhul Sfânt şi Biserică, tainic rămâne cu noi în toate zilele până la sfârşitul veacurilor, aşa cum a făgăduit ucenicilor Săi atunci când S-a înălţat la cer: **„Iată Eu voi fi cu voi în toate zilele, până la sfârşitul veacurilor"** (Matei 28, 20).

Icoana ortodoxă a lui Hristos, luminată de candelă sau lumânare, ne întăreşte şi mai mult credinţa că Hristos Cel din ceruri este în mijlocul celor care pe pământ, se adună în numele Lui (Matei 18, 20), Îl iubesc şi Îl mărturisesc prin cuvânt şi faptă.

Noi ne închinăm în faţa icoanei lui Hristos şi o sărutăm arătând astfel că Îl iubim pe Hristos şi că, în rugăciune, răspundem iubirii Lui pentru noi. La fel şi cu icoanele sfinţilor, prietenii lui Hristos. Icoana sporeşte rugăciunea, frumuseţea şi bucuria Bisericii.

În mod tainic, icoana Maicii Domnului, icoana sfinţilor care se roagă pentru lume înaintea Tronului lui Dumnezeu şi icoanele îngerilor care sunt slujitori cereşti ai lui Dumnezeu, reprezintă într-o formă smerită **vederea cerurilor deschise,** făgăduită de Mântuitorul Iisus Hristos şi confirmată de Cartea Apocalipsei Sfântului Ioan Evanghelistul şi Apostolul (capitolele 4, 5, 7, 12, 21, 22). În această ultimă carte a Noului Testament, se descoperă **taina vederii** Împărăţiei lui Dumnezeu.

Sfântul Apostol Ioan ne descrie confruntarea dintre Liturghia cerească a lui Hristos, a sfinţilor Săi, îngeri şi oameni, cu puterile întunericului, ale păcatului şi ale morţii care, în cele din urmă, vor fi biruite de Hristos şi de sfinţii Săi.

Înţelegem, deci, că sfintele icoane şi picturile Bisericii sunt **vederea ei duhovnicească,** profetică, inspirată şi luminată de Sfânta Scriptură.

De aceea, o biserică ortodoxă pictată şi o Liturghie frumoasă sunt, pentru ochii credinţei adevărate, **înainte-vedere,** călăuză, fereastră şi chemare a Împărăţiei cerurilor şi a vieţii veşnice spre care înaintează creştinul, începând cu botezul pocăinţei şi al harului, săvârşit în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh.

Astfel, dreapta credinţă este şi **o dreaptă sau clară vedere** a urcuşului duhovnicesc al credincioşilor spre înviere şi spre Împărăţia lui Dumnezeu.

În acest înţeles, cei care nu văd în sfintele icoane ferestre spre cer şi nu le cinstesc după cuviinţă, pierd bucuria vederii duhovniceşti a dreptei credinţe şi a comuniunii sfinţilor, despre care Psalmistul, într-o vedere duhovnicească profetică, a spus: **„Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi!"** (Psalm 67, 36).

Iubiţi credincioşi,

Să iubim, să apărăm şi să promovăm, aşadar, frumuseţea dreptei credinţe şi bogăţia negrăită a cuvântului lui Dumnezeu cel viu tălmăcit în Sfintele Evanghelii, în scrierile sfinţilor şi în chipurile lor luminate din icoanele sfinţite.

Astăzi Ortodoxia, deşi nu este bogată material şi financiar, are totuşi o bogăţie şi o frumuseţe spirituală fără seamăn: bogăţia dreptei credinţe şi frumuseţea sfinţilor ei, care au trăit şi tâlcuit iubirea nesfârşită a lui Dumnezeu pentru noi în cuvinte, icoane, simboluri, cântări, lucrări şi nevoinţe sfinte.

Cei care încearcă azi să răpească Bisericii Ortodoxe credincioşii ei, oferindu-le în locul dreptei credinţe, bani sau lucruri materiale, sunt, de fapt, oameni săraci în sfinţenie şi nevăzători ai frumuseţilor netrecătoare ale Ortodoxiei.

Dar pentru ca nici un ortodox să nu-şi piardă bogăţia şi frumuseţea dreptei credinţe, trecând la alte credinţe în schimbul lucrurilor trecătoare, noi creştinii ortodocşi trebuie să sporim milostenia, să ajutăm mai mult pe fraţii noştri săraci şi nevoiaşi, să întărim pe cei slabi şi să învăţăm pe cei neştiutori.

Parohiile, mânăstirile, eparhiile noastre sunt chemate să se ajute şi mai mult întreolaltă şi toate împreună să ajute la alinarea suferinţelor şi la împlinirea multor lucrări pastorale şi misionare ale Bisericii în ţara noastră şi în alte ţări unde locuiesc fraţi ai noştri dreptmăritori creştini.

Iubiţi fraţi în Hristos,

Cu deosebită recunoştinţă, vă mulţumim pentru dărnicia cu care aţi ajutat până acum sfânta noastră Biserică să aducă mângâiere şi bucurie fraţilor noştri din Basarabia, din alte părţi, precum şi sinistraţilor din diferite zone ale României.

Acum, în acest Sfânt şi Mare Post al Sfintelor Paşti, când trebuie să unim rugăciunea cu postul şi cu milostenie, pentru ca ea să se înalţe mai fierbinte la ceruri şi ca să lumineze mai mult viaţa noastră cu iubire sfântă, vă îndemnăm să ajutaţi după putinţă multele lucrări ale Bisericii noastre: în şcoli, în orfelinate, în case de bătrâni, în spitale, în penitenciare, în mânăstirile şi schiturile nou înfiinţate şi sărace, în familiile cu copii mulţi, în familiile nevoiaşe, în tot locul în care este nevoie de un semn cât de mic, dar viu şi luminos, al dragostei noastre faţă de semenul nostru, aflat în nevoi şi încercări, prin care, în mod tainic, Hristos aşteaptă un răspuns concret de la noi, ca să vadă dacă am înţeles iubirea Lui bogată şi jertfelnică pentru noi, oamenii.

Convinşi că veţi răspunde la apelul nostru părintesc şi frăţesc, rugăm pe Hristos Domnul, Iubitorul de oameni, Care a zis: **„Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui"** (Matei 5, 7), să vă răsplătească jertfelnicia şi dărnicia inimii, cu bucuria şi pacea pe care o aduce în inimi binecuvântarea Sa.

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Duhului Sfânt să fie cu voi, cu toţi!" (II Corinteni 13, 13). Amin.

„Dacă nu noi, atunci cine?"

(Urmare din pag. 1)

parte în scrisoarea amintită: „Prin încheierea legământului apostolic, bisericile baptiste sunt chemate să se unească în cercuri misionare, care să preia responsabilitatea evanghelizării strategice a unui judeţ". Obiectivul final al „evanghelizării" ar fi: „până în anul 2000, în fiecare judeţ să existe suficiente biserici baptiste, în stare să ducă evanghelia în celelalte localităţi" (p. 6).

Deci este vorba de o acţiune bine regizată, fundamentată pe un „legământ" şi un program anual de misiune instrumentată în baza unor statistici (1500 de oraşe şi comune n-au biserici baptiste), şi susţinută prin resurse şi mijloace care vor fi asigurate din interior şi din exterior.

În legătură cu această problemă a resurselor se spune în chemare: „Uniunea baptistă va sprijini bisericile misionare (comunităţile baptiste n.n.) cu toate resursele... Bisericile misionare însele... vor pune împreună resursele de care dispun... Organizaţiile femeilor, de tineret, ale învăţătorilor de şcoală biblică pentru copii sunt chemate să acorde sprijin bisericilor misionare. Numeroase organizaţii creştine din ţară şi străinătate au decis să susţină activitatea misionară a bisericilor baptiste" (p. 6—7).

Dar nu numai despre „bisericile misionare", recte comunităţile baptiste se spune că au datoria de a se implica în misiune, ci şi despre fiecare baptist în parte se afirmă acelaşi lucru. În articolul „Misiune pentru toţi" se lansează formula: **„fiecare baptist — un misionar"** şi se arată că toţi baptiştii au datoria de a se implica în misiunea de evanghelizare „douăzeci şi patru de ore pe zi şi şapte zile pe săptămână" (p. 3). „În şcoala unde învăţăm, la strung, la birou, în piaţă, în tramvai, la câmp", peste tot trebuie declanşată acţiunea de evanghelizare (p. 3). „Familist sau necăsătorit, elev, student sau salariat, şomer sau casnică", orice baptist trebuie să fie animat de spiritul misionar, de a câştiga noi membri pentru comunitate (p. 3).

Atât de minuţios se vrea a fi conceput programul strategic de propagandă baptistă încât se stabileşte şi un soroc anume în care să se declanşeze acţiunea: patru luni de la lansarea chemării. În această privinţă se spune: „Vă îndemnăm în numele Domnului, fraţi şi surori, ca în următoarele patru luni să cereţi în post şi rugăciune, călăuzire pentru implicarea voastră în misiunea dintr-un anumit judeţ..." (p. 7). Apoi, conducerea Uniunii baptiste continuă: „Ridicaţi-vă ochii peste România... Ridicaţi-vă inimile spre Dumnezeu şi simţiţi dragostea Lui pentru o lume pierdută!" (p. 7). Într-alt loc din aceeaşi chemare se spune: „Fie ca Duhul Sfânt să trezească în toate bisericile (comunităţile baptiste n.n.) un spirit misionar, aprins de focul dragostei dintâi pentru sufletele pierdute şi pentru slava Domnului Iisus în România" (p. 6).

„Lumea pierdută" şi „sufletele pierdute" din România reprezintă desigur acea parte a populaţiei ţării, ortodocşi şi de alte confesiuni care nu fac parte din comunităţile baptiste. Această parte trebuie evanghelizată, cu atât mai mult cu cât Biserica Ortodoxă Română, numită „Biserică majoritară" ar fi străină de duhul misionar, ba chiar caută să le împiedice pe celelalte biserici din România să se dedice misiunii. Astfel stă scris cu litere mari şi albe, pe un fond negru, în articolul „Misiune şi prozelitism", semnat de nimeni altul decât de Vasile Alexandru Taloş, păstor al bisericii creştine baptiste „Sf. Treime" din Bucureşti şi preşedinte al Uniunii Bisericilor Creştine Baptiste din România: „Biserica majoritară neglijează misiunea şi evanghelizarea, ea încearcă să oprească mărturia creştină a celorlalte biserici" (p. 9). „Parohialism", „propagandism agresiv", „autoritarism posesiv", cu astfel de termeni ar putea fi etichetată, după părerea pastorului Taloş, Biserica Ortodoxă Română (p. 9). Pe pastorul în cauză îl deranjează faptul că „un anumit grup etnic ar aparţine unei anumite biserici" (p. 9). Mai clar exprimat ar trebui să se termine odată cu starea de fapt ca poporul român să aparţină în marea lui majoritate Bisericii Ortodoxe Române. Numai pentru evul mediu a corespuns o situaţie ca aceasta. Acum însă, când iarăşi „Biserica majoritară" se dovedeşte inaptă şi depăşită, Dumnezeu a ridicat „oameni şi mişcări spirituale cu chemarea profetică pentru reînnoirea spirituală" a poporului român (p. 9). Între astfel de mişcări se află bineînţeles, baptismul. Citind astfel de afirmaţii jignitoare la adresa unei Biserici pe care cel mai mare poet român, M. Eminescu, a numit-o „mama poporului român", nu mai este nevoie să acuzi baptismul de triumfalism că se autoacuză el însuşi. Ce dovadă mai clară poate fi adusă, decât genericul de pe coperta revistei „Creştinul azi": **DACĂ NU NOI, ATUNCI CINE?".**

CUMPĂTAREA — virtute a comportării ordonate

(Urmare din pag. 1)

harului de a putea făptui virtutea cumpătării: „O, prea fericit har, exclama un om înduhovnicit — care pe cel sărac cu duhul îl faci bogat în virtuţi... vino, coboară la mine, umple-mă de dimineaţă cu mângâierea ta, ca nu cumva sufletul meu să slăbească din pricina oboselii şi uscăciunii minţii!" (Toma de Kempis, „Urmarea lui Hristos", Timişoara, 1982, p. 167).

În acelaşi timp, virtutea cumpătării se împlineşte şi se desăvârşeşte prin iubire. E o „rază izvorâtă din iubire", spunea Fericitul Augustin. Oricât de lăudată a fost virtutea cumpătării recomandată de înţelepţii antici, ea nu s-a putut ridica peste calculul egoist. (E bine, adică, să fii cumpătat, fiindcă acest mod de a vieţui îmi este folositor vieţii mele. Şi atât). De viaţa altora nu poate fi vorba în acest calcul. Dreapta socoteală creştină aduce în practicarea înfrânării dragostea faţă de semenii noştri. Primii creştini, bunăoară, practicau înfrânarea prin post. Dar înfrânarea lor pornea din dragoste faţă de Dumnezeu şi se revărsa în acte de iubire faţă de semeni. Hrana economisită într-o zi de post o puneau la dispoziţia celor nevoiaşi, care nu aveau cu ce să-şi stâmpere foamea. Devenise chiar o regulă de viaţă duhovnicească ca postul să fie însoţit nu numai cu rugăciunea, ci şi cu milostenia, cu binefacerea, cu dărnicia.

Se cuvine să arătăm apoi că virtutea cumpătării creştine are un caracter veşnic. Caracterul veşnic al cumpătării cuprinde deopotrivă sufletul şi trupul. Virtutea cumpătării nu urmăreşte numai sănătatea minţii, robusteţea şi frumuseţea trupului, ci pe lângă acestea şi valoarea veşnică a fiinţei umane.

Trupul este socotit „templu al Duhului Sfânt" (1 Corinteni 6, 19), pe măsură să împărtăşească aceeaşi sfinţenie ca şi sufletul: „Trupul este pentru Domnul şi Domnul este pentru trup" (1 Corinteni 6, 13). Pe de altă parte, lipsa de înfrânare este socotită păcat de moarte, care atrage sancţiunea divină: „... Nu vă amăgiţi: nici desfrânaţii, nici închinătorii la idoli, nici malahienii, nici sodomiţii, nici furii, nici lacomii, nici beţivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu" (1 Corinteni 6, 9—10). Acest caracter veşnic al cumpătării creştine ţine conştiinţa mereu trează, în priveghere, spre a nu cădea pradă păcatelor neînfrânării, stabilind astfel regula de aur a cumpătării, ca dreaptă socoteală în viaţă: „Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos. Toate îmi sunt îngăduite, dar nu mă voi lăsa biruit de ceva" (1 Corinteni 6, 12).

Referindu-se la comportarea ordonată, cumpătarea are o gamă foarte largă de aplicare, de unde şi variatele ei numiri, în funcţie de diferitele aspecte ale vieţii la care se referă. Astfel, cumpătarea sau dreapta socoteală se manifestă şi este cunoscută prin:

1. Sobrietate — atunci când se referă la mâncare şi băutură, precum şi la comportament şi la vorbire. Fiind absolut necesare vieţii, mâncarea şi băutura satisfac un anume instinct. Înţelepţii vechi spuneau: „Mănâncă ca să trăieşti, nu trăi ca să mănânci". Nu mâncărurile sunt necurate, arată Mântuitorul, ci atitudinea noastră faţă de ele: nesaţul şi lăcomia care depăşesc măsura. „Luaţi aminte la voi înşivă ca să nu se îngreuneze inimile voastre de mâncare şi de beutură peste măsură..." (Luca 21, 34). „Pentru că toată făptura lui Dumnezeu este bună, va spune Apostolul mai târziu — şi nimic nu este de lepădat, dacă se ia cu mulţumire" (1 Timotei 4, 4). Iar aceasta, fiindcă „lipsa de înfrânare în mâncare consumă şi putrezeşte trupul şi-l roade cu boale lungi, până ce se distruge printr-o boală îndelungată" (Sfântul Ioan Gură de Aur). În acelaşi timp nesaţul şi lăcomia aduc pofte şi patimi care înrobesc viaţa duhovnicească. De aici şi îndemnul Apostolului: „Iubiţilor, feriţi-vă de poftele trupeşti care se războiesc împotriva sufletului" (1 Petru 2, 11). La fel şi beutura, nu e rea în sine. — Sfântul Ioan Gură de Aur spune că „beutura este de la Dumnezeu, dar beţia este de la diavol". „Vinul veseleşte inima omului", spune psalmistul. Dar dacă depăşeşte măsura atunci o tulbură... S-a chiar formulat zicerea că un pahar de vin îl poţi bea de sete, al doilea poate continua cu buna dispoziţie, dar al treilea şi celelalte care urmează te duc la nebunie... Oricum, fiecare om îşi cunoaşte necesarul şi astfel poate să aprecieze şi măsura. Esenţial este să păstrăm totdeauna dreapta socoteală (măsura şi stăpânirea de sine), iar „grija de trup să nu o prefacem în pofte" (Romani 13, 14), care deformează şi anulează viaţa duhovnicească.

Sobrietatea se manifestă şi în cuvinte. Sfântul Iacob spune că „dacă nu greşeşte cineva în cuvânt, acela este bărbat desăvârşit în stare să înfrâneze tot corpul..." (Iacob 3, 12). Iar Sfântul Apostol Pavel îndeamnă: „Cuvântul vostru să fie totdeauna plăcut, dres cu sare, ca să ştiţi cum trebuie să răspundeţi fiecăruia" (Coloseni 4, 6).

Dreapta socoteală echilibrează prin sobrietate întreg comportamentul şi atitudinile pe care le adoptă cineva, redând un adevărat cod de bune maniere, precum sunt cele indicate de Sfântul Isaac Sirul (sec. VII) din care spicuim câteva: „nu-ţi arunca privirile ici şi colo, ci asupra celor ce-ţi stau în faţă... Oriunde te vei afla, fii modest şi serviabil... Fugi de obrăznicie ca de moarte... Nu scuipa înaintea cuiva. Dacă ţi-ar veni să tuşeşti la masă fiind, întoarce-ţi faţa înapoi... Când căşti, acoperă-ţi gura... Uşa camerei prietenului tău deschide-o şi închide-o fără zgomot. Nu da buzna înăuntrul ei, înainte bate la uşă şi intră numai după ce ţi se îngăduie... Discută cu blândeţe şi cu mult bun simţ. Mergând pe cale nu o lua înaintea celui mai mare decât tine..." (trad. Diac. N. Corneanu, în rev. Foaia Diecezană, nr. 36—37, 14 sept. 1947, p. 2—4).

2. O altă formă a cumpătării este şi economisirea bunurilor ca un mijloc de echilibru între două extreme: risipa şi zgârcenia. Strângerea faramiturilor cu prilejul înmulţirii pâinilor în pustie este o dovadă de economisire a bunurilor materiale necesare vieţii (Matei 14, 20). Zgârcenia este o altă caracteristică a păcatului lăcomiei şi egoismului. Cel zgârcit nu ştie să dea, ci numai să primească. Iar dacă e nevoit să dea, o face cu strângere de inimă. Cei zgârciţi sunt suflete înguste şi dominate de răutate. Sunt înclinate spre iubirea de arginţi, fără a-şi da seama că aceasta este „izvorul tuturor relelor" (1 Timotei 6, 10). — „După cum nebunii nu văd lucrurile reale — spune Sfântul Vasile cel Mare — ci pe cele închipuite de fierbinţeala bolii lor, tot aşa şi sufletul tău obsedat de dragostea de bani vede totul aur, totul argint. Tu priveşti mai cu plăcere aurul decât soarele. Nu există săturare şi nici sfârşit al dorinţei după aur... Omul lacom, cu cât se umple mai mult de aur, cu atât îl doreşte mai mult".

3. Modestia ca o altă formă de manifestare a dreptei socoteli reprezintă măsura în pretenţii şi în ţinuta exterioară. Sunt concludente în acest sens cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Evlavia cu îndestulare de sine este mare câştig, că noi nu am adus nimic pe lume şi nici nu putem să scoatem ceva; având hrană şi îmbrăcăminte vom fi îndestulaţi cu aceasta. Iar cei ce vor să se îmbogăţească, cad în ispită şi în cursă şi în multe pofte nesocotite şi vătămătoare, care cufundă pe oameni în ruină şi în pierzanie" (1 Timoaei 6, 6—9). Modestia promovează ordinea şi decenţa în îmbrăcăminte şi în ţinută, combătând luxul şi extravaganţa. Caracterul ei duhovnicesc are în vedere primatul şi buna rânduială a vieţii spirituale, după îndemnul Apostolului: „Podoaba voastră să nu fie cea din afară, ca împletirea părului, podoabele de aur şi îmbrăcămintea hainelor scumpe, ci să fie omul cel tainic al inimii, întru nestricăcioasa podoabă a duhului blând şi liniştit, care este de mare preţ înaintea lui Dumnezeu" (1 Petru 3, 4).

4. În sfârşit, castitatea este o formă a cumpătării, care o ridică la cel mai înalt nivel duhovnicesc, deoarece castitatea corespunde neprihăniei, purităţii morale, sau sfinţeniei. La ea ajung cei cu inima curată, cei ce „păstrează taina credinţei în cuget curat" (1 Timotei 3, 9), sau cei care se feresc de păcat şi nu „se fac părtaşi nici păcatelor altora, păstrându-se curaţi" (1 Timotei 5, 21—22).

5. Cunoscând importanţa şi sensul pe care îl are virtutea cumpătării în viaţa duhovnicească, se cuvine ca fiecare credincios al Bisericii să-şi împodobească viaţa morală cu această virtute, putând duce astfel o viaţă curată şi de sfinţenie, pe măsură să-l apropie tot mai mult de Dumnezeu, după îndemnul Apostolului: „Să lepădăm deci lucrurile întunericului şi să ne îmbrăcăm în armele luminii. Să umblăm cuviincios ca ziua, nu în ospeţe şi în beţii, nu în desfrânări şi în fapte de ruşine, nu în ceartă şi în pizmă, ci îmbrăcaţi-vă în Domnul nostru Iisus Hristos şi grija de trup să nu o prefaceţi în pofte" (Romani 13, 12—14).

Pentru limba cea română

(Urmare din pag. 1)

Care-a-nfăptuit UNIREA
Din PĂMÂT, CUGET, SIMŢIRE,
Făurindu-şi NEMURIREA
NEAMULUI fără-nvrăjbire.

Tu, cu fundu-n efemerul
Jilţ, „agrar" de deputat,
Din el, ţi-ai extras misterul
De-a te crede „împărat",

Şi ţi-ai zis că, dintr-un foc,
Dacă creasta, gura-ţi cască,
Naşte, — precum vrei, pe loc,
„limba" — cea moldovinească",

Şi pe — aceea oltenească,
Transilvană bănăţeană,
Maramureşean — moţească,
Muntenească, dobrogeană,

Cărora, le dai la toate,
Printr-un vot nedemn, un semn
Că le ai vrea încălcate
Ca-ntr-un josnic — crunt blestem,

Cu SLĂVITA LIMBĂ MAMĂ
Căreia nu i-ar fi FIICE —
Graiurile dragi de-o seamă,!
Ci, că pot să se ridice

Împotriva MAMEI, care
Le-ocroteşte şi le-alintă
De pe când erau fecioare
Învăţate să nu mintă.

Cum de-ai dat cu tifla, tată,
OAMENILOR DE ŞTIINŢĂ,
Ce ţi-au spus, — şi nu o dată —,
Că sunt veşnic, de-o fiinţă

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ,
Cu a FIICELOR SURORI —
Graiuri dulci care-o îngână,
Şi cu drag îi aduc flori!?

Ca să uit, domn deputat,
Nu mai vreau deloc s-aştept
Să-mi fii tată-adevărat,
Bun, român-întreg, deştept;

Deci, reneagă-ţi astăzi, votul,
Sau, pe mine mă reneagă,
Pentru că eu cred cu totul
În LIMBA ROMÂNĂ-NTREAGĂ.

Hai, că nu spun cum te cheamă,
Şi te iert, că îmi eşti tată,
Dar, LIMBA ROMÂNĂ — MAMĂ,
S-o re-nalţi în Ţara TOATĂ,

Unde-i din vechi sculptată
Şi în cer şi în ţărână,
Viejuind neîntinată
LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ.

Că, aşa e scris să fie,
Ori de vrei tu, ori nu vrei,
Pe rotunda DACĂ, glie,
Peste-ntreg mileniul trei,

Şi în toate celelalte
Câte-s de la DUMNEZEU;
Înţeleagă-mă încalte.
Aşa-i tată; îţi spun eu:

Că ne ţine strâns de mână,
LIMBA — frate lângă frate,
LIMBA — râuri, cer, ţărână,
LIMBA — foc de libertate.

LIMBA — bornă la hotare,
LIMBA — MAMĂ pentru toate
Graiurile milenare
Româneşte-nmănunchiate.

LIMBA — dor, eternitate,
LIMBA — ce ne-nalţă până
Sus în vrerile curate
LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ.

LIMBA — solidaritate,
Cu magnetu-i infinit,
Din nisipuri spulberate
Creşte stâncă de granit.

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ.
Nu lasă întâi de toate
Haita nemilos hapsână
Să ne ia din demnitate,

Şi nici hoarda cea păgână
Din credinţă a ne scoate,
LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ.
Ne-nvaţă că nu se poate.

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ.
Gazdă mult prea primitoare,
Masa-ntreagă-ţi dă pe mână
Şi te culcă-n Casa Mare,

Însă, dac o sapi de-aproape,
Şi n-o laşi imaculată,
Nu te spală zece ape
De sudalma meritată.

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ.
Ca-ntr-o veche povestire,
Aur ţese-n loc de lână
Îmbrăcându-ne-n iubire,

Că doar LIMBA-n noi tresaltă
Cel mai nobil străbun ţel
De-a ne ţine laolaltă
Unde suntem doi la fel.

LIMBA-MAMĂ-n veci STĂPÂNĂ
Peste crezurile noastre,
LIMBA NOASTRA CEA ROMÂNĂ.
Ocrotindu-ne-n dezastre.

LIMBA — veşnică — ŞTEFANĂ,
LIMBA — lui MIHAI —
VITEAZĂ,
LIMBA-NTREAGĂ — SUVERANĂ,
LIMBA CEA ROMÂNĂ —
TREAZĂ.

LIMBA — cerc în Hora Mare
Din palate până-n stână,
Doina cea nemuritoare
De la MAREA cea Bătrână.

Până-n creste de Carpaţi,
LIMBA cea în veci STĂPÂNĂ
Peste toţi strămbunii laţi
LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ.

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ.
Fără moarte printre astre,
Prin ŞTIINŢĂ-n veci STĂPÂNĂ,
LIMBA INIMILOR NOASTRE,

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ.
P. S.
Să n-ai linişte sub soare,
Şi nici noapte după noapte,
Până, tată, la scrisoare
Nu-mi răspunzi că, am dreptate;
Fiul tău, Toma Istrati

Iisus Hristos

Am avut un vis în noaptea de Crăciun.
Mergeam pe o plajă, iar Domnul păşea alături de mine.
Paşii mi se imprimau în nisip, lăsând o urmă dublă:
una era a mea, cealaltă a Lui.
Atunci mi-a trecut prin minte ideea că fiecare din
paşii noştri reprezenta o zi din viaţa mea.
M-am oprit ca să privesc în urmă. Şi am văzut toţi
paşii noştri care se pierdeau în depărtare.
Dar am observat că în anumite locuri, în loc de
două urme, nu mai era decât una singură.
Am revăzut filmul vieţii mele. Ce surpriză!
Locurile în care nu se vedea decât o singură urmă
corespundeau cu zilele cele mai întunecate ale existenţei
mele: Zile de nelinişte şi de rea voinţă, zile de egoism
sau de proastă dispoziţie, zile de încercări şi îndoială,
zile de nesuportat... Zile în care şi eu fusesem de nesuportat.
Şi, atunci, întorcându-mă spre Domnul, am îndrăznit să-I reproşez:
Totuşi, ne-ai promis că vei fi cu noi în toate zilele! De ce
nu ţi-ai păstrat promisiunea? De ce m-ai lăsat singur în cele
mai grele momente din viaţă, în zilele când aveam cea mai
mare nevoie de Tine?
Iar Domnul mi-a răspuns: Iubitul meu, zilele pentru care n-ai văzut
decât o urmă de paşi pe nisip, sunt zilele în care
Eu te-am purtat pe braţe.

Ademar Barros
— poet brazilian —

(Poezie reţinută de Pr. I. Ionescu)

MINUCIUS FELIX

Face şi el parte dintre Apologeţii creştini de limbă latină. Amintire despre el face Fericitul Ieronim şi Lactanţiu. Ei ne spun doar că a fost „un celebru avocat în Roma". În opera pe care ne-o lasă „Octavius", el se prezintă sub numele de Marcus, deci numele lui complet este „Marcus Minucius Felix". Din această operă rezultă faptul că a fost originar din Africa şi că s-a născut din părinţi păgâni. A crescut, deci, în mediul păgân şi şi-a însuşit, după modul cum pune problemele şi înalta ţinută a operei sale, o cultură bogată în Africa de Nord, patria literaturii bisericeşti latine. A devenit un „celebru avocat în Roma". El însuşi ne mărturiseşte în apologie că înainte de a se converti, sau de „a ieşi din adâncul întunericului la lumina adevărului şi a înţelepciunii" a lăsat să fie condamnaţi creştinii, deşi erau nevinovaţi. După un document descoperit mai de curând, se pare că Minucius Felix ar fi fost în plină activitate sub Alexandru Sever pe la 222—225.

Apologia este scrisă sub formă de dialog între păgânul Cecilius şi creştinul Octavius (Octavius Ianuaris). Introducerea şi încheierea apologiei sunt formate din plasarea dialogului într-un cadru istoric. Octavius, era african şi el, a venit într-o zi în vizită la Minucius Felix la Roma, unde a întâlnit un alt african, păgânul Cecilius Natalis, originar probabil din Citra Numidia, deoarece vorbeşte de „al nostru Fronto" care şi el era din Citra. Într-o dimineaţă dulce de toamnă cei trei prieteni fac o plimbare spre Ostia „oraş foarte plăcut". Trecând pe lângă o statuie a zeului egiptean Serapis, păgânul Cecilius se înclină în faţa ei şi îi aruncă un sărut cu mâna. Octavius dezaprobă acest gest şi întreabă pe Minucius, de ce lasă pe un om să aducă omagii pietrelor. Atunci Cecilius caută să se explice şi începe o discuţie religioasă, al cărei arbitru este Minucius Felix. Cuvântul lui Cecilius are două părţi: în prima apără păgânismul iar în a doua atacă creştinismul. În apărarea păgânismului invoacă principiul tradiţiei şi a gnosticismului teologic. Odată ce nu putem cunoaşte divinitatea, cu puterile noastre, cel mai cuminte este să ţinem ceea ce am moştenit de la părinţi. Nici cei mai mari înţelepţi n-au putut să stabilească ceva sigur despre lumea de dincolo, iar Socrate, principele filozofilor a recunoscut că „ceea ce este deasupra noastră noi nu putem cunoaşte". Aşa fiind, cu privire la posibilitatea de a cunoaşte cele divine, lucrul cel mai cuminte este să-şi ţină fiecare legea părinţilor săi şi mai ales romanii, care văd că în acea lege a devenit mare Roma. Să nu căuţi să aduci inovaţii în religie, odată ce cultul vechi s-a dovedit practic.

În partea a doua Cecilius atacă pe creştini arătând că ei nu se ţin de principiul stabilit: nu ţin legea părinţilor şi a ţării lor ci formează o societate secretă, imorală, criminală, dusmană neamului omenesc, cu membrii recrutaţi dintre oameni inculţi şi superstiţioşi, care săvârşesc în întrunirile lor cultice crima şi incestul şi adoră un om răstignit şi un Dumnezeu fantomă pe care nimeni nu-L poate vedea.

Octavius în cuvântul său combate gnosticismul susţinând că omul nu poate renunţa la adevăr, deoarece ca fiinţă raţională el este menit să afle adevărul, raţiunea îl obligă să-l caute. Nu trebuie să pretinzi să-L vezi pe Dumnezeu, cu ochii nu poate privi omul nici în soare. Nu este adevărat că nu cunoaştem pe Dumnezeu; armonia universului şi perfecţiunea creaturilor ne duc neapărat la mărturisirea existenţei lui Dumnezeu. Dumnezeu există şi e numai unul. El este de natură infinită şi nepătruns de mintea omenească. Pe acest Dumnezeu îl recunoaşte poporul şi tot pe Acesta l-au proclamat filozofii (aici dă exemplu pe Platon). Politeismul care a condamnat pe filozofi este opera demonilor. Aceştia, de existenţa cărora nu se îndoiesc nici filozofii, au îndemnat pe păgâni la persecutarea creştinilor. Şi tot ei au îndemnat pe Cecilius ca să pună pe seama creştinilor astfel de învăţături. În ce priveşte principiul tradiţiei, Roma nu prin cultul zeilor săi — simpli oameni apoteozaţi — a ajuns mare, ci prin jaf şi forţă.

Octavius apără pe creştini de acuzaţiile aduse cu privire la viaţa lor: au o viaţă curată, o credinţă adevărată şi un cult raţional. Învinuirile de cult monstruos, de uciderea şi devorarea copiilor, de desfrâu, de incest, sunt calomnii puse în circulaţie de demoni şi se găsesc numai la păgâni, în viaţa şi în cultul lor. Cu toate persecuţiile ce vin asupra creştinilor, ei sunt oameni fericiţi.

În încheierea lucrării, Minucius Felix arată că în urma cuvântului lui Octavius, Cecilius se declară învins şi trece la creştinism. Cei trei prieteni pleacă mai departe voioşi, Cecilius voios că a devenit creştin, Octavius voios că a ieşit învingător din discuţie, iar Minucius Felix voios de credinţa unuia şi de biruinţa celuilalt.

După ce am prezentat cuprinsul acestei frumoase apologii, să vedem mai limpede scopul ei. Mai întâi trebuie să recunoaştem existenţa reală a celor două persoane, care au angajat discuţia. Amândoi erau din Africa. Octavius era un om căsătorit şi venise la Roma în legătură cu unele probleme comerciale. Probabil că era tot avocat. El era prieten cu Minucius Felix, din copilărie. Crescuse şi el în mijlocul lumii păgâne dar trecuse la creştinism mai înainte decât Minucius Felix. Despre Cecilius ştim mai mult: era din Cirta (astăzi Contantina), oraş de seamă din Numidia. A venit şi el la Roma, ca şi Minucius Felix, unde a practicat avocatura. Despre existenţa unui Cecilius ne mai arată şi unele inscripţii găsite în Cirta: aici se spune că era foarte bogat, că avea funcţii înalte în magistratură şi că ridicase multe temple şi statui pentru zei şi împăraţi. Acesta a fost triumvir sub Caracala (211—217).

Această apologie se aseamănă foarte mult cu scrierea lui Tertulian „Apologeticum" deoarece în ambele se găsesc aceleaşi idei şi cuvinte, astfel că unul dintre ei trebuie să-l fi cunoscut pe celălalt şi deci să fie anterior. În această privinţă s-au emis trei ipoteze posibile: existenţa unui izvor comun, folosit de Minucius Felix şi Tertulian, prioritatea lui Tertulian sau prioritatea lui Minucius Felix. Prima dintre cele trei presupuneri a căzut fiindcă n-a fost cu putinţă aflarea acestei păreri, luată drept izvor. Au mai rămas celelalte două. Într-adevăr Lactanţiu aminteşte mai întâi pe Minucius Felix, iar Ieronim pe Tertulian. De aici şi cercetătorii filologi şi istorici, s-au împărţit: unii amintesc mai întâi pe Tertulian şi spun că „Octavius" este copiat după „Apologetic". (Această părere este cea mai veche şi este susţinută de către Massebieau, Harnack, P. Monceaux, Boissier, Heinze, Labriolle); alţii fac invers (Ebert, Schwanke, Bardenhewer, Waltziug). Timpul scrierii nu-l putem stabili în legătură cu aceste opinii. Scrierea lui Tertulian intitulată Apologeticum este scrisă în anul 197. Dacă Octavius este copiat după Apologeticum, atunci a fost scris pe la sfârşitul secolului al II-lea sau prima jumătate a secolului al III-lea. Dacă însă Tertulian a fost influenţat de Octavius, atunci această apologie a fost scrisă între anii 175—197. Locul scrierii este probabil oraşul Roma. Scrierea este posterioară discuţiei de la Ostia.

Importanţa scrierii. Această apologie este scrisă cu prilejul morţii lui Octavius, cu gândul de a aduce linişte şi mângâiere părinţilor îndureraţi. Este însă un răspuns calculat, dat lumii păgâne care căuta să atace pe creştini. Ca fond, această scriere nu cuprinde idei dogmatice şi nici nu justifică religia creştină cu argumentele doctrinei creştine. Este o apărare morală şi pur raţională a creştinismului. Ea este scrisă pentru oamenii culţi asemenea lui Cecilius, îndoielnici, neîncrezători în problemele ridicate de religia creştină, batjocoritori ai ei şi drămuitori ai doctrinei creştine cu balanţa raţiunii. Ori Minucius Felix nu putea să expună dogmele creştine, nu putea să vorbească despre Sfânta Treime, pentru că se adresa unor oameni care erau străini de astfel de învăţături. Minucius Felix vorbeşte numai despre Dumnezeu, despre existenţa sufletului şi a vieţii viitoare, aflate şi crezute de filozofia păgână. El nu pomeneşte nici chiar numele lui Iisus Hristos şi neglijează efectul harului (afirmând puterea raţiunii şi a bunului simţ). Nu pomeneşte despre Sfinţii Apostoli şi nu se sprijină pe citate biblice. Toate acestea le-a făcut însă din calcul. Minucius Felix trecuse la creştinism înainte de a scrie această apologie şi cunoştea foarte bine învăţătura Bisericii. Scopul lui este însă de a convinge pe oamenii culţi din lumea păgână, prinşi încă în mreaja studiului filozofic. Ori, pentru aceste gusturi rafinate şi crescute în cultura păgână, creştinismul arătat în deplinătatea lui ar fi părut straniu şi fără nici un punct de contact cu ei. De aceea Minucius Felix îl pune în legătură cu filozofia păgână, în care constată unele înţelegeri din adevărurile creştinismului şi încearcă aducerea lor către religia creştină. Constată unele adevăruri la ei şi trece uşor mai înainte, afirmând existenţa unui Dumnezeu unic şi arătând viaţa curată a creştinilor. Prezintă numai ceea ce putea să fie primit şi putea să convingă. În final însuşi recunoaşte modul incomplet în care a fost înfăţişat creştinismul şi spune că mai este nevoie de încă câteva lămuriri, pentru ca Cecilius să fie pe deplin instruit. Astfel trebuie să judecăm apologia lui Minucius Felix: o introducere în prezentarea religiei creştine iar nu o cateheză completă. În compunerea ei, el este influenţat de scriitori clasici păgâni: Cicero, Virgiliu, Seneca şi Platon. S-a inspirat mai cu seamă din: „De natura deorum" şi „De divinatione", ale lui Cicero şi din „De providentia" şi „De superstitione" ale lui Seneca. De la aceşti scriitori el împrumută felul expunerii şi modul de combatere. Din scrierile lor împrumută argumentele convingătoare şi-şi formulează mijloacele pentru legătura naturală dintre filozofie şi creştinism.

Din punct de vedere formal, chiar cu toată lipsa de originalitate în fond, apologia este destul de interesantă. Ea a fost numită de către Renan „perla literaturii apologetice".

Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu

IN MEMORIAM

Preot — publicist — scriitor, GHEORGHE CUNESCU

Mărturisesc, dintru început, că-mi vine foarte greu să scriu la trecut, despre omul pe care l-am simţit întotdeauna prezent la atâtea evenimente din viaţa sfintei noastre Biserici şi a Neamului românesc de pretutindeni. Ne referim la distinsul preot, publicist, critic şi istoric literar, binecunoscută personalitate a culturii bisericeşti şi a literaturii române, membru al Uniunii Scriitorilor din România şi a Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti. Gheorghe Cunescu, care a păşit pragul veşniciei la 28 dec. 1995, în vârstă de 81 de ani, decedând în urma unor tulburări circulatorii periferice şi a insuficienţei renale.

Din datele biografice rezultă că s-a născut la 3 august 1914, în Suslenii Orheiului, din părinţi agricultori-răzeşi —, tatăl său Mihail Cunicichi, fiind şi cântăreţ la biserica din acel sat. Rămas orfan de tată şi de mamă la vârsta de 4 ani a fost luat şi crescut de unchiul său Iov Cunicichi din comuna Balotina Bălţi, unde acesta funcţiona ca diacon. După absolvirea şcolii primare s-a înscris la Seminarul Teologic din Chişinău, luându-şi diploma de absolvire în 1935, înscriindu-se apoi la Facultatea de Teologie din acelaş oraş, susţinându-şi licenţa în Teologie, în 1939, cu menţiunea „Excepţional — cum laude", nota 10. La 9 iulie 1941 se căsătoreşte cu d-ra învăţătoare Ana Cegoreanu, iar la 1 decembrie, acelaş an, este hirotonit preot, pe seama parohiei Şoldăneşti Orhei, de unde, la sfârşitul lui martie 1944, se refugiază în Ţară, din cauza cunoscutelor evenimente şi funcţionează ca preot în parohiile Panaghia-Doli, Indeciul de Jos, Lulieru-Mureş, Popa Tatu - Buc. de unde se pensionează, pe caz de boală şi limită de vârstă, în ianuarie 1977, desfăşurând în continuare, ca preot pensionar o activitate pastorală remarcabilă, dar dedicându-se îndeosebi activităţii publicistice şi literare, cercetând şi studiind, în special, viaţa, activitatea şi opera literară a prea binecunoscutului preot, profesor, teolog şi scriitor, G. Pişculescu, alias Gala Galaction, devenind unul din cei mai însemnaţi galactinologi.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Prof. Sergiu C. Roşca

POPA BRATU (1484 — 1515)

— de la biserica „Sf. Nicolae" din Şcheii Braşovului — — autorul primului text de limbă română — 30 noiembrie 1495 —

S-a încetăţenit de mult ideea că scrisoarea din 1521 a boierului Neacşu din Câmpulung (Dlăgopole) către judele Braşovului Hans Benkner ar fi prima scrisoare românească, deşi în 1475 un german a văzut în Tracia o scrisoare în „limba valahă" adresată de un soldat fratelui său; la sfârşitul veacului XV (între 1482—1492) Udrişte Năsturel banul se adresa braşovenilor prin formula românească: „bunilor i cenştitem", iar Ştefan cel Mare scria craiului polonez Cazimir într-o „latină vulgară" la 1485. Profesorul George Mihăilă a pus, de curând, în circulaţie un „Dicţionar de cuvinte româneşti" pentru veacurile XI—XV, depistate în actele oficiale şi manuscrisele slavone. Toate acestea, şi multe altele permit concluzia academicianului Al. Rosseti, conform căreia s-a scris totdeauna româneşte, dar pentru treburi particulare, folosindu-se pentru documentele oficiale limba slavă.

Ca urmare, în cancelariile cetăţilor din Transilvania, stăpânite de autorităţi privilegiate săseşti sau maghiare funcţionau aşa zişii „scriitori la cetate", numiţi în documentele latine „notarius civitatis", în traducere „scriitorul cetăţii cel românesc", sau „logofeţii cetăţii", iar în limba germană „scribo valachicus" sau „walaschischer Schreiber", care nu erau alţii decât preoţii comunităţilor româneşti din preajma cetăţilor. Pe bună dreptate consemna cronicarul şcheian Radu Duma în cronica sa din veacul al XVIII-lea: „Poate să socotească fieştecine precum au fost saşii (n.n. oficialităţile Braşovului) către ticăloşii (n.n. săracii) şcheai, că unde era să să trimită cu vreo solie, tot din Şchei trimitea şi când Sfatul avea nescaiva greutăţi, trimitea de ducea pe protopopul şi cu doi juraţi la Sfat şi se sfătuiau..." (Arhiva Muzeului, Catastif nr. 3). În acest sens valoroasele documente medievale ale Braşovului, adunate într-o impresionantă culegere de la sfârşitul veacului trecut, oferă numeroase dovezi pentru misiunile diplomatice ale preoţilor, grămăticilor, logofeţilor şi negustorilor din Schei, trimişi în diferite misiuni diplomatice în Muntenia, Moldova şi în cetăţile transilvănene. (v. „Quellen zur Gesch chte der Stadt Kronstadt", Braşov, 1886 — 7 volume).

În acest context înţelegem împrejurările în care preotul Bratu din Şcheii Braşovului scrie la Sibiu primul document de limbă română, primind ca recompensă pentru traducerea documentului 1 florin, aşa cum confirmă „Socotelile Sibiului" pentru ziua de **30 noiembrie 1495**, deci cu 26 de ani înaintea boierului Neacşu din Câmpulung.

Cum a ajuns preotul Bratu să slujească ca „tălmaci" („scriitor la cetate" — traducător) în cancelaria sibiană ne destăinuieşte pe larg cronica locală a protopopului Vasile din Şchei, preluată şi de cronicarul Radu Tempea II şi el protopop al bisericii şcheiene: „Iară încă fiind viu popa Petru (n.n. 1484—1500), venit-au oamenii din sat, din Răşinari, de lângă cetatea lui Hărman, ce-i zic Sibiul aici la sfatul Coronei, ce-i zic Braşovul, pe numele apei ce-i zic Braşovia şi au adus cărţi de la domnii din Sibii, la domnii sfatului din Braşov şi au poftit să le dea un preot de aici. Deci au socotit sfatul şi au îngăduit aceea pentru voia sibiianilor şi l-au dat pe popa Bratu, feciorul popei lui Pătru şi l-au dus în sat la Răşinari şi le-au fost preot până la moarte acolo. Iar deacă s-au dus popa Bratul, după câţiva ani, când era încă acolo popă la bătrâneţe, s-au preoţit pe fiiu-său Pătru... şi au fost preoţi amândoi acolo.

1495... atuncia creştinii dintr-acest oraş (n.n. Şchei) s-au sculat şi au mers iară la sfat cu cuvinte bune de au poftit să le scrie cărţi la Sibii să-şi întoarcă pe preotul Bratul înapoi. Ce n-au putut că n-au vrut să-l dea satul şi sfatul Sibiiului, ce au adus de acolo pe fiu-său popa Pătru, aici în biserica nouă, care au fost făcută din piatră (n.n. de Vlad Călugărul şi Neagoe Basarab)" (Arhiva muzeului ms. 39, p.l r.l v.; ediţii: Sterie Stinghe, Braşov 1899 şi Octavian şi Livia Bot, Bucureşti, 1969).

Evident că refuzul „Sfatului" (autorităţilor locale) din Sibiu de a-l înapoia pe preotul Bratu în Şchei se datora întrebuinţării sale în cancelaria sibiană, fiind „logofătul la cetate" de acolo, aşa cum la Braşov îndeplinea aceeaşi misiune popa Costea la 1477, urmat de protopopii Ianc, Mihai, Vasile, Constantin şi alţii.

În perioada în care Bratu se găsea la Sibiu, la Braşov găsim un mare număr de dascăli, logofeţi şi „scriitori la cetate", aşa cum dovedesc documentele lor amintite. Astfel, grămăticul Gheorghe între anii 1482—1497, grămăticul Radu între 1481—1484, grămăticul Oprea la 1536, grămăticul Nan la 1545, dascălul Stoica Dobromir între anii 1530 şi 1550 — aflaţi în misiuni diplomatice din partea Sfatului la curtea voievozilor Laiotă Basarab, Vlad Călugărul, Radu Paisie, Mircea Ciobanul. Pentru misiuni similare, la 1477 preotul şcheian Costea este chemat la curtea sa de Laiotă Basarab cel Bătrân pentru a-l sluji şi doar moartea intervenită în acel an l-a oprit.

Astfel fapta preotului Bratu, de a scrie o scrisoare în limba română trebuie înţeleasă într-un context de necesitate, în care limba română nu mai putea suporta „întunericul de cuvinte" (cum spune diaconul Coresi) în limbă slavonă. Rămas la Sibiu până la moarte (1515), el lasă în Şchei o familie şi mai multe generaţii de cărturari din care fac parte popa Petru (fiul său), protopopul Dobre (nepot 1541—1572) protopopul Mihai (colaborator coresian, strănepot 1576—1605) şi fii celui din urmă, protopopii Vasile — cronicarul (1628—1659) şi Constantin (1605—1628) (n.n. anii menţionaţi sunt anii de preoţie).

De la popa Bratu se păstrează încă două Molitvelnice (colegate), care includ pe filele de format un text de limbă română, o „Învăţătură şi întrebare, când va vrea vrun om de legea latinească să treacă la legea noastră să se boteze...") o molitvă folosită în condiţiile trecerii unui catolic la rit ortodox.

Arborele genealogic al lui Bratu de la Răşinari continuă până în veacul al XIX-lea prin preotul Bratu din Răşinari, bunicul poetului Octavian Goga, care îl găzduieşte (e drept, pentru puţin timp) pe Mihail Eminescu în pelerinajul său din 1865 de la Blaj spre Giurgiu.

Vasile Oltean

Legea românească: ORTODOXIA

pletând can. 6 de la Niceia, prescrie că „episcopii să nu-şi întindă jurisdicţia asupra altor biserici, afară de dieceza lor..." (can. 2). Remarcăm aşadar că în primele 4 secole, legislaţia bisericească nu numai că nu acorda prerogative speciale episcopului Romei, altele decât cele acordate şi altor episcopi privilegiaţi, ci din contră combate orice încercare de extindere nejustificată a jurisdicţiei.

Trebuie să mai reţinem un lucru important şi anume faptul că în Biserica creştină fiinţa, principiul după care consideraţia (cinstea, onoarea) dată scaunelor episcopale urma să fie conformă şi proporţională cu importanţa politică a oraşului (cetăţii) în care rezida acel scaun. În acest sens, Sinodul II ecum., după ce, în can. 2 combate orice extindere de jurisdicţie, confirmând linia stabilită la Niceia, continuă în can. 3: „Dar episcopul Constantinopolului să aibă precăderea onorurilor după episcopul Romei pentru că aceea este Roma nouă". Ori una-i pr mat onorific, alta primat jurisdicţional, eventual încă de drept divin!

Aşadar neexistând împărţirea creştinismului în răsăritean şi apusean până la finea sec. IV, nici jurisdicţie specială recunoscută episcopului de Roma, nu se poate vorbi, cel puţin până la sfârşitul acestui secol, de un creştinism „catolic-roman" deosebit de restul creştinismului. Ori pe noi ne interesează în mod deosebit această perioadă pentru că, aşa cum vom arăta în continuare, în acest răstimp s-a făcut încreştinarea strămoşilor noştri. Urmează deci să arătăm cum şi mai ales când s-au încreştinat strămoşii noştri din Dacia Traiana, căci din acestea va decurge în mod firesc şi felul de creştinism pe care l-am primit.

Încreştinarea strămoşilor noştri s-a făcut prin negustori (de aci coloniile dobrogene cu episcopi, basilici şi martiri timpurii) legionari creştini (Legiunea V Macedonica stătuse în Palestina, iar Leg. XII în Siria), colonişti (vorbitori de limba latină, deci romanizaţi, din Asia Mică, Siria, Grecia, dar mai ales din provinciile romane sud dunărene), predicatori (după tradiţie ap. Andrei, capadochianul Eutihie, Ulfila predicând în gotă şi latină, episc. exilat Audius din Siria, şi alţii mai mărunţi şi neştiuţi), strămutări de populaţie peste Dunăre, captivi creştini aduşi de goţi de peste Dunăre, din părţile răsăritene ale imperiului, stăpânirea unor teritorii în Nordul Dunării de către împăraţi bizantini creştini (Constantin cel Mare, Justinian).

De remarcat că toţi aceşti factori de încreştinare provin din partea de răsărit a imperiului, dacă nu total, cel puţin în foarte mare măsură, coloniştii italici fiind puţini la număr, deoarece Traian oprise ieşirea de colonişti din Italia pentru a nu se depopula ţara.

Termenii latini ai noţiunilor de bază din creştinismul nostru se explică prin aceea că, în epoca încreştinării strămoşilor noştri, limba latină era în uz în tot imperiul roman, inclusiv în provinciile vecine nouă, de sub stăpânirea romană, căci romanizarea acestora consta în primul rând în însuşirea limbii latine.

Nu trebuie să ne închipuim că am preluat în totalitate termenii latini pentru noţiunile de bază ale credinţei creştine gata făcuţi, ci unii dintre ei au fost atunci şi aici creaţi, de către populaţia din teritoriu, în spiritul limbii latine, căci nu trebuie uitat că Sf. Scriptură, (exceptând Evang. lui Matei) a fost scrisă în limba greacă. Ap. Pavel a folosit limba greacă în activitatea sa misionară din partea răsăriteană a imperiului şi, în general, greaca era bine cunoscută în imperiu. Aşa se poate explica de ce noi avem termeni latini diferiţi faţă de cei ai popoarelor latine din Apus, pentru aceleaşi noţiuni fundamentale ale credinţei (Deus — Dumnezeu, Creator — Făcător, fides — credinţă, oratio — rugăciune, incarnatio — întrupare, crucificatio — răstignire, virgo — fecioară, diabolus — drac ş. a.), iar aceasta dovedeşte în plus că noi nu am împrumutat creştinismul de la apuseni, căci atunci l-am fi luat cu termenii lor cu tot.

Rămâne să precizăm acum cea de-a doua chestiune şi anume când s-a făcut încreştinarea strămoşilor noştri. Ea, încreştinarea, a început înaintea războaielor dacice prin negustori, s-a consolidat în timpul stăpânirii romane şi-a continuat şi după părăsirea Daciei prin activităţi misionare, prin reocupări de teritorii în nordul Dunării de către împăraţi creştini de la Constantinopol şi prin salba de episcopii care înşiruie pe malul drept al Dunării.

Putem aminti că în Gotia, cum se numea atunci ţara noastră după stăpânitorii ei, se ştia de episc. Teotim participant la Sinod I. ecum. din 325, episc. Ulfila fusese hirotonit la 341 la Antiohia, Eutihie din Capadochia desfăşurase misionarism la goţi înainte de 370, iar la sinoadele Sf. Ioan Gură de Aur, în 403, participa episc. Teotim al Tomisului, care-l apăra cu îndârjire.

În sprijinul răspândirii creştinismului la daco-romanii din nordul Dunării în sec. IV, se pot aduce dovezi literare (afirmaţiile lui Iustin Martirul, 165, Tertulian, 196, Origen) arheologice (Gema de la Potaissa cu IHTYS = Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitor, Nomograma de la Biertan cu Ego Zenovius votum posui, Epitaful de la Cluj cu Sit Tibi Terra Levis = să-ţi fie ţărâna uşoară, Inelul creştin de aur de la Herculane, ş. a.) precum şi existenţa martirilor, între care se află episcopi, preoţi, diaconi şi laici, ceea ce demonstrează nu numai răspândirea, ci şi organizarea creştinismului pe teritoriul respectiv.

Aşadar, apare evident că până în sec. IV, creştinismul prinsese rădăcini adânci la strămoşii noştri, deci putem afirma cu temei că până la sfârşitul sec. IV aceştia fuseseră în mare măsură încreştinaţi, iar acţiunile următoare n-au putut fi decât de menţinere a credinţei, de fixare şi „cosmetizare", cum s-ar zice cu un termen actual.

Dacă până la finea sec. IV strămoşii noştri au fost încreştinaţi în foarte mare măsură, dacă această încreştinare s-a făcut cu factori aproape total de proveniţă răsăriteană, dacă până la acea dată nu exista un creştinism „latin, catolic-roman" diferit de creştinismul general, se mai poate spune în mod serios că „creştinismul poporului român este de origine latină, catolică romană" sau că „catolicismul latin" este „credinţa autentică a strămoşilor noştri" şi că ar fi existat o „dependenţă religioasă de Biserica Romei", a românilor?! Nu sunt acestea „prundusişme" adică simple vorbe-n vânt?!

Numai dacă vrem să ne amăgim pe noi înşine sau să amăgim pe alţii, putem scoate din terminologia latină de bază a creştinismului românesc, originea lui latino-catolică, dar în acest caz acem cu bună ştiinţă şi rea credinţă o confuzie între limbă şi confesiune, lucruri total diferite. Noi românii suntem creştini, de limbă latină, dar de rit ortodox! Aceasta este credinţa românească sau cum a fost numită „legea românească", sau şi „legea strămoşească", când se vrea să i se reliefeze vechimea. Aşadar credinţa sau „legea românească" este ortodoxia!!

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

— **Joi, 1 februarie,** a primit în audienţă pe preoţii parohiei Sibiu-Hipodrom împreună cu cei doi arhitecţi-constructori ai bisericii pentru continuarea lucrărilor şi prezentarea planurilor de arhitectură, a bisericii.
— **Vineri, 9 februarie,** a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.
— **Sâmbătă, 10 februarie** a.c., a cercetat Mânăstirea Predeal.
— **Marţi, 13 februarie 1996 şi miercuri 16 februarie,** a participat la lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la Bucureşti.
— **Joi, 15 februarie,** a participat la lucrările Adunării Naţionale bisericeşti.
— **Sâmbătă, 17 februarie a.c.,** a cercetat Mânăstirea Predeal.
— **Marţi, 20 februarie,** a cercetat Mânăstirea Sâmbăta, unde l-a avut ca oaspete pe Arhim. Solian Boghiu în legătură cu continuarea lucrărilor de pictură la biserica nouă a Mânăstirii Brâncoveanu.
— **Joi, 22 februarie 1996** a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.
— **Vineri, 23 februarie,** a acordat D-lui Dorin Teodorescu un interviu pentru Ziarul RONDUL.
— **Marţi, 27 februarie,** a acordat un interviu D-lui Ion Onuc Nemeş de la ziarul local „Tribuna".

A primit la reşedinţă pe Domnul Perfect Traian Munteanu.

În cursul acestei luni a rezolvat probleme curente administrative şi bisericeşti ale Eparhiei şi a primit în audienţe peste 30 de persoane.

Secretar eparhial,
Pr. Valentin Sicoe

Ajutoare pentru sinistraţi colectate din Arhiepiscopia Sibiului

1. Din Protopopiatul Agnita		3.060.300 lei
2. Din Protopopiatul Avrig		4.581.100 lei
3. Din Protopopiatul Braşov		25.000.000 lei
4. Din Protopopiatul Făgăraş		11.126.800 lei
5. Din Protopopiatul Mediaş		11.571.658 lei
6. Din Protopopiatul Rupea		6.252.600 lei
7. Din Protopopiatul Săl şte		4.854.890 lei
8. Din Protopopiatul Sibiu		16.870.300 lei
9. De la Pr. Trofim Neculai		3.000 lei
	TOTAL	83.320.648 lei

Permanenţa Consiliului Eparhial sub preşedinţia Î.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală după investigaţiile în judeţele calamitate din Transilvania, şi după discuţii cu toţi domnii prefecţi, a trimis în conturile speciale pentru sinistraţi următoarele sume:

1. Judeţului ALBA		34.115.019 lei
2. Jud ţului MUREŞ		26.569.714 lei
3. Judeţului HARGHITA		11.317.957 lei
4. Judeţului MARAMUREŞ		11.317.958 lei
	TOTAL	83.320.648 lei

Din Eparhia noastră, conform îndrumărilor ce s-au dat de Centrul eparhial, unele parohii au trimis şi direct ajutoare celor sinistraţi, în bani, alimente, şi haine înregistrând următoarele donaţii:

Din Protopopiatul Braşov

1. Parohiile Zărneşti I, II şi III: — un camion de haine şi alimente
2. Parohiile Blumăna I şi III: — un camion de haine şi alimente
3. Parohiile Tractorul I şi II: — un camion de haine şi alimente.

Din Protopopiatul Sălişte

1. Parohiile Orlat I şi II: — 1.838.000 lei
   8 tone grâu
   3,5 tone cartofi
   1 tonă porumb
   2,5 tone alimente (făină, carne, fasole, ceapă, morcov, slănină, etc.).
   8 mc. cherestea
   Îmbrăcăminte în valoare de cca 6 milioane lei
2. Parohia Apoldul de Jos: 800.000 lei
   17 tone alimente (cartofi, grâu şi porumb).
3. Parohia Fântânele:
   16 pături în valoare de 380.900 lei
   14 saci cu cartofi şi ceapă
   80 kg slănină
   40 saci cu haine
4. Parohia Poiana Sibiului:
   7.280.000 lei acordaţi lui Vonica Ion care a pierdut 1.600 de oi.
5. Parohiile Gura Râului I şi II: 1.300.000 lei
6. Parohiile Jina I şi II: 1.500.000 lei
7. Parohia Miercurea Sibiului: 2.050.500 lei
   şi importante cantităţi de alimente
8. Parohia Aciliu: 1.130.000 lei
9. Parohia Sibiel: 833 500 lei
   — diferite haine (800 kg)
   — alimente (200 kg)
   — grâu (1 sac)
   — cartofi (5 saci)

Protopopiatul Avrig:

1. Parohia Avrig: două camioane de alimente, încălţăminte şi îmbrăcăminte

Protopopiatul Mediaş

1. Parohiile: Păucea, Bazna, Veţel, Blăjel, Copşa Mică, Şeica Mare, Boarta, Târnava, Dumbrăveni I şi II şi Axente Sever: au trimis haine şi alimente

Protopopiatul Sibiu

1. Parohia Hipodrom IV Sibiu:
   — un camion cu 100 colete cu haine şi alimente
   — Un camion cu 250 colete haine
   — Un camion cu 110 colete alimente
   — 25 saci cu pâine proaspătă

Aşadar, în afară de alimente şi haine, contribuţiile în bani transmise direct de unele parohii totalizează suma de

. . . . .	15.898.500 lei
. . . . .	83.320.648 lei
TOTAL	99.219.148 lei

Î.P.S. Mitropolit ANTONIE mulţumeşte şi îi felicită pe toţi cucernicii preoţi din parohiile care au donat bani, alimente şi îmbrăcăminte pentru cei care au avut de suferit în urma inundaţiilor.

Dumnezeu să le răsplătească tuturor celor care au avut inimi milostive.

Permanenţa Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei SIBIU

† Pr. prof. univ. dr. ALEXANDRU MOISIU

În data de 6 februarie 1996 a trecut la cele veşnice, în urma unor suferinţe îndurate cu stoicism pr. prof. universitar dr. Alexandru Moisiu. Adormitul în Domnul a văzut lumina zilei în urmă cu mai bine de 80 de ani (s-a născut în 15 noiembrie 1915), la Bucureşti. După decesul timpuriu al ambilor părinţi, a fost crescut de bunicii săi după mamă, în satul Ţapu din judeţul Sibiu. A frecventat cursurile Liceului „Sf. Vasile" din Blaj (între 1928—1936) şi ale Academiei Teologice din aceeaşi localitate (între 1936—1938). Între 1938—1944 s-a aflat la Roma, studiind, în continuare, Teologia, la Colegiul „De Propaganda Fide". Aici şi-a luat licenţa ca şi doctoratul în Teologie, în 1944. Pe parcursul a încă doi ani (1944—1946) a făcut studii şi la Institutul biblic şi la cel de ziaristică „Pro Deo" din Roma.

Cu o astfel de zestre s-a întors în ţară, unde a funcţionat ca profesor de Religie la Liceul comercial de băieţi, din Blaj (1946/1947), apoi ca profesor de Latină şi Italiană la Liceul „Sf. Vasile" şi concomitent ca duhovnic al Internatului Acad. Teologice blăjene (1947/1948).

După evenimentele din 1948, se mută la Sibiu, unde îşi continuă activitatea didactică, de această dată la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. Rând pe rând, aici va funcţiona ca lector pentru Limba latină şi Limba franceză (între 1950—1961), conferenţiar la Istoria Artei creştine (1961—1967), duhovnic-conferenţiar (între 1967/1968) profesor titular la catedra de Liturgică, Pastorală şi Artă creştină (1968—1983).

Temeinica pregătire Teologică l-a ajutat să se încadreze organic în prestigiosul colectiv de cadre didactice pe care îl avea pe atunci Institutul Teologic Universitar din Sibiu. A fost iubit şi stimat de studenţi şi pentru blândeţea şi bunătatea sufletului său.

Concomitent cu activitatea didactică a desfăşurat şi o prodigioasă activitate publicistică. Încă la Roma fiind a publicat studiul mai extins: „De officio divino in Ecclesia romena", 1944, 68 pag. (o parte din teza de doctorat). Lucrarea este actuală între altele şi pentru a se vedea schimbările survenite în ritualul liturgic al Bisericii greco-catolice de azi. Alte lucrări: „Sfaturi omiletice şi pastorale în opera Sf. Grigorie Dialogul", în „Mitropolia Ardealului", nr. 1—2/1957, p. 101-118; „Sf. Grigorie cel Mare — îndrumător al vieţii preoţeşti", în „Studii Teologice", nr. 9—10/1958, p. 523—531; „Sf. Grigorie cel Mare — propovăduitor al păcii", în „Mitropolia Ardealului", nr. 1—2/1959, p. 96—104. O preocupare aparte a manifestat faţă de locul şi cinstirea Maicii Domnului în tradiţia creştină. În această direcţie a scris: „Cuvintele Maicii Domnului şi cuprinsul lor mariologic", în „Mitropolia Ardealului" nr. 5—6/1958, p. 398—414; „Ce învaţă Fer. Augustin despre Maica Domnului", în „Mitropolia Ardealului", nr. 3—4/1960, p. 231—252. „Din învăţătura mariologică a Sf. Chiril al Alexandriei", în „Mitropolia Ardealului", nr. 4—6/1961, p. 300—308; „Ce cunoaştem din Sfânta Scriptură despre Maica Domnului", în „Mitropolia Banatului", nr. 1—3/1972, p. 11—23.

Bun cunoscător al limbii latine, şi-a îndreptat preocupările faţă de literatura patristică apuseană. Pe lângă Sfântul Grigorie cel Mare, a cercetat viaţa şi activitatea Fer. Augustin şi a Sf. Ambrozie al Milanului. Pe amândoi i-a prezentat, în calitatea lor de păstori şi îndrumători ai vieţii creştine, publicând două studii în „Studii Teologice" nr. 9—10/1970, p. 637—648 şi nr. 3—4/1974, p. 176—183. În domeniul Liturgicei a scris despre: „Cultul Bisericii Anglicane contemporane", în „Studii Teologice" nr. 9—10/1971, p. 679—691. A fost de asemenea coautor al manualului de „Tipic bisericesc", publicat în 1976, la „Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă", Bucureşti (302). De numele părintelui profesor Alexandru Moisiu se leagă şi traducerea importantei opere: „Cartea Regulei Pastorale", aparţinând Sf. Grigorie cel Mare, care a apărut, la Sibiu, în 1987, în Editura Centrului mitropolitan (216 pagini).

Alte articole au apărut sub semnătura sa în „Telegraful Român" şi „Îndrumătorul bisericesc" de la Sibiu.

În memoria generaţiilor de studenţi, părintele profesor Al. Moisiu a rămas şi ca un predicator care mişca auditoriul până la lacrimi.

A fost şi un iubitor părinte de familie.

Prohodirea rămăşiţelor pământeşti ale adormitului în Domnul a avut loc în data de 8 februarie 1996, în catedrala mitropolitană. A fost de faţă Înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, care a rostit un cuvânt de omagiere a personalităţii celui mutat în corturile drepţilor. Î.P.S. l-a caracterizat pe părintele Moisiu ca pe un vrednic dascăl de Teologie, demn slujitor la altar şi statornic fiu al Bisericii noastre strămoşeşti.

Din partea Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna", cuvântul de omagiere a fost rostit de pr. prof. dr. L. Streza, succesorul său la catedră.

Cuvântul de despărţire adresat familiei a fost rostit de pr. T. Burcuş.

În soborul slujitor lor, s-au aliniat în jurul sicriului peste 20 de preoţi, dintre foştii studenţi ai părintelui profesor dr. Alexandru Moisiu, alături de profesorii din generaţia actuală.

Familia a pregătit, la cantina Facultăţii, îndătinata pomană.

Dumnezeu să-l odihnească şi cu drepţii să-l numere!

Pr. prof. Dumitru Abrudan

GHEORGHE CUNESCU

(Urmare din pag. a 3-a)

Părintele Gh. Cunescu, — cu care am colaborat la alcătuirea unei lucrări privind viaţa şi activitatea publicistică a p.c. pr. prof. publicist basarabean V. Ţepordei, — şi-a început activitatea publicistică încă din anii studenţiei 1935—36 la săptămânalul „Tribuna Tinerimii" din Chişinău, editat de un grup de studenţi teologi. Tot în această perioadă, avându-l ca profesor la facultate pe păr. Gala Galaction, acesta din urmă, intuind calităţile şi însuşirile sufleteşti deosebite ale studentului teolog Cunescu, nu numai că i-a acordat întreaga sa încredere şi bunăvoinţă, dar l-a şi împuternicit să-i descrie opera şi activitatea sa multiplă, ceea ce păr. George a reuşit, cu brio, publicând în diferite edituri, mai multe volume, din care noi vom enumera numai câteva: „O lume nouă" de Gala Galaction, (studiu introductiv şi antologic, Buc. 1970); „Gala Galaction: Bibliografie teologică bisericească" (Buc. 1979); „Eminescu în conştiinţa lui Gala Galaction" (Buc., edit. Academiei Rom. 1980); „Pe urmele lui Gala Galaction", (Edit. Sport-turism Buc. 1982); „Gala Galaction, cu binecuvântarea arhiep. Antim Nica" (Galaţi 198); Gala Galaction „Zile basarabene" (Edit. Ştiinţa, Chişinău 1993) şi alte lucrări ce sunt trecute la cota respectivă a Bibliotecii Academiei Române, de unde vom mai adăuga: Mihail Sadoveanu: „La centenarul naşterii sale" (Buc. 1980, B.O.R. nr. 11—12); O. Goga: „La centenarul naşterii sale" (în rev. B.O.R. nr. 3—4, 1981), având şi în manuscris: „Pe urmele lui I. Agârbiceanu" şi „Scoici cu mărgăritar", în care descrie viaţa şi opera unor mari scriitori români: T. Arghezi, O. Goga, M. Sadoveanu ş. a.

Nu putem trece cu vederea nici prodigioasa sa colaborare la diferite publicaţii bisericeşti şi laice ca: „Glasul Bisericii", „B.O.R.", „Mitropolia Olteniei", „Raza", „Telegraful Român", „Vatra", „Magazin Istoric", „Literatura şi Arta", etc., în care abordează diverse probleme bisericeşti şi literare aducând preţioase contribuţii la cunoaşterea vieţii şi activităţii multor personalităţi din Basarabia, ca: Mitropolitul Gurie, Episcopul Dionisie, poetul Alexie Mateevici, pictorul şi muzicianul M. Berezovschi ş. a.

Pentru activitatea sa neobosită ca devotat slujitor al altarului a fost distins cu „brâu roşu" de înalta stăpânire bisericească, iar datorită remarcabilei activităţi literare, a fost primit în urma recomandărilor făcute de istorici şi critici literari consacraţi ca Şerban Cioculescu, Ion Potopin şi alţii ca membru în Uniunea Scriitorilor din România. Tot ca o apreciere deosebită a vieţii şi activităţii sale, slujba înmormântării de la biserica Sf. Nicolae Vlădică" din Bucureşti la 31. dec. 1995 a fost onorată cu prezenţa unor distinse personalităţi clericale, în frunte cu Întâiul Stătător al Bis. Ort. Rom. Prea Fer. Păr. Patriarh Teoctist, însoţit de doi Prea sfinţiţi episcopi-vicari şi un sobor numeros de preoţi, prilej în care a fost evocată figura luminoasă a acestui confrate, a cărui generozitate, ospitalitate şi bunătate, precum şi muncă neprecupeţită, pe altarul Bisericii şi Patriei noastre nu le vom uita niciodată. Bunul Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Semnalăm... Semnalăm...

■ Elisabeth Behr-Sigel este o cunoscută teoloagă ortodoxă din Occident, autoare a multor scrieri de spiritualitate. Protestantă din Alsacia, s-a convertit la ortodoxie după ce a studiat teologia şi a fost atrasă mai ales de isihasm. A fost chiar profesoară la Institutul Teologic ortodox „Saint Serge", şi la Institutul catolic, ambele din Paris. Trăieşte încă (n. 1907 la Strasbourg). Am fost împreună la un Congres de spiritualitate în nordul Franţei, la Mânăstirea Mont-des-Cats şi m-a condus apoi la volan până la Paris.

În Franţa s-au făcut cunoscute câteva teoloage ortodoxe mari, printre care Myrrha Lot-Borodine (*La Deification de L'Homme*), Nadejda Gorodeţchi (cu un studiu important *Despre chenoză)* şi Elisabeth Behr-Sigel cu mai multe scrieri, printre care *Prière et Sainteté dans l'Église russe,* iar în ultima vreme cu o carte masivă despre *Slujirea femeii în Biserică.* De curând am primit o altă carte a ei: *Le lieu du coeur* (Locul inimii) cu subtitlul: *Initiation à la spiritualité de l'Église orthodoxe* (Iniţiere în spiritualitatea Bisericii Ortodoxe, Paris 1989, 158 p.).

Cartea este prefaţată de un cunoscut teolog ortodox parizian Boris Bobrinskoy şi este o încercare de trecere în revistă a problemei isihaste începând cu timpurile anahoreţilor, trecând prin Sinai, prin Ioan Scărarul, Simion Noul Teolog şi prin Muntele Athos în secolele XIV—XV (Grigore Palama). Un ultim capitol se ocupă de *„Renaşterea filocalică şi prelungirile ei în Rusia"*, tratând în acest capitol şi despre Paisie Velicicovski şi de înflorirea isihasmului în Moldova. Dar mai mult decât atâta nu spune. Îl afiliază pe Paisie aproape în întregime spiritualităţii ruseşti. Adevărul despre Paisie e că s-a format la Athos, dar s-a dezvoltat în Moldova, la Neamţu. Aici şi-a scris opera, aici a alcătuit *Filocalia* pe care a trimis-o în Rusia, aici se va naşte ideea care va crea Optina pe care o descrie şi din care s-a inspirat Dostoievski în *fraţii Karamazov.* Tot aici trebuie căutată şi geneza *Pelerinului rus,* operă anonimă celebră tipărită pentru prima oară în 1884 la Kazan, deci după Paisie, care moare la sfârşitul secolului al XVIII-lea la Neamţu.

Doamna Elisabeth Behr-Sigel, ca şi mulţi alţi occidentali, s-au ocupat cu predilecţie de spiritualitatea ruseacă, ignorând-o pe cea românească. Aceasta şi din cauză că la Paris s-au refugiat după revoluţia comunistă mulţi teologi ruşi, care au impresionat Occidentul şi care au redus întreaga Ortodoxie la Rusia. Printre ei Bulgakov, Berdiaev, Florenski, Florovski, Meyendorff, Schmemman, Bobrinskoy, Lossky, Evdokimov, Jean şi Pierre Kovalevsky, Kniazef ş. a. Nu e nimic rău în asta, dar a reduce întreaga ortodoxie la Rusia de dinainte de 1917, a ignora ortodoxia celorlalte ţări răsăritene a condus la o cunoaştere unilaterală a acesteia. Occidentul a putut fi indus în situaţia de a crede că Ortodoxia se reduce la Rusia.

Un ultim capitol al cărţii doamnei Behr-Sigel tratează, pe scurt şi problema *„Rugăciunii lui Iisus în Occidentul contemporan"* (p. 111—120), dar şi aici abordează mai întâi „rugăciunea lui Iisus" în emigraţia rusă (Vâşeslavţev, Cetfericov, Nadejda Gorodeţky). Din literatura occidentalilor îi alege tot pe cei care au tratat cu deosebire despre spiritualitatea rusească (Irenée Hausherr, Lev Gillet, Olivier Clément), ca şi cum Occidentul n-ar fi avut pe un Francisc din Assisi, pe Ioan al Crucii, pe Eckhart, pe Ioan Erigena Scotus, ca să amintim numai câţiva.

Occidentalii deveniţi ortodocşi au ajuns „mai catolici decât Papa". Convertiţi, ei au crezut că îşi demonstrează convertirea privind numai peste gard. Mai ales în spiritualitatea rusească!

La sfârşitul cărţii sale doamna Elisabeth Behr-Sigel adaugă un capitol scris de Kallistos Ware, episcop de Diokleia, profesor la Oxford, el însuşi convertit la Ortodoxie de la anglicanism. Am slujit doi ani la aceeaşi capelă ortodoxă din Oxford. E un teolog foarte informat, riguros, cu plete mari şi cu barbă în care n-au intrat niciodată foarfecile. Informaţia lui e mai largă, dar tot pornind de la izvoare ruseşti: Stareţul Hariton de la mânăstirea Valamo, arhimandritul rus Sofronie, Pelerinul rus, Nil Sorski, episcopul Teofan, Paul Evdokimov, stareţul Ambrozie, modelul stareţului Zosima din Fraţii Karamazov (o carte de un american, John B. Dunlop), Antonie Bloom şi, bine înţeles, Meyendorff şi Bulgakov.

Poate că în *Nota* aceasta a mea e evidentă şi o anumită tristeţe. Şi este. Tristeţea de a nu fi găsit în cartea doamnei Elisabeth Behr-Sigel nici un nume românesc. În Occident a fost tradus Părintele Stăniloae, şi a fost foarte cunoscut. A şi vorbit în Occident, la Oxford şi la Paris. Despre mişcarea filocalică românească a scris în franţuzeşte, în *Istina* de la Paris, şi în alte reviste arhimandritul Andrei Scrima, iar în *Collectanea Cisterciensia* din Franţa şi în *Eastern Churches Review* din Anglia a scris şi autorul acestor rânduri, atrăgând atenţia mai ales asupra spiritualităţii româneşti. O serie de conferinţe tot pe aceeaşi temă a isihasmului românesc a ţinut cel ce scrie acestea, şi în Spania, şi în Italia, şi în Belgia, şi în Germania. Şi totuşi rămân cunoscuţi peste tot doar ruşii. Spiritualitatea veche rusească a exercitat o atracţie deosebită care a estompat percepţia altor zone de isihasm răsăritean.

Poate că suntem şi noi vinovaţi.

Antonie P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

SIBIU

Fondator

Mitropolitul ANDREI ȘAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 143

SIBIU

1 și 15 martie

Nr. 9—12

1996

SFÂNȚA FECIOARĂ MARIA, NĂSCĂTOARE DE DUMNEZEU

Îndată după căderea în păcat a primei perechi de oameni, Dumnezeu a promis, că prin femeie va trimite un mântuitor (Facere 3, 15). În dorul după starea de fericire din Eden, la nașterea primului său fiu, Eva a crezut că a și dobândit pe mântuitorul făgăduit. O, dar fiul Cain (= dobândă) avea să fie ucigaș de frate; n-a putut să se mântuiască pe sine, dar să mântuiască pe alții! Tradiția mereu vie a omenirii a nutrit continuu nădejdea, că Ziditorul a toate își împlinește făgăduința Sa. Au trecut veacuri la rând, cu răscruci ale lor, până când proorocul Isaia, evanghelistul V.T., înainte cam cu 800 de ani a vestit nașterea din fecioară a Celui ce avea să mântuiască lumea, zicând: „Iată, fecioara va zămisli și va naște fiu și-i va pune numele Emanuil" (Isaia 7, 14) ce se tâlcuiește: „cu noi este Dumnezeu" (Matei 1, 23). Reiese deci, că Cel ce se va naște din fecioară va întruni în persoana sa natura dumnezeiască și cea omenească, fiind Dumnezeu și om. În tot decursul veacurilor, Dumnezeu a vegheat și a ocrotit cu mâna sa spița neamului din care avea să se nască Mesia. Sf. Fecioară Maria a fost prezisă prin graiul proorocilor. Juratu-s-a Domnul către David, zicând: „Din rodul pântecelui tău, așeza-voi ție urmași pe tron" (Psalm 132, 11) și iarăși: „Sămânța lui (David) va dăinui pururea și scaunul lui înaintea mea cât soarele" (Psalm 89, 37). „O mlădiță va ieși din tulpina lui Iesei", (tatăl regelui David) (Isaia 11, 1).

În iconomia divină, rol primordial i-a revenit Sf. Fecioare Maria ca printr-însa să vină în lume Fiul lui Dumnezeu, spre a se mântui prin El lumea. Sf. evanghelist Matei arată că s-au împlinit cele prezise, privind feciorelnica zămislire și nașterea de fiu din Sf. Fecioară Maria. La rândul său, sf. evanghelist Luca redă fapte și mărturisiri duioase, desprinse din gura Sf. Fecioare, privind zămislirea lui Iisus și genealogia lui, după mamă, care se trăgea din familia regelui David și — în ordine ascendentă — din părintele Avraam. Ne este redată icoana Sf. Fecioare Maria, plină de smerenie și nevinovăție, cu inimă curată și cu credință în Dumnezeu. Ea era o tânără orfană, din umilul orășel Nazaret, fiică a părinților săi, Ioachim și Ana, după tată din familia lui David, iar după mamă din semnția lui Levi. Vremurile grele prin care a trecut această familie, în timpul robiei babiloniene, vor fi determinat alunecarea ei în starea de sărăcie. Refugierea din Betleem la Nazaret s-a făcut pentru mai bună adăpostire, în ținut muntos, din calea urgiei lui Irod, care s-a căznit să șteargă orice urmă a dinastiei davidice.

Rod al rugăciunii și făgăduinței evlavioșilor săi părinți, la vârsta de trei ani, Maria a fost adusă la templu. Ca un măslin încărcat de rod, a ajuns lăcaș de virtuți, păstrându-și feciorelnic sufletul împreună cu trupul. Stăruind întru sfințenie, s-a arătat a fi templu minunat și sfânt al Celui prea înalt. Sânul său avea să primească pe Fiul lui Dumne-

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Petru Dumitreasă

Poezia miracolelor naturii la D. Ciurezu

Este uimitor, pentru cine a citit postumele ciureziene, să constate varietatea ariei tematice și stilistice a acestora. „Tradiționalistul" Ciurezu vede miracole pretutindeni, îndeosebi în minunile pe care le provoacă rotația anotimpurilor și reînvierea naturii. Uneori, el este de o suavitate rarisimă, ca în poezia pe care o publicăm mai departe.

Dr. G. Nistor

Magul

Zarzărul din curtea noastră
A-nflorit ca dintr-o vrajă
Astă noapte.

Și-am ieșit cu toți afară
Să-l privim.

Era alb, îngândurat,
Îmbrăcat în zori de zi
Și primăvară.
Ca un mire dintr-un basm
Necunoscut
Povestit acum întâia oară.

Parc-un miliard de fluturi
I-adormiseră pe ramuri
Și-un fum alb de albe vise
În coroana lui de mag
Înmărmurise.

Am privit cu toți minunea
Cu ochi mari de ne nțelesuri...

SFÂNTUL GRIGORIE PALAMAS

„DESPRE TREBUINȚA MĂRTURISIRII"

„Cuvântul de învățătură, care contribuie la mântuirea sufletelor noastre se aseamănă cu sămânța.

Precum țăranii, cei ce cultivă pământul, mai întâi ară ogorul cu plugul și abia apoi aruncă sămânța lor, tot așa și noi se cade mai întâi de toate să ne îngrijim și să ne pregătim pe noi înșine pentru a putea primi între noi sămânța cerească, adică, Cuvântul duhovnicesc care zidește.

Noi nu suntem ogoare neînsufletite și nesimțitoare precum acelea, așa încât să primim sămânța și să fim lucrate de către alții, noi dimpotrivă suntem ogoare însufletite, cu judecată, și trebuie ca noi înșine să ne pregătim prin pocăință pentru plugăria cea duhovnicească.

Începutul pocăinței și al plugăriei sufletului nostru este lucrul pe care l-au făcut cei care veneau la botezul lui Ioan deci aceea ce spune Evanghelistul că: „venind și botezându-se își mărturiseau păcatele lor" (Marcu 1, 5), așa încât mărturisirea păcatelor noastre este începutul cultivării sufletului nostru, începutul pocăinței și pregătirea pentru a putea primi întru noi sămânța mântuitoare a Cuvântului lui Dumnezeu.

Aratul ogoarelor se face de către țărani pentru a scoate rădăcinile sălbatice din adâncul pământului și pentru a le face prielnice să primească sămânța.

Tot așa face și mărturisirea în ogorul sufletesc al inimilor noastre: îl sapă, scoate din mărunțaiele lui patimile cele rele ce sunt ascunse acolo și-l face prielnic să primească semințele sfinte pentru a rodi cuvenitele virtuți.

Pentru că, așa precum pământul, după căderea lui Adam, în loc de cele firești o lăslea spini și alte plante sălbatice, tot așa și inima noastră n-a încetat să nască gândurile și patimile cele rușinoase ale răutății, precum și toate păcatele care izvorăsc din acestea.

Din acest motiv, frații mei, este neapărată nevoie ca fiecare dintre noi să aibă părintele său duhovnicesc, să vină către el cu credința, să-și mărturisească înaintea lui tot ceea ce a făcut în inima sa. Este nevoie să primiți vindecare de la părintele duhovnicesc, ca să smulgeți din sufletul vostru spinii și pălămida păcatului, care au fost hrănite de fiecare dintre voi prin viața de negrijă pe care ați dus-o.

Având deci auzul vostru aplecat spre cuvintele Sf. Duh, să primiți și să credeți tot ceea ce vă sfătuim noi părinții voștri duhovnicești spre folosul tuturor, și spre iertarea și binecuvântarea voastră duhovnicească.

Trebuie deci să vă împăcați cu Acela, care pentru nemăsurata Sa iubire de oameni, a plecat cerurile și s-a coborât și a pus cuvintele vieții și sămânța mântuirii în inima celor ce-L ascultă.

Deci nici unul dintre voi să nu rămână departe de Taina Sf. Mărturisiri care este începutul pocăinței. Pentru că, cum va putea cineva progresa mai mult, cum se va putea îmbogăți în mai bine sufletește dacă nu va ajunge nici măcar la începutul virtuților, adică la mărturisire?

Cel nemărturisit și nepocăit, precum am mai spus, nu este vrednic nici Cuvântul Scripturii să-l primească, cum deci va lua în el Trupul și Sângele lui Hristos de nu se va curăți mai întâi prin mărturisire și printr-o pocăință pe măsura păcatelor lui?

De aceea și marele apostol Pavel când mărturisește și poruncește așa: „Să se cerceteze însă omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului" (1 Cor. 11, 28—29), înțelege

(Continuare în pag. a 2-a)

Traducere de ierod.
Visarion Bălțat
„PATERIKI FILOKALIA"
vol. 6, Atena 1995

O adevărată cale către cer

Biserica-mamă și, în general, societatea românească, în ultima vreme sunt tot mai alarmate de ofensiva cultelor neoprotestante strânse în „Alianța Evanghelică din România", al cărei scop este de a rupe un număr cât mai mare din credincioșii Bisericii Ortodoxe în care ei s-au născut, au fost botezați și s-au mântuit de aproape două mii de ani.

E o realitate că Biserica creștină e divizată. „Și Cetatea cea mare s-a rupt în trei părți" (Apoc. 16, 19): Biserica Ortodoxă, Catolică și Protestantă. Ortodoxia, încă de la apariția reformei lui Luther și a altor reformatori, a luptat și luptă pentru a-și păstra identitatea, caracteristică ei. În contextul actual, Biserica Ortodoxă este chemată mai mult ca oricând să scoată în evidență „valorile mântuitoare ale Ortodoxiei", care sunt concepute în Biserica unică ce a umblat și umblă în unitatea Duhului Sfânt. Ea este chemată mai mult astăzi să facă publice aceste valori ale ei, care își găsesc o aplicare practică și eficientă în Crucea Domnului asumată ca mod de existență de către fiecare mădular al Bisericii. În Sfânta Cruce se ascunde sensul adânc al teologiei creștine, aspectul subiectiv al mântuirii noastre.

Simplu. Tu ești o viță în via lui Dumnezeu, sădită după concepția Bisericii Ortodoxe de Dumnezeu prin Iisus Hristos Mântuitorul. Îngrijirea însă o ai prin Apostoli și urmașii lor, adică prin preoția sacramentală. Aceasta, pe tine, ca pe o viță de vie, periodic, te curăță și te ridică sus pe arac și te întinde pe verticală și orizontală, ca să aduci rod.

Aceasta nu înseamnă că membrii Bisericii, mlădițele viței sunt absolut pasive, acționându-se doar din afară asupra lor. În cadrul preoției universale și al apostolatului laicilor, membrii Bisericii, credincioșii, ca mădulare vii în trupul lui Hristos, au un larg câmp de acțiune. La înmulțirea pâinilor, Sfinții Apostoli primeau pâinile și peștii din mâinile Mântuitorului și le dădeau altora, iar aceștia la rândul lor, la alții, în așa fel încât fiecare se făcea un purtător de hrană cerească, de Iisus Hristos.

A accepta acest mod de viață în Biserica lui Hristos, înseamnă a te lepăda de sine, a lua crucea și a-i urma Lui. Astfel ești răstignit împreună cu El, desprins de lumea păcatului și intrat cu El în zona cerului. Să ne silim să rămânem mereu în cerescul plai, trăind în legătura păcii și a dragostei cu toți cei din jurul nostru. Să păzim și să trăim poruncile dumnezeiești. Să priveghem cu post și rugăciune însoțite de faptele milei creștine. Să ne învrednicim prin părtășia cu Domnul Iisus Hristos să ajungem la purificarea noastră printr-o mai deasă spovedanie și împărtășire cu Trupul și Sângele Său. Acesta ne este antidotul spre întărire, spre luminarea minții și a conștiinței, spre îmblânzirea inimii și împărtășirea cu Sfântul Duh. Astfel devenim trup din trupul lui Hristos, dobândind simțămintele curate ale lui Hristos.

Credincioșii protestanți și neoprotestanți resping cultul Sfintei Cruci. Prin aceasta ei resping mântuirea lucrată pe plan orizontal în biserică, prin preoția special împuternicită de Domnul (preoția sacramentală) prin cuvintele: „Vouă vă este dat să cunoașteți tainele Împărăției lui Dumnezeu" (Matei 3, 13); „Luați Duh Sfânt, cărora veți ierta păcatele, se vor ierta..." (Ioan 20, 23); „Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în ceruri" (Matei 18, 18).

Cei ce au încredințări străine, respingând preoția sacramentală, resping și cele șapte Sfinte Taine, deci și Sfânta Împărtășanie. Iar unde nu este Sfânta Împărtășanie, nu este nici Hristos în toată strălucirea Lui, ci — vorba marelui Eminescu — „ziua scade, noaptea crește...".

Dar noi creștinii ortodocși să avem încredere și să ne înarmăm cu aceste mijloace duhovnicești, ostășești, precum ni se spune chiar de la Taina Sf. Botez, pe care sfânta noastră Biserică ni le pune la dispoziție spre mântuirea noastră și a semenilor noștri. Amin.

Arhim. Mina Dobzeu
Mânăstirea Sf. Ap. Petru și Pavel
Huși

MEDITAȚIE LA CANONUL CEL MARE

Între frumusețile cultului ortodox din perioada Triodului, strălucește în mod deosebit „Canonul cel Mare", al Sfântului Andrei Criteanul (+ 723).

Pe când ceilalți imnografi creștini compun canoanele Sfinților, inspirându-se din: răbdarea de oțel a mucenicilor, din nevoințele împinse „dincolo de puterile lor" a marilor cuvioși, din lupta fără preget a eruditilor ierarhi, contra ereziilor, ca și din credința curată și faptele bune ale creștinilor din toate timpurile, care au plăcut lui Dumnezeu, sau preamăresc importanța praznicelor respective din cursul anului bisericesc, renumitul autor al celui mai întins canon (250 tropare), recurge direct la Revelația Divină a Sfintei Scripturi.

Marele părinte bisericesc a ales atât din Vechiul Testament, cât și din Noul Testament, ceea ce este mai potrivit ca stimul de înălțare duhovnicească, strecurând în sufletul creștinului, roua binefăcătoare a pocăinței. El procedează ca un adevărat învățător al credincioșilor, punând față în față: fapta bună, cu fapta rea; virtutea cu viciul, pentru ca noi să cernem prin conștiința proprie, cele ce am lucrat în timpul vieții noastre. Scoțând în evidență, atât exemplele cele bune, cât și pe cele rele, personaje din Sfânta Scriptură, care au căzut în păcate grele, precum și personaje care au trăit ca niște făclii aprinse, el vrea să ne ajute să putem păși cu ușurință pe calea urcușului duhovnicesc al pocăinței.

Frământarea sufletească ce o provoacă și râvna ce o strecoară pentru dobândirea virtuților creștine, este scopul culminant al canonului: „Stai împotrivă și te luptă asupra patimilor trupești, ca Isus a lui Navi asupra lui Amalic". (Peasna a VI-a, tropar 11) sau: „Întoarce-te, căiește-te, descopere cele ascunse, grăiește lui Dumnezeu Cel ce știe toate". (Peasna VII, tropar 20). Așa cugetând în acel moment, simți cum se strecoară în suflet, hotărârea fermă de a rupe cu păcatul și de a începe o viață mai bună, mai conformă cu numele de creștin.

Ceea ce mișcă profund sufletul este modestia și scrupulozitatea, cu care marele imnograf, prin adâncirea ideilor pe toată întinderea canonului, a reușit să o prezinte atât de convingător, încât înmoaie și pe cea mai împietrită inimă, trezind-o din toropeala păcatului. Prin pocăință sinceră, orice creștin, indiferent de starea sa morală, poate deveni un „vas ales" al lui Dumnezeu. Aceasta o ilustrează cu multă tărie viața Sfintei Prea Cuvioase Maice Maria Egipteanca (+ 431) la care Sfântul autor se referă, adeseori, în cuprinsul canonului. Credinciosul este chemat să urce culmile desăvârșirii creștine, a asemănării sale cu Dumnezeu al Cărui Chip este (Facerea I, 26) și nicidecum să se prăbușească în prăpastia pierzării prin deznădejde: „Vino, ticăloase suflete, împreună cu trupul tău și te mărturisește Ziditorului tuturor și părăsește obiceiul cel mai dinainte" (Peasna I, tropar 11).

Smerenia este temelia și cununa oricărei creșteri duhovnicești, cu adevărat creștine, ideea fundamentală a canonului, mirul cel cu bun miros, sprijinul tuturor virtuților, care de fapt e și rădăcina viguroasă a vieții spirituale. Mântuirea este o clădire, care nu se ridică decât pe ruinile mândriei (Urmarea lui Hristos, pag. 51).

Învățăturile sunt variate și exprimate cu multă măiestrie. Frumusețea literară a fiecărui tropar din canon, măreția figurilor în care se exprimă gândirea, bogăția formulelor fără egal, reține atenția încordată și interesul viu al cititorului, cât și a celui ce îl ascultă cu atenție.

Canonul, pentru orice creștin, este un izvor de evlavie, un prilej de mare emoție religioasă. De aceea, are o mare rezonanță în sufletele credincioșilor, care doresc omorârea patimilor și iubesc frumusețea curăției morale.

În ultima parte a canonului ni se amintește de Înfricoșătoarea Judecată a lui Hristos, unde vom fi cercetați de tot ce am lucrat în această viață, când „toate tainele inimii noastre vor fi date pe față" (Evrei IV, 12) și zice: „Mintea s-a rănit, trupul s-a trândăvit, duhul s-a îmbolnăvit, cuvântul a slăbit, viața s-a ticăloșit. Sfârșitul este lângă ușă... ce vei face, când va veni Judecătorul să cerce ale tale"?. (Peasna IX-a, tropar 2).

În fine, cel ce a citit canonul, s-a pătruns adânc de mireasma învățăturilor ce le imprimă în suflet și multă vreme încă, va stărui ecoul frumuseții marilor virtuți ce le recomandă cu căldură. Credinciosul care a ascultat cu atenția cuvenită, nu va uita ușor emoțiile sufletești ce l-au cuprins, pe tot parcursul citirii canonului.

Pentru influența ce o exercită asupra sufletului și impresia puternică ce o lasă asupra tuturor, canonul cel mare se citește în Postul Sfintelor Paști, vreme potrivită pentru meditații duhovnicești și a îndreptării sufletelor.

Tipicul bisericesc prevede a se citi: luni, marți, miercuri și joi, din prima săptămână din post în patru stări, iar în întregime la Denia de miercuri seara din săptămâna a V-a din post.

Ierodiacon Ciobâcă Teofilact
Mânăstirea Putna — Suceava

Preotul și politica, în viziunea Episcopului Roman Ciorogariu al Oradiei

— Șaizeci de ani de la moartea lui (1936—1996) —

S-au împlinit, în anul acesta, în ianuarie, șaizeci de ani de la trecerea la cele veșnice a episcopului Roman Ciorogariu al Oradiei (1936—1966). Nu știm dacă această aniversare a fost reținută de oficialitatea bisericească. Credem însă că o personalitate de talia acestui episcop, ctitor și restaurator al Episcopiei ortodoxe române a Oradiei, atât de complexă, prezentă în aproape toate domeniile vieții obștești, merită a fi scoasă din uitare.

Ca un omagiu ce se cuvine a fi adus acestui episcop, care se întâmplă a cădea într-un an electoral, în care cetățenii țării, deci și preoții, vor fi chemați la urne pentru a alege pe cei ce vor conduce destinele poporului în următorii ani, este de folos să spicuim câteva din gândurile lui în legătură cu participarea clerului la viața politică. Ele sunt de folos și pentru zilele noastre, căci multe din problemele ce se puneau în vremea sa, dacă nu toate, sunt aceleași și azi.

Se știe că Roman Ciorogariu a fost, înainte de 1918, nu numai un ierarh de mare prestigiu, nu numai un pedagog și director al Institutului teologic-pedagogic din Arad, care a format duhovnicește generații întregi de preoți și învățători pentru toate județele de pe granița de vest a țării, dar și unul din marii luptători naționali, luând parte activă la activitățile ce urmăreau înfăptuirea idealului național, unirea tuturor românilor într-o țară liberă și independentă.

După 1918, Roman Ciorogariu, acum episcop al Oradiei, a înțeles că, în împrejurările existente în România Mare, rolul preoțimii este deosebit, în ce privește viața politică, de cel de dinainte de această dată. Preotul român era acum solicitat cu insistență să participe la viața politică, mai ales cu prilejul alegerilor. Ca unul care înțelegea prea bine încotro merg lucrurile și rostul acestor solicitări, lansează lozinca: **„Preoteni, da; înhămați partidelor, nu".**

Încă în 1922, într-un articol din „Legea Românească", organul oficial al eparhiei, descrie impresii de călătorie în București. A văzut preoți militanți la tribuna parlamentară... „nu-și puteau stăpâni nervii, pentru că politica se face prin nervi, ce-i aduceau în contradicție cu chipul senin al preotului și atrage asupra lui apostrofări jicnitoare pentru caracterul preoției". De astfel de situații căuta el să-și ferească preoții, pentru că, spunea el într-o altă scrisoare: „angajarea preotului la politica militantă ar fi o nouă spărtură în Biserică. Nu

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot prof. dr. Gheorghe Lițiu

Sf. Fecioară Maria, Născătoare de Dumnezeu

(Urmare din pag. 1)

zeu, căci — „Cel Prea Înalt întru sfinţenie sălăşluieşte“ (Isaia 57, 15).[1]

La vârsta de 15 ani, Sf. Fecioară Maria a ieşit din templu şi — spre a fi ocrotită — a fost logodită cu dreptul Iosif. Pogorând din cer, arhanghelul Gavriil i-a adus închinăciune, binevestindu-i, zicând: „Bucură-te, ceea ce eşti plină de dar, Domnul este cu tine. Binecuvântată eşti tu între femei... Nu te teme, căci ai aflat har la Dumnezeu. Iată, vei zămisli în sânul tău şi vei naşte un fiu şi vei chema numele lui Iisus. Atunci Maria a zis: Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu ştiu de bărbat? Răspunsu-i-a îngerul: „Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi Sfântul care se va naşte din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema... La Dumnezeu nimic nu este cu neputinţă“. Unde vroieşte Dumnezeu, biruiescu-se rânduielile firii (Irmos la Sf. Maria Mare). Cu inima plină de smerenie, s-a plecat atunci Sf. Fecioară în faţa voii divine, grăind: „Iată, roaba Domnului...“ (Luca 1, 28—38).

La puţin timp după binevestirea îngerului, Sf. Fecioară Maria s-a dus în Iudeia într-un oraş din ţinutul muntos, în casa rudeniei sale Elisabeta, căreia i s-a închinat. Elisabeta, înaintată în zilele ei, în stare binecuvântată, de şase luni, a exclamat atunci în faţa Mariei, zicând: „Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău. De unde mie aceasta ca să vie Maica Domnului meu la mine? Iată, cum au ajuns la urechile mele urarea ta, săltat-a pruncul de bucurie în pântecele meu“ (Luca 1, 39—44). Prin aceasta, potrivit numelui său, Elisabeta a adus prima mărturie, că Sf. Fecioară Maria a zămislit în pântece şi a fost aleasă să nască pe Fiul lui Dumnezeu; ea va fi deci Născătoare de Dumnezeu. Relatarea sf. evang. Luca ne prilejuieşte însemnata reflexie că Sf. Fecioară Maria va fi maică a lui Dumnezeu - Cuvântul, prin care toate s-au făcut din tot ce s-a făcut (Ioan 1, 3); ca urmare ea este Maica întregului neam omenesc. Asemeni rugului care ardea şi nu se mistuia (Ieşire 3, 2), Dumnezeu cel necuprins s-a sălăşluit în pântecele Fecioarei Maria, întrupându-se, fără însă a o mistui. „Cu adevărat, mare este taina creştinătăţii. Dumnezeu s-a arătat în trup...“ (I Tim. 3, 16) şi iarăşi: „Dacă a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul său, născut din femeie...“ (Gal. 4, 4). Acelaşi apostol Pavel a fost chemat spre vestirea Evangheliei, făgăduită de Dumnezeu prin prooroci, „despre Fiul său născut din sămânţa lui David, după trup“ (Rom. 1, 1—3).

Sfânta Tradiţiune, în mod categoric, o numeşte pe Sf. Fecioară Maria Născătoare de Dumnezeu. În simbolul credinţei niceo-constantinopolitan, mărturisim că Fiul lui Dumnezeu „pentru a noastră mântuire s-a pogorât din ceruri şi s-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara, şi s-a făcut om“. Sinodul al III-lea ecumenic, de la Efes, din anul 431, a hotărât că Sf. Fecioară Maria este Născătoare de Dumnezeu (= Teotokos) şi a combătut erezia lui Nestorie care susţinea că Sf. Fecioară Maria ar fi doar o născătoare de om (=antropotokos) şi, fiindcă cel născut dintr-însa este Hristos, ea ar fi născătoare de Hristos (= Hristotokos). Sinoadele ecumenice: al III-lea, al IV-lea şi al V-lea au hotărât şi au definit această dogmă, prin cuvinte ca acestea: „Mărturisim pe Sfânta Fecioară, Născătoare de Dumnezeu, din cauză că Dumnezeu-Cuvântul s-a întrupat şi s-a făcut om şi din însuşi momentul zămislirii şi-a unit sie-şi templul luat din ea“[2]. Sf. Ioan Damaschin arată că Dumnezeu-Tatăl a îngăduit ca Fiul Său să se întrupeze şi să se facă om, născându-se fără de tată, din femeie, Cel născut înainte de veci, fără de mamă, din Tată. În sensul propriu şi real Sf. Fecioară Maria, care a născut din ea pe Dumnezeu întrupat, este Născătoare de Dumnezeu şi maică a Creatorului.[3]

Din paginile Sf. Scripturi se desprind cu claritate duioasele simţăminte de mamă ale Sfintei Fecioare Maria, faţă de Unul născut Fiul său. S-au văzut aceste simţăminte, în timpul fragedei pruncii a lui Iisus. Ea n-a stat la îndoială să plece, în puterea nopţii, pe îndelungi şi grele cărări, în Egipt, spre a-l salva pe prunc de mânia lui Irod care îl căuta să-l omoare (Matei 2, 13—14). În mod pregnant s-au văzut simţămintele de mamă în momentele de amare suferinţe ale lui Iisus, pe drumul Calvarului, când toţi l-au părăsit. Până astăzi se poate vedea marcat în piatră locul unde Sfânta Fecioară Maria a ieşit în calea Fiului său, spre a-i aduce mângâierea de mamă. Scutită de dureri, când a născut pe Fiul său, Sf. Fecioară, adânc îndurerată, pe Golgota a suferit în inima ei toate patimile răstignirii pe cruce ale lui Iisus. S-au împlinit atunci cele prezise de dreptul Simeon, că prin sufletul ei va trece sabie (Luca 2, 35).

În Biserica noastră dreptmăritoare, nici un ansamblu de laude şi preamărire a lui Hristos-Dumnezeu nu se încheie fără epilogul de cinstire adus Născătoarei de Dumnezeu. În cadrul sf. Liturghii, axionul este un imn, în care creştinătatea o venerează prin cuvinte de laudă şi o fericeşte pe Născătoarea de Dumnezeu şi Maica Dumnezeului nostru.

O altă formă de cinstire a Născătoarei de Dumnezeu este închinarea ce i se aduce în faţa icoanelor ce o reprezintă. În locaşurile de închinare, pe catapeteasmă, icoana Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu este în stânga uşilor împărăteşti. Pe uşile împărăteşti este zugrăvită icoana Bunei Vestiri, ca simbol că printr-însa s-a anunţat deschiderea porţilor împărăţiei cerurilor.

În tezaurul artistic al vechilor biserici de lemn, întâlnim icoane ale Bunei Vestiri, cu elemente tradiţionale, de factură bizantină, caracterizate prin figuri ascetizate, ca dovadă a legăturilor pe care arta bisericească din Transilvania le-a întreţinut cu cea din afara arcului carpatic. Icoane ale Bunei Vestiri ne sunt mărturii ale legăturilor artistice, pe care zugravii din Maramureş le-au avut cu cei din Ţara Moldovei. Exemplu grăitor îl constituie pictura uşilor împărăteşti a bisericii de lemn din Onceşti, de pe Iza, datând din anul 1621. Icoana Bunei Vestiri este plasată în partea superioară a uşilor împărăteşti. În cele patru compartimente inferioare sunt reprezentaţi evangheliştii, în poziţie de lucru, primii trei pe fundal cu decor arhitectonic, iar sf. Ioan la intrarea într-o peşteră, dictând ucenicului său Prohor textul evangheliei.[4]

Icoana Bunei Vestiri din biserica de lemn din Hărniceşti a Maramureşului datează de la finele sec. al XVII-lea. Sf. Fecioară este plasată într-o arcadă. Cu mâna dreaptă, îngerul indică în sus, spre Sf. Duh care se pogoară, în chip de porumbel, deasupra unui brâu de nori. Feţele personajelor sunt stilizate. Costumele sunt de culoare roşie, de nuanţe până la roşu spălăcit, drapate de falduri. Pe fundalul icoanei este un peisaj schematizat, cu case şi biserici monumentale, care atestă înrâuriri renascentiste. Pe fondul tradiţional ortodox, se resimt componente apusene.[5]

În icoana pe sticlă a Bunei Vestiri, din Făgăraş, datând din anul 1866, păstrată la Muzeul de artă populară din Bucureşti, sf. Fecioară Maria este înfăţişată la rugăciune, cu cartea deschisă la paginile Bunei Vestiri, într-un cadru de unde se vede cerul înstelat. Îngerul ţine în mâna stângă o floare, drept simbol al curăţiei şi fecioriei, iar cu dreapta arată spre Sf. Duh, care dintru înălţime înstelată, deasupra unui brâu de nori, trimite spre Sf. Fecioară razele sale de lumină, sfinţitoare.[6]

O icoană pe sticlă, din zona Sebeş-Alba, Laz (Laz, picior de rai, era numit pe vremuri de localnici), datând din sec. al XIX-lea, reprezintă Buna Vestire, cu aceleaşi personaje, pe fundalul arhitectonic cu trei arcade. Aceeaşi prezenţă evlavioasă a Sf. Fecioare, la rugăciune, în faţa cărţii deschise. În mâna dreaptă, îngerul ţine o frumoasă floare de crin, iar cu stânga indică pe Sf. Duh, în chip de porumbel, ale cărui raze de lumină coboară până la nimbul Sf. Fecioare. În îmbrăcămintea personajelor predomină verdele şi roşu. Feţele personajelor, cu ochi mari, sunt deosebit de expresive. Nimburile şi încălţămintea îngerului sunt aurite.

Din asemănările ce se desprind din ultimele două icoane ce reprezintă Buna Vestire, reiese probabilitatea ca pictura din zona Sebeş-Alba să se fi dezvoltat în legătură cu cea din zona Sibiului şi indirect — cu cea de la Nicula.[7]

Din considerentele asupra acestor icoane, reies legăturile continui şi trainice ale Ortodoxiei româneşti de pe tot întinsul Daciei străbune. În cele de mai sus, e vorba de legături artistice bisericeşti, pe filiera: Ţara Moldovei, Maramureşul, Nordul Ardealului (cu Nicula), Sudul Ardealului (cu zona centrală a Sibiului).

O, dar nu sunt puţini cei care hulesc sfintele icoane şi sfânta cruce şi nu o cinstesc pe Sf. Fecioară Maria, după care au suspinat proorocii, i s-au închinat îngerii, păstorii şi magii, sfinţită fiind de Duhul Sfânt.[8] Unii ca aceştia — cu aere de aşa zişi „evanghelizatori“ — caută să facă prozeliţi la învăţătura lor rătăcitoare de suflete. În predica sa de pe munte, Mântuitorul Hristos a lăsat îndemnul său, grăind: „Feriţi-vă de profeţii mincinoşi... După roadele lor îi veţi cunoaşte... Nu se poate pom bun să facă roade rele, nici pom rău să facă roade bune“ (Matei 7, 15—18). Dreptmăritorii creştini o laudă şi o cinstesc pe Sf. Fecioară Maria, mijlocitoare la Fiul său şi Dumnezeul nostru, pentru tot su letul obidit şi încercat, pe valurile acestei vieţi.

Împreună cu Luceafărul poeziei noastre, de la a cărui naştere sunt 146 ani, să o venerăm pe Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, cu smerenie grăind: „Privirea adorată / asupră-ne coboară / O, Maică Prea curată, / şi pururea Fecioară Marie!

1 Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, ed. a III-a, trad. de D. Fecioru, Bucureşti, 1993, p. 171.

2 Andrutsos H., Dogmatica, trad. de D. Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 199.

3 Sf. I. Damaschin, op. cit., p. 171—172.

4 şi 5 Porumb M., Icoane din Maramureş, Cluj-Napoca, 1975, p. 13—14 şi planşa 26.

6 şi 7 Irimie C, Focşa M., Icoane pe sticlă, Bucureşti, 1969, p. 18 şi 13, planşa 106 şi p. 11.

8 Mladin Nicolae, Bucură-te Mireasă pururea Fecioară, Sibiu, 1945, p. 22.

Sublinieri pe marginea câtorva manuscrise muzicale de sorginte bizantină aflate în Şcheii Braşovului — sec. XIX

Ca cea mai veche şi valoroasă bibliotecă „a unei instituţii româneşti ardelene“ (Ion Muşlea, **Contribuţii la cunoaşterea bibliotecilor româneşti ale oraşelor din Transilvania — până la Unire**, Cluj, 1935, p. 5), biblioteca Muzeului bisericii Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului reprezintă pentru zilele noastre un tezaur purtător de istorie şi cultură strămoşească inconfundabilă. Faptul că în cercetările noastre, ale confraţilor noştri, s-au putut identifica aici câteva manuscrise cu notaţii şi însemnări muzicale nu poate conduce la ideea că este vorba doar de un fenomen izolat ci, în mod cu totul special, de o şcoală cu îndelungată tradiţie care a dat interpreţi şi creatori de muzică psaltică de înalt nivel profesional (Constantin Catrina, Mihai Manolache, **Şcoală şi dascăli de psaltichie în Şcheii Braşovului**, în **Studii de muzicologie**, vol. X, Bucureşti, Editura Muzicală, 1974, p. 147—160).

Desigur, însemnările noastre nu pot continua fără măcar a cita doar o parte din contribuţiile bizantinologilor români contemporani vis-à-vis de valorile perene ale acestui spaţiu cultural-artistic românesc de cinci ori secular: mai întâi trebuie menţionat Dr. Sebastian Bucur-Barbu cu excepţionalul studiu **Ioan sin Radului Duma Braşoveanu (S udii de muzicologie**, vol. X, Bucureşti, Editura Muzicală, 1974, p. 161—221), apoi Gheorghe Ciobanu cu **Muzica românească în secolul activităţii coresiene** (C m dava, vol. XIII, Braşov, 1983, p. 99—104), Titus Moisescu cu **Anton Pann** (**Ţara Bârsei** — serie nouă, Braşov, nr. 1, 1990, p. 105—115) dar şi Ioan Gh. Pop escu cu teza de doctorat, **Biserica Sfântului Nicolae din Şcheii Braşovului, centru de cultivare a muzicii bisericeşti bizantine tradiţionale.** Dar mai trebuiesc avute în vedere şi alte câteva articole şi serii de documente datorate lui Ioan Colan, Emil Micu, Vasile Oltean, Mihai Manolache şi alţii.

În secolul trecut a plecat de la Sinaia, peste munţi, în Şcheii Braşovului, un psalt, un creator de muzică de tradiţie bizantină, un poet după cum ni-l prezintă Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului (**Clerici creatori de cultură şi spiritualitate încrucişându-se pe podurile Prutului, în Telegraful român,** Sibiu, nr. 13—14, 1 aprilie 1993, p. 1), anume Varlaam Barancescu (n. 29 I 1808, Co ingheni, jud. Hotin — m. 12 I 1894, Mânăstirea Ciolanu, jud. Buzău). Acest călugăr dotat, un creator al timpului său, excelent monografiat de Gabriel Cocora (**Glasul Bisericii,** Bucureşti, nr. 5, 1958, p. 457—473) a servit strana dreaptă de la biserica Sf. Nicolae din Şchei — Braşov timp de 10 ani (1839—1849), perioadă în care a fost şi dascăl de muzică la şcoala de pe lângă ctitoria voevodală; lui George Ucenescu (1830—1886) i-a fost, între anii 1839—1844, primul îndrumător chiar dacă Anton Pann lasă să se înţeleagă, într-o scrisoare trimisă Comitetului parohial de la Sf. Nicolae, că tehnica paralaghiei după care a fost pregătit acesta nu ar fi fost de o calitate superioară (**Acte, documente şi scrisori din Şcheii Braşovului,** Bucureşti, Editura Minerva, 1980, p. 225. Text ales şi stabilit, note de Vasile Oltean. Prefaţă de Alexandru Duţu).

După câte l-am studiat noi dar mai ales şi pentru motivul că Varlaam Barancescu este trecut în lista „cinstitilor abonaţi şi ajutători la tipărirea cărţilor musico-eclesiastice“ cu un număr de două exemplare din **Bazul teoretic şi practic**... al lui Anton Pann (**Op. cit.,** p. 227) — se poate aprecia că muzicianul peregrin, să nu uităm că numele lui se întâlneşte în documente ale mânăstirilor Neamţ (1853), Bogdana (1857—1859), Buzău (1859—1860), Sinaia (1862—1863), Ghighiu (1864—1869), Brezoi (1871), Ciolanu (1872—1894), a fost un dascăl şi un creator devotat aspiraţiilor vremii sale privitoare la marea acţiune de „românire“ a muzicii bisericeşti din spaţiul nostru strămoşesc.

Într-un mănunchi de manuscrise aflate în Schei, despre care am dat câteva lămuriri cu ceva timp mai în urmă (**Muzica psaltică în biblioteca muzeului din Şcheii Braşovului,** în **SCIA**, Bucureşti, nr. 1, 1972, p. 37—44) se pot studia astăzi câteva pagini muzicale semnate de Protosinghelul Varlaam Barancescu şi anume: **Cinstitul Paraclis I** şi **Cinstitul Paraclis II.** Dar inventarele mai vechi ale pomenitei instituţii au notificat acele hrisoave muzicale ca aparţinând lui „Vasile Saftu cantori“. Desigur, o eroare. Dezlegând adevărata lor provenienţă credem că am făcut lumină şi dreptate în seama celui care a nevoit la dezvoltarea tradiţiei cântării psaltice aici peste Carpaţi.

Că Varlaam Barancescu a fost un creator de talent ne-o mărturisesc şi alte câteva însemnări datând din jurul anului 1850 şi prin care copistul anonim a ţinut să menţioneze: „Alte heruvice frumos compuse şi introduse de Sfinţia sa Părintele Varlaam Ieromonahul“ sau „Slavoslovie pe Glas leghetos facerea lui Varlaam Monahul din Sfânta mânăstire Sinaia“ (**Floarea cântărilor,** vol. I, ms. în Bib. muzeului din Şchei — Braşov).

*

În 1982 a fost inventariat în biblioteca de la Sf. Nicolae din Braşov un manuscris muzical, cu text în chirilică, donaţia braşoveanului Nicolae Tiu care la rându-i primise volumul cu peste 50 de ani în urmă de la Papadopulos, cântăreţ al bisericii greceşti „Sf. Treime“ din oraşul de la poalele Tâmpei. Bine conservat, legat în coperţi de carton îmbrăcate în pânză de culoare maron închis, cotorul manuscrisului, împărţit în cinci segmente egale proiectează un anume: **N. P. Charalampiu.** Evident, numele acesta poate fi al unui creator de muzică bizantină, al unui copist dar şi al unei persoane care îl va fi comandat pentru sine. Spuneam cu ceva timp în urmă că manuscrisul acesta poate fi pus în legătură fie cu o colportare a lui de către George Ucenescu sau, mai plauzibil, de către Varlaam Protosinghelul. Coroborând însă informaţiile mai vechi cu ceea ce va nota Şerban Cioculescu despre Nicon Popescu, stareţ al mânăstirii Sinaia (**România literară,** Bucureşti, nr. 295, 1986, p. 7) ipoteza noastră, iată, poate fi uşor ameliorată. Încercăm deci să credem că manuscrisul acesta, inventariat sub nr. 2652, a aparţinut arhimandritului Nicon Popescu (1855—1909) de la mânăstirea Sinaia şi, în acelaşi timp, reprezintă o mărturie autentică a relaţiilor istorice şi religioase ce au dăinuit între românii de pe ambele versante ale Carpaţilor, a legăturilor lor permanente cu centre de cultură muzicală psaltică precum Târgovişte, Câmpulung Muscel, Argeş, Râmnicu Vâlcea, Buzău, cu mânăstirile din Moldova şi Ţara Românească şi bineînţeles cu Bucureştiul.

Prin aceste câteva însemnări am dorit să atragem atenţia asupra unui important domeniu al culturii şi artei româneşti, cu adânci reverberaţii în cultura noastră veche, şi anume acela al muzicii psaltice de sorginte bizantină. Investigarea unor astfel de manuscrise sau însemnări ale veacurilor trecute ne vor apropia în mod concret de înţelegerea şi însuşirea acestei arte profesionale, de participarea şi nevoirea noastră la strana Bisericii Ortodoxe Române, dându-i curata şi originala ei interpretare.

Constantin CĂTRINA

Preotul şi politica...

(Urmare din pag. 1)

politică de partid ci politică patriotică, unde toate partidele trebuie să se întrunească. Politica desparte pe frate de frate şi pe fiu de tată; este focarul tragediei poporului. Un vis milenar ni s-a împlinit şi iată cum politicianismul sfâşie trupul plăpând al României Mari“ — scria el în 1922, şi continua: „în locul graniţelor geografice se ridică graniţe politice... nici preoţimea n-a rămas neatinsă de furia electorală“. Celor ce-i aminteau de activitatea lui politică din trecut, bătrânul episcop le răspundea: „poporul nostru (din Ardeal) era obişnuit a merge la urnă ca la un sanctuar al naţiunii sub conducerea preoţimii şi a intelectualilor în care vedeau pe tribunii lor“. Politicienii de azi „trezesc instinctele mulţimii“ şi apără interese egoiste; el nu se sfieşte a-i numi „desfrânaţi politici“ — expresie tare, dar cei ce au apucat acele vremuri ştiu că este întemeiată pe realităţi triste.

În anii 1928—29, odată cu marea criză economică mondială, resimţită puternic şi la noi, s-au înteţit şi luptele electorale. Episcopul Roman ia măsura de a îndruma şi a cere oficial clerului din eparhie să demisioneze din partidele politice la care ar fi eventual înscrişi. N-au întârziat protestele agenţilor politici locali. Un profesor din Oradea combate pe episcop în presă afirmând că el nu poate lua preotului un drept pe care i-l dă statul. Răspunsul acestuia nu se lasă aşteptat. El vine tăios ca un cuţit menit să spargă buboiul: „Preotul trebuie să rămână părintele tuturor partidelor şi nu calul de bătaie al unui partid“. Astfel, cei ce căutau să găsească în atitudinea episcopului Roman o contradicţie sau o inconsecvenţă în domeniul activităţii politice, se o teneau în zadar. El demonstra cu argumente ce nu puteau fi răsturnate, că altceva a fost activitatea politică, a sa şi a celorlalţi intelectuali români din Transilvania înainte de 1918, şi cu totul alta era lupta politică dintre partidele din România întregită. Atunci se mergea la urnă „ca la un sanctuar“, fiindcă era vorba de fiinţa neamului, de libertatea şi drepturile lui încălcate de asupritori; acum se luptau agenţii electorali... Nu mai curge sângele războiului dar curg durerile războiului politic de-a lungul şi de-a latul satelor şi oraşelor. Politica îşi are şi ea jertfele sale omeneşti“. Calea vindecării relelor din societatea românească de atunci (şi de ce nu şi a celor de azi?) o arăta episcopul Roman în întărirea credinţei. Cu alt prilej spunea: „locul nostru (al clericilor) e la îngrijirea sufletelor, ca nici unul să nu piară; la leagănul copiilor, la patul bolnavilor, la amvon, la adâncimile sufleteşti, la paza pravilei, c-aşa-i legea din bătrâni; din bătrâni, din oameni buni“.

Merită a fi reprodus aci ultimul aliniat din splendidul testament al lui Roman Ciorogariu care sintetizează toată concepţia episcopului Roman în problema participării clerului la viaţa politică: „Tuturor zic, ziditi Biserica în suflete şi clădiţi România nouă pe această Biserică — mamă a naţiunii române. Fiţi buni creştini şi buni români, căci acestea două una sunt. Iată, sufletul pe care vi-l las vouă tuturor moştenire. Prin el doresc să rămân între voi, primiţi-l cu acea iubire, cu care eu vi-l transmit, nu ca un cult (al personalităţii — probabil) ci ca o călăuză pentru cei ce vor să umble pe jos pe urmele lui Hristos“.

Ar fi cu totul greşit să se creadă că prin această evocare am urmări să pledăm pentru ca preoţimea să se izoleze, ca într-un „turn de fildeş“, de viaţa obştească a poporului din care face parte ca cetăţean, pe care-l păstoreşte. În tradiţia istorică a poporului nostru întâlnim la tot pasul domnitori care au avut alături de ei, sfetnici, clerici. Chiar între cele două războaie, în senatul României s-au aflat feţe bisericeşti şi ştim că aceştia n-au stat degeaba acolo. Putem citi şi azi intervenţiile episcopului Roman şi ale altor ierarhi în dezbaterile diferitelor proiecte de legi, ca acel răsunător discurs la legea cultelor din 1925, care a uimit pe ascultători. Avem şi azi clerici în corpurile legiuitoare, dar ni se pare că, unii cel puţin, reprezintă şi sunt aleşi în cadrul unor partide politice. De aceea glasul lor nu răsună în apărarea intereselor şi problemelor Bisericii, şi — slavă Domnului! — sunt destule.

În toată activitatea noastră pastorală, ca şi în problemele vieţii sociale, să cerem de la Dumnezeu să ne dăruiască duhul discernământului, al deosebirii duhurilor, al înţelepciunii, al dragostei de patrie şi popor, prin care să ne dovedim slujitori ai binelui obştesc şi ai mântuirii sufletelor.

Sfântul Grigorie Palamas...

(Urmare din pag. 1)

că Trupul acesta care este în afară de orice păcat nu va primi să locuiască într-un om care are părtăşie cu păcatul.

Într-adevăr. Dacă nici mâinile tale nu le poţi să le ridici către Domnul şi să te rogi când nu eşti lipsit de păcate (1 Tim. 2, 8) şi dacă nu avem nici o îndrăzneală către Dumnezeu când nu avem o conştiinţă nepătată (1 Ioan 3, 21), cum oare vom primi întru noi pe Însuşi Domnul?

Cum Trupul Lui se va uni cu al nostru, dacă nu ne vom spăla păcatele noastre prin mărturisire, înainte de a ne împărtăşi? Dacă mai întâi nu ne vom curăţi de necurăţia sufletului nostru prin milostenie, prin înfrânare, prin rugăciune şi prin zdrobire de inimă şi prin alte fapte ale pocăinţei cum ne vom împărtăşi?

Domnul nu va primi nici un dar de la tine dacă nu vei fi curat (Matei 5, 24). Cum crezi tu deci că Acela îţi va da ţie Trupul Său spre mâncare, dacă nu te vei fi curăţit mai întâi prin mărturisire şi prin pocăinţă?

Ce zici oare?

Domnul, nici poruncile Sale nu vrea să fie rostite cu gura necurată, pentru că zice psalmistul, „iar celui rău îi va zice Dumnezeu: „la ce propovăduieşti poruncile Mele şi pentru ce porţi legea Mea în gura ta, că doar tu urăşti învăţătura Mea“ (Ps. 49, 16). Nici poruncile Lui n-ai voie să le rosteşti cu gura necurată, oare-ţi va da ţie Trupul Său în gura ta?

Pentru aceasta fraţii mei să ne curăţim noi întâi trupul şi gura, cugetul şi mintea. Să ne apropiem abia după aceea cu cuget paşnic şi curat de dumnezeiasca împărtăşanie. Dacă ne împărtăşim cu suflet necurat, fără să ne fi mărturisit, fără să fi primit iertare de la duhovnic, căruia i s-a dat de la Dumnezeu puterea „de a lega şi dezlega“, dacă ne vom împărtăşi mai înainte de a ne întoarce către Domnul, mai înainte de a ne îndrepta prin evlavie, atunci să ştim că ne împărtăşim cu nevrednicie, spre osândă şi spre munca de veci. Făcând aşa, atunci îndepărtăm de la noi milele marelui Dumnezeu şi îndurarea lui faţă de noi, pentru că zice apostolul, „cu cât mai aspră fi-va pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu şi a nesocotit sângele testamentului cu care s-a sfinţit şi a batjocorit duhul harului“ (Evrei 10, 29).

Să ne cercetăm deci pe noi înşine şi să ne facem vrednici Preacuratelor Taine prin pocăinţă. Să ne predăm pe noi înşine Aceluia care are singur puterea să ne prefacă din nevrednici în vrednici şi aşa să ne apropiem de Sf. Taine cu nădejde şi credinţă nestrămutată luând aminte nu numai la cele ce le vedem ci mai cu seamă la cele pe care nu le vedem. Pentru că Sfânta Pâine este o catapeteasmă ce ascunde în ea însăşi dumnezeirea. Aceasta o gândea şi dumnezeiescul Pavel când scria că Domnul Iisus „a înnoit pentru noi calea cea nouă şi vie prin catapeteasmă adică prin Trupul Său“ (Evrei 10, 20). Deci fraţii mei spre dumnezeiasca împărtăşanie „să ne apropiem cu inima curată, întru plinătatea credinţei, curăţindu-ne prin stropire inimile de orice cuget rău şi spălându-ne trupul în apă curată. Şi să luăm seama unul altuia, ca să ne îndemnăm la dragoste şi la fapte bune“ (Evrei 10, 22—23).

CRUCEA, SIMBOL AL SUFERINȚEI

„Oricine voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie" (Marcu 8, 34).

În Duminica a III-a din Postul Mare, Biserica drept-măritoare înalță înaintea creștinilor chipul sfintei și de viață făcătoarei cruci. Credincioșii sunt invitați pe de o parte, să se conștientizeze de jertfa mântuitoare a Răscumpărătorului nostru Hristos-Domnul, iar pe de altă parte, să se întărească în drumul mântuirii lor meditând la înțelesurile crucii.

În sens material Sfânta Cruce este Altarul Noului Legământ, este Altarul sfințit prin sângele dumnezeiescului Mântuitor. Pentru aceasta este cinstită de creștini, căci a devenit **„steagul"** (Isaia 5, 26) de biruință al Bisericii creștine și **„armă asupra diavolului"**. Crucea a devenit și este, pentru cei care cred și urmează pe Mântuitorul Hristos, **„puterea lui Dumnezeu"** (I Cor. 1, 18). Este semnul prin care omenirea este chemată la mântuire.

Cuvântul cruce are însă și un înțeles duhovnicesc; crucea-simbol al suferinței. Într-un asemenea sens a fost folosit de Mântuitorul cuvântul cruce în îndemnul: **„Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie"** (Marcu 8, 34). În acest sens crucea a fost purtată de toți înaintașii noștri în dreapta credință, suportând necazurile cu privirile îndreptate spre Crucea și Învierea Domnului. Ceea ce ne caracterizează atenția, dintru început, este faptul că această chemare este adresată de Mântuitorul Hristos nu doar Sfinților Săi ucenici și apostoli, ci și mulțimilor. Cuvintele acestea se adresează deci fiecărei conștiințe creștine, se îndreaptă spre mințile și inimile tuturor. Universalitatea acestei invitații se întemeiază în primul rând pe adevărul potrivit căruia: **„Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină"** (I Tim. 2, 4), iar în al doilea rând Mântuitorul se adresează tuturor deoarece suferința este o realitate prezentă în viața fiecărui om.

Luarea propriei cruci, adică suportarea și comportarea față de suferințe ca un adevărat creștin, este posibilă numai după ce în viața credinciosului a avut loc lepădarea de sine. Lepădarea de sine înseamnă lepădarea de egoism, renunțarea la sinea păcătoasă și apoi păsirea pe calea virtuților.

Suferințe sau necazuri brăzdează viața fiecărui om (Iov 14, 1). Însă viața umană este presărată și cu bucurii, cu momente de fericire și mulțumire. Chiar și în viața pământească a Mântuitorului Hristos între naștere și slăvita Sa înălțare la cer străjuiește ca un pisc al suferinței Golgota cu patimile și jertfa răscumpărătoare a Domnului. Dar viața Mântuitorului nostru a cunoscut și momentul schimbării la față și măreția învierii din morți.

Potrivit învățăturii creștine suferința este una dintre dimensiunile fundamentale ale vieții umane. Suferința a apărut în creație ca un incident, ca o consecință a folosirii în sens negativ a voii libere. Suferința este ceva rău, este o realitate care a apărut datorită păcatului (Facere 3, 16). Dumnezeu îngăduie suferința — căci respectă voia liberă a omului — dar nu este El izvorul ei, precum nu este nici autor al răului (Iov 34, 12). **„Omul își naște singur suferința, precum vulturii se ridică în aer, prin puterile lor"** (Iov 5, 7).

Există suferințe în lume, fiindcă există păcate. Revelația vechi-testamentară ne descoperă că: **„nedreptatea este adevărata cauză a suferinței"** (Iov 36 21), iar Sf. Ap. Pavel mărturisește cu claritate: **„plata păcatului este moartea"** (Rom. 6, 23) sau **„Printr-un om a intrat păcatul în lume iar prin păcat moartea"** (Rom. 5, 12). Ne îndreptățește să susținem că păcatul este cauza suferințelor și întrebarea pusă Mântuitorului de Sfinții Apostoli când au văzut un orb din naștere: **„Învățătorule cine a păcătuit: acesta sau părinții lui, de s-a născut orb?"** (Ioan 9, 2). Atunci prin răspunsul Său, Hristos Domnul a descoperit încă un sens al suferinței: **arătarea lucrurilor lui Dumnezeu,** adică să se preamărească Dumnezeu. Să constituie cel care suferă, un prilej de sensibilizare și trezire la viața cea duhovnicească a unor semeni de-ai noștri. Căci unii nu sunt conștienți de marele dar al sănătății trupești și sufletești, decât atunci când observă oamenii care sunt chinuiți de anumite boli grave.

Revelația și viața umană ne oferă mărturii că există **suferințe și ca prilejuri de încercare** a celor credincioși. Istoria și pilda vieții dreptului Iov întărește cu puterea argumentelor revelate afirmația anterioară. Iov mult-pătimitorul reprezintă peste veacuri modelul de răbdare în suferință. De aceea lectura cărții vechitestamentare care-i poartă numele întărește și edifică sufletele îndurerate și copleșite de suferințe. Apostolul neamurilor, Sfântul Pavel învață că Tatăl cel ceresc folosește uneori și mijloace mai aspre pentru creșterea fiilor săi: **„Căci pe cine îl iubește Domnul îl ceartă, și biciuiește pe tot fiul pe care îl primește"** (Evrei 12, 6). Pentru aceasta, revelat de Dumnezeu, Sf. Apostol Pavel îndeamnă, mai departe: **„Răbdați spre înțelepțire. Dumnezeu se poartă cu voi ca față de fii".** De aceea și-n valurile agitate ale suferințelor creștinul este cuprins de nădejdea și de asigurarea făcută prin cuvintele revelate transmise de același Sf. Apostol: **„Credincios este Dumnezeu, Care nu va îngădui ca să fiți ispitiți mai mult decât puteți, ci odată cu ispita va aduce și scăparea din ea, ca să puteți răbda"** (I Cor. 10, 13). Credința puternică îl asigură pe cel care merge pe urmele lui Hristos, că mai puternică decât orice suferință este dragostea părintească a lui Dumnezeu, față de **„chipul slavei Sale" — omul.**

Credința în Dumnezeu conferă o putere extraordinară în focul suferințelor. Prin lumina credinței în Dumnezeu creștinul înțelege sensul purificator al suferinței. Pentru credinciosul autentic poara suferințelor este transfigurată prin crucea Domnului Hristos, Care a suferit mântuitoare e patimi pentru păcatele noastre. După pilda dumnezeiescului Mântuitor creștinul înțelege că prin suferințe se zidește, se înnoiește din zi în zi omul cel dinăuntru (II Cor. 4, 16). Așa precum puterea focului face fierul mai tare, aurul mai strălucitor și precum dalta sculptorului face marmura mai frumoasă, tot așa sufe-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Nicolae Dura
Viena

Ierodiaconul CHIRIL RÎMNICEANUL

Elev al Școlii din Mănăstirea Bistrița

În secolul al XVIII-lea, la sfânta Mănăstire Bistrița — Vâlcea, funcționa o importantă Școală românească, bine organizată, reprezentată de personalități marcante ale culturii și vieții noastre bisericești, cum au fost viitorul Episcop Climent al Râmnicului (1735—1748), Arhimandriții Ilarion și Antonie, precum și Ieroschimonahul Macarie.

Spre sfârșitul secolului, „năstavnic" sau conducător al Școlii era Arhimandritul Costandie (BAR, **mss. nr. 1135, f. 100 v**), având colaboratori pe renumiții cărturari Ierom. Dionisie Eclesiarhul, Ierom. Grigorie și „popa" Nicolae.

Printre elevii care frecventau Școala de la Mănăstirea Bistrița, în perioada respectivă, se numără și Chiril, cunoscut în Istoria Literaturii Române sub numele de „Chiril Ierodiaconul", și viitorul cronicar, Arhimandritul Chiriac Râmniceanul.

Mama Ierodiaconului Chiril era originară din orașul Râmnicu Vâlcea, căsătorită în Tg. Jiu, după cum constatăm dintr-un autograf ulterior al elevului bistrițean, unde citim: „Fiind pământean din Târgul Jiiului, având și trei unchi aciia în oraș. Dar maică-mia au fost râmniceancă, unde și acolo sunt pământian, având rude aciia" (BAR, **mss. nr. 2055, f. 85 v**). Tot în această însemnare, scrie: „Iar carte am învățat în sfânta Mănăstire Bistrița, unde se află Sfintele Moaște ale Sfântului Părintelui nostru Grigorie Decapolitul, întregi". Dacă locuia la Tg. Jiu, și a preferat Bistrița în locul Mănăstirii Tismana, de care era mai aproape, este o dovadă incontestabilă despre renumele Școlii bistrițene.

Nu știm dacă ierodiaconul Chiril a făcut parte din obștea monahală de la Bistrița; cert este că, după absolvirea Școlii, pleacă la Mitropolia din București, unde învață „puține cântări bisericești". Presupunem că aici se decide să îmbrățișeze viața călugărească, făcând ucenicie la sfânta Mănăstire Cernica.

Călugărit și diaconit în obștea cernicană, Monahul Chiril se afirmă printre călugării culți ai Mănăstirii, desfășurând împreună cu ei o vastă activitate cărturărească. Astfel, către sfârșitul secolului al XVIII-lea, copiază împreună cu Starețul Iachint un manuscris de **Cântări bisericești și tipic,** manifestându-și cunoștințele dobândite în Școala de la Bistrița și la Mitropolia din București. Textul este scris cu cerneală neagră, iar titlurile, inițialele și cele marginale, precum și îndrumările tipiconale, cu roșu (BAR, **mss. nr. 1958**).

Tot în această perioadă, Ierodiaconul Chiril colaborează cu Monahul Teofil, Grigorie Râmniceanul și Ierodiaconul Ioanichie la redactarea unui **Misc laneu teologic,** cuprinzând 385 file, dintre care 156 constituie rodul ostenelilor sale. Partea copiată de Chiril cuprinde: **Slujba Sfântului Prea Cuviosului Părintelui nostru Dimitrie cel Nou de la Basarabov, care s-au alcătuit de Prea Sfinția Sa Părintele Mireon Chir Filaret... cu blagoslovenia și cheltuiala Prea Sfințit Părintelui Mitropolit Chiriu, Chir Grigorie, în zilele prealuminatului domn Alexandru Ipsilant voevod. Și s-au tipărit în Sfânta Mitropolie, 1779. S-au prescris aici în Ostrovul Cernica, întru smerita adunare din locașul Sfântului, Marelui Mucenic Gheorghie, 1799. Și s-au și dat acestii sfinte biserici. C(hiril) I(erodiacon); Ermologhion cu Dumnezeu cel Sfânt, care cuprinde Dogmati și toate Catavasiile, atât la Praznicile Împărătești cât și la ale Maicii lui Dumnezeu și toate Irmoasele câte sunt într-un an, care se cuprind în cele opt glasuri; Vieți de sfinți; Ceaslov; Cântări bisericești și tipic** (BAR, **mss. nr. 2015**).

În anul 1802, cu același monah Teofil, colaborează la copierea unui volum ce cuprinde **Cuvinte** ale Sfântului Simeon Noul Teolog, ale Sfântului Nichita Stithatul și ale lui Simeon Evlaviosul, cu precizarea că au fost traduse din „limba eleninească" de unul dintre ucenicii Arhimandritului Paisie, starețul Mânăstirii Neamț (BAR, **mss. nr. 2052**).

Ierodiaconul Chiril se găsea tot la Mânăstirea Cernica și în anul 1805, cum rezultă dintr-o însemnare: „Ceaslov care cuprinde întru sine Șapte Laude, așezat întru acest chip la anul de la Hristos 1805, mai. Chril Ierodiaconul" (BAR, **mss. nr. 2015, f. 292**). Însă în anul următor, împreună cu un grup de călugări cernicani, se retrage la Schitul Iezer din județul Vâlcea, cum se constată dintr-un concept de scrisoare către boieri, redactat la 23 noiembrie 1806, cerând ajutor material (BAR, **mss. nr. 2030, f. 427**). Nu rezistă aici și, în același an, se stabilește în sfânta Mânăstire Tismana, fiind „preoțit în numele" acestui sfânt așezământ.

În Lavra Sfântului Nicodim, Ieromonahul Chiril face o serie de însemnări pe cărțile sale. Pe un **Miscelaneu de literatură monahală,** scrie: „Această sfântă și minunată, dumnezeiască carte, ce iaste a Sfântului Nil pustnicul de la Sorsca, alcătuită prea minunat pentru cei ce vor vrea a vieții călugărește, iar mai vârtos cu datorie, fiind împreună și cu ale altor sfinți învățători, iaste a sfinții sale Părintelui Chiril Ieromonahul, cu a sa mână și cheltuială scrisă după alte dumnezeești cărți, în sfânta adunare Cernica; legată iar de dânsul, în sfânta Mânăstire Tismana, 1808, iulie 15". De asemenea, pe un **Miscelaneu Teologic,** într-o notiță din 1808, spune că a „venit de doi ani de la București aicea".

Până în prezent, nu avem alte informații referitoare la viața și activitatea ieromonahului Chiril. Important este că nu a lăsat neroditoare cunoștințele de carte dobândite la Mânăstirea Bistrița și la Mitropolia din București; și, mai ales, mărturisește că la sfânta Mânăstire Bistrița funcționa o **Școală românească** în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

Arhim. Veniamin Micle

Momente duhovnicești în detențiune

Detențiune a însemnat: Aiud, Gherla, Pitești, Canalul și Coloniile morții. Detențiune n-a însemnat ispășire, ci izolare de familie, de societate, regim de exterminare. „Dușmanul poporului" — nu trebuia să se mai întoarcă în „societatea socialistă". A mai însemnat copierea geniului demonic și asiatic al lui Lenin și Stalin, care mergea până la paroxism. Acolo în bolșevismul sovietic istoria și civilizația au stat pe loc aproape un secol și unii au vrut să copieze lecția și la noi.

Însă inventivitatea în rău n-a reușit să domine și să înfrângă rezistența noastră morală. Ne întreabă lumea despre rezistența noastră și răspundem:

— Dacă n-am fi crezut în Dumnezeu, nu ne mai întorceam la casele noastre!

„Stăpânirea" știa că rezistența morală era în legătură cu virtutea credinței și cu rugăciunea. Asta îi dezarma și ca atare recurgeau la forță, represalii și munci silnice. Dar noi ne supuneam „marșului morții" încrezători în duhul Evangheliei și al Justiției Supreme.

În regim de celulă nu aveam voie să ne rugăm. Chiar dacă ne retrăgeam într-un colț, ne întreba sergentul: Ce faci acolo? Dacă te surprindea rugându-te în comun, riscai să te izoleze la carceră. Omul trebuia în continuu să se muncească cu gândurile, cu întrebările, până la disperare. Stăpânirea nu încuraja fățiș sinuciderea, pentru că erau convenții internaționale, dar manifesta o satisfacție diabolică, când unul dintre noi pleca fără vreme din viață.

În celulă, în momentele noastre duhovnicești ne orientam după clopotele bisericii ortodoxe din Aiud, care marcau momentele liturgice. În regim de celulă, n-aveam voie să ne întindem în pat ci numai șezând sau plimbându-ne. Duminica și în sărbători, ne așezam pe pat, rugându-ne și dacă era sau nu era preot, sergentului îi spuneam dacă ne întreba, că povestim un roman. Pe lângă canonul de rugăciuni zilnice, oamenii mai aveau și programe de rugăciuni și meditații zilnice, după masă. Meditațiile se luau din Sf. Evanghelii: după Matei și Ioan și din epistolele Sf. Ap. Pavel către: Corinteni, Timotei și Tit, pe care le-am memorizat. Alte meditații se luau din Sf. Părinți, Filocalie, Acatiste și altele, ce ni le dădeau teologii: N. Crainic, Dum. Stăniloae, Anania, Daniil Tudor și alții.

Toate se desfășurau după talanții și temperamentul omului și mai ales după mizeria și constrângerile omului. Erau oameni care atingeau performanțe superioare: practici isihaste — „rugăciunea inimii", „rugăciunea pură" și tot ce venea pe măsura suferințelor omului și ținea aprinsă candela izbăvirii lui și a Neamului.

Din toate cele șapte Taine se efectuau Sf. Mărturisire, Sf. Împărtășanie, când se putea și Sf. Botez, după cazuri și împrejurări, vorba celor din catacombe: Dumnezeu, harul și omul.

Când ne schimbau, ne pritoceau prin celule, după canoanele lor, cea dintâi întrebare, în noua celulă era:

— Care-i preot?

Și toată lumea se mărturisea, că nu știau pe ce meleaguri vor mai apuca și câte zile vor mai avea. Aici Legea Evangheliei era stăpână și suverană, era ca un curent subteran, pe care „stăpânirea" nici nu-l putea sesiza.

La Sf. Împărtășanie se ajungea foarte greu. Pâine era, cât era de neagră iar vinul era strict interzis. Și totuși prin 1956, plutonierul Molnar, șef de tură în fabrică, ne-a adus o sticlă cu vin. Ce aur a fost pentru noi! Dacă l-ar fi descoperit, l-ar fi băgat cu 10 ani alături de noi. Cinste lui! Poate că el nici nu își închipuia câți s-au îndulcit din gestul lui. Sf. Împărtășanie o ascundeam în căptușeala hainelor și pe unde puteam. Era aurul sufletelor.

Între anii 1954—56, ne-au pregătit pentru eliberare, conform discuțiilor dintre americani și sovietici. Ne-am trezit la penitenciarul din Lugoj, aproape 500 de inși. Cu alt regim și tratament: scrisori, pachete și vorbitor, ce nu s-a văzut până atunci; la fel cearceaful și perna, au fost articole de lux.

Într-o cameră de 30 de inși, eram 3 preoți ortodocși: pr. Iliescu Palanca de la Stavropoleos, din București, Popescu Stelian, consilier de la Episcopia Constanța, eu — bihoreanul Ioan Bărdaș, și un preot rom. cat. Teleky Dezideriu — Tg. Mureș. Făceam rugăciune comună toți și preoți și credincioșii ortodocși și câțiva gr. — cat... Reținem numele profesorului gr. cat., Tertulian Langa, ajuns prin 1994, vicar la Episcopia Cluj — Gherla.

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot Ioan Bărdaș

MĂRUL LUI ADAM

Denumirea este atribuită acelei ridicături a gâtului, care are rol esențial în înghițirea alimentelor. În anatomie se numește „cartilaj cricoid". Oricine se întreabă de unde până unde legătura dintre această parte a corpului și fructul cu gheniion pentru strămoșii noștri primordiali. Desigur, folclorul a găsit explicații și legende sunt destule în acest sens. Totuși, găsim și un sens religios-moral și asupra lui vom stărui în rândurile de mai jos.

Se știe care a fost situația primilor oameni, protopărinții neamului omenesc, Adam și Eva. Se știe că au fost făcuți de Dumnezeu în mod deosebit față de celelalte viețuitoare, că au fost așezați în grădina Edenului, în rai, ca niște „regi" ai naturii, că aveau un destin special, acela de a ajunge la „asemănarea" cu Dumnezeu. Sfinții Părinți au explicat pe larg noțiunile de „chip" și „asemănare". Astfel, omul a fost făcut după chipul lui Dumnezeu, în sensul că i s-a dat suflet, suflare dumnezeiască, ce se manifestă prin trei funcțiuni: rațiune, voință și sentimente. Prin suflet omul este net superior celorlalte viețuitoare. I s-a dat, de asemenea, șansa de a deveni nemuritor atât cu trupul, cât și cu sufletul. Această nemurire a ființei integrale a omului însemna, în viziunea Sfinților Părinți, asemănarea cu Dumnezeu. Omul avea nemurirea în potență. Avea acel tulburător „a putea să nu moară". Nemurirea nu era o condiție **sine qua non** a existenței, ci doar o posibilitate, la care putea să aspire, la care putea să ajungă prin ascultarea de divinitate. Altfel spus, omul a fost la un pas de a câștiga ceea ce poveștile copilăriei numesc „tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte". N-a fost așa! N-a fost să fie! Pomul oprit nu conținea ceva otrăvitor în fructele sale. Importantă era respectarea poruncii, ascultarea. Era așa cum un părinte interzice copilului său să se joace în stradă, ori să umble la instalația electrică, ori la butelia de aragaz. Omul era pus la încercare, trebuia să treacă examenul ascultării. Și nu l-a trecut! Astfel a început odiseea istoriei umane, omul a intrat astfel în istorie. Alungarea și blestemul au fost pedeapsa divină a neascultării. Consecințele s-au răsfrânt asupra omului însuși (moartea trupească, bolile, bătrânețea, durerea, lipsurile, munca

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Al. Stănciulescu-Bârda

Victor Jinga: „PROBLEME FUNDAMENTALE ALE TRANSILVANIEI"

— O carte de mare actualitate —

Cartea a reapărut în Editura „Tipocart Brașovia", fiind editată de Muzeul Județean de istorie din Brașov, cu sprijinul financiar al Consiliului Județean Brașov (președinte ing. Ioan Gonțea), exact la o jumătate de veac, de la prima ei apariție.

S-a făcut acest gest nu numai în memoria prof. univ. dr. doc. Victor Jinga, personalitate științifică și politică, prea puțin cunoscută generațiilor mai tinere, autorul lucrării, ci pentru că lucrarea este și astăzi de mare interes și actualitate. Mesajul cărții este unul: național și european deopotrivă, care respinge șovinismul, intoleranța și ideea superiorității rasiale și naționale.

Lucrarea a fost pregătită pentru documentarea delegației române constituită în vederea participării la Conferința de pace de la Paris (1946).

Ideile înserate fixează cu exactitate concepția pe care Profesorul a înțeles să o pună cărții sale. Pe scurt, se are în vedere: documentarea strict științifică, mai ales din izvoare străine, care garantează imparțialitatea afirmațiilor; se respinge deformarea adevărului istoric și simplismul „calității" proprii, doar cărților de propagandă; se atrage atenția că fără cunoașterea exactă a trecutului istoric, oricât de dureros ar fi el, nu se poate clădi un viitor sigur și mai bun.

Victor Jinga reafirmă, cu tărie, că „domiciliul național românesc s-a constituit pe Carpați și Dunăre". În acest spațiu „națiunea română este la ea acasă, cu toate drepturile și îndatoririle ce decurg din atributul ei de stăpână". Adaugă, însă, imediat că elaborarea acestei cărți a fost întreprinsă cu încă un scop; acela de a arăta că popoarele pot și trebuie să trăiască nu numai unul lângă altul ci, mai ales, „unul cu celălalt" într-o pașnică și rodnică colaborare. Răzbat din aceste ultime citate, dorința și posibilitatea de-a scrie și propaga, deopotrivă, idei și sentimente naționale și europene.

Lucrarea a fost premiată de Academia Română (1946).

Dar cine a fost Victor Jinga? Este un fiu al Săcelelor — Brașovului (n. 1901). Școala primară o face în localitatea natală. În anul 1920 este absolvent al Școlii Superioare Comerciale din Brașov. Între anii 1920—1925, este student la Institutul Superior de Științe Economice din Veneția. În anul 1925 obține doctoratul (tot în Veneția). Urmează specializări în Franța (Grenoble), Austria (Graz), Elveția (Geneva). Cu o astfel de cultură generală și de specialitate acumulate în atmosfera de severă rigurozitate științifică și patriotism a școlilor românești din Brașov, împletită cu orizontul cultural-științific oferit de mediul italian, francez, austriac, și elvețian, V. Jinga își valorifică la maximum potențele intelectuale, morale și fizice moștenite din viguroasa lume a satului românesc, iar în anul 1929 — prin concurs — devine conferențiar și apoi profesor la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj și apoi (în refugiu) la Brașov. Între anii 1942—1945 este Rectorul Academiei Comerciale din Brașov, perioadă în care procesul de învățământ și cercetare științifică au cunoscut nivelul cel mai înalt din istoria Academiei Comerciale (1920—1950). În anul 1943, în cadrul Academiei din Brașov a luat ființă „Institutul de Cercetări Economice și Sociale" al cărui director a fost rectorul V. Jinga. A scris peste 40 de cărți, cursuri universitare și studii, plus nenumărate articole.

Catedra a constituit pentru profesorul V. Jinga mediul propice studiului. La curs, profesorul explică, clar și convingător, esențele disciplinei respective, lăsând amănuntele pe seama seminariilor, spunea, deseori, marele profesor, iar mai departe, continuă: „Un curs citit este un curs ratat, plictisitor și deprimant. Cine cunoaște temeinic o disciplină trebuie să fie în stare să o împărtășească liber și substanțial". Cu o asemenea concepție despre menirea și obligațiile universitarului, era firesc ca prelegerile prof. Victor Jinga să fie de înaltă ținută științifică, îmbrăcată într-o haină verbală impecabilă, atrăgând pe lângă studenții economiști, un larg auditoriu de tineri de la alte facultăți, precum și public din oraș, motiv pentru care studenții îl numeau „Înaltul prelat".

A fost membru marcant al Despărțământului Central „ASTRA" Brașov. În anul 1949 este arestat politic (de către un sibian), fiind ministru în guvernele Miron Cristea și Armand Călinescu, și membru de vârf al PNȚ.

După eliberare (1963) și până la pensionare (1973), cu ajutorul unor prieteni (Acad. Ilie Murgulescu, Acad. G. Țepelea) devine cercetător științific la „Institutul de cercetări economice" al Academiei Române din București. În acest interval publică monumentala lucrare „Moneda și problemele ei contemporane" (2 vol.), rapid cumpărată din librării și elogios comentată de specialiști.

În luna februarie 1990, Corneliu Coposu îi propune funcția de președinte de onoare al PNȚ-CD, însă sănătatea șubrezită îl împiedică pe profesor să accepte onoranta funcție.

La 1 iulie 1990 profesorul V. Jinga trece în lumea dreptților. Presa înregistrează dispariția din viață a savantului și omului politic. Este înhumat la Săcele, așa cum își exprimase întotdeauna dorința, fiind condus, plâns și regretat de mulțimea — formată din consăteni, prieteni, colegi și foști studenți — strânsă în jurul catafalcului.

St. Munteanu

ALEXANDRU CRISTEA — autorul creaţiei muzicale „Limba noastră"

La 26 decembrie 1995 s-au împlinit 105 ani de la naşterea celui ce a ost numit „Privighetoarea Basarabiei": tenorul, profesorul, dirijorul şi compozitorul Alexandru Cristea. A fost şi diacon la catedrala din Chişinău, apoi preot în anul 1942, an în care maestrul a decedat la 27 noiembrie.

Aşa cum poetul-preot Al. Mateev ci este bine cunoscut prin minunata sa odă „Limba noastră", închinată limbii române, Alex. Cristea este cunoscut mai ales prin creaţia sa muzicală pe aceste versuri ale fostului său coleg la Seminarul din Chişinău, în deceniul unu al acestui secol.

Acest talentat dirijor de coruri s-a născut la Chişinău în anul 1890; după şcoala primară a urmat Seminarul inferior de 4 clase şi o parte din anul întâi al Seminarului superior de 6 clase. A îmbrăţişat învăţământul, fiind numit învăţător în comuna Otaci, apoi la Tatarbunar. Datorită aptitudinilor sale muzicale, diri ând coruri de elevi sau adulţi, a ajuns să conducă corul catedralei din Ismail şi a fost numit ca profesor de muzică la Şcoala Spirituală din acelaşi oraş.

Prin muncă rodnică, prin realizările sale, s-a impus, fiind remarcat de organele de învăţământ şi de Arhiepiscopia Basarabiei.

A fost hirotonit diacon în anul 1920 şi tot atunci numit ca profesor de muzică la Şcoala Eparhială din capitala Basarabiei, şcoală cu peste 1 000 eleve, condusă de dr. Elena Alistar. Această d rectoare a fost deputată în Sfatul Ţării şi a votat prima Unirea din 1918. Ea l-a sprijinit pe tânăr ul pro esor; el era dinamic, bun organizator de coruri şi serbări, dornic de realizări artistice, şi de care şcoala avea nevoie. În această per oadă de după Unire el a condus şi alte coruri, devenind un mare animator cultural. Amintim corurile: Soc. Astra, Universităţii Populare, Soc. C.F.R., Soc. Uniunii clericilor din Basarabia.

Uneori cânta pe scenele cinematografelor din oraş ar i din opere, în spatele cortinei, pe vremea ilmelor mute. Avea de la natură o voce excepţională de tenor dramatic, penetrantă şi strălucitoare, şi cânta fără e.ort vizibil.

În anul 1927 a fost numit diacon la catedrala din Chişinău, unde, împreună cu marele bas, Teodor Ursachi, protodiacon la aceeaşi catedrală, numit şi „Şaleapin al Basarabiei", aduceau strălucire slujbelor religioase, alături de mitr. Gur e Grosu şi vestitul cor condus de compozitorul Mihail Berezovschi.

Alex. Cristea îşi completează studiile muzicale în anii 1927—29, la Conservatorul din localitate. Pedagogul şi mentorul său muzical, cu ca.e se consul a mereu, a fost Mihail Berezovschi. Alex. Cristea a iubit cântecul popular, a cules melodii populare, pe unele le-a armonizat pe 2 şi 3 voci, sau pentru cor mixt, compunând şi piese de muzică laică şi religioasă. Cea mai cunoscută lucrare muzicală a sa este „Limba noastră", care a avut girul unui concurs prin 1936, ţinut la Iaşi, condus de Sofia Teodoreanu, directoare a Co servatorului, la cererea Societăţii „Istorico-Arheologică Bisericească" şi a mitropoliei Basarabiei. Din cele 17 piese muzicale aduse de la Chişinău de către secretarul Mitropoliei, prof. univ. C-tin C. Tomescu, — aşa cum spune el în amintirile sale, — pe locul I a reuşit a lui Alex. Cristea. Ca distincţie şi apreciere, mitr. Gurie i-a acordat o gramată şi un premiu în bani.

Lucrarea a fost tipărită în anul 1938, an în care corul mixt, format din elevele Sc. Eparhiale şi elevii Seminarului Teologic, a fost apreciat cu „Premiul Excepţional Onorific", în cadrul concursului „Tinerimii Române" de la Bucureşti. În programul corului a figurat şi piesa „Limba noastră".

În şcoală, dirijorul pregătea şi cântările pentru slujbele religioase, unde avea ajutoare de dirijor pe unele eleve mai talentate.

La unele serbări din şcoală, Al. Cristea pregătea şi fragmente din operete sau scenete. Era un adevărat regizor. În 1942 a fost hiro onit preot, an în care, după serbarea hramului şcolii din 21 noiembrie, la 6 zile a decedat prematur.

Sute de elevi şi eleve, cu şepc le sau băştile pe mâna stângă, coloane lungi din populaţia oraşului, l-au condus pe ultimul drum. A fost înmormântat în cimitirul Central. Îşi exprimase dorinţa să-i cânte la mormânt „Limba noastră", piesă la care ţinea foarte mult.

A avut doi copii: Vladimir, — prof. de muzică, compozitor, şi V ctor, amândoi nu mai sunt în viaţă. Soţia sa, Matilda (Cara.izi), a decedat la Bucureşti.

Acest artist multitalentat are meritul deosebit de a se fi aplecat cu mare respect şi dragos e asupra conţinutului versurilor din „Limba noastră", în anii de după Unire, şi astfel să caute şi să împlinească prin noi mijloace, ale artei muzicale, imaginile poetice excepţionale cuprinse în poezie. El a folosit sonoritatea cântării melodice şi armonice exprimate prin vocile omeneşti, lucrând cu migală la această frumoasă creaţie multă vreme.

Ca eveniment artistic este de rel efat faptul că doi preoţi, români basarabeni, au reuşit să realizeze o operă de artă cerută mai ales de acele vremuri, completându-se unul pe altul în mod fericit, valoarea lucrurilor lor nefiind încă atinsă până acum de alţi creatori pe aceeaşi temă.

Este un act de cultură foarte important; să nu uităm, ei au trăit la margine de ţară. Cu atât mai mare este meritul lor. Formaţiile corale au în repertoriul lor „Limba noastră". Ea a fost introdusă în colecţiile de coruri de maestrul D. D. Botez, iar în manualele şcolare a apărut prin ministerul învăţământului, în 1976 (la cls. VI şcoli generale). Pentru aceasta a luptat foarte mult publicistul Gr. Filip-Lupu. Republica Moldova şi-a luat ca imn de stat „Limba noastră", — un demn omagiu şi răsplată a valorii ei de necontestat, atât literare cât şi muzicale.

Aceşti doi mari cântăreţi ai Basarabiei trebuie să fie mai bine cunoscuţi şi apreciaţi. Creaţia lor este în favoarea dezvol ării sentimentelor de dragoste şi de respect faţă de bunul cel mai de preţ care îl avem de la strămoşii noştri: Limba noastră românească.

Muzicianul Alex. Cristea a reuşit să compună pentru poezia „Limba noastră" o melodie frumoasă şi foarte accesibilă, vioaie şi uşor de învăţat. Chiar la început, stro a I-a (A), are câteva arpegii suitoare, pasagiu antrenant, şi apoi cu reveniri unduitoare, în coborâri uşoare spre notele cu care s-a început strofa. Ritmul melodiei este vioi, dar mişcarea melodică e bine aşezată, cu un caracter solemn, ca un imn, autorul cerând ca interpretarea muzicală să fie nuanţată clar, să se vadă, să se simtă părţile duioase şi cele de nuanţă crescută, mai ales în ultimele strofe.

Strofa „A" este în gamă majoră, o cântare luminoasă. Această viziune modulează în strofa „B", — a doua, care este în gamă minoră, duioasă, potrivindu-se cerinţei textului. Conducător l, interpreţii, trebu'e să scoată în evidenţă aceste inflexiuni ale discursului muzical, cerute mai ales de numeroasele metafore ale poeziei, admirabile imagini poetice. Fiecare metaforă cere o nuanţare aparte, chiar dacă sunt repetări melodice în structura muzicală, lucru de care dirijorul trebuie să ţină seamă. Măiestria dirijorului aici e determinantă. De aceea nu seamănă dirijorii între ei în realizările lor pe aceeaşi temă. Noi, ascultătorii, ne mulţumim cu cei care interpretează mai bine. Folosind mijloacele de exprimare, multiple, cu măiestrie, dir jorul şi interpreţii pun în valoare creaţia artistică, dându-i viaţă, tran.mitând mesajul conţinutului de idei şi imagini.

Alexandru Cristea a reuşit ca nimeni altul să redea conţinutul acestei creaţii proprii, el fiind şi dirijor foarte talentat.

Desfăşurarea muzicală din strofa I-a (A) apoi trecerea la „B", alternativ, strofă de strofă, este într-o armonizare simplă, uşor de realizat şi de formaţii de amatori. Armonizarea nu are complexităţi, vocile de alto, tenor şi bas, susţin armonic melodia principală a sopranului, ce se reliefează confortabil, fără stridenţe, o melodie plăcută.

Spre a nu fi trecerea bruscă între strofe, între gama majoră şi cea minoră, apoi revenire de la minoră la majoră, compozitorul a realizat un acord de trecere foarte scurt, cântat mai uşor spre minor şi mai viguros de la minor la major. Piesa este un A-B repetat.

Amploarea vocală este puternică spre final, când se cere sublinierea chemărilor şi îndemnurilor din poezie, cu hotărâre exprimate de cântăreţi, cu voce amplă, convingă oare, pentru a „învia graiul strămoşesc" parcă uitat. Această creştere este foarte necesară ca o chemare la luptă a întregii colectivităţi pentru limba românească, şi împotriva uitării.

Însăşi strofa ultimă, cu voce amplificată, este reluarea celei dintâi, în gamă majoră, cu o vigoare sporită. Mai mult, melodia principală are nota finală urcată la octava de sus, în nuanţă forte, bine susţinută de celelalte voci, ca un final victorios. Întreaga strofă finală se cântă mai rar, cu hotărâre, luminos. Dacă se reuşeşte, această realizare este de mare efect scenic, când trebuie câştigate adeziunea şi inimile ascultătorilor. Nota finală se ţine puţin mai mult, dar nu trebuie abuzat.

Lucrările celor doi cântăreţi sunt de o mare valoare artistică. Ele fuzionează. Creaţia nouă, combinată, capătă o şi mai mare putere de exprimare, o nouă valoare câştigată prin valenţele poetice şi muzicale ale celor două arte, cu speci.icul lor, dar fericit, cu talent, îmbinate. La interpretarea lucrării, dirijorul este cheia succesului. Dragostea pentru limba noastră trebuie cultivată, întreţinută, iar poeţii, scriitorii, muzicienii, ne ajută foarte mult.

Interpreta ă muzical, „Limba noastră" trezeşte un sentiment de mare satisfac ie artistică, dar şi de entuziasm şi de încredere, de aceea trebuie luat în seamă totdeauna îndemnul Î.P.S. Sale dr. Anton e Plămădeală, ca „în timpul cântării acestui imn-odă a limbii române să ne ridicăm şi să-l ascultăm în picioare". Da, aşa e bine, este un semn al respectului faţă de creatorii acestui imn, la ă de conţinutul lui, faţă de LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ.

Adăugăm, că, recent la Chişinău, — se spune în săptămânalul „Viaţa Satului" nr. 47 din decembrie 1995, — a fost aniversarea compozitorului Alex. Cristea, manifestare organizată în cadrul bibliotecii „B. P. Haşdeu", unde, o contr buţie impo.tantă a adus-o cercetătoarea Maria Işaev, de la această bibliotecă.

Este un gest meritoriu de mare preţ pentru a evidenţia viaţa şi activitatea deosebită culturală a profesorului şi dirijorului-compozitor Alex. Cristea.

Prof. Vlad Dumbravă

CRUCEA, simbol al suferinţei

(Urmare din pag. a 3-a)

rinţele fac pe credincios mai tare şi mai frumos duhovniceşte. În necazuri credinciosul se convinge mai mult decât oricând de neputinţele sale şi de dependenţa sa faţă de Dumnezeu, prin necazuri intră la cunoştinţa adevărului: **„Dumnezeu este aproape de inima întristată a celui ce s rigă în necazul lui, spre El"** (Sf. Isaac Sirul). Sf. Apostol Pavel îndeamnă: **„în suferinţă fiţi răbdători"** (Romani 12, 12) fiindcă răbdarea în necazuri şi încercări conduce la o înaltă statură morală. În răbdarea creştinului se află puterea lui Dumnezeu care mărgineşte necazul, răbdarea este o forţă spirituală care micşorează tăria suferinţelor. Sf. Isaac Sirul întăreşte în acest sens: „După răbdarea ta se uşurează şi greutatea necazurilor tale. Toate greutăţile şi necazurile care nu sunt răbdate au în ele un chin îndoit, căci răbdarea omului micşorează apăsarea lor".

A lua crucea şi a urma lui Hristos înseamnă ca nicicând în necazuri şi nenorociri creştinul să nu deznădăduiască, ci să păşească cu încredere în Dumnezeu Atotţiitorul şi purtătorul de grijă al tuturor, cu ochii sufletului îndreptaţi spre chipul îndurerat al Mântuitorului care a suportat „paharul" suferinţei şi al jertfei pe cruce pentru noi şi pentru a noastră mântuire. **„Căci aceasta este plăcut lui Dumnezeu, să sufere cineva întristări, pe nedrept... căci spre aceasta aţi fost chemaţi, că şi Hristos a pătimit pentru noi, lăsându-vă pildă, ca să păşiţi pe urmele Lui"** (I Petru 2, 21).

În convingerea noastră ca fii a lui Dumnezeu, ca unii ce credem şi mărturisim că Dumnezeu este Proniatorul tuturor, credem că suferinţa — din perspectiva crucii şi a învierii Domnului — are un sens adânc. Nu există su erinţe zadarnice. Oricât de mare ar fi necazul, oricât de fără speranţă ar fi suferinţa, ea îmbogăţeşte su leteşte. N cazurile noastre nu trebuie văzute niciodată ca lipsite de sens, căci ele au un înţeles profund în obţinerea mântuirii noastre. **„Că prin multe suferinţe trebuie să intrăm în împă ăţia lui Dumnezeu"** (F. Ap. 14, 22). Însuşi Domnul a trebuit să pătimească ca să intre în slava Sa (Luca 24, 26).

Suferinţa este în acest sens un mijloc de mântuire, are un rol soteriologic în planul divin al Creatorului. Aşa precum fără săptămâna patimilor nu se ajunge la Înviere, tot astfel fără suferinţe nu ajungem la dobândirea mântuirii. „Nu există experienţă a împărăţiei lui Dumnezeu fără Cruce".

Să înţelegem suferinţa în lumina mântuitoarelor patimi ale Domnului Hristos. Să trăim ducând crucea su erinţelor, ca jertfe transfigurate de Jertfa şi biruinţa resurecţională a Mântuitorului nostru. Când suntem copleşiţi de povara suferinţelor să privim spre chipul Mântuitorului care îşi purta crucea spre Golgota şi înălţând rugăciuni fierbinţi Va revărsa asupra noastră puteri sporite pentru a ne putea duce şi noi crucea vieţii noastre cu răbdare, cu nădejde şi cu bucurie.

Ca fii ai lui Dumnezeu după har şi vieţuitori în Hristos să ne străduim, de-a pururi, să păşim pe urmele dumnezeiescului nostru Povăţuitor şi Model suprem întâmpinând suferinţele vieţii cu credinţă neclintită, nădejde şi cu tărie sufletească în toate zilele vieţii noastre. Amin.

Momente duhovniceşti în detenţiune

(Urmare din pag. a 3-a)

Momentul eliberării n-a mai venit. Ruşii n-au respectat înţelegerea cu amer canii. Atunci stăpânirea s-a gândit: le dăm hrană bună, hai la muncă cu ei! Şi, ne-am întors iar la Aiud, în fabrică, vreo 800 de inşi.

În duminici şi sărbători, transformam dormitorul de 100 persoane, în capelă. Puneam pază la cele două intrări. Eram vreo 10 preoţi ortodocşi şi unul greco-catolic, de pe la Arad — Dumbrăveanu — puţin adus de spate —. Oficiam Sf. Liturghie în sobor de 4—5 preoţi, o liturghie „seacă", fără prefacere. Unul rosteam predica zilei ca la „catedrală". Îmbrăcam o zeghe mai spălată. Aveam un cor cu cântăreţi de operă şi artişti. Când intra ofiţerul de serviciu, ne aşezam toţi pe paturi până trecea. Reţin faptul că preotul greco-catolic, servea cu noi în sobor, până a venit cineva de afară şi n-a mai servit cu noi. L-am întrebat:

„— Părinte, v-a venit un mesaj de la Vatican!?" Nu mi-a răspuns.

În 1956, am făcut Ajunul de Crăciun ca în sat. Ne făceam vizite pe judeţe, pe regiuni, cu colindul prin dormitoare. Fraţii vrânceni ne-au delectat cu „buhaiul", cu „capra" şi cu „ursul", toate confecţionate de noi în fabrică.

Menţionez un caz deosebit în celularul din Aiud. E vorba de plutonierul Fiiimon, un om cu inimă, aşa cum e ţăranul nostru. În duminici când nu veneau ofiţerii politici, sergenţii erau mai relaxaţi şi el deschidea vizeta şi întreba:

— Rugatu-v-aţi astăzi? Care-i preot?

Îi spuneam că urmărim clopotele de la biserica ortodoxă din oraş. Ne spunea că şi el a cântat în strană — cântăreţ-ajutor. După revoluţia din Ungaria lucrurile s-au înăsprit. Era un mare pericol să organizezi vreo acţiune, fie şi religioasă în celulă.

Dar, prin 1962—63 iar s-a pus problema eliberării. Aceasta presupunea însă reeducare şi „autoanaliză", adică să spui tot ce n-ai spus la securitate şi să te desolidarizezi de toată educaţia burgheză. Cea dintâi condiţie era să accepţi munca în fabrică. În 1964, au lăsat-o mai ieftin, ne-au băgat şi pe noi cei din Zarcă. La o şedinţă condusă de un maior, care m-a provocat şi pe mine nominal, dacă mi-am revizuit concepţiile, am spus: — D-le maior, dacă a mă autoanaliza înseamnă a mă lepăda de credinţă şi Dumnezeu, eu prefer să mă întorc la celulă!

— Dle..., nu aşa am înţeles, noi v-am pus la dispoziţie o bibliotecă cu cărţi pe care să le citiţi şi să vă informaţi...!.

Şi la muncile silnice erau momente duhovniceşti. Timpul acolo era mai cântărit dar răgazuri'e duhovniceşti tot le găseam. De la colonia Midia până la cariera Piatra-Taşaul, ne duceau cu garnitura MAI — 30 de vagoane — vite — cam 1 000 de oameni. Ne deşteptau la 4 dimineaţa şi ne culcam la 22 seara. Distanţa era 20 km şi la orele 7 să fim acolo. Rugăciunile şi meditaţiile le făceam în vagon. Patruzeci de oameni ne întindeam în vagon, cu capul spre pereţii vagonului. Lădiţa de campanie era pe mijloc la cap şi oamenii începeau momentele duhovniceşti, fiecare în felul lui, trecând apoi în lumea viselor. Şi aşa le asculta Dumnezeu. Mă întrebau oamenii ce lucru duhovnicesc puteau să facă într-un minut-două de răspirare în timpul muncii. Le recomandam „Rugăciunea inimii" (Rugăciunea lui Iisus), scurtă şi concentrată.

În detenţiune ne rugam pentru cei morţi de moarte naturală, din accidente în mine şi în colonii de muncă, şi în mod deosebit pentru cei împuşcaţi sau executaţi în diferite feluri. Ne informam şi urmăream când îi duceau la groapă, de regulă noaptea după ora stingerii. De la preot până la credincioşi, cunoşteam canonul înmormântării sau partea esenţială.

Pe unde am trecut ne-am rugat pentru odihna sufletelor tuturor fraţilor noştri căzuţi. În „Cartea Neamului" de mâine, la pagina lor, va scrie: „Luptători pentru Neam şi Credinţă" iar candelele aprinse ale rugăciunilor noastre, le vor deschide cu siguranţă Uşile Raiului"...

Chipuri din galeria clerului militar

Protopopul PAVEL BOLDEA (1862 — 1920)

Printre slujitorii de frunte ai Biser cii noastre ortodoxe, care s-au remarcat în mod deosebit şi faţă de care trebuie să manifestăm o preţuire respectuoasă, cinstindu-le memoria, se cuvine a fi amintit şi distinsul protopop militar Pavel Boldea.

De la umilul preot de sat, prin calităţi eminente, făcându-şi însuşi o educaţie exemplară, a reuşit să se ridice până la rangul de colonel, ajungând şef al clerului militar ortodox român, în cadrul armatei austro-ungare, datorită numai însuşirilor sale personale, bucurându-se de o deosebită stimă în faţa celor mai înalte cercuri mil tare. Compatrioţii săi români dar şi străinii l-au preţuit mult pentru frumoasele şi nobilele sale comportări ce a avut în cadrul societăţii, reuşind să facă cinste numelui de român, reprezentându-ne cu demn tate în faţa străinilor, care l-au stimat pentru calităţile sale cu care a fost înzestrat.

S-a născut la 6 noiembrie 1862, în comuna Borlovenii vechi, jud. Caraş Severin[1].

Părinţii săi, învăţătorul Pavel Boldea şi mama sa Maria Boldea născ. Popiştiu, originară din Bozov ci, au dat o îngrijită şi aleasă creştere celor cinci copii ce au avut, iar pe Pavel, care a manifestat încă din fragedă pruncie o atracţie deosebită spre învăţătură, l-au trimis să înveţe la şcoli mai înalte.

După term narea şcolii elementare din comuna natală, a urmat cursurile liceului, apoi Institutul teologic din Caransebeş, pe care l-a absolvit în anul 1883.

Se căsătoreşte cu Silvia Ivănescu, unul din cei opt copii al preotului Gheorghe Ivănescu din comuna Marga, de lângă Caransebeş. Sora mai mare a Silviei, Lucreţia a fost căsătorită cu preotul Nicolae Novacoviciu (18 4—1939) din comuna Gârbovăţ.

În acelaş an a fost hirotonit ca preot, şi numit administrator parohial în Borlovenii vechi, unde a desfăşurat o intensă activitate preoţească, reuşind să înfiinţeze şi un cor bisericesc.[2]

Pe data de 1 iunie 1886 a fost numit capelan militar cezaro-regesc cl. II în rezervă[3].

La numai patru ani de conviet uire cu soţia sa, a avut durerea s-o p'ardă, în iunie 1887, la etatea ei de numai 22 ani[4]. Această lovitură primită pe neaşteptate l-a afectat adânc şi a luat hotărârea să rămână văduv toată viaţa şi să îngrijească de creşterea fiului său Romulus, care la trei ani a rămas orfan de mamă.

Cu 1 sept. 1888, Ministerul de Război cesaro-regesc îl numeşte capelan militar în ac ivitate, pentru cercul militar al păstor rii sufleteşti din Budapesta[5], unde desfăşoară o frumoasă activitate, demnă de toată lauda, o.iciind serviciile divine şi pred când numai în limba română, la toate festivităţile religioase unde participă, câştigându-şi iubire şi încredere şi la corel gionarii noştri sîrbi din capitala Ungariei[6]. La 1 martie 1897 este transferat cu serviciul în aceeaşi calitate la Viena[7].

Tot timpul cât a stat la Budapesta a predat religia şi limba română elevilor români din capitala Ungar ei fără nici o răsplată.

Pe data de 1 febr. 1900, Comitetul cercual şcolar al capitalei şi reşedinţei Viena, la recomandarea Consistoriului mitropolitan din Cernăuţi, a numit de cat het român pentru Viena, pe distins l şi neobositul preot militar Pavel Boldea. În capitala Austriei erau peste 50 elevi români ortodocşi. Înainte de venirea sus-numitului preot, părinţii români erau constrânşi a-şi trimite copiii lor la preotul grec, care nu cunoştea limba română, deci nu putea să predea în româneşte. Încă de la s rămutarea sa la Viena în 1897 lucrează intens pentru instruirea religioasă şi morală a elevilor români din Viena. Pentru aceste fapte nobile şi curat româneşti părintele Boldea a fost ales mebru onorar al societăţii academice „România Jună" din Viena.[8]

La 23 iunie 1900, s-a serbat de către regimentul de infanterie Graf Grünne nr. 43 (urmaşul fo.tului Regiment grăniceresc româno-banatic nr. 13 din Caransebeş), amintirea victoriei de la Custozza, — sat în nordul Italiei, lângă oraşul Verona, — din anul 1866, unde au fost învinşi italienii, lupte la care a participat din plin şi regimentul nr. 13 grăniceresc româno-banatic. În curtea cazărmii s-a celebrat serviciul divin de preotul militar or odox român Pavel Boldea, care a ţinut şi un discurs în limba română, în care a descris luptele din 24 iulie 1866, duse de către regiment la Monte Belvedere de lângă Custozza[9]. Această serbare s-a repetat şi anul următor la aceeaşi dată de

(Continuare în pag. a 6-a)

Iosif D. Surulescu

1 Datele biografice privind pe protopopul Pavel Boldea, mi-au fost puse la dispoziţie, cu multă amabilitate, de către ing. Florin Buracu, nepot de soră al protopopului, căruia îi aduc şi pe această cale mulţumirile mele.
2 Foaia Diecezană nr. 37 din 11/23 sept. 1888 p. 5—6.
3 Foaia Diecezană nr. 22 din 1/13 iunie 1886 p. 7.
4 Familia nr. 24 din 14/26 iunie 1887 p. 288.
5 Foaia Diecezană nr. 34 din 21 aug./2 sept. 1888 p. 5.
6 Foaia Diecezană nr. 34 din 26 aug./7 sept. 1890 p. 5.
7 Familia nr. 13 din 30 mart./11 apr. 1897 p. 156.
8 Foaia Diecezană nr. 7 din 13 febr. 1900 p. 5.
9 Foaia Diecezană nr. 26 din 25 iunie 1900 p. 7.

Mărul lui Adam

(Urmare din pag. a 3-a)

trudnică pentru câştigarea celor necesare traiului), asupra naturii înconjurătoare (pământul avea să rodească „spini şi mărăcini" din sine şi numai prin munca omului să rodească plante folositoare vieţii), cât şi asupra lumii nevăzute.

Căderea din starea primordială, intrar a în istor e a cons ituit cea mai mare catastro ă înregistrată de specia umană în istoria existenţei sale. Se ştie că pentru a marca o victorie, un moment oarecare din viaţa unui popor, pentru aducere aminte de o personalitate oarecare, se ridică monumente de tot felul. Iată că omul din popor a socotit că cel mai potrivit pentru aducerea aminte de acel moment grav din existenţa sa ca specie este acela de a da numele de „mărul lui Adam" unei părţi a corpului său. Fieca.e dintre noi avem aşa ceva, fiecare îl simţim de câte ori înghiţim ceva. Altfel spus, amintirea păcatului ne este permanentă. Partea corpului care a primit această denumire nu a fost aleasă întâmplător. Ea se situează la „poarta" organismului, la gură. Prin gură intră în fiinţa noastră tot felul de alimente şi tot prin gură ies tot felul de cuvinte, care ne exprimă gândurile şi personalitatea. „Mărul lui Adam" este un avertisment dat peste timp omului dintotdeauna de a priveghea asupra existenţei sale, de a fi vigilent în permanenţă, pentru ca păcatul să nu se mai repete. Îi aduce aminte de Adam, de căderea lui, de posibilitatea propriei noastre- căderi în păcat. Omul are posibilitatea să lupte contra păcatului. Pe cel strămoşesc îl învinge prin Taina Sfântului Botez, pe cele personale prin celelalte Sfinte Taine, dar mai ales prin Taina Sfintei Mărturisiri sau Spovedanii. El are posibilitatea însă ca să lupte contra păcatului, contra ispitelor de tot felul, având raţiune, voinţă şi posibilitatea de a alege între bine şi rău.

La urma-urmei, fiecare dintre noi suntem un Adam. Chiar termenul respectiv, Adam, înseamnă, în limba ebraică, „om". Poate că Eva fiecăruia din noi este însăşi viaţa cu toate ale ei bune şi rele, îmbiindu-ne să gustăm din toate; poate că şarpele ispititor este timpul, care se derulează în permanenţă şi oferă el însuşi vieţii şi nouă înşine tot felul de ispite, de capcane, în care putem sau nu să cădem. Depinde de noi.

Aşadar, atenţie, Mărul lui Adam trebuie să ne dea de gândit. Păcatul trebuie oprit oricând la poarta fiinţei noastre, nu trebuie lăsat să pătrundă în fiinţă, pentru a nu cădea în păţania lui Adam.

BIOETICA: În căutarea unei semnificaţii a suferinţei

Despre suferinţă s-a scris foarte mult, dar niciodată nu se va putea afirma că s-a spus totul. Căci suferinţa este una din marile taine ale existenţei umane.

Se vorbeşte azi, în gândirea occidentală, de o evoluţie istorică a modului în care a fost înţeleasă durerea. Se pune pe seama Evului Mediu o semnificare idealistă a durerii, de obicei asociată cu munca. Viziunea şi-ar avea izvorul în cuvintele Creatorului, care, când îl alunga pe Adam din rai, blestema pământul, pe care să-l lucreze cu trudă (Fac. 3, 17), iar femeii, că va naşte prunci în dureri înmulţite (Fac. 3, 16). În sensul acesta, durerea era evitată, iar munca, pe care o însoţea, era rezervată servitorilor. Epoca cruciadelor face din suferinţă un act eroic, contribuind astfel la re-evaluarea acesteia. Altfel spus, de la valoarea de act eroic, se trece la o „umanizare" a durerii, acceptată ca o realitate general umană.

Epoca modernă a suferit însă o transformare de gândire, încât puţini mai consideră azi durerea ca având conotaţii pozitive sau curăţitoare. Această transformare de gândire, fructul unei filosofii de viaţă hedoniste, a îmbogăţit suferinţa cu conotaţii negative, preconizând o societate fără durere. Dar niciodată n-au existat atâtea mijloace de divertisment, ca astăzi, şi nici atâtea posibilităţi de a gusta plăcerea şi, de asemenea, niciodată, ca azi, n-a existat atâta disperare[1]. Există deci o apercepţie socială a durerii. Şi refugiul se caută adesea în plăcere. Nu puţine sunt cazurile când omul contemporan, neputând re-semnifica durerea la un nivel mai înalt, nu găseşte ieşire decât în a depune armele. Fie că e vorba de sinucidere, fie că e vorba de apelul la drog. S-a crezut cândva în puterea medicamentelor de a suprima durerea şi au fost privite cu speranţă psiho-tranchilizantele, dar complicaţiile au creat stări şi mai dramatice. Suferinţa psihică a fost privită ca o cale fără ieşire, chiar şi când a fost abordată filosofic, avându-se în vedere efemeritatea existenţei noastre. Iată cum se exprimă un filosof contemporan: „Poate vom reuşi să înlăturăm durerea fizică, dar cu siguranţă nu şi suferinţa psihică; poate vom ajunge la o umanitate tranchilizată de medicamente perfecte, şi deja azi există medicamente ce dau senzaţia de sănătate: dar nu putem să nu reflectăm asupra faptului că (omul) e o creatură ce vine din nimic şi se va întoarce în nimic"[2].

Se observă azi, în rândul unei părţi a oamenilor de ştiinţă, o sensibilă delimitare de pozitivismul ce a zeificat omul şi a construit o societate cosumistă, al cărei model e deja falimentar. Am putea numi acest curent neo-pozitivism, care foloseşte în continuare o mare parte a metodologiei pozitiviste, dar încearcă să şi depăşească viziunea actuală. Şi aceasta, chiar şi în ce priveşte înţelegerea suferinţei, ca realitate a existenţei umane din toate timpurile. Am citat mai sus un articol al lui Alberto Oliverio („Le tempeste nel corpo"), în care durerea e abordată într-o viziune neo-pozitivistă, adică interpretează fenomenele de la simplu la complex, după modelul de construcţie a unui zid, din mai multe pietre. Metoda e cea folosită în ştiinţa pozitivistă, comportând insuficienţele uşor de observat. Putem reţine doar că zidul nu înseamnă numai construcţie, ci că trebuie să aibă şi ferestre! Adică, abatere de la regulă. Şi, de asemenea, zidul nu se confundă cu movila! Este esenţială concepţia care te ghidează în a exprima o concluzie, după ce ai analizat faptele elementare. Este însă demn de notat că autorul pledează totuşi în favoarea unei acceptări sociale a durerii. Identificăm aici o atitudine anti-pozitivistă, deci o influenţă a ştiinţelor umaniste asupra celor pozitive. Este un pas pozitiv spre înţelegerea realistă a durerii, căreia oamenii încă nu-i zăresc o semnificaţie mai înaltă, o semnificaţie trascendentă, pe care au pierdut-o, deşi Biserica a propovăduit-o neîncetat.

O apreciere raţională a suferinţei e practic imposibilă în lumea noastră, datorită imperfecţiunii noastre. Ştim însă că ceea ce este nec ar acum, se va lămuri la sfârşit, că cele ce par acum nedrepte se vor înfăţişa drept la judecata din Urmă. Aşadar, şi suferinţa o putem privi într-o perspectivă eshatologică, însă numai prin Iisus Hristos.

Omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu şi rânduit să ajungă la asemănarea cu Creatorul, după cum se exprimă Sf. Grigorie de Nyssa. Numai că, greşind, omul şi-a trădat vocaţia sa ontologică, în virtutea chipului lui Dumnezeu cu care a fost dăruit. Acest chip n-a fost distrus, ci umbrit de păcat şi moarte. Prin venirea lui Hristos în lume, prin patima şi învierea Sa, acest chip al lui Dumnezeu a fost restaurat în om, care a redobândit puterea să ajungă la asemănarea cu Dumnezeu, chiar într-un mod mai desăvârşit decât înainte de cădere. Omul este chemat să se facă părtaş dumnezeieştii firi (II Pt. 1, 4), să se îndumnezeiască. În această lucrare este angajat nu doar sufletul, ci şi trupul. Spre deosebire de platonism, cu care se obişnuieşte să se stabilească anumite conexiuni, creştinismul afirmă şi susţine valoarea trupului, ca templu al Duhului Sfânt, iar nu ca temniţă a spiritului. Aşadar, transfigurarea nu priveşte doar sufletul, ci întreaga fiinţă a omului şi, odată cu el, a întregului cosmos.

Dacă suferinţa a intrat în lume prin păcat, el însuşi având-şi izvorul în voinţa liberă a omului, iar nu în Dumnezeu, ea este rezultatul depărtării omului de Dumnezeu. De aceea, nu Dumnezeu este cauza suferinţei — aceasta ar fi o greşeală gravă —, ci omul însuşi. Însă, după cum răul nu este veşnic, ci a fost omorât prin învierea lui Hristos, nici suferinţa nu este veşnică. Prin înviere, Mântuitorul a schimbat condiţiile ontologice ale existenţei noastre, transfigurându-le. Durerea, suferinţa se transformă în mijloace împotriva păcatului[3]. Căci Domnul, singurul dintre oameni lipsit de păcat, pentru că era şi Dumnezeu în acelaşi timp, a răbdat durerea, a suportat suferinţa în profunzimea ei şi, prin umanitatea Sa îndumnezeită, a transfigurat-o, i-a schimbat rosturile. De-acum, suferinţa nu va mai fi înţeleasă în sens strict, rigid, drept pedeapsă pentru păcat, ci cale de apropiere de Dumnezeu, de comuniune cu Cel ce a suferit pentru noi şi care suferă încă cu noi, până la eliberarea noastră totală. După învăţătura Sfinţilor Părinţi, suferinţa e dată de Dumnezeu celui pe care-l iubeşte şi pe care vrea să şi-l apropie. Căci zice Sf. Maxim Mărturisitorul: „Aripile soarelui dreptăţii sunt Pronia şi Judecata. Cuvântul, zburând prin acestea, Se sălăşluieşte în chip nevăzut în făpturi, tămăduind prin raţiunile înţelepciunii pe cei ce voiesc să se tămăduiască şi vindecând prin modurile cerării pe cei greu de urnit spre virtute"[4].

Părintele Dumitru Stăniloae, citând pe Sfinţii Marcu Ascetul şi Isaac Sirul, vorbeşte despre rostul necazurilor, exprimat în cinci sentinţe. „În primul rând, prin necazuri ne atrage Dumnezeu de la păcate. În al doilea rând, necazurile urmează de multe ori păcatelor, chiar dacă le-am mărturisit. Prin ele se restabileşte firea povârnită şi se întăreşte din nou. Există o compensaţie regulată între păcatul primit cu voia şi necazul venit fără voie. În al treilea rând, necazurile se trimit pentru probare, pentru întărirea firii şi pentru ferirea de greşeli viitoare. În al patrulea rând, ele pot veni chiar când n-am păcătuit noi: ne vin pentru păcatele altora. Iar lucrul al cincilea care trebuie remarcat este că răbdarea lor e semn de putere şi de înţelepciune şi ne înzestrează cu putere şi înţelepciune"[5].

Aşadar, există o întreagă iconomie a necazurilor, prin care omul, transfigurând suferinţa, o pune în slujba unui ideal transcendent: mântuirea sufletului.

În lumea modernă, în care se întâlnesc atâtea moduri de a înţelege suferinţa, de la refuzul categoric al durerii şi până la nevoia patologică a acesteia (aberaţii sado-masochiste), Biserica creştină afirmă sensul purificator al suferinţei. Singura ameninţare serioasă la adresa vieţii este depărtarea de Dumnezeu. Suferinţa credinciosului însă se identifică cu cea a lui Hristos, care a pătimit pentru noi şi care o transformă în izvor de virtuţi, spre viaţa veşnică.

Medicina va căuta să diminueze durerea, pe cât va fi cu putinţă. Bioetica însă va fi aceea care va arăta că eradicarea durerii nu poate fi un scop al ştiinţelor biologice (faptul nici n-ar fi posibil), ci că suferinţa însăşi e un mijloc spre atingerea unui ideal transcendent.

Roma **Ierom. Iuvenalie Ionaşcu**

1 Sergio Quinzio — Iov al Bibliei şi Iov contemporan, appud Alberto Oliverio, Furtunile din corp, în rev. „Sfera", nr. 39/1994, Ed. Sigma Tau, Roma, p. 24.

2 Emanuel Severino — Durerea şi remediul, appud A. Oliverio, op. cit., p. 25.

3 Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu — Teologie şi cultură, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1993, p. 145.

4 Sf. Maxim Mărturisitorul — Răspunsuri către Talasie, Scolia 19, în Filocalia românească, vol. III, p. 242.

5 Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae — Ascetica şi Mistica Ortodoxă, Ed. Mânăstirii Sf. Ioan Botezătorul — Deisis, Alba Iulia, 1993, vol. I, p. 174—175.

Banul văduvei

De câte ori privesc sătulul
Punând, cu îngâmfare n gând,
Un ban în mâna celui care
I-o-ntinde, pururea flămând.

Pe cei bogaţi îi văd în templu,
Punându-şi darul, plini de sine,
Scoţând, cu mulţumire, — arginţii,
Din pungile de-a pururi pline.

Şi văd pe văduva săracă,
Atât de umilită stând
Când pune darul ei, modestul,
Ţinând privirile-n pământ.

Văzând pe fiecare, Domnul
Spre-ai săi aceasta a grăit:
Femeia văduvă, săracă,
Mai mult ca toţi a dăruit.

Ea n-a dat din belşugul casei,
Ce n-a ştiut vreodată ce-i —
A dat doar doi bănuţi, c-atâta
E toată bogăţia ei.

Dar toţi ceilalţi care-au pus darul,
Mai zise Domnul — să înţeleagă —
Au dat din ce le prisoseşte,
Iar văduva — averea-ntreagă.

De-aceea şi tu când dai banul
Flămândului de lângă tine,
Îl dă cu inima curată,
Chiar dacă altul nu-ţi rămâne.

Şi-atunci din mult-puţinul care
Îl dai, lipsindu-te de el,
Îţi strângi comori nepieritoare,
Spre fericirea ta, în cer.

Şaitiş Petre

Cugetarea la moarte, frână în calea păcatului

Cea mai înaltă filozofie, cel mai folositor pedagog, pentru un creştin şi în special pentru un monah, este cugetarea la moarte, una din preocupările de mare valoare duhovnicească, a minţii noastre.

Căci spune Sfântul Isaac Sirul (sec. VI.), „Cel ce a înţeles cu adevărat ce este capătul acestei vieţi, acela poate pune capăt păcatelor sale".[1] Un mare gânditor al zilelor noastre ne spune: „Omul rămâne om, numai atât cât se va întreba, ce este dincolo de lumea simţurilor noastre".

Această însuşire a minţii, această grijă deosebită a fost recomandată de Dumnezeu protopărinţilor noştri Adam şi Eva în Rai, de a nu se atinge de pomul oprit, atrăgându-le atenţia că, nerespectarea acestei porunci are drept consecinţă „moartea", zicând: „În ziua în care veţi mânca din el, negreşit veţi muri" (Facere II, 17).

De câte ori gândul îi ispitea să se apropie şi să mănânce din acest pom, cugeta au la moarte şi se depărtau din preajma lui, cu toate că era „frumos la vedere şi bun la mâncare". (Facere III, 6).

Luând aminte la cele petrecute observăm că, atâta vreme cât strămoşii neamului omenesc au respectat porunca şi s-au înfricoşat de moarte, nu au îndrăznit să calce pe conştiinţă şi ca atare, nu au mâncat din pomul oprit.

Văzând diavolul pe Adam şi Eva, înarmaţi cu „cugetarea la moarte", a uneltit cu vicleşug a le smulge din minte această armă. Prefăcut în şarpe, le-a spus: „Nu, nu veţi muri!" (Facere III, 4), ci „vi se vor deschide ochii şi veţi fi ca Dumnezeu, cunoscând binele şi răul" (Facere II, 5). În felul acesta s-au lăsat înşelaţi, călcând porunca Zidi torului, moştenind pedeapsa morţii. Creat după Chipul lui Dumnezeu, (Facere I, 27) în vederea asemănării, având posibilitatea să nu moară, omul a intrat voluntar în acest proces negativ de distrugere. Dumnezeu nu a creat moartea, ci, „prin-tr-un om a venit moartea" (I Cor. XV, 21), cum ne învaţă Sfântul Apostol Pavel.

Oare, nu tot aşa lucrează satana, şarpele cel vechi şi cu cei din zilele noastre? Ne smulge din conştiinţă cugetarea morţii, ori de câte ori ne aflăm în faţa unui păcat. Dumnezeu ne ajută şi ne vorbeşte în toată vremea prin conştiinţă, spunându-ne: „Păcatul este bold al morţii" (I Cor. XV, 56). Nu uita că: „Plata păcatului este moartea", (Romani VI, 23) ba mai mult: „Dumnezeu şterge din cartea vieţii pe cel păcătos", (Ieşire XXXII, 33) şi alt le de acest fel ne sugerează gândul cel bun. Dar, trebuie să recunoaştem că la toate acestea, diavolul seamănă şi el gânduri potrivnice acestora, pe care nu trebuie a le primi, cum ne spune Sfântul Apostol Iacov: „Împotriviţi-vă diavolului şi va fugi de la voi" (Iacov IV, 7).

Din amăgirile diavolului sunt şi acestea: Dumnezeu este milostiv şi te va ierta! Doar El ştie neputinţa omului! Mai ai vreme de îndreptare! Nu te teme aşa de tare de moarte! Nu vei muri chiar acum! La bătrâneţe, nu acum! Dumnezeu este milostiv către cei ce se întorc la pocăinţă! La toate creştinul trebuie să se împotrivească, ştiind că „Cel ce a făgăduit iertarea celui ce se pocăieşte, nu a făgăduit aceasta pentru ziua de mâine, ci „pentru cea de azi". (Ps. 94, v. 8)[2].

Cine cugetă la moarte şi că la Judecata cea de Apoi, „toate tainele inimii noastre, vor fi date pe faţă" (Evrei IV, 12) se păzeşte pe sine de orice păcat, fiind cu luare aminte la toate gândurile şi înclinările inimii sale. De aceea din cele mai vechi timpuri, oameni aleşi ai lui Dumnezeu s-au înarmat împotriva păcatului cu arma pe care o aveau protopărinţii noştri în Rai, înainte de cădere şi anume: „cugetarea la moarte".

Acest gând este foarte urât de diavolul, mai mult ca oricare altul şi el îşi foloseşte toată puterea, pentru a-l smulge din om. El ştie că dacă acest gând prinde rădăcină la creştin, mintea lui nu mai primeşte amăgirile şi vicleniile lui.[3] Nimic nu deşteaptă pe om din amorţire sau nesimţire şi din împietrirea inimii şi nimic nu-l opreşte pe om de la păcat, ca cugetarea la moarte. Acest adevăr ni-l arată şi Sfânta Scriptură care zice: „În tot ce faci adu-ţi aminte de sfârşitul tău şi nu vei păcătui niciodată." (Isus Sirah VII, 38).

Dacă cineva s-ar sfătui cu moartea în fiecare zi şi în tot ceasul, ar spori mult duhovniceşte şi ar ajunge o icoană a desăvârşirii, iar prin pilda vieţii sale, pe toţi îi poate folosi. Ştim cu toţii că vom muri, dar nu ştim nici cum şi nici când va fi sfârşitul fiecăruia dintre noi. Curând şi mai curând decât ai crede se poate stinge viaţa ta pe pământ. În toate faptele şi gândurile tale să fii aşa ca şi cum astăzi va trebui să mori. Dacă nu eşti gata astăzi, de unde ştii ce va fi mâine. Ziua de mâine este o zi nesigură.

Sfântul Efrem Sirul (306—378) afirmă că: „moartea nu aşteaptă pe nimeni, în schimb pretinde ca toţi să o aşteptăm". Va veni ceasul, zice marele ascet, negreşit şi nu va trece. Că ne vom duce acolo, unde încă niciodată nu am fost. Cumplită este trecerea, dar toţi o vom cerca. Singur fiind, fără ajutor, fără ocrotire, fără îndrăzneală. În ziua şi ceasul la care nu te aştepţi. Când te desfătezi, când eşti fericit, când eşti fără grijă, atunci fără de veste va veni şi toate deşarte vor rămâne.[4]

Sfântul Antonie cel Mare (251-356) ne sugerează din experienţa sa plină de har, de o viaţă, recomandându-ne: „Aşa trebuie să se poarte totdeauna monahul (creştinul) ca şi când ar avea să moară mâine".[5]

Când te apropii de patul tău să te odihneşti de lucrul tău spune-i: „nu te vei face oare tu, în această noapte sicriul meu?". Nu am de unde şti de nu mă va ajunge în noaptea aceasta, în loc de somnul vremelnic, viitorul somn veşnic. Până ai picioare, aleargă spre fapte bune, fugi de cele rele, înainte ca ele să-ţi fie legate, cu legătura care nu se poate deslega. Până ai ochi, umple-i de lacrimi, înainte ca ei să se umple cu pământ. Vestitorul morţii e de neîndeplecat. Plecarea e veşnică, fără întoarcere.[6] Acestea întreţin „cugetarea la moarte" şi creştinul se deprinde cu conştiinţa că e muritor şi începe să facă binele şi de bună voie.

Fericit este creştinul, care are înaintea ochilor săi ceasul morţii sale, cu toate preocupările sale, ce-i răpesc atât de mult timp şi printre ele se pregăteşte de a fi gata oricând. Dimineaţa socoteşte că nu o să ajungă seara. Seara, nu-ţi făgădui că o să vezi dimineaţa. Mulţi mor fără de veste, că: „În ceasul în care nu gândesc, Fiul Omului va veni". (Luca XII, 40)

Fă-ţi prieteni pe Sfinţii lui Dumnezeu şi urmează faptele lor, ca atunci când vei ieşi din lumea aceasta, „să te primească în corturile cele veşnice" (Luca XV, 9). Vieţuieşte între oameni şi pe pământ ca un străin şi călător, pentru că „nu avem aici cetate statornică" (Evrei XIII 14) pe pământ. Nu amâna mântuirea ta, într-un viitor nesigur şi nu te baza pe sănătatea şi tinereţea ta, pe prieteni şi rudele tale, căci toate acestea sunt trecătoare, iar oamenii te vor uita mai repede decât socoteşti, căci după moarte cui îi va păsa de pomenirea ta. Gândul tău să fie mântuirea ta, grija ta, Împărăţia lui Dumnezeu.[7]

Despre întreţinerea „cugetării la moarte" afirmată cu atâta putere, o putem desprinde şi de pe numeroasele epigrafe ale monumentelor funerare de prin cimitirele noastre, din toate timpurile şi zonele geografice, din care am copiat doar cea de pe crucea de la mormântul marelui dascăl Gheorghe Lazăr din Avrig, judeţul Sibiu: Cititorule, opreşte-te şi citeşte „Ce eşti tu azi, am fost eu ieri şi ce sunt eu azi, vei fi tu mâine".

Sfântul Ioan Scăraru (523—602), în lucrarea sa „Scara", referindu-se la pomenirea morţii ne arată: „Frica de moarte este o însuşire a firii, intrată în ea odată cu păcatul. Iar tremurarea de moarte este semnul păcatelor nepocăite".[8] Nu este cu putinţă a străbate ziua de astăzi cu fapte bune, de nu va fi socotită ca cea din urmă zi a vieţii. Căci timpul este un dar a lui Dumnezeu, dat nouă, care avem datoria de a-l umple cu fapte bune, din sârguinţa de a ne desăvârşi. Nu trebuie să pierdem nici o clipă. Chiar dacă îl foloseşti întreg, nu ne ajunge să împlinim datoria ce ne este dată odată cu el. „Gândul la moarte nu înseamnă nefolosirea timpului, ci, dimpotrivă, o intensă folosire a lui", încheie autorul treapta a şasea.[9]

Creştine, dă-ţi timp cât de puţin şi aruncă o privire cu toată seriozitatea, asupra vieţii din trecut şi socoteşte-ţi păcatele şi câte lucruri n-ai făcut din diferite pricini, negative şi pozitive şi urăşte tot răul pe care l-ai făcut, apoi hotărăşte-te ca de acum înainte să duci o viaţă virtuoasă, creştină.

Moartea fiind o pedeapsă a păcatului, înspăimântă deopotrivă pe cel drept ca şi pe cel păcătos. Modul de manifestare a morţii sunt în acelaşi fel şi pentru unii şi pentru alţii, împrejurările diferă însă, căci moartea dreptului este „frumoasă" şi cea a păcătosului este „cumplită". (Ps. XXXIII, 20). De noi înşine şi cu ajutorul lui Dumnezeu, atârnă felul morţii noastre. Noi putem să o facem frumoasă sau cumplită, după cum vom fi îndeplinit poruncile creştine, ştiind că dreptatea lui Dumnezeu va da fiecăruia după faptele sale. (Apoc. XXII, 12).

Toţi suntem convinşi că, moartea este de neînlăturat pentru tot omul (Ps. 88 v. 41), sau cum spune Sfântul Apostol Pavel: „este rânduit oamenilor odată să moară, iar după moarte urmează judecata" (Evrei IX, 27) la care trebuie cugetat cu toată atenţia cuvenită, de noi muritorii.

Uitarea poruncilor lui Dumnezeu, face şi abaterea voinţei noastre libere, face inima învârtoşată şi mintea neîndurerată. Aducerea aminte de moarte, de răspunsul ce-l vom da la judecată, de hotărâre, de pedeapsă sunt lucrurile unei minţi făcătuitoare a unui creştin care doreşte cu adevărat mântuirea sa. La moarte, sufletul fiind nemuritor trece în împărăţia fiinţelor asemenea lui şi se unesc conform calităţilor bune sau rele, pe care şi le-a însuşit prin liberă voinţă în timpul vieţii pământeşti — la origine neprihănită şi sfântă —, iar trupul se dă pământului din care a fost alcătuit (Facere II, 19).

Din pilda Mântuitorului „Bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr", (Luca XVI, 23) deducem adevărul revelat, despre soarta sufletului imediat după despărţirea de trup. În aceeaşi zi. Iar la rugăciunea tâlharului celui bun de pe cruce, Iisus Hristos îi răspunde: „Astăzi vei fi cu Mine în Rai" (Luca XXIII, 43). Pe pământ sunt zile,

(Continuare în pag. a 6-a)

Ierodiacon Ciobâcă Teofilact
Mânăstirea Putna

1 Filocalia X, pag. 425.

2 Arhimandrit Cleopa Ilie, „Urcuş spre înviere", Iaşi, 1992, pag. 356.

3 Sf. Ignatie Breancianinov, „Cuvânt despre moarte", Oradea, 1993 pag. 94.

4 Proloage, Vol. I. Craiova, 1991, pag. 528.

5 Filocalia I, pag. 100.

6 Sf. Ignatie Briancianinov, op. cit. pag. 95—96.

7 Urmarea lui Hristos, Bucureşti, 1990, pag. 81.

8 Filocalia IX, pag. 156.

9 Idem, ibidem, pag. 163.

Greco – Catolicii au făcut România Mare, dar le pare rău

M-am hotărât greu să scriu aceste rânduri. Greu, pentru că avem noi destule răni nevindecate şi destule păcate de biruit pentru a face, nu prea potrivit cu nevoia de vindecare şi cuminţire, adaosul unei pricini.

Mâhnirea a fost însă atât de puternică încât toate strădaniile de a o stinge s-au dovedit zadarnice, chiar după trecerea unui an.

Cum să nu te încrâncenezi când citeşti afirmaţii de genul acesta: „Actualii ierarhi ortodocşi au fost puşi toţi (s. n.) de Securitate, sau ei cred că **ucigându-ne** (s. n.) pe noi, măresc aduc lui Dumnezeu", ori şi preoţi ortodocşi au fost închişi, „dar nu pentru Biserică, ci pentru **altceva**" (s. n.).

Făcute de un om — am zis Ioan Ploscaru, episcop greco-catolic al Lugojului — frustrat de unele şi indiferent de altele, afirmaţiile ar putea fi trecute cu vederea la încărcatul capitol de răfuieli între două culte (Biserici) care-şi zic, din când în când, surori.

Dar când acelaşi prelat declară: **„Noi, greco catolicii, am făcut România Mare"** (vezi „Vatra" nr. 1-2, 1995, p. 42 43) abia dacă poţi evita infarctul şi, păstrându-ţi o brumă de smerenie, să-i pui PSS (adică Prea Sfinţiei Sale) câteva întrebări:

Făurirea României Mari este operă spiritual-religioasă sau politică? Şi, dacă este politică, atunci nu cumva biserica greco-catolică (de fapt, catolică!) îşi divulgă, prin dumneavoastră, adevăratul ei rost?

În Transilvania, Ortodoxia a fost întotdeauna atât de puternică încât nimic şi nimeni nu a putut-o dezrădăcina. Ortodocşii ăştia, oare, nu au contribuit cu nimic la realizarea României Mari, mai ales că idealul lor unionist a fost orientat numai spre fraţii de dincolo de Carpaţi?

Pe ce temei îi acuzaţi de pasivitate, de indiferenţă chiar, pe ortodocşii din România Mică, în fond Statul român, considerând desăvârşirea unităţii naţional-statale operă exclusiv ardeleano-că, de sorginte greco-catolică?

Şi, în fine, unirea celorlalte provincii, Bucovina şi Basarabia, cu România este tot o lucrare greco-catolică, PSV (adică Prea Sfinţia Voastră)?

Durerea v-a făcut rău, părinte, şi de la cei răi nu aştept răspuns, mai ales că vă recunosc, totuşi, meritul de a vă mândri cu înfăptuirea României Mari, chiar dacă, dintr-un dezordonant interes sau dintr-o scuzabilă amnezie, o revendicaţi ca o operă exclusiv greco-catolică.

Iată însă că se va găsi cineva căruia să-i pară rău că România se făcu mare. Un bănăţean greco-catolic. Unul al căruia bunic şi tată au participat la Marea Adunare Naţională de la Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918 şi care, împreună cu nepotul şi fiul povestitor într-un episod al serialului „Memorialul durerii", au fost deportaţi în 1951 în Bărăgan. Întrebat că, dacă azi ar mai fi un 1 Decembrie, ar merge la Alba Iulia, el a răspuns: „Nu".

Preluând acest episod, ieromonahul Silvestru Augustin Prunduş şi preotul Clemente Plăianu, adversari patimaşi ai Ortodoxiei, care confundă ura cu virtutea, generalizează indignarea bănăţeanului, scriind: „Sunt şi **alţi nemulţumiţi** care susţin că ierarhii Bisericii Române Unite **s-au grăbit la 1 Decembrie când** (...) încrezători că unirea se face între fraţi, au **semnat-o necondiţionat**. N-au ţinut seama că Unirea Transilvaniei cu Provinciile româneşti de peste munţi a adus în faţa Bisericii Române Unite o Biserică Ortodoxă majoritară, dominantă, o Biserică supusă în trecutul ei atâtor influenţe slavo-greco-balcanice, **antilatine, an iromâneşti şi anticatolice**, şi trebuia să prevadă că (...) Biserica Română Unită va avea mult de furcă cu unii dintre cei ducă orii acestei Biserici Dominante. **Unii şi mai îndrăzneţi susţin că Biserica Română Unită nu în 1948, ci la 1 decembrie 1918 nu şi-a deschis ochii să-şi asigure dreptul la existenţă în faţa colosului schismatic şi şi-a semnat singură condamnarea la moarte.** (Silvestru Augustin Prunduş, Clemente Plăianu — **Biserica Română Unită ieri şi azi. Istorie şi adevăr**, Ed. Unitas 1994, p. 6).

Doamne, ce cuvinte grele şi necugetate aţi încredinţat tiparului, cinstite feţe „unite".

Nu cumva, nemulţumiţi fiind din pricina unirii Transilvaniei (greco-catolice, după Dumneavoastră) cu „ortodoxele provincii româneşti de peste munţi" aţi pofti acum să slăbiţi ţara şi să uniţi Transilvania cu Vaticanul, de pildă, pentru că de o unire cu altcineva a mai avut parte?

Temeţi-vă măcar de Dumnezeu, oameni buni!

Augustin Pădurean

în „Renaşterea", nr. 2, febr. 1996, Cluj.

Aniversări, 425 ani

Procesul diaconului Coresi de la Braşov — 1570 —

„1570. Din Braşov, la 19 iunie Laurenţius Fronius a ridicat pâră împotriva lui Coresi tipograful român din pricina unei tipografii şi a unei datorii. Domnii mei au facut deci judecată în această privinţă, astfel: **Coresi să păstreze presa şi să plătească lui Laurenţius** *datoriile cu alte bunuri, iar* **Toma să-i dea 11 florini".**

Cu mai bine de 425 de ani în urmă, la Braşov avea loc un proces, în care era implicat diaconul Coresi, cel care şi-a legat destinele de biruinţa definitivă a scrisului în limba română şi s-a dovedit un apărător curajos al Ortodoxiei într-o perioadă în care românii ortodocşi ardeleni suportau nefireasca oprimare, nu numai politico-socială, dar şi religioasă.

Procesul din anul 1570 al diaconului Coresi survenea tocmai într-un moment în care toate încercările luterane şi calvine de atragere a românilor ortodocşi şi de influenţare a cărţilor coresiene s-au dovedit înfrânte, iar diaconul Coresi tipăreşte tocmai în acest an cele mai valoroase cărţi de rezistenţă ortodoxă, **Psaltirea** şi **Liturghierul**, ambele în limbă română.

Descoperind documentul procesului în anul 1960,[1] în condiţiile în care mărturii documentare biografice privind activitatea acestui tipograf erau atât de puţine şi incerte, Francisc Pall nu-şi permite aprecieri de filiaţie cu biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului şi nu pune la îndoială relaţia sa cu preoţii bisericii. Preluând informaţia, valorosul cercetător, P. P. Panaitescu, în cartea sa de referinţă pentru începuturile scrisului în limbă română,[2] după ce subliniază importanţa acestui document pentru a demonstra nesubordonarea tiparului coresian autorităţii săseşti din cetatea Braşov, încearcă să identifice pe Toma (cel implicat în proces) cu popa Toma din Şchei, unul din cărturarii foarte cunoscuţi ai perioadei coresiene de tipar.[3]

Afirmaţia a atras, pe bună dreptate, replica avizaţilor cercetatori în domeniu, mai întâi Pavel Binder din Braşov[4] şi apoi bucureştenii Ion Gheţie şi Al. Mareş,[5] care depăşind conţinutul replicii încearcă să-l identifice pe Toma cu un oarecare cetăţean al Braşovului (evident luteran), implicat în administraţia locală, anulând astfel şi acea legătură cu românii din Şchei dovedită şi de acest document.

Descifrând documentele şi însemnările de mână de pe vechile cărţi din Şchei, ne-a atras atenţia una din însemnările făcute tocmai pe un manuscris al Psaltirii (din veacul al XV-lea), care aparţinea popii Toma oferindu-ne, în grafie chirilică, următorul conţinut: **„Scris-am eu jupan Toma ot** (din) **Braşov, snă** (fiu) **al Tomei diac, unchi popei Mihai".**

Înscrisă tocmai pe manuscrisul[6] Psalmilor, pe care într-un studiu anterior l-am constatat izvor al tipăriturilor Psaltirii coresiene, însemnarea permite cu atât mai mult o descifrare a adevărului. În baza însemnării, Toma jupan era unchi protopopului Mihai, deci tocmai celui mai cunoscut colaborator coresian, care îi „diortoseşte" (prelucrează, editează) Sbornicul de la Sas Sebeş al lui Coresi şi împreună cu protopopul Iane traduce monumentala Cazanie a II-a („Evanghelia cu învăţătură") în Şcheii Braşovului, tipărind-o la 1580/81.

Cercetând documente braşovene, îl găsim pe Toma ca o persoană influentă a timpului, fiind folosit de autorităţile braşovene (ca şi pe preoţii bisericii Sf. Nicolae) în misiunile diplomatice peste munţi la domnii români.[7]

Faptul că în textul procesului i se impută lui Toma suma de 12 florini (o sumă impresionantă pentru acele vremuri), poate fi pus în legătură cu dispoziţia prezentată şi în registrul magistratual din 6 martie 1577, confrom căreia: „cetăţeanul care ţine în casă greci şi-i tăinuieşte, va fi pedepsit cu 12 florini",[8] prin greci înţelegându-se bineînţeles români de religie greco-ortodoxă. Deci se include ideea găzduirii lui Coresi de către Toma.

Aceste mărturii — cât şi multe alte neinvocate din circumstanţe de spaţiu — ne îngăduie să vedem în persoana diaconului Coresi pe cărturarul ortodox, pus în slujba apărării credinţei ortodoxe şi orice încercare de a-l subordona Reformei sau reformatorilor braşoveni şi de a-l sustrage din mediul cultural patronat de biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului se dovedeşte subiectivă şi hazardată. Cu câtă semnificaţie scria diaconul Coresi în prefeţele cărţilor sale: „Eu, diaconul Coresi, dacă văzui că toate limbile („popoarele") au cuvântul lui Dumnezeu în limba lor, numai noi, rumânii n-avem" sau în Tâlcul Evangheliilor: „Dac-am cetit, bine am ispitit şi socotit şi am aflat că toate tâlcuiesc şi mie toate plăcură şi am scris cu tipariul voao fraţilor, românilor să (vă) fie pre învăţătură şi vă rog fraţii mei să cetiţi şi bine să socotiţi că veţi vedea voi, înşivă cum că e mărgăritariul şi comoară ascunsă într-însele" — cuvinte demne de mărturia unui voievod, nicidecum a unui umil tipograf pus în slujba unui reformator sau altul.

Dacă diaconul Coresi era în slujba Cetăţii şi a luteranilor sau calvinilor, iar judele braşovean îi era patron tiparului — cum apreciază unii cercetători — acesta din urmă trebuia să-l apere pe Coresi în proces şi nu Toma din Şcheii Braşovului. Dacă diaconul Coresi ar fi tipărit în Cetatea Braşovului, cum se afirmă de aceiaşi cercetători, cărţile şi manuscrisele-izvor trebuiau să se păstreze în Cetate şi nu în Şcheii Braşovului, după cum se cunoaşte. Credem că este semnificativ de menţionat că pătrunderea românilor în Cetatea Braşovului (ca de altfel, în toate cetăţile Ardealului) era exclusă în veacul al XVI-lea, ea petrecându-se doar în limitele oficiale cunoscute. Primii români care pătrund în cetatea Braşovului o pot face după ce Iosif al II-lea emite decretul de concivitate la 1781 şi la Braşov cei dintâi sunt greco-catolicii, care au avantaje şi de natură religioasă din partea catolicilor.

Astfel, procesul coresian de acum mai bine de 425 de ani rămâne ca un argument de bază pentru înţelegerea relaţiilor pe care diaconul Coresi le avea cu românii ortodocşi din Şcheii Braşovului, cât şi pentru localizarea tiparului coresian.

Prof. Vasile Oltean

1. Francisc Pall, **Cu privire la activitatea de tipograf a lui Coresi — O ştire nouă**, în „Studii şi cercetări de bibliologie", III, 1960, p. 267—272;
2. P. P. Panaitescu, **Începuturile şi biruinţa scrisului în limbă română**, E. A., Bucureşti, 1967;
3. **Popa Toma**, protopop al bisericii Sf. Nicolae între anii 1540—1566.
4. Pavel Binder, **Precizări cu privire la perioada coresiană a culturii braşovene**, în „Limba Română" nr. 3/1973.
5. Ion Gheţie, **Coresi şi Reforma în lumina unor cercetări noi**, în „Studii şi Cercetări Lingvistice" XVIII, 1967, nr. 2, p. 231—239.
6. Arhiva bisericii „Sf. Nicolae", fond Carte veche, ms. 7.
7. În 1578 Toma, împreună cu Sava Cârstea din Şchei sunt trimişi în delegaţie în Moldova (la Buzău); delegaţie repetată în august 1578 însoţit de Wasca Frentz şi din nou în 2 iunie 1581; în martie 1582 la Brăila; în 8 august 1583 din nou în Moldova; în 20 februarie 1584 la curtea lui Petru Voievod Şchiopul în Moldova, delegaţie repetată în 2 mai 1584, cât şi în 17 septembrie 1584. În 10 aprilie 1585 este trimis în Muntenia, delegaţie repetată în 28 mai 1587 purtând atributul „Toma al popiii", revine în Muntenia în 10 august 1588 la curtea lui Mihnea Turcitul şi la acelaşi domn în 1 decembrie 1588 „cu scrisori la domn" şi numai în 1589 trei călătorii în Muntenia — toate acestea în calitate de diplomat din partea Cetăţii, motiv pentru care călătoriile sunt consemnate în documentele oficiale ale cetăţii (v. „Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen", in Kronstadt, 1896, vol. III, passim.).
8. Octavian Nitu, **Relaţiile dintre tipografia diaconului Coresi şi tipografia Honteriană din Cetate**, în „B.O.R.", nr. 3—4/1975.

Omul şi bunurile sau despre un câştig care ne poate păgubi

Înţelepţii vechi au căutat să rezolve problema raportului dintre om şi bunuri, acordând prioritate celor din urmă, în sensul că omul nu poate exista fără ele, că este direct dependent de acestea, iar viaţa fără bunuri ar fi de neconceput. **Întâi să trăieşti, apoi să filosofezi**, aşa suna unul dintre principiile fundamentale ale multora dintre sistemele de gândire filozofică, care mai apoi a fost preluat şi absolutizat de curentele materialist-atee.

Aparent, aşa s-ar părea că stau lucrurile, căci ne vine foarte greu să ne imaginăm că putem gândi, filosofa, ruga sau desfăşura orice alt fel de activitate spirituală atâta timp cât asupra noastră apasă spectrul sărăciei, al nesiguranţei zilei de mâine şi al lipsei de stabilitate materială. Numai că un astfel de mod de a ne aborda atât pe noi înşine, cât şi lumea în care ne este dat să trăim, nu face decât să ne îndepărteze de Dumnezeu, coborându-ne în sfera exclusivă a materialităţii, împiedicându-ne să apreciem cu justeţe lucrurile. În esenţa ei însă, problema este pusă fals, pentru că acceptând o întâietate a materiei asupra spiritualului, nu facem decât să-L excludem pe Dumnezeu din actul creaţiei, şi prin aceasta să cădem în absurd, căci fără Dumnezeu, nici lumea, nici omul şi nimic din celelalte lucruri nu-şi mai pot justifica existenţa sau sensul. „Omul e desc is unor sensuri superioare lumii şi prin el şi lumea" (Pr. D. Stăniloae, T. D. O, vol. 1, pag. 16). Lumea în care ne este dat să trăim, dobândeşte cu adevărat un sens şi devine coerentă doar în măsura în care ne ajută să accedem spre acest sens superior şi ultim.

Atunci când Domnul Iisus spune: „să nu căutaţi ce veţi mânca sau ce veţi bea şi să nu fiţi îngrijoraţi căci doar ştie Tatăl vostru cel ceresc că aveţi trebuinţă de ele" (Lc. 12, 19—20) nu vrea nicidecum ca prin aceasta să ne împingă la indiferenţă sau pasivism în faţa realităţii, ci doar să restabilească adevăratul raport dintre om şi bunuri, dintre om şi Dumnezeu. Orice s-ar spune, omul nu este în ultimă instanţă decât un „chivernisitor" al unor bunuri care nu îi aparţin, ci îi sunt doar încredinţate ca prin ele să-şi dobândească mântuirea sau osândirea sufletului. „Scopul lor constă în a constitui condiţia naturală a existenţei omului şi ele nu sunt conştiente de acest scop. În om se deschide însă ordinea unor scopuri conştiente. Şi numai în cadrul scopurilor urmărite de el, se deschide şi înţelegerea scopurilor treptelor inferioare lui, punându-se într-o relerinţă cu scopurile urmărite de el, ca el să boltească peste toate un sens ultim şi suprem al existenţei" (op. cit., pag. 13). Când ignoră această realitate a existenţei sale, sau încearcă să o falsifice, ajunge în situaţia de a nu se mai înţelege pe sine, tocmai pentru faptul că s-a îndepărtat de adevăratul centru al existenţei sale — Dumnezeu, în afara căruia nu poate nici exista şi nici justifica. Omul este astfel conceput încât nu se poate regăsi decât în măsura în care se raportează la o realitate personală infinită, care îi este superioară şi îl transcende neîncetat, şi care în acelaşi timp îi asigură hrana la infinit, pentru că această realitate se dovedeşte în esenţa ei inepuizabilă, iar omul nu o poate cuprinde niciodată în totalitatea ei, întrucât posibilităţile lui se dovedesc limitate.

Prin parabola **Bogatului căruia i-a rodit ţarina** (Lc. 12, 16—21), Mântuitorul vrea să ne amintească tocmai aceste lucruri esenţiale, şi anume că în faţa morţii, omul va trebui să se despartă de ceea ce a agonisit de-a lungul vieţii, mai mult, că într-o asemenea situaţie, bunurile pe care le-a strâns nu mai valorează nimic, şi nici nu-l mai pot ajuta în vreun fel anume. Nimic mai real şi mai adevărat decât ceea ce ni se spune în această parabolă, care poate fi la fel de bine şi o întâmplare din viaţa noastră de zi cu zi. Citeam într-o revistă franceză, despre o femeie foarte bogată, care printr-un accident nefericit ajunsese în stare de comă la spital. Prin grija medicilor este menţinută în această stare câtva timp, pendulând între viaţă şi moarte. În acest răstimp, rudele sale rapace au început să se adune la căpătâiul ei, împărţind între ei bunurile şi averea bolnavei, ba ajungând şi la cearşă. Numai că bolnava auzea şi înţelegea tot ceea ce se întâmpla în preajma ei; devenise martora propriului sfârşit. Întâmplarea face ca femeia să-şi revină după un timp, şi prima măsură luată a fost aceea de a-şi lăsa prin testament toată averea unor orfelinate, pedepsindu-şi astfel rudele pentru lăcomia şi neomenia lor, iar ea, decepţionată, a intrat într-o mânăstire. Trăise o experienţă limită, dându-şi seama că în faţa morţii, aceste bunuri nu mai au nici o valoare.

Este desigur o întâmplare, dar câte învăţăminte nu putem desprinde şi noi din ea, şi de altfel nu putem spune că e tocmai singulară, pentru că asemenea situaţii se întâlnesc destul de des în realita ea cotidiană. Există atâtea cazuri de oameni care o viaţă întreagă n-au făcut altceva decât să grămădească averi peste averi, pentru ca după moartea lor, alţii să le împartă şi să beneficieze de ele. Cel puţin în astfel de situaţii recunoaşem fiecare dintre noi că bunurile pe care le-am acumulat nu mai contează, nu ne mai pot ajuta în nici un fel, şi nici nu mai au vreo valoare pentru noi.

Să înţelegem din astfel de întâmplări, atât de asemănătoare cu cea relatată de Mântuitorul prin parabolă, că religia creştină ar fi împotriva bunurilor? Pentru că de multe ori Mântuitorul i-a mustrat, şi încă destul de sever pe cei bogaţi, iar celor care doreau cu adevărat să ajungă la desăvârşire, le-a impus o regulă nu tocmai uşoară „vinde tot ce ai", regulă care a stat mai apoi la baza apariţiei monahismului, care se întemeiază tocmai pe o astfel de realitate, şi anume sărăcia de bunăvoie, stare deloc uşor de dobândit şi nu multora la îndemână, pentru că înşişi cei care se află în interiorul monahismului se confruntă, la rândul lor, cu realitatea vieţii, fiind puşi în faţa lui a fi sau a nu fi, căci a abandona orice activitate lucrativă echivalează cu a nu-ţi mai putea asigura existenţa.

Nu cred că a fost în intenţia Mântuitorului să se refere la astfel de lucruri, după cum nu cred că a fost împotriva nevoii firesti a fiinţei umane de a-şi asigura existenţa, căci ar fi fost absurd şi în contradicţie cu însăşi realitatea firii umane. Dimpotrivă, Sf. Scriptură abundă în porunci şi îndemnuri adresate omului la muncă, la câştigarea pâinii, mergând chiar până la acel categoric „dacă cineva nu vrea să lucreze, nici să nu mănânce" (2 Tes. 3, 10).

Altceva a condamnat Mântuitorul, şi încă cu foarte mare severitate şi anume faptul că omul uită prea adesea şi cu prea multă uşurinţă că bunurile pe care Dumnezeu i le încredinţează cu un scop foarte clar şi precis, acela de a-şi asigura existenţa, el le transformă şi le perverteşte sensul, acumulând cu mult peste necesităţile sale firesti, îndepărtându-se astfel de rostul lor real: ele ne sunt încredinţate de Dumnezeu cu un dublu scop, ca pe de o parte, să ne putem asigura existenţa, iar pe de altă parte, ca prin ele să creştem spiritual, prin

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. N. Stoia

(Urmare din pag. a 5-a)

nopţi şi ani, pentru folosinţa noastră în timp, iar dincolo de mormânt nu este decât „veşnicie luminoasă" sau invers „veşnicie întunecoasă". Nu există o împărţire a timpului, decât numai cea de „astăzi", moartea fiind doar „poarta de intrare" în veşnicie.[10].

Sfinţii Părinţi, în unele lucrări specifice acestei teme, lăsate nouă, ne atenţionează despre starea imediat după moarte a sufletelor, ca Sfântul Macarie Alexandrinul (+ 395) zicând: „Sufletul unui păcătos ca şi a unui drept, este cuprins de spaimă la vederea îngerilor răi. Aude plângerile şi suspinurile celor care îl înconjoară, dar nu poate rosti nici o vorbă, nu poate scoate nici un sunet. El e turburat, cugetând la îndelungatul drum ce are să-l facă, la noul fel de viaţă ce o să ducă, la despărţirea sa de trup". La fel, Sfântul Chiril al Alexandriei (+ 444) ne spune şi el: „Ce groază şi ce spaimă va simţi sufletul, până când se va rosti judecata. Puterile dumnezeieşti stau în faţa duhurilor necurate şi înfăţişează, cugetele, cuvintele şi faptele bune ale sufletului, în timp ce acesta, cuprins de mare groază în mijlocul îngerilor şi diavolilor, aşteaptă îndreptăţirea şi scăparea sa, ori osânda şi pierzarea sa".[11]

Cugetarea la moarte, frână în calea păcatului

Creştine, zice Sfântul Nicodim Aghioritul (1749—1809), „adu-ţi aminte în fiecare zi că: „cea de azi e a ta, cea de mâine este în mâna lui Dumnezeu şi că Cel ce ţi-a dat dimineaţa nu ţi-a făgăduit că-ţi dă şi seara".[12]

Nu da diavolului ziua de azi, care-ţi cere să o dai pe cea de mâine lui Dumnezeu. Întrebuinţează toate momentele vieţii tale cum îi place lui Dumnezeu, ca şi când nu ar avea să-ţi mai dea altă vreme. Fericit este cel ce îşi aduce aminte de ieşirea sa din viaţa aceasta şi se fereşte cu toată atenţia de rele, căci va lua înmulţi ă fericirea care nu va lipsi de la el.[13]

O frână în calea păcatului sunt poveţele unor părinţi ai Patericului, desprinse din fericita lor experienţă, referitor la ceasul morţii şi ceea ce urmează imediat după aceea. Astfel, Evagrie Ponticul (345—399) dă acest sfat duhovnicesc unui novice (monah) pentru a-i stimula zelul: „Adu-ţi aminte de ziua morţii, vezi atunci moartea trupului, ia în gând primejdia şi durerea, cunoaşte deşertăciunea lumii acesteia, rânduiala şi sârguinţa, ca să poţi petrece de-a pururi cu mintea ta luminată şi ca să nu slăbeşti. Încă, adu-ţi aminte de chinurile iadului, gândeşte-te cum sunt acolo sufletele, în ce fel de amărăciune a osândei şi că ă frică şi întristare. Sau în ce stare, vor aştepta neîncetata chinuire sufletească şi lacrimile nesfârşite, ci, încă şi ziua Învierii şi starea cea înaintea lui Dumnezeu să o pomeneşti, gândind la înfricoşătoarea şi groaznica osândire. Pune la mijloc ruşinea care merge înaintea celor ce greşesc înaintea lui Dumnezeu, a nenumăraţilor îngeri şi a tuturor oamenilor. Pune la mijloc chinurile iadului, focul cel veşnic, viermele neadormit, groaza, întunericul, scrâşnirea dinţilor şi alte chinuri amare".[14]

De asemeni, Teofil Arhiepiscopul Alexandriei (Sec. IV) retras în muntele Nitriei din Egipt, spunea celor ce îl înconjurau: „Câtă frică şi cutremur şi câtă nevoie suferă sufletul în ceasul morţii şi după aceea. Că i se pun imediat înainte, toate păcatele de la naştere şi până în ceasul cel de pe urmă şi stau cumplit pârând îngerii cei răi. Iar Sfintele Puteri aduc împotrivă vreo oarecare faptă bună, ce a lucrat sufletul acela. Nu este cu putinţă a descrie în cuvinte sau a înţelege cu cugetul frica, ce cuprinde pe suflet în momentul acela, până la rostirea hotărârii dumnezeieşti asupra soartei sale".[15]

Acestea toate cunoscându-le, pot determina pe creştin să ugă de păcate, să alunge gândurile rele şi să fie atent la vorbele ce ies de pe buzele gurii sale.

De vom cugeta în toată vremea vieţii noastre, cu mintea şi cu inima la moarte şi ne vom sili după puterile noastre, la lucrarea poruncilor lui Dumnezeu, atunci în vremea sfârşitului nostru şi a ieşirii noastre din această viaţă trecătoare, ne vom bucura după cuvântul Mântuitorului care zice: „Fericit este slujitorul acela, pe care venind stăpânul său, îl va afla făcând aşa". (Matei XXIV, 46).

10 Părintele Mitrofan, „Viaţa repausaţilor noştri şi viaţa noastră după moarte", Bucureşti, 1993, pag. 14—15.
11 Idem, ibidem, pag. 16.
12 Nicodim Aghioritul, „Războiul nevăzut", Chişinău, 1937, pag. 48.
13 Filocalia X, pag. 225.
14 Pateric, Alba Iulia, 1990, p. 70—71.
15 Pateric, pag. 93—94.

Protopopul Pavel Boldea

(Urmare din pag. a 4-a)

23 iunie 1901, iar părintele Boldea şi de data aceasta a ţinut o cuvântare soldaţilor regimentului nr. 43, la care servesc 93% români, scoţând în evidenţă vitejia şi patriotismul ostaşului român. Cu ocazia acestei serbări s-a jucat de către treizeci feciori români „Căluşerul şi Bătuta", jocuri care au plăcut mult vienezilor[10]. În anii următori această aniversare a intrat în tradiţia regimentului.

În anul 1903 s-a serbat Botezul Domnului la Viena, şi preotul militar Pavel Boldea din Viena, a oficiat serviciul divin al Botezului, în biserica Schwartzpanier a garnizoanei militare din str. Schwartzpanier, în prezenţa membrilor coloniei, membrilor societăţii academice „România Jună" şi a soldaţilor din regimentul nr.43 infanterie. Răspunsurile liturgice le-a dat corul soldaţilor condus de soldatul Popa din Iam. Şi cu această ocazie preotul militar Pavel Boldea a rostit o frumoasă cuvântare[11].

În zilele sărbătorii Sf. Paşti, părintele Pavel Boldea a primit de la regele Carol I al României, pe cale diplomatică, ordinul „Steaua României" în grad de ofiţer, cu motivarea serviciilor prestate familiilor ofiţerilor români ataşaţi la mai multe regimente austro-ungare, mai multor cetăţeni români aflaţi în capitala Austriei, pentru predarea religiei elevilor români, ca şi pentru serviciile prestate în cadrul regimentului „Carol I, Regele României". Împăratul Franz Ioseph a aprobat dreptul de a purta această decoraţie[12].

Cu începere din decembrie 1905 părintele Pavel Boldea a fost transferat din Viena la Sibiu, iar în locul său la Viena a fost numit preotul militar ortodox român cl. II dr. Virgil Ciobanu.[13]

La 22 mai 1911 s-a ţinut la Sibiu aniversarea luptelor de la Aspern — localitate din Austria, pe malul stâng al Dunării, unde la 21—22 mai 1809 s-a dat o bătălie sângeroasă între francezi comandaţi de Napoleon si austrieci, la care au participat şi regimentele româneşti, ca reg. 31 inf., constituit din români din jurul Sibiului. S-a celebrat o liturghie de protopopul militar Pavel Boldea, cu care ocazie a ţinut o frumoasă vorbire.[14]

În timpul primului război mondial (1914—1918) protopopul Boldea a participat efectiv pe câmpul de luptă unde a mângâiat şi îmbărbătat soldaţii români. În luna mai 1916, aflându-se pe front de la începutul războiului, a fost distins din nou cu „Crucea militară preoţească pentru merite cl .I, medalia de aur", decoraţie din care aveau în armata austro-ungară numai trei preoţi militari romano-catolici[15].

Tot în anul 1916, în luna august, a mai primit o decoraţie „Medalia de onoare a Crucii Roşii cl. II cu însemnul de război"[16].

Într-un articol scris de caporalul sanitar Ion Bătează cu data de 18 oct. 1915 se arată că „protopopul militar Pavel Boldea a mers prin spitale de la pat la pat şi a mângâiat cu cuvinte frumoase ostaşii răniţi"[17], oficiindu-le slujbe.

În timpul războiului mondial, protopopul Pavel Boldea, avea ca ajutor pe protopopul militar Iosif Serafin, cu gradul de maior activ, şi un număr de 53 preoţi de rezervă, mobilizaţi pe timpul războiului, precum şi şase preoţi sârbi.

La data de 29 iunie 1917 se organizează la Laibach (Lubliana de azi) o sărbătorire colegială a protopopului colonel Pavel Boldea, cu ocazia zilei sale onomastice, de către un număr de 43 preoţi care erau în subordinele sale. Cu acest prilej i s-a predat un tablou mare cu fotografiile individuale a fiecărui preot şi un portret al sărbătoritului în email, înconjurat cu 43 frunzuliţe de laur — pe fiecare frunzuliţă fiind gravat numele câte unui preot militar. Preotul Coriolan I. Buracu îi predă unchiului său un lanţ de aur cu cruce — procurat din Viena cu 800 coroane, ca „un neînsemnat dar de recunoştinţă, pentru sacrificiile ce le-a făcut cu educaţia mea"[18].

După terminarea războiului mondial şi prăbuşirea imperiului austro-ungar, văzându-şi visul împlinit şi pentru care a luptat o viaţă întreagă, adică realizarea statului unitar român, România Mare, s-a retras în comuna sa natală Borlovenii vechi. A fost ales vicepreşedinte al Comunităţii de avere din Caransebeş, dar, în scurt timp, adică miercuri la 18 noiembrie v. (1 decembrie n.) 1920 a decedat. A fost înmormântat cu mare pompă, fiind deplâns de rude, prieteni, cunoscuţi şi alţii, iar presa vremii a înregistrat tristul eveniment, care s-a consumat tocmai în ziua de 1 decembrie, a unirii tuturor românilor[19, 20].

10 Foaia Diecezană nr. 28 din 15 iulie 1901 p. 6.
11 Foaia Diecezană nr. 3 din 19 ian. 1903 p. 4.
12 Foaia Diecezană nr. 16 din 20 apr. 1903, p. 78; nr. 28 din 13 iulie 1903 p. 6.
13 Foaia Diecezană nr. 51 din 18 dec. 1905 p. 6.
14 Românul Arad nr. 103 din 11/24 mai 1911 p. 7.
15 Foaia Diecezană nr. 19 din 8/21 mai 1916 p. 8.
16 Foaia Diecezană nr. 33 din 14/27 aug. 1916 p. 4.
17 Foaia Orăviţii nr. 75 din 23 oct./5 nov. 1915 p. 2.
18 Informaţie primită de la ing. Florin Buracu.
19 Foaia Diecezană nr. 48 din 22 nov./5 dec. 1920 p. 6.
20 Foaia Diecezană nr. 52 din 20 dec. 1920/2 ian. 1921 p. 9.

Cuvânt lămuritor, în privinţa unor afirmaţii din anexa la Cărarea Împărăţiei, prezentată sub titlul „Notă asupra ediţiei", semnată de Monahia Zamfira Constantinescu

Moto:

Dacă cerţi pe cerşetorul, căruia o pâine-i dai,
Raiul nu e pentru tine, nici tu nu eşti pentru rai.
Miere chiar de i-ai da astfel, nu e faptă de creştin,
Căci până să-ţi guste mierea, i-ai turnat pe ea pelin.

Vasile Militaru: Vorbe cu tâlc

Consideraţii generale

Cartea Părintelui Arsenie, „Cărarea Împărăţiei" apărută recent în editura Episcopiei Aradului este urmată de o postfaţă, scrisă de Prea Sfinţitul Timotei Seviciu, al Aradului, de o scrisoare adresată părintelui Arsenie de Nichifor Crainic şi de nişte mărturisiri făcute de Părintele profesor Universitar Simion Todoran. Toate acestea sunt scrise decent şi odihnitor, iar atmosfera creată de ele se potriveşte cu cartea pe care o prezintă. Nu tot aşa stau lucrurile, în privinţa „Notei asupra Ediţiei", semnată de Monahia Zamfira Constantinescu, în care nu se prezintă numai observaţii asupra cărţii, — cum era de aşteptat, ci se dau şi unele lămuriri, — care, până la urmă, au şi ele nevoie de lămurire, — iar aceasta se face într-o formă, care tulbură „calea senină", pe care ne-o indică lucrarea Părintelui Arsenie. Este „veninul" sau „pelinul" turnat peste „mierea" cărţii şi a mărturisirilor, care o însoţesc. Toţi cei cu care am venit la vorbă despre Cărarea Împărăţiei şi-au exprimat nemulţumirile, pentru aprecierile din „Nota asupra ediţiei", care nu privesc ediţia, ci lucruri în afara ei. Toţi apreciază negativ afirmaţiile la care ne este luarea aminte şi de care ne vom ocupa mai jos.

Bietul Părinte Bodogae!

Îndată după trecerea la cele veşnice a Părintelui Arsenie, fostul său coleg de teologie şi chiar de bancă, Părintele Teodor Bodogae, s-a simţit îndemnat să scrie câteva rânduri „În amintirea Părintelui Arsenie", pe care le-a publicat în Telegraful Român, din luna ianuarie 1990. Nu-mi pot închipui că Părintele Bodogae s-ar fi putut gândi că articolul său de pomenire a Părintelui Arsenie, va fi considerat cândva, după aproape şase ani, ca fiind scris „la comandă", cu scopul precis de a „minimaliza" şi „caricaturiza" „această complexă, harică şi marcantă personalitate a monahismului din Ardeal".

Luând aminte la o astfel de apreciere sau supoziţie, gândul mi se duce la cuvântul Domnului Hristos! „De va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat, iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat. Şi dacă lumina din tine este întuneric, întunericul cu cât mai mult?" (Mt. 6, 22—23). Mă gândesc de asemenea la ceea ce i-a spus stăpânul din pilda cu lucrătorii tocmiţi la vie (Mt. 20, 1 urm.), unui nemulţumit: „sau ochiul tău e rău, pentru că eu sunt bun?" (Mt. 20, 15). Să nu uităm apoi că, „din prisosinţa inimii grăieşte gura" (Mt. 12, 34). Un monah simplu, trăitor odinioară în mânăstirea noastră de la Sâmbăta, spunea: „Pe om, dacă-l cauţi de bun, bun îl găseşti, iar dacă-l cauţi de rău, şi rău îl găseşti". Eu am citit şi recitit şi am analizat articolul Părintelui Bodogae despre Părintele Arsenie şi n-am găsit în el nimic „minimalizat sau caricaturizat". L-am înţeles ca pe un articol de aducere aminte şi atâta tot.

Cum stau lucrurile în legătură cu numele Părintelui Arsenie înscris **pe crucea-monument a luptătorilor din rezistenţa anticomunistă**, monument ce se găseşte în curtea mânăstirii noastre?

În toamna anului 1995, s-a ridicat în curtea Mânăstirii de la Sâmbăta, o cruce-monument, pe care se află scrise numele celor ce au murit pentru ţară, făcând parte dintre cei ce au luptat în Munţii Făgăraşului, în rezistenţa anticomunistă. Drept cap de listă a fost scris numele părintelui Arsenie. Spun „a fost scris", pentru că acum nu mai este scris, deoarece în seara zilei de 21 noiembrie a fost şters, în mod abuziv, de către un fanatic apărător al numelui Părintelui Arsenie. Şi când te gândeşti că acel fanatic este în rosturi de îndrumător de oameni şi mai ales de tineri!

Ni se reproşează că nu ne-am opus noi „prea Cuvioşii Părinţi de la Mânăstirea Sâmbăta, cu ştirea cărora s-a făcut acest lucru, ba mai având şi binecuvântarea arhierească". Cine poate face o astfel de afirmaţie, anume că lucrurile s-au petrecut cu ştirea noastră şi cu binecuvântarea arhierească, înseamnă că ştie mai bine decât noi. Ori, aşa ceva nu se poate.

Părinţii de la Sâmbăta s-au văzut în faţa faptului împlinit. Fără îndoială că binecuvântare şi aprobare pentru monument a fost şi pentru aşezarea lui în curtea mânăstirii. Nu cred că s-au discutat şi chestiuni de amănunt, cum ar fi aceea, dacă să fie sau nu scris şi numele Părintelui Arsenie pe monument. Părinţii de la Sâmbăta au luat la cunoştinţă că numele Părintelui Arsenie e scris pe monument, abia atunci când monumentul a fost ridicat şi când, la drept vorbind, nu se mai putea face nimic. Şi mai e ceva: personal, când am aflat că numele Părintelui e scris pe monument, mi-am zis: „Cei care l-au scris, vor fi ştiind mai bine decât mine, decât noi, de ce l-au scris". Şi mai departe, mi-am zis: „Cine ştie ce acţiuni va fi desfăşurat Părintele, de care noi nu ştim, dar de care ştiu cei ce l-au pus cap de listă". În sfârşit, — şi asta nu trebuie să fie trecută cu vederea — la festivitatea de sfinţire a monumentului, **I. P. S. Mitropolit Antonie**, în legătură cu prezenţa numelui Părintelui Arsenie, pe cruce, a spus: „Am văzut pe cruce şi numele Părintelui Arsenie Boca, vestitul mare duhovnic al vremii, — un Zamolxis al neamului românesc, — şi nu m-am mirat deloc; m-aş fi mirat să nu fie... Ctitorii acestei cruci monumentale ştiu desigur de ce au trecut pe cruce şi numele Părintelui Arsenie. Ne vor spune ceva. Pentru istorie, voi putea completa şi eu unele lucruri, în memoriile mele; în ceea ce poate vor fi cândva memoriile mele". (Cuvintele acestea au fost reţinute pe casetă, de unde le-am redat). În această perspectivă au ştiut cei de la Sâmbăta de prezenţa numelui Părintelui Arsenie pe cruce şi nu s-au opus. Cine s-a opus, n-a ştiut sau n-a vrut să ştie de acestea.

Având în vedere toate acestea, ne putem da seama, că înscrierea numelui Părintelui Arsenie pe monumentul de la Sâmbăta, n-a fost — cum se afirmă, — „o ultimă încercare de a răstălmăci rostul şi sensul profund creştin al activităţii Părintelui Arsenie".

E bine că s-a pus în atenţie faptul că Părintele Arsenie n-a fost scos de la Sâmbăta de autorităţile locale, ci a primit ascultare de la Mitropolitul Nicolae Bălan, să organizeze mânăstirea Prislop, însuşi Mitropolitul ducându-l pe Părintele la Prislop. La aceasta, se mai poate adăuga că Părintele a fost chemat de Mitropolitul Nicolae, să se întoarcă la Sâmbăta, când Mânăstirea Prislop a trecut în perimetrul eparhiei Aradului, dar Părintele Arsenie i-a cerut Mitropolitului să-l lase în continuare la Prislop. Cunosc, în această privinţă, câteva scrisori ale Părintelui, adresate Mitropolitului Nicolae Bălan şi Părintelui Grovu, pe cel din urmă rugându-l să intervină pentru a i se da binecuvântarea să rămână la Prislop.

„Nici mort nu mă mai întorc la Sâmbăta".

În ceea ce priveşte cele în legătură cu locul de înmormântare, cu deshumarea şi cu o eventuală mutare a osemintelor Părintelui la Sâmbăta, despre toate acestea am luat la cunoştinţă din cele afirmate în expunerea anexă la „nota asupra ediţiei".

Nu mai ştiu de unde şi prin ce împrejurare mi s-a implântat în minte ideea că Părintele va fi înmormântat la mânăstirea de la Sâmbăta. Abia la moartea Părintelui am înţeles că gândul meu nu se potriveşte cu realitatea şi abia de curând am aflat că Părintele şi-a ales loc de mormânt şi că a zis: „Nici mort nu mă mai întorc la Sâmbăta" şi cu alt prilej: „pecetluit să-mi fie mormântul până la a doua venire". Nu-mi amintesc să se fi vorbit vreodată în mânăstirea noastră, despre posibilitatea ca Părintele să fie înmormântat la Mânăstirea Prislop, pentru ca să poată fi vorba despre o reînhumare la mânăstirea la care şi-a început activitatea. Este de mirare, deci, că în altă parte s-a putut vorbi despre aşa ceva şi că asta începe să se ştie abia acum, din informaţiile semnate de Maica Zamfira. Mulţumim de informaţii. Nu ne deranjează cu nimic.

Un acatist contestat şi un om defăimat.

Am lăsat la urmă, cele două scrieri ale Părintelui Ieromonah Dometie Moian, „Acatistul Prea Cuviosului Părinte Arsenie" şi „Viaţa Sfântului Prea Cuvios Părinte Arsenie", în privinţa cărora a fost şi mai este atâta zbatere.

Din referirile făcute la aceste scrieri reiese că ele au fost scrise şi răspândite „cu încuviinţarea Prea Cuvioşilor Părinţi de la Sâmbăta şi cu binecuvântare arhierească". Să ştiţi că nu-i aşa! Eu am aflat de acatist atunci când se dactilografia. L-a dactilografiat un Părinte, licenţiat în teologie, împlinind rugămintea autorului. Ştiind aceasta, nu mi-am făcut nici o grijă, în ce priveşte conţinutul, căci mi-am zis că Părintele, fiind licenţiat în teologie, dacă va fi necesar, va face corecturile de rigoare. Astfel, acatistul nu m-a interesat aşa că n-am avut nici măcar curiozitatea să-l cunosc. În ce-l priveşte pe autor, nu-l ştiam a fi „maniac şi exaltat religios", — cum este înfăţişat în rândurile la care ne este luarea aminte, — ci îl ştiam „om inteligent, chiar dacă nu avea pregătire şcolară, şi îl mai ştiam cu multă evlavie la Părintele Arsenie. În cuvântul meu de la înmormântarea Părintelui Ieromonah Dometie, am spus despre el următoarele: „Părintele Dometie, cu rosturile pe care le-a avut, s-a făcut plăcut oamenilor. Şi să ştiţi că ceea ce l-a caracterizat cel mai mult şi mai mult, — poate mai mult decât pe oricare dintre noi, — a fost evlavia lui la Părintele Arsenie. A fost copleşit de măreţia Părintelui Arsenie, pe care l-a văzut ca pe un om mare, ca pe un prooroc, ca pe un om cu dar de la Dumnezeu, şi tot timpul căuta prilej să spună ceva frumos despre Părintele. Şi asta l-a dus să alcătuiască un acatist pentru Părintele Arsenie. Acatistul a început să circule chiar de la început. E drept că nu-i la măsurile la care ar trebui să fie un acatist. Oamenii totuşi au evlavie la Părintele Arsenie şi la forma aceasta de revărsare de suflet. Şi asta i-a adus Părintelui Dometie nişte necazuri: a avut şi are împotrivitori... La Părintele Dometie au răscolit unii şi au găsit şi anumite rele, între care, vina aceasta că a făcut un acatist pentru Părintele Arsenie. Şi acum se continuă încă, să zicem aşa „defăimarea lui". Iubiţi credincioşi, noi nu suntem chemaţi să spunem ce-i bine şi ce-i rău. În Pateric se spune că un călugăr a judecat pe cineva şi l-a socotit că este rău. Îngerul s-a dus cu sufletul celui judecat, la cel ce-l osândise şi a zis: „Unde să-l pun pe acesta pe care l-ai judecat, la bine sau la rău?". Dacă ar veni îngerul acum, la noi, să ne întrebe: „Unde să pun sufletul Părintelui Dometie?" toţi am răspunde: „Să-l pui la bine. Să-l pui la bine, pentru că a fost un om în care s-au odihnit oamenii, un om de care noi ne-am bucurat; a fost un om util mânăstirii; un om care şi-a văzut de treabă, un om cu evlavie. Şi dacă a făcut totuşi şi ceva rău, — dar nu se poate zice că alcătuirea acatistului pentru Părintele Arsenie este ceva rău, dacă a avut umbre şi pete pe suflet, iată că Biserica ne-a adunat să ne rugăm ca Dumnezeu să-i ierte toată greşeala ce a făcut, cu voie şi fără voie; să-l aşeze cu dreptii şi cu sfinţii. Noi îl ţinem unde-l avem, adică în inima noastră, în cinstirea noastră, în iubirea noastră, şi ne ducem mai departe viaţa purtându-l în sufletele noastre".

Punând acum faţă în faţă afirmaţiile celor ce-l defaimă şi cele ale cinstitorilor, Părintele Dometie, — Dumnezeu să-l odihnească, — apare, pe de o parte, ca fiind numai „cu patru clase", — deşi a făcut întreaga şcoală primară, precum şi o şcoală de ucenici — „maniac şi exaltat religios", iar pe de altă parte, „om inteligent şi evlavios, învrednicit de harul preoţiei, — e drept la vârstă înaintată, — dar după mai mult de zece ani de diaconie şi după aproape patruzeci de ani de călugărie." Cine are dreptate? căci prezentarea e diferită.

Mă uimeşte afirmaţia că acatistul a fost scris „cu încuviinţarea Prea Cuvioşilor Părinţi de la Sâmbăta" şi că această încuviinţare i s-a dat Părintelui Dometie, „probabil, fiind (se înţelege, Părinţii de la Sâmbăta) de acelaşi nivel cu autorul, iar alţii ca să-l denigreze". E groaznic să constaţi la ce se poate gândi cineva pus pe defăimare. Adică, de ce să-l denigrăm pe un coleg al nostru?

Cât priveşte răspândirea acatistului, la care ne este luarea aminte, aceasta n-are nici o legătură nici cu mânăstirea şi nici cu Părintele Dometie, care doar l-a scris. Răspândirea au făcut-o credincioşii, care au evlavie la Părintele Arsenie şi care îşi revarsă sufletul cinstitor, prin acatistul pe care îl au la îndemână. Dacă ar fi unul mai bun, l-ar folosi pe acela; cum acesta este singurul pe care îl au, pe acesta îl şi folosesc. Şi apoi, aşa cum se citesc şi alte cărţi apocrife, — cum e visul Maicii Domnului, — spre înmulţirea evlaviei, de ce nu s-ar putea citi şi acest acatist, tot spre înmulţirea evlaviei sau spre manifestarea evlaviei?

Orice încercare de denigrare a Părintelui Dometie, ca să se pună în umbră acatistul scris de el, este fără rost, deoarece credincioşii nu citesc acatistul din evlavie faţă de autor sau raportându-se la autor, — despre care unii nu ştiu nimic sau aproape nimic, iar alţii ştiu prea puţin, — ci din evlavie faţă de Părintele Arsenie, pentru care este alcătuit. Pe mine nu mă deranjează cu nimic existenţa acestui acatist, şi n-am de gând să-l opresc pe cineva de a-l citi, deşi eu însumi nu-l citesc, pentru că deşi am respect faţă de Părintele Arsenie, nu am un cult pentru el.

Câteva nedumeriri.

Acestea fiind zise, mi-au mai rămas şi câteva nedumeriri, în legătură cu rândurile pe care le am în vedere, în expunerea de faţă.

O necuviinţă

Citind cele scrise spre informare şi spre lămurire, constaţi că de câte ori vine vorba despre Mitropolitul Nicolae Bălan, el este pomenit ca „Mitropolitul Bălan". Astfel, în nota la scrisoarea lui Nichifor Crainic, adresată Părintelui Arsenie e scris: „Nichifor Crainic e ocrotit de Părintele Arsenie, cu încuviinţarea Mitropolitului Bălan". Mai departe, în aceeaşi expunere, citim: „Părintele a fost dus cu maşina de Mitropolitul Bălan". Nu ştiu pe ce se întemeiază acest fel de a spune, dar fie-mi îngăduit să afirm că e o necuviinţă. E ca şi când ar afirma cineva că lucrarea „Cărarea Împărăţiei" a fost scrisă de Părintele Boca sau că nota asupra ediţiei e semnată de Monahia Constantinescu. De ce să nu se spună, cum e corect: „Mitropolitul Nicolae Bălan"? Şi ar fi cazul să se vorbească corect, mai ales când ne gândim că Mitropolitul Nicolae Bălan l-a hirotonit pe Părintele Arsenie diacon şi preot şi că l-a făcut călugăr. Tot Mitropolitul Nicolae Bălan i-a dat bursă pentru Şcoala de Arte Frumoase şi l-a trimis şi la Sfântul Munte. În sfârşit, Mitropolitul Nicolae Bălan este ctitorul Mânăstirii Brâncoveanu, la care şi-a început Părintele Arsenie viaţa de mânăstire şi unde şi-a desfăşurat activitatea vreme de nouă ani, chiar dacă „nici mort nu se mai întoarce la Sâmbăta".

Este vreo deosebire între săvârşire şi moarte?

A doua nedumerire este aceea că, de fiecare dată, când a venit vorba de trecerea la cele veşnice a Părintelui Arsenie, se exprimă aceasta cu cuvântul: „săvârşirea din viaţă", în timp ce, cu privire la Părintele Bodogae, e scris: „Înainte de a muri...". E vorba cumva de vreo nuanţă? Unii mor şi alţii se săvârşesc?

Ceva ce nici nu-ţi poţi închipui.

În sfârşit, cea de a treia nedumerire, îmi vine de pe urma constatării că o călugăriţă, „Monahia Zamfira Constantinescu", cu mai bine de patruzeci şi cinci de ani de călugărie şi cu aproape tot atâţia ani de vieţuire în preajma Părintelui Arsenie, la vârsta de 70 de ani de viaţă, poate purta în suflet atâta răutate, câtă emană din rândurile pe care le semnează, ca ultim cuvânt însoţitor al cărţii „Cărarea Împărăţiei". Şi cuvântul, aşa cum ne apare, este „pelinul" şi „veninul", turnat peste mierea celor pe care le pecetluieşte. E ultima impresie şi nu e cea bună...

Arhimandritul Teofil Părăian

Notă:

Aceste rânduri le-am scris în zilele de 8 şi 9 februarie 1996. Le-am scris dintr-o necesitate sufletească, ca un fel de despovărare de greutatea ce o purtam pe suflet, de pe urma celor scrise, cu atâta răutate, în ultimul cuvânt însoţitor al Cărării Împărăţiei. N-am vrut să fiu polemic şi cred că nici nu sunt. Unele observaţii trebuiau totuşi să fie făcute şi le-am făcut, fără să fiu incisiv. N-am cu nimenea nimic, aşa cum lumina n-are nimic cu umbrele şi cu petele pe care le descoperă.

Întâlnire cu IOAN AGÂRBICEANU

Pe scriitorul Ioan Agârbiceanu l-am cunoscut prin romanul său „Arhanghelii", pe care l-am citit cu pasiune în calitatea de elev de liceu.

După anul 1940 s-a stabilit la Sibiu, oraş cu care avea legături mai vechi (fusese timp îndelungat preot la Orlat — Sibiu). A redactat o vreme, în Sibiu, ziarul „Patria". În Sibiu şi-a tipărit romanul „Vâltoarea" şi interesantul volum: „Familia intelectualilor de la ţară şi rolul ei etnic în satul românesc", şi tot în Sibiu a tipărit, în cadrul „Astrei", 14 volume de popularizare, între anii 1910—1942.

Conducerea „Astrei" din Sibiu convocase o şedinţă. Obiectivul ei era problema culturalizării maselor, metode noi. În sala de aşteptare de la actuala bibliotecă „ASTRA" cel dintâi sosit a fost Ion Agârbiceanu. L-am găsit stând lângă fereastră, cu privirea îndreptată spre parcul „Astrei". Salutându-l afectuos am rămas impresionat de răceala şi indiferenţa lui. Parcă n-a fost bucuros de tulburarea liniştei sale. Încet, încet s-a încălzit însă atmosfera. Autorul celor 80 de volume s-a dovedit un om blând şi bun.

Pornind de la obiectivul şedinţei „Astrei": „Noi metode de lucru", scriitorul mi-a zis: „Vezi d-ta, noi trebuie să muncim raţional, să ne uşurăm munca". Încă n-au toţi convingerea despre necesitatea ei. „Astra" ne dă delegaţie să conferenţiem ici şi colo şi nu ne lasă să ne descurcăm singuri cu drumul. Ca să nu stăm în gară la plecare şi să aşteptăm la reîntoarcere, ea ne pune la îndemână mijloace de cărat iute, pentru a putea duce doi-trei conferenţiari în mai multe localităţi deodată. Iată şi orlăţenii, pe care îi cunosc bine, îşi irosesc cinci, şase oare cioplind cu barda, pentru câte un stâlp, în timp ce gatărul lor din localitate ar face această ispravă în câteva minute, pentru 2—3 lei, sau în schimbul unei munci prestate la gatăr. Prea se minimalizează timpul în care se organizează munca şi acţiunea omului. De altcum la sate sunt şi alte probleme, multe şi mari. Satele sunt robile de problemele materiale ale vieţii. Avem nevoie de intelectuali care să ţină pasul cu înaintarea în cultură, prin care să pulseze o nouă civilizaţie; e nevoie de un ideal de viaţă, în general, de accentuarea practică a vieţii. O problemă care trebuie să dea de gândit este cea a natalităţii. Ne mănâncă ciorile...

Singur purtător de cuvânt, scriitorul vorbea încet şi cu intermitenţe, aştepta, parcă să fie provocat. „Eram preot tânăr, la sat", spunea dânsul, în faţa atâtor surprize, care de care mai îngrijorătoare. M-a impresionat posibilitatea atâtor forme de rele înrădăcinate în fiinţa oamenilor: beţie, fumat, divorţuri, procese. Numeroşi erau aceia care prin viaţa lor răsturnau dogmele Bisericii şi adevărurile deprinse de la părinţi. Duminica bogaţii stăteau la crâşmă şi beau iar săracii încuiau uşa când umblam cu crucea, atât erau de săraci încât în căsuţa lor n-aveai de ce te împiedica.

Mi-am dat seama că numai bunătatea, vorba blândă şi exemplul mă puteau apropia de ei. Am început să fiu săritor la necaz...

Să ştii că ţăranii au o mândrie încăpăţânată. Nu le place să-i descurce alţii. Când sunt mulţi de vin, devin nişte copii, spun tot ce au în cugetul lor. Am îndrumat băieţi buni spre studii, pe cei lipsiţi de pământ i-am introdus la gaterul din localitate, pe alţii la diferite în-

(Continuare în pag. a 8-a)

Nicolae Neaga

Omul şi bunurile sau despre un câştig care ne poate păgubi

(Urmare din pag. a 6-a)

recunoaşterea sensului lor ultim care-l indică pe Dumnezeu drept autor al lor.

Împotriva unor astfel de stări aberante s-a ridicat Mântuitorul, cum este lăcomia sau acumularea de dragul de a avea cât mai mult, cu mult peste cât îţi este necesar, despre care Sf. Părinţi spuneau că sunt de la diavolul. Lăcomia în esenţa ei nu este decât o denaturare a condiţiei umane, o dislocare a omenescului din rosturile lui firesti, „centrul vieţii omeneşti este mutat din Dumnezeu în el însuşi" (Pr. A. Alevizopol), o pervertire a sensului primar al existenţei, aceea de a creşte şi a se îmbogăţi în Dumnezeu, în cele spirituale. Or lăcomia nu te mai lasă să-L vezi nici pe Dumnezeu, nici pe aproapele, ci te face să te adâncesti tot mai mult în materialitate, să devii robul acesteia, nemailăsându-te să vezi în preajma ta nimic şi pe nimeni, decât pe tine însuţi.

Bogatul din parabolă, la care s-a referit Mântuitorul, nu este condamnat pentru simplul fapt că avea bunuri, şi nici pentru că a fost învrednicit de o recoltă bogată, pentru că până la un punct toate acestea ne fac să înţelegem că se bucură de roadele muncii sale şi de darul lui Dumnezeu. El este supus judecăţii lui Dumnezeu abia din momentul în care, închizându-se complet în sine, uită că în jurul său existau semeni de ai săi săraci, de a căror existenţă deşi Mântuitorul nu aminteşte, ne lasă însă să o presupunem, şi care aveau nevoie de ajutorul lui; uită că aceste bunuri i-au fost dăruite de Dumnezeu, ba s-a uitat chiar şi pe sine, neglijându-şi complet sufletul, de parcă aceste bunuri i-ar fi putut satisface setea şi foamea spirituală. Închizându-se în propriu-i egoism, a crezut că poate eterniza o stare care n-avea cum să dureze la infinit.

Bogatul s-a lăsat furat de o iluzie; pentru o clipă, uitând de tot şi de toate, s-a încrezut peste măsură în bunurile sale, dar ca tot ce este iluzie, nici aceasta nu putea să dureze la infinit. Se mintea singur, complăcându-se într-o falsă realitate, refuzând să vadă realitatea aşa cum era de fapt, şi în acest moment Dumnezeu îl atenţionează, aducându-l la **adevărata realitate:** „Nebune, în noaptea aceasta ţi se va lua sufletul; aşadar, cele pe care le-ai pregătit, cui vor rămâne?". Iată-l, deci, pus în faţa adevăratei realităţi, nu cea pe care şi-o confecţionase singur, şi în care s-a complăcut pentru o clipă. Toată agoniseala, toată bogăţia acumulată de-a lungul unei vieţi devenise zadarnică şi neputincioasă, nu-l mai putea ajuta în nici un fel în faţa morţii. Trăise în eroare şi trebuia să i se amintească că greşise; ignorase faptul că viaţa nu se rezumă doar la cele pământeşti, că omul mai are şi suflet, care îşi are „foamea şi setea lui" (Amos 8, 11), şi pe care nimic din cele pământeşti nu le pot satisface. Ignorase cu bună ştiinţă că viaţa omenească nu se rezumă doar la acest **aici** în care ne este dat să trăim pentru o foarte scurtă perioadă de timp, ci ea se continuă **dincolo,** şi că de fapt acest dincolo dă adevărata valoare şi adevăratul sens al vieţii, iar acest dincolo nu este decât o prelungire, o continuare a lui aici, mai mult, vom câştiga acel dincolo, după felul cum ne-am comportat aici.

Cum îl vom putea dobândi pe acel dincolo, ne învaţă Mântuitorul însuşi, atunci când ne aminteşte că bogăţia nu ni s-a dat doar pentru noi, ci că avem datoria, ca din toate cele pe care le-am primit, să-i facem părtaşi şi pe semenii noştri care sunt în nevoi „toate împrejurările şi persoanele prin care ne agrăieşte Dumnezeu sunt apeluri şi chipuri vii şi transparente ale Lui; Dumnezeu cel simplu se coboară la noi într-o multitudine de forme şi situaţii ale vieţii noastre" (Pr. D. Stăniloae, op. cit., pag. 144).

Sfinţii Părinţi au împins însă, lucrurile până la capăt, spunând că orice dar are cineva, nu-l are doar pentru sine, ci în primul rând şi pentru alţii (Sf. Vasile cel Mare), acesta fiind de altfel singurul aspect sub care creştinismul acceptă averea. Atâta timp cât din bunurile cu care te-a învrednicit Dumnezeu, îi vei ajuta şi pe semenii tăi, avizaţi pentru aceasta, nu vei face altceva decât să te ajuţi pe tine însuţi. Dând altora, îi dai lui Dumnezeu, Lui, care s-a identificat cu cei goi, cu cei săraci, cu cei flămânzi (Mt. 25, 35—40), iar Dumnezeu nu ne va rămâne niciodată dator. Fiecare faptă făcută în numele Lui, nu va rămâne nerăsplătită „nu-şi va pierde plata sa" (Mt. 11, 42).

Prin pilda Bogatului căruia i-a rodit ţarina Mântuitorul n-a vrut decât să ne amintească marele adevăr al existenţei noastre: nu suntem veşnici aici pe pământ, ci „călători şi oaspeţi". Nimic, din cele pe care le avem, nu ne aparţine, ci toate ne-au fost dăruite de Dumnezeu în milostivirea Lui cea mare, pentru ca prin ele să ne asigurăm existenţa. Să nu cădem şi noi în greşeala bogatului din parabolă, care deşi dăruit de Stăpânul ceresc cu multe daruri şi bogăţii, a uitat că acestea i-au fost date cu un scop foarte precis şi pe care în loc să le folosească cu înţelepciune, n-a făcut altceva decât că, încrezându-se prea mult în aceste bunuri, şi-a păgubit sufletul, pierzându-şi mântuirea.

Aniversarea a 75 de ani de viaţă a Î. P. S. Arhiepiscop BARTOLOMEU ANANIA al Vadului, Feleacului şi Clujului

MESAJ

Sunt bucuros să adresez un cuvânt de felicitare şi de bune urări de viaţă lungă şi, în continuare, de rodnică activitate Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania al Vadului, Feleacului şi Clujului cu prilejul frumoasei aniversări a împlinirii vârstei de 75 de ani.

Îl cunosc pe Î.P.S. Sa de multă vreme.

Era bibliotecar al Bibliotecii Patriarhiei.

Apoi Inspector bisericesc pe toată Patriarhia.

Apoi asistent universitar la Facultatea de Teologie din Bucureşti.

În America a condus o revistă bisericească, numită **Credinţa,** şi a întemeiat o revistă literară, numită **Noi.** Este **poet** şi **dramaturg** publicat şi jucat, şi cu una din piese filmate: **Mioriţa.**

Locul său era în ierarhie de multă vreme. I s-a şi propus de multe ori încă de către Patriarhul Justinian, care îl preţuia şi îl iubea.

A refuzat mereu.

Şi atunci când a fost ales Arhiepiscop de Cluj, a fost ales în absenţă. Se afla retras la Văratec, dedicat scrisului.

Ca arhiepiscop de Cluj a reîntinerit şi reorganizat într-o viziune nouă întreaga Eparhie şi **Renaşterea,** revistă de spiritualitate şi cultură.

Î.P.S. Sa e un pilon de nădejde în efortul Bisericii Ortodoxe din România şi din lumea contemporană, de a se dărui credincioşilor şi de a fi factor de permanentă legătură cu Dumnezeu, cu trecutul şi prezentul românesc.

La 75 de ani este tânăr şi s-a dedicat în anii aceştia unei opere unice şi extraordinare: o nouă traducere a **Bibliei.** Noul Testament este deja tipărit.

Ştiu că lucrează cu elan şi cu nesomn.

A intrat de pe acum în rândul unui Simeon Ştefan Mitropolitul traducător al Noului Testament în românește, la Alba Iulia, în sec. 17 şi, desigur şi în rândul traducătorilor **Bibliei de la Bucureşti,** 1688, alături de Nicolae Milescu, de Fraţii Greceanu şi de Mitropolitan al Buzăului. S-a înscris şi alături de Şaguna, cu Biblia de la Sibiu, şi alături de traducătorii **Bibliei de la Blaj,** şi al traducătorilor Bibliei de la Buzău şi, bine înţeles îndată după ultimii traducători: Gala Galaction, Vasile Radu şi Nicodim Munteanu, cu Biblia din 1936.

Istoria culturii române şi a Bisericii Ortodoxe Române va înscrie acum pe ultimul traducător al Bibliei în românește:

Arhiepiscopul BARTOLOMEU ANANIA

Să-i dea Dumnezeu tinereţe să termine şi traducerea Vechiului Testament.

Textul traducerii Noului Testament, deja tipărit, este însoţit de **Note savante** care, împreună cu traducerea, vor intra în **istoria** traducerilor Sf. Scripturi în limba română, tot mai adusă la zi.

A trecut, precum se ştie, şi prin închisorile comuniste, fiind unul din cei doi membri ai Sinodului care au trecut pe acolo, afirmându-şi credinţa în Dumnezeu, în Biserică şi în destinul şi libertatea neamului românesc.

Îi fac bune urări de sănătate, putere de muncă şi îl asigur de dragostea tuturor şi a mea.

Dumnezeu să-i binecuvinteze anii, realizările şi viitorul.

† ANTONIE
Mitropolitul Transilvaniei Crişanei şi Maramureşului

RĂSPUNDEM CITITORILOR

1. **D-lui preot Heinrich Kraus, Schwabstrasse 71, CH-3018, Bern Bümpliz.**

Vă mulţumim pentru încurajatoarele aprecieri referitoare la conţinutul „Telegrafului Român".

Ne onorează, de asemenea, faptul că avem în Dumneavoastră un atât de statornic abonat şi cititor (de peste 16 ani), deşi trăiţi pe meleaguri mai îndepărtate de România (Elveţia).

La sugestia Dumneavoastră am redat complet numele Băncii, la care pot fi vărsaţi banii pentru abonament, de către abonaţii din străinătate.

2. **D-nei Bunea Elena — Oraşul Victoria** — abonată de peste 30 de ani a „Telegrafului Român".

Ne-a impresionat scrisoarea Dumneavoastră. Aspectele negative care pot fi constatate, din nefericire, cu ocazia oficierii unor Sfinte Taine precum Botezul şi Cununia, când unii participanţi, mai puţin atenţi la caracterul sacru şi solemn al acestor momente, se lasă furaţi de unele obiceiuri străine ritualului liturgic dar şi evlaviei creştine, trebuie să se afle în atenţia slujitorilor bisericeşti spre a le înlătura cu desăvârşire.

De altfel, noi am făcut mereu loc, în paginile „T. R." unor materiale, care vizează aspecte ca cele la care vă referiţi Dumneavoastră. Nu mai departe decât în numerele 41—44 din 1 şi 15 nov. 1995 ale „T. R.", am publicat articolul: „Desacralizarea Tainei Cununiei".

Referitor la Oastea Domnului, Biserica Ortodoxă Română a reglementat într-adevăr statutul acestei organizaţii creştine, preţuind contribuţia ei la consolidarea moralităţii şi evlavei şi dorind-o apropiată lucrării ei pastoral-misionare!

Împărtăşim ca şi Dumneavoastră îngrijorarea cu privire la răspândirea fenomenului sectar.

Subminarea unităţii creştine sub masca „evanghelizării" la care se dedau sectarii este păcat înaintea Mântuitorului Hristos, care S-a rugat Părintelui ceresc pentru ca cei ce vor crede în numele Său „să fie una, precum... Eu întru Tine şi Tu întru Mine, aşa şi ei să fie una în chip desăvârşit" (In. 17, 23).

Pr. D. A.

DONAŢIE PENTRU FONDUL FILANTROPIC EPARHIAL

Creat pentru a veni în ajutorul celor în lipsuri şi suferinţă, Fondul Filantropic Eparhial s-a dovedit, până în prezent, o foarte eficientă modalitate, pentru Biserică, de a-şi îndeplini opera sa misionară şi filantropică.

Constituirea fondului se face prin donaţiile benevole ale preoţilor, parohiilor, protopopiatelor şi credincioşilor.

Foarte recent s-a primit o donaţie de 100 000 (una sută mii) lei de la D-l Gheorghe Palaghia din com. Slatina, jud. Suceava.

Îi aducem mulţumirile noastre şi rugăm pe Dumnezeu să-i dăruiască sănătate.

Întâlnire cu Ioan Agârbiceanu

(Urmare din pag. a 7-a)

treprinderi din Sibiu, le-am popularizat presa existentă atunci...

Acum, după 40 de ani unii se îmbulzesc să-mi spună câte s-au schimbat. Dar să ştii că vom fi tari numai dacă ne vom răzima pe un ideal naţional interior, adică să fim sănătoşi sufleteşte şi tari trupeşte".

După şedinţă, la Astra, am pornit la drum, spre casă. Prinşi în vorbă abia ne-am dat seama că ne găsim în faţa casei mele. La invitarea mea: „Dacă voiţi, să facem un popas la noi?"; scriitorul răspunse: „să facem". Ne-am instalat la masă, în camera mea de lucru, am dat la o parte un volum de poezii de Octavian Goga şi am gustat din bunătăţile pe care ni le-a oferit gazda casei, care era bucuroasă de oaspeţi.

Bucuros de popas scriitorul zise: „Ce este Goga pentru poezie este gazda casei pentru bucătărie", iar noi, soţia mea şi cu mine am fost fericiţi că am cunoscut, mai de aproape, pe scriitorul care prin talentul său s-a impus în mod durabil maselor de cititori, intrând pentru totdeauna în panteonul culturii româneşti.

La ora bilanţului şi a planului de perspectivă

Extras din

PROCESUL — VERBAL

al şedinţei Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Sibiului din 21 ianuarie 1996

La propunerea Î. P. S. Mitropolit **Antonie,** se hotărăşte angajarea unui *revizor contabil* pentru a relua controlul parohiilor.

Se face apoi o informare cu privire la reparaţiile la **Reşedinţa de vară a Arhiepiscopiei.** Reparaţiile au fost terminate, cu excepţia exteriorului care se va finaliza în primăvară. În clădire s-a mutat din dispoziţia chiriarhală Protopopiatul Sibiu, la parter, cu condiţia de a întreţine grădina şi clădirile anexate din curte. La etajul I s-a mutat Reşedinţa Episcopului vicar în jumătate din spaţiu, cealaltă jumătate rămânând la dispoziţia Mitropoliei, precum a fost iniţial, adică Reşedinţă de vară.

În primăvară se vor face reparaţii şi zugrăveli la clădirile administraţiei Arhiepiscopiei. Se vor moderniza şi înlocui unele maşini de la Tipografia Arhiepiscopiei.

Atelierul de lumânări s-a modernizat.

Fondul Filantropic colectează anual mulţumitor contribuţia credincioşilor. Ajutoarele s-au dat la cei ce au nevoie pe bază de acte legale, distribuindu-se în 1995, ca ajutoare 10 625 000 lei.

Î. P. S. Mitropolit **Dr. Antonie** arată că a intervenit la organele de stat pentru majorarea salariilor preoţilor. Se speră să fie soluţionată cel puţin problema salariilor preoţilor de la parohiile mici.

Din Fondul Basarabia, sumele colectate s-au distribuit studenţilor basarabeni.

La Duminica Ortodoxiei se vor colecta sume în două duminici şi se vor împărţi în două: pentru Fondul Central Misionar şi pentru un Fond Misionar Eparhial.

La Mânăstirea Sâmbăta s-au continuat lucrările de construcţie. Se pictează biserica; s-a terminat încălzirea centrală. Se are în vedere tot la Mânăstirea Sâmbăta să se mai construiască o clădire pentru conferinţe, simpozioane, arhondaric pentru închinători. Se speră ca în primăvară să se înceapă construcţia respectivă şi de asemenea se speră în diferite sponsorizări.

În **Sectorul cultural**, la propunerea Î. P. S. Sale se vor repune în funcţie bibliotecile parohiale pentru a fi împrumutate cărţi credincioşilor. Pentru aceasta P. C. Protopopi sunt rugaţi să ia în serios această propunere şi să propună în Bugetele parohiale fonduri pentru Biblioteci.

Î. P. S. Sa anunţă că s-au ocupat posturile de preoţi pentru spitale şi că a fost numit preot la Penitenciarul din Codlea. Se vor numi şi doi preoţi militari, unul în Sibiu şi unul în Braşov.

Se predă religia în şcoli. Toate catedrele de religie sunt ocupate cu suplinitori. Manualele de religie de la clasa I până la clasa a III-a sunt tipărite. Se vor tipări şi cele pentru clasa a IV-a. De la anul manualele de religie vor fi tipărite de către Ministerul Învăţământului.

În Consistoriul Eparhial disciplinar avem un singur caz. În rest preoţii îşi fac datoria şi se comportă bine.

Facultatea de Teologie îşi desfăşoară activitatea în conformitate cu prevederile legale.

Şi Seminarul teologic de la Braşov se înscrie pe coordonatele firești ale unei şcoli teologice. La Făgăraş s-a înfiinţat o Şcoală de cântăreţi. Se speră în bune rezultate.

Sectorul bisericesc

În legătură cu uniţii (catolicii de rit bizantin) s-au purtat convorbiri cu episcopii acestora. Se speră la o colaborare şi înţelegere mai bună. Înalt Prea Sfinţia Sa arată că a cerut trei dovezi de bună colaborare pentru refacerea relaţiilor: 1. Să înceteze procesele; 2. Să înceteze insultele şi ofensele; 3. Să înceteze ocuparea bisericilor cu forţa.

Respectându-se aceste condiţii, se va putea continua dialogul.

*

La Făgăraş se va mai înfiinţa o parohie pentru a se putea asigura cele mai bune condiţii pentru zidirea Catedralei. Catedrala va trebui să obţină personalitate juridică, pentru a putea trece la construcţie.

*

În anul 1995 s-au făcut 18 hirotonii de preoţi. Puţine faţă de numărul absolvenţilor.

*

O problemă delicată adusă în discuţie a fost cea a colectelor ce se fac pe străzi de către unii călugări şi călugăriţe.

Membrii Adunării Eparhiale sunt rugaţi să legitimeze pe toţi călugării (călugăriţele), colectori de ajutoare pe străzi. În viitor, orice acţiune de acest fel va trebui să aibă încuviinţarea Î. P. S. Mitropolit.

În legătură cu problemele mânăstirilor, P. Cuv. Stareţ de la Sâmbăta este rugat să organizeze o Conferinţă cu toţi stareţii şi stareţele din Eparhie, la Mânăstirea Sâmbăta.

*

La Sâmbăta se va organiza o bibliotecă şi un muzeu, unde se vor expune piese valoroase de muzeu şi patrimoniu. Tot la Sâmbăta intenţionează şi Î. P. S. Sa să-şi lase cărţile personale (cca. 4 000 de volume).

În anul acesta vor avea loc câteva comemorări. Se vor împlini 150 de ani de la sosirea Mitropolitului Şaguna în Transilvania. Se vor împlini 300 de ani de la zidirea Mânăstirii Sâmbăta de către Constantin Brâncoveanu. Se vor organiza cu aceste prilejuri manifestări festive la Sâmbăta — în jurul datei de 15 august, cu prilejul hramului Mânăstirii. Se va tipări un album cu fotografii despre **„Mânăstirea Sâmbăta şi ctitorii ei".**

*

Cu privire la Legea învăţământului s-au făcut propuneri pentru a se interveni la Parlament din partea Î. P. S. Sale şi a Sf. Sinod în vederea eliminării cuvântului **opţional,** care reglementează problema predării religiei în şcoală. Religia să fie predată şi la liceu, unde elevii au o mai mare putere de înţelegere. Preoţii să se implice şi mai mult în procesul de educaţie religioasă.

Este o datorie morală şi pentru Biserică de a se preocupa de „copiii străzii".

O altă problemă spinoasă este cea a sectelor. Lupta cu acestea este grea. Sectele sunt subvenţionate de forţe oculte, străine. Se urmăreşte subminarea forţei Ortodoxiei.

Relaţiile dintre Ortodoxie şi Catolicism sunt îngreunate de problema uniatismului. Nici pe departe nu s-a renunţat din partea greco-catolicilor la crearea unor stări de tensiune în foarte multe parohii.

În ciuda dificultăţilor Î. P. S. Mitropolit pledează pentru continuarea dialogului şi a căutării căilor de înţelegere.

Semnalăm... Semnalăm...

■ Asaltul cultural pe care îl întreprinde editura *Humanitas* după revoluţia din 1989 în spaţiul românesc, readuce în conştiinţa prezentului valori din trecut care au fost, după al doilea război mondial, fie uitate, fie negate, fie răstălmăcite. Fără restaurarea acestor valori, cultura românească şi spiritualitatea ar fi nu numai incomplete, fiindcă le-ar lipsi multe momente de legătură, dar ea ar fi şi sărăcită. Iată de ce avem un motiv în plus, pe lângă aprecierea actului cultural propriu-zis, să remarcăm actul de reeditare a lui Lucian Blaga în volume de care are nevoie mai ales tineretul. Căci criza de la noi, astăzi, nu e numai una economică. E şi una de orientare culturală, după aproape jumătate de veac în care cultura, în înţelesul ei adevărat, s-a străduit din greu să se strecoare printre suspiciuni aculturale (mai rău decât anticulturale) şi cenzuri din zona ignoranţei.

Notăm retipărirea în 1994, la „Humanitas", a cărţii lui Lucian Blaga, numită atât de frumos *„Spaţiul mioritic"* şi apărută iniţial în 1936. Volumul e introdus printr-o scurtă bio-bibliografie. Blaga l-a integrat în vol. II al *Trilogiei culturii.*

Blaga a rămas încă neasimilat şi insuficient valorificat *ca filosof,* în cultura română.

*

* *

■ A apărut în editura „Oastea Domnului" din Sibiu (1995) în traducerea din limba franceză a diaconului Dumitru Dura, cunoscuta carte a Sf. Ioan de Cronstadt: **„Viaţa mea în Hristos".** Părintele Ioan de Cronstadt a fost preot de mir (1829—1908) şi e unul din cei puţini canonizaţi repede după trecerea la cele veşnice. E cartea unei experienţe spirituale proprii. Un fel de jurnal. De altfel e alcătuită din fragmente, din fulgerări de gând şi de simţire, în genul lui Pascal şi pe linia lui Thomas de Kempis cu **„Urmarea lui Hristos"** din Apus, iar din Răsărit pe linia lui Nicolae Cabasilas cu **„Viaţa în Hristos".** De altfel titlul părintelui Ioan e aproape identic cu al lui Nicolae Cabasilas.

Căutătorii de diferenţe specifice între tradiţia răsăriteană şi cea apuseană a vieţii spirituale, au observat că răsăritenii pun accentul **pe interior** (particula **în),** pe când apusenii urmăresc mai ales o conformitate exterioară **(urmare lui...).** Pot să fie diferenţe de nuanţă în exprimare, tributare unui anume fel de gândire, dar ea poate fi în cele din urmă doar geografică. **Urmarea lui Hristos** cea apuseană e o lectură favorită şi a răsăritenilor. Şi invers, în ceea ce priveşte **Vieţile în Hristos** în atenţia apusenilor. Dovada e chiar faptul că prezenta traducere se face dintr-o limbă apuseană, nu din rusește!

Viaţa duhovnicească e pe un teren mult mai ecumenic decât cea a disputelor teologice.

Au însă, amândouă, rosturile lor.

*

* *

■ Se prostesc şi unii evrei mozaici! (Sunt şi evrei creştini, spre exemplu cardinalul Lustiger, arhiepiscopul Parisului). **„Realitatea evreiască"** (an XLI, Bucureşti, nr. 19, 1—15 ian. 1996, p. 9) ne informează că BEA WYLER, cu studii în Israel, America şi Anglia, a fost aleasă rabin de două comunităţi: cea din Oldenburg şi Braunschweig din Germania. Evreii din aceste comunităţi sunt emigranţi din fosta Uniune Sovietică. Ca şi unele protestante creştine, evreicele cer drepturi religioase egale, în ierarhia sinagogii, cu ale bărbaţilor. Ştirea a fost preluată din „Frankfurter Judische Nachrichten".

În sfârşit iată semne că, după aproape 2000 de ani, unii evrei se apropie de creştinism!

Păcat că îşi iau exemplele de unde nu trebuie şi, le aleg pe cele rele care, de fapt, îi îndepărtează şi de religia lor, şi, tot mai mult, şi de creştinismul adevărat!

*

* *

■ Din ce în ce mai bună, revista „Transilvania" care apare la Sibiu. Nr. 1—2 (serie nouă) 1995 adună studii în jurul temei **„Casă"** şi **„Acasă" la români".** Cele 200 de pagini, format mare, se deschid prin prestigiosul nume al lui Martin Heidegger. Toate semnăturile sunt nume mari. Foarte la temă, e un fel de dicţionar-aforisme-mini-eseuri de C. Niculescu: **Loc. Locuire. Casă. Acasă** (p. 21—28). Multe ar putea fi remarcate. Aleg o definiţie: **„CHILIE, Loc în care te retragi cu Dumnezeu şi te lupţi cu diavolul. Dacă Dumnezeu „lipseşte", chilia devine o simplă cameră. Poate şi invers, orice cameră în care Dumnezeu e adăpostit cum se cuvine, devine o chilie"** (p. 25).

De remarcat printre semnatari şi Ion Ungureanu, fost ministru al Culturii şi Cultelor în Basarabia, şi Valeriu Matei, poet cunoscut şi bun român basarabean. Ion Ungureanu îi face prea mare onoare lui Ion Druţă ocupându-se de cartea acestuia **„Biserica albă".** Despre Ion Druţă, până îşi limpezeşte starea neagră prin care trece, ar trebui să nu mai vorbim. Cu speranţa că se va limpezi, chiar dacă s-a stabilit la Moscova!

Pentru „Transilvania" se cuvine un mare cuvânt de apreciere poetului Ion Mircea, redactorul şef.

ANTONIE P.

ANUNŢ

Editura Arhiepiscopiei Sibiu a tipărit cartea: PREOTUL ÎN BISERICĂ, ÎN LUME, ACASĂ, pentru preoţi şi credincioşi. Se poate comanda la Secretariatul Arhiepiscopiei, str. Mitropoliei 24.

Preţul este de 4 500 lei ex. Cine ia mai mult de 50 exemplare va obţine o reducere de preţ la 3 600 lei exemplarul.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Aurel Jivi** — redactor adjunct; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 143
SIBIU
1 şi 15 aprilie
Nr. 13—16
1996

„VENIŢI DE LUAŢI LUMINĂ!"

ŞI A ÎNVIAT DIN MORŢI*

Iubiţi credincioşi,

Cu prilejul acestei mari sărbători creştine, vă întâmpin pe toţi cu salutarea tradiţională: **Hristos a înviat!**

1. **Două evenimente cruciale în istorie: Întruparea** lui Dumnezeu pe pământ şi **Învierea** Sa din morţi, au luminat şi au modificat gândirea omenească despre rostul nostru pe pământ. Din neştiutori, oamenii au devenit ştiutori. Aceste evenimente au dat răspuns de **Sus** la toate marile şi chinuitoarele întrebări despre originea universului şi a vieţii, despre începutul şi rostul existenţei, de la stea până la om, şi despre cumplita şi inevitabila taină a morţii, cu care se sfârşeşte viaţa.

Întruparea lui Dumnezeu şi **Învierea** Sa au pus bazele de nezdruncinat ale unei religii noi. Această religie este creştinismul. Durează de aproape două mii de ani şi scris este că până la urmă va cuprinde toate neamurile. Creştinismul este învăţătura a toate lămuritoare, pentru că ea vine direct de la Dumnezeu.

Din **Ziua Învierii toate s-au umplut de lumină, şi cerul şi pământul şi cele de dedesubt**, cântăm în această perioadă a Sărbătorii. Adică toate s-au clarificat. Lumina descopere tot ceea ce ascunde întunericul. Acum ştim totul despre toate. Ştim adică ceea ce este foarte important să ştim, ca să trăim în linişte sufletească. Ştim despre Dumnezeu, despre univers, despre nemurire, despre om şi despre legea morală după care trebuie să ne organizăm viaţa, ca să putem da „răspuns bun" la **Dreapta Judecată**, cum ne rugăm în ectenii.

Ştim acum că există şi o **Dreaptă Judecată**. Trebuie să fim aşadar bine pregătiţi pentru examenul final. Va fi un examen pentru care, spre deosebire de examenele şcolare, întrebările ni se dau dinainte. Toţi le ştim. La ele se răspunde însă nu cu cuvinte, ci cu fapte. Faptele bune vor fi răspunsurile bune la **Dreapta Judecată**. Printre acestea vor fi milostenia, compătimirea cu cei în nevoi şi necazuri, pocăinţa şi îndreptarea prin spovedanie şi Sf. Împărtăşanie, o viaţă de familie corectă, educarea religioasă a copiilor, într-un cuvânt: iubirea de aproapele.

2. **Întruparea şi Învierea Domnului au fost cu sute de ani înainte proorocite.** Planul lui Dumnezeu de a se descoperi oamenilor prin coborârea Sa pe pământ, era hotărât dinainte. Dumnezeu ştia că fără descoperirea Sa, oamenii nu vor şti niciodată nimic sigur, şi vor fi dezorientaţi şi nesiguri în credinţa lor. **Descoperirea**, adică Întruparea, s-a petrecut, cum spun Scripturile, **„la plinirea vremii"**. Adică atunci când a socotit Dumnezeu că lumea e destul de matură, ca să înţeleagă Întruparea şi Mesajul Său. Prin Întrupare s-a descoperit **„taina cea din veac ascunsă"**. Ea li s-a descoperit totuşi profeţilor, ca să întreţină speranţa că Dumnezeu va veni în persoană să lămurească totul.

Profetul Isaia proorocise că Iisus se va naşte din Fecioară[1] şi va fi **Domn** şi **Mântuitor** şi **Răscumpărător.**[2] Profetul Miheia proorocise că se va naşte în Betleem.[3] Profetul Osea ştia că va merge în Egipt.[4] Profetul Ieremia proorocise uciderea pruncilor.[5] Iisus însuşi le spune Iudeilor într-una din conversaţiile cu ei, că a fost profeţit şi de Moise, cel în care ei credeau: **„Despre Mine scria acela"**,[6] le aduce El aminte, folosind chiar pe cel mai mare profet al lor. Moise profeţise că **„prooroc din mijlocul tău Israele şi din fraţii tăi îţi va ridica Domnul Dumnezeul tău: pe acela să-l ascultaţi"**.[7] Evanghelistul Matei ştia din cartea **Judecătorilor**, tot din Vechiul Testament[8] că, deşi era născut în Bet-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului

* Pastorală dată la Ziua Învierii Domnului, 1996.
1 Isaia VII, 14.
2 Isaia LIX, 26.
3 Miheia V, 1.
4 Osea XI, 1.
5 Ieremia, XXXI, 15.
6 Ioan V, 46.
7 Deuteronom XVIII, 15.
8 Judecători XIII, 5.

Taina lui Hristos pascal

Nu este uşor pentru creştini să explice învierea lui Hristos şi să se identifice cu experienţa lui **Hristos** răstignit şi înviat. Dacă naşterea lui Iisus din Nazaret, după trup, ca om, poate să fie înţeleasa, dacă răstignirea Celui ce pretindea a fi Mesia lui Israel are o logică legală, ţinând seama de motivele şi împrejurările condamnării Sale, învierea lui Hristos este un eveniment cuprins de mister. La întruparea Sa a conlucrat direct mama Sa Maria, Iosif şi familia acestuia fiind mediul în care Iisus s-a născut şi crescut. Iisus n-a fost condamnat din întâmplare, ci după un plan şi cu consimţământul autorităţilor religioase şi politice din Ierusalim. În schimb, la învierea Sa nimeni n-a conlucrat cu El şi nimeni n-a fost martor ocular al ieşirii lui din mormânt. Apostolul Pavel, căruia Hristos înviat i s-a arătat, spune că patimile lui Hristos constituie sminteală — **scandalon** pentru iudei şi nebunie — **moria** pentru neamuri, iar pentru cei ce cred puterea **(dinamis)** şi înţelepciunea **(sofia)** lui Dumnezeu (I Cor. 1, 23—24).

Mai puţin interesată de dovezile materiale despre învierea lui Hristos, teologia tradiţională a scos în evidenţă incidenţele învierii asupra firii umane asumată de Hristos şi asupra destinului omenirii. Această teologie recurge la argumente, parabole, analogii şi termeni de origine biblică. Care este sensul învierii?

Iisus Hristos n-a rămas închis, pasiv, în mormânt, ca un muritor.

El a intrat în mormânt ca să se pogoare la iad, ca acolo să anunţe învierea şi eliberarea celor peste care moartea stăpânise începând cu Adam. El n-a putut să fie ţinut captiv în mormânt, pentru că Dumnezeu l-a înviat. El însuşi se întoarce la viaţa pământească, din puterea şi libertatea lui proprie, după ce zdruncină temeliile iadului. Aşa cum de bună voie acceptă Crucea, totuşi se scoală din mormânt de bunăvoie.

Paştele lui Hristos este o trecere a firii Sale umane de la starea de chenoză la starea de slavă. Aceasta este taina crucii: pe Cruce, Hristos umilit de oameni, a fost preamărit de Dumnezeu. În timpul vieţii pământeşti, dumnezeirea lui Hristos este acoperită şi umbrită de cortul trupului uman, de chipul robului. S-a arătat în chip de om, de aceea puţini am recunoscut că El e Dumnezeu. „Tu, om fiind, Te faci pe Tine Dumnezeu" (Ioan 10, 33). La înviere, umanitatea Lui devine străvezie, strălucind de razele dumnezeirii Sale.

Învierea lui Hristos este semnul că prin moartea Sa pentru noi ne-a împăcat cu Dumnezeu, de aceea se poate spune că am fost mântuiţi prin viaţa lui (Rom. 5, 8—10). Această mântuire are multe nume: **înfiere**, adică Iisus ne-a înrudit cu Dumnezeu, am devenit fiii lui Dumnezeu, după har, prin mijlocirea Lui; **înnoirea firii**, deoarece trupul asumat de Hristos este acum plin de Dumnezeirea Sa; recapitularea sau împăcarea tuturor cu Dumnezeu. Viaţa noastră este ascunsă acum cu El în Dumnezeu (Col. 3, 3), de aceea ce s-a întâmplat cu El, se va întâmpla cu toţi: toţi vor învia, pentru că toţi fac parte din poporul câştiat de Dumnezeu (I Petru 2, 9). Calea care conduce la libertate, împotriva determinismului şi fatalismului, este asemănarea cu patimile lui Hristos.

Ce înseamnă învierea pe plan personal?

„Au nu ştiţi că toţi câţi în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? Aşadar, ne-am îngropat cu El în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morţi, prin slava Tatălui, aşa să umblăm şi noi întru înnoirea vieţii" (Rom. 6, 3—4). Biserica n-a impus creştinilor să repete drumul lui Hristos, în mod fizic, adică prin urcarea pe Cruce şi prin vărsarea sângelui. Dar fiecare trebuie să imite, în mod sacramental, paştele lui Iisus: „Căci dacă am fost altoiţi pe El, prin asemănarea morţii Lui, atunci vom fi părtaşi şi ai învierii Lui" (Rom. 6, 5). Creştinul care primeşte în taina **Împărtăşaniei, Trupul** şi Sângele lui Hristos, este nu numai împăcat cu Dumnezeu, ci se face împreună-moştenitor cu Hristos (Rom. 8, 17).

În fine, cel ce primeşte lumina învierii este chemat să transmită la rândul său această lumină zicând: „Hristos a înviat", fiecare creştin devine martor contemporan al lui Hristos, creând în jurul lui un spaţiu de lumină, de bucurie şi de viaţă. „Era mort şi a revenit la viaţă, era pierdut şi s-a regăsit" (Luca 15, 24). Orice convertire, orice schimbare de mod de viaţă, se compară cu învierea. Ştiind bine ce a fost, creştinul trebuie să fie conştient de ce este, de ceea ce poate să devină. El are o mare răspundere faţă de el însuşi. Privind la Hristos răstignit şi înviat, el nu poate să facă ce vrea cu viaţa lui. Uimindu-se de preţul cu care a fost răscumpărat, de cinstea cu care l-a onorat Dumnezeu, creştinul trebuie să asume zilnic propria lui înviere din iadul păcatului cu puterea şi harul „Celui care a murit, şi mai ales a Celui ce a înviat, Care şi este de-a dreapta lui Dumnezeu, Care mijloceşte pentru noi" (Rom. 8, 34).

Pr. Prof. Ion Bria — Geneva

Fericitul Augustin:

Predică în ziua de luni a Sfintelor Paşti

1. Urmând tradiţiei, în aceste zile ale Învierii Domnului nostru Iisus Hristos citim din toate cărţile Sfintei Evanghelii. În pericopa de astăzi am remarcat mustrările pe care Domnul Iisus le adresează ucenicilor Săi, mădularele Sale cele dintâi, care stau de-a dreapta Sa, pentru că nu-L credeau înviat pe Cel pe care, mort fiind, îl plângeau. Părinţii noştri în credinţă încă nu aveau credinţă, învăţătorii care au propovăduit ca să creadă tot pământul, murind pentru aceasta, nu credeau încă. Ei L-au văzut înviind morţii, dar nu credeau că El însuşi a înviat. Aceste mustrări erau, în consecinţă, binemeritate. Ei primeau deslušit revelaţia a ceea ce erau prin ei înşişi şi a ceea ce vor fi de acum înainte prin El. Astfel Petru a luat la cunoştinţă când, foarte sigur pe el la privegherea de la patima Domnului, a şovăit la vremea patimii. Se văzu atunci redus la sine însuşi, suferi în sine de ceea ce era, plânse de ceea ce era şi se întoarse spre Cel ce îl făcuse. Iată, deci, că nu credeau încă, nu credeau încă în lecţia pe care le-a dat-o pe când tocmai vedeau acestea. Cât de mare bunătate din partea Sa că ne-a dat să credem ceea ce nu vedem. Noi credem cuvântului lor, aceia nu credeau ochilor lor.

2. Învierea Domnului nostru Iisus Hristos este o nouă viaţă pentru cei ce cred în Iisus. Şi aceasta este taina patimii şi învierii Sale, pe care trebuie să o cunoaşteţi cu de ăvârşire şi să o trăiţi. Că nu fără motiv a venit viaţa la moarte, nu fără motiv izvorul vieţii, unde se adapă pentru a trăi, s-a adăpat dintr-un pahar ce nu i se cuvenea. Căci Hristos nu trebuia să moară. Dacă cercetăm de unde a venit moartea, dacă îi căutăm originea, (aflăm că) păcatul este tatăl morţii. Nimeni nu ar muri, dacă nu ar păcătui niciodată. Cel dintâi om a primit legea lui Dumnezeu, porunca lui Dumnezeu, cu condiţia că, dacă o păzeşte, va trăi, iar dacă o încalcă, va muri. Necrezând că ar putea să moară, el a fost cauza propriei sale morţi şi a înţeles atunci că Cel care i-a dat legea a grăit adevărul. De acolo moartea, de acolo firea de muritor, de acolo truda, de acolo răul şi o a doua moarte după cea dintâi, după moartea temporală — moartea veşnică. Tot omul se naşte legat de această condiţie a morţii, de această lege infernală, în afară de Omul care S-a făcut om pentru ca omul să nu moară.

Căci n-a venit legat, prin legi, de moarte. De aceea se spune în psalm: **Între cei morţi slobod** (Ps. 87, 4). Cel pe care Fecioara L-a zămislit fără păcat, Cel pe care Fecioara L-a născut — şi a rămas Fecioară, Cel care a trăit fără păcat, care n-a murit din cauza păcatului, împărţind cu noi pedeapsa nu păcatul — **„plata păcatului**

(Continuare în pag. a 2-a)

Trad. de diacon lector P. Cherescu

TOMA — PRIN ÎNDOIALĂ LA CREDINŢĂ

Mult prea severă şi ignorând în bună parte complexitatea dar şi frumuseţea personalităţii sale, istoria creştină primară l-a caracterizat pe Toma de „necredincios"; generaţiile ulterioare au preluat acest supranume, considerându-l chiar un fel de prototip al necredincioşilor, al celor care s-au îndoit sau se vor mai îndoi de realitatea Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Pomenit abia de câteva ori în Sf. Evanghelii şi mai mult în treacăt, Sf. Ap. Toma se impune dintr-o dată atenţiei noastre, devenind personajul principal şi umplând aproape un întreg capitol din Ev. după Ioan (cap. XX, 19—31), tocmai prin atitudinea sa discordantă faţă de cele relatate de ceilalţi apostoli: „Am văzut pe Domnul!" Prin răspunsul său, Toma se singularizează şi se plasează pe sine în categoria scepticilor, a îndoielnicilor, dar în nici un caz al celor necredincioşi. „Dacă nu voi vedea, în mâinile Lui, semnul cuielor şi dacă nu voi pune mâna mea în coastele Lui nu voi crede" (La o primă ascultare (citire) a răspunsului său, eşti tentat să afirmi că Toma este tipul necredinciosului prin excelenţă „nu voi crede", numai că o scrutare atentă a textului şi o evaluare justă a firii sale, a temperamentului său, te vor duce spre cu totul alte concluzii: Toma nu este un necredincios, cel puţin nu în sensul consacrat al cuvântului, sceptic sau mai degrabă îndoielnic, da, numai că există o mare diferenţă între necredinţă, şi îndoială, ca stări sufleteşti şi moduri de a te raporta la Adevăr. Necredinţa ca stare de spirit te plasează pe o poziţie de netă împotrivire faţă de Dumnezeu. Prototipul celui necredincios îl aflăm în Scriptură, definindu-şi cu claritate poziţia. „Nu există Dumnezeu" (Ps. 13, 1). Necredinţa ca stare de spirit după Sf. Scriptură este „împietrirea inimii" (Mc. 16, 14) împotriva Adevărului, a evidenţei. Cel necredincios nu face nici o concesie lui Dumnezeu, el este categoric împotriva Lui. Sufleteşte, el s-a rupt definitiv de Dumnezeu, fiind cu atât mai străin de El.

Cu totul altceva este îndoiala. Departe de a avea rigiditatea şi inflexibilitatea necredinţei, şi răceala ei, ea este o stare de suflet mult mai complexă, oscilând între adevăr şi minciună, între speranţă şi disperare, între da şi nu. „Îndoiala, ca şi îndoielnicul sunt făcute din direcţii contradictorii; dacă privim mai atent şi depăşim angoasa contradictoriului, tot ce poate apărea ca un oarecare nici da — nici nu, suspendat între da şi nu, este, în fond, da — şi — nu în acelaşi timp" (Ştefan Lupasco), însă în nici un caz statică, amorfă, ea căutând cu dis-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. N. Stoia

ŞI A ÎNVIAT DIN MORŢI

(Urmare din pag. 1)

leem, pe placa de pe crucea Răstignirii se va scrie că **„Nazarinean se va chema“**,[9] cum s-a şi scris: **„Iisus Nazarineanul Regele Iudeilor“.**

Vechiul Testament ştia tot prin proroci că, deşi va fi Dumnezeu, va suferi pentru oameni,[10] dar mai ştia şi faptul că, dat morţii, nu va putrezi, ci va învia.[11] De aceea Apostolii Petru şi Pavel îşi vor aduce aminte, după Înviere, de proorocia lui David din Psaltire, şi vor zice: **„Mai înainte văzând (David), a vorbit despre Învierea lui Hristos“.**[12]

Apostolii îşi vor aduce aminte şi de faptul că însuşi Iisus le-a proorocit că va fi ucis, dar că **„a treia zi va învia“.** Textele despre această profeţie abundă în Noul Testament.[13] Evanghelistul Ioan mărturiseşte că abia după Înviere **şi-au adus aminte că Iisus le spusese că va învia, şi atunci au crezut Scripturii** (adică proorociilor vechi despre Înviere) **şi cuvintelor pe care le spusese Iisus.**[14]

De ce nu le-au crezut Apostolii înainte de Înviere? Pentru că nu şi-au pus problema în mod serios, şi pentru că nici n-au crezut că Iisus ar putea fi răstignit. Evenimentul Naşterii lui Dumnezeu pe pământ şi al răstignirii lui Dumnezeu întreceau puterea lor de înţelegere. De aceea Patimile şi Răstignirea i-au dezorientat, i-au descumpănit, i-au decepţionat profund.

De altfel şi un profet din Vechiul Testament, Avacum, care a avut descoperirea **Întrupării,** a **Naşterii** şi a **Învierii,** n-a avut îndrăzneala să le numească, atât i s-au părut de extraordinare. După părerea lui, aproape imposibile. A avut doar puterea de a le anunţa enigmatic, aşa cum le primise, zicând că la un moment dat se va petrece în istorie **„un lucru pe care voi nu l-aţi crede, dacă vi l-ar povesti cineva“.**[15]

Avacum avea dreptate să fie înspăimântat de propria lui viziune. De ce? Pentru că era vorba de ceva ce nu se mai petrecuse niciodată, de ceva ce depăşea orice minte şi închipuire omenească, adică: **să se nască Dumnezeu pe pământ, să sufere cu deznădăjduire moartea,** ca orice muritor, şi apoi **să învieze** cu putere şi bucurie, ca să dovedească lumii că moartea nu-L putea atinge. **Că era Dumnezeu.**

3. **S-au împlinit profeţiile despre Înviere?** S-au împlinit. Învierea a fost cea mai mare biruinţă a Sa. A fost argumentul de nerăsturnat că era Dumnezeu. Că a înviat, au mărturisit-o toţi cei care l-au văzut viu, după ce asistaseră la îngroparea Sa, şi după ce soldaţii constataseră, după lege, moartea Sa, dând corpul spre îngropare. Ucenicii şi mulţi alţii au vorbit cu El, i-au ascultat ultimele învăţături şi au asistat, de data aceasta bucuroşi, la Înălţarea Sa la cer. Au devenit **martori oculari,** la toate aceste evenimente.

La **Cincizecime,** au căpătat putere de Sus şi, din pescari aproape analfabeţi, au devenit scriitori de amintiri despre viaţa şi învăţătura lui Iisus. Acestea au fost şi sunt şi azi **Evangheliile.** Au făcut minuni în numele Lui. L-au propovăduit în toată lumea. Neînvăţaţi fiind, au devenit învăţaţi, capabili de subtilităţi teologice şi de tâlcuiri biblice care uimesc lumea până azi. Fricoşi fiind — să ne aducem aminte de lepădările lui Petru — au devenit alţi oameni, foarte curajoşi. Şi au murit toţi de moarte martirică. Unii necredincioşi i-au acuzat pe Apostoli că şi-au idolatrizat Învăţătorul şi i-au inventat Învierea. **Dar oare moare cineva pentru propria sa minciună?** Cu moartea nu glumeşte nimeni.

Apostolii au propoveduit şi au murit pentru că erau siguri că Iisus a fost Dumnezeu. I-au văzut minunile şi, mai presus de toate, L-au văzut înviat. Logica lor e atât de puternică, încât nu poate fi răsturnată de nici un argument. Ei spun în faţa iudeilor care îi anchetau: **„Nu putem să nu grăim, cele ce am văzut şi am auzit“.**[16] Şi adaugă: **„Am mâncat şi am băut cu Dânsul după Învierea Lui din morţi“.**[17] Şi apoi Iisus a fost văzut după Înviere nu numai de câţiva aleşi, de către Apostoli ci, la un moment dat, de **„peste cinci sute de fraţi deodată“.**[18] Aceştia erau martori neîndoielnici. Erau mulţi. Nu se puteau toţi înşela.

S-a arătat lui Saul din Tars, prigonitorul creştinilor care, în urma acestei întâlniri miraculoase, pe drumul Damascului, după Înviere, biruit de Înviere, va deveni Apostolul Pavel şi va scrie cele **14 Epistole** care vor intra în Noul Testament, înainte de a fi fost scrise **Evangheliile.** El avea informaţiile directe de la Dumnezeu. Nu le citise nicăieri.

Iisus s-a arătat Mironosiţelor şi tuturor Apostolilor, şi lui Toma care nu credea în Înviere. Acestuia i s-a arătat în chip special pentru ca, prin risipirea îndoielii lui, să risipească toate îndoielile care se vor mai produce în viitor, în istorie.

S-a arătat pe drumul Emausului lui Luca şi Cleopa, şi a avut cu ei o conversaţie despre profeţiile referitoare la Sine.

Nu s-a ferit, nu s-a ascuns după Înviere, ca şi cum n-ar fi fost El. Ba chiar şi-a completat **Evanghelia** prin ultimele porunci despre Botez şi propovăduire, trimiţându-i pe toţi Apostolii să vestească Evanghelia, adică Vestea cea bună, în toată lumea.

4. **Pe acestea toate s-a întemeiat creştinismul.** De două mii de ani, preluând de la Iisus porunca iubirii de Dumnezeu şi de oameni, creştinismul orientează lumea, o îndrumează şi o pregăteşte pentru o lume mai bună pe pământ, şi pentru Împărăţia Cerurilor dincolo.

Esenţa învăţăturii Sale este aceasta: **„Să vă iubiţi unii pe alţii“.** Fiţi buni. Fiţi iertători. Trăiţi în pace între voi, oameni şi popoare. Nu uitaţi că sunteţi nemuritori. Pregătiţi-vă viaţa de dincolo încă de aici, prin credinţă şi fapte bune. Harul Lui Dumnezeu vă va ajuta.

Izbânda teoretică a învăţăturilor Sale este incontestabilă. Cine ar putea respinge **iubirea ca principiu de viaţă şi de existenţă frăţească a oamenilor?** În prctică însă, şi oamenii, şi popoarele mai trebuie să se străduiască încă, spre a împlini poruncile Sale.

Iubiţi credincioşi,

Să ne străduim să fim printre împlinitorii Cuvântului Evangheliei, şi nu numai printre auzitori. Să alegem nu calea pierzaniei, ci calea mântuirii. Să ne întâlnim cu Iisus întru Împărăţia Sa, urmându-i învăţăturile în viaţa aceasta.

Învierea Domnului să ne fie îndemn spre toată fapta bună. Şi să ne fie bucuria existenţei noastre veşnice, a învierii noastre, şi a întâlnirii dincolo cu toţi cei dragi ai noştri. **„Căci** — spune Sfântul Pavel — **dacă Hristos a înviat, şi noi vom învia!“**

Să trimitem un frăţesc **„Hristos a înviat“** fraţilor noştri români din Basarabia, ca şi românilor din temniţele de peste Nistru. Să ne simtă alături de dânşii în aceste zile ale Învierii, cu speranţa Învierii într-o zi a unităţii tuturor românilor.

Vă fac tuturor urările cele mai bune de sănătate, de bună sporire în toate, de pace şi iubire în familii, şi de bună împăcare cu toată familia oamenilor, împreună cu care ne petrecem viaţa în satele şi oraşele noastre, în Transilvania şi în toată Ţara românilor.

Hristos a Înviat!

---

9 Matei II, 23.
10 Isaia LIII, 3—5.
11 Ps. XV, 10.
12 F. Ap. II, 31; XIII, 15.
13 Matei XVI, 21; Marcu VIII, 31; Luca IX, 22; Matei XX, 18—19.
14 Ioan II, 22; Luca XXIV, 8.
15 Avacum, I, 5.
16 F. Ap. IV, 20.
17 F. Ap. X, 41.
18 I Cor. XV, 6.

Predică în ziua de luni a Sfintelor Paşti

(Urmare din pag. 1)

este moartea (Rom. 6, 23) — Domnul Iisus Hristos a venit ca să moară, nu a venit ca să păcătuiască.

Împărţind cu noi pedeapsa, fără a avea vreo vină, ne-a slobozit din păcat şi din pedeapsă. De ce plată ne-a absolvit? De cea pe care trebuia să o plătim după această viaţă. El a fost răstignit, aşadar, pentru a vădi pe cruce moartea omului vechi care era în noi şi a înviat pentru a face cunoscută în viaţa Sa reînnoirea vieţii noastre. Că astfel ne învaţă doctrina apostolică: **S-a dat pentru păcatele noastre şi a înviat pentru îndreptarea noastră** (Rom. 4, 25). Acest lucru înseamnă că tăierea împrejur a fost dată părinţilor, ca toţi bărbaţii să fie tăiaţi împrejur a opta zi. Tăierea împrejur trebuia să se facă **cu cuţite de piatră** (Cf. Ios. 5, 2), pentru că **Hristos era piatra** (I Cor. 10, 4). Această tăiere împrejur simbolizează prădarea vieţii trupeşti a opta zi prin învierea lui Hristos. Căci a şaptea zi a săptămânii este ocupată de către sâmbătă. În ziua sâmbetei Domnul zăcea în mormânt, în a şaptea zi a săptămânii şi a înviat într-a opta zi. Învierea Sa ne dăruieşte o nouă viaţă. Aşadar a opta zi ne-a tăiat împrejur. În această nădejde noi trăim.

3. Să ascultăm cuvântul Apostolului care zice: **Dacă aţi înviat cu Hristos...** (Col. 3, 1). Când vom învia noi cei care încă nu suntem morţi? Ce a voit, aşadar, să spună Apostolul: **Dacă aţi înviat cu Hristos?** Ar fi putut să învieze, dacă nu ar fi murit mai întâi? Ori (Anostolul) se adresa celor vii, celor care n-au murit şi care erau totuşi înviaţi. Ce înseamnă aceasta? Iată ce spune: **Dacă aţi înviat cu Hristos, căutaţi cele de sus, unde se află Hristos, şezând de-a dreapta lui Dumnezeu. Cugetaţi cele de sus, nu cele de pe pământ. Căci voi aţi murit** (Col. 3, 1—3). El însuşi spune aceasta, nu eu şi este adevărat pentru că şi eu spun la fel. Pentru ce spun la fel? **Crezut-am, pentru aceea am grăit** (Ps. 115, 1). Dacă trăim bine, murim şi înviem. Cine continuă să trăiască în fapte rele, nu este nici mort, nici înviat. Ori, cine trăieşte în ticăloşie, nu trăieşte; să moară pentru ca să nu moară. Ce înseamnă: să moară pentru a nu muri? Să se schimbe pentru a nu fi condamnat. **Dacă aţi înviat împreună cu Hristos** — repet cuvintele Apostolului — **căutaţi cele de sus, unde se află Hristos, şezând de-a dreapta lui Dumnezeu; cugetaţi cele de sus, nu cele de pe pământ; căci voi aţi murit şi viaţa voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu. Iar când Hristos, care este viaţa voastră, se va arăta, atunci şi voi, împreună cu El, vă veţi arăta întru mărire** (Col. 3, 1—4). Acestea sunt cuvintele Apostolului. Celui care n-a murit, îi spune să moară; celui care continuă să trăiască în fapte rele, îi spun să se schimbe. Căci dacă trăia în fapte rele, dar nu mai trăieşte în ticăloşii, mort este; dacă trăieşte bine, va învia.

4. Ce se înţelege prin a trăi bine? **Cugetaţi cele de sus, nu cele de pe pământ. Cât timp pământ eşti, în pământ te vei întoarce** (Gen. 3, 19), cât timp lingi ţărâna — iubind pământul, de bună seamă lingi ţărâna — te faci duşmanul Celui despre care psalmul spune: **şi vrăjmaşii Lui ţărâna vor linge** (Ps. 71, 9). Cine eraţi? Fiii omului. Cine sunteţi? Fiii lui Dumnezeu. **Fiii oamenilor, până când grei la inimă? Pentru ce iubiţi deşertăciunea şi căutaţi minciuna?** (Ps. 4, 2). Care este minciuna pe care o căutaţi? V-am spus-o. Ştiu că voiţi să fiţi fericiţi. Arătaţi-mi un om tâlhar, criminal, desfrânat, răufăcător, nelegiuit, mânjit de toate viciile, împovărat de toate mârşăviile şi nelegiuirile, care nu voieşte să fie fericit. Ştiu bine că toţi voiţi să trăiţi fericiţi. Dar ce-l face pe om fericit? Aceasta nu voiţi a o căuta. Căuţi aur, pentru că socoţi că aurul îţi va aduce fericirea; dar aurul nu aduce fericirea. Pentru ce cauţi minciuna? Pentru ce-ţi doreşti în această lume o poziţie mai înaltă? Pentru că gândeşti că stima oamenilor şi fastul lumii te vor putea face fericit. Dar fastul lumii nu te face fericit. Pentru ce cauţi minciuna?

Şi tot ceea ce cauţi aici, când cauţi la faţa lumii, când cauţi iubind pământul, când cauţi lingând ţărâna, cauţi pentru a fi fericit; dar nimic din cele pământeşti nu te vor putea face fericit. De ce nu încetezi a căuta minciuna?

Aşadar, ce te va face fericit? **Fiii oamenilor, până când grei la inimă?** Nu voiţi să aveţi inima grea şi vă împovăraţi cu greutăţile pământului! Până când au avut oamenii inima grea? Oamenii au avut inima împovărată înainte de a veni Hristos, înainte de a învia Hristos. **Până când grei la inimă? Pentru ce iubiţi deşertăciunea şi căutaţi minciuna?** Voind să fiţi fericiţi, voi căutaţi bunurile care vă fac nefericiţi. Vă înşelaţi în căutarea voastră, pentru că ceea ce căutaţi este minciună.

5. Voieşti să fii fericit? Dacă vrei, îţi voi arăta cum să fii fericit. Urmează acolo: **Până când grei la inimă? Pentru ce iubiţi deşertăciunea şi căutaţi minciuna? Ştiţi.** Ce, deci? Că **minunat a făcut Dumnezeu pe cel cuvios al Său** (Ps. 4, 3).

Hristos a ajuns la suferinţele noastre: i-a fost foame, i-a fost sete, a obosit, a adormit, a făcut minuni, a îndurat suferinţa, a fost biciuit, încoronat cu spini, acoperit de scuipat, pălmuit, răstignit pe lemn, împuns cu suliţa, aşezat în mormânt, dar, înviind a treia zi, suferinţa a luat sfârşit, moartea a omorât-o. Fixaţi-vă privirea asupra învierii Sale. Căci **a făcut minunat pe cel cuvios al Său** (Ps. 4, 3) astfel încât l-a înviat din morţi şi i-a dăruit cinstea de a sta de-a dreapta Sa în cer.

El îţi arată prin aceasta ceea ce trebuie să cugeţi, dacă vrei să fii fericit. Căci aici nu poţi fi. În această viaţă nu poţi să fii fericit. Nimeni nu poate fi. Cauţi un lucru bun, dar pământul acesta nu este ţara pe care o cauţi. Ce cauţi tu? Fericirea. Ea nu este aici. Dacă ai căuta aur într-un loc unde nu există, cel care ştie că nu există aur acolo ţi-ar putea spune: „Pentru ce sapi? pentru ce scormoneşti pământul? Faci o groapă pentru a coborî, nu pentru a găsi ceva“. Ce vei răspunde la admonestarea sa? „Caut aur“. Şi el: „Nu-ţi zic: ceea ce tu cauţi, nu este bun; tu cauţi un lucru bun, dar nu se găseşte acolo unde-l cauţi“. La fel şi tu când zici: „Vreau să fiu fericit“. Cauţi un lucru bun, dar nu se găseşte aici.

Dacă Hristos a găsit fericirea aici şi tu o vei găsi. Ce a găsit în ţara morţii tale? Ascultă: venind aici dintr-o altă patrie, n-a găsit altceva din belşug decât: necazuri, dureri şi moarte; iată ceea ce ai aici, iată ceea ce există aici din belşug. El a mâncat cu tine ceea ce se găsea din belşug în sărmana casă a suferinţei tale. Acesta a băut oţet, s-a hrănit cu fiere; iată ceea ce a găsit în sărmana ta casă.

Dar El te-a chemat la măreaţa Sa Cină, Cina cerului, Cina îngerilor, unde El însuşi este pâine. Aşadar, coborându-se la tine şi găsind nefericirea în sărmana ta casă, n-a dispreţuit a se aşeza la masa ta, aşa cum era, şi ţi-a promis-o pe a Sa. Ce ne spune El? „Credeţi, credeţi că veţi veni la fericirea Cinei Mele, deoarece Eu n-am dispreţuit nefericirea mesei voastre“. A luat El nenorocirea ta şi-ţi va da fericirea Sa? Da, ţi-o va da. El ne-a promis viaţa Sa, dar ceea ce a săvârşit este încă şi mai de necrezut: ne-a plătit mai înainte moartea Sa. În tocmai cum ne-ar zice: „La viaţa Mea vă chem, unde nimeni nu moare, unde se găseşte adevărata viaţă fericită, unde hrana nu se strică, unde se reface şi nu lipseşte. Iată unde vă chem, în împărăţia îngerilor, la prietenia Tatălui şi Duhului Sfânt, la odihnă veşnică, la prietenia Mea frăţească, în cele din urmă la Mine însumi. La viaţa Mea vă chem. Nu voiţi să credeţi că vă voi da viaţa Mea? Luaţi chezăşie moartea Mea“.

Iată, aşadar, acum trăim în acest trup care este supus stricăciunii; murim cu Hristos, schimbându-ne viaţa; trăim cu Hristos, iubind dreptatea. Nu vom găsi fericirea, dacă nu vom merge la El, care a venit la noi şi dacă nu vom începe să trăim cu El, care a murit pentru noi.

BUCURIA REGĂSIRII

Sărbătoare românească la Offenburg

Duminică 10 martie a.c. biserica luterană Stadtkierche din Offenburg care oferă găzduire comunităţii ortodoxe române s-a dovedit neîncăpătoare cu prilejul slujbei arhiereşti săvârşită de către **I. P. S. Serafim** înconjurat de un frumos sobor de preoţi, datorită numărului mare de credincioşi români (aprox. 200) care au pecetluit evenimentul cu mireasma specific ortodoxă şi românească. Dat fiind faptul că **Părintele Gabriel Cernăuţeanu** — parohul locului — este un membru activ în lucrarea ecumenică din regiune, la Sf. Liturghie au luat parte şi reprezentanţi de vârf ai Bisericilor Evanghelică şi Catolică, şi mulţi credincioşi ai acestor confesiuni, subliniind prin prezenţa lor preţuirea ce o acordă comunităţii româneşti şi vrednicului ei păstor sufletesc pentru disponibilitatea ecumenică şi de mărturie creştină. Aşa cum arăta în cuvântul de întâmpinare: **Parohia „Sfânta Treime“ din Offenburg trăieşte astăzi un triptic sărbătoresc:**

— 3 ani de la întemeierea parohiei
— integrarea ei sub canonicitatea Mitropoliei Ortodoxe Române, arhipăstorită de către I. P. S. Mitropolit Dr. Serafim Joantă
— prima slujbă arhierească săvârşită aici de către Întâistătătorul Mitropoliei noastre

Părintele Gabriel Cernăuţeanu fiind unul dintre cei **7 preoţi** care au constituit **Grupul de iniţiativă pentru unitatea Diasporei româneşti, ce a pus bazele juridice ale Mitropoliei Ortodoxe Române ca instituţie bisericească,** împlinind un măreţ ideal, a fost răsplătit şi prin participarea majorităţii preoţilor care au purces pe acest drum prezenţi fiind la acest eveniment:

— **Pr. Gabriel Cernăuţeanu** — Offenburg
— **Pr. Simeon Felecan** — vicar administrativ mitropolitan — München
— **Pr. Alexandru Câmpeanu** — Consilier mitropolitan — Regensburg
— **Pr. Alexandru Pop** — Aachen
— **Pr. Liviu Dărăban** — Siegen, lipsind doar: Pr. Lucian Pârjol (Berlin), Pr. Mitu Lazăr (Köln), Pr. Dr. Vasile Florea (Salzgitter).

Din sobor au mai făcut parte:
— **Pr. Vasile Iorgulescu** — Strasbourg
— **Pr. Florian Duţă** — bursier Strasbourg
— **Pr. Marin Cojoc** — bursier München
— **Protos. Ioan Cojanu** — Mânăstirea Sf. Ioan Botezătorul Alba-Iulia
— **Diac. Dumitru Dura** — secretar eparhial

Răspunsurile la strană au fost date de către un quartet coral format din doctoranzii în teologie: **Iulian Isbăşoiu, Corin Condrea, Costel Hăbelea şi Adrian Gabor.**

În cuvântul său de învăţătură Ierarhul nostru pornind de la constatarea psalmistului „iată acum cât e de bine şi de frumos când fraţii sunt împreună“, a elogiat străduania preotului şi a credincioşilor pentru creşterea întru desăvârşire a unităţii în credinţă a Diasporei româneşti, unitate dorită de Dumnezeu, ea constituind podoaba casei lui Dumnezeu pentru care Biserica se roagă permanent. A îndemnat pe credincioşi să facă vii şi lucrătoare virtuţile native ale neamului nostru: sensibilitatea sufletească, preţuirea şi dragostea faţă de alţii, blândeţea, deschiderea şi disponibilitatea de a sări în ajutorul celui în nevoie şi să dea mărturie despre adevărata credinţă. Ortodoxia înseamnă nu numai dreapta credinţă şi dreapta mărturisire ci şi dreapta trăire a adevărului revelat în unirea cu Hristos... „fiule dă-mi inima ta“. Într-o lume atât de tehnicizată şi desacralizată să nu aducem libaţiuni numai raţiunii ci „să coborâm mintea în inimă“ — expresie palamită — ca inima să devină aşa cum la David după momentul crucial al pocăinţei, un sediu al simţămintelor dumnezeieşti.

La vremea potrivită au fost împărtăşiţi mulţi credincioşi şi copii.

După otpust Părintele Gabriel Cernăuţeanu a rostit în limba germană şi română un elevat şi iscusit — cum numai oratorii ce posedă harul logosului o pot împlini — cuvânt de salut şi mulţumire, înveşnicind triada bucuriei regăsirii.

Agapa comuna pregătită în Sala mare a parohiei Stadtkirche a prelungit dincolo de biserică atmosfera de sărbătoare românească „...Aşa-i românul când se-n-veseleşte...“ a răsunat spontan din piepturile celor prezenţi şi lacrimile au înundat ochii lor. Cuvântări adecvate din partea gazdelor, apoi, „Cuvine-se cu adevărat...“ au încheiat agapa cu regretul vădit că a trecut atât de repede. La acest eveniment al bucuriei a fost prezentă şi o echipă de la T. V. Română, Redacţia — Viaţa spirituală.

La întoarcerea spre casă I. P. S. Serafim, împreună cu un grup de credincioşi şi preoţi, a făcut un popas de reculegere la unica ctitorie românească de pe teritoriul Germaniei din Baden-Baden. Nădăjduind că ea nu va mai rămâne multă vreme insolită, căci de vreme ce credincioşii români în istoria lor zbuciumată, precum şi în zilele noastre n-au ridicat palate şi castele, nu redute şi cetăţi fortificate, ci mânăstiri şi locaşuri sfinte de închinăciune nu vor întârzia a ridica noi ctitorii pretutindenea unde vieţuiesc, dacă vor să supravieţuiască.

Preot Alexandru Câmpeanu

TOMA — Prin îndoială la credinţă

(Urmare din pag. 1)

perare şi febrilitate un punct de sprijin, o certitudine de care să se agaţe. Îndoiala nu-l exclude pe Dumnezeu, nici posibilitatea aflării Lui, ea nu se închide în sine însăşi, aşa cum o face necredinţa, rupând orice legătură cu Dumnezeu, dimpotrivă, ea sparge acest cerc, lăsând deschisă cel puţin o poartă spre posibilitatea de a ajunge la Dumnezeu. Scepticul ar putea reformula principiul lui Descartes „cogito, ergo sum“ dându-i o altă înfăţişare, pe măsura structurii sale sufleteşti „dubito, ergo credo“ (mă îndoiesc, deci cred), mă îndoiesc, deci caut şi vreau să ajung la o certitudine, cău ând pot să descopăr adevărul, deci să dobândesc certitudinea credinţei. Toma nu spune „nu cred“, ci el condiţionează doar acceptarea adevărului de o confirmare nemijlocită „Dacă nu voi vedea... dacă nu voi pune...“.

Necredinţa este rece şi stearpă, aridă; îndoiala te împinge la frământare şi nelinişte sufletească, deci la căutare şi neodihnă. „Căci dacă aceste lucruri sunt în voi şi tot sporesc, ele nu vă vor lăsa, nici trândavi, nici fără roade în cunoaşterea Domnului nostru Iisus Hristos“ (2 Petru 1, 8). Îndoiala are cel puţin un element pozitiv în ea: căutarea. Inspirat, imnograful a definit-o **„necredinţa bună** a lui Toma că inimile necredincioşilor la cunoştinţă le-a adus“ (Slujba Vecerniei mari, stih 4).

Toma n-a fost un necredincios. Motive pe care Sf. Evanghelist Ioan nu le aminteşte, au făcut ca Toma să nu fie de faţă atunci când Iisus s-a arătat prima dată celorlalţi apostoli. Eu spun că Dumnezeu a vrut să fie aşa, şi mai spun că Iisus L-a iubit mult pe Toma, tocmai pentru faptul că îi cunoştea sufletul, îi cunoştea firea care nu accepta jumătăţile de măsură, ci voia adevărul întreg, şi prin el să le ofere o dovadă zdrobitoare tuturor celor care se vor mai îndoi de realitatea Învierii Sale. Numai aşa se explică prezenţa lui Toma alături de ceilalţi apostoli după opt zile de la cele petrecute. Dacă ar fi fost cu adevărat un necredincios le-ar fi replicat simplu şi ferm „nu cred“ şi ar fi refuzat să mai vină. Dar Toma era acolo, era împreună cu ei, aştepta şi el cu înfrigurare venirea lui Iisus, şi toate acestea nu fac decât să arate că în adâncul sufletului său ar fi vrut să creadă sau poate a şi crezut dar se temea să o mărturisească. Totul era atât de măreţ şi de neaşteptat, încât o eventuală întârziere sau chiar nevenirea lui Iisus ar fi fost pentru el o lovitură mult prea năucitoare.

Evanghelistul Luca surprinde cu fineţe psihologică starea tensionată în care se găsea Toma **„necrezând de bucurie“** (24, 41). Sunt momente în viaţa omului de o importanţă covârşitoare pentru el, şi el ştie, simte că aceste lucruri sunt sau pot fi reale şi adevărate, şi faptul că ele se pot întâmpla îi produc o bucurie uriaşă, dar se reţine, îşi înfrânează această bucurie tocmai de teama ca un ceva neprevăzut să nu răstoarne cursul lor firesc, căci atunci dezamăgirea ar fi mult prea mare, năucitoare, ţi-ar pustii sufletul. Într-o astfel de stare sufletească se găsea Toma, între credinţa care a încolţit undeva în adâncul sufletului, şi pe care refuza totuşi să o accepte, tocmai din teama că acest fapt ar fi putut să nu se întâmple. Dar Dumnezeu nu minte, şi mai ales nu dezamăgeşte, nu ne dezamăgeşte, aşa cum prea ades o face omul. El a venit să-I ofere lui Toma cea mai zdrobitoare dovadă a Învierii Sale. „Adu degetul tău încoace şi vezi mâinile Mele şi adu mâna ta şi o pune în coasta Mea şi nu fi necredincios, ci credincios“ (Ioan XX, 27).

Furtuna din sufletul lui Toma s-a liniştit, scepticul a găsit certitudinea, Marele Adevăr, iar mărturisirea lui de credinţă este pe măsura descoperirii „Domnul meu şi Dumnezeul meu!“

SF. GRIGORIE TEOLOGUL
— CUVÂNT LA SFINTELE PAŞTI —

1. Ziua Învierii şi început al celor de-a dreapta! Să ne luminăm de bucurie pentru sărbătoare şi să ne îmbrăţişăm unul pe altul! Să zicem fraţilor nu numai acelora care din iubire ne-au făcut bine sau cărora noi le-am făcut bine, ci şi celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate cu prilejul Învierii, să ne dăm iertare unul altuia şi eu care am fost asuprit de buna tiranie a laudelor voastre — aceasta v-o mărturisesc acum — şi voi care aţi lucrat această bună tiranie, dacă mă judecaţi pentru încetineala mea, pentru că desigur, această încetineală este mai bună şi mai cinstită de Dumnezeu decât graba altora. Deoarece este bine să şovăim puţin în a primi chemarea lui Dumnezeu precum a făcut Moise mai demult (Ex., 4, 13) şi Ieremia mai târziu (Ier. 1, 6) dar să şi alergăm cu grabă atunci când ne cheamă ca şi Aaron (Ex. 4, 27) şi Isaia (Is. 6, 8), ajunge însă numai să le facem cu evlavie pe amândoua, adică să şovăim din cauza neputinţei firii noastre şi să ne grăbim îndată din cauza puterii Celui ce ne cheamă.

2. M-a chemat Taina şi în faţa Tainei am şovăit puţin ca să mă cercetez pe mine însumi (este vorba de fuga Sf. Grigorie în Pont îndată după hirotonirea sa ca preot, **nota ed.**). Cu prilejul Tainei însă mă prezint iarăşi, folosind sărbătoarea ca pe o bună însoţitoare a sfielii şi neputinţei mele, ca să mă înnoiască şi pe mine cu duhul Cel ce a înviat astăzi din morţi şi îmbrăcându-mă în omul cel nou să mă încredinţeze făpturii celei noi împreună cu cei care s-au născut din Dumnezeu, ca pe o făptură bună şi învăţător care este gata să moară şi să învieze cu Hristos.

3. Ieri s-a junghiat Mielul şi s-au stropit uşorii uşilor, iar Egiptul i-a pierdut pe cei întâi născuţi şi nimicitorul a trecut pe lângă noi fără să ne facă rău pentru că pecetea era temută şi cinstită şi pentru că am fost îngrăditi cu Prea Cinstitul Sânge. Astăzi am ieşit cu totul din Egipt şi ne-am eliberat de sub Faraon, de înfricoşătorul ighemon şi de sub păzitorii cei răi, de lut şi de facerea cărămizilor (Ex. 1, 14) şi nu ne va mai împiedica cineva să prăznuim sărbătoare Dumnezeului nostru pentru ieşire şi să sărbătorim „nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutăţii şi al vicleşugului, ci cu azimile curăţiei şi ale adevărului“ (I Cor. 5, 8) fără a duce cu noi nimic din aluatul egiptean ateu. (Aici Sf. Grigorie se referă la erezia lui Arie, **nota ed.**).

4. Ieri m-am răstignit împreună cu Hristos, dar astăzi mă slăvesc împreună cu El. Ieri am murit, iar astăzi înviez împreună cu El. Ieri m-am îngropat, iar astăzi înviez împreună cu El. Deci, să-I aducem roade Celui ce pentru noi a pătimit şi a înviat. Poate credeţi că mă refer la aur sau argint sau haine sau pietre strălucitoare şi preţioase, adică la materia pământească nestatornică, care rămâne jos şi pe care în cea mai mare parte o stăpânesc cei răi, care sunt robi ai celor pământeşti şi ai stăpânitorului lumii acesteia, care este diavolul. Să ne aducem ca roade (daruri) pe noi înşine, care suntem cea mai cinstită şi mai iubită proprietate a lui Dumnezeu. Să-i dăm icoanei (strălucirea) chipului (Fac. 1, 26), să ne înţelegem bine vrednicia noastră, să cinstim Prototipul chipului nostru, să cunoaştem puterea Tainei şi să înţelegem pentru cine a murit Hristos.

5. Să devenim precum este Hristos, pentru că şi Hristos s-a făcut asemenea nouă. Să devenim dumnezei pentru El, pentru că şi Acela a devenit om pentru noi. A luat ceea ce este mai rău ca să ne dăruiască ceea ce este mai bun. A devenit sărac pentru ca noi să ne îmbogăţim prin sărăcia Lui (II Cor. 8, 9). A luat chip de rob (Fil. 2, 7) pentru ca noi să câştigăm libertatea. A coborât pentru ca să ne înălţăm. A răbdat ispite pentru ca noi să învingem. A suferit necinste pentru ca noi să fim slăviţi. A murit pentru ca să ne mântuiască şi s-a înălţat pentru ca şi pe noi să ne tragă aproape de El, de aici de jos de unde ne aflăm zăcând, ucişi de păcat. Să-I dea fiecare toate. Să-I dăruiască totul Celui ce s-a dat pe sine însuşi preţ de răscumpărare pentru noi (Mt. 20, 28). Nimic mai bun decât pe sine însuşi nu poate cineva să-I dăruiască, dacă ar înţelege Taina şi ar deveni tot ceea ce Acela a devenit pentru noi.

6. Căci şi vouă după cum vedeţi vi se dăruieşte păstorul (aici Sf. Grigorie se referă la tatăl său, bătrânul episcop Grigorie, **nota ed.**). Deoarece aceasta speră, doreşte şi cere de la voi, cei păstoriţi, păstorul cel bun, care îşi dă sufletul său pentru voi. Şi vi se dă pe el însuşi nu numai o dată, ci de două ori. Din toiag, sprijin al bătrâneţelor, el face toiag al duhului şi adună pe cel însufleţit în Templul cel neînsufleţit, (adună) pe oricine în măreţul şi cerescul (Templu), care oricât ar fi de mic, pentru el este lucrul cel mai de cinste, făcut cu sudoare şi osteneală multă şi am putea spune că aceste osteneli nu sunt fără rost. Şi vă dăruieşte toate ale sale (o, cât de mare este mărinimia lui sau pentru ca s-o spunem mai drept dragostea lui pentru fii!) bătrâneţea, tinereţea, templul, arhieria, încercarea, moştenirea şi cuvintele pe care le doriţi. Şi aceste cuvinte sunt nu cele deşarte care zboară în văzduh şi se opresc la urechi, ci acelea pe care le scrie Duhul şi se întipăresc pe tablele de piatră, adică de carne şi care nu se gravează la suprafaţă nici nu se şterg uşor, ci se dăltuiesc adânc prin har şi nu cu cerneală.

7. Toate acestea deci, vi le dăruieşte acest Avraam smerit, patriarhul, capul de cinste şi cuviinţă, posesorul tuturor bunurilor, modelul virtuţii, plinătatea preoţiei, care aduce astăzi ca jertfă desăvârşită Domnului pe unicul său fiu, pe care l-a dobândit în urma făgăduinţei lui Dumnezeu (Sf. Grigorie Teologul face aici referire la sine, asemănându-se cu Isaac cel jertfit de Avraam, **nota ed.**). Voi însă dăruiţi-vă lui Dumnezeu şi nouă ca să fiţi păstoriţi bine, ca să vă sălăşluiţi la loc de răcoare şi să vă adăpaţi din apa odihnei, ca să cunoaşteţi bine păstorul şi ca să fiţi cunoscuţi de el şi să-l urmaţi din voia voastră liberă şi să intraţi pe poartă atunci când vă cheamă ca Păstor, să nu mergeţi după străinii care au sărit şi au intrat în staul într-un mod tâlhăresc şi viclean. Nici să urmaţi glas străin care vă atrage mintea şi vă depărtează de adevăr înspre laturi (Iez. 34, 6) şi pustietăţi şi prăpăstii şi locuri pe care Domnul nu le cercetează, (glas) care vă îndepărtează de credinţa cea sănătoasă în Tatăl şi Fiul şi Duhul Sfânt, într-o singură putere şi dumnezeire (glas care se aude mereu şi îl aud oile mele) şi care prin cuvinte mincinoase şi stricate fură şi depărtează de adevăratul şi întâiul Păstor. Fie ca noi toţi, păstori şi turmă, să fim păscuţi şi să paştem departe de cuvintele lor, ca şi cum (acestea) ar fi planta otrăvitoare şi aducătoare de moarte, astfel încât toţi să fim uniţi cu Iisus Hristos (I. 17, 21). Căruia i se cuvine slava şi puterea în vecii vecilor şi acum şi în viaţa de apoi. Amin.

Traducere de protos. **Daniil Stoenescu** din: Sf. Grigorie Teologul, **Opere complete.** Cuvântări, vol. I, Tesalonic, 1975, pg. 65—73.

SF. PAHOMIE TABENESIOTUL
— Întemeietorul monahismului cu viaţă de obşte. —
— 1650 ani de la moarte —

În decursul istoriei, monahismul s-a organizat sub două forme principale: eremetică şi chinovială.

Forma eremetică, numită şi anahoretică, cunoscută mai mult sub numele de pustnică, este viaţa monahală petrecută în izolare completă, nevoindu-se individual, în peşteri, grote, în crăpăturile pământului sau în chilii. Ca începător al acestui fel de viaţă, prin izolare desăvârşită, este cunoscut unanim evlaviosul Pavel Tebeul (227—341). Acesta s-a nevoit într-o peşteră 90 de ani. A cunoscut lipsurile, pacea patimilor şi bucuriile vieţii de rugăciune. A îmblânzit lei şi alte sălbăticiuni. A trăit 130 de ani.

Însă fondatorul monahismului sub formă eremetică, este Sfântul Antonie cel Mare (251—356). El a fost anahoret în deşertul Tebaida din Egiptul Superior şi prin exemplul vieţii sale, s-au format numeroase colonii de monahi eremiţi, dintre care cea mai cunoscută a fost Scete de lângă Alexandria.

Întemeietorul monahismului de formă chinovială, adică cu viaţă de obşte sau comună, de tip familial, organizată într-o mânăstire, este Sfântul Pahomie Tabenesiotul.

Acesta este cel dintâi şi cel mai mare organizator al vieţii de obşte ,recunoscută de Sfinţii Părinţi ca fiind: „Calea de mijloc“ sau „Calea Împărătească“, în monahismul creştin.

El s-a născut la Saneboscu în Egiptul de Sus, în anul 290, din părinţi păgâni. În timpul serviciului militar, călătorind după rânduiala vieţii de ostaş în mai multe cetăţi, a venit şi la Oxirinhos, unde s-a creştinat la vârsta de 20 de ani. Eliberat din ceata ostaşilor, pleacă în deşertul Scete la anahoretul Palamon, de la care primeşte primele noţiuni ale vieţii monahale de emerit. Pe când se nevoia la Tabenessi, primeşte vizita unui înger. Acesta îl îndeamnă să adune pe toţi monahii tineri din pustiul Scete şi împreună cu ei să formeze cea de a doua formă de viaţă monahală, după un plan scris pe o tablă de aramă, pe care îngerul i-a dat-o spre orientare, în noua viaţă chinovială sau de obşte.

Cu personalul ce-l avea la îndemână, întemeiază primul mare aşezământ monahal chinovial sau mânăstire cu viaţă de obşte la Tabenessi, aproape de Dendera, pe malul drept al Nilului. Acestuia i s-au ataşat încă 8 mânăstiri de bărbaţi şi două de femei, cărora Sfântul Pahomie le era conducător duhovnicesc, sub denumirea de stareţ. Pentru prima dată în istoria monahismului se organiza meticulos şi strâns unită o comunitate monahală reală, condusă după reguli de comuniune, economică şi duhovnicească, în care se realizau vocaţiile monahilor şi rodeau virtuţile creştine: ascultarea, sărăcia, fecioria, smerenia şi rugăciunea.

După încetarea sângeroaselor persecuţii contra creştinilor, ca urmare a Edictului de la Milan (313), mulţimi imense de creştini plecau în căutarea desăvârşirii creştine. Astfel, numărul monahilor din mânăstirile pahomiene depăşea 7 000 de persoane. Numai la mânăstirea mamă erau 1 300 monahi. În aceste mânăstiri Sfântul Pahomie a statornicit rânduieli de muncă şi de rugăciune, de tăcere, de înfrânare şi de fapte bune, alcătuind cea dintâi pravilă de mânăstire cu viaţă de obşte din creştinism. Aici în viaţa de obşte din mânăstirile Sfântului Pahomie, regulile de vieţuire erau codificate în dispoziţii de lege, organizare ce s-a extins în toată lumea creştină şi durează până în zilele noastre. Caracteristica vieţii de obşte, după cum afirmă fondatorul ei este: „A uni sufletele, pentru a le mântui“.

Desigur, că nu se putea ajunge la această înaltă formă de vieţuire duhovnicească, decât în urma unor eforturi susţinute din partea tuturor vieţuitorilor. Însuşi mare ascet, devenit unul din piscurile cele mai înalte ale monahismului primar, mai întâi „s-a făcut pe sine de toate, ca pe toţi să-i câştige“ (I Cor. IX, 22), dirijându-i cu mult tact şi răbdare spre urcuşul anevoios al desăvârşirii creştine. În tot timpul vieţii sale, a supravegheat cu dragoste de adevărat părinte, cum se îndeplinesc aceste dispoziţii şi cum decurge viaţa duhovnicească, întărindu-i, învăţându-i „cu timp şi fără timp“ (II Timotei IV, 2) şi dându-se pe sine de pildă tuturor, aducând Domnului jertfă curată, osteneala sa. A vieţuit 55 de ani, trecând în ceata aleşilor lui Dumnezeu în anul 346. Este prăznuit ca sfânt la 15 mai. De la el ne-au rămas: „Regula pentru monahi şi monahii“, alcătuită din 194 paragrafe.

Fiecare regulă a Sfântului Pahomie s-a născut din inspiraţia momentului, cerută de natura faptului având ca bază regula Sfinţilor Apostoli (Faptele Ap. IV, 34—37). Nu a alcătuit mai întâi regulile şi apoi, să le aplice în viaţă, ci a trăit mai întâi faptele şi apoi le-a formulat el sau ucenicii lui: Sfântul Teodor cel Sfinţit (+368) şi Orsiesie (+380). Regulile Sfântului Pahomie sunt de natură practică. Ele au stat la baza „Regulilor Mici şi Mari“ ale Sfântului Vasile cel Mare (330—379). „Instituţiile cenobitice“, ale Sfântului Ioan Casian (365—435) care a transferat tradiţia monahismului egiptean în mânăstirile sale din Marsilia Galia (416). Precum şi „Regulii“ Sfântului Benedict de Nursia (480—547), care a întemeiat Mânăstirea Mont Cassin (529). Fericitul Ieronim (347—420) a tradus-o din limba coptă în cea latină, pentru Mânăstirea sa din Betleem. (Dicţionar de Teologie Ortodoxă, Buc., 1981, pag. 268—269).

Ne-au mai rămas de la Sfântul Pahomie cele „unsprezece scrisori“, pentru Corneliu, Syrus, Ioan şi alţi superiori ai unor mânăstiri pahomiene, de fapt filiale ce depindeau de mânăstirea mamă. Ele conţin sfaturi practice, exersarea virtuţilor creştine şi dau ca exemplu, faptele sfinţilor din trecut.

O scurtă privire asupra regulilor pahomiene vizând principalele preocupări monahale, administrativ-duhovniceşti, ale vieţii de obşte din mânăstiri ne ajută să scoatem câteva aspecte ale vieţii de obşte.

Haina sau îmbrăcămintea. Era uniformă pentru toţi, de la cel mai mic, până la cel mai mare (Reg. 159).

Noviciatul. În viaţa monastică, era primit oricine, la orice vârstă şi indiferent de stare socială sau materială. Mai întâi era ţinut la poarta mânăstirii, câteva zile „pentru a-i încerca răbdarea“. În acest timp trebuia să se arunce la picioarele celor ce intrau şi ieşeau pe poarta mânăstirii. Uneori era bruscat. Dacă, totuşi stăruia să fie primit, portarul îl ducea în mânăstire, unde era supus unui examen al cunoştinţelor moral-religioase. Apoi sfătuit şi îndrumat asupra celor ce urma a le îndeplini progresiv.

Castitatea. Monahii erau foarte precauţi în viaţa lor, evitând orice raport cu femeile. Pentru a se putea stăpâni, nu-şi îngăduiau să mănânce cu untdelemn, nici vin, nici pat moale şi nici odihnă multă. Râsul şi glumele erau cu desăvârşire oprite (Reg. 51).

(Continuare în pag. a 6-a)

Ierodiacon Teofilact Ciobâcă
Mânăstirea Putna

Bărbatul e cruce de voinic, femeia e jumătate de cruce

Acest proverb l-am întâlnit în culegerea lui Iuliu Zane, dar şi în vorbirea multor bătrâni. De obicei se foloseşte mai mult prima parte. La prima vedere derutează, dar la o analiză mai atentă, vom observa că proverbul este profund ancorat în învăţătura credinţei creştine ortodoxe. Şi iată de ce:

Ştim cu toţii că Sfânta Cruce este altarul de jertfă al Mântuitorului Iisus Hristos. Pe cruce a fost mântuit de păcatul strămoşesc neamul omenesc. Sfânta Cruce a rămas însă şi simbol al victoriei asupra răului, asupra păcatului, asupra morţii. Pe cruce a fost rupt zapisul morţii. Tot Sfânta Cruce a devenit şi armă a creştinilor împotriva diavolului, împotriva răului. Ea face legătura între divinitate şi umanitate. Însemnându-ne cu semnul Sfintei Cruci alungăm pe diavol, amintindu-i că şi pentru noi s-a jertfit Mântuitorul. Ea devine astfel armă nebiruită. Sigur, despre Sfânta Cruce se pot spune multe, dar nu acesta este subiectul ce ni l-am propus aici.

Ne punem, firesc, întrebarea, de unde până unde legătura dintre om şi cruce, aşa cum o face proverbul. E o metaforă bine plasată, bine gândită. Şi omul, mai precis bărbatul, poate să fie la fel de puternic precum e Sfânta Cruce în lupta împotriva răului, a păcatului, a diavolului. Prin rugăciune, prin post, fapte bune, prin virtute şi cu ajutorul harului lui Dumnezeu primit prin Sfintele Taine omul, atât bărbatul, cât şi femeia, se pot sfinţi cu adevărat. Devin ei înşişi purtători ai lui Hristos, sălaşe ale Duhului Sfânt. Sfinţindu-şi viaţa, capătă deplinătatea puterii, asemenea Crucii, asupra răului, asupra diavolului. Până aici bărbatul este egal cu femeia, nu este nici o deosebire între ei, fiindcă amândoi pot să se sfinţească prin viaţă curată şi prin primirea Sfintelor Taine. Bărbatul însă are o posibilitate în plus faţă de femeie. Dacă amândoi pot să se împărtăşească de harul Sfintelor Taine, aşa cum am spus, femeia nu are acces la una dintre acestea: Taina Sfintei Preoţii. Numai bărbaţii primesc această Sfântă Taină. Prin ea, ei, fie că sunt preoţi, fie că sunt arhierei, pot să sfinţească. Femeia, ca şi bărbatul care rămâne în afara Preoţiei se pot sfinţi pe ei înşişi, aşa cum am spus, se pot mântui, dar nu au posibilitatea să dea harul sfinţeniei şi altora. Aceasta o fac numai bărbaţii hirotoniţi. Ei pot săvârşi toate slujbele în biserică şi în afara ei, pot administra Sfintele Taine, iar dacă sunt arhierei pot ei înşişi să hirotonească. În acest sens considerăm înţelesul proverbului în discuţie, iar cel care l-a creat a ştiut teologie.

Pr. Al. Stănciulescu-Bârda

Ars poetica religioasă la D. Ciurezu

Din numeroasele texte poetice religioase publicate de noi, ca şi din antumele lui D. Ciurezu, se deducea credinţa ortodoxă a poetului, în conformitate cu credinţa strămoşilor săi şi a întregului neam românesc.

Ciurezu a avut şi o concepţie proprie despre arta religioasă, care este un fel de „ars poetica“.

Aceasta nu este cuprinsă în vreun studiu sau într-un tratat, ci am dedus-o din corespondenţa sa cu mitropolitul Firmilian al Olteniei, fost colaborator al lui D. Ciurezu, cât timp a condus această revistă **Albina** (1933—1948).

Nu ne vom ocupa aici de întreaga corespondenţă dintre mitropolitul Firmilian şi poet, ci este suficient să reproducem o scrisoare a poetului către fostul său colaborator, scrisoare din care se deduce un crez artistic, ceea ce noi am numit ars poetica religioasă, deşi este vorba numai de secvenţe ale unui crez poetic.

Cine este familiarizat, cât de cât, cu teoria şi istoria artelor va înţelege degrabă că nu vorbim în van şi că aceste scrisori trebuie să intre într-un corpus al **operei** ciureziene, cât de contradictorie ar fi aceasta.

Pentru a ne argumenta titlul şi cele spuse până acum, este suficient să reproducem, în continuare, o scrisoare a lui D. Ciurezu către mitropolitul Firmilian. Fără nici un comentariu, în plus. Iată, aşadar, textul în discuţie.

Dr. G. Nistor

„ÎNALT PREA SFINŢITE FIRMILIAN

Zilele trecute, am primit o scrisoare de la Bădăuţă, care mă invită să colaborez şi eu la volumul omagial ce ţi se va închina cu prilejul celor 70 de ani de viaţă şi 50 de ierarhie bisericească.

O fac cu deosebită plăcere, deoarece mă leagă alese amintiri de călugărul Firmilian, vechiul meu colaborator la revista **Albina**.

Alăturat, trimit o poezie de ambianţă, ce cred că nu va diminua cu nimic nivelul ştiinţific sau literar al volumului.

Am vrut să scriu un mic studiu despre cultura religioasă şi literatură, dar am renunţat.

Personal, consider cultura religioasă una din disciplinele integrante ale omului de cultură. Ca şi **Istoria, Geografia, Matematica** sau alte diferite ştiinţe, cultura religioasă conţine un material de informaţie şi învăţătură spirituală, ca toate celalalte discipline de cultură umană.

Privită din acest punct de vedere, cultura religioasă nu numai că nu trebuie interzisă omului cult, dar impusă tocmai prin elementul de afinitate pe care îl are cu necunoscutul, cu fantezia, cu literatura.

În această ordine principală, se situează întreaga literatură universală de tentă religioasă. Dante, Milton, Tasso şi toate operele care şi-au găsit în cultura religioasă impulsul primordial. Toată acea grandioasă frescă spirituală a Renaşterii, cu scriitorii, sculptorii, arhitecţii şi muzicienii ei, nu a fost consecinţa unui fanatism savoranolesc, ci simetria unei discipline interioare, pe care a nutrit-o cultura religioasă. Prin ea, s-a ajuns la om şi la umanitate. După cum literatura antică şi-a primit impulsul din mitologie, abordând problema existenţei umane, la fel cultura religioasă deschide omului nebănuite perspective de întrebări şi cunoaştere.

Un scriitor nu poate face abstracţie de valorile constitutive ale conştiinţei sale. El apelează la toate resursele de care dispune spiritualitatea sa. Orice absenţă se va resimţi în opera sa. Cunoştinţele fortifică vocaţia, dau prestigiu şi strălucire talentului. De aceea, personal, cred că elementul de aderenţă, constitutiv al culturii religioase, are aceeaşi comportanţă în speţă, în disponibilităţile conştiinţei creatoare, dacă nu mai mult, exact ca acele discipline de cultură umană...

Dar să lăsăm toate astea pentru altă dată când voi veni la Craiova şi vom putea să stăm mai mult şi în linişte de vorbă.

Până atunci, îţi doresc multă, multă sănătate şi câţi mai mulţi ani. Cu multă preţuire şi deosebită prietenie“.

ss. Ciurezu

Text dactilografiat. Arhivele Statului din Sibiu. Fondul D. Ciurezu. Dosar nr. 19. Nepaginat.

Surâsul

Un surâs nu costă nimic dar produce mult;
el îi îmbogăţeşte pe cei ce îl primesc
fără a sărăci pe cei ce-l dau.
El nu durează decât o secundă
dar amintirea lui este uneori eternă;

Nimeni nu este destul de bogat pentru a nu-l primi
şi nimeni nu e prea sărac pentru a nu-l merita;
El creează fericire în cămin, este un suport în afaceri
şi este semnul sensibil al prieteniei.
Un surâs dă linişte fiinţei obosite,
dă curaj celui mai descurajat, consolează tristeţea
şi este un antidot natural pentru toate durerile.

Totuşi el nu se poate nici cumpăra,
nici împrumuta, nici fura
căci este un lucru care nu are valoare decât
din clipa în care se oferă.
Uneori însă veţi întâlni persoane
care nu vă dau surâsul pe care-l meritaţi:
fiţi generoşi, daţi-l voi lor pe al vostru
căci nimeni n-are atâta nevoie de un surâs
ca cel ce nu-l poate oferi pe al său altora.

(Afiş la intrarea unei case de oaspeţi în Elveţia).

Un mare nedreptăţit — Mitropolitul VASILE MANGRA al Ardealului

S-au împlinit trei sferturi de veac, de la moartea lui Vasile Mangra, profesorul, istoricul, aprigul luptător naţional — până în 1910 —, vicar al Consistoriului ortodox din Oradea şi mai pe urmă mitropolit al Transilvaniei.

Personalitatea lui, atât de controversată, ca toate vieţile omeneşti, îşi are luminile dar şi umbrele ei care nu pot fi despărţite unele de altele. Nu poate fi apreciată la justa ei valoare personalitatea acestui om fără a se cunoaşte faptele de lumină care umplu o parte din istoria poporului român din părţile bănăţene-crişene din a doua jumătate a secolului trecut şi mai ales primele două decenii ale secolului nostru. Trebuiesc revăzute şi „umbrele" vieţii sale care au dat prilej numeroşilor săi duşmani — înainte ca şi după moartea lui — de a-l categorisi ca „trădător şi răzbunător".

În anul 1956, lucrând la Episcopia Aradului, am primit într-o zi vizita a doi învăţători bihoreni; erau nepoţii mitropolitului Vasile Mangra. Între altele mi-au spus: **„Părinte vicar, ştim că sunteţi bihorean şi că vă ocupaţi de istoria Bihorului. Vă rugăm să ne ajutaţi să obţinem reabilitarea unchiului nostru. Cu puţin timp înainte de a muri, l-am vizitat la hotelul din Budapesta. Cu glas slăbit de bătrâneţe şi de boala de care suferea, ne-a arătat nişte scrisori pe noptieră şi ne-a spus: «păstraţi aceste scrisori; ele mă vor desculpa»..."** Nu ştiu ce s-a întâmplat cu aceste scrisori. Am căutat să cercetez care a fost ca za morţii mitropolitului Mangra. Am descoperit atât la Arhivele Statului din Budapesta cât şi în matricolele morţilor de la parohia ortodoxă română de acolo, adevărata cauză a morţii.

Am încercat în mai multe rânduri să atrag atenţia celor în drept asupra nedreptăţii ce s-a făcut acestui om, publicând în revista „Familia" din Oradea (nr. 10/1997), împreună cu Pro . Dr. Mircea Păcuranu şi Constantin Mălinaş, precum şi în alte reviste, dar fără nici un rezultat.

Revenim asupra acestui caz în speranţa unei restituiri drepte.

Înainte de anul 1900 — anul trecerii sale de la Arad în postul de vicar episcop al Oradiei — Vasile Mangra s-a distins atât ca profesor la Institutul teologic — pedagogic, ca istoric şi scriitor bisericesc — el fiind întemeietorul şi îndrumătorul cunoscutei reviste de viaţă lungă, **BISERICA ŞI ŞCOALA** — cât mai ales ca înflăcărat luptător naţional. După portretul pe care-l face Teodor Neş, era **„călugărul cu faţa aprinsă, cu ochii scânteietori, care alerga ca o fantomă spre a fi prezent la toate întruniri'e politico-electorale şi culturale ale românilor, orator şi animator neîntrecut al maselor populare".**

Îl aflăm printre tinerii entuziaşti care au scos prima revistă românească de la Arad, **SPERANŢA** (1863) urmată de **LUMINA** (1871) cu articole care prevesteau de pe atunci firea de luptător naţional, preocupat de progresul cultural şi social al poporului său. Când, în 1877, i s-a încredinţat editarea unei noi reviste, Vasile Mangra a intitulat-o **BISERICA ŞI ŞCOALA** — nume pe care, în articolul de fond, îl justifică, folosind cunoscuta deviză **„In hoc signo vinces"**, ca reprezentând în titulille prin care, în viziunea lui, poporul român va putea înainta pe treptele culturii şi bunei stări pregătindu-se pentru ceasul deplinei libertăţi şi unităţi naţionale. Numeroasele articole de conţinut felurit — politic, istoric, pedagogic şi teologic, după cum era concepută structura revistei — îl arată ca un abil şi bine informat scriitor şi luptător. Nu este lipsit de interes faptul — care-i atestă firea de dârz militant — că a dus o adevărată luptă cu privire la utilizarea ortografiei fonetice, după principiile **Academiei Române** din Bucureşti, împotriva conducerii **Episcopiei** care ţinea la ortografia etimologică latinizantă. Faptul a fost atunci deosebit de apreciat, revista de la Arad fiind prima din Transilvania care a adoptat ortografia Academiei din Bucureşti.

Participarea lui Vasile Mangra la luptele pentru apărarea drepturilor poporului român, în cadrul adunărilor electorale şi culturale, i-au adus destule suferinţe. Înlăturat de la catedră, huiduit şi insultat de huligani, el n-a încetat să ducă mai departe lupta căreia şi-a dedicat toată viaţa. Mai mult, a reuşit să ridice la luptă şi celelalte naţionalităţi asupra din imperiu culminând cu cunoscutul Congres din 1895. Remarcabilă a fost, de asemenea, şi participarea lui la **Mişcarea memorandistă** în cadrul căreia şi-a adus partea de contribuţie la mobilizarea maselor pentru susţinerea revendicărilor naţionale ale poporului român din monarhie.

În 1902 a fost ales cu majoritate de voturi ca episcop al Aradului, în scaunul vacant prin moartea timpurie a episcopului Iosif Goldiş (1899—1902). La propunerea guvernului de la Budapesta, i s-a refuzat **„recunoaşterea preaînaltă"**, urmarea firească a neobositei sale activităţi de luptător naţional. Cei care l-au acuzat de trădare **„pentru o coroană de arhiereu"**, în 1910, şi după moarte, ar trebui să se gândească că atunci, în 1902, ar fi fost suficient un gest cât de mic în sensul aderării sale la politica guvernului pentru ca să obţină recunoaşterea în demnitatea în care a fost ales. De menţionat că îndată după această alegere, s-a pornit împotriva lui **„cea mai păcătoasă luptă şi cu armele cele mai ruşinoase. Duşmanii săi, o i mai bine zis cei ce voiau să aleagă episcop un „neam" de-al lor (aluzie la gruparea lui Augustin Hamzea, sprijinită şi de mitropolitul Ioan Meţianu) s-au năpustit asupra lui cu furie şi patimă oarbă, doar-doar îl vor dripi din fruntaş ce este... şi au prins tovărăşie spre acest scop cu câţi străini ne uşinaţi căutând mai ales onoarea să i-o întineze. Dar n-au reuşit".** A continuat să rămână în postul de vicar la Oradea, în Bihorul său drag, să lucreze — pe cât se putea atunci — pentru apărarea celor două instituţii, Biserica şi mai ales Şcoala românească pentru care a dovedit o preocupare deosebită. În acest timp, vizitând satele de sub jurisdicţia sa, a folosit acest prilej pentru a aduna de prin bisericile bihorene numeroase manuscrise şi tipărituri vechi pe care le-a studiat, a publicat importante studii în legătură cu ele, apoi le-a dăruit Academiei Române, o altă dovadă a sentimentelor sale patriotice şi a conştiinţei unităţii spirituale a întregului popor român. În revista **„Familia"** din Oradea a publicat studii de mare importanţă istorică — naţională, între care amintim cel **Despre continuitatea neîntreruptă a elementu'ui românesc în Dacia, Dizertaţiune istorică** şi cel intitulat **Rolul dieci'or din Moldova în cu tura românilor din Bihor în Secolul al XVII-lea; Monumente de limbă şi de istorie păstrate în bi ericile bihorene".** În 1906 a publicat importanta monografie istorică despre Mitropol tul Sava II Brancovici (Oradea, 1906), prin care a combătut cu succes afirmaţiile injurioase ale canonicului blăjan Augustin Bunea cu privire la viaţa acestui mitropolit român recent canonizat ca sfânt în Biserica Ortodoxă Română. În anii următori, a publicat la Sibiu importanta lucrare istorică **Ierarhia şi Mitropolia Bisericii române din Transilvania şi Ungaria,** (Sibiu, 1908) care i-a adus binemeritata distincţie de membru al Academiei Române din Bucureşti.

În anul 1900, când Vasile Mangra prelua scaunul de vicar episcopesc al Oradiei, situaţia şcolii româneşti din Bihor era dintre cele mai triste, mai triste chiar decât în alte părţi din cauza sărăciei endemice a poporului din acest întins judeţ. Legile şcolare din 1879 obligau comunităţile bisericeşti să asigure şcolilor susţinute de ele condiţii identice cu cele ale statului. În caz contrar erau ameninţate cu desfiinţarea sau li se flutura oferta statificării prin care le-ar fi scutit de grija înzestrării şi a retribuirii învăţătorilor la nivelul celor de la şcolile de stat.

Un document din 8 august 1873 înfăţişa Tabloul şcolilor „admoniate" pentru a doua oară de organele ministerului ca **„necorespunzătoare pentru învăţământ".** Erau în număr de 14, şi anume: Alparea, Cheriu, Chijic, Copăcel, Felcheriu, Hidişelu de Sus, Lazuri (azi Lăzăreni), Oşorhelu, Sărand, Sântelec, Surduc, Rontău, Tăşad şi Calea Mare. Despre cea din Rontău, de exemplu, se afirma că **„şcoala e mică, întunecoasă; lipseşte instrucţiunea i ternă, pruncilor ca e neregulat cerc teză şcoala, li se propune rugăciunile, cunoaşterea literelor; nu are şcoală de pomi nici sală de gimnastică; învăţătorul nu a absolvit preparandia, etc.".** Că aceste şcoli nu se bucurau de cele mai bune condiţii de funcţionare, e cert. Dar nici lipsa de sală de gimnastică sau şcoală de pomi nu justificau închiderea lor. Scopul urmărit era, evident, statificarea şi prin aceasta maghiarizarea lor.

Greu va fi trebuit să apese asupra conştiinţei noului vicar această situaţie dezastruoasă a bisericilor şi şcolilor româneşti din eparhia pe care era chemat s-o conducă. Trebuia să aleagă între a-şi sacrifica trecutul glorios de luptător naţional din timpul cât a stat la Arad şi între a lăsa să se prăbuşească sub loviturile guvernului, din ce în ce mai puternice, cele două instituţii, singurele în care pulsa viaţa românească autentică. De altfel, alegerea lui Vasile Mangra ca vicar la Oradea însemna un afront dat guvernului. În această demnitate era ales de sinod şi întărit de episcopul comun al celor două eparhii, fără a mai fi necesară confirmarea regală, la propunerea guvernului. Antecesorii săi, vicari episcopi şti la Oradea, — Iosif — Ierotei Beleş, Iosif Goldiş, Miron Romanul şi Ioan Meţianu, toţi au căutat soluţii pentru apărarea intereselor poporului român acceptând chiar mandate de deputaţi din partea partidului liberal de guvernământ ungar. Exista, deci, la Oradea ca de altfel şi în celelalte centre bisericeşti din Transilvania, această tradiţie a căutării unui **„modus vivendi"** cu autoritatea de stat, spre a servi mai bine interesele poporului, pe care T. Neş a numit-o **„politică arhierească"**, atât la uniţi cât şi la ortodocşi. Mai mult decât ceilalţi, Miron Romanul — vicar la Oradea, episcop la Arad şi mitropolit la Sibiu — a avut de îndurat **„ocările"** celor ce nu înţelegeau penibila situaţie a unor ierarhi chemaţi să păstorească în condiţii excepţionale, călcându-şi adesea pe inimă spre a putea salva interesele poporului lor.

Se pare că în această situaţie dezolantă, sufletul lui Vasile Mangra a vibrat cu tărie. Dacă lucrurile ar fi mers înainte în acest fel, el întrevedea cu durere pieirea poporului său prin supr marea autonomiei bisericeşti — şcolare acordată în 1867. Venind la Oradea, timp de aproape un deceniu, s-a ţinut departe de politica militantă dedicându-şi toate puterile grijii pastorale şi studiilor care l-au consacrat ca istoric şi om de cultură. E limpede că o activitate politică opozi ionistă de felul celei de la Arad l-ar fi făcut imposibil în demnitatea pe care o ocupa dar, mai ales, ar fi împiedecat străduinţele sale pentru apărarea şcolii şi Bisericii româneşti.

Adoptarea liniei din 1910 — fapt socotit ca **„umbră"** a activităţii sale politice — reprezenta în fapt continuarea activităţii înaintaşilor săi, inclusiv a lui Miron Romanul, dând crezare promisiunilor lui Tisza István care, încă din 1903, propusese episcopului de la Arad anumite concesii condiţionate de încadrarea românilor în partidele parlamentare maghiare. Schimbarea politică petrecută în Ungaria în 1910, prin aducerea la guvern a unui partid zis al muncii care promitea să rezolve problema naţionalităţilor şi să acorde dreptul de vot universal, i s-a părut momentul potrivit pentru a întreprinde ceva în folosul poporului său. A acceptat mandatul de deputat, nu fără strângere de inimă şi grele frământări sufleteşti.

O scrisoare datată Oradea, 16/29 martie 1910, deci cu puţin timp înainte de a fi luat hotărârea de acceptare a mandatului de deputat, adresată prietenului său Eugen Broţe, reflectă acest zbucium sufletesc şi reprezintă o adevărată profesiune de credinţă. Scrisoarea începe cu cuvintele: **„Să-ţi scriu? Să nu-ţi scriu? În fine, m-am hotărât să-ţi scriu pentru că nu am nimic rezervat ce n-aş putea sau n-aş avea curajul să pun pe hârtie".** După ce expune împrejurările create în Ungaria prin aducerea la guvern a partidului zis al muncii, el continuă: **„eu, de când am venit la Oradea, n-am făcut politică militantă şi nici prilej nu mi s-a dat să-mi spun măcar părerea în chestie... pentru că cei ce conduc destinele partidu'ui (naţional — n. n.) nu m-au socotit vrednic de atenţia lor. Dar în act'a situaţie schimbată şi încurcată, cercurile politice mai înalte şi-au îndreptat atenţia asupra mea, oferindu-mi şi solicitându-mi cu insistenţă primirea unui mandat de deputat în parlament, din respect atât pentru poziţia mea ce ocup în calitatea de vicar episcopesc, cât şi pentru a-mi da teren pentru a colabora în interesul bisericii şi al culturii naţionale a poporului român... mult m-am gândit şi răsgândit, ce să fac? să primesc, ori să nu primesc mandatul ce mi se oferă? Căci în urma poziţiei şi a relaţiunilor mele oficiale cu cercurile politice dirigitoare, eu nu pot lua lupta în contra lor cu partidul naţional opoziţional; de altă parte, un refuz categoric din partea mea ar fi tot atât cât o opoziţie pe faţă... făcându-mi imposibil chiar în postul ce-l ocup şi unde sunt chemat să reprezint şi (să) apăr interesele a două sute de mii de români. Căci trebuie a se şti, că eu n-am cerşit, nici cerşesc mandat, dimpotrivă, am încercat să declin de la mine distincţia ce mi se face (subl. n.a.)... Factorii competenţi au primit toate rezervele mele dându-mi libertatea de acţiune în toate direcţiile mele".** După ce arată că în Bihor aproape toate mandatele de deputaţi au fost cucerite în trecut de străini şi numai cu greu a putut fi ales Vasile Lucaciu, arată că **„referinţele urbariale ale poporului nostru în comitatul Bihorului sunt de aşa fel încât traiul lui, existenţa lui, în partea cea mai mare, atârnă de bunăvoinţa celor două episcopii, romano-catolică şi greco-catolică a capitoliului latin şi a statului, care împreună posed toate pădurile şi munţii Bihorului. Fără pădure, fără imaş (= păşune), poporul de aici e pierdut, trebuie să prodească în lume. Şi din această cauză, deşi în patru cercuri formează majoritatea covârşitoare, la alegeri nu se poate emancipa de sub influenţa marilor proprietari şi a administraţiei, pentru a se grupa în jurul candidaţilor partidului naţional. În timpurile mai bune, pe la începutul erei constituţionale, de-abia în două cercuri electorale au răzbit cei mai populari români pe atunci în Bihor, Alexandru Roman la Ceica şi Partenie Cosma la Beiuş. Comitetul naţional socotesc că ar trebui să ţină seama de referinţele excepţionale din Bihor şi de poziţia în care mă găsesc eu".** După ce arată că **„vechii lui antagonişti"** l-au atacat vehement chiar înainte ca el să se fi decis, declară că, în opinia lui **„noi trebuie să profităm de discursul lui Tisza şi să reţinem din el părţile favorabile care atrag chestiunile cele mai ardente pentru noi, cum sunt: legea şcolară şi ordinaţiunile lui Apponyi, care ne strâng de gât (în) aşa fel că nu avem răgaz de a ne mai gândi la ziua de mâine, ci cum să frângem lanţul, ca să scăpăm astăzi cu viaţa".** În final, el declară că acesta este modul lui de a vedea lucrurile deşi **„n-a exauriat toate chestiile de la ordinea zilei".**

Desigur, acest **„punct de vedere"** a putut fi criticat, atunci ca şi mai târziu, pentru încrederea pe care Vasile Mangra o acorda **„propunerilor"** lui Tisza, dar el era, fără îndoială, sincer şi acţiona astfel din dorinţa de a salva fiinţa poporului atunci când legile şcolare şi **„ordinaţiunile"** lui Apponyi **„îl strângeau de gât".** Chiar mai târziu, în 1913, episcopul Hosu de la Gherla, credea oportun să trateze cu Tisza şi să atragă şi pe alţii la această situaţie, **„lipsit de posibilitatea de a intui încurcatele ţie politice de pe o parte, pe de alta dominat de interese oportuniste...".** Gândul la un mâine — frumos dar incert — îl avea şi Mangra ca şi cei mai mulţi dintre fruntaşii români de atunci, dar, în viziunea lui, trebuia salvat prezentul unui popor sărac şi supus îndoitei exploatări, sociale şi naţionale.

Într-o scrisoare a lui Ioan Slavici către Eugen Broţe, datată Budapesta, 10 mai 1910, acesta arată că **„în comitetul partidului (= naţional) nimeni nu are autoritate şi astfel nu e nici conducere. Atât arădenii cât şi bănăţenii sunt nemulţmiţi şi lucrează fără de cuvenitul avânt, încât e de temut că alegerile vor ieşi cu toţi fruntaşii României, face cele mai bune servicii „Mangra, năvalnic cum îl ştii, e hotărât să meargă înainte, deşi nu este în stare să-şi motiveze hotărârea. Ceea ce-l determină nu sunt nici interese, nici calcule,** (aluzie, desigur, la acuza ce i se aduce de unii că urmăreşte să ajungă episcop), **ci un fel de impulsiune instinctivă şi neprecizată. Simţământul meu a fost de la început că el trebuia să facă ceea ce a făcut. Un om care s-a expus atât de adeseori, a umblat atât de adeseori în România, e bun prieten cu noi şi are legături cu toţi fruntaşii României, face cele mai bune servicii cauzei române dacă, în actualele împrejurări zice: stau la dispoziţia guvernului Majestăţii Sale, căruia eu şi amicii mei i-am fost totdeauna devotaţi. E o jertfă care poate fi zadarnică, dar e un adevăr pe care mai ales D. Ta şi eu l-am recunoscut totdeauna. Am declarat deci că nu aprob ceea ce a făcut el, dar îi rămân prieten şi condamn mişcarea pornită împotriva lui..."** (sub. ns.).

Aprecierile lui Slavici s-au dovedit a fi întemeiate. Acceptarea unui mandat de deputat cu program guvernamental n-a însemnat altceva decât o schimbare de metodă şi de mijloace de luptă pentru realizarea aceluiaşi ideal căruia şi-a închinat toată viaţa, şcoala românească şi salvarea ei, ca un mijloc de propăşire a poporului. O dovedesc faptele sale ulterioare şi câteva atitudini la care ne vom referi.

Chiar cu prilejul alegerilor din 1910, la Ceica, el a ţinut să declare răspicat că acceptarea mandatului nu înseamnă despărţirea lui de poporul român şi de Biserica al cărei slujitor devotat este şi va rămâne. În primul său discurs parlamentar rostit în Camera ungară, la 2 iunie st. n. 1911, după câteva afirmaţii de circumstanţă, Vasile Mangra a spus: **„... insist asupra instituţiilor culturale ale poporul i român şi îl rog pe dl. ministru de cu te şi instrucţiune publică să aibă o solicitudine mai de aproape pentru bisericile şi şcolile confesionale româneşti, îndeosebi pentru biserica greco orientală română, care deşi numără 2 milioane de credincioşi, cu o mitropolie, două episcopii sufragane, trei institute teologice şi pedagogice, patru internate... totuşi biserica aceasta este tratată astfel încât nu stă deloc în armonie cu greutatea şi însemnătatea ei, impăşindu-se de un ajutor de stat de 100 000 coroane şi numai în bugetul prezinte s-a ridicat cu 101 000 coroane, pentru care fapt exprim mulţumită de recunoştinţă d-'ui ministru al cultelor care a recunoscut că ajutorul de stat de până acum dat bisericii orientale e insuficient. Dar trebuie să accentueze că nici această sumă ridicată nici pe departe nu satisface trebuinţelor ei administrative şi culturale".** Apreciind importanţa **„congrue"** (= ajutorul de stat) acordată de stat pentru îmbunătăţirea stării materiale a clerului, dar şi puţinătatea ei, în raport cu **„cerinţele timpului"**, el întreabă: **„cum poate să se susţină, să-şi crească familia şi să-şi îndeplinească chemarea sa culturală şi civilizatorică un preot din 800 coroane ori maximum 1 600 coroane dotaţie anuală, cât prevede legea con rueî?"**

Apreciind **„legea de instrucţie"** din 1868 care **„a codificat dreptul bisericii de a învăţa şi s-a sistematizat şcoala confesională"**, Vasile Mangra nu se sfieşte să declare în faţa Camerei că **„legea din 1907, art. 27"** (e vorba de cunoscuta lege Apponyi) **a redus şi aproape cu totul a devalvat valoarea legii din 1868 întrucât, adecă, prin legea aceasta mai nouă, şcoala confesională numai cu numele şi în suportarea cheltuielilor este a bisericii".** Îşi încheie discursul cu cuvintele lui Herzog Ferencz, **„nu aflu de oportun maghiarizarea ţăranului pentru a edifica statul naţional".**

Un om, un prelat al Bisericii române, chiar deputat cu program guvernamental, care are curajul de a spune aceste lucruri pe faţă în cel mai înalt for al ţării, ni se pare că nu poate fi numit **„trădător de neam".** Deşi a urmat o linie opusă partidului naţional român de atunci, el a dat glas în parlament intereselor poporului său şi este interesant să se compare revendicările formulate de Vasile Mangra cu cele formulate de protopopul V. Damian, ales din partea partidului naţional român (1910—1918), deosebi e în formă, dar cu acelaşi conţinut."

Străduinţele lui Vasile Mangra pentru apărarea şcolii româneşti şi-au arătat în curând roadele. Unul dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai săi, învăţătorul Nicolae Firu de la şcoala confesională de pe lângă **„Biserica cu Lună"** din Oradea, declară: **„De când V. Mangra a primit mandatul de deputat pentru parlamentul din Budapesta, atitudinea organelor administrative faţă de şcolile confesionale ortodoxe-române s-a schimbat. Comunele au primit răgaz pentru aducerea în ordine a clădirilor şcolare, iar guvernul a încuviinţat ajutorul pentru plata învăţătorilor fără a-l mai face pendent de situaţia clădirilor şcolare. În timpul celor patru ani până la începutul primului război mondial, Vasile Mangra a inspectat personal toate satele ale caror şcoli nu corespundeau şi erau excepţionate, îndemnând şi ajutând sătenii ca să-şi aducă în ordine clădirile şcolare. În acest timp s-au ridicat biserici noi în satele: Cheresig, Giriş, Miersig, Leş, Lunca, Lorău, Ortiteag, Satul-Barbă, Chişlaz, Pocioveliştea, Pocola şi altele. S-au clădit edificii şcolare în satele: Leş, Chişirid, Apateul Român, Tăşad, Ortiteag, Săldăbagiul de Barcău, Lunca, Vaşcău, Sudrigiu, Remetea, Pocola, Darvaş (azi în R. P. Ungaria), Abramul de Sus, Varviz, Sîntelec şi altele. S-au adaptat şi renovat aproape toate şcolile excepţionate, astfel că în 1918, toate şcolile confesionale ortodoxe române se aflau în bună stare".**

Într-o scrisoare, datată Budapesta, 24 februarie 1912, adresată unui amic al său (Ioan Slavici sau Eugen Brote), V. Mangra scrie: **„Iubite amice! O ştire îmbucurătoare cred a-ţi comunica despre un succes real al meu obţinut în favorul Consistoriului din Oradea, şi anume în urma cererii mele, ministerul cultelor şi instrucţiunii publice a ridicat anual ajutorul pentru Consistoriul al cărui preşedinte sunt, la suma de 29 000 coroane, de la 12 000 coroane, cât a primit mai nainte anual, ridicând plăţile referenţilor şi dotând posturi, care de la introducerea Constituţiei (= Statul şagunian) nu s-au putut îndeplini (= completa) tocmai din lipsă de mijloace băneşti, la suma fixă de 4 000 coroane anual pentru fiecare referent, precum şi pentru secretarul Consistoriului. În chipul acesta am ajuns să pot îndeplini postul de referent în senatul epitropesc (= secţia economică) la care îţi propuneam a tădată că aş dori mult să Te am pe D. Ta, nu numai ca un bun prieten, ci ca o putere de muncă cu pricepere în chestii economice-financiare".** Îl roagă să nu facă uz de această ştire, până când nu va apare oficial în presă, **„căci nu vreau să trîmbiţez în lume succesul meu"** — se încheie scrisoarea. La astel de concesiuni din partea guvernului se gândea, probabil, Roman Ciorogariu când, stricând prietenia cu el, îi scria: **„Pe tine te poate justifica un singur fapt, reale concesiuni din partea guvernului şi inaugurarea unei noi politici de naţionalitate în favorul nostru..."**

În 1916, în urma morţii mitropolitului Ioan Meţianu (21 ianuarie/3 februarie 1916), în 24 iulie/6 august, acelaşi an, a fost ales ca mitropolit al românilor ortodocşi din Transilvania, vicarul de la Oradea, Vasile Mangra. Erau zilele în care intrarea României în război împotriva Austro-Ungariei a dat prilej guvernului să pornească o puternică campanie de represiune împotriva românilor şi să intervină puternic în treburile interne ale Bisericii ortodoxe. E adevărat că guvernul a sprijinit alegerea lui Vasile Mangra dar, după expresia prof. E. Glück, **„până acum nu s-a stabilit că în cazul aces ei alegeri, cât a reprezentat dorinţa guvernului, cât tradiţia mitropoliţilor care au stat la distanţă de partidul naţional-român şi, mai ales, opinia publică care se temea de o sedisvacanţă prelungită, provocată de neacceptarea celui ales. În plaiul intrării României în război exista teama de suspendare a autonomiei Bisericii, aşa cum procedase guvernul cu sârbii".**

După căderea guvernului Tisza şi revenirea la putere la rezortul cultelor a celebrului conte Apponyi, urmat de contele Zichy, opinia publică românească înfricoşată îşi îndrepta ochii spre Vasile Mangra ca ultimă speranţă de salvare. Şi nu s-a înşelat! Intervenţiile lui Vasile Mangra pe lângă forurile conducătoare a salvat multe vieţi româneşti, între care e destul să amintim pe contracandidatul său la alegerile de la Ceica (1910), dr. Ioan Suciu, fost prieten, apoi detractor al lui, la ordinele partidului naţional; pe Ioan Lupaş care a fost unul dintre cei mai mari acuzatori ai lui, dar care, într-o declaraţie dată nepoţilor mitropolitului Mangra, în 1958, recunoaşte măreinimia acestuia şi crede că a sosit timpul reabilitării lui, pe soţia fruntaşului român din Braşov, Ilie Măcelaru. Într-o adresă datată Budapesta, 28 octombrie 1916, ministrul de interne comunică mitropolitului Vasile Mangra că, în urma intervenţiei lui, soţia lui Măcelaru din Braşov, internată la Ruszt — Şopron, în baza ordinului 33023/1916, a fost eliberată.

În acest timp, în faţa evenimentelor de război, contele Apponyi pregătea crearea celebrei **„zone culturale"** cu desfiinţarea şcolilor româneşti în 11 comitate situate în zona graniţei cu România, preludiu al desfiinţării generale a şcolilor româneşti. Consistoriul arhiepiscopesc, în frunte cu Vasile Mangra, a **„demonstrat"** împotriva acestei măsuri. În faţa situaţiei împlinite, Consistoriul arhiepiscopesc, în frunte cu mitropolitul Mangra, a căutat să atenueze urmările nefaste ale acestei măsuri. S-a hotărât predarea limbii române în şcolile existente, preluarea învăţătorilor, răscumpărarea de către stat a edificiilor şcolare confesionale.

În toamna anului 1917, ministrul Apponyi a numit comisari de supraveghere la preparandiile româneşti. Consistoriul mitropolitan, sub semnătura lui Vasile Mangra, a înaintat un protest ministrului. Acelaşi Consistoriu a reuşit să cointereseze şi celelalte Episcopii, înaintând un protest comun **„în problema acuzaţiilor aduse Preparandiilor româneşti".**

O atitudine demnă a avut Vasile Mangra şi în problema comisarilor guvernamentali trimişi să asiste la şedinţele sesiunilor sinoadelor (= adunărilor) eparhiale din anul 1918. Această nouă încercare a guvernului de a călca în picioare autonomia Bisericii române a tulburat puternic spiritele şi mai ales conducerile eparhiale, chemate să vegheze la respectarea acestei autonomii garantate prin lege. Se ştie că până la urmă fiecare eparhie a rezolvat în felul ei această imixtiune a guvernului. Protopopul Givulescu de la Radna, trimis de episcopul Ioan I Pap al Aradului să sondeze situaţia de la Sibiu, a raportat că mitropolitul Vasile Mangra i-a declarat: **„Eu pe comisar nu-l recunosc de persoană oficioasă** (subl. ns.) **şi nu-i îngădui nici o ingerinţă în afacerile sinodului. La întrebarea mea, dacă cu toate acestea va căuta să se îngereze, ce va fi? Ex. Sa mi-a răspuns: Atunci voi dizolva sinodul".** Urmaşul lui Apponyi, contele Zichy, a comunicat Consistoarelor româneşti că **„măsurile luate de înaintaşul său le va susţine"** amenimţând că în caz de nesupunere, **„va lua măsurile necesare imediat în interiorul zonei culturale".** Aceasta era soarta care aştepta pe poporul român şi instituţiile sale culturale, dacă evenimentele de război ar fi luat altă întorsătură.

Toate evenimentele relatate aici, desigur incom-

(Continuare în pag. a 5-a)

Prof. dr. Gheorghe Liţiu

SFÂNTUL MARE MUCENIC GHEORGHE

Ne mai aflăm încă sub imperiul de lumină şi har al marelui praznic al Învierii Domnului, Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi sufletele noastre vibrează adânc de măreţia acestui măreţ praznic al praznicilor şi sărbătoare a sărbătorilor cum o numeşte canonul pascal.

Prin Înviere moartea a fost biruită. Iadul ca împărăţie a morţii a fost prădat, strămoşii eliberaţi din osânda cea veşnică şi lumea restaurată ontologic în frumuseţea şi puritatea ei originară.

Ne aflăm încă sub ploaia de har şi binecuvântare a Învierii Domnului şi Biserica Creştină ne cheamă să ne veselim duhovniceşte, cinstindu-l pe unul dintre fiii ei, care s-a învrednicit să urce scara ce duce la cer până la treapta sfinţeniei şi să primească acolo în cer, din mâna Mielului celui înjunghiat şi înviat cununa cea nestricăcioasă a măririi şi a martirajului creştin.

Hristos cel Înviat ca începătură a celor adormiţi (1 Cor 15, 20) este temei al credinţei noastre şi nădejdea nemuririi şi a învierii noastre în ziua cea de apoi (1 Cor. 15, 17) iar mucenicul Gheorghe, ostaşul cel nebiruit, constituie pentru noi un model vrednic de urmat, un ideal de întruchipat în aşa fel ca prin tot ceea ce facem şi gândim să strălucească Hristos deplin în noi.

Învierea Domnului ca temelie a credinţei şi garanţie a nemuririi şi a învierii tuturor oamenilor, a însufleţit de-a lungul vremurilor milioane şi milioane de suflete creştine care luând Crucea cu preţul vieţii lor au trăit şi au mărturisit acest adevăr în faţa unei lumi păgâne şi ostile şi au câştigat cununi nepieritoare în împărăţia lui Dumnezeu.

În faţa persecuţiilor sângeroase de neînchipuit pentru noi cei de astăzi, ei, martirii, au dovedit un curaj fără de seamăn, o credinţă neclătită, puternică şi vie, rezistentă şi lucrătoare prin iubire (Gal. 5, 6), o credinţă în stare să mute şi munţii necredinţe!

Şi într-adevăr i-au şi mutat!

Dar nu numai atât; au făcut ca imperii milenare să se clatine în faţa predicii lor, au zdrobit „toată înşelăciunea cea idolească" şi au temeluit prin sângele lor, o lume nouă, o lume creştină, o lume a Harului şi a binecuvântării.

Într-o astfel de „epocă de aur de foc şi de sânge", de curaj şi de tărie a trăit şi Sf. Mucenic Gheorghe căruia Biserica i-a acordat titlul de „megalomártiros" (mare mucenic) şi de „tropeofóros" (purtător de biruinţă).

Biruinţa lui Hristos asupra morţii a devenit biruinţa martirilor, iar sângele Său vărsat pe Crucea Golgotei a fost sămânţa care a făcut să încolţească şi să se răspândească sângele martirilor din întreaga lume, aşa încât pe bună dreptate avea să constate scriitorul bisericesc Tertulian „Sângele martirilor este sămânţa creştinismului". Nimic nu convinge mai bine şi mai eficient decât fapta personală şi spiritul de sacrificiu.

Creştinismul ca religie a iubirii a reuşit să cucerească lumea şi încă o lume păgână şi ostilă doar cu câtiva pescari deveniţi apostoli şi după ei cu şiruri nenumărate de martiri şi mărturisitori ai credinţei, mulţi proveniţi dintre păgâni.

Este arhicunoscută aproape de toţi viaţa marelui mucenic Gheorghe. Originar din Capadochia, dintr-o familie creştină — se pare că tatăl său a murit ca martir — a fost educat în credinţa cea dreaptă încă de mic copil. A intrat apoi în armata romană şi pentru calităţile sale deosebite a reuşit să ajungă comandant de oşti încă de tânăr.

Era însă ostaş al lui Hristos pe care-L slujea cu vrednicie şi credinţă şi pe care-l făcea cunoscut tuturor. Păgânul împărat Diocleţian cel care a pornit „ca o fiară turbată asupra Bisericii" (Lactantiu, De mortibus persecutorum), a dat în anul 302 un edict prin care toţi locuitorii imperiului erau somaţi şi obligaţi să se prezinte în faţa tribunalelor romane pentru a aduce jertfe zeilor oficiali ai Imperiului.

O persecuţie cruntă s-a abătut atunci asupra Bisericii şi a credincioşilor ei care refuzau să aducă astfel de jertfe idolilor neînsufleţiţi.

Mii de creştini au fost arestaţi, supuşi torturilor, ucişi iar alţii au fost exilaţi „ad metalla", la groaznicele mine de plumb ale imperiului roman.

Unii, relativ puţini, — ne spun istoricii bisericeşti — au apostaziat, mulţi doar de formă pentru a-şi salva viaţa şi bunurile.

Într-o astfel de situaţie deloc uşoară, pentru Biserica Creştină s-a ridicat ca o făclie luminoasă şi ca un stâlp al credinţei mucenicul Gheorghe care a avut curaj să-l înfrunte pe împărat şi să-l mărturisească pe Hristos.

Au urmat apoi pentru mucenic şi pentru cei împreună cu el, temniţă şi batjocuri, cazne înfricoşătoare: bătăi, smulgeri cu unghii de fier, întinderi pe roată, aruncare în groapă cu var nestins şi altele, dar toate acestea n-au fost în stare să-l clătească din statornicia sa în credinţa creştină.

Actele Martirice ne relatează că în cele din urmă, după ce a reuşit să convertească la creştinism chiar pe Alexandra împărăteasa, soţia lui Diocleţian, Sf. Gheorghe i s-a tăiat capul într-o zi de 23 aprilie a anului 303 şi a intrat astfel biruitor întru cămările cele luminoase ale Împărăţiei Cerurilor. Sfintele lui moaşte au fost adunate de creştini şi îngropate cu evlavie, iar astăzi se păstrează în mănăstirea închinată lui din localitatea Lyda (Israel).

A rămas pentru totdeauna în amintirea Bisericii şi a credincioşilor „ca un izbăvitor al celor robiţi, al celor săraci ocrotitor, celor bolnavi doctor şi conducătorilor ajutător" cum îl numeşte troparul sărbătorii.

Se cuvine şi noi, creştinii veacului de astăzi, să avem de-a pururi în faţă icoana plină de credinţă şi de bărbăţie a mucenicului Gheorghe şi a tuturor mucenicilor care au trecut dincolo, în Patria cerească cu semnul credinţei în Hristos şi în Înviere.

Să dovedim numirea noastră de creştini şi de martori ai Învierii lui Hristos prin faptele noastre şi prin împlinirea poruncilor dumnezeieşti în viaţa de zi cu zi.

Să ne amintim mereu de cuvintele altui martir să ârşit în Circul Roman prin sfâşierea fiarelor sălbatice, Sf. Ignatie Teoforul care zice: „mai bine să fie cineva creştin în ascuns, fără să o spună, decât să o spună fără însă a fi. E mai bine să nu înveţe nimic pe altul, dacă viaţa lui nu se potriveşte cu ceea ce învaţă el".

Având model pe Iisus cel răstignit şi Înviat, pe toţi sfinţii între care şi mucenicul purtător de biruinţă astăzi prăznuit să ne străduim să fim şi noi următori ai lui Hristos şi propovăduitori ai Învierii şi ai păcii în lume.

Să ne bucurăm cu adevărat de Învierea Domnului prin care şi noi nădăjduim, prin rugăciunile Sf. Mucenic Gheorghe şi ale tuturor Sfinţilor să ajungem la ziua cea neînserată a Împărăţiei lui Hristos, „unde pururea cu Domnul vom fi" (1 Tesal. 4, 17).

Arhid. drd. Visarion Bălţat

Ion Gheţie - Al. Mareş, Diaconul Coresi şi izbânda scrisului în limba română, Bucureşti, 1994, p. 394, planşe 44.

Cei doi eruditi filologi ai scrisului vechi românesc, după o îndelungată şi laborioasă cercetare în timp, ne dau cea mai documentată monografie pe care o avem până în prezent despre „Diaconul Coresi şi izbânda scrisului în limba română".

Cum se menţionează în „Cuvânt înainte", lucrarea este la curent cu întreaga bibliografie coresiană. Autorii ei au atacat subiectul din mai multe direcţii, animaţi de dorinţa de a oferi o imagine cât mai cuprinzătoare şi mai aproape de adevăr a activităţii tipografului şi omului de cultură român.

Unghiurile de abordare a cercetărilor au fost, concomitent, cel de istorie literară, cel filozofic şi cel lingvistic. În tratarea subiectului, se are în vedere că toate cărţile lui Coresi sunt traduceri, lucru de care s-a ţinut seama de la început „pentru a distinge faptul stilistic ce aparţine traducătorilor români (anonimi) de cel reprodus mai mult sau mai puţin mecanic după original".

Lucrarea a fost structurată în cinci părţi, fiecare divizată în mai multe capitole. Prima dintre ele, **Chestiuni generale,** cuprinde o investigaţie critică a literaturii de specialitate consacrate diaconului Coresi, precum şi a informaţiilor reunite până astăzi în legătură cu viaţa şi activitatea sa. Următoarele părţi, a doua şi a treia, cu un caracter descriptiv.

Titlurile lor sunt: **Tipăriturile româneşti şi Tipăriturile slavone.** Obiectul capitolelor integrate părţii a patra: **Coresi şi epoca sa,** îl constituie plasarea activităţii lui Coresi în contextul cultural al vremii sale. În ultima parte, a cincea: **Posteritatea lui Coresi,** e dedicată influenţei exercitate de tipăriturile coresiene asupra dezvoltării ulterioare a literaturii române şi a limbii noastre de cultură.

Concluziile cu care se soldează investigaţia laborioasă a celor doi autori sunt reunite în **Încheiere** (p. 375—380). La sfârşit, lucrarea beneficiază de un rezumat în limba franceză şi în limba germană.

Ne oprim asupra concluziilor reţinute de autori în **Încheiere.** De la început, se subliniază, că în studiul monografic consacrat personalităţii lui Coresi s-a urmărit, în principal două scopuri: întâi, să se examineze critic literatura de specialitate consacrată lui Coresi, pentru a stabili ce anume poate fi reţinut şi ce nu dintr-însa, şi, în al doilea rând, să se formuleze, în lumina ultimelor achiziţii ale ştiinţei, unele puncte de vedere noi asupra problemelor abordate.

Ceea ce se poate afirma cu deplină siguranţă este că diaconul Coresi a fost un tipograf independent, stăpân al uneltelor sale. El s-a pus la dispoziţia diverşilor comanditari. Aşa se explică prezenţa sa în oficina honteriană, împrejurare care nu semnifică câtuşi de puţin că el s-ar fi aflat în serviciul saşilor luterani din Braşov.

Opera coresiană, afirmă autorii, trebuie plasată şi examinată în context panromânesc, stabilindu-se, în ordine, punctele de incidenţă cu alte texte literare, raportul cu diversele curente culturale ale epocii, precum şi efectele cele mai importante pe care le-a exercitat asupra culturii române.

O problemă larg dezbătută în filologia românească a fost cea a relaţiei dintre tipăriturile coresiene şi traducerile româneşti pe care le-au difuzat, o problemă care se pune: din ce centre culturale şi pe ce căi şi-a procurat diaconul Coresi manuscrisele sale puse sub tipar? De la N. Iorga încoace, aproape fără excepţie, cercetătorii români au susţinut că originalele imprimate de Coresi au fost rotacizante, provenind din Maramureşul voievodal, devenit astfel leagănul scrisului literar românesc.

Punctul acesta de vedere a ajuns în scurtă vreme un loc comun de istorie literară şi în filologia românească. El are însă de făcut faţă, de la început, unor obiecţii importante. De exemplu, nu posedăm versiuni rotacizante decât în privinţa **Psaltirii** şi **Apostolului.** Orice legătură de filiaţie cu celelalte tipărituri coresiene e ipotetică şi scapă de sub controlul riguros al faptelor.

O altă obiecţie constă în absenţa oricăror informaţii referitoare la activitatea de traducere care s-ar fi desfăşurat în Maramureş (şi în nordul învecinat al Ardealului) în cursul secolului al XVI-lea sau, eventual, al XV-lea. Existenţa unui puternic focar de cultură la mănăstirea Peri, unde ar fi fost efectuate întâile traduceri româneşti ale cărţilor sfinte, ţine de domeniul legendei. Argumentele de ordin lingvistic invocate de partizanii teoriei maramureşene nu ne îndreaptă atenţia numai spre nordul extrem al Transilvaniei (cu Maramureşul), ci spre un teritoriu mult mai vast, cuprinzând Banatul — Hunedoara, Transilvania de la nord de Mureş şi Moldova, deci jumătatea de miazănoapte a Dacoromaniei.

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. I. Ionescu

Lepădarea şi căinţa Sfântului Apostol Petru

(Lecţie de religie)

1. Rugăciunea la intrarea în clasă
2. Organizarea clasei pentru lecţie
3. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia anterioară
4. **Legătura cu lecţia ce urmează să fie tratată**

Am văzut că după Cina cea de Taină, Domnul împreună cu Sfinţii Apostoli „au ieşit la muntele Măslinilor. Atunci le-a zis Iisus: Voi toţi vă veţi sminti întru Mine în noaptea aceasta, căci scris este: Bate-voi păstorul şi se vor risipi oile turmei... iar Petru răspunzând a zis: dacă toţi se vor sminti întru Tine, eu niciodată nu mă voi sminti" (Matei 26, 30—33)

Atunci Domnul îi vesteşte ceea ce nu peste mult timp avea să se întâmple, zicându-i: „Amin grăiesc ţie că în noaptea aceasta, mai înainte de a cânta cocoşul, de trei ori te vei lepăda de Mine". Auzind aceasta, Sfântul Apostol Petru răspunde Învăţătorului: „Chiar de-ar fi să mor împreună cu Tine, nu mă voi lepăda de Tine. Asemenea au zis şi toţi ucenicii" (Matei 26, 34—35).

5. **Comunicarea subiectul i lecţiei noi**

Cu toate astea, Apostolul Petru se va lepăda de Domnul aşa cum i s-a prezis. Vom urmări în continuare lepădarea şi căinţa Sfântului Apostol Petru.

6. **Însuşirea noilor cunoştinţe**

a) **Relatarea evenimentului lepădării şi căinţei Sfântului Apostol Petru**

Însoţit de trei din ucenicii Săi, Ioan, Iacob şi Petru, Domnul S-a dus după Cina cea de Taină în grădina Ghetsimani ca să se roage. „Şi sosind în acel loc, le-a zis: „Rugaţi-vă să nu cădeţi în ispite". Şi s-a depărtat de la ei ca la o aruncătură de piatră şi îngenunchind, se ruga... şi sculându-se de la rugăciune, venind către ucenici, i-a aflat dormind de întristare". (Luca 22, 39—45). Sculându-se au fost întâmpinaţi de mulţimea condusă de Iuda ca să-L prindă. Iar Iisus i-a zis: „Iuda, cu o sărutare vinzi pe Fiul Omului?" (Luca 22, 48). În acest timp, „scoţând sabia, Petru a lovit pe unul din slujitori şi i-a tăiat urechea" (Ioan 18, 9—11). Mustrându-l, Domnul îi spune lui Petru: „Întoarce sabia la locul ei, căci toţi cei ce ridică sabia, de sabie vor pieri" (Matei 26, 52). „Paharul pe care mi l-a dat Tatăl, oare nu-l voi bea?" (Ioan 10, 11), „Sau ţi se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu şi să-mi trimită acum mai mult de 12 legiuni de îngeri? Dar cum se vor împlini Scripturile, că aşa trebuie să fie?" (Matei 26, 53—54). „Şi atingându-i urechea, l-a vindecat" (Luca 22, 51). Toţi Apostolii L-au părăsit pe Domnul, afară de Ioan şi Petru, care L au urmat în continuare şi la judecată. Deci oastea şi căpetenia cea peste 1 000 şi slujitorii iudeilor au prins pe Iisus şi L-au legat. Şi L-au dus întâi la Ana, căci era socrul lui Caiafa, care era mare preot în anul acela... şi mergea după Iisus Simon Petru şi celălalt ucenic, iar ucenicul acela era cunoscut marelui preot şi a intrat împreună cu Iisus în curtea marelui preot; iar Petru a stătut la uşă afară. Deci a ieşit celălalt ucenic, care era cunoscut marelui preot şi a spus portăriţei şi a băgat înăuntru pe Petru. Şi a zis lui Petru slujnica portăriţei: „Nu cumva şi tu eşti din ucenicii omului acestuia?" (Ioan 18, 12—17) Dar el s-a lepădat înaintea lor, a tuturor, zicând „Nu ştiu ce zici" (Matei 26, 70). În acest timp Mântuitorul este judecat de arhiereul Ana, care condamnându-l la moarte, L-a trimis la Caiafa ca să pronunţe şi el sentinţa... Apostolul Petru „ieşind la poartă" a fost întâmpinat de altă slugă care „a zis celor de acolo: şi acesta era cu Iisus Nazarineanul. Şi iarăşi s-a lepădat Petru cu jurământ: „Nu cunosc pe omul acesta" (Matei 26, 71—72). Şi Simon Petru sta şi se încălzea... zis-a lui una din slugile marelui preot, rudă a celui căruia îi tăiase Petru urechea: Dar nu te-am văzut eu în grădină cu el?" (Ioan 18, 26). „Iar după puţin, apropiindu-se cei ce stau în preajmă au zis lui Petru: „cu adevărat şi tu eşti dintre ei, căci şi graiul te vădeşte". Atunci el a început să se blesteme şi să se jure: „nu cunosc pe omul acesta. Şi îndată a cântat cocoşul". (Matei 26, 73—74). „Domnul întorcându-şi capul, îl priveşte atunci pe Petru. Şi şi-a adus aminte Petru de cuvântul lui Iisus, care îi zisese: Mai înainte de a cânta cocoşul, de trei ori te vei lepăda de Mine. Şi ieşind afară a plâns cu amar" (Matei 26, 75).

b) **Explicaţii.**

De aici vedem că la început Petru a fost plin de curaj şi a făgăduit solemn că nu se va lepăda de Învăţătorul. La început a fost plin de entuziasm datorită ataşamentului sincer pe care îl avea faţă de Domnul. Ca şi cum erau — de altfel — şi ceilalţi Apostoli. Văzându-l apoi pe Iisus în faţa brutalităţilor celor doi judecători, ca şi a atmosferei de batjocură generală faţă de Domnul, la care se adaugă şi sentinţa de condamnare la moarte, curajul de altă dată se destramă şi se transformă în teamă cumplită, iar ataşamentul făgăduit, se pierde şi el, încât Apostolului nu-i mai rămân decât grija propriei vieţi. În această situaţie, cuprins şi dominat de frică, a uitat complet promisiunea făcută... Dar s-a regăsit pe sine însuşi din învolburarea temerii de moarte, şi anume, atunci când Domnul L-a privit direct. Dar era prea târziu, fiindcă el se lepădase. Apoi Petru s-a retras şi „a plâns cu amar". Aceasta înseamnă că i s-a trezit conştiinţa care îl mustră pentru fapta săvârşită, iar el se căieşte, îi pare nespus de rău. Şi se spune că de atunci, ori de câte ori cântă cocoşul în zorii zilei, Apostolul Petru reamintindu-şi de fiecare dată fapta lui, plângea — ca prima dată — „cu amar", adică cu adâncă părere de rău, cu regret profund. Ne apare acum mai clar de ce lepădarea Sfântului Apostol Petru a devenit expresia unui păcat greu. Noi vorbim în general de lepădare, ca de o părăsire a ceea ce este rău, dar Apostolul Petru s-a lepădat, a părăsit adică, tocmai ceea ce considera că este cel mai demn lucru pe care ar trebui să-l urmeze în viaţă. Căinţa lui însă îl salvează. Deşi l-a determinat să plângă „cu amar", căinţa a fost binevenită, lacrimile devenind supapa de siguranţă, sau semnalul de alarmă care îi renaşte în suflet ataşamentul sincer faţă de Învăţătorul, pe care nu-L va mai părăsi şi de care nu se va mai lepăda niciodată.

Vorbind despre lepădarea Apostolului Petru în preajma Sfintelor Patimi ale Domnului ne vine în minte şi trădarea Învăţătorului de către un alt Apostol, de Iuda. În ambele situaţii este vorba de o depărtare sufletească faţă de Iisus, de necredincioşie faţă de El. Numai că lepădarea e te provenită dintr-o copleşire de teamă şi în acelaşi timp pentru apărarea propriei vieţi, pe când trădarea este o faptă pornită din răutate şi ură. Pe de altă parte, lepădarea Apostolul i Petru este urmată de căinţă şi de hotărârea de îndreptare, aducătoare de liniştea şi pacea iertării. Tocmai această hotărâre îi lipsea lui Iuda. De aceea căinţa lui s-a transformat în zbuciumul apăsător şi zgudu tor al conştiinţei care îl duce la nebunie şi la moarte.

Referindu-ne apoi la binefacerea căinţei Sfântului Apostol Petru ne amintim de căinţa regelui David, care păcătuind şi fiind mustrat de Profetul Natan, recunoscând -şi fapta a regretat-o din adâncul sufletului şi îndreptându-şi viaţa a primit iertarea şi pacea, compunând prea frumoşii psalmi de pocăinţă...

7. **Fixarea cunoştinţelor**

Când s-a lepădat Sfântul Apostol Petru de Mântuitorul? (În faţa Sinedriului, în timpul judecăţii Sale). I-a prevestit Mântuitorul lepădarea sa? (Da). Ce a făgăduit Sfântul Petru? (Că dacă toţi se vor lepăda, el nu se va lepăda) Care sunt împrejurările în care s-a lepădat? (Mai întâi în faţa slujnicei portăriţe de la curtea arhiereului. Apoi în faţa unei slugi după judecarea şi condamnarea Mântuitorului, Petru s-a lepădat cu jurământ că nu-L cunoaşte pe Iisus. În sfârşit, în timp ce se încălzea la foc, împreună cu slugile marelui preot s-a lepădat cu jurământ, spunând că nu-L cunoaşte pe Învăţătorul). Ce s-a întâmplat apoi? (A cântat cocoşul, iar Domnul L-a privit pe Apostolul care se lepădase de El). Ce a urmat? (Petru s-a căit, i-a părut rău, a regretat fapta săvârşită şi a plâns cu amar. Şi de a unci ori de câte ori auzea dimineaţa cântând cocoşul, îşi plângea cu adânc regret fapta lepădării sale de Domnul)

8. **Aplicarea**

Am văzut din relatarea Sfintei Evanghelii că atitudinea Sfântului Apostol Petru faţă de Domnul, ca şi în general credinţa sa, au fost foarte oscilante. Şi-a manifestat ataşamentul cu promisiuni pline de entuziasm, cade apoi în întristare, este copleşit de teamă, uită tot ce a făgăduit, se leapădă... dar se căieşte, se întoarce din nou la ataşamentul sincer faţă de Iisus. La el este şi viaţa creştinului cu căderi şi ridicări. Principalul lucru este că dacă am căzut, să ne şi ridicăm...

Văzând el ritele rele sau păcate care ne copleşesc adesea şi pe noi, îndepărtându-ne de Dumnezeu şi de semeni, ca şi efectul binefăcător al căinţei, care ne întoarce paşii spre înnoirea continuă a vieţii duhovniceşti, putem înţelege de ce Mântuitorul, cunoscându-ne ca fiind mereu supuşi păcatului, ne-a lăsat Taina Sfintei Pocăinţe în Biserică, prin care să putem obţine mereu iertarea păcatelor spre îndreptarea şi mântuirea sufletelor.

9. **Temă pentru acasă**

Se va citi textul pericopei evanghelice privind lepădarea şi căinţa Sfântului Apostol Petru: Matei 26, 31—34; 57—75.

10. Rugăciunea la ieşirea din clasă.

Pr. Prof. Sorin Cosma

Un mare nedreptăţit — Mitropolitul VASILE MANGRA

(Urmare din pag. a 4-a)

plet, atestă că Vasile Mangra nu poate fi socotit un trădător. Depăşit de evenimente şi apreciind greşit posibilitatea realizării unui modus vivendi cu autoritatea de stat, el a fost totuşi sincer. Şi-a iubit poporul cu pasiunea-i cunoscută şi a dorit să-i asigure un viitor mai bun.

Cu atât mai mult, el n-a fost sinucigaş, aşa cum s-a susţinut. Cauza morţii lui a fost acum pe deplin elucidată. A murit sub povara bătrâneţii şi a bolii cronice de inimă, agravată şi de desăşurarea evenimentelor de război. Moartea lui a fost anunţată de ziarele româneşti şi maghiare, cu aceeaşi explicaţie a cauzei morţii, infarct miocardic (in original, **szivszélhüdés**).

Am văzut sumedenie de acte de arhivă din timpul activităţii sale ca vicar la Oradea, atât înainte cât şi după fatalul an 1940, care atestă preocuparea lui specială pentru şcoala românească.

Vasile Mangra trebuie reabilitat şi de autoritatea bisericească, după ce istoriografia românească l-a reabilitat, pomenind contribuţia lui la lupta pentru libertatea poporului român pentru unitatea lui, pe care n-a ajuns s-o vadă cu ochii. Asemenea lui Octavian Goga, Miron Romanul, Ioan Meţianu şi mulţi alţi înaintaşi, de la ortodocşi ca şi dintre uniţi, în care, cei în drept au însemnat atât umbrele cât şi luminile vieţii lor. O restituire şi un act de dreptate în cazul lui Vasile Mangra credem că se impune.

Sunt actuale cuvintele lui Ion Lupaş, vechi preopinent al lui Vasile Mangra: **„A venit vremea care a spus să se facă dreptate lui Vasile Mangra".**

Ortodoxia românească ponegrită şi dezavuată

Recent a apărut un masiv volum (700 de pagini) intitulat: „Mărturiile prigoanei contra Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolice, între anii 1990—1995", autor fiind Prof. dr. Anton Moisin, din oraşul Victoria. Este, se spune, primul volum dintr-un ciclu pe care are intenţia să-l publice autorul, în continuare.

Preţul volumului este de 15 000 lei, ceea ce după cantitate şi calitatea hârtiei n-ar fi exagerat. Numai că răsfoindu-l te cuprinde tristeţea de câte acuze şi ură faţă de fraţi se cuprind între coperţile acestei cărţi. Pentru nota negativă, care caracterizează întregul cuprins al ei, cartea este foarte scumpă, exagerat de scumpă!

Este, de altfel, mare păcat să vinzi fraţilor pe care îi ponegreşti, produsul răutăţii tale faţă de ei, mai făcând şi precizarea că în preţul de vânzare se cuprinde şi un fel de sponsorizare pentru viitoarele volume, tot acuzatoare şi incriminatoare faţă de ei şi acelea.

În plus, cartea prezintă în prima ei parte, pe un spaţiu destul de extins şi aberanta susţinere cum că în primul mileniu al existenţei sale, poporul român ar fi fost catolic, sub oblăduirea directă şi neîntreruptă a Romei.

Este evidentă confuzia între limba de cult la români, care este de origine latină şi credinţa sau confesiunea lor care a fost cea ortodoxă, răsăriteană, apostolică.

A încerca să mistifici în faţa unui întreg popor, care se recunoaşte ortodox, adevărul despre credinţa sa, veche de aproape două milenii şi trăirea sa statornică în spiritul aceleiaşi credinţe, este o dovadă de îndrăzneală şi până la urmă, de lipsă de respect faţă de acest popor. Oare conştiinţa majorităţii românilor, în care sunt pe deplin şi foarte clar întipărite toate adevărurile fundamentale privind originea, graiul, credinţa lor, să nu însemne nimic în faţa unor oameni, care îşi permit să facă afirmaţii de natura celor susţinute de prof. Anton Moisin, în cartea sa?

Dar, din păcate, năravul acesta şi tendinţa de minimalizare a Ortodoxiei şi a rolului ei în viaţa poporului român, de prezentare a ei ca o neşansă pentru destinul românilor, sunt specifice uniaţiei din totdeauna.

Pentru a nu rămâne doar la o luare de poziţie formală, fără a oferi şi mărturii concrete, vom menţiona în continuare un fapt necunoscut poate majorităţii cititorilor noştri.

La 1795 apărea la Blaj o ediţie a Bibliei în limba română. Era a doua ediţie după cea de la Bucureşti, din 1688. Între aceste două ediţii trecuse o perioadă de mai bine de un secol.

Traducătorii Bibliei blăjene şi editorii ei au fost Samuel Micu Klein şi episcopii greco-catolici Ioan Bob şi Petru Paul Aron.

Existenţa unei Biblii româneşti anterioare nu putea fi ignorată de către traducătorii celei de la Blaj. Ei se referă la ea, dar din păcate recurgând la aprecieri răuvoitoare şi la afirmaţii contrare adevărului. În cuvântul către cetitoriu se spune textual: „Scriptura sfântă, carea cu cuvânt elinesc şi Biblia să zice, de pre limba elinească, din izvodul celor şapte zeci de dascăli româneşti tălmăcită, la anul 1688, în Bucureşti s-au fost tipărit, **dar cu foarte întunecată şi încurcată aşezare şi întocmire a graiului românesc** şi mult osevit de vorba cea de acum obicinuită şi mai ales de graiul şi de stilul cel din cărţile bericeşti, care în toate besearicile româneşti se cetesc, şi pentru aceea pretutinderea tuturor şi de toţi iaste cunoscut şi înţăles, cât acea tălmăcire a acei Biblii mai pre multe locuri neplăcut urechilor auzitorilor iaste şi foarte cu anevoie de înţeles, ba pre alte locuri tocma fără de înţeles iaste, care lucru cu mare pagubă sufletească era neamului şi Besearicei românilor".

Cu regret trebuie să spunem că semnatarul „Cuvântului către cetitoriu" este „Samuil Klain din Mânăstirea Sfintei Troiţă, de la Blaj".

Ce reprezintă azi Biblia de la Bucureşti, din 1688, toată lumea ştie. Este primul şi cel mai de seamă document de limbă literară românească. Este totodată operă ortodoxă şi mărturie de netăgăduit a ortodoxiei poporului român. Semnătura unui patriarh al Ierusalimului (Dositei), aflată pe una dintre prefeţele sale, voia să fie o garanţie pentru credincioşii români că Biblia ce li se oferea era lucru ortodox şi nu o încercare a smintirii lor dintru cele ale ortodoxiei, cum s-a întâmplat cu Palia de la Orăştie, de pildă, care fusese tradusă cu scopuri prozelitiste (calvinizarea românilor).

Dată fiind perioada de un secol între cele două Biblii (Bucureşti şi Blaj) s-ar putea să ne lăsăm ispiţi de gândul că Samuil Klein a avut totuşi dreptate, traducerea din 1688 devenind greu de înţeles sub raportul limbii. Dar parcurgând noi, cei de azi textul acelei Biblii, îl înţelegem perfect, fără de nici o dificultate, deşi iată între noi şi acea Biblie s-au scurs 300 de ani. În orice caz cu nimic nu e mai inteligibil textul Bibliei de la Blaj, din 1795 faţă de textul Bibliei de la Bucureşti, din 1688.

Spre a nu fi acuzaţi de părţialitate şi spre a ilustra calitatea traducerii făcute de fraţii Şerban şi Radu Greceanu, la 1688, redăm în continuare, în paralel, o pericopă din Facere 1, 1—5, din ambele ediţii:

Biblia 1688

Facere cap. 1

„1. Den ceput au făcut Dumnezău ceriul şi pământul.

2. Iară pământul era nevăzut şi netocmit.

3. Şi întunearec zăcea deasupra preste cel fără de fund şi Duhul lui Dumnezău să purta deasupra apei.

4. Şi zise Dumnezău: să să facă lumină, şi să făcu lumină.

5. Şi văzu Dumnezău lumina că iaste bună, şi osevi Dumnezău între mijlocul luminii şi între mijlocul întunearecului.

6. Şi numi Dumnezău lumina zio, şi întunearecul numi noapte, şi să făcu sară, şi să făcu dimineaţă, zi una".

Biblia 1795

Facere cap. 1

„1. Întru început au făcut Dumnezeu ceriul şi pământul.

2. Şi pământul era nevăzut şi netocmit.

3. Şi întunearec era deasupra adâncului şi Duhul lui Dumnezău să purta pre deasupra apei.

4. Şi au zis Dumnezău să se facă lumină şi s-au făcut lumină.

5. Şi au văzut Dumnezău lumina că iaste bună şi au despărţit Dumnezău între lumină şi între întunearec.

6. Şi au numit Dumnezău lumina zio şi întunearecul l-au numit noapte. Şi s-au făcut seară şi s-au făcut dimineaţă, zi una".

Spaţiul tipografic nu ne permite să oferim şi alte exemplificări.

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Diaconul Coresi şi izbânda scrisului în limba română

(Urmare din pag. a 5-a)

Concluzia la care au ajuns autorii este că **Psaltirea, Apostolul** şi **Evanghelia** au fost traduse în româneşte în Banat-Hunedoara, într-o zonă nerotacizantă. Exemplare ale acestei prime versiuni au ajuns în Moldova de Nord, trecând, poate, prin Transilvania. În Moldova, ele au fost supuse unor revizii amănunţite, prilej cu care a fost introdus rotacismul în limba textelor.

Pe masa de lucru a lui Coresi s-au aflat asemenea versiuni moldoveneşti, care au fost supuse apoi unor noi revizii, mai ales în privinţa normelor literare, înainte de a fi fost încredinţate tiparului. Celelalte cărţi coresiene au fructificat de regulă tot texte bănăţene-hunedorene, dar şi moldoveneşti **(Cazaniile, Catehismul, Liturghierul, Pravila).**

Analiza atentă a operelor coresiene confirmă înrâurirea ideilor Reformei, cel puţin în ceea ce priveşte **Catehismul, Cazania I** şi **Molitvelnicul.** Alte tipărituri, cum ar fi **Tetraevanghelul, Apostolul, Psaltirea, Liturghierul,** curat ortodoxe în conţinut, au putut servi acţiunii de naţionalizare a serviciului divin, cerinţă esenţială formulată de protestanţi.

Coresi a fost, se subliniază, fără îndoială, un partizan al naţionalizării serviciului divin în biserica românească, acţiune pe care a considerat-o necesară, şi nu un simplu instrument în mâinile saşilor luterani, îndeplinind la ordin o misiune care îi era străină.

Legată de activitatea sa de imprimare, întrebarea se pune în ce măsură Coresi a fost şi traducătorul, nu numai tipograful cărţilor pe care le-a scos la lumină. Un studiu aprofundat al problemei a fost întreprins până acum numai de cei doi autori ai monografiei respective, care au ajuns la concluzia că textele româneşti tipărite de Coresi descind din redacţii mai vechi şi conţin o serie de elemente muntenesti de limbă, probe suficiente pentru a afirma că el nu a fost traducătorul, ci numai revizorul (diortorsitorul) lucrărilor ieşite din oficina sa tipografică.

Constatarea nu-i scade meritul, fiindcă, după cum afirma Sextil Puşcariu, a tipări cărţi pe atunci constituia „un merit cel puţin tot atât de mare ca şi acela de a le fi tradus".

Dacă nu a fost traducătorul, afirmă autorii, Coresi nu a fost nici editorul celor mai multe din cărţile sale, cum se susţine tot mai insistent în vremea din urmă.

Majoritatea lor au apărut sub patronajul lui Benkner şi al urmaşilor acestuia, al lui Lukas Hirscher şi al episcopilor români de confesiune calvină, Gheorghe de Sângeordz şi Pavel Tordaşi, care s-au îngrijit de difuzarea lor.

Printre „patronii" cărţilor slavone s-au numărat şi domnitori ai Ţării Româneşti, precum şi înalte feţe bisericeşti din Transilvania. Calitatea de editor trebuie să-i fie recunoscută numai în privinţa **Sbornicului** din 1569, a **Psaltirii** din circa 1576, a **Tetraevanghelului** din 1579, toate slavone, şi, eventual, a **Psaltirii** slavo-române din 1577.

Un punct important în cercetarea autorilor l-a constituit examinarea tehnicii şi artei tipografice a lui Coresi. În principiu, lucrările imprimate de el nu se deosebesc de cărţile chirilice realizate de predecesori şi de contemporanii săi din Ţara Românească şi Transilvania. În privinţa tehnoredactării, tipăriturile sale, ca şi cele sârbeşti, sunt tributare tradiţiei manuscrise. În domeniul ornamentaţiei de carte, ele urmează îndeaproape metodele macariene şi veneţiene, acuzând şi unele înrâuriri sârbeşti. Sub aspect estetic, cărţile coresiene nu se ridică la nivelul celor scoase de sub tipar de Macarie, dar le depăşesc pe cele datorate lui Dimitrie Liubavici, Filip Maler, Călin Lorinţ şi Lavrentie, printr-o execuţie tehnică şi diversitate ornamentală superioară.

Se aduc informaţii noi şi asupra difuzării tipăriturilor lui Coresi. Cercetarea obiectivă, contrar afirmaţiilor de până acum că „produsele imprimeriei coresiene ar fi împânzit teritoriul daco-român", a stabilit că ele s-au desfăcut mai ales în Transilvania. Cifrele exemplarelor descoperite în Ţara Românească şi Moldova sunt cu mult inferioare. Concluzia este firească, dacă se are în vedere tirajul redus al lucrărilor (200—400 exemplare), ca şi preţul lor ridicat. Dincolo de graniţele ţării au circulat numai tipăriturile slavone, întâlnite în Serbia, Bulgaria şi Grecia.

Referindu-se la posteritatea textelor coresiene, se constată că ele sunt în majoritate manuscrise şi numai excepţional tipărituri, cum este **Cazania a II-a,** reprodusă cu maximă fidelitate la Bălgrad în 1641, şi numărul lor nu este prea ridicat. Dacă editurile lui Coresi au fost puse la contribuţie cu prilejul elaborării **Noului Testament de la Bălgrad** sau a **Bibliei de la Bucureşti,** nu s-au adus probe convingătoare până în prezent.

Despre rolul jucat de Coresi în dezvoltarea limbii literare, cercetările nu au confirmat „afirmaţiile celor ce au văzut (şi mai văd încă) în Coresi pe creatorul limbii române literare, un fel de Luther al românilor, cum îi plăcea să creadă lui G. Călinescu" (p. 379).

În capitolul concluziilor, autorii caută să fixeze şi dimensiunile personalităţii diaconului Coresi, care par să reducă importanţa activităţii sale desfăşurate în contextul cultural al epocii sale. În mod cert, se afirmă, el nu a fost „părintele literaturii naţionale", nici, „traducătorul cărţilor pe care le-a imprimat şi nici întemeietorul limbii române literare". „Meritul lui de frunte este acela de a fi înmănunchiat încercările predecesorilor şi contemporanilor săi de întocmire a unei literaturi în limba naţională.

El îndeplineşte deci rolul unui totalizator de eforturi şi năzuinţe, iar opera sa pe acela de sinteză a unor iniţiative pornite din diverse regiuni ale teritoriului românesc. Avea deci dreptate Procopovici când susţinea că diaconul Coresi este un nume colectiv, care, adăugăm noi, acoperă cele mai importante din izvoarele epocii de început a scrisului românesc" (p. 380).

Ne întrebăm: Rolul operei tipografice a lui Coresi desfăşurată timp de 25 de ani, este numai acela „de sinteză" şi de a fi acoperit „cele mai importante din izbânzile epocii de început a scrisului românesc"? Se spune, este adevărat, ceva mai mult decât se spusese mai înainte, că „va trebui să vedem în Coresi ... pe modestul tipograf, care se adaptează vremurilor tulburi, spre a le putea supravieţui" (Ion Gheţie, **Începuturile scrisului în limba română**, Bucureşti, 1974, p. 181).

Să-l ascultăm şi pe Coresi ce spune şi el despre sine şi despre opera sa tipografică, şi ce ne spune şi nouă, în epilogul **Psaltirii** din 1570 şi al **Psaltirii slavo române** din 1577: „Cu mila lu Dumnezeu eu diacon Coresi, deacă văzui că mai toate limbile au cuvântul lu Dumnezeu în limbă, numai noi rumânii n-avăm; şi Hristos zise Mathei 99: cine ceteşte să înţeleagă şi Pavel apostol încă scrie, la Corint. 155 întru besearecă mai vârtos cinci cuvinte cu înţelesul mieu să grăiesc, ca şi alalţi să învăţ decât untunearec de cuvinte neînţelese într-alte limbi. Derept aceeia, fraţii miei, preuţilor, scrisu-v-am (=tipărit) aceaste psăltiri cu otveat (=înţeles) de-am scos (=tradus) den psăltirea sârbească pre limbă rumânească să vă fie de înţelegătură şi grămăticilor (=şcolarilor). Şi vă rog ca, fraţii miei, să cetiţi şi bine să socotiţi că veţi vedea că e cu adevăr".

Este mărturisirea pe care o face Coresi despre lucrarea sa tipografică, pornită din dragoste faţă de fraţii săi „rumâni", care n-au „cuvântul lu Dumnezeu în limbă". Este patriotismul lui sincer pe care-l mărturiseşte şi nu putem să nu vedem în Coresi şi această **conştiinţă românească,** ce depăşeşte interesele imediate ale tehnicii sale de tipograf, de iscusit „tehnitis". El se ridică la sensul unei idei ce-l călăuzeşte, de a-şi aduce „fraţii" la „înţelegătură". Este o operă de pedagog, de îndrumător, ca prin cărţile sale tipărite să aducă „înţelegătură" şi pentru „fraţii miei preuţilor" şi „grămăticilor (=şcolarilor)". Oricum, opera sa nu o putem mărgini numai la opera unui meşteşugar priceput în arta sa, fără ca să nu-i vedem şi ideile, am zice şi sufletul său, ce şi l-a pus în arta sa tipografică pentru fraţii săi „rumâni".

Ideea lui Coresi nu s-a mărginit numai la timpul său, fiind circumscrisă, cum se consideră, numai în Transilvania. Pornită de la Coresi, ideea de „înţelegătură" a limbii scrise, care va duce în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea la unificarea limbii literare româneşti, îl călăuzeşte şi pe Simeon Ştefan în „Predoslovie către cetitori" din **Noul Testament** de la Bălgrad din 1648" „... ne-am silit, den cât am putut, să izvodim aşa cum să înţeleagă toţi ..." Mitropolitul Dosoftei afirma în prefaţa **Liturghierului** său tipărit la Iaşi în româneşte în 1679, aceeaşi idee. „... să-nţăleagă toţi spăsenia lui Dumnezeu cu întreg înţăles", şi ca justificare trimitea ca şi Coresi la epistola lui Pavel „Râmlianilor".

La rândul său, Antim Ivireanul, în prefaţa **Evhologhionului** tipărit „cu toată cheltuiala" sa la Râmnic în 1706, care cuprindea două volume, în primul volum fiind cuprinse „Dumnezeeştile şi sfintele liturghii ...", traduse de el din limba greacă, motiva tipărirea în limba română ca şi Coresi: „În biserecă voesc cinci cuvinte a grăi cu înţeles ..." Prin **Biblia** de la Bucureşti, din 1688, „se pune în circulaţie o limbă literară care reprezintă sinteza eforturilor tuturor scriitorilor ecleziastici români de până atunci şi se deschide calea pe care se va dezvolta limba română literară de mai târziu" (Al. Rosetti, B. Cazacu, Liviu Onu, **Istoria limbii literare,** Bucureşti, 1971, p. 170).

Faţă de această realitate se poate justifica afirmaţia de a reduce importanţa activităţii desfăşurată de tipograful muntean numai în contextul cultural al epocii sale? Şi, se poate afirma, în adevăr, că „în mod cert, el nu a fost părintele literaturii naţionale"? De vreme ce Dosoftei şi Antim Ivireanul şi-l revendică, noi avem motiv să nu-l revendicăm? Ceea ce a fost diaconul Gheorghe Lazăr „părintele învăţământului românesc", a fost şi diaconul Coresi „Părintele literaturii naţionale româneşti".

SF. PAHOMIE TABENESIOTUL

(Urmare din pag. a 3-a)

Sărăcia de bună voie. Renunţarea definitivă, la tot ce este avere personală, pe care o depuneau la economat în folosul obştei din mânăstirea unde vieţuiau, era o datorie pentru fiecare monah. Produsul muncii lor era vărsat la magazia de obşte. Lucrurile mânăstirii nu puteau fi înstrăinate, nici împrumutate şi nici donate fără ştirea reprezentanţilor obştei monahale (Reg. 36—39).

Ascultarea. Virtutea ascultării constituie esenţa vieţii monastice. Fiecare îşi taie voia sa şi o supune voinţei superiorului din proprie iniţiativă. Cârtirea este pedepsită. În caz de perseverenţă în această stare „boală sufletească", era exclus din comunitatea monahală (Reg. 140). Nu se putea schimba nimic din ceea ce a hotărât starețul în nici o privinţă (Reg. 97). Nimeni nu întreprinde nimic fără blagoslovenia superiorului (Reg. 157). Nimeni nu poate părăsi mânăstirea, fără învoirea celui mai mare (Reg. 84), iar în cazul că are binecuvântarea să plece, nimeni întors din călătorie, nu putea spune: ce a văzut, ce i s-a întâmplat pe drum, sau în timpul muncii la câmp. Nimeni nu putea duce vorbă de la chilie la altă chilie, din mânăstire în altă mânăstire, din mânăstire la munca câmpului şi de la munca câmpului în mânăstire (Reg. 85).

Statornicia. Din pricini binecuvântate se admitea trecerea de la o mânăstire la alta, însă dacă se dovedea că este nestatornicie, monahul era sancţionat, nu era primit la mânăstirea de unde a plecat.

Consfătuiri generale. Pentru a se cunoaşte disciplina monahală, dispoziţiile date de superior şi alte probleme de ordin administrativ-duhovnicesc, se ţineau de două ori pe an: la Sfintele Paşti şi la 20 august, denumită „sărbătoarea iertării". La aceste întruniri erau raportate: situaţia mişcării personalului, progresul duhovnicesc şi se controla stricta aplicare a regulilor pahomiene. În ultimă instanţă se dădeau îndrumări şi pentru viaţa practică duhovnicească: să fie armonie frăţească, dragoste creştină şi înţelegere între toţi monahii, întrecându-se unii pe alţii în smerenie (Reg. 79).

Rugăciunea. Se făcea în comun la biserică şi particular în chilie. Orele de rugăciune erau: în zorii zilei, la amiază şi seara, când mergeau la culcare. Ora generală pentru rugăciune era miezul nopţii. Cine întârzia la rugăciune, primea certare de la superior în faţa sfântului altar, înaintea întregii obşti monahale. Răspunsurile la Serviciul Divin erau date de grupuri mari de monahi prin rotaţie cu săptămâna. Un grup era format din 40 de monahi.

Formarea duhovnicească. În cele două zile de post de peste săptămână se făcea cateheză de superiorii grupurilor. În plus, superiorul general ţinea un cuvânt de învăţătură sâmbăta şi două cateheze Duminica (Reg. 156 şi 188). Studiul Sfintei Scripturi era obligatoriu pentru toţi (Reg. 140). Cei care nu ştiau carte erau obligaţi să înveţe în anumite ore cu un monah însărcinat special cu această ascultare (Reg. 139). Superiorii vizitau pe monahi la chiliile lor pentru a-i încuraja la nevoinţele monahale şi îndemna la lucru obştesc.

Munca era obligatorie pentru toţi. Cele mai importante lucrări erau: împletirea papurei, a trestiei şi a foilor de palmier. Produsele monahilor pahomieni erau foarte căutate căci erau de calitate şi la un preţ convenabil tuturor. Veniturile din produse erau schimbate pe bunuri necesare obştei. La lucrările agricole, care nu sufereau amânare, era prezentă întreaga obşte. Munca se desfăşura în tăcere sau cel mult în cântări de psalmi, pe care îi ştiau pe de rost.

Masa era comună. Se dădea de două ori pe zi la ore fixe, la amiază şi seara. Se servea masa în tăcere. Orice râs sau vorbe erau nepermise. Vinovatul stătea în picioare până la sfârşitul mesei. Nu se ştie dacă se citea în timpul mesei. Cel care întârzia la masă se întorcea flămând la chilie. În chilie nu era permis a se păstra mâncare (Reg. 29—32). Hrana se compunea din: pâine, legume, supă, brânză şi fructe. Vinul şi carnea erau cu desăvârşire interzise. În timpul Postului Mare, nu se consuma nici un aliment fiert, cu excepţia celor bătrâni şi bolnavi de la infirmerie. Monahi pricepuţi şi special însărcinaţi dădeau asistenţă medicală celor bolnavi.

Odihna. Noaptea se păstra o linişte perfectă. Chilia să aibă uşa descuiată. Nu exista nici planşete pe jos, ci numai un scaun mic, pe care monahul dormea aşezat, îmbrăcat şi încins. La înmormântarea unui monah luau parte toţi monahii şi chiar cei bolnavi, conduşi şi asistaţi de infirmieri.

Primirea oaspeţilor era un sector bine organizat. Ei erau primiţi la casa de oaspeţi. Era anunţat superiorul. Dacă oaspeţii erau de aceeaşi credinţă puteau să participe la Slujbele Bisericii. Cei însărcinaţi pentru acest sector erau de obicei monahi încercaţi (Reg. 51).

Sancţiuni. Cel ce se făcea vinovat de încălcarea unor reguli, de stabilitate, era pedepsit potrivit cu gravitatea faptei (Reg. 160—161). Mai întâi prin avertisment şi certare. Pedepsele prevăzute de regulament erau: post — pâine şi apă —, degradare, statul în picioare la masă, excluderea definitivă din comunitate. Între greşeli erau socotite: hula, calomnia, mânia, cârtirea şi viclenia, râsul şi glumele. Leneşii erau ţinuţi la poartă.

Regimul penitenţilor destul de sever, era menit nu numai unei ameliorări morale a monahului dar şi provocării frământării de conştiinţă.

Prezenţa cărţilor în chilii, în sala de mese, în sala catehezelor, ne arată preocupări nu numai de evlavie ci şi de cultură. Aceste preocupări ţin trează conştiinţa şi întreţin moralul ridicat.

Aşadar, Sfântul Pahomie a fost nu atât un mare scriitor ascet pentru acea perioadă cât un organizator de geniu al monahismului cu viaţa de obşte. Un expert, un tehnician al acestei forme de monahism primar, al unor grupuri mari de monahi. Împărţirea pe unităţi, pornind de la mic spre mare: chilie, schit, mânăstire, larvă. El a înţeles cel dintâi, că forţa mânăstirilor cu viaţă de obşte o dă buna organizare, a unei baze economice solide, unită cu toată puterea spirituală a credinţei, onestităţii şi a dragostei reciproce a unuia faţă de altul şi faţă de toţi oamenii.

Ideile de egalitate, de nevinovăţie, de dreptate, de grijă a unuia pentru altul, sunt dominante atât în Regulă cât şi în Scrisorile sale, ce au influenţat dinamic monahismul pahomian. Ordinea în muncă, împărţirea sarcinilor, la masă, la rugăciune, la cateheze, la lucrul obştesc e aşa de mare, că totul se săvârşeşte discret, fără ostentaţie, temeinic şi smerit.

Disciplina şi în special ascultarea nu sunt porunci oarbe, ci ele sunt roade ale unei convingeri şi acceptări libere. Modelul perfecţiunii este Mântuitorul nostru Iisus Hristos şi toţi Sfinţii din veac, prezenţi în operele pahomiene ca „slujitori şi ostenitori". Din opera sa emană o înaltă siguranţă, o încredere de nezdruncinat, faţă de recomandările organizatorice ale vieţii de obşte (Manual de Patrologie, vol. III, pag. 384).

Noi cei de astăzi, urmaşii acestora, putem fi fericiţi, că nu avem decât „să ne inspirăm şi să cercetăm experienţa" şi apoi să aprofundăm „tezaurul de îndrumări" ale monahismului din toate timpurile.

Ele ne înlesnesc în mare măsură efortul pentru realizarea idealurilor ce ne-am propus în urcuşul spre desăvârşirea creştină, chiar în marile aglomerări ale vieţii de obşte, din mânăstirile noastre.

Monahismul cu viaţa de obşte s-a răspândit cu repeziciune, în toate zonele geografice unde a pătruns creştinismul, datorită existenţei unor reguli, respectarea acestora de către toţi monahii şi dirijarea obştei de către un superior, cu autoritate duhovnicească.

Astfel înjghebat, pe temelii solide, i-a asigurat dăinuire peste veacuri, stimulând totodată progresul material şi spiritual, prin muncă şi rugăciune.

Sfânta Lumină de la Mormântul Domnului din Ierusalim

Minunea este un fenomen religios. Ea este un criteriu al Revelaţiei dumnezeieşti supranaturale, adică o dovadă palpabilă a faptului că religia în cadrul căreia are loc acest fenomen supranatural, este religia cea adevărată.

Creştinismul este religia prin excelenţă. În activitatea Sa pământească Mântuitorul Hristos şi-a dovedit trimiterea Sa de la Dumnezeu precum şi faptul că este Dumnezeu adevărat, printr-un mare număr de minuni, care au culminat cu minunea învierii Sale din morţi şi a înălţării la cer.

Dar minunile nu s-au sfârşit odată cu înălţarea la cer, ci prin Sfinţii Apostoli şi alţi plăcuţi ai Săi, Dumnezeu şi-a manifestat atotputernicia Sa săvârşind minuni şi trezind în acest fel conştiinţele adormite ale oamenilor, determinându-i la convertire, la înnoirea vieţii lor moral-religioase, la regăsirea sensului vieţii pe care ni-l descoperă Evanghelia Mântuitorului Hristos.

Chiar dacă minunile n-au fost legate de un anumit loc sau timp, există totuşi un loc şi un timp unde în fiecare an are loc o minune de a cărei realitate se pot convinge toţi cei care îşi iau osteneala unui pelerinaj la Ierusalim. Aceasta este minunea coborârii din cer a Sfintei Lumini cu prilejul sărbătoririi Învierii Domnului.

Această minune se petrece în fiecare an în cadrul unei ceremonii care are o tradiţie ce datează de aproape 20 de secole. Locul unde are loc această minune este Sfântul Mormânt al Domnului de la Ierusalim. Ceremonia începe cu 24 de ore înainte de venirea Sfintei Lumini, adică atunci când se sigilează cu ceară uşa de la intrarea în Sfântul Mormânt. Mai înainte de această pecetluire se face un control riguros de către autorităţile laice din Ierusalim, reprezentate de poliţişti necreştini, adică un arab, un turc şi un delegat din partea autorităţilor izraelite din Ierusalim, pentru a nu se afla acolo, adică în Sfântul Mormânt, vreo sursă de foc. Aceştia asistă pe arhiereul creştin ortodox când pune vată pe Sfântul Mormânt al Domnului. Apoi se pecetluieşte uşa Sfântului Mormânt cu patru peceţi, adică cu două panglici de pânză albă cu ceară şi peceţi la capete, aşezate astfel ca să formeze litera X. După aceasta se încredinţează câtorva gardieni paza Sfântului Mormânt. Aceştia stau de veghe la uşă până în momentul în care se aprinde Sfânta Lumină.

A doua zi dimineaţa are loc o procesiune care porneşte de la Patriarhia Ortodoxă, formată dintr-un număr mare de mitropoliţi, episcopi, preoţi, diaconi, **însoţiţi de mii de credincioşi ortodocşi veniţi în pelerinaj din** toată lumea. În fruntea procesiunii merg 4 bărbaţi ortodocşi îmbrăcaţi într-o ţinută aparte având în mâini tolege metalice cu care lovesc ritmic în pământ pentru a marca trecerea procesiunii. După aceştia urmează doi diaconi care duc pe mâini o cruce care are în sine o parte din lemnul Sfintei Cruci, pe care a fost răstignit Mântuitorul Hristos. Ajunsă la Sfântul Mormânt procesiunea se opreşte şi lasă loc creştinilor care aparţin altor confesiuni creştine pentru ca aceştia să-şi poată săvârşi nestingheriţi rugăciunile pentru invocarea Sfintei Lumini. Aceşti creştini încep să apară în jurul orei 10 şi îşi încep rugăciunile într-un mod cu totul deosebit. Primii sunt creştinii sirieni care se manifestă într-un mod zgomotos, adică cuprinşi de euforie, strigă, aplaudă, bat din tobe, se urcă unii pe umerii altora şi se roagă „Doamne, trimite-ne lumina din cer!" La sfârşitul acestor rugăciuni urmează armenii într-o ţinută sobră, tăcuţi.

După ora 12 încep rugăciunile creştinii ortodocşi.

Pentru a înţelege mai bine ceremonia ortodocşilor din sâmbăta Paştilor este necesar să precizăm că Sfântul Mormânt al Domnului se află la o distanţă de aproximativ 10 metri de biserica Învierii. De la altarul bisericii şi până la Sfântul Mormânt se formează un cordon format din două rânduri de preoţi prin mijlocul cărora trece patriarhul îmbrăcat în stihar alb cu epitrahil, mânecuţe şi brâu. Patriarhul porneşte din Sfântul altar al bisericii, condus de doi diaconi şi eclesiarhul bisericii şi se îndreaptă spre Sfântul Mormânt, unde se va pogorî Sfânta Lumină. Ajuns în faţa Sfântului Mormânt cortegiul preoţilor în frunte cu patriarhul înconjoară de trei ori

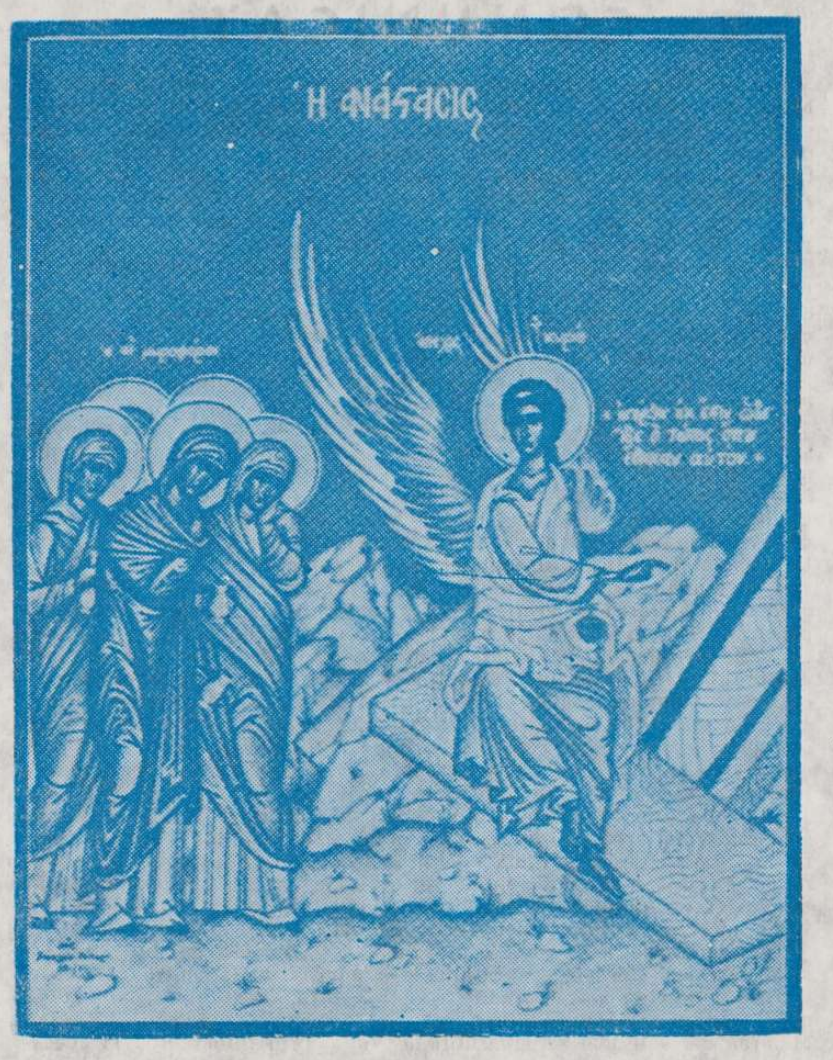

Sfântul Mormânt, cântând „Învierea Ta Hristoase, Mântuitorule, îngerii o laudă în ceruri şi pe noi pe pământ ne învredniceşte cu inimă curată să Te mărim". La ocolirea a treia se cântă „Lumină Lină".

Înainte de a intra în Sfântul Mormânt, Patriarhul este controlat corporal de poliţiştii necreştini, ca şi la pecetluirea Sfântului Mormânt, pentru a nu avea vreo sursă de foc. Aceasta se face fiind de faţă şi reprezentanţi ai cultelor: armean, catolic şi copt. După aceasta patriarhul dezlipeşte peceţile de la uşa Sfântului Mormânt şi intră în încăperea numită „Capela Îngerului" care este anticamera Sfântului Mormânt, însoţit, până în acest loc, de un arab musulman.

Apoi, Patriarhul intră în încăperea Sf. Mormânt, nefiind însoţit de nimeni, îngenunchează şi se roagă. Se sting peste tot candelele, lumânările sau alte surse de lumină. O atmosferă tainică de reculegere, de rugăciune şi aşteptare se aşterne peste tot.

Patriarhul se roagă în Sfântul Mormânt vreme de aproximativ o jumătate de oră. După trecerea acestui timp, care uneori se prelungeşte mai mult, apare în biserică o lumină albă-albăstruie în trei faze una după alta, asemănătoare cu fulgerul. Aceasta coboară din cupolă în zig-zag şi apoi, în mod vizibil, tot în zig-zag în trei faze, cuprinzând întreg peretele care se află în spatele Sfântului Mormânt, apoi, se îndreaptă spre Sfântul Mormânt în care intră ca o fâşie de foc şi aprinde vata pusă mai înainte peste lespedea Sfântului Mormânt. Acesta este momentul cel mai de seamă: coborârea Sfintei Lumini din cer şi săvârşirea minunii care se repetă an de an.

În momentul următor Patriarhul ia în mâini vata aprinsă, care vreme de câteva minute nu arde, cum se întâmplă cu focul obişnuit, o pune în două vase de aur perforate şi iese în „Capela Îngerului". Aici aprinde de la Sfânta Lumină două buchete de lumânări de câte 33 de lumânări fiecare, după numărul anilor Mântuitorului Hristos, ia cele două cupe şi le dă diaconilor. Aceştia duc, la timpul potrivit, un vas la catedrala patriarhală şi altul la Sfântul Altar. La sfârşitul acestui ritual Patriarhul iese din Sfântul Mormânt, respectiv „Capela Îngerului", având în mâini cele două făclii aprinse şi face chemarea în mod solemn: „Veniţi să luaţi lumină". Credincioşii prezenţi în biserică îşi aprind lumânările de la lumânările patriarhului ortodox.

Dacă coborârea din cer a Sfintei Lumini este o minune, aceasta nu este izolată. Ea se poate vedea şi în aprinderea de la Sfânta Lumină a celor şase candele din apropiere, a candelelor din Sfântul Altar al Bisericii Învierii precum şi unele din lumânările din sfeşnice. De la Patriarhul ortodox îşi aprind lumânările catolicii, armenii şi copţii, confesiuni creştine desprinse de Biserica ortodoxă, care şi de data aceasta dovedeşte că este deţinătoarea adevărului nealterat al învăţăturii Mântuitorului Hristos, căci numai la rugăciunile slujitorilor ei coboară Sfânta Lumină din cer.

Despre acest adevăr avem şi mărturii istorice.

În anul 1326, turcii care stăpâneau Ierusalimul de multă vreme, au impus creştinilor ortodocşi un impozit mare, de 9 000 de bani de aur şi numai în urma achitării acestei taxe aveau dreptul să slujească la Sfântul Mormânt.

Patriarhul Ierusalimului, Ioachim, n-a avut posibilitatea achitării unei asemenea sume care depăşea cu mult resursele sale financiare. Armenii însă, fiind mai înstăriţi, s-au oferit să plătească taxa şi deci li s-a permis să slujească la Sfântul Mormânt pentru a primi ei Sfânta Lumină. Armenii au făcut slujbă ziua şi noaptea fără a veni Sfânta Lumină, în timp ce patriarhul ortodox a rămas afară plângând.

A doua zi patriarhul ortodox, clericii şi credincioşii săi au făcut slujba la biserica Sf. Iacov, care se află în apropierea Sfântului Mormânt. În momentul în care patriarhul ortodox a rostit: **„Hristos a înviat!"** Sfânta Lumină a coborât din cer, a lovit un stâlp de marmură care s-a fisurat şi a aprins lumânarea din mâna patriarhului. Stâlpul acesta, cu fisura respectivă se poate vedea şi azi la intrarea care se află în faţa pietrei ungerii, în partea stângă, în exterior.

Un general turc, martor al acestei minuni, a strigat: „Cred în Hristos". Un alt general de lângă el i-a tăiat capul cu sabia şi astfel, generalul turc convertit la creştinism a pecetluit cu sângele său credinţa sa în Hristos. Moaştele lui se păstrează şi azi în Ierusalim.

Lumina de la Sfântul Mormânt din Ierusalim este o realitate de existenţa căreia nu se poate îndoi nimeni. Creştini sau necreştini, credincioşi sau necredincioşi se pleacă în faţa acestei realităţi copleşitoare care nu este altceva decât manifestarea dumnezeirii, ştiut fiind că Dumnezeu este lumina (Ioan 8, 12).

Pentru cei care se ostenesc spre mântuirea sufletelor lor, această lumină este o dovadă peremptorie a realităţilor cereşti supranaturale, este o certitudine a existenţei vieţii care depăşeşte hotarele mormântului.

În aceste momente, când sărbătorim Învierea Domnului Hristos, ne pătrundem mai mult de adevărul că suntem fiii Luminii şi că este necesar să umblăm ca fii ai Luminii. Şi astfel, pătrunşi de lumina lui Hristos care luminează tuturor, vom găsi sensul superior al vieţii şi vom privi viaţa în perspectiva veşniciei, a vieţii în comuniunea iubirii şi a luminii lui Hristos, Dumnezeul nostru.

Arhim. Prof. Vasile Prescure

Învierea Ta Hristoase îngerii o laudă în ceruri;
iar pe noi pe pământ, cu inimă curată
ne învredniceşte să Te mărim.

Paradoxul Învierii

O înviere din morţi nu este nicidecum un lucru obişnuit. Este un eveniment, după cum Hristos Fiul lui Dumnezeu nu e un om obişnuit; **om** da, dar neobişnuit; deci Hristos în El însuşi, ca persoană divino-umană prin ceea ce a fost şi este, a făcut şi face, este un eveniment; şi primul lucru pe care un eveniment îl impune datorită caracterului său rar, unic sau neobişnuit, este mirare şi admirare, iar aceasta duce la apropierea lui prin celebrare. Evenimentul ca intervenţie, ca apel, cere deci un răspuns doxologic. Acesta este un apel pentru că producându-se, el atrage atenţia ta, el te provoacă, îţi comunică ceva, îţi descoperă un sens, o taină.

Învierea Mântuitorului Hristos ne interpelează continuu pentru că deşi am prins ceva din sensurile sale, încă nu am înţeles-o definitiv. Ea rămâne o taină. Şi aşa cum taina nu cunoaşte descifrare în timp ci rămâne pururi o taină, de nepătruns, la fel atitudinea cu care dreptmăritorul creştin întâmpină taina, nu cunoaşte nici diminuare, nici sfârşit. De aceea taina Învierii este celebrată permanent în Biserică doxologic, în fiecare duminică şi în fiecare an, la nesfârşit. Dar deoarece taina a fost rânduită de Dumnezeu pentru noi, într-un fel, ea ne aruncă în braţele lui Dumnezeu întrucât, deşi partea ei tainică nu o ştim, realizăm că Dumnezeu o ştie şi o pune în lucrare pentru noi. Neştiinţa noastră deci este contracarată de încrederea noastră în Dumnezeu, de aceea ea nu este chinuitoare ci dimpotrivă, binefăcătoare, în acest caz.

Privită cu ochiul logicii umane, Învierea lui Hristos este un paradox; privită cu ochiul credinţei, ea este o consecinţă firească a unei dragoste debordante, pe atât de supranaturală pe cât Învierea este supranaturală pentru omul aflat în condiţia existenţială de acum.

Astfel, fiind împlinită pe pământ pentru oameni, dar de către Fiul lui Dumnezeu, concepută de Tatăl cel ceresc, Învierea Mântuitorului are o dimensiune cosmică în cel mai extins înţeles al cuvântului; aşa cum în starea de decădere a omului întreaga creaţie împărtăşea suferinţa şi starea acestuia de păcat, suspinând cu suspine îndurerate, cum frumos şi semnificativ zice Sf. Ap. Pavel (Rom. 8, 22) tot astfel, în momentul reabilitării, întreaga creaţie saltă cu cântări de bucurie preamărind pe Dumnezeu în Hristos în care ea însăşi a trecut „de la moarte la viaţă"; Învierea uneşte cerul şi pământul, şi le leagă pe amândouă prin mirarea produsă la oameni, ca şi la îngeri, în egală măsură.

Ca şi cum i-ar afecta pozitiv şi pe ei, Învierea este lăudată şi de îngeri în ceruri, aşa cum spune imnul praznical: „Învierea Ta Hristoase, îngerii o laudă în ceruri." Într-adevăr, Învierea Domnului cuprinde şi covârşeşte nu numai pământul, ci şi cerul întrucât acesta s-a deschis, relaţiile dintre om şi Dumnezeu s-au restabilit, şi însuşi Tatăl nostru cel ceresc se bucură în iubirea Sa faţă de lume de roadele şi posibilităţile pe care Învierea le pune la dispoziţie omenirii.

Imnul de care este vorba reprezintă, cum se vede, o adresare a binecredinciosului creştin către Hristos Mântuitorul, pe seama Căruia este pusă dimensiunea universală a Învierii, omul cerând în acelaşi timp să fie învrednicit de a participa şi el plenar la ea.

Recunoaşterea de către credincios a faptului că îngerii laudă Învierea în ceruri sugerează ideea că lauda marelui eveniment este un lucru îngeresc, adică cere puritate şi sfinţenie. Mărturisirea acestui lucru evocă conştiinţa stării de păcătoşenie a omului, arată smerenia lui, care este încă o dată subliniată în cererea ca Mântuitorul să-l învrednicească de starea îngerească, adică de puritatea minţii şi de curăţia inimii, pentru ca astfel, şi numai astfel să poată preamări după cuviinţă, asemenea îngerilor, pe Cel ce pentru noi şi pentru a noastră mântuire, cu moartea pe moarte a călcat.

Pr. dr. Theodor Damian

Ortodoxia românească ponegrită şi dezavuată

(Urmare din pag. a 6-a)

De altfel ar fi şi de prisos. De către nimeni altcineva decât traducătorii Bibliei de la Blaj, importanţa Bibliei de la 1688 n-a mai fost diminuată. Ba din contră, s-a bucurat mereu de cele mai favorabile aprecieri.

Sensibilizat de atitudinea negativă a lui Samuel Micu Klein, mitropolitul Andrei Şaguna va veni cu un elogiu de o asemenea elocvenţă, încât nici până la el şi nici de atunci încoace nimeni n-a putut oferi ceva care să întreacă în frumuseţe şi temeinicie cele spuse de el. În introducerea la Biblia sa, pe care o traduce şi tipăreşte la Sibiu între 1856—1858, Şaguna dezvoltă o admirabilă demonstraţie în legătură cu importanţa Bibliei de la 1688 şi cu meritele nepieritoare ce şi le-au câştigat traducătorii ei. În această privinţă el scrie:

„Limba Bibliei pentru un popor numai odată se poate face; dacă s-au învins piedica cea mare a traducerii credincioase şi înţelese, şi dacă poporul au primit limba aceea aşa zicând în însăşi fiinţa sa, atunci următorii n-au de a mai face alta, ci numai a o reînnoi şi îndrepta aşa după cum o ar fi reînnoit şi îndreptat traducătoriul cel dintâiu al Bibliei, de ar fi trăit până în veacurile lor.

Lauda cea netrecătoare a unui astfel de lucru se cuvine Arhiepiscopului şi Mitropolitului nostru din Bălgrad — Simeon Ştefan, care la anul 1648, sub stăpânirea prinţului Gheorghie Racoţi au tradus şi tipărit întâia dată în limba noastră Testamentul cel Nou de pe textul grecesc şi slavonesc, întrebuinţând şi cel latinesc. La 40 de ani după aceea, aşa dară la anul 1688, se tipări apoi întâia dată întreaga Biblie, tradusă de pe limba elinească, la Mitropolia din Bucureşti, sub stăpânirea voevodului Ioann Şărban Cantacuzino Basarabă şi sub păstorirea Mitropolitului Teodosie.

Aceste douo traduceri dară sunt uşile pe care s-au învrednicit şi poporul românesc a intrat în câmpul cel ceresc al dumnezeieştilor învăţături, care în mijlocul vijeliilor şi valurilor lumei rămân neclătite şi adevărate din veci în veci. Iale sunt izvoarele care au izvorât întâia dată apa vieţii, veşnice pentru neamul acesta în toate ţările prin care este răspândit.

Deşteptarea poporului românesc din barbaria veacurilor, împrietenirea lui mai de aproape cu legea lui Dumnezeu, păşirea lui către lumina cea blândă a ţivilizaţiei şi a culturii, înfrăţirea neamului nostru românesc, pre care Pronia l-au semănat prin atâtea ţări deosebite şi printre atâtea neamuri străine, remânerea în viaţă a limbei sale naţionale; — toate aceste binecuvântări neasemănate avem a le mulţămi acestor ediţii vechi ale S. Scripturi, acestor monumente nepieritoare ale limbei, moralităţii şi peste tot ale vieţii noastre naţionale şi bisericeşti. Mare întru adevăr şi adâncă trebuie să fie mulţămita noastră către pomeniţii bărbaţi mari ai poporului şi ai Bisericii lui, carii în vremi atâta de grele şi cu mijloace şi puteri aşa de smerite au făcut lucruri atât de măreţe! Înaltă trebuie să fi fost cugetarea, adâncă mintea, fierbinte credinţa, adevărată iubirea lor către Dumnezeu şi naţiune, când au dăruit ei naţiei lor un astfel de odor! Sănătoasă şi coaptă au fost cunoştinţa ce au avut-o ei despre lipsa poporului românesc de această sfântă carte. Pentru aceea au şi îmbrăcat traducerea lor în veşmântul limbei acelea carea să fie înţeleasă de toţi Românii de pretutindenea... Dară dintr-alte limba acestei cărţi nu e făcută, ci luată chiar din gura poporului şi aşa traducătoriul nu e decât un resunet nu numai al limbei ci şi al simţirei şi preste tot ale chipului cugetării poporului.

Cu tot dreptul dară se pot numi aceste ediţii cea dintâi Biblie nu a românilor din Ardeal ori din Ţeara Românească, ori de aiurea, ci cea dintâi Biblie a poporului românesc întreg, cel dintâi glas obştesc, cu care se roagă acest popor Părintelui din ceruri!

. . . . . : :

Ediţia Testamentului Nou din 1648 de la Bălgrad şi a Bibliei întregi din 1688 de la Bucureşti sunt dară după ştiinţa noastră cele mai vechi româneşti, şi nici unul dintre traducătorii de mai târziu nu poate fi părtaş laudei ce se cuvine acelora carii au altoit întâia dată cuvântul Sfintei Scripturi în pom românesc, ci toţi de mai târziu au preînnoit şi îndreptat numai unde şi unde aceea ce traducătorii cei dintâiu ne-au lăsat...".

Iată două atitudini diametral opuse faţă de Biblia de la Bucureşti. Atitudinea critică a lui Samuel Micu Klein şi atitudinea de aleasă preţuire a mitropolitului Andrei Şaguna. Fiecare a grăit din prisosul inimii sale. Tot astfel se întâmplă şi astăzi. Cine n-are inimă iubitoare faţă de fraţi, le găseşte mereu numai cusururi. Ignorează ceea ce au bun aceia şi le pune în lumină numai eventualele lipsuri.

Fiind Sfintele Paşti socotesc nimerit a încheia aceste consideraţii, cu un gând redat frumos în versuri, tot de un vrednic ierarh de altădată — mitropolitul Dosoftei al Moldovei:

„Că-i mai bună dimpreună
Viaţa cea frăţească,
Decât ură ce destramă
Oaste vitejească".

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

LUNA MARTIE 1996

— **Vineri, 1 martie 1996,** a primit la reședința mitropolitană delegația P.U.N.R., condusă de Dl. Gheorghe Funar, la cererea acestuia.

În aceeași zi a acordat un interviu redacției „Viața Spirituală" TVR. București, pe tema „Rugul Aprins", redactorilor Maria Lemnaru și Costin Miron.

— **Duminică, 3 martie a.c.,** — DUMINICA ORTODOXIEI — a slujit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană Sibiu, iar după citirea Pastoralei Sf. Sinod a rostit cuvânt de învățătură.

— **Miercuri, 6 martie a.c.,** a primit la Reședință pe Dl. Radu Cârneci din București.

— **Vineri, 8 martie,** a primit la Reședință pe Dl. Gabriel Liiceanu.

— **Sâmbătă, 9 martie a.c.,** a cercetat Mânăstirea Sâmbăta unde s-a întâlnit în cadrul unei conferințe cu reporteri din întreaga țară care alcătuiesc și prezintă la diferite posturi de Radio din țară momente din activitatea Bisericii Ortodoxe Române.

— **Duminică, 10 martie a.c.,** a slujit la Mânăstirea Sâmbăta Liturghia arhierească și a rostit un cuvânt de învățătură.

— **Joi, 14 martie a.c.,** a primit la Reședința mitropolitană vizita Dl. Ion Iliescu, președintele României, însoțit de numeroase persoane oficiale din Guvernul României.

În după masa aceleiași zile s-a întâlnit la Mânăstirea Sâmbăta cu Dl. Ion Iliescu și cu cei care l-au însoțit, discutând probleme de interes bisericesc, mai ales privitoare la salarizarea clerului și fondurile din bugetul de stat pentru construcțiile de biserici.

— **Sâmbătă, 16 martie a.c.,** s-a întâlnit la Mânăstirea Sâmbăta cu reprezentanți ai Asociației ASCOR din România. Le-a ținut o conferință și a avut cu ei un dialog.

— **Duminică, 17 martie,** a participat la Sf. Liturghie la Mânăstirea Sâmbăta.

— **Marți, 19 martie 1996,** a prezidat lucrările Permanenței Consiliului eparhial.

În după masa aceleiași zile s-a deplasat în orașul Blaj la invitația P. S. Andrei, episcop al Alba Iuliei. Aici în localul Casei de Cultură a conferențiat pe tema „Rugul Aprins". La întoarcere a cercetat reședința episcopală din Alba Iulia.

— **Sâmbătă, 23 martie a.c.,** a prezidat lucrările Consiliului eparhial Sibiu. După masă a primit la Reședința mitropolitană pe P. S. Casian Gălățeanul, episcopul Dunării de Jos.

— **Duminică, 24 martie,** a plecat la Cluj-Napoca pentru a sărbători împreună cu alți invitați aniversarea a 75 de ani de la nașterea I. P. S. Arhiepiscop Bartolomeu Anania.

— **Luni, 25 martie,** — „BUNA-VESTIRE" — a slujit Sf. Liturghie arhierească, în fruntea unui sobor de arhierei, preoți și diaconi la Catedrala din Cluj Napoca. A rostit cuvântul de învățătură și un „Omagiu" pentru cel sărbătorit.

— **Marți, 26 martie a.c.,** a participat în cadrul Cercului Militar Sibiu la lansarea cărții **„Dicționar al teologilor români"**, editat și alcătuit prin grija P.C. Pr. Prof. dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultății de Teologie Sibiu.

— **Miercuri, 27 martie,** a participat în cadrul Cercului Militar Sibiu la Simpozionul **„Șaptezeci și opt de ani de la Unirea din 1918 a Basarabiei"**, Simpozionul a început cu oficierea unui parastas pentru cei adormiți, fii ai poporului basarabean și a continuat cu o conferință a I.P.S. Sale despre **„Basarabia, unirea din 1918 și personalitățile ei de seamă"**.

— **Vineri, 29 martie,** a acordat un interviu doamnei Mihaela Serșun, redactor la Emisiunea „Viața Spirituală", în legătură cu sărbătorirea Sf. Paști.

— **Sâmbătă, 30 martie,** a participat la Simpozionul **„Despre violență"** organizat de „Asociația Teatrului Tânăr din România", cu participări internaționale, în Sala Senatului Universității „Lucian Blaga" din Sibiu. I. P. S. Sa a avut o intervenție în legătură cu tema simpozionului: „Violența: între disperare și speranță".

Pr. Valentin Sicoe

ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
SIBIU
Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 24

PROGRAMAREA DE CONCURS

În condițiile obișnuite de concurs, publicăm spre ocupare următoarele parohii vacante:

PROTOPOPIATUL BRAȘOV

1. Parohia Tocile II — Brașov. Se va da examen-concurs pentru parohie de oraș. Informații suplimentare se vor obține de la Secția bisericească a Arhiepiscopiei Sibiu.

Termen de concurs: 1 aprilie — 1 mai 1996.

2. Postul de preot la Spitalul Neuropsihiatrie — Brașov. Examen de dosare pentru tineri licențiați.

Termen concurs: 1 aprilie — 1 mai 1996.

PROTOPOPIATUL FĂGĂRAȘ

1. Parohia Voievodenii Mari. Termen concurs: 1 aprilie — 1 mai 1996.

PROTOPOPIATUL AGNITA

1. Parohia Bruiu. Termen concurs: 1 aprilie — 1 mai 1996.
2. Parohia Ghijasa de Jos. Termen concurs: 1 aprilie — 1 mai 1996.

PROTOPOPIATUL MEDIAȘ

1. Parohia Țapu. Termen concurs: 1 aprilie — 15 aprilie 1996.
2. Parohia Buzd. Termen concurs: 1 aprilie — 1 mai 1996.

Cei care doresc să ocupe aceste posturi, își vor înainta cererile în termenul legal la Oficiile protopopești, anexând adeverințe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs, Oficiile protopopești ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaților.

P. C. Protopopi sunt îndrumați să verifice cererile candidaților în care se vor menționa: vechimea în funcția anterioară, examene absolvite, copie după diploma de licență, copie pentru cursuri de îndrumare, situația socială (domiciliul familiei, copii, părinți, locul de muncă al soției, etc.).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau care nu au acte doveditoare ale acestor puncte, nu vor fi luate în considerare la desfășurarea concursului.

Termenul de contestație este de 15 zile de la data numirii.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,
Mitropolitul Ardealului

Consilier Ad-tiv bisericesc,
Pr. Simion Săsăujan

ASOCIAȚIA „SF. VASILE CEL MARE"
a Preoților de spital din România

COMUNICAT

Din inițiativa unui grup de preoți ortodocși ce au fost încadrați de Ministerul Sănătății ca „referenți de specialitate" pentru a acorda asistență spirituală personalului medical și bolnavilor din spitalele mari din țară, având binecuvântarea ierarhului locului și a P. F. Părinte Patriarh Teoctist, bucurându-se de generosul sprijin material oferit de Asociația Ecumenică a Bisericilor din România (AIDROM), în zilele de 14—16 martie a. c., a fost organizat la Deva primul Simpozion național medical-creștin intitulat: „Omul, trup și suflet".

La organizarea simpozionului și-au adus contribuția autoritățile județene și locale, care si-au propus ca manifestarea să pună bazele unui dialog interdisciplinar și interconfesional: teologic, psihologic, medical și juridic și care să încerce o primă abordare a unei asemenea tematici sub oblăduirea Patriarhiei Române și a Ministerului Sănătății.

Au fost prezenți ierarhi, cadre didactice universitare, psihologi, medici, preoți și numeroși invitați din țară și străinătate.

S-au prezentat comunicări care au vizat faptul că asistența religioasă în unitățile spitalicești stipulată în Constituția României și reglementată prin prevederile Protocolului nr. 4562 și respectiv 7104/23 iun. 1995 încheiat între Patriarhia Română și Ministerul Sănătății, este un act ce trebuie încurajat, consolidat și instituționalizat. Se impune ca o stringentă necesitate elaborarea de către cei în drept a Statutului asistenței spirituale în spitalele din România.

A fost unanimă constatarea că în cadrul drepturilor bolnavului nădejdea în alinarea suferințelor prin rugăciunea și harul purtător al preotului, este benefică. Cum cele mai multe Biblii și Cărți de Rugăciune le vedem la căpătâiul suferinzilor, sprijinirea lor în a-și căuta echilibrul vieții se impune imperios din partea noastră, a celor născuți din întâmplare sănătoși — cum afirmă un vechi aforism. Întâlnirea la căpătâiul bolnavului a medicului „cvasisacerdot" cu preotul „terapeut", este pentru cel ce se află pe patul de suferință: „nădejdea cea mare" și încrederea că vindecarea îi va veni de la „Doctorul sufletelor și al trupurilor noastre".

Problema dotării spitalelor cu paraclise construite și amenajate în stil tradițional-ortodox, dar care să aibă și o deschidere spre ecumenismul practic, este și rămâne o prioritate ce trebuie avută în vedere de către forurile de conducere bisericești ale Ministerului Sănătății, Secretariatului de Stat pentru Culte și de ce nu chiar și de alte foruri guvernamentale și neguvernamentale.

Dotarea paracliselor cu cărți de ritual și obiecte de cult trebuie să depășească sfera provizoratului și a improvizației pentru că este în joc canonicitatea și sacralitatea Bisericii Strămoșești. Revenind la vechea tradiție românească după care, în biserici și mânăstiri își aflau alinarea cei suferinzi și năpăstuiți de viață, prin întoarcerea la această strămoșească tradiție îndeplinim împreună și cler și popor misiune creștin-samariteană. „Du-te și fă și tu asemenea". (Lc. X, 37).

Cum problemele preoților încadrați în unitățile spitalicești sunt multiple, s-a constituit Asociația „Sf. Vasile cel Mare" a preoților slujitori în spitale, alte unități sanitare și medical sociale. Asistența duhovnicească și socială acordată bolnavilor, întrajutorarea reciprocă a preoților, protejarea, coordonarea și îmbunătățirea actului de slujire sacerdotală, sunt doar câteva din obiectivele asociației înființate.

S-a propus ca prin grija acestei asociații — an de an — în Săptămâna Crucii din Postul Mare să se desfășoare la Deva un astfel de simpozion medical-creștin, care s-a dorit și se dorește a fi o manifestare cu o pregnantă deschidere ecumenică și ecologică și care, își propune să abordeze tematica din punct de vedere științific, spiritual, cultural-social, juridico-administrativ și misionar-diaconal.

În numele participanților la cel dintâi simpozion de acest gen și al membrilor fondatori ai Asociației Sf. Vasile cel Mare", **Pr. Ioan Coța**

„Flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc, însetat am fost și Mi-ați dat să beau" (Matei 25, 35)

O colaborare frumoasă, aducătoare de satisfacții și bucurii sufletești, s-a înfiripat între elevii Școlii Generale nr. 17 și Parohia Ortodoxă Hipodrom II, ambele din municipiul Sibiu. O colaborare ale cărei rezultate au fost faptele de milostenie, picurul de alinare și de îmbărbătare aduse celor năpăstuiți, celor loviți de suferințe. Elevii, îndemnați și ajutați de învățătorul lor dascăl, profesorul Dumitru Cucu, au avut inițiativa ajutorării copiilor bolnavi de SIDA și a familiilor nevoiașe din Sibiu, din Mediaș și din alte localități ale județului. Au strâns bani, alimente și îmbrăcăminte, pe care le-au trimis la adresele știute dinainte. Așa se face că de Paști și de Crăciun, unii dintre semenii noștri, mai necăjiți, s-au putut bucura și ei de marile sărbători ale creștinătății. Parohia Hipodrom II a încurajat și a susținut în mod constant aceste acțiuni. A donat, la rândul ei, sume importante de bani, pentru ca micii samarineni să-și ducă la bun sfârșit lucrarea.

Inundațiile de la sfârșitul anului 1995, care au afectat multe localități din județul Alba și nu numai, i-au găsit din nou, pe copiii de la Școala 17 și pe credincioșii din Hipodrom, gata de a da o mână de ajutor. Colaborarea lor s-a concretizat și de data aceasta în zeci de colete cu haine și alimente trimise sinistraților.

Iată cum se înnoadă din nou firul conlucrării benefice dintre cele două instituții — stâlpi de susținere a ființei neamului nostru — Biserica și Școala. Iată cum micii creștini deprind marile virtuți ale ajutorării și iubirii semenului aflat în suferință.

Pr. Gheorghe Lup
Parohia Hipodrom II, Sibiu

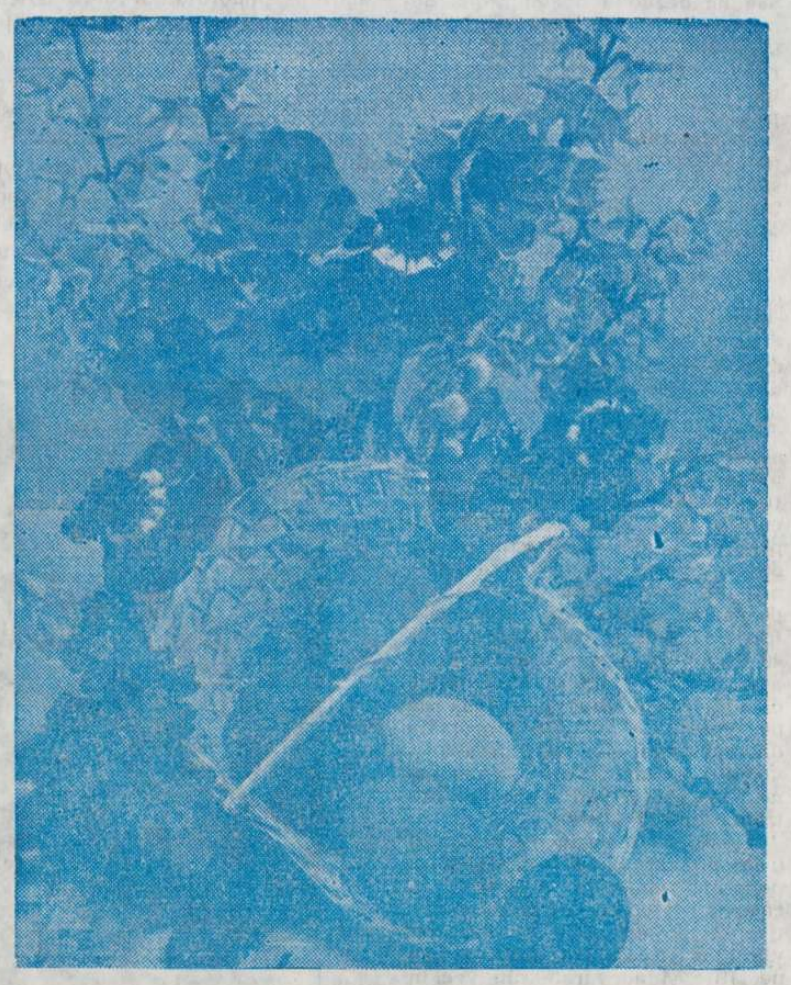

Semnalăm... Semnalăm...

■ Editorialele Î. P. S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, în revista **Unirea** sunt întotdeauna actuale și și interesante. Cel din nr. 6 din 15 martie 1996 se intitulează: ÎNCOTRO ORTODOXIA? Despre ce este vorba? Se știe că Estonia s-a proclamat, așa cum a fost din vechime, înaintea apariției imperiului Sovietic, stat independent și suveran. Era firesc să urmeze și o Declarație de independență bisericească de Moscova. Mai demni și mai curajoși decât cei din Basarabia, în frunte cu mitropolitul Vladimir, estonienii s-au dezlipit și bisericește de Moscova. Au cerut intrarea sub jurisdicția Patriarhiei de Constantinopol. Patriarhia de Constantinopol i-a primit.

Ce a urmat? O mare supărare la Moscova. La 23 februarie 1996 Biserica Ortodoxă Rusă a suspendat comuniunea cu Patriarhia Constantinopolului. Patriarhul Alexei n-a mai pomenit la slujbă pe Patriarhul Bartolomeos, ceea ce înseamnă ruperea comuniunii și intrarea în schismă. De când există Biserica Rusă, de 1008 ani, așa ceva nu s-a mai întâmplat. Ba chiar Patriarhul Constantinopolului a fost nu numai admonestat, ci avertizat că a provocat o sciziune în Ortodoxie, pe motiv că aceasta ar fi o încălcare a dreptului canonic și **„o invazie pe teritoriul unei alte Biserici Ortodoxe locale".**

Invazie unde? Pe teritoriul Rusiei? Nu. Se știe că Ortodoxia e organizată pe principiul naționalităților și a realităților statale. Ori estonienii nu sunt ruși și Estonia e stat independent și suveran.

Situația e asemănătoare cu cea din Basarabia.

Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu menționează că mai există un caz: acela al Ucrainei. Și Ucraina s-a declarat stat independent și s-a rupt și bisericește de Moscova. Moscova nu recunoaște această situație, așa încât în Ucraina există acum două, dacă nu trei Biserici paralele. Au rămas și acolo câțiva „supuși" Moscovei, ca și în Basarabia, dar au și un Patriarh autocefal.

Î. P. S. Nicolae notează și cazul Bisericii Macedoniei, acum stat independent, care de mai mulți ani are un Sinod autocefal, nerecunoscut de Patriarhia din Belgrad. Probleme mai sunt și la Muntele Athos și au mai existat și la Ierusalim. Aceasta din urmă s-a soluționat. Se pare că și cele din Athos s-au mai atenuat, acolo problema fiind din domeniul disputelor legate de calendar (stil nou, stil vechi) și, mai nou, de împotrivirea athoniților față de dialogul cu romano-catolicii și cu ortodocșii vechi Orientali.

Î. P. S. Nicolae se pronunță împotriva extremiștilor și face apel la dreapta judecată, care ar trebui să biruie și să reinstaleze armonia dintre Bisericile Ortodoxe.

E mare nevoie de aceasta. Spiritul dialogului și al înțelegerii ar trebui să fie și metoda și scopul, adică refacerea unității Ortodoxe. Să prevaleze dragostea și să învingă trufia și dorințele de stăpânire. Căci se pare că tocmai **„duhul stăpânirii"** strică unitatea și înțelegerea. El nu va putea însă fi învins, decât prin **„duhul adevărului"**, pentru ca biruința înțelegerii să fie durabilă și sigură.

Sfântul și Marele Sinod Ortodox în pregătire va trebui să-și adauge pe agenda pregătirii și aceste probleme cu care, iată, pe neașteptate, Ortodoxia se confruntă acum, la sfârșit de mileniu.

Aceste probleme ar putea să amâne mult, doritul Sfânt și Mare Sinod Ortodox care începuse să ne dea unele speranțe.

■ Țarii Rusiei recunoșteau integritatea Moldovei românești de la Nistru la Carpați. La 1656 țarul Alexei Mihailovici scria într-un tratat cu domnitorul Gheorghe Ștefan: **„Rusia se obligă să respecte integritatea Moldovei. Cetățile Chilia, Cetatea Albă, Tighina și Hotin, situate pe Nistru, sunt ale Moldovei dintru începutul vechilor domnitori".**

Țarul Petru cel Mare precizează în 1711 într-un tratat cu Dimitrie Cantemir: **„Teritoriul Moldovei este de la Nistru la Carpați".** Țarina Ecaterina a II-a preciza într-un tratat de pace de la Iași în 1792: **„Nistrul va forma linia de demarcație pe vecie între Imperiul Rus și Moldova".**

Moldova fiind din 1859 integrată în statul unitar România, toate cele referitoare la Moldova privesc România. Țarii mai vechi recunoșteau niște realități.

În sfârșit, după o Moldovă artificial sovietică, avem acum o jumătate de Moldovă, Basarabia ciopârțită în sud de Ucraina, redevenită stat independent și suveran. Cum era împreună cu toată Moldova până la Carpați, înainte de 1812. Se preface că nu știe de 1859 pentru că era sub stăpânirea rusească și n-a participat la Unire. Dar de 1918, 27 martie, nu știe?

Și „Țarul" Alexei al II-lea, patriarh al Moscovei și al tuturor rușilor (sau Rusiilor) n-a aflat că Basarabia e stat, dacă nu unit cu România, totuși stat independent? Cu ce drept îl mai stăpânește bisericește? E ca și cum dacă Basarabia s-ar uni cu România „Țarul" Alexei al II-lea ar stăpâni în continuare Basarabia! O asemenea enormitate e incredibilă. E o situație de coșmar. Și o bună parte din bieții basarabeni rabdă jugul mai departe, deși toți știu că Patriarhia Moscovei ne-a ocupat bisericește Basarabia după fiecare ocupație politică. Dar acum chiar și această ocupație, chipurile, nu mai există.

Ce mai justifică ocupația bisericească rusească?

În bisericile din Basarabia, împotriva oricărei demnități omenești, românești, mă rog moldovenești, se fac zilnic rugăciuni pentru **„Patriarhul nostru Alexei al Moscovei și al tuturor rușilor"**, și se plătește tribut Moscovei ca în vremurile cele mai rele.

De când sunt basarabenii ruși? Cum rabdă? Nu văd că politicienii „suverani și independenți" s-au debarasat de stăpânii de ieri?

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — președinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, Banca Comercială, Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 144

SIBIU

1 mai

nr. 17—18

1996

SIBIU

CATEDRALA MITROPOLITANĂ DIN SIBIU

— La 90 de ani de la sfinţire (1906 — 1996)

Se cunosc împrejurările în care s-a desfiinţat Mitropolia ortodoxă a Transilvaniei, în 1701, când, în locul ei, s-a creat o Episcopie unită cu Roma, iar Biserica Ortodoxă a rămas fără un cârmuitor timp de şase decenii. Abia în urma numeroaselor mişcări populare ortodoxe şi memorii ale preoţilor şi credincioşilor ortodocşi către Curtea din Viena, a fost numit un „locţiitor de episcop", în persoana lui Dionisie Novacovici, episcop sârb de Buda (1761—1767), care a stat un timp la Braşov, apoi doi ani la Sibiu, iar din 1764 la Răşinari. Urmaşii săi, trei ierarhi sârbi, şi-au avut sediul la Sibiu. Abia în 1810 s-a refăcut ierarhia „naţională" ortodoxă, prin alegerea episcopului Vasile Moga (+ 1845), cu reşedinţa tot în Sibiu.

Spre sfârşitul secolului al XVIII-lea, s-au construit trei biserici ortodoxe în Sibiu: cea numită impropriu „grecească", pentru că, de fapt, era a negustorilor aromâni din oraş, mai veche, dar refăcută în anii 1797—1800, cu hramul „Schimbarea la Faţă", în Strada „Măcelarilor", pe locul actualei catedrale; cea din cartierul „Maieri" (azi Strada Lungă) cu hramul Sf. Ev. Luca, zidită din banii lăsaţi de episcopul Ghedeon Nichitici (1784—1788), de către urmaşul său, episcopul Gherasim Adamovici (1789—1796), care a şi fost îngropat aici; iar a treia era biserica zisă „din groapă", cu hramul Bunavestire azi pe Strada Justiţiei, ctitoria credincioasei Stana, văduva lui Hagi Petru Luca (1788—1789), distrusă de un cutremur şi zidită în 1802 de cunoscutul negustor şi sprijinitor al acţiunilor culturale Hagi Constantin Pop.

Cu toate că în 1781, printr-un decret guberniał credincioşii „greci" (aromâni) au fost subordonaţi episcopului Sofronie Chirilovici (1770—1774), totuşi, episcopii de la Sibiu n-au slujit prea mult în biserica lor. Episcopul Vasile Moga, de pildă, după ce a cumpărat o casă — reşedinţă pe strada principală a oraşului (numită „a Cisnădiei", azi N. Bălcescu nr. 5, în faţa hotelului „Împăratul Romanilor"), şi-a amenajat în ea o capelă, pe care a folosit-o un timp şi Andrei Şaguna (1846—1873). Dar Şaguna a slujit şi în biserica „grecească", la care, până în 1864 funcţionau ca parohi numai călugări greci. Abia acum a fost numit primul slujitor român, ieromonahul Gherman Bogdan (1864), urmat de preotul-profesor Zaharia Boiu (1864—1884), apoi de preotul profesor Dr. Simion Popescu (1885—1890) şi de protopopul Ioan Papiu (1890—1902). Această biserică — de proporţii foarte reduse — va sluji din 1864 drept „catedrală mitropolitană", dar şi ca biserică a „parohiei Sibiu — Cetate".

Datorită acestei situaţii, marele ierarh Andrei Şaguna a fost preocupat de zidirea unei catedrale încă din anul 1857. În luna octombrie a acelui an, a prezentat personal un memoriu împăratului Francisc Iosif, prin care-i cerea acordul pentru efectuarea unei colecte printre credincioşii ortodocşi din întreg imperiul habsburgic, ceea ce s-a şi aprobat. Însuşi Şaguna oferă suma de 2000 de florini, iar împăratul 1000 de galbeni, baronul Simion Sina 3000 fl., Andrei Mocioni 1000 fl., Ioan Sina 600 fl., toţi trei de origine aromână. La 1 decembrie 1857, Şaguna trimitea o pastorală clerului şi credincioşilor, prin care îi anunţa că a iniţiat o colectă pentru constituirea unui „fond de zidire a catedralei". Colecta s-a făcut prin protopopiate, încât la moartea lui Şaguna, în 1873, fondul se ridica la aproape 70 000 fl. Din nefericire, conjunctura politico-socială şi mai cu seamă starea economică precară a eparhiei nu i-au premis lui Şaguna să înceapă lucrările de zidire.

Problema ridicării unei catedrale a fost pusă mereu în discuţia „Sinodului Arhidiecezei" Sibiului (Adunarea eparhială), în cursul păstoririi mitropolitului Miron Romanul (1875—1898). Pentru prima oară a făcut propuneri concrete în acest sens deputatul eparhial Partenie Cosma, directorul Băncii „Albina" în sesiunea sinodală din 1880, cerând începerea lucrărilor preliminare (teren, plan, deviz). În 1882 a reluat problema, tot în Sinod, profesorul Dimitrie Comşa de la Institutul teologic-pedagogic. În sesiunea din 1883, după discuţii aprinse, s-a hotărât să se construiască o nouă catedrală, reşedinţă mitropolitană şi o clădire pentru Institutul teologic-pedagogic, în „grădina Flora", teren cumpărat de Arhiepiscopie încă din 1878, în strada numită pe atunci Schewis nr. 3 (acum B-dul Victoriei, pe locul unde se găsesc azi Tribunalul judeţean, imobilele Arhiepiscopiei de la nr. 7 şi cele de pe Str. Timişului, nr. 1, 3 şi 5). Discuţiile au fost reluate în sesiunea sinodală din 1884, majoritatea deputaţilor — inclusiv mitropolitul Miron — militând pentru „grădina Flora".

Din nefericire nu s-a realizat nimic, iar discuţiile au fost reluate abia în 1897, când acelaşi Partenie Cosma propunea să se înceapă lucrările de zidire, ţinând seama şi de faptul că la data respectivă „fondul catedralei" se ridica la peste 200 000 coroane. O comisie restrânsă, aleasă atunci, va face în anul următor, trei propuneri privitoare la terenul de construcţie: 1) pe locul bisericii „greceşti", urmând ca seminarul să rămână pe locul său, în faţa bisericii, urmând să se facă o modernizare a clădirilor existente; 2) în Strada „Morii" (azi Andrei Şaguna), pe terenul cumpărat de Andrei Şaguna încă din 1859 (pe locul actualului Inspectorat şcolar, al Liceului „Octavian Goga" şi al Şcolii nr. 15) şi 3) în „grădina Flora". Tot atunci s-a propus o variantă şi mai potrivită şi anume terenul (grădina Arhiepiscopiei) din Strada Schewis nr. 21, în faţa reşedinţei mitropolitane de

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Prof. Mircea Păcurariu

UNIŢI ŞI NEUNIŢI

Încercări de refacere a unităţii religioase din Ardeal

Dintre intelectualii epocii, în special dintre mireni, puţini vor fi fost de părerea protop. Clujul i Negruţiu-Fekete, de prin anii 1850, că „uniţii vor să rămână uniţi, iar neuniţii iarăşi neuniţi". Părerea aceasta va fi fost dragă ierarhiei ca ol ce, chiar şi unor clerici cu funcţii administrative (protopopi, vicari, canonici), dar nu şi credincioşilor şi preoţilor de ţară şi cu atât mai pu in celor mai lum naţi fii ai naţiunii, care vedeau răul adus prin uniaţie, bine ştiind că, chiar dacă nu desparte, confesiunea nu uneşte.

De aceea refacerea unităţii religioase a neamului i-a preocupat şi-au luptat pentru realizarea ei, îndemnaţi la aceasta de două lucruri. Mai întâi de starea de frăţietate şi conlucrare care domnea între preoţii şi credincioşii uniţi şi ortodocşi de la ţară, după o sută de ani de la unire, încât protop. unit Petru Maior zicea că aceştia cu „pr etenie nemţească petrec laolaltă", la înmormântări, maslu şi „alte tocmeli duhovniceşti şi bisericeşti", încât „pe multe locuri nici nu mai auzi acum vorbă de unire şi neunire".

În al doilea rând de situaţia din Biserica uni ă, dependentă de arhiepiscopia de Strigoniu, într-o „şerbitate nouă" cum zice Bărnuţiu, care a introdus în clerul unit servilism şi îngâmfare şi care îşi pierdea treptat instituţia strămoşească a soborului general anual din cler ci şi mireni, „mijlocul prin care neamul întreg se sfătuia şi decidea în problemele neamului întreg" şi datorită căruia episcopul rămânea apropiat de cler şi popor, „bărbat cuvios şi nu politic", soborul fiind înlocuit cu capitlul călugărilor blăjeni, care nu mai constituia o frână pentru absolutismul ierarhic şi pentru introducerea de inovaţii catolice.

După ce uniaţia s-a întărit, în special prin tunurile generalului Bukow, iar ortodocşii şi-au primit ierarh e proprie, intelectualii au încercat refacerea unităţii bisericeşti a românilor prin două acţiuni mai de seamă: Prima, la 1798, în timpul şi cu participarea protop. unit Petru Maior, iar a doua în Adunarea Naţională de la Blaj din 15. V. 1848. De altfel, şi mai târziu, în timpul luptelor împotriva înglobării în episcopia maghiară de Hajdudorogh, intelectualii uniţi nu s-au sfiit să prevină că pecetile de la 1700 pot fi rupte.

În 1798, la împlinirea a o sută de ani de la unire, scaunul episcopal ortodox era neocupat, iar la Blaj ep. Ion Bob nu era agreat de credincioşi din cauza inovaţiilor catolice ce le introdusese şi-a iubirii de arginţi. În aceste condiţii s-a gândit şi s-a propus pensionarea ep. Bob şi alegerea unui singur episcop, de către un sobor format din număr egal de protopopi, ortodocşi şi uniţi, urmând ca biserica reunită să fie numită Biserica Ortodoxă Greacă. În acest scop s-a întocmit o cerere la autorităţile statale, de către un grup de intelectuali cler ci, format din Ion Popovici, vicarul ortodox, Aron Budai, care deşi unit era secretarul Consistoriului de la Sibiu, Radu Tempea, inspector al şcolilor ortodoxe, precum şi Ion Para, vicar unit de Făgăraş şi Petru Maior, protopop unit de Reghin.

Deşi cererea a fost abil întocmită, arătându-se că aceas ă unitate religioasă ar fi în favoarea stăpânirii, organele statale au înţeles realitatea şi au fost împotriva ei, considerând că deocamdată „uniţii sunt utili pentru ţinerea în frâu a neuniţilor", iar noua Biserică n-ar mai fi o Biserică unită cu Roma, ci una ortodoxă.

A doua încercare de refacere a unităţii bisericeşti, de data aceasta şi cu participarea intelectualilor laici, s-a făcut în 1848, în Adunarea Naţională de la Blaj. În cele 16 articole din „Petiţiunea naţională", pe lângă hotărârile de independenţă politică şi cele sociale de ştergere a iobăgiei, s-a stabilit, în punctul doi al rezoluţiei, votată de toţi cei prezenţi cu mare însufleţire, şi refacerea unităţii bisericeşti a românilor ardeleni. Textul hotărârii este următorul: „Naţiunea română pretinde, ca Biserica română, fără distincţiune de confesiune, să fie şi să rămână liberă şi independentă de oricare altă biserică, egală în drepturi şi foloase cu c elelalte biserici ale Transilvaniei. Ea cere restabilirea Mitropoliei române şi-a Sinodului general anual după vechiul drept...". „La aducerea aminte despre vechiul drept a Românilor de-a avea Mitropol e şi Sinod general anual s-a proclamat de popor Mitropolia transilvană cu aplaus unanim".

Dacă prima parte a hotărârii poate fi interpretată ca independenţă a Biseric i unite faţă de Arhiepiscopia de Strigoniu, căreia îi era subordonată, iar a Bisericii ortodoxe faţă de Mitropolia de Carlovitz, independenţă care constituia o condiţie a posibilităţii unificării, partea a doua a textului lămureşte sensul, căci nu se vorbeşte de crearea unei sau unor Mitropolii, ci de „restabilirea Mitropoliei române", deci restabilirea Mitropoliei istorice a Transilvaniei, ori singurii care au avut în trecut Mitropolie au fost ortodocşii, cea desfiinţată prin căderea şi cedarea lui Atanasie de la Viena din 1701, căci uniţii vor avea Mitropolie abia din 1853.

Aşadar refacerea unităţii religioase se concepea ca revenire la Biserica ortodoxă, acea „Mitropolie transilvană" română, Mitropolia unică a românilor, urmând să fie ortodoxă, ea constând în restaurarea Mitropoliei istorice a românilor.

(Continuare în pag. a 2-a)

S. Buzan

Sfântul IOAN GURĂ DE AUR

„Despre rugăciune"

„În Psaltire cu zece strune te voi lauda", adică te voi preamări. Dar atunci cântau cu instrumente. Acum în loc de instrumente noi putem folosi spre a lăuda pe Dumnezeu trupul nostru. E cu putinţă şi cu ochii tăi să cânţi (lui Dumnezeu) nu numai cu buzele ci şi cu mâinile şi cu picioarele şi cu auzul. Pentru că atunci când fiecare dintre aceste mădulare lucrează ceea ce-i aduce slavă lui Dumnezeu, deci când ochii privesc cu cuviosenie, când mâinile nu se întind spre a răpi cu nedreptate ci se întind spre facerea de bine, când în afară de psalmodii auzul este dispus să asculte şi sfaturile cele duhovniceşti, când inima nu are vicleşuguri în ea ci izvorăşte iubirea, atunci toate membrele trupului devin psaltire şi chitară şi cântă o cântare nouă nu din cuvinte ci din fapte...

Vin mulţi în Biserică, se roagă la nesfârşit şi ies de acolo şi nu ştiu de fapt ce au spus. Îşi mişcă buzele dar gândul lor nu urmăreşte înţelesul cuvintelor. Tu nu eşti în stare să urmăreşti cu atenţie şi să-ţi asculţi rugăciunea ta pe care o faci dar ai pretenţia ca Dumnezeu să ţi-o asculte!

Zici c-ai îngenunchiat ca să te rogi! Dar mintea ta ţi-a zburat aiurea. Cu trupul erai în Biserică iar cu gândul rătăceai pe aiurea. Gura îţi rostea rugăciunea dar cugetul tău îşi număra datornicii, negustătoriile, câştigurile şi numărul prietenilor! Pentru că diavolul deoarece este rău şi cunoaşte că ne folosim mult când ne aflăm în ceasul rugăciunii atunci caută să ne cerceteze. De multe ori stăm întinşi pe pat şi nu ne gândim la nimic. Venim însă să ne rugăm şi mii de gânduri ne vin în minte ca să ne facă să ne pierdem orice folos al rugăciunii.

Tradus de
Arhid. Visarion Dumitru Bălţat

Vechimea episcopatului la români

În istoriografia regimului trecut, în tratatul de **Istoria României** (1960, vol. 1, p. 633) se afirmă despre creştinismul românesc că a fost lipsit de organizarea ecleziastică superioară, pe care o va primi mult mai târziu, prin filiera slavo-bizantină; creştinismul primitiv al daco-romanilor se reduce la însuşirea elementelor de bază ale noii credinţe şi la practica simplă a cultului, în mijlocul unor comunităţi mici, probabil fără legături între ele şi nesupuse vreunei anumite jurisdicţii bisericeşti.

Istoricul P. P. Panaitescu, la rândul său, afirma despre cuvântul latin **episcopus** „că n-a dat nici un derivat în limba română, pentru că în genere poporul nostru a trăit un creştinism primitiv, fără episcopat, într-o ţară unde nu erau oraşe şi deci nu puteau fi episcopi" **(Introducere la istoria culturii româneşti**, Bucureşti, 1969, p. 104).

Gratuitatea afirmaţiei despre un creştinism românesc „primitiv" este infirmată de descoperirile arheologice a peste 35 de bazilici în Dobrogea, din secolele IV—VII, care rivalizează în epocă cu cele mai cunoscute bazilici din Imperiul roman (cf. **Monumente istorice şi izvoare creştine**, Galaţi, 1987, p. 9—77).

În Dobrogea, la Tomis, sunt menţionaţi episcopi încă din secolul al III-lea, cum a fost episcopul Evanghelicus, amintit în **Actul martiric** al Sfinţilor Epictet şi Astion, din anul 290. Afirmaţia despre cuvântul **episcopus**, că n-a dat nici un derivat în limba română, de unde s-a tras concluzia că n-am putut avea episcopi în perioada migraţiilor popoarelor barbare, care au distrus viaţa orăşenească pe teritoriul fostei Dacii romane, şi deci n-am putut avea o organizare ecleziastică superioară, fiindcă n-am putut avea oraşe, este infirmată etimologic. Cuvântul latin **episcopus** din grecescul **episcopos** (= supraveghetor, administrator), în slava bisericească **jepiskop**, **jepiskup**, a dat în limba română două derivate: **piscup** şi **piscupie**, cu apocopa lui **e** — iniţial neaccentuat şi cu închiderea lui — **o** — neaccentuat în — **u** —, şi cuvântul nu ne-a venit, cum se afirmă, prin mijlocirea slavilor de la miazăzi, ci prin filieră bizantină.

Cuvintele derivate: **piscup** şi **piscupie** le avem în limba română înainte de influenţa slavă, din secolele IX—X, din dacoromană, din secolele II—VI. Le păstrăm din această epocă în onomastică şi în toponimie: **Piscupeşti, Piscupescu**. **Piscupeasca** etc. Cuvintele respective se întâlnesc în secolul al XVI-lea în **Cazania a II-a** a lui Coresi (1581) şi în **Palia de la Orăştie** (1581—1582). În **Cronica lui Radu Greceanu** se consemnează: „Iar domnul (= Constantin Brâncoveanu) mergând la Buzău, la ghenarie în 6 zile, au făcut Boboteaza acolo şi cu toată oârânduiala ei făcând slujba în piscupie" **(Cronicari munteni**, II, Bucureşti, 1961, p. 30—31).

Termenii **episcopie**, **episcop**, **mitropolie**, **mitropolit**, întâlniţi în epoca feudală în acte oficiale de cancelarie în limbile slavă, greacă sau latină, au caracter tehnic, oficial, şi nu au aparţinut limbii vorbite. Termenii folosiţi în vorbire până în secolul al XVIII-lea au fost: **piscup** şi **piscupie**, iar termenii moderni de **episcop** şi **episcopie** ne-au venit în limba română ca neologisme după Constantin Brâncoveanu, odată cu influenţa bizantino-fanariotă.

În Italia meridională se întâlneşte forma **piskopo**, care se întâlneşte şi în neogreacă, **piscopos**. În portugheză avem **bispo**. Evoluţia în română din latinul **episcopus** în **piscup** şi **piscupie** a avut loc pe teren romanic, de vreme ce în Italia meridională avem **piskopo** şi în portugheză **bispo**. Între sosirea slavilor şi încreştinarea oficială a bulgarilor şi a sârbilor au trecut aproape patru secole. Bulgarii au primit creştinismul în mod oficial în anul 865, sub ţarul Boris-Mihail; sârbii s-au creştinat în anul 879, iar Rusia

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. I. Ionescu

S-a constituit Despărţământul ASTRA — Bucureşti

„Ziua mult aşteptată a venit!"

Într-un climat curat românesc şi de înaltă ţinută culturală, acum câteva zile, la Bucureşti s-au desfăşurat lucrările de constituire a Despărţământului (filialei) „ASTRA" Bucureşti, o mai veche dorinţă, care a reparat o altă nedreptate, făcută în anul 1948.

Din iniţiativa unui grup de intelectuali de valoare şi români credincioşi idealurilor naţionale, (care au participat la Adunarea Generală a Asociaţiunii ASTRA, ce s-a ţinut la Sibiu, în ziua de 2 martie 1996, în frunte cu dl. prof. univ. dr. George Munteanu, ostenitorul şi organizatorul acestei redeşteptări), adunarea de constituire a Despărţământului ASTRA Bucureşti a avut loc în amfiteatrul Universităţii Agricole din Bucureşti.

A participat un public numeros şi de marcă: academician Romulus Vulcănescu, Ioana Postelnicu (scriitoare, sibiancă prin naştere şi simţire), dr. Petru Popovici (nepotul marelui patriot Alexandru Vaida-Voevod), prof. univ. dr. Vasile Bozga, conf. univ. dr. Dumitru Acu, preşedintele Asociaţiunii ASTRA, Ana Plămădeală (cineast din Chişinău), Nina Josu (poetă din Basarabia), Mardare Mateescu (scriitor), prof. univ. dr. Nicolae Pomohaci, Pan Vizirescu (scriitor), Radu Economu (scriitor, originar din Sibiu) ş.a.

Adunarea a primit binecuvântarea Prea Fericitului TEOCTIST, patriarhul românilor ortodocşi, după care s-au prezentat o seamă de comunicări ştiinţifice, printre care: „ASTRA, ieri, azi şi în viitor" (D. ACU); „ASTRA şi problema naţională" (George Munteanu); „ASTRA şi Cooperaţia" (N. Trifoi); „ASTRA şi Victor Jinga" (Şt. Munteanu-Săcele); „ASTRA şi românii din afara graniţelor" (A. Târdea); „ASTRA şi Făgăraşul" (Mihaela Gârlea).

În intervenţiile lor, participanţii, în cuvinte alese şi sincere, au adus elogii acestei prestigioase instituţii, care pentru noi, românii, a fost „altar şi cuvânt sfânt" (N. Trifoi, V. Olaru), „Astra e biserica noastră" (Romulus Vulcănescu), „Astra a dat strălucire Basarabiei, prin patriotul ardelean Onisifor Ghibu" (N. Josu).

În toate alocuţiunile s-a dat o meritată şi onorată apreciere muncii desfăşurate de „astriştii" sibieni, subliniindu-se nevoia recuperării patrimoniului „furat în anul 1948" (G. Munteanu, A. Târdea, M. Mardare, D. Acu) şi „extinderea" extra Transilvană". Delegaţiei sibiene i s-a sugerat să iniţieze constituirea altor asemenea Despărţăminte (filiale) în alte principale oraşe din ţară. Delegaţia sibiană a fost invitată la Ploieşti, Craiova, Mâneci, Bacău, fapt ce a dat tuturor o încurajare, că „ASTRA trăieşte şi lucrează".

Despărţământul ASTRA Bucureşti l-a ales în fruntea sa, ca preşedinte, pe prof. univ. dr. Vasile Bozga. Vicepreşedinţi au fost aleşi domnii George Munteanu şi Petru Popovici, iar ca secretar, doamna Elena Olteanu.

În final, au fost lansate două cărţi: „Remember" (Ioana Postelnicu), şi „Soarele răsare noaptea" (Mircea Streinu). Astfel, „ziua mult aşteptată a venit"! — a exclamat, în încheiere, dl. Dumitru Acu, în aplauzele pline de încredere şi optimism ale participanţilor, iar noi, delegaţii sibieni, participanţi la manifestare, îi dorim „fiicei" noastre bucureştene, viaţă lungă şi rodnică activitate!

Şt. Muntenu-Săcele
secretar adm. al Asociaţiunii ASTRA

Poemele „Psalmodiei"

Teolog şi muzician — cercetător cu vocaţie, interpret şi compozitor de muzică sacră — prof. univ. dr. Sebastian Barbu Bucur de la Academia de Muzică din Bucureşti se impune, iată, tot mai staruitor, ca cel mai adânc şi prestigios slujitor al muzicii **de tradiţie bizantină din spaţiul** românesc; studiile şi cărţile sale prin care şi-a finalizat doctoratul în muzicologie **(Cultura muzicală de tradiţie bizantină pe teritoriul Romaniei în secolul XVIII şi începutul secolului XIX şi aportul original al culturii autohtone,** Bucureşti, 1989), apoi titlurile ce au **urmat** anilor de perfecţionare, petrecuţi la Muntele Athos (1982—1985), vor conduce la o recunoaştere meritată. De altfel, Conservatorul din Tesalonic (Grecia) îi va acorda în anul 1986, atât **calificativul de excepţional** („Arista") **cât şi** diploma de înaltă apreciere „Acra Evarescheia". Şi nu numai atât: lexicoanele româneşti, semnate de Viorel Cosma sau de Gheorghe C. Ionescu, ca şi marile bibliografii editate în Anglia sau în America, îl vor elogia deopotrivă.

Dar bizantinologul român dr. Sebastian Barbu Bucur nu este numai un împătimit al descoperirii şi descifrării manuscriselor cu neume ci şi, după cum îl cunoaştem, un valoros interpret al acestei muzici (cântăreţ şi dirijor); un compozitor a cărui inspiraţie se revarsă din cunoaşterea profundă a acestor sonorităţi străvechi şi din practica sa îndelinită la strana mânăstirilor de la Căldăruşani şi Neamţ, la Cheia sau Cernica, Sinaia etc.

Prezent la reuniunile ştiinţifice din ţară (Bucureşti, Iaşi, Cluj-Napoca) sau în străinătate (Polonia, Bulgaria, Rusia, Jugoslavia, **Grecia şi Germania**), dr. Sebastian Barbu Bucur se manifestă în anii din urmă şi ca dirijor al formaţiei de muzică bizantină „Psalmodia". ai cărei membri sunt studenţii **secţiei de muzică religioasă** din cadrul Academiei bucureştene; cu această formaţie **profesorul** dirijor a pus în circulaţie, cu ceva timp în urmă, cel de-al doilea disc, imprimat la **Electrecord** şi anume: **Muzica bizantină — II. Vecernia Sfântului Andrei — Apostolul românilor.** Epuizarea neaşteptată a acestui document sonor m-a pus în situaţia să apelez la cunoştinţe, la studenţii profesorului pentru ca, de înţeles, să pot asculta această nouă înregistrare a „Psalmodiei".

De la un timp, deci, pot să reascult, timp de peste cincizeci de minute, următoarele rugăciuni poemice datorate „Psalmodiei" bucureştene: Anton Pann — **Anixandarele;** Meomon Glăvan — **Fericit barbatul;** Victor Ojog — **Pune, Doamne, strajă gurii mele;** Nicolae Lungu — **De tine Doamne;** Filotei Moroşan — **Cine este Dumnezeu;** Sebastian Barbu Bucur — **Doamne, strigat-am** şi **Să se îndrepteze; Cel ce ai fost ucenic; Vânarea peştilor lăsând; Lumină lina; Ucenicul cel întâi chemat; Pe cel de un sânge cu Petru; Pre propovăduitorul** şi **Stăpână primeşte.**

De aşteptat, discul **Muzica bizantină II** a fost exemplar apreciat cu prilejul diferitelor reuniuni de specialitate dar mai ales în cronicile ce s-au publicat, sub semnăturile muzicologilor dr. Vasile Tomescu şi dr. Vasile Vasile, în **Actualitatea muzicală** din Bucureşti.

Selecţionate şi create în conformitate cu tezaurul de muzică de tradiţie bizantină din ţara noastră întreaga suită de cântări poartă pecetea deceniilor din urmă aidoma notaţiilor marilor noştri înaintaşi: **Filotei sin Agăi Jipei, Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Ion Popescu-Pasărea** şi mulţi alţi anonimi.

Meşter în conducerea şi etalarea condensată a monodiei de **tradiţie bizantină** dirijorul Sebastian Barbu Bucur creează în ansamblul interpretărilor sale o sinceră apropiere de pictura religioasă, de formele arhitectonice bizantine, de o reţinută smerenie şi rugăciune ce stăpâneşte toate interpretările „Psalmodiei"; repertoriul coralei studenţilor bucureşteni aparţine, deci, spiritului cântărilor de strană: cu urcuşuri şi întoarceri domoale, cu tehnică specială privind „lucrarea semnelor consonante" şi nu în ultimul rând a momentelor melodice înscrise pe canavaua unor modulaţii atât de clar şi cu fineţe interpretate.

Ascultând acest disc **(„Muzica bizantină — II")** sau înregistrările cu acelaşi titlu de pe caseta **Electrecord-STC-001055** iubitorul de muzică sacră va mai fi mulţumit şi pentru felul în care se ansamblează dialogul vocilor (femei şi bărbaţi); felul în care se întăreşte şi se diminuează profilul cântărilor în acut şi grav precum şi nuanţarea isonului (pedalei) ce însoţeşte majoritatea creaţiilor compuse în tactul stihiraric etc.

În ansamblul său, discul cuprinzând imprimările „Psalmodiei" (solişti: Mihaela Mihalache şi Gabriel Oprea) reprezintă, iată, un model; o sursă documentară pentru toţi cei care doresc să cunoască sau să se perfecţioneze în tehnica interpretării melosului de tradiţie bizantină din România.

Constantin Catrina-Ţiu

Mitropolitul Ţării Româneşti, EFTIMIE II (1594—1602), apărător al Ortodoxiei din Polonia

Din „Istoria Bisericii Rusiei"* a lui A. N. Mouravieff, publicată în limba rusă la Sankt Petersburg, în anul 1838, şi în traducere engleză la Oxford, în 1842, — folosită de noi — aflăm că pe la 1597, adică la numai câteva luni după „Unirea" de la Brest (Berestia), din octombrie 1596, Mitro olitul Ţării Româneşti de atunci a „numit" pe Episcopul Iosif la Lvov (Liov, Lemberg), şi care, de fapt, avea să rămână un timp singurul ierarh al ortodocşilor ucrainieni, bieloruşi şi ruteni, de acolo şi din acele ţinuturi.

Deşi A. N. Mouravieff nu indică numele Mitropolitului Ţării Româneşti, care a „numit" pe Episcopul Iosif, la Lvov, acesta nu putea fi decât Eftimie al II-lea (toamna anului 1594 — iulie 1602).

În „Istoriile Bisericii Ortodoxe Române" existente, ca, de altfel, în istoriografia românească, în general, nu găsim nimic menţionat despre numirea Episcopului Iosif la Lvov de către Mitropolitul din timpul lui Mihai Viteazul, Eftimie al II-lea. Numire, care se înscria, evident, în acţiunea dusă de Mitropolitul Ţării Româneşti, Eftimie al II-lea, pentru apărarea Ortodoxiei din Polonia.

Iată, exact, cele scrise de A. N. Mouravieff:

„Ghedeon, episcopul de Lvov.... trecând la cele veşnice ..., credincioşii acestuia au rămas mult timp fără păstor, până ce, în cele din urmă, în locul său, mitropolitul Ţării Româneşti a numit un episcop, al cărui nume era Iosif. Iar, după ce, la puţin timp, şi ultimul apărător înfocat al Bisericii, Mihail, episcop de Peremnishla (1) a trecut şi el la cele veşnice, ortodocşii, nemaiavând alt episcop, au fost obligaţi să se adreseze însuşi Episcopului Iosif, din îndepărtatul oraş Lvov (2), pentru hirotonia preoţilor lor şi pentru Sfântul Mir, căci rămăsese singurul ierarh în toată regiunea de Sud-Vest a Rusiei". (p. 144).

Prezentare şi traducere de Pr. Dr. Ioan Dură

* A. N. Mouravieff, **A History of the Church of Russia,** St. Petersburg, 1838. Translated by the Rev. R. W. Blackmore, Oxford, 1842.

1) Numele exact al localităţii este Peremychl.

2) La Lvov, Episcopia ortodoxă a fost înfiinţată în anul 1539.

Vechimea episcopatului la români

(Urmare din pag. 1)

s-a convertit în anul 988, sub prinţul Vladimir. În acest răstimp, populaţia daco-romană, devenită românească (străromână), începând cu secolul al VIII-lea, era creştină cu **biserici** (lat. **basilica**), cu **preuţi** (lat. **presbiterum**) şi cu **episcopi** (lat. **episcopus**), care sfinţeau bisericile şi pe preoţi, existând o organizare bisericească autohtonă, care presupune şi o organizaţie social-politică autohtonă, cuprinsă în obştile săteşti agrare, alcătuite în cnezate, în acele romanii autohtone, cum le numea N. Iorga, şi care au format voievodatele şi ţările sau „câmpurile", ca Ţara Făgăraşului, Ţara Beiuşului, Ţara Moţilor, Ţara Maramureşului, Câmpulung Moldovenesc şi din Ţara Românească etc. În tot acest răstimp, Biserica Ortodoxă Română se dovedeşte istoric prezentă în istoria poporului român, în spaţiul său carpato-pontic-dunărean.

SFÂNTUL IRINEU

1. Viaţa şi opera

Este cel mai important dintre părinţii din a doua jumătate a secolului al doilea. Grec din Asia Mică, născut probabil la Smirna pe la anul 115—140. În tinereţe a fost ucenic al Părinţilor Apostolici Policarp şi Papias. Chiar el ne mărturiseşte că atunci când era copil a cunoscut pe Policarp, care era la o vârstă foarte înaintată (Adv. haer. III, 3—4), iar cu Papias şi cu unii dintre „presbiterii" din Asia, a avut convorbiri şi că de la ei şi-a „însuşit" bine şi literatura clasică greacă. Din Asia Mică, Irineu a venit tocmai în Galia. Ajunge preot la Lugdunum (Lyon), fie că galii şi-au căutat preoţi de prin locurile unde predicaseră Sfinţii Apostoli, fie că el întreprinse o călătorie misionară în Apusul pe atunci încă mai puţin creştin. A plecat, totuşi la o vârstă când se formase sufleteşte şi când simţise fiorul religiei creştine. În drum spre Apus s-a oprit probabil şi la Roma, unde s-a întâlnit pe la anul 155 cu Policarp. În anul 177 îl întâlnim preot la Lugdunum în Galia, la Biserica peste care era episcop în acea vreme Fotin. Aici se distinge destul de bine, căci este trimis din partea acestei Biserici să o reprezinte la Roma unde se discuta problema montanismului. În acel an — sub domnia lui Marc Aureliu — se începuse o persecuţie în Galia. Creştinii erau prinşi şi închişi suferind astfel multe şi grele torturi. Tot acum se ivise din părţile Frigiei curentul montanist, cu imediata venire a lui Hristos. Cum printre creştinii din Galia se aflau mulţi din Asia Mică se înţelege de la sine că această veste montanistă şi-a făcut repede loc în inimile lor şi mai triste din cauza persecuţiilor. Montanismul era condamnat şi alungat de episcopii din Asia Mică. Tot ei cereau papii Eleuterie (175—189) să-i condamne şi el. Ori creştinii din Lugdunum trimit o scrisoare prin Irineu la Roma ca să intervină împăciui or în această problemă. Scrisoarea recomandă pe Irineu „ca pe un om plin de dragoste şi de zel pentru Testament şi pentru Legea nouă a Mântuitorului". Iar la urmă avea — după cum spune Eusebiu al Cezareei (Ist. Bis. cartea a V-a, cap. 12) — catalogul martirilor din Galia. În timpul cât a stat Irineu la Roma, Fotin este omorât de persecutori. (El era în vârstă de peste 90 de ani şi bolnav). Probabil acestei misiuni îi datora Sf. Irineu scăparea sa cu viaţă din persecuţie. Reîntors la Lugdunum, Sf. Irineu este ales episcop la 177 sau 178.

Activitatea sa episcopală se îndreaptă mai ales în trei direcţii: 1. Combaterea gnosticismului; 2. Răspândirea creştinismului în jurul Lugdunumului (face operă de evanghelizare) şi 3. Participarea la discuţia pascală (stabilirea datei Paştilor) în timpul papii Victor (189—199). În ceea ce priveşte combaterea gnosticismului, care se răspândise din Orient în Italia şi Galia, Irineu a desfăşurat o luptă importantă. El va scrie împotriva ereziilor, dovedind neadevărurile doctrinare şi şubrezimea sistemului din ele. Din oraşul Lugdunum, Irineu a făcut o metropolă creştină şi a răspândit în toată Galia credinţa creştină. Face deci o operă misionară. Multe din Bisericile din Galia datorează lui Irineu: prima veste a învăţăturii Domnului. În privinţa stabilirii datei Paştilor el a intervenit pentru o înţelegere. Creştinii din Asia Mică serbau Paştile la 14 Nisan, în acelaş timp cu iudeii. Roma îl sărbătorea în duminica după 14 Nisan. Discuţia dintre Anicet şi Policarp (pe la 155) la Roma, nu a dus la nici o înţelegere. Papa Victor a convocat pe la 192—194 pe episcopii din Asia Mică pentru a ajunge la o înţelegere. Dar Policrat, episcopul Efesului, i-a răspuns că toată Biserica din Asia Mică rămâne la data de 14 Nisan, păstrând ce a stabilit Sf. Apostol Ioan şi tradiţia Bisericii. Atunci Policrat este excomunicat. Contribuţia lui Irineu este următoarea: el a intervenit în această dispută şi a atras atenţia papii asupra greşelii făcute. El aminteşte papii de buna înţelegere care a rămas între Anicet şi Policarp, chiar după discuţia avută cu privire la Paşti. Eusebiu ne spune că prin această atitudine, Irineu a fost demn de numele său, care înseamnă paşnic. Irineu a luptat tot timpul vieţii pentru menţinerea bunei înţelegeri în întreaga Biserică.

Biserica îl cinsteşte pe Irineu ca martir. Datele despre moartea sa ni le dă un cronicar al francilor, Grigorie de Tours. Acesta spune că a murit martir în timpul persecuţiei lui Septimiu Sever care a început în anul 202. Că a murit martir ne mai spune şi Fer. Ieronim în comentariul său la Isaia. Atât Biserica ortodoxă cât şi cea catolică îl aşează între Sfinţi.

Dintre multiplele sale scrieri contra ereticilor şi a celor ce tulburau pacea Bisericii nu ni s-au păstrat în întregime decât două.

Contra ereziilor este una din cele două care ni s-au păstrat în întregime. Ea a fost scrisă în limba greacă cu titlul: „Demonstrarea şi combaterea gnozei false", dar originalul s-a pierdut şi s-a păstrat numai în limba latină sub titlul: „Adversus Haereses". Traducerea este destul de veche, poate din acelaş timp cu originalul şi a fost folosită chiar de Tertulian. În limba greacă se păstrează numai 21 capitole din prima parte şi câteva fragmente din celelalte pe care le găsim în operele lui Ipolit şi Eusebiu. Irineu scrie această operă la cererea unui prieten, preot sau chiar episcop, grec de origine, care dorea să cunoască ereziile şi să le combată, plănuindu-şi să o prezinte în două cărţi: 1. Prezentare (înfăţişare) şi 2. Respingere. Intenţia sa era de a

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhid. prof. C. Voicu

UNIŢI ŞI NEUNIŢI

(Urmare din pag. 1)

Că aşa au înţeles lucrurile cei prezenţi, rezultă din „precizările" pe care s-au simţit nevoiţi să le facă conducătorii religioşi blăjeni, care s-au comportat cu „rezerve mintale" chiar şi-n momentele mari şi solemne ale naţiunii. Astfel încă în 14 iunie 1848, ep. Ion Lemeny, printr-o circulară către cler, le punea în vedere să nu se amăgească că de acum „în treaba religiei tot una să fim", să ţină de „unirea credinţei", iar „independenţa" să nu se înţeleagă ca fiind faţă de papă. Circulara Consistorului blăjan din 9 mai 1850 constata că „poporul greco-catolic este adus la mutarea credinţei sale". Ep. unit de Oradea Vasile Erdélyi motiva, în 1850, cererea înfiinţării a încă două episcopii unite prin aceea că „la adunarea naţională din Blaj, 40 000 de Români au decretat, sub conducerea lui Şaguna, să smulgă din unire pe toţi greco-catolicii şi să-i unească cu sine în schismă sub un singur mitropolit."

Dorinţa patriotică fierbinte a românilor, exprimată prin punctul doi al hotărârii Adunării Naţionale de la Blaj, de-a se reface unitatea religioasă a românilor, nu s-a realizat din cauza nesinceritătii şi-a papismului conducerii Bisericii unite, dovedindu-se încă o dată adevărul spuselor prof. gr.-cat. Ion Maiorescu, din 1850, că „piatra scandalei vine de la Blaj, nu de la Sibiu". Ea nu s-a realizat şi din cauză că Viena nu dorea, din punct de vedere politic, căderea uniaţiei şi refacerea unităţii religioase ortodoxe a românilor, cu firească orientare spre Bucureşti, insinuându-se că o Mitropolie ortodoxă unică ar putea constitui baza unui stat daco-român. Aşa cum arată G. Baritiu, politica austriacă „niciodată n-a suferit nici să audă că românii se împacă în punctul religiunii. Parola veche era susţinută cu toată rigoarea: „nici toţi uniţi, nici toţi neuniţi, cum am zice desăgiţi şi în veci cu orice preţ învrăjmăşiţi".

Catedrala mitropolitană din Sibiu

(Urmare din pag. 1)

vară, pe care s-au construit, după 1970, Căminele studenţeşti şi un Complex sportiv. Grădina respectivă era cumpărată tot din timpul lui Şaguna, având peste 7 jugăre; s-a preconizat ca în mijlocul terenului să fie zidită catedrala, înspre Str. Jiului de azi clădirile administrative ale Arhiepiscopiei, iar înspre „Parcul Sub Arini" Institutul teologic-pedagogic. Ar fi fost soluţia ideală! S-a obiectat însă, că terenul respectiv era „prea departe" de oraş! Sinodul din 1898 accepta varianta din Strada Morii. La scurt timp, mitropolitul Miron Romanul a trecut la cele veşnice (4/16 octombrie 1898).

Noul mitropolit Ioan Meţianu (1899—1916) s-a preocupat de zidirea unei noi catedrale chiar din primul an de arhipăstorie. Sinodul eparhial din 1899 alege o comisie de trei (vicarul Ilarion Puşcariu, asesorul Nicolae Ivan şi secretarul Ilie Cristea) care să intre în tratative cu diverşi experţi, care să prezinte un proiect de construcţie. Dar în sesiunea sinodală din 1900 s-au reluat discuţiile asupra locului de zidire, noul mitropolit nefiind mulţumit cu terenul din Strada Morii. La stăruinţele sale au fost declarate ca necorespunzătoare trei dintre variantele propuse şi s-a hotărât ca noua catedrală să se zidească pe locul „bisericii greceşti", urmând ca aceasta să fie demolată, împreună cu alte trei imobile din Strada Măcelarilor (azi Mitropoliei) şi alte două din Strada Bruckenthal (azi Xenopol). La această regretabilă greşeală s-a mai adăugat una şi anume că în timpul zidirii Catedralei s-a vândut o parte din grădina Flora, pe care s-a ridicat imediat clădirea Tribunalului „chesaro-crăiesc".

În urma concursului instituit de Arhiepiscopie, s-au prezentat 31 proiecte de plan (din care doar 4 erau ale unor arhitecţi români). O comisie de trei experţi le-a triat şi a premiat trei dintre ele. Cel mai bun a fost găsit planul arhitectului Iosif Kommer din Budapesta şi al inginerului Virgil Nagy, profesor la Politehnica de acolo, care era asemănător cu al fostei catedrale Sfânta Sofia din Constantinopol, firească la scară redusă. Se introducea astfel stilul bizantin în arhitectura bisericească ardeleană. Din nefericire, la stăruinţele mitropolitului, planul a fost modificat, adăugându-se cele două turnuri de factură gotică, la intrare, înalte de 58 m. Conducerea generală a lucrărilor a fost încredinţată arhitectului oraşului Sibiu Iosif Schussing, iar din partea Arhiepiscopiei a fost delegat consilierul Nicolae Ivan, viitorul episcop al Clujului. Lucrările de zidire sunt date arhitectului Francisc Szalay din Sibiu. S-a procedat întâi la demolarea celor cinci case de care pomeneam. La 13 iulie st. n. 1902 s-a săvârşit ultima Liturghie în biserica zisă „grecească" — predica fiind rostită de Ilie Miron Cristea —, după care a fost demolată şi ea.

Piatra fundamentală a noii catedrale a fost pusă la 5/18 august 1902. Lucrările s-au derulat într-un ritm susţinut, încât la 30 octombrie 1903 s-au fixat cele două cruci mari de pe turle (făcute la Sibiu, dar aurite în foc la Viena, având câte un metru şi jumătate). Cele patru clopote au fost comandate la firma Friedrich Seltenhofen din Şopron în Ungaria (în greutate de 1345, 790, 732 şi 168 kg). Au fost sfinţite la 30 noiembrie 1904 şi instalate în zilele următoare, încât au fost trase pentru prima oară la 10 decembrie 1904, ora 10.

O problemă care a preocupat mult conducerea Arhiepiscopiei a fost cea a picturii. În acest scop, asesorul Miron Cristea, viitorul patriarh şi inginerul Schussing au făcut o călătorie de documentare în vechea Românie şi în Bucovina. În urma ei, Miron Cristea a publicat lucrarea **Iconografia şi întocmirile din interiorul bisericii răsăritene** (Sibiu, 1905, 328 pag. cu 123 fig). În 1903 s-a publicat concurs pentru pictarea noii catedrale. S-au prezentat 15 oferte, jumătate din ele fiind ale unor români. O comisie — în frunte cu pictorul George Dumitrescu Mirea, profesor la Şcoala de Belle Arte din Bucureşti — a recomandat pe Victor Smigelschi, profesor de Desen la Dumbrăveni, cu studii de pictură la Budapesta. El a pictat cupola (Pantocratorul, cetele de îngeri din jur, cei patru evanghelişti din pandantivi) şi iconostasul. Restul — din lipsă de fonduri — a fost zugrăvit provizoriu. Victor Smigelschi a realizat la Sibiu o pictură „neobizantină", adică pe fondul tradiţional bizantin a îmbinat în mod armonios elemente ale Renaşterii italiene şi ale Idealismului german; la această sinteză a spiritului răsăritean cu cel apusean a adăugat o serie de motive din arta populară românească (ornamente în decorul pereţilor, motive naţionale în broderia veşmintelor îngereşti etc.). Cele cinci mozaicuri din frontonul clădirii, deci deasupra intrării — (Iisus Hristos şi cei patru evanghelişti), au fost lucrate la München, după desenele făcute de Ludovic Kandler.

În ce priveşte mobilierul, iconostasul (tâmpla) şi scaunul arhieresc au fost executate de firma C.M. Babic din Bucureşti, iar restul (amvonul, cele două strane ale cântăreţilor, tetrapoadele, 28 de strane pentru preoţi — în absidele laterale — şi 82 pentru credincioşi) de Emil Pătruţ din Sibiu. Chivotul (70 cm lungime, 56 cm înălţime) a fost lucrat la Württemberg, iar candelabrul de sub cupolă la firma Zeiser-Habinger din Viena.

Cheltuielile totale de construcţie se ridicau la aproape un milion de coroane, sumă enormă pe vremea aceea (salariul mediu anual al unui preot era de circa 1 000 coroane). Încă din 5/18 august 1902, mitropolitul Ioan adresa o pastorală tuturor fiilor săi sufleteşti, care urma să fie citită în trei duminici în toate bisericile eparhiei — cu îndemnul de a contribui la „fondul catedralei". În orice caz, la sfârşitul anului 1901 fondul respectiv se ridica la 507.837 coroane. În lucrarea **Biserica catedrală de la Mitropolia ortodoxă română în Sibiu. Istoricul zidirii, 1857—1906** (Sibiu, 1908, 195 pag.), întocmită de vicarul Ilarion Puşcariu, asesorii Miron Cristea şi Matei Voileanu, sunt publicate listele tuturor donatorilor (slujitori de la Centrul eparhial, membrii Adunării eparhiale, protopopii, preoţii, învăţătorii şcolilor confesionale, parohiile, credincioşi români emigraţi în America şi din alte părţi, care au răspuns la apelul mitropolitului Ioan. Între ei se remarcau: familia Mocioni din Banat cu 60 000 de coroane, Banca Albina cu 10 000 cor., credinciosul Vasile Cora Soliman din Viştea de Sus cu 5 488 cor., mecenatul basarabean Vasile Stroescu cu 3 000 lei şi alţii.

Sfinţirea catedralei a fost fixată pentru ziua de 30 aprilie/13 mai 1906, la Duminica Samarinencii. În ziua precedentă a avut loc o şedinţă solemnă a Adunării eparhiale, iar seara s-a făcut slujba „privegherii" la biserica „din groapă". În ziua rânduită, s-a săvârşit sfinţirea catedralei de către mitropolitul Ioan Meţianu şi episcopul Ioan Papp al Aradului, înconjuraţi de un sobor de arhimandriţi, protopopi, preoţi şi diaconi. Predica a fost rostită de mitropolitul Ioan îndată după sfinţire, după care s-a săvârşit Sfânta Liturghie. Răspunsurile au fost date de corul mixt al catedralei (140 de persoane), dirijat de profesorul Timotei Popovici şi de corul teologilor, dirijat de preotul profesor Dimitrie Cunţan. A urmat masa festivă, în două localuri, cu 250, respectiv 300 de invitaţi, la care s-au rostit toasturi (au fost prezenţi şi reprezentanţii autorităţilor locale şi ai celorlalte culte). A urmat o reprezentaţie teatrală cu amatori, sub conducerea cunoscutului actor Zaharia Bârsan; s-a jucat „Năpasta" lui I. L. Caragiale. Seara a avut loc, după obiceiul vremii, un „Conduct cu torţe", la care au participat „teologii" şi „pedagogii" sibieni, dar şi alte persoane, străbătând arterele principale ale oraşului de atunci până în faţa reşedinţei mitropolitane.

A doua zi a avut loc serbarea festivă a „Societăţii de lectură Andrei Şaguna", a studenţilor teologi. A vorbit studentul Ioan Duma — viitor protopop în Petroşani — despre „Rolul istoric al Bisericii Ortodoxe în viaţa poporului român", la care s-au adăugat coruri, recitări, cuvântări ale profesorului Vasile Stan şi a episcopului Ioan Papp. La ora 16 profesorul Nicolae Iorga, venit de la Bucureşti a ţinut o conferinţă publică cu titlul „Viaţa culturală românească de azi".

*

În timpul păstoririi mitropolitului Nicolae Bălan (1920—1955) s-a pus mereu problema continuării lucrărilor de pictură. Se intenţiona împodobirea ei integrală în mozaic. Din nefericire, nu s-a făcut nimic, din lipsă de fonduri, iar mai apoi datorită celui de al doilea război mondial cu toate consecinţele lui nefaste pentru întreaga suflare românească. S-a reuşit doar, în 1926, înzestrarea catedralei cu noi clopote, în locul celor ce au fost luate în cursul primului război mondial, din dispoziţia autorităţilor austro-ungare şi folosite la fabricarea de tunuri.

Iniţiativa pictării a pornit de la mitropolitul Iustin Moisescu (1956—1957), deşi a avut o păstorire foarte scurtă la Sibiu. Această iniţiativă a fost pusă în practică şi desăvârşită de urmaşul său, mitropolitul Nicolae Colan (1957—1968). Pe bază de concurs, lucrările au fost încredinţate cunoscutului pictor bănăţean Anastasie Demian, cel care pictase catedralele din Cluj şi Timişoara, precum şi capela Academiei teologice „Andreiane" din Sibiu (actuala Facultate). El a pictat doar altarul şi cele două abside laterale, după care a renunţat, din motive de sănătate. Lucrările au fost continuate de pictorul Iosif Keber din Târgu Jiu. Tot atunci, pictorul restaurator Arutiun Avakian din Bucureşti a restaurat şi împrospătat pictura lui Octavian Smigelschi. Toate lucrările de pictură şi de restaurare s-au bucurat de îndrumările unui reputat istoric de artă, profesorul Ioan D. Ştefănescu (1886—1981).

Binecuvântarea lucrărilor de pictură a avut loc în ziua de 6 decembrie 1965. Sf. Liturghie a fost săvârşită de Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului — care a rostit şi predica — împreună cu episcopul Teofil Herineanu al Clujului şi arhiereul pensionar, Emilian Antal. Din cauza bolii sale, mitropolitul Nicolae Colan — prezent în catedrală — n-a putut sluji.

Sub mitropolitul Nicolae Mladin (1967—1981) s-a înlocuit aproape în întregime acoperişul şi s-au făcut reparaţii la cele două turle. Sub Î. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală s-au făcut reparaţii curente şi s-a instalat o staţie de amplificare în altar.

Pomeneşte, Doamne, pe toţi „ctitorii şi binefăcătorii" acestui sfânt lăcaş de închinare.

MĂRTURII DIN TIMPURI ZBUCIUMATE:

P. F. Părinte Patriarh TEOCTIST ca slujitor al Bisericii şi al neamului

Aşa cum se ştie, una din cele mai dificile perioade din viaţa Bisericii Ortodoxe Române în istoria ei bimilenară a fost cea din timpul regimului comunist, perioadă de ridicare, decădere şi apoi cădere pentru acel regim, perioadă de umilinţă şi suferinţă pentru Biserica strămoşească.

Dar aşa cum crucea înseamnă suferinţă şi biruinţă în acelaşi timp, şi biruinţa nu poate fi înţeleasă fără suferinţa ce a precedat-o în egală măsură Biserica Ortodoxă Română a ieşit biruitoare din confruntarea cu această crâncenă ispită, însă nu fără preţul a nenumărate jertfe.

Şi lucru deosebit de interesant, biruinţa Bisericii asupra opresiunii comuniste s-a manifestat nu numai în final, la căderea comunismului, ci a fost vizibilă mereu, chiar în timpul celei mai acerbe asupriri.

Una din mărturiile indubitabile a acestei victorii o constituie opera publicată a P. F. Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române; ne referim aici în special la cele trei volume semnificativ intitulate **Pe treptele slujirii creştine**, publicate în a doua ediţie, revăzută şi adăugată, de Institutul Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1995.

Născut în Tocilenii Botoşanilor (7 Febr. 1915) P. F. Sa a avut o evoluţie spectaculară în administraţia şi ierarhia bisericească, evoluţie care-i marchează atât viaţa sa, cât şi cea a Bisericii, şi care este pe deplin ilustrată în volumele amintite.

Articolele şi studiile cu caracter omiletic, istoric, teologic, ecumenic-misionar ce însoţesc conţinutul lucrării **Pe treptele slujirii creştine** reflectă cu claritate nu numai personalitatea şi slujirea de o viaţă a autorului acesteia la altarul Bisericii şi al neamului, prin care se face cititor de biserică naţională — în aspectul ei uman, pământesc — şi de neam, ci şi multe din cele mai importante şi semnificative momente din istoria Bisericii în întunecata perioadă de ateism comunist, momente-mărturie a biruinţei de care vorbeam.

Astfel, studiile de teologie, ca şi cele de exegeză a Sf. Scripturi atestă fără putinţă de tăgadă faptul că în acei ani în România, contrar tuturor vitregiilor, se putea face şi scrie teologie, şi încă de cel mai serios nivel, şi deci că, deşi redusă drastic în posibilitatea ei de manifestare, inima Bisericii noastre a continuat să bată fără încetare.

Studiile de istorie bisericească românească completate de articole de evocare a multor evenimente istorice, naţionale, culturale, bisericeşti, dovedesc profundul ataşament al autorului lor faţă de valorile eterne ale neamului nostru, una din ele, des accentuată, fiind unitatea de tradiţie, credinţă, limbă şi cultură a tuturor românilor, unitate în care stă puterea lor de supravieţuire în vâltoarea atâtor urgii venite asupra-le în tulburata lor istorie.

Cuvântările de învăţătură cu caracter moral duhovnicesc adresate în diverse împrejurări preoţilor, seminariştilor şi teologilor, credincioşilor din mai toate regiunile ţării ne dezvăluiesc pe iubitorul de popor, pe slujitorul neobosit al naţiei sale, ca cel ce niciodată nu s-a dezlipit de cei din mijlocul cărora a plecat, şi care niciodată nu a neglijat pe cei în mijlocul cărora a ajuns. În felul acesta, de fapt, P. F. Sa a ţinut elita neamului şi a Bisericii mereu întoarsă cu faţa către omul de rând, a ţinut-o înrădăcinată în valorile trainice ale ţăranului român, punând mereu credinţa, viaţa morală şi sănătatea spirituală a acestuia ca exemplu şi candelă călăuzitoare pentru toate celelalte categorii sociale pe care le-a păstorit.

Aici se vede unul din cele mai semnificative aspecte ale slujirii P. F. Patriarh Teoctist, slujire care dă şi titlul volumelor. Spun aceasta deoarece atenţia deosebită acordată preoţilor, seminariştilor şi teologilor — care sunt slujitori ai poporului, în afară de faptul că slujesc pe Dumnezeu, — precum şi cea acordată direct credincioşilor, nu reprezintă altceva decât o consacrare conştientă şi deliberată pusă în slujba poporului şi Bisericii.

Un număr impresionant de articole din cele trei volume au un caracter ecumenic, de misiune şi mărturisire a valorilor tradiţiei şi spiritualităţii româneşti în lumea din afară. Astfel nenumăraţii oaspeţi străini pe care i-a primit, nenumăratele personalităţi pe care le-a vizitat în alte ţări şi forurile internaţionale laice şi bisericeşti la care a participat, au fost obiectul unei statornice munci misionare în cadrul căreia P. F. Sa nu a ezitat niciodată să afirme cu energie şi entuziasm vechimea şi caracteristicile fundamentale ale Bisericii şi neamului românesc.

Toate aceste dimensiuni ale operei sale, şi încă altele necuprinse în lucrarea sumar prezentată aici, sunt pe deplin relevante cu privire la viaţa şi activitatea întâi stătătorului Bisericii Ortodoxe Române, la contribuţia majoră a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la supravieţuirea Bisericii şi a românilor într-una din cele mai tulburate epoci ale istoriei lor, pe de o parte, iar pe de altă parte, la întărirea şi afirmarea identităţii lor într-un regim ostil şi într-o lume de care erau izolaţi.

Pr. Dr. Theodor Damian
Sf. Apostoli Petru şi Pavel, New York

Medicina creştină, o medicină mai umană*

La scurt timp după evenimentele din 1989 din România, a luat fiinţă în Bucureşti Asociaţia filantropică medicală creştină CHRISTIANA. Acest spital creştin, înfiinţat pe baze solide, având aprobarea guvernului României, a fost şi este condus de renumitul medic şi dascăl român Pavel Chirilă. Asociaţia filantropică medicală creştină are ca obiectiv de activitate să asigure asistenţa medicală a „cazurilor sociale": persoane bolnave neajutorate, rămase singure pe lume sau abandonate de familiile lor.

Am vizitat această nobilă unitate medicală la puţin timp după înfiinţarea sa şi m-a impresionat în primul rând specificul şi destinaţia acestui spital, apoi modul de lucru, unic pentru România: personalul de îngrijire este reprezentat de „Măicuţe", terapia indicată de medic este administrată de „asistente-măicuţe". La solicitarea directorului acestui locaş şi cu avizele superioare necesare, în România s-au înfiinţat clase speciale cu profil creştin în cadrul anumitor şcoli sanitare şi chiar grupe de studenţi cu acelaşi profil creştin în cadrul învăţământului superior medical, desigur, deocamdată, numărul acestora fiind limitat.

Dimineaţa, bolnavii se roagă, urmează vizita spirituală a preotului, şi numai după acestea se trece la actul medical propriu-zis, adică la vizita medicală, cu tot ce presupune aceasta.

În documentaţia bolnavului se fac consemnări deopotrivă de către preot şi medic. Se formulează, am putea spune, chiar şi un diagnostic spiritual, după cum se poate vedea din „foaia de observaţie" pe care o prezentăm mai jos (din **Medicaţie la medicina biblică**, de P. Chirilă şi M. Valică, pp. 234—235, Ed. Asociaţia medicală creştină Christiana, Bucureşti, 1992):

Foaie de observaţie spirituală:
Date de starea civilă:
Nume
Prenume
Prenumele părinţilor
Data naşterii
Locul naşterii
Data consultaţiei
Antecedente:
1) Antecedente heredo-colaterale: boli, chiuretaje, sinucideri în familie sau rude apropiate, crime.
2) Antecedente personale: boli, tentative de sinucidere, chiuretaje proprii ori făcute sau mijlocite altora, omucideri, violuri, acte de cruzime ieşite din comun.
Viaţa morală şi spirituală:
Confesiunea?
Botezat sau nu?
Căsătorit religios sau nu?
Are duhovnic?
Se spovedeşte?
Se împărtăşeşte?
Participă Duminica la Sf. Liturghie?
Se roagă? Da. Nu. Sporadic? Zilnic?
Posteşte şi pomeneşte rudele în viaţă şi adormite?
Urăşte?
Îşi judecă aproapele?
Se mânie uşor?
Are obiceiul să blesteme?
Înjură, drăcuieşte?
Are mândrie exagerată?
Prigoneşte?
Minte?
Îi plac banii? Bogăţiile?
Are momente de deznădejde?
E lacom la mâncare?
În ce relaţii este cu părinţii? Cu copiii? Cu colegii? Cu vecinii? Cu ceilalţi oameni cunoscuţi?
Ce atitudine are faţă de săraci şi bolnavi, ologi, orbi?
Crede orbeşte în vise?
Ce atitudine are faţă de alte fenomene spirituale (yoga, sufism, teozofie, antroposofie, parapsihologie etc.)?
Consumă alcool, droguri etc.?

Viaţa sexuală:
Excese, adulter, perserviuni?
Istoricul bolii:
1) Debutul: se leagă de vreun abuz (alcool, mâncare, droguri, diverse) sau de vreun păcat?
2) Evoluţia: legătura agravărilor cu abuzuri, păcate, legătura ameliorărilor sau vindecărilor cu viaţa spirituală creştină?
Diagnosticul medical...
Caracterizare moral-spirituală

Calitatea actului medical, existenţa unui personal medical-creştin de înaltă ţinută morală şi cu credinţă în Dumnezeu, a făcut din acest spital o unitate foarte solicitată, devenită încă de la începuturi neîncăpătoare. Amintim că aici au trecut spre cele veşnice Petre Ţuţea, Părintele Stăniloae şi alţii.

Dintr-o discuţie avută cu Dr. Pavel Chirilă, prin anul 1992, am aflat despre marele vis al vieţii sale, construirea unui Institut medical creştin în Bucureşti, al cărui proiect grafic se află pe coperta cărţii menţionată mai sus, complex medical la care se lucrează şi în prezent.

Ce înseamnă medicina creştină? Răspunsul îl dau autorii aceleiaşi cărţi (p. 334) enumerând câteva concepte de bază ale acesteia:

— Bolile apar ca urmare a păcatelor proprii sau în cadrul pedagogiei divine, pentru încercarea noastră, pentru binevenita smerenie a noastră, pentru ca să se arate prin vindecare slava lui Dumnezeu.
— Ştiinţa de a trata este de la Dumnezeu.
— Darul vindecărilor este ontologic.
— Leacurile aparţin creaţiunii şi credinţa în ele mai puternică decât în Creatorul lor este idolatrie.
— Bolnavii nu se vindecă prin puterea terapeutului, a medicului, ci prin darul şi puterea lui Dumnezeu.
— Iisus este marele taumaturg.
— Medicul creştin nu condiţionează material îngrijirea.
— Rugăciunile Bisericii, participarea la Sfânta Liturghie, rugăciunea individuală, postul, virtuţile creştine, smerenia, nedorirea bogăţiilor, nejudecarea aproapelui, propovăduirea Sfintei Evanghelii, faptele bune sunt factori de profilaxie şi tratament.
— Sfintele Taine: Botezul, Spovedania, Împărtăşania, Maslul au cea mai mare valoare terapeutică.
— Bolile care duc fatalmente spre moarte, nu-l înspăimântă pe creştin pentru că el crede în Viaţa de Apoi. Pentru adevăratul creştin nu există stare de nefiinţă; moartea este doar o trecere, părăsirea trupului doar o treaptă superioară în viaţa duhovnicească. Este de datoria nu numai a preotului, ci şi a medicului să pregătească bolnavii în acest sens.
— Simbolul medicinii este Crucea, pe care se jertfeşte perpetuu, spre învierea noastră, a tuturor, pacienţi şi medici — deopotrivă bolnavi — Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu şi Fiul Omului.

Concluzionând, am putea spune că medicina creştină nu este o medicină costisitoare pentru pacient, ci dimpotrivă este pusă în slujba omului bolnav şi nevoiaş. Atunci, dacă cu toţii suntem „muritori", de ce se practică şi o medicină la care pot ajunge numai aceia dintre noi cu mari posibilităţi (bani, relaţii etc.)? Nu cumva principiile acestei medicini se apropie mai mult de business decât de altceva?

Dr. Gheorghe Ciumpavu

* Material preluat din buletinul „Institutului Român de Teologie şi Spiritualitate Ortodoxă", din New-York, febr. 1995.

Moartea şi discursul bioetic

Moartea a reprezentat dintotdeauna o taină şi o problemă existenţială pentru om. De aceea multe dintre religiile antice păgâne erau orientate spre această realitate a vieţii, pe care încercau să o depăşească; de cele mai multe ori, acceptarea ei era rezultatul unei confruntări între constatarea iminenţei şi utilizarea unor practici rituale prin care să fie posibilă depăşirea ei.

În lumea contemporană, atât de secularizată pot fi identificate tendinţe foarte variate. Pentru adulţi, moartea reprezintă încă o teroare. Cu toate acestea, copiilor le este prezentată într-o formă mitizată, ca o mare călătorie la care bunicul se angajează (pentru francezi) sau ca o odihnă într-o frumoasă grădină (la englezi). Această prezentare ambiguă reprezintă cauza primă a unei concepţii greşite despre moarte şi a tendinţelor spre suicid, manifestate la vârsta tinereţii.

Un antropolog modern ajunge la o concluzie paradoxală: „Există o societate care respectă omul şi acceptă moartea: cea africană; şi există o alta tanatocratică, obsedată şi terificată de moarte: cea occidentală".[1]

Această mentalitate privind moartea creează adesea probleme complicate, în care instanţele civile ezită să se pronunţe sau hotărârea unei instanţe e contestată de una a altei instanţe. Şi problematica aceasta cuprinde o arie vastă de situaţii, pornind de la sinucidere (pusă adesea în raport cu libertatea de a dispune de propria viaţă) şi de la eutanasie (cu diversele-i variante), până la complicatele aspecte privind constatarea morţii (coma ireversibilă, moartea clinică, moartea cerebrală etc.), de la utilizarea analgezicelor, până la refuzul mijloacelor terapeutice.

Pentru antropologia ortodoxă, moartea îşi are un loc bine stabilit în iconomia mântuirii. Ea este urmare a păcatului strămoşesc, rezultat exclusiv al faptei lui Adam. „Stricăciunea şi moartea nu sunt menite să dureze veşnic, ci Dumnezeu preschimbă rostul acestora în mijloace de stăvilire a răului. Fără această schimbare, pedeapsa pentru păcat ar fi eternă. De aceea, îndată ce s-a arătat în istorie moartea, Dumnezeu ţinând pentru Sine toată iniţiativa a folosit-o cum a voit El şi i-a schimbat radical firea ei... Şi aşa, prin moarte nu este omorât omul, ci corupţia care îl învăluie. Moartea este îngăduită de Dumnezeu, ca să nu fie răul fără de moarte... Suferinţa şi moartea devin din efecte ale păcatului mijloace împotriva păcatului nu numai pentru că opresc repetarea păcatului la nesfârşit, ci întrucât favorizează trecerea spre o viaţă adevărată de comuniune".[2]

Într-o asemenea viziune pascală a morţii, al cărei sens se transfigurează prin învierea lui Hristos, sfârşitul vieţii pământeşti nu este decât începutul unei vieţi mai adevărate în Dumnezeu. Moartea este doar o pasha-trecere, de la o viaţă stricăcioasă la una nestricăcioasă. Chiar dacă moartea inspiră o teamă firească, „nu de ea trebuie să ne temem, ci de pierderea sufletului, care este necunoştinţa de Dumnezeu"[3] Căci „fie că trăim, fie că murim, ai Domnului suntem" (Rom. 14, 8).

După cum Dumnezeu a ales momentul intrării noastre în viaţa aceasta, după voinţa Sa, tot aşa, El va hotărî şi momentul plecării noastre de aici. Întrucât viaţa e darul lui Dumnezeu, curmarea ei departe de a fi manifestarea libertăţii umane, este un atentat la adresa vieţii şi un semn al răzvrătirii omului împotriva lui Dumnezeu. Şi gravitatea păcatului este pe măsura darului împotriva căruia se îndreaptă atentatul din partea omului. Mai ales că, odată instalata, moartea este ireversibilă, pentru om.

Bioetica se confruntă azi cu una din cele mai dificile probleme privind faza terminală a vieţii: eutanasia, în diferitele sale aspecte. Căci se uzează frecvent aşa-zisul drept al omului de a muri cu demnitate. Se uită însă că puterea de a primi moartea cu demnitate este o virtute şi un dar al lui Dumnezeu şi că nu poate fi gândită separat de restul vieţii.

Ierom. Iuvenalie Ionaşcu

1. L. V. Thomas — Antropologia morţii, Milano, 1976, appud Elio Sgreccia, Manual de Bioetică, Ed. Vita e pensiero, Milano, 1994, vol. I, p. 631;

2. Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu — Teologie şi cultură, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1993, p. 145;

3. Evagrie Ponticul — Schiţă monahală, în Filocalia (românească), vol. I, ed. I, pp. 45—46, appud D. Stăniloae, „Ascetica şi mistica ortodoxă", Ed. Deisis, Alba Iulia, 1993, p. 128, (nota 2).

SFÂNTUL IRINEU

(Urmare din pag. a 2-a)

combate nu numai gnoza lui Valentin, care era exponentul gnosticismului. Dar începând să scrie, trece peste planul său şi întocmeşte opera în cinci cărţi. Pe lângă Valentin el mai analizează şi alte erezii. Totuşi titlul l-a păstrat pe cel de la început.

În cartea întâia se face o expunere a doctrinei gnostice. Irineu descrie sistemele gnostice valentiniene, spunând că sunt 16 sisteme. Îl prezintă pe Valentin, pe Ptolemeu care era un ucenic al lui şi pe Marcu, un gnostic care avea mare succes pe valea Ronului. După aceasta caută să arate originile gnosticismului. Şi astfel începe cu Simon Magul, de la care emană toate ereziile şi merge până la Marcion.

În cartea a doua. (Cu aceasta începe respingerea ereziilor şi prezentarea superiorităţii creştinismului), este cuprinsă o respingere mai mult dialectică (filozofică) şi raţională. Irineu le arată gnosticilor că sistemul lor se bazează pe două explicaţii deopotrivă de inacceptabile: pe dualism şi panteism. Gnosticii sau separă pe Dumnezeu de lume, mărginind în acest mod acţiunea divină sau confundă pe Dumnezeu cu lumea, micşorând astfel puterea lui Dumnezeu, coborându-L în slăbiciunile omeneşti şi atribuindu-I fapte josnice. Ei care spun că lumea este fructul ignoranţei şi al păcatului, confundând pe Dumnezeu cu lumea şi făcând lumea o simplă substanţă ce decurge din El, fac prin aceasta o degenerare a fiinţei dumnezeieşti. El opune dualismului gnostic, monoteismul creştin. Irineu face cu ajutorul raţiunii şi al filozofiei, o critică negativă şi destructivă. El arată absurditatea concepţiilor şi şubrezimea argumentării adversarilor.

În cartea a treia se găsesc dovezi din Sfânta Tradiţie, aduse cu scopul de a prezenta superioritatea doctrinei adevărate faţă de învăţăturile gnostice. Irineu arată clar că, credinţa creştină se află aceeaşi, de la Sfinţii Apostoli şi până astăzi. Ea s-a păstrat pe baza tradiţiei. Este cea adevărată şi se deosebeşte de cea a gnosticilor, care este nouă.

În cartea a patra se continuă respingerea doctrinei gnosticilor cu ajutorul cuvintelor Domnului. Irineu înţelege însă prin cuvintele Domnului atât învăţăturile Vechiului Testament cât şi cele din Noul Testament. Toate vin de la acelaş Dumnezeu. Tot aici vorbeşte despre unitatea celor două Testamente, făcând aceasta împotriva marcioniţilor.

În cartea a cincia, continuă prezentarea învăţăturii creştine. Vorbeşte despre naşterea lui Iisus dintr-o fecioară şi despre întruparea Lui reală. De asemenea prezintă învăţătura despre mântuire şi învierea morţilor. În încheiere vorbeşte despre hiliasm şi se pare că aici este influenţat de către Papias.

În ceea ce priveşte timpul în care a fost scrisă această lucrare, analizând cele spuse în cartea a treia, reiese faptul că era în vremea păstoririi papii Elefterie (174—189) şi în vremea când Biserica era în pace. Din această ştire, dată de Irineu, putem trage concluzia că cele două cărţi din urmă au fost scrise după anul 189, în timpul păstoririi lui Victor. Locul este Galia.

Această operă este cea mai importantă dintre cele întocmite de polemică antieretică a secolului al doilea. Este cea mai veche scriere împotriva ereziilor. Din ea cunoaştem doctrinele gnostice, cum spune Irineu „felurite şi ciudate" şi de la ea avem relatările cele mai sigure despre persoanele şi lucrările gnostice. Din ea aflăm că originea tuturor ereziilor gnostice o formează filozofia şi mitologia şi că de la Simon Magul derivă toate ereziile. Dualismul sau panteismul, ambele doctrine gnostice sunt respinse prin monoteismul creştin. Dar pe lângă această expunere a ereziilor, mai avem şi o expunere a regulei de credinţă şi o expunere a doctrinei creştine. Ni se vorbeşte despre unitatea lui Dumnezeu, despre întruparea reală a lui Iisus Hristos din Fecioară. Ni se arată că Dumnezeu este acelaşi pentru ambele Testamente. Se afirmă libertatea voinţei omului. Se vorbeşte despre mântuire, despre învierea morţilor dovedită prin învierea lui Hristos, despre euharistie ca aliment trupesc şi sufletesc. La sfârşit cuprinde şi consideraţii hiliaste. Cele spuse de Irineu în privinţa ereziilor, despre care nu avem atâtea mijloace de control, scrierile ereticе fiind pierdute, sunt date pe care trebuie să le luăm cu toată rezerva. I s-a imputat lui Irineu că a denaturat gnosticismul. Dar acest fapt nu este adevărat. Din cele expuse de polemişti cu privire la gnosticism şi din cele rămase din scrierile gnostice se vede foarte bine că Irineu a spus numai adevărul. El a căutat să prezinte numai ceea ce ştia sigur. Ne spune chiar că unele cărţi gnostice nu le cunoştea. Irineu nu putea să schimbe şi să spună neadevăruri, el era un om scrupulos şi cu bun simţ. Însuşi el a spus că „nici o problemă nu se rezolvă prin altă problemă, ci prin ceea ce este evident şi clar". Scrierea este una din cele mai vechi mărturii despre canonul cărţilor Testamentului Nou.

În această lucrare Sf. Irineu mai prezintă încă o problemă. Ca să susţină mărturisirea sa, că adevărul creştin s-a păstrat acelaşi de la Mântuitorul, dă exemplu ierarhia din diferite Biserici, care s-a menţinut neîntreruptă. Pentru mai multă convingere întocmeşte un tabel al episcopatului Romei, în care prezintă 12 episcopi. Tot aici el spune: „Căci la această Biserică pentru poziţia ei distinsă, trebuie să vină toată Biserica, adică acei credincioşi de pretutindeni, în care s-a păstrat totdeauna de către ei (credincioşii), care sunt pretutindeni, tradiţia care este de la Apostoli". Din această frază s-ar părea că Irineu recunoaşte Romei un primat în ceea ce priveşte păstrarea credinţei. Pe baza celor spuse de Irineu, romano-catolicii încearcă să-şi susţină primatul papal. Afirmaţia este însă destul de controversată. Cu toate că textul este cel în limba latină — şi se poate foarte bine să fi fost schimbat — nu putem să tragem decât o singură concluzie. Irineu a înţeles, prin cele spuse, că dacă dorim să constatăm că învăţătura creştină s-a păstrat aceeaşi să ne ducem la o Biserică veche, primară în care ierarhia a avut o succesiune. El ne dă exemplu pe cea a Romei, nu ca pe un îndreptar în ceea ce priveşte învăţătura de credinţă pentru întreagă Biserica, ci ca un model de păstrare al adevărului dogmatic creştin. Biserica Romei fiind una din cele vechi.

O altă lucrare a Sf. Irineu este „Demonstrarea predicii apostolice". Ea este amintită de istoricul bisericesc Eusebiu. Nu este o operă polemică, ci mai mult o prezentare a credinţei creştine, susţinută cu citate din Sfânta Scriptură. Cuprinde, mai întâi, o expunere a principalelor dogme creştine, apoi o demonstrare — cu ajutorul profeţilor — a acestor dogme. Este o apologie, pusă în folosul credincioşilor. Se aseamănă foarte mult cu ultima parte din lucrarea „Împotriva ereziilor". În prima parte prezintă învăţătura despre Sfânta Treime şi săvârşirea Sfintei Taine a Botezului în numele ei. În a doua parte vorbeşte despre Iisus Hristos, despre divinitatea, mesianitatea şi omenitatea Lui, despre răscumpărare şi împărăţia viitoare. Este un manual elementar de catehetică, formând un comentar la Simbolul ce-l mărturiseau cei ce primeau taina botezului.

Pe lângă aceste două lucrări ce ne sunt păstrate în întregime, mai avem şi fragmente din alte scrieri: 1. Despre monarhie. Este o scrisoare adresată unui prieten al său numit Florin. Acesta a ascultat împreună cu Sf. Irineu, când erau în Asia Mică, predicile Sfântului Policarp. Apoi a fost preot în Roma şi mai târziu a trecut la gnosticism. Sf. Irineu îi scrie lui Florin amintindu-i de învăţătura curată pe care a primit-o de la Sfântul Policarp şi îi dovedeşte lui Florin că Dumnezeu nu este autor al răului. 2. Despre ogdoadă, este scrisă tot pentru Florin care se pare că persista încă în gnosticism. 3. Despre schismă, adresată unui prieten al lui Florin, Iastos. 4. Scrisoare către papa Victor în care cere depunerea lui Florin. 5. Despre ştiinţă, adresată grecilor (păgânilor). 6. Cuvântări felurite, conţinând omilii şi predici. 7. Scrisori care sunt adresate papii Victor şi altor episcopi cu ocazia disputei pascale (data serbării Sfintelor Paşti). 8. Tot Sfântului Irineu i s-au atribuit şi scrisorile credincioşilor din Lugdunum şi Viena, adresate celor din Asia Mică în anul 177, atunci când în Galia era o persecuţie împotriva creştinilor. Este foarte posibil ca el să le fi scris. Cu toate că în 177 el era la Roma, dar după relatările martorilor oculari el a putut să scrie cele ce s-au petrecut. Aceste scrisori sunt un tezaur în care ni se arată rezistenţa în credinţa creştină împotriva oricărei ameninţări. În plus este un document care ne redă felul în care creştinii erau persecutaţi, motivele şi torturile care li se aplicau. 9. Fericitul Ieronim ne relatează că Sfântul Irineu ar fi întocmit un comentar la Apocalipsă.

IN MEMORIAM

P. S. EMILIAN BIRDAŞ al Caransebeşului

În ziua de 5 aprilie a.c., în ajun de praznicul Intrării Domnului în Ierusalim, Părintele luminilor şi Arhiereul cel veşnic, Mântuitorul Iisus Hristos a chemat la Sine pe neaşteptate pe cel ce a fost episcopul Emilian Birdaş al Caransebeşului.

Vestea trecerii sale la cele veşnice a umplut de întristare inimile membrilor Sf. Sinod al Bisericii noastre, ale preoţilor şi a credincioşilor ortodocşi de pe întreg cuprinsul Mitropoliei Banatului şi a Mitropoliei Ardealului.

A trecut dincolo în zările cele luminoase ale veşniciei după o viaţă zbuciumată, după o viaţă întreagă închinată slujirii lui Hristos şi Bisericii sale, încărcat de ani şi de vrednicii care-i vor aşeza cu siguranţă numele în panteonul de aur al Bisericii noastre strămoşeşti.

Cel ce a fost episcopul Emilian Birdaş s-a născut la 23 noiembrie 1921 în localitatea maramureşană Rohia din Ţara Lăpuşului, fiind al şaselea copil al părinţilor săi Simeon şi Teodora. A rămas orfan de ambii părinţi la vârsta de 10 ani, fiind închinoviat la scurtă vreme ca frate la Mânăstirea „Sf. Ana" Rohia din apropierea satului natal. La 21 iulie 1941 a intrat în cinul monahal primind numele de Emilian în locul celui de Ioan pe care-l primise la botez. A fost hirotonit ierodiacon la 26 iulie 1941, iar a doua zi a primit marele dar al preoţiei prin punerea mâinilor venerabilului episcop al Clujului Nicolae Colan.

În anul 1942 a fost transferat la Mânăstirea „Sf. Ilie" din Topliţa, administrând mai multe parohii vacante din împrejurimi.

În anul 1944 a fost hirotonit protosinghel de episcopul Atanasie Dincă al Râmnicului. Între 1948—1952 a urmat cursurile Institutului Teologic din Bucureşti unde şi-a luat şi licenţa cu calificativul excepţional. Între anii 1956—1963 a fost vicar administrativ al episcopiei Romanului şi Huşilor. În anul 1958 a fost ridicat de Sf. Sinod la treapta de arhimandrit, iar în anul 1963 a fost numit ca superior al Catedralei Reîntregirii de la Alba Iulia. La 2 septembrie 1973 a fost ales ca episcop vicar al Arhiepiscopiei Sibiului cu titlul de Răşinăreanul. Reacerea episcopiei Ortodoxe de Alba Iulia după o întrerupere de 275 de ani îl chema să ocupe postul de episcop al nou reînfiinţatei Episcopii.

La Alba Iulia a păstorit vreme de 15 ani, remarcându-se ca un bun gospodar şi ca bun slujitor. În cei 15 ani de episcopat la Alba Iulia a hirotonit peste 300 de preoţi şi sub directa sa îndrumare s-au zidit din nou 72 de biserici iar altele 150 au fost restaurate şi îmbrăcate în pictură bizantină. S-a opus cu îndârjire vreme de ani îndelungaţi dărâmării Bisericii Ort. din Miercurea Ciuc de către autorităţile comuniste ale vremii iar la Mânăstirea Râmeţ în plină epocă de descreştinare atee a pus piatra de temelie a monumentalei biserici cu hramul „Sf. Apostoli Petru şi Pavel" şi a ridicat vechea biserică la nivelul pământului.

După 1990 a fost pus în retragere de Sf. Sinod dar la scurt timp a fost ales arhiereu vicar al episcopiei Aradului cu titlul de Arădeanul. În anul 1994 a fost ales episcop titular al reînfiinţatei Episcopii a Caransebeşului unde s-a remarcat de asemenea printr-o activitate misionară deosebită. A scris numeroase articole de teologie şi lucrări istorice, remarcându-se în special prin reapărirea în ediţie bilingvă a monumentalei cărţi „Noul Testament de la Bălgrad". Pentru această lucrare, căreia i-a urmat apoi „Bucoavna de la Alba Iulia", P. S. Sa a fost ales membru de onoare al Academiei Române în 1992.

Sicriul cu trupul neînsufleţit al celui ce a fost episcopul Emilian Birdaş a fost depus în Catedrala episcopală din Caransebeş iar slujba înmormântării a avut loc luni, 8 aprilie a.c. în sobor de arhierei şi preoţi sub protia I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Corneanu al Banatului. A luat parte o imensă mulţime de credincioşi venită din toate părţile Banatului şi Ardealului. Au fost prezente de asemenea oficialităţi civile şi militare ale judeţelor Caransebeş, Timişoara şi Alba, reprezentanţi ai Secretariatului de Stat pentru Culte.

Bunul Dumnezeu să aşeze sufletul Episcopului Emilian în loc de odihnă, numele său să-i fie scris în Cartea Vieţii, iar memoria să-i fie de-a pururi binecuvântată.

În veci pomenirea lui.

Arhid. Dumitru Bălaci

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

JOI, 4 aprilie 1996, a primit la Reşedinţă un grup de 50 elevi şi studenţi din Basarabia, însoţiţi de profesorii lor care s-au aflat în România la invitaţia Asociaţiei ASTRA într-o excursie de documentare. **I. P. S. Mitropolit Antonie** le-a vorbit despre istoria religioasă a Basarabiei.

A primit pe Dl. profesor Chifane, inspector la Secretariatul de Stat pentru Culte, Bucureşti, care se afla în misiune în Arhiepiscopia noastră.

MARŢI, 9 aprilie a.c., a cercetat Mânăstirea Predeal.

JOI, 11 aprilie a.c., a participat alături de **P. F. Patriarh Teoctist** şi de membrii Sf. Sinod la Slujba de sfinţire a Sfântului şi Marelui Mir. Slujba de sfinţire a avut loc la Mânăstirea Antim din Bucureşti.

A cercetat de asemenea şi Mânăstirea Brâncoveanu din Sâmbăta de Sus.

VINERI, 12 aprilie a.c., după masă, a oficiat slujba „Prohodul Domnului" la Catedrala mitropolitană din Sibiu.

SÂMBĂTĂ, 13 aprilie a.c., a primit la Reşedinţa mitropolitană pe Excelenţa Sa Jurgen Gutte, episcop şi preşedinte al Organizaţiei Diakonischewerk din Germania şi pe Excelenţa Sa dl. Episcop al Bisericii Evanghelice C.A. din România, cu sediul la Sibiu, Christoph Klein.

DUMINICĂ, 14 aprilie a.c., Praznicul Învierii Domnului, a slujit Slujba Învierii şi Sf. Liturghie la catedrala mitropolitană din Sibiu, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi. A prezentat Pastorala celor prezenţi la slujbă.

În după masa aceleiaşi zile a slujit Vecernia în cadrul căreia s-a citit evanghelia în cele 12 limbi. A rostit un scurt cuvânt de învăţătură. După slujba vecerniei a plecat spre Mânăstirea Brâncoveanu din Sâmbăta de Sus.

LUNI, 15 aprilie a.c., a doua zi de Paşti a slujit Sf. Liturghie la Mânăstirea Sâmbăta.

În cadrul Sf. Liturghii a hirotonit întru preot pe tânărul diacon Neagu Marius Cristian, pe seama Parohiei Bârcut, prot. Făgăraş.

MARŢI 16 aprilie a.c., a acordat un interviu postului de Televiziune locală „S.I.C.A." Alba Iulia, evocând memoria celui care a fost vrednicul de pomenire episcopul Emilian Birdaş al Caransebeşului, la rugămintea Domnului Daniel Sabău, prim-vicepreşedinte şi a D-lui Marius Moga — Vicepreşedinte al Postului de Televiziune mai sus menţionat.

MIERCURI, 17 aprilie a.c., a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului arhiepiscopesc, desfăşurate la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus.

JOI, 18 aprilie a.c., a slujit în Catedrala mitropolitană din Sibiu la înmormântarea lui Octavian Ghibu, fiul marelui om de cultură Onisifor Ghibu. Cu această ocazie a omagiat memoria celui trecut în veşnicie.

În după masa aceleiaşi zile a primit la Reşedinţa mitropolitană pe Domnii deputaţi Radu Ciuceanu şi Sorin Botnaru.

VINERI, 19 aprilie 1996, „Izvorul Tămăduirii", a slujit Sf. Liturghie la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus. În cadrul Sf. Liturghii a hirotonit întru ieromonah pe ierodiaconul Casian Codrea, vieţuitor al Mânăstirii. A rostit un cuvânt de învăţătură. Răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date de Corul bisericii din Oraşul Victoria, condus de Prof. Ioan Timoftă.

Trecerea la cele veşnice a Episcopului VALERIAN ZAHARIA (1905 — 1996)

În ziua de 13 martie 1996 s-a mutat la Domnul P. S. Episcop VALERIAN ZAHARIA, la venerabila vârstă de 91 de ani.

S-a născut în ziua de Sf. Dumitru a anului 1905, în satul Muncel, comuna Străoane de Sus, fostul judeţ Putna, din părinţii Gheorghe şi Ruxanda, primind la botez numele de Vasile.

Împrejurări haine îl lipsesc pe micuţul Vasile de dragostea părintească şi este silit să-şi petreacă frumoşii ani ai copilariei la Casa de copii orfani din Brăila. Copilăria nefericită şi tristă îl va marca şi dacă mulţi l-au socotit un nonconformist singuratic, cu certitudine că aceasta a fost principala cauză.

În planul nepătruns al Providenţei Sfinte, pruncul Vasile Zaharia va avea un loc deosebit. Sârguitor s-a dovedit în clasele primare, dorind parcă răzbunarea tinereţii chinuite şi întrucât tatăl său se călugărise primind numele de Gherontie, îşi petrecea vacanţele la Mânăstirea Dalhăuţi, aproape de vechiul târg Focşani, unde îşi găseşte, după cum adeseori mărturisea, „împlinirea dorului după Dumnezeu".

În urma examenului la Seminarul Teologic Sf. Andrei din Galaţi, din toamna anului 1922 Vasile Zaharia este **sârguitor, cuminte şi dornic, câştigă o bursă ce va înlesni învăţătura** unui copil lipsit de casă şi ajutor material, pentru ... narului din anul 1927. În acelaşi an este declarat admis, în urma examenului la Facultatea de Teologie din Bucureşti. În paralel va studia şi la Seminarul pedagogic universitar din Bucureşti.

Şi parcă ascultând de un intim îndemn, studentul Vasile Zaharia adânceşte în mod deosebit în studiile sale trăirea plină de jertfă a vieţii monahale. In acest sens îşi va pregăti şi teza de licenţă care va avea ca subiect „Regulile monahale după Sfântul Vasile cel Mare şi Sfinţii Părinţi".

Fiind şi absolvent merituos, devine din anul 1931 profesor titular la Seminarul Pedagogic Universitar din Bucureşti.

Şi naşterea-i sărmană, şi a sa pruncie fără căldura părintească, şi tinereţea învăţată cu lipsurile, împreună toate acestea îl hotărăsc să îndure ucenicia şi apoi să se consacre călugăriei aspre.

La 28 septembrie 1932 îşi face intrarea în călugărie prin schima monahală cu care se îmbracă, primind numele de Valerian, iar a doua zi va fi hirotonit diacon.

La 4 noiembrie 1935, pe când împlinea 30 de ani, a fost hirotonit preot.

Va activa ca profesor şi mai apoi director la Seminariile din Galaţi, Iaşi şi Bălţi. În anul 1938 va fi înălţat la rangul de Arhimandrit.

Din septembrie 1941 şi până în septembrie 1944 va fi profesor în Ploieşti şi stareţ al Mânăstirii Ghighiu, apoi stareţ al Mânăstirii Antim din Bucureşti şi Exarh al Mânăstirilor din Arhiepiscopia Bucureştilor.

Ca profesor s-a dovedit a fi nu numai un pedagog strălucit, ci şi un publicist de excepţie; în acest sens amintim că sub numele de Monahul Valerian a publicat peste 300 de articole în ziarele „Viitorul", „Naţiunea" şi „Universul", între anii 1946—1954. În anul 1955 va publica Concordanţa şi dicţionarul Biblic pe care-l va intitula „Flori alese din grădina Sf. Scripturi" (386 pagini).

Încununând cu cinste, un merituos trecut de rodnice osteneli şi strădanii, Arhimandritul Valerian Zaharia este ales de Înaltul Colegiu Electoral al Bisericii Ortodoxe, în ziua de 11 noiembrie 1951, în scaunul vacant de Episcop al Oradiei.

Hirotonirea în arhiereu s-a săvârşit în ziua de miercuri, 13 noiembrie 1951, în Catedrala Patriarhală din Bucureşti, iar îndătinata slujbă de înscăunare s-a săvârşit festiv, în ziua de 25 noiembrie 1951, în Catedrala Oradiei, „Biserica cu lună".

A păstorit Eparhia Oradiei timp de 18 ani, într-o perioadă de grele transformări şi a căutat binele păstoriţilor săi, chiar dacă făcându-şi cu zel datoria şi-a asumat riscuri câştigându-şi nemeritat mulţi duşmani. Toată viaţa a fost urmărit de sentimentul datoriei, chiar riscându-şi, cum de altfel se va şi întâmpla, Scaunul Episcopal.

În cuvântul de instalare anticipa zicând: „pentru chivernisirea după cuviinţă a celor sfinte şi pentru slujirea credincioşilor, pildă veşnică voi avea în faţa mea pe Mântuitorul şi pe Sfinţii Apostoli care pentru credincioşi şi-au dat cu bucurie viaţa lor".

A fost pensionat împotriva voinţei sale, în decembrie 1969, clipă din care Episcopul Valerian va redeveni un nonconformist singuratic, cum de altfel a fost toată viaţa. Dumnezeu a prelungit această stare pe care a îndurat-o cu stoicism, dar şi cu conştiinţa curată până în ultimile clipe din viaţă.

S-a stabilit, după lungi peregrinări, care i-au condus paşii „de la Nistru pân' la Tisa", în casa parohială a parohiei Podeanu din str. Dornei nr. 70.

A slujit Sfânta Liturghie în Biserica parohială duminică de duminică, a predicat fără să amintească vreodată de suferinţele sale pe care le socotea „încercări ale unei vieţi şi aşa prea greu de suportat".

Ultima Sfântă Liturghie la care a slujit a fost la întâmpinarea Domnului, din 2 februarie 1996.

A fost depus în toată cinstea cuvenită unui episcop, în Biserica parohială Podeanu, iar în ziua de vineri, 15 martie, slujba înmormântării a început prin oficierea de către Prea Sfinţitul Episcop TEODOSIE SNAGOVEANUL a Sfintei Liturghii a Darurilor mai înainte sfinţite, înconjurat de un numeros sobor de preoţi şi un mare număr de credincioşi.

La slujba înmormântării a luat parte Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, care îl cunoştea de peste 50 de ani, fiind însoţit de Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop VASILE COSTIN al Târgoviştei şi Prea Sfinţitul Episcop Vicar VINCENŢIU PLOIEŞTEANUL.

Din partea Episcopiei Oradiei au luat parte fostul secretar de birou, P. C. Pr. IOAN POP şi Prof. DUMITRESCU BASARAB, care a transmis şi mesajul de condoleanţe din partea P. S. Episcop IOAN MIHĂLŢAN al Oradiei.

La sfârşitul slujbei a omagiat viaţa şi petrecerea celui ce va rămâne „Eiscopul nostru Valerian", P. C. Paroh VASILE AILIOAEI, cel care în ultimii 6 ani din viaţă a fost sprijin al suferinţelor sale sufleteşti şi trupeşti.

A luat apoi cuvântul Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, care a cunoscut strădaniile şi suferinţele Prea Sfinţitului Episcop Valerian, atât ca vecin de Eparhie, pe vremea când Prea Fericitul TEOCTIST era Episcop al Aradului, cât şi ca Patriarh, calitate în care l-a ajutat pe cel ce va rămâne alături de Biserica Podeanu unde a fost înmormântat — Episcopul Valerian Zaharia.

Dumnezeu să-l odihnească!

Paroh,
Pr. Vasile Ailioaei

SÂMBĂTĂ, 20 aprilie a.c., s-a întâlnit la Mânăstirea Sâmbăta cu Dl. Primar al Făgăraşului, Nicolae Ciocan şi cu dl. director al Liceului „Radu Negru" din aceeaşi localitate.

DUMINICĂ, 21 aprilie a.c., predică la Mânăstirea Sâmbăta, Duminica Tomii.

LUNI, 22 aprilie a.c., s-a întâlnit cu Excelenţa Sa, Alfred Moses, ambasadorul Statelor Unite ale Americii la Bucureşti la o recepţie în salonul de protocol al Hotelului Împăratul Romanilor.

MARŢI, 23 aprilie a.c., sărbătoarea Sf. Mare Mucenic Gheorghe, a participat la sediul Academiei trupelor de uscat Sibiu la instalarea preotului militar Valentin Beţiu căruia **I. P. S. Mitropolit Antonie** i-a acordat cu această ocazie rangul bisericesc de sachelar, cu dreptul de a purta brâu albastru. Cu acest prilej **I. P. S. Mitropolit** a vorbit despre clerul militar în istoria neamului românesc, evocând memoria episcopului armatei Partenie Ciopron, pe care l-a cunoscut şi care l-a hirotonit preot.

DUMINICĂ, 28 aprilie a.c., a cercetat Mânăstirea Orlat, judeţul Sibiu.

Secretar eparhial,
Pr. Valentin Sicoe

Semnalăm... Semnalăm...

● **„Cărţi româneşti, vă ordon treceţi Prutul"**, e titlul unui interviu pe care l-a dat ziarului „România Liberă" (24 febr. 1996) ilustrul om de cultură Octavian Ghibu, membru al Adunării Naţionale Bisericeşti a Patriarhiei Române. Într-o casetă introductivă dl. Răzvan Bucuroiu scrie: **„Basarabia, eterna rană a României, continuă să sângereze".**

Despre ce este vorba în interviul d-lui Octavian Ghibu? Despre o **rană,** într-adevăr. O rană culturală. O rană naţională. Autorităţile de la Chişinău confiscă la Prut cărţile româneşti care vor să treacă în Basarabia. E ca un program de înfometare culturală. Un genocid.

Oare refuză şi cărţile de la Moscova? Aşa ar trebui să fie dacă, să zicem, refuzul cărţilor româneşti s-ar datora suficienţei culturale a Basarabiei! Dar în asemenea cazuri, se ştie, „suficienţa" are numai o conotaţie negativă.

În fapt e politică rusească şi rusofonă a celor care uită „binefacerile" deportărilor în Siberia a sute de mii de basarabeni, şi umplerea golului cu ruşi aduşi de prin toate pestenistrurile, de unde ne-au călcat hoarde tătare, căzăceşti în tot trecutul istoriei noastre.

Dl. Octavian Ghibu arată că se confiscă îndeosebi cărţile care tratează despre trecutul Basarabiei. Dar se poate oare omorî un trecut? Poate cineva şterge din istorie trecutul românesc al Basarabiei, cetăţile lui Ştefan cel Mare, limba română? Ruşii şi rusofonii şi rusofilii sunt ca nişte donchişoţi în faţa cetăţilor lui Ştefan cel Mare. Iată definiţia de dicţionar a donchişotismului: **„atitudine sau purtare caracteristică omului lipsit de simţul realităţii, care urmăreşte scopuri fantastice şi irealizabile, manifestând un eroism steril".**

Am căutat în acelaşi Dicţionar (DEX, 1975) şi cuvintele **rusofil** şi **rusofon.** Socotite în acea vreme peiorative şi incomode pentru ruşi, nici n-au fost trecute în Dicţionar.

Au rămas peiorative până astăzi!

* * *

● Există undeva la o parohie de ţară un preot cu o râvnă culturală deosebită. Scrie fără răgaz, şi-a făcut o editură în parohie şi tipăriturile sale — operele sale — poartă pecetea unui zel misionar aproape neverosimil. Este fără îndoială solicitat în parohie ca orice preot, cu slujbe, spovedanie, vizite pastorale la bătrâni şi bolnavi dar, în afară de acestea şi fără a le neglija, îşi găseşte timp şi pentru scris. A început cu lucruri mici, cu istorioare şi pilde, cu predici, apoi a trecut la eseu şi în cele din urmă la cercetare. Aceasta din urmă i-a adus acum satisfacţia de a-şi vedea tipărită o carte despre **„Nicolae Iorga — concepţia istorică"** (Bârda, ed. „Cuget românesc", 1995, 270 p.).

Este vorba de părintele Al. Stănciulescu-Bârda. Suntem de multă vreme în corespondenţă, deşi cred că ne-am văzut doar o singură dată.

Cartea despre Nicolae Iorga poartă girul ştiinţific al unui cunoscut istoric, acad. Ştefan Pascu, ceea ce echivalează aproape cu un act academic într-o specialitate care nu este a lui, căci părintele Stănciulescu, după ştiinţa mea, are doar studii teologice, nu şi de litere sau istorie. Iată însă că, cine vrea şi are instrumentele necesare pentru aceasta, poate face şi altceva decât teologie. Şi când o face şi cu pasiune, o face bine. Acad. Şt. Pascu a „propus şi a susţinut publicarea cărţii". Şi nu e o carte oarecare, o monografie de inventar. E o carte de istoriografie care abordează „concepţia istorică" a lui Nicolae Iorga, deci merge la substanţă, la teoretizări, ceea ce e o întreprindere în acelaşi timp de mare pricepere şi de mare curaj. Ar fi de dorit să pătrundă şi în lumea istoricilor, şi în a celor ce studiază fenomenele culturale.

Aşadar . . . nasc şi la Bârda oameni! — cum spunea cronicarul despre Moldova.

Este în cea mai frumoasă tradiţie culturală românească, participarea preoţilor la zidirea culturală ca şi la cea spirituală. Au făcut-o figuri mari de preoţi şi ierarhi în trecut, şi iată că o fac şi astăzi. Dacă ar mai trăi marele nostru profesor Nicolae M. Popescu, academician, Popa Nae cum era cunoscut în epocă încă în viaţă, fiind aşezat în rândurile marilor „popi" din istoria românilor — Popa Şapcă, Popa Tun, Popa Soare etc. — ar adăuga, fără îndoială, în cartea sa despre **„Preoţii de mir"** şi pe părintele Stănciulescu-Bârda.

În Ardeal preoţilor li se urează: Dumnezeu să-ţi ţie darul! Dumnezeu să-i ţie părintelui Stănciulescu, darul preoţiei, al cercetării şi al scrisului.

ANTONIE P.

ERATĂ

Dintr-o regretabilă neatenţie, s-a strecurat, în numărul 13—16 din 1 şi 15 aprilie 1996, al „Telegrafului Român", la rubrica „Semnalăm", pag. 8, rândul 2 de sus, o eroare de tipar care se va îndrepta astfel: în loc de revista „Unirea", se va citi revista „Învierea". Ne cerem cuvenitele scuze!

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**. Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, Banca Comercială, Sucursala Sibiu.

SIBIU

Fondator

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 144

SIBIU

15 mai

nr. 19—20

1996

Înălţarea Domnului, izvor de bucurii

Sf. Epifanie de Cypru, Omilia a IV-a PG 43, col. 477—482

Podoaba corpului este capul. Podoaba sărbătorilor este cea pe care o sărbătorim astăzi. Prăznuim Înălţarea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos. Este pecetea tuturor sărbătorilor Domnului. Ea poartă frumuseţea iconomiei Domnului, dăruindu-i sfârşitul.

Prima dintre sărbători, în ordinea lor, este Naşterea admirabilă a lui Hristos după trup. Cine nu vede cu câte laude, cu câtă admiraţie trebuie să fie înconjurată coborârea spre noi a marelui Dumnezeu, coborârea Sa, dar mai mult mărinimia Sa! Cine nu ştie să admire că Domnul tuturor lucrurilor a luat chipul slavei?

După Naştere vine Teofania sau Epifania, care deschide ochilor noştri taina lui Hristos.

Dar această sărbătoare nu este culmea bucuriei noastre; trupul muritor al lui Hristos nu a fost încă îmbrăcat cu nemurire prin slăvita înviere.

A treia sărbătoare este, deci, Învierea care urmează îndeaproape Patima mântuitoare. Această Sărbătoare dă viaţă celor care, prin botez, au fost iluminaţi prin Sângele lui Hristos. Prin ea, lumea ruinată este înălţată, prin ea, Adamul căzut primeşte viaţa eternă.

Dar bucuria nu este încă perfectă; există încă Cincizecimea în care Duhul Sfânt, cu bucurie, este dat Apostolilor.

Dar cea mai mare dintre sărbători, cea în faţa căreia orice predică nu este decât o gâlceavă, este Înălţarea, torent de delicii şi plină de bucurie.

Astăzi, Hristos deschide porţile cerului prin care curge şiroaie, lumina. Veniţi deci să contemplăm această lumină care traversează cerurile cerurilor. Nimeni, nici chiar Ilie, nu a urcat până în acel cer, ci numai Acela care a spus clar: „Nimeni nu urcă la cer decât Fiul Omului care este din cer". Bunul păstor, care a lăsat în munţi cele 99 de oi, adică îngerii, pentru a veni să caute oaia pierdută, o aduce astăzi pe umerii Săi şi strigă: Părinte, Eu am găsit oaia pe care şarpele a indus-o în eroare. Pe căile rătăcirii, Eu am văzut-o murdară de noroiul păcatului, Eu am salvat-o prin mana Atotputerniciei Mele, Eu am ridicat-o îndată, îndemnat de dragostea inimii Mele, Eu am spălat-o în Iordan, parfumată cu ungerea Duhului Meu. Acum, înviată, iată-Mă, Eu îţi ofer Ţie acest dar vrednic de Tine, oaia găsită".

Trad. de Pr. drd. Aurel Pavel

SF. AMBROZIE DE MILAN
— PÂINEA VIEŢII —

„Când te apropii de Sfântul Jertfelnic, îngerii se minunează, căci se realizează atunci deplin ceea ce ai primit odată cu Sfântul Botez".

Proorocul David se ruga zicând: „Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăţi, spăla-mă-vei şi mai vârtos decât zăpada mă voi albi" (Ps. 50, 8). De ce oare zicea aşa?

Pentru că zăpada este albă, dar imediat ce se topeşte devine noroi. Dacă păstrezi bine ceea ce ai primit (la botez), harul curăţiei va dura de-a pururea.

Ai venit aşadar cu sufletul
înşetat la altar.
Ai venit dorind să primeşti de
aici cel mai mare dar.
Ţi-ai lăsat păcatele tale şi te-ai
umplut de har.

Te-ai apropiat de altar. Dar poate ai zis: „Această pâine este una obişnuită, o pâine de fiecare zi".

Da, aceasta era, adică o pâine obişnuită mai înainte de a fi spuse cuvintele de sfinţire.

După aceea îndată, această pâine simplă a devenit Trupul lui Hristos. Cum? Prin ce cuvinte?

Prin cuvintele lui Hristos.

Într-adevăr toate celelalte pe care le-ai auzit rostindu-se mai înainte sunt cuvintele preotului; preamărirea lui Dumnezeu, rugăciunile pentru credincioşi şi altele.

Dar când e vorba să se săvârşească Preasfânta Taină (Euharistia) preotul nu foloseşte propriile lui cuvinte. Repetă cuvintele lui Hristos. Cuvântul lui Hristos e cel care săvârşeşte taina.

Ce este Cuvântul lui Hristos? E acela prin care s-au zidit toate. „Un Cuvânt al Domnului a fost spus şi s-a zidit cerul. Cu un Cuvânt al Lui s-a făcut pământul, marea şi toate cele dintr-nsa".

Vezi deci ce putere are Cuvântul lui Hristos!

Deci dacă există o asemenea putere în Cuvântul lui Hristos, încât din cele ce nu erau să fie zidit universul, cu cât mai creator este Cuvântul prin care să se prefacă o materie în altceva decât ceea de a fost înainte.

Îţi spun că înainte de sfinţirea darurilor, nu era Trupul lui Hristos, dar a devenit atunci când s-au repetat cuvintele Lui. A zis şi s-a făcut.

Şi tu înainte de Botez ai fost cufundat în păcatele tale cele vechi dar după Taină ai devenit un om nou.

Cunoaşte deci că pâinea şi vinul se prefac în Trupul şi Sângele lui Hristos prin Duhul Sfânt.

Fii cu luare aminte: Toate cuvintele care precedează şi explică instituirea Tainei (Împărtăşaniei) sunt ale evanghelistului. Dar cuvintele: „Luaţi, mâncaţi ... şi beţi dintru acestea toţi ...", sunt însăşi cuvintele lui Hristos. Ce zice oare Apostolul despre participarea noastră la Sf. Jertfă: „Să se cerceteze însă omul pe sine şi aşa să mănânce din pâine şi să bea din pahar" (1 Cor. 11, 28) şi „ori de câte ori veţi mânca această pâine şi veţi bea din pahar moartea Domnului vestiţi până când va veni" (1 Cor. 11, 26).

Deci dacă mărturisim moartea Lui, mărturisim şi iertarea păcatelor noastre.

Trebuie deci întotdeauna să primim Trupul şi Sângele Domnului întru iertarea păcatelor.

Cel ce păcătuieşte mereu, trebuie tot mereu să alerge la acest leac al mântuirii.

Fie ca Harul Domnului să fie de-a pururea cu voi".

Tradus de

Ierod. Visarion Bălţat

Act sinodal la sfinţirea Marelui Mir 1996

În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, Treimea cea întru tot Sfântă de o fiinţă şi nedespărţită - Amin.

Luând aminte că în curgerea anilor din urmă viaţa religioasă a cunoscut deosebite sporuri duhovniceşti, iar lucrarea sfinţitoare a Bisericii la care s-a întrebuinţat Sfântul şi Marele Mir, care s-a sfinţit în anul 1993, spre folosul şi creşterea duhovnicească a credincioşilor, a făcut ca acesta să se apropie de sfârşit, Sfântul Sinod al Bisericii noastre a hotărât ca potrivit rânduielilor îndătinate şi dreptului ei de Biserică Autocefală să purceadă din nou la pregătirile necesare pentru Sfinţirea Marelui Mir în anul 1996.

Drept urmare, în zilele de luni, marţi şi miercuri din această Săptămână Mare, în Paraclisul Mânăstirii Antim din Bucureşti, cu săvârşirea slujbei cuvenite săvârşită de către Î.P.S. Mitropolit NESTOR al Olteniei, P.S. Episcop Vicar TEODOSIE SNAGOVEANUL al Arhiepiscopiei Bucureştilor şi P.S. Episcop Vicar GHERASIM PUTNEANUL al Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor, împreună cu un sobor de preoţi şi diaconi s-au preparat ingredientele şi s-a pregătit Marele Mir pentru sfinţire.

Iar astăzi, 11 aprilie, în Sfânta şi Marea Joi din Săptămâna Sfintelor şi Mântuitoarelor Patimi ale Domnului nostru IISUS HRISTOS, din anul 1996, când facem şi pomenirea Sfântului Ierarh CALINIC de la Mânăstirea Cernica, potrivit rânduielii dintotdeauna a Bisericii Ortodoxe, atestată documentar şi pe pământul românesc la anii 1513, 1642, 1670, 1707, 1882 şi de şaptesprezece ori în cei 110 ani de la autocefalie.

Noi, TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, împreună cu Înalt Prea Sfinţiţii Mitropoliţi şi Arhiepiscopi, cu Prea Sfinţiţii Episcopi, cu Prea Sfinţiţii Episcopi Vicari Patriarhali, şi cu Prea Sfinţiţii Episcopi Vicari şi Arhierei Vicari, membri ai Sfântului Sinod, pornind în procesiune religioasă de la Reşedinţa Patriarhală, ne-am adunat în Biserica „SFÂNTULUI SPIRIDON-NOU" din Bucureşti şi în cadrul dumnezeieştii Liturghii a Sfântului Ierarh VASILE CEL MARE, cu puterea, cu lucrarea şi prin pogorârea harului Prea Sfântului şi de viaţă dătătorului Duh, am săvârşit SFINŢIREA MARELUI MIR, care se va folosi la întărirea în Duhul Sfânt a credincioşilor creştini prin Taina Mirungerii ca pecete a darului Sfântului Duh şi la sfinţirea, prin ungere, a noilor biserici şi a antimiselor de la parohiile şi mânăstirile din cuprinsul Eparhiilor Patriarhiei Române din ţară şi de peste hotare.

Această sfinţire a MARELUI MIR a avut loc acum pentru a optsprezecea oară în de Dumnezeu păzita Biserică Ortodoxă Română după recunoaşterea ei, în anul 1885, ca autocefală, de către celelalte Biserici Ortodoxe autocefale surori, în frunte cu Patriarhia Ecumenică din Constantinopol, şi pentru a treia oară în cei 10 ani de la alegerea şi înscăunarea Prea Fericitului Părinte TEOCTIST ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. La această slujbă de sfinţire a MARELUI MIR au fost de faţă consilieri patriarhali şi mitropolitani, profesori de teologie, călugări, călugăriţe şi credincioşi.

Cuvântul de învăţătură a fost rostit de Înalt Prea Sfinţia Sa, Înalt Prea Sfinţitul DANIEL Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei.

Spre aducere aminte s-a înscris acest ACT SINODAL în „Condica Sfântă a Sfântului Sinod al Bisericii Autocefale Ortodoxe Române", semnându-se de noi, Ierarhii, care am participat la săvârşirea acestei dumnezeieşti slujbe.

Într-un cuget înălţăm calde rugăciuni către Bunul şi Milostivul Dumnezeu, cel în Treime lăudat.

Preşedintele Sfântului Sinod,
† TOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Vechimea vieţii mănăstireşti la români

Se afirmă, în general, că existenţa şi organizarea vieţii mănăstireşti la poporul român este târzie şi ea ne-ar fi venit prin intermediul slavo-bizantin. Realitatea lucrurilor însă este cu totul alta, nerecunoscută până în prezent de istoriografia românească.

În Transilvania, Maramureş şi Banat avem un număr însemnat de toponime, unele **Râmeţ** sau **Rimeţ** şi altele **Remetea, Rimetea, Remeţ.** Din primul grup fac parte: **Râmeţ, Râmeţ-Brădeşti,** transcris în maghiară **Remete - Bredesty, Râmeţ - Cheia, Râmeţ - Olteni, Râmeţ - Poieni, Râmeţ - Valea Inzelului, Râmeţ - Valea Mânăstirii, Râmeţ - Valea Uzei** (toate în jud. Alba), **Râmeţ - Sat** sau **Pleaşa, Cheia Râmeţului** şi **Râpa Râmeţului** sau **Mânăstirea** (tot în jud. Alba). Din al doilea grup: **Remetea** (în jud. Alba, Bihor, Harghita - Mureş), **Remetea Chioarului** (Maramureş), **Remetea Lungă** (Timiş), **Remetea Mare** (Timiş), **Remetea Mică** (Timiş), **Remetea Oaşului** (Satu Mare), **Remetea Pogănici** (Caraş-Severin). **Pe Rimetea** sau **Gura Râmeţii** (Bistriţa Năsăud), **Remeţi** (Bihor, Maramureş), **Remeţi pe Someş** (Maramureş). Se susţine că toponimele respective au la bază maghiarul **remete** (= pustnic, sihastru, călugăr) (Coriolan Suciu, **Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania,** II, Bucureşti, 1967, p. 80; Iorgu Iordan, **Toponimia românească,** Bucureşti, 1963, p. 245; idem, **Dicţionar al numelor de familie româneşti,** Bucureşti, 1983, p. 392; N. A. Constantinescu, **Dicţionar onomastic românesc,** Bucureşti, 1963, p. 139). Acelaşi lucru se susţine şi în **Dicţionarul limbii române** (DLR). Se impune o precizare etimologică.

Mai întâi reţinem toponimele asociate: **Râmeţ - Valea Mânăstirii, Râpa Râmeţului** sau **Mânăstirea,** care ne indică vechi aşezări monahale, anterioare, rămase în tradiţia orală a poporului din aceste locuri.

În limba română, cuvântul **râmeţ** (s. m.), pl. **râmeţi,** vine din latinul **eremitus,** din **eremita, - ae,** provenit din limba greacă **eremitis** (singular — **eremit**), din **eremiá** (Erimia = loc solitar, deşert). Prin afereza lui **e -** iniţial neaccentuat, cu trecerea următorului **e -** din **eta** (- η -) în **- â -,** înaintea unei consoane nazale, provocată de **- r -** precedent, cu deschiderea lui **- i -** neaccentuat în **- e -** şi cu **asibilarea** lui **- t -** latin + **e, i** în **- ţ (i),** cuvântul ne vine în limba română din epoca dacoromană, sec. II-VI. În italiană avem **romito** din **eremita.** Cuvântul românesc **râmeţ** a fost împrumutat şi în maghiară, **remete,** ca şi **zembeta,** din românescul **sâmbăta,** din lat. **sambatha** (Al. Rosetti, **Istoria limbii române,** Bucureşti, 1986, p. 386). Procesul a fost deci invers: **remete** provine din **râmeţ,** şi nu **râmeţ** din **remete.** De aici rezultă concluzia că toate toponimele menţionate: **Remetea, Remeţi, Rimetea,** la început s-au numit şi ele **Râmeţ(i)** şi, cu timpul, au fost maghiarizate. Se cunoaşte că în Transilvania avem un proces intens de maghiarizare a multor nume de familie şi de toponime româneşti.

Episcopul Teotim al Tomisului, pe la sfârşitul secolului al IV-lea şi începutul secolului al V-lea, a elaborat o scrisoare specială adresată **eremiţilor** (singuraticilor) şi **cenobiţilor** (cei care trăiau viaţa monahală în comun în mânăstiri) din Scythia Minor (Dobrogea) (I. G. Coman, **Scriitori bisericeşti**

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. I. Ionescu

Infracţionalitatea – o problemă de nerezolvat?*

Cred că e potrivit să încep această expunere cu o referire la titlul însuşi.

Infracţionalitatea ... Cuvântul defineşte situaţia de existenţă a infracţiunii. Fără vreun calificativ anume: dacă e vorba de infracţiuni mai multe sau mai puţine, mai mult sau mai puţin grave. În mintea noastră însă, cetăţeni din România sfârşitului de secol XX, termenul implică astfel de calificative. Auzindu-l sau folosindu-l ne gândim la o situaţie în care infracţiunile sunt multe, mult prea multe, şi adeseori extrem de grave. Şi dacă ridicăm astăzi această problemă este pentru că simţim că nu se mai poate astfel. Că e urgent să facem ceva spre a stăvili cât de cât infracţionalitatea în care pare înnămolită cu totul societatea noastră.

Dar ce este infracţiunea. Vom spune simplu că infracţiunea este încălcarea legii, abaterea de la lege.

Care lege? Cred că esenţa întregii probleme este implicată în această întrebare.

S-ar putea răspunde simplu: legile de stat. Infracţiunea este încălcarea legilor de stat.

Pentru ce însă sunt încălcate atât de mult aceste legi - şi, bineînţeles, nu am în vedere numai infracţunile şi infractorii calificaţi ca atare? În lipsa cvasigenerală de respect faţă de legi, nu discernem, oare o problematizare a legilor înseşi? Nu e acesta un semn clar că cetăţenii nu mai recunosc în legile care li se impun **Legea,** cu majusculă, acea categorie filozofică desemnând tipuri de relaţii esenţiale, necesare şi generale între oameni? Şi nu mă refer numai la cetăţenii certaţi cu legea. Ci, în general, la membrii societăţii. Ştim cu toţii - şi încă foarte bine - cât preţ aveau în conştiinţa cetăţenilor României legile epocii ceauşiste. Încălcarea multora dintre ele nu aducea nici celor mai buni vreo mustrare de conştiinţă. Deoarece erau legi împotriva dreptăţii şi chiar împotriva firii. Furtul, de pildă, era furt, dar nu şi furtul din avutul obştesc. Preoţii dezlegau cu destulă uşurinţă un astfel de păcat.

Din păcate, situaţia nu este mai bună în epoca pe care o numim - cu mai multă sau mai puţină dreptate - postcomunistă. Ba chiar, în unele privinţe, discrepanţa dintre legislaţia de stat şi **Lege** este şi mai acută. Se vorbeşte mult, de pildă, de gravul compromis privind statutul legal al homosexualităţii. Şi pe drept cuvânt. Cvasitotalitatea cetăţenilor români nu s-au simţit nicidecum reprezentaţi de către parlamentarii care au votat acest compromis. Ba chiar se simt grav ameninţaţi de o astfel de lege, care - dată fiind mai ales legătura între homosexualitate şi SIDA - apără aşa-zisul „drept" al unei infime minorităţi cu punerea în pericol a sănătăţii - nu numai morale - şi a vieţii unui întreg popor. Cum să respecţi o astfel de lege? Cum să-i bagi în cap românului cu cel mai elementar bun simţ că sodomia ţine de comportamentul decent şi acceptat?

Ce să mai spun de legea care face din uciderea unui nevinovat un fapt ce ţine de cotidianul cel mai obişnuit? Am în vedere, desigur, faptul strigător la cer că uciderea pruncilor nenăscuţi este, în societatea românească ce se vrea în bună parte şi creştină, un act absolut legal. Această îngrozitoare violenţă şi elementară lipsă de respect faţă de fiinţa umană, cu atâtea milioane de victime nevinovate - de fapt, majoritatea pruncilor acestui neam -, explică foarte bine de ce atâţia socotesc normală violenţa şi încălcarea drepturilor elementare ale semenilor lor.

Am dat aceste două exemple care sunt, desigur, şi cele mai frapante. Dar câte altele nu mai sunt?

Aşadar, există cazuri în care divorţul dintre legea de stat şi Legea morală este de un flagrant strigător la cer. Iar faptul că atâţia dintre cetăţeni nu se simt obligaţi nicidecum în conştiinţa lor la respectarea legilor de stat are drept cauză principală tocmai acest divorţ. Căci simţul moral este sădit în fiinţa umană de Creatorul Însuşi. Şi chiar cei mai răi infractori nu sunt cu totul lipsiţi de lumina conştiinţei. La această lumină trebuie să facem apel dacă dorim cu adevărat să găsim soluţia infracţionalităţii. Ori, un astfel de apel rămâne absolut neconvingător atâta vreme cât legile societăţii contravin Legii dumnezeieşti.

Căutând să stăvilim infracţionalitatea, trebuie să

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Vasile Mihoc

* Conferinţă ţinută la Casa de cultură din Sibiu, 16 mai 1996.

SFÂNTUL IRINEU
2. Învăţătura

Sfântul Irineu a fost cel din urmă dintre creştinii care au cunoscut pe discipolii Apostolilor. El a ascultat pe Sfântul Policarp şi şi-a însuşit învăţăturile lui, Policarp fiind cel din urmă dintre discipolii Apostolilor. Astfel se leagă firul generaţiilor creştine, păstrându-se în mod complet şi exact învăţătura Domnului predată de Sfinţii Apostoli. Sf. Irineu a activat foarte mult în ogorul Bisericii creştine: a fost misionar la popoarele celtice, a luptat foarte mult pentru menţinerea bunei înţelegeri şi unităţii în sânul aceleaşi Biserici, mai ales în disputa cu montaniştii şi prin discuţiile privitoare la data serbării Paştilor, a combătut pe eretici. Prin această complexă şi strălucită activitate, el face legătura dintre Orient şi Occident. Dar pe lângă aceste însuşiri el a fost şi un scriitor de seamă: a fost polemist, apologet şi comentator al Sfintei Scripturi. Activitatea lui Irineu se poate rezuma în două cuvinte: a distrus gnosticismul şi a pus bazele teologiei creştine. S-a ocupat de originea ereziilor, în special a celei gnostice, a prezentat doctrina falsă pe care aceasta se bazează şi i-a opus învăţătura cea adevărată a religiei creştine. Cu acest prilej ne-a dat ştiri importante despre erezii — oameni şi doctrine — şi ne-a formulat complet doctrina creştină. Irineu cunoştea gnosticismul atât din studiile proprii cât şi din lucrările lui Hegesip şi Sf. Iustin Martirul şi Filozo ul. El l-a combătut atât de temeinic încât toţi cei care au venit după el, începând cu Tertulian l-au folosit ca izvor. A opus monoteismul, dualismului gnostic. Are marele merit de a fi expus doctrina creştină pe baze scripturistice. El se ocupă de adevărul credinţei şi spune că el se află numai în Biserică. Biserica este păstrătoarea învăţăturii Domnului, aflată în cele două testamente: „Unde este Biserica, acolo este şi Duhul Sfânt şi unde este Duhul Domnului acolo este Biserica şi tot harul: Duhul este însă adevărul, Învăţătura adevărată este numai aceea pe care o dă ierarhia, care este descendentă de la Sfinţii Apostoli".

Sf. Irineu este un important martor al dezvoltării noţiunii Sfintei Tradiţii. Garanţia păstrării nealterate a învăţăturii Apostolilor în Biserică o vede, ca şi Hegesip, în succesiunea neîntreruptă a episcopilor, urmaşii Apostolilor. De aceea el şi dă un tabel de succesiune a episcopilor şi accentuează în mod repetat legăturile sale cu părinţii apostolici şi a acelora, la rândul lor, cu Apostolii. Arată că „toţi cei ce vreau să afle adevărul să ia în considerare tradiţia apostolilor în lumea întreagă, în toate bisericile", şi „putem enumera pe cei instituiţi de către Apostoli, episcopi în biserici şi pe urmaşii lor până la noi, nimeni dintre ei n-a învăţat aşa ceva ce ne învaţă gnosticii". Pe lângă moştenirea din urmaş în urmaş, care dă episcopilor harisma ade-

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu

SFÂNTUL IRINEU

(Urmare din pag 1)

vărului, altă garanție a nealterării tradiției apostolice este comunicarea între ele a Bisericilor. Prin această comunicare Biserica întreagă devine păstrătoarea infailibilă a Sfintei Tradiții. În privința comunicării între ele a bisericilor, Roma deține recordul, fiind capitala lumii, în care vin oamenii din toate colțurile imperiului, deci din toate bisericile, prin urmare în ea găsești totdeauna mărturisită tradiția apostolică cea păstrată de întreaga Biserică. Unii dintre romano-catolici au încercat să susțină că Sf. Irineu se referă aici la primatul papal, dar istoricii bisericești și patrologii de seamă arată că nu poate fi vorba de așa ceva. Spre exemplu Aimé Puech scrie că „el află credința adevărată la fel de garantată și în celelalte biserici apostolice... și cum el pe lângă spirit împăciuitor avea și tărie de caracter, n-a ezitat în două împrejurări, unde a crezut util să dea acest lucru, să dea lecții de modestie episcopului Romei, în loc să se supună orbește voinței acestuia". (O împrejurare este cea a discutării serbării Paștilor, iar alta cu ocazia călătoriei la Roma în 177).

Scrierile Noului Testament le numește Irineu, Sfântă Scriptură, separându-le de Sfânta Tradiție și așezându-le alături de cele ale Vechiului Testament, atât în privința caracterului inspirat, cât și în puterea de demonstrare a adevărului credinței. El are deja formatcanonul Testamentului Nou, dar se pare că a omis din el epistola către Evrei și a așezat în locul ei Păstorul lui Herma. În loc de a vedea o dificultate în coexistența celor patru evanghelii, pe alocurea diferite, dar toate patru adevărate și necesare, el vede în aceasta un plan divin, pe care caută să-l justifice astfel: „Evangheliile sunt patru și nu pot fi nici mai multe și mai puține de patru, pentru că patru puncte cardinale există și patru vânturi principale și Biserica răspândită peste tot pământul, având drept stâlp și firmament Evanghelia și duhul vieții, trebuie să aibă patru stâlpi care distribuiesc în toate părțile nestricăciune și viață omenirii. Cuvântul își are sediul pe heruvimi și heruvimii sunt patru. Cele patru Evanghelii corespund simbolurilor: leului (Ioan), Vițelului (Luca), Omului (Matei) și vulturului (Marcu). Și altă armonie descoperim, când ne gândim că Dumnezeu a făcut cu omenirea patru legăminte: unul cu Adam, înainte de potop, altul cu Noe, după potop, al treilea cu Moise prin Lege, al patrulea care înnoiește omenirea și o recapitulează în sine, prin Evanghelie, care ridică pe oameni, înaripându-i până la cer". Dă știri prețioase despre originea Evangheliilor, în special știrea că Evanghelia lui Marcu a fost scrisă după moartea Sfinților Apostoli Petru și Pavel.

Învățătura Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții, o află rezumată în Simbolul Credinței, ce se cerea, probabil, de la catehumenii care cereau botezul și de la străinii care cereau comuniunea, și pe care el îl numește „canonul (regula) adevărului", și-l expune ca, „credința într-un singur Dumnezeu, Tatăl atotțiitorul, carele a creat cerul și pământul și marea și toate câte sunt într-însele; și într-un singur Hristos Iisus, Fiul lui Dumnezeu carele s-a întrupat pentru mântuirea noastră; și în Duhul Sfânt, carele prin proroci a prezis planul și venirile și nașterea din Fecioară și patima și învierea din morți și înălțarea cu trup cu tot la cer a puternicului Hristos Iisus Domnul nostru și revenirea Sa din cer în gloria Tatălui Său pentru a recapitula toate lucrurile și a învia tot trupul întregului neam omenesc, pentru ca tot genunchiul în cer și pe pământ și sub pământ să se plece în cinstea lui Hristos Iisus, Domnul, Dumnezeul Mântuitorul și Regele nostru, după voința Tatălui celui nevăzut, ca toată limba să-L mărturisească, iar El să judece drept toate lucrurile, să trimită în focul de veci și îngerii vinovați și apostați, și oamenii cei fără de lege, necredincioși, mișei și hulitori; iar celor drepți și sfinți ce i-au ținut poruncile și au stăruit în a-L iubi, unii de la început, alții de la pocăirea lor să le dea și darul Său nestricăcios, viață și glorie veșnică. Iată binevestirea și credința ce a primit Biserica, precum v-am mai spus și pe care deși împrăștiată în toată lumea, ea o păstrează cu grijă, ca și cum ar lucra într-o singură casă și o crede în mod egal, ca și cum ar avea un singur suflet și aceeași inimă și o predică și învață și transmite în perfect acord, ca și cum n-ar avea decât o singură gură. Da, limbile sunt diverse în lume, dar tradiția și credința e una și aceeași și în Bisericile din Germania și în Iberii și între celți și în Răsărit și în Egipt și în Libia și în mijlocul lumii. Precum soarele cel creat de Dumnezeu e unul și același în lumea întreagă, așa și predicarea adevărului strălucește peste tot la fel și luminează pe toți oamenii care vreau să ajungă la cunoașterea adevărului".

Acest simbol de credință cuprinde toate punctele învățăturii bisericești. Explicându-l împotriva gnosticilor, Irineu a contribuit mult la progresul teologiei, alături de apologeți și chiar, întrecându-i în punctele care au fost atacate de gnostici. În privința Sfintei Treimi el nu dezvoltă o învățătură completă, ca Antenagora sau Teofil. Trebuie subliniată, totuși, exprimarea clară de către Irineu a credinței în perihoreza persoanelor Sfintei Treimi: „Fiul e în Tatăl și poartă în sine pe Tatăl". Ceea ce a trebuit să dezvolte Irineu împotriva gnosticilor, a fost mai mult raportul lui Dumnezeu cu lumea, decât raportul persoanelor divine întreolaltă. Gnosticii căutând soluții la problema originii răului, afirmau că lumea (în care este prezent răul) n-a fost creată de Dumnezeu ci de un om numit Demiurg, și acela fiind el însuși imperfect, a pus și răul în lume. Irineu accentuează identitatea Creatorului lumii cu Dumnezeul suprem, iar originea răului o explică astfel: „Dumnezeu e singur perfect și atotperfect, atotperfecțiunea Lui exclude perfecțiunea altor ființe alături de El, deci creaturile Sale sunt în mod necesar imperfecte, imperfecțiunea lor se reduce însă în starea lor originală numai la libertatea voinței, care includea în sine posibilitatea de a alege răul. Răul, deci nu este ceva substanțial ci o modalitate de a utiliza libertatea voinței.

Analizând istoria răului în lume, dezaprobă pe Tatian care negase mântuirea lui Adam. Dimpotrivă, primul om mântuit, primul om pe care-l are în vedere activitatea mântuitoare a lui Iisus Hristos este Adam. Toată istoria lui Iisus nu este decât opusul istoriei lui Adam; însăși opera de mântuire o numește Irineu, recapitulare, considerând pe Iisus ca al doilea cap al omenirii, în locul lui Adam căruia șarpele i l-a tăiat în rai. Printr-o femeie a venit căderea și tot printr-o femeie vine și mântuirea. Fecioara Maria, prin ascultarea ei, repară neascultarea feciorelnicei Eva. Adam nu a rezistat ispitei în rai, de aceea a căzut și pentru a-i repara greșeala, Iisus se expune ispitei diavolului în pustiu și îi rezistă, etc.... Irineu este convins că păcatul lui Adam a fost săvârșit într-o zi de vineri, deoarece vinerea a și fost răscumpărat pe cruce. Asemănarea cu Dumnezeu pe care a pierdut-o Adam la cădere, era poses unea Duhului Sfânt pe care ni l-a dat iarăși Iisus Hristos. Păcatul lui Adam îl moștenim cu toții cei născuți din sămânța lui, de aceea se practică, zice Irineu, botezul copiilor.

Fiindcă gnosticii atacau realitatea trupului lui Iisus, Irineu a trebuit să lămurească și dogma hristologică și dogma euharistică. Pornind tot de la problema răului și admițând că răul este ceva inerent materiei, preexistente din veci alături de Dumnezeu, gnosticii nu admiteau că Hristos, eonul salvator ar fi putut avea trup compus din materie, suportul răului, ci ziceau că trupul său era numai aparent, deci ireal (docheism) și nu ne-a mântuit prin patimile acestui trup, ci prin împărtășirea gnozei, a cunoștinței adevărate. Trupul fiind din materia rea, nici învierea trupului nu o admiteau gnosticii, de aceea și învierea o argumentează Sf. Irineu.

Pornind de la constatarea că și gnosticii, fiind creștini, deși eretici, celebrau și consumau Sfânta Euharistie, Irineu combate teoria despre răutatea materiei provocându-se chiar la Sfânta Euharistie și arată că chiar Sfânta Euharistie are în compoziția sa și un element material, pământesc, pâinea și vinul, care prin rugăciunea care se rostește asupra lor se prefac în trupul și sângele Domnului. Dacă materia ar fi rea, nu s-ar folosi la Sfânta Euharistie.

Tot provocându-se la Sfânta Euharistie susține Irineu și credința în învierea trupurilor, zicând că dacă trupurile nu vor învia, de ce mâncăm trupul Domnului?

În privința trupului lui Hristos, Irineu pe lângă relevarea pasagiilor din Sfânta Scriptură care atribuie lui Hristos slăbiciuni și manifestări corporale evidente, precum și argumente pauline despre necesitatea întrupării, accentuiază și scoate în evidență ca centru al operei de mântuire îndumnezeirea omului, ceea ce nu se poate realiza fără ca Dumnezeu Fiul să nu ia asupra Lui întreaga natură omenească, inclusiv trupul. Dar și concepând mântuirea ca recapitulare, ca substituirea lui Hristos în locul lui Adam în calitatea de cap al omenirii se pretinde, ca să I se admită lui Hristos omenitatea întreagă și trupul real omenesc.

Vorbind despre cele trei persoane ale Sfintei Treimi care formează divinitatea perfectă, arată că Fiul este născut din veci din Tatăl (unii au căutat să vadă un fel de subordinaționism în privința Fiului, dar Irineu nu face acest lucru, el bazându-se pe expresiile evanghelice și pauline). Sfântul Duh este numit înțelepciune. El este acela care înlesnește omului apropierea de Dumnezeu. Iisus Hristos este Dumnezeu adevărat și om adevărat. Cele două firi sunt unite într-o singură persoană. Iisus Hristos este mântuitorul omului și sfințitorul. Și la problema mântuirii prin Iisus Hristos, am văzut că Irineu arată și rolul Fecioarei Maria. El aseamănă pe Iisus cu Adam și pe Fecioara Maria cu Eva. Adam și Eva ne-au adus păcatul în lume, Iisus și Fecioara Maria ne-au spălat de el. Irineu afirmă că Fecioara Maria este mama lui Iisus Hristos. Admite, la fel ca Sf. Ignatie și Sf. Iustin, fecioria Născătoare de Dumnezeu. Vorbind despre rău spune că nu este opera lui Dumnezeu, ci efectul libertății dată omului la creare. Despre îngeri spune că nu au trupuri. În problema antropologiei (vorbind despre om), are părere dihotomică. Sufletul este nemuritor și creat de Dumnezeu. Nu cade în preexistențialismul lui Origen. Am văzut că în privința cultului vorbește despre botez, pocăință și euharistie. Botezul este apa cerească prin care ne unim cu Hristos. Mai mult se ocupă de euharistie. Ea este trupul și sângele lui Hristos. Vorbește despre rolul rugăciunii în mântuire. Învață că învierea trupurilor este garantată prin Euharistie: „Câtă vreme ea este hrană și pentru trup, înseamnă că noi vom învia". În privința eshatologiei are însă o greșeală, este hiliast. Face aceasta, poate împotriva gnosticilor care negau învierea, prin faptul că materia este rea.

Rezumând, putem spune că Irineu a fost un creștin adevărat și un om cult. A luptat foarte mult pentru păstrarea credinței creștine, a scris împotriva ereticilor, formulând teologia creștină. A arătat rolul tradiției în menținerea adevăratei învățături, a dezvoltat învățătura despre Sfânta Treime, s-a ocupat de om și de problema răului, a prezentat Tainele ca mijloc de mântuire, a mărturisit învierea și mântuirea noastră. Într-un cuvânt Sfântul Irineu este părintele teologiei creștine în Occident. El a tras o adâncă linie între creștinism și gnosticism.

Vreme este a face Domnului...

Duminica a doua a Sfântului și Marelui Post al Paștilor, Duminică închinată Sf. Ierarh Grigorie Palama, pentru credincioșii ortodocși greci de la Biserica Sf. Nicolae Pevkakion din Atena în general și pentru membrii comunității românești din Atena în special, a fost un prilej de mare și aleasă bucurie. În această zi, a primit dumnezeiescul har al preoției, P. C. Diacon Dr. Ilie Frăcea, fost ani în șir slujitor al acestei biserici, fiind primul preot român hirotonit în Grecia de către un ierarh grec, bineînțeles cu aprobarea Sfântului Sinod al B.O.R.

Sf. Liturghie arhierească a fost săvârșită în impunătoarea biserică parohială de către P. S. Petru, episcop auxiliar al Arhiepiscopiei Atenei, din încredințarea S. S. Arhiepiscop Serafim înconjurat de un ales sobor de preoți și diaconi între ei și clericii români aflați la studii în Atena.

În cadrul Sf. Liturghii înainte de hirotonia întru preot, P. S. Episcop Petru a rostit un cuvânt ocazional adresat noului candidat și credincioșilor prezenți în număr foarte mare la Sf. Slujbă, după care a rostit cuvântul îndătinat, cum se obișnuiește în Biserica Greciei, noul hirotonit. Pornind de la cuvintele Psalmistului, pe care le rostește diaconul la începutul Sf. Liturghii, „vremea este a face Domnului..." (psalmul 118, 126), P. C. Pr. Ilie Frăcea a evidențiat în cuvinte calde și emoționante crâmpeie din activitatea Sfinției Sale ca bursier și diacon timp de 16 ani neîntre-

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhid. Visarion Dumitru Bălțat

Infracționalitatea – o problemă de nerezolvat?

(Urmare din pag. 1)

definim corect infracțiunea. Iar definiția corectă a acesteia este cea pe care o dă Sf. Apostol Ioan Teologul în prima sa Epistolă sobornicească: „Oricine savârșește păcatul săvârșește și nelegiuirea (sau: călcarea legii), și *păcatul este nelegiuirea* (călcarea legii)" (I In 3, 4); și tot el zice mai departe: „Orice nedreptate este păcat" (5, 17).

Așadar: păcatul este nelegiuire, adică infracțiune; și invers: nedreptatea, adică nelegiuirea sau infracțiunea, este păcat.

Sunt valabile aceste ecuații pentru ceea ce definește legislația noastră de stat drept infracțiune? Din păcate nu. După legislația noastră numai unele păcate sunt și infracțiuni. Iar alte păcate, chiar foarte mari, nu numai că nu sunt infracțiuni, dar apar chiar drept recomandabile și sunt încurajate pe toate căile. Pe aceia dintre ascultătorii prezenți care sunt și educatori - dar și pe toți ceilalți, și mai ales pe cei care sunt părinți - îi întreb dacă-și dau cu adevărat seama cât de adâncă este prăpastia spre care duce copierea cu atâta dezinvoltură în educația din școlile noastre a unor tipare proaste de aiurea. Din păcate se găsesc și educatori care-și fac o vocație din a-i educa pe copiii încredințați lor pentru, de pildă, libertinajul sexual, anticoncepționale și avort. Fapte, desigur, permise de lege. Ce contează că, pornit pe această pantă, tânărul astfel educat va încerca să înlăture obstacolele care-i stau în calea împlinirii „idealului" spre care a fost îndrumat? Violul - și violența de orice fel -, înșelăciunea și furtul - căci poftele cer bani, foarte mulți bani - vin ca de la sine în viața tânărului astfel „educat". Stârnește-i omului pofta și l-ai și făcut infractor. Sf. Iacov zice: „Pofta, zămislind, naște păcat, iar păcatul, odată săvârșit, aduce moarte" (Iac 1, 15). Da, nimic mai puțin decât moarte, moartea veșnică, consecința ultimă a păcatului, adică a infracțiunii corect înțeleasă. Și, mai departe, Sf. Iacov scrie: „De unde vin războaiele și de unde certurile dintre voi? Nu, oare, de aici: din poftele voastre. Poftiți și nu aveți; ucideți și pizmuiți și nu puteți să dobândiți ce doriți; vă sfădiți și vă războiți..." (Iac 4, 1-2). Poftele trupești nu trebuie nicidecum stârnite și încurajate. Însuși termenul „educație" implică ideea stăvilirii pornirilor rele și deprinderea înfrânării. „Grija de trup să nu o faceți spre pofte", zice Sf. Apostol Pavel (Rom 13, 14).

Dar să revenim la cuvântul Apostolului Ioan: nu numai unele dintre păcate sunt nelegiuiri, ci toate păcatele. Mi-aduc aminte de ce-mi povestea un judecător credincios. Pe când Părintele Arsenie Boca se afla încă la Mânăstirea Sâmbăta, acest judecător s-a dus să-l caute acolo. Părintele l-a întâmpinat cu aceste cuvinte: „Ești un infractor, domnule judecător!" Îl califica astfel pentru un păcat care nu era oprit de legile de stat. Aceste cuvinte reflectă același mare adevăr formulat de Sf. Ioan Teologul: anume că orice păcat face din cel ce-l săvârșește un infractor. De la acest adevăr trebuie să înceapă lupta împotriva infracționalității.

Toată lumea este de acord că în această luptă educatorii au rolul esențial. Reprimarea infracțiunii cu legi oricât de aspre și cu mijloace polițienești oricât de bine puse la punct nu vor putea avea decât rezultate parțiale. Înăbușită parțial - și temporar - prin aceste mijloace, infracționalitatea nu numai că va subzista într-o mare - prea mare - măsură, dar va fi mereu gata să-și regenereze capetele-i de balaur, tăiate, cu atâta zadarnic efort, de paloșul justiției.

Vorbind de educatori și de rolul lor împotriva infracționalității, vom recunoaște cu toții, desigur, rolul Bisericii. Însuși faptul că un preot a fost invitat să se exprime asupra unei teme ca aceasta reflectă această recunoaștere a rolului educativ al Bisericii.

Înainte însă de a vorbi de rolul Bisericii, aș dori să precizez ce se înțelege prin Biserică. Socotesc necesar acest lucru deoarece stăruie o gravă confuzie în această privință. Biserica nu sunt numai clericii Bisericii, ci toți membrii ei, clerici și credincioși, și, ca atare, responsabilitățile bisericești revin și unora și altora, chiar dacă în grade diferite. Pentru ca Biserica să-și poată îndeplini rolul ei - inclusiv rolul ei educativ - este nevoie să fie puse în lucrare toate forțele ei. Noi, cu toții, ca unii care suntem chemați să trăim plenar calitatea noastră de credincioși ai Bisericii. Acest lucru implică și rolul nostru - care, repet, este al tuturor - de a promova Legea dumnezeiască. Pentru aceasta însă, va trebui să abandonăm mentalitatea care este comună atât de multora dintre noi că Evanghelia și exigențele ei morale trebuie luate în seamă numai din când în când și că, în nici un caz, ele nu se potrivesc vieții sociale. Am citit undeva despre o întâmplare ce s-a petrecut în parlamentul englez la sfârșitul secolului trecut. Un parlamentar a luat cuvântul spunând că guvernul englez ar trebui să țină seama mai mult de legile evanghelice în politica pe care-o aplică în colonii. Replica unui alt parlamentar a fost aceasta: „Vai de Imperiul Britanic dacă vom începe să ne facem politica după Evanghelie". La scurtă vreme s-a dovedit însă că a fost vai de Imperiul Britanic tocmai pentru că cei care l-au condus n-au vrut să țină seama de Evanghelie; acest imens Imperiu colonial nu mai este demult decât o amintire și, pentru popoarele care s-au eliberat de sub jugul lui, a rămas, în cea mai mare parte, o tristă amintire. Democrațiile actuale sunt, încă și mai mult decât Anglia de atunci, victime ale aceleiași false perspective.

La întrebarea din titlu nu există decât un singur răspuns: da, cu mentalitatea păcătoasă ce pare a ne fi devenit o a doua natură și recurgând mai departe la mijloacele de până acum, oricât de mult le-am perfecționa și oricât de mulți bani s-ar cheltui în acest scop, infracționalitatea va rămâne o problemă de nerezolvat.

Rezolvarea se cuprinde într-un snigur cuvânt: pocăință, *metanoia*. Așa cum o definea Sf. Policarp chiar în clipa în care se afla în fața morții martirice (prin ardere pe rug, în stadionul din Smirna), pocăința nu înseamnă a te schimba din bine în rău, ci din rău în bine. Societatea românească postrevoluționară se aruncă însă cu capul înainte în prăpastia sinucigașă a unei *antimetanoia*. Căci numai așa poate fi denumită schimbarea din rău în mai rău care caracterizează viața societății noastre în momentul de față.

Biserica poate să facă enorm în lupta împotriva infracționalității dacă-și ia în serios misiunea ei de promovare a pocăinței. Dar Biserica poate face acest lucru prin concursul tuturor celor care se consideră membri ai ei. De la guvernanți și parlamentari - cei cu frică de Dumnezeu, bineînțeles, și cu un cât de elementar simț creștin, care să le aducă aminte că vor da seama de tot ceea ce au făcut în fața judecății dumnezeiești - și până la credinciosul cel mai umil, pentru toți este de cea mai mare actualitate și urgență de a afla calea pocăinței, adică a schimbării mentalității, cugetelor și faptelor noastre de la rău la bine, de la nesocotirea lui Dumnezeu și a Legii Sale, la întoarcerea la El și la ascultarea de cuvântul Său.

Să fie clar: infractori nu sunt numai cei ce se află în spatele gratiilor închisorilor. Cei care calcă legile sunt, desigur, vinovați. Dar în ce mare măsură sunt ei înșiși victime ale altor infractori! Marii infractori sunt toți cei care au adus țara la sapă de lemn, care au promovat minciuna și corupția, făcând astfel hoți și cerșetori din o bună parte a acestui popor. Marii infractori sunt cei care, cu o totală lipsă de responsabilitate și de multe ori pe jumătate adormiți, votează legi imorale. Marii infractori sunt acei educatori și doctrinari care, lepădându-se de Cel pe Care Sf. Iustin Martirul și Filozoful îl numea Pedagogul, adică de Domnul și Mântuitorul Iisus Hristos, propovăduiesc întunericul, iar nu lumina. Marii infractori sunt părinții care nu dau copiilor lor începutul înțelepciunii, adică frica de Dumnezeu.

Cum să lupți împotriva unui monstru cu atâtea capete? O astfel de luptă întrece, desigur, puterile noastre, cum întrece orice puteri omenești. Ca creștini ar trebui însă să știm că această luptă nu este numai a noastră. Ea este în primul rând a lui Hristos, singurul Care l-a biruit pe diavol și toate uneltirile, poftele și răutățile lui. Pocăința înseamnă astfel nu numai adoptarea unei doctrine morale, ci intrarea în comuniune cu Hristos și primirea harului Său, prin care vom fi biruitori asupra ispitei și a păcatului. Vechii lumi păgâne, măcinată de o imoralitate comparabilă cu cea a lumii noastre, Biserica de la început i se opunea ca o societate fundamentată pe Evanghelie și plină de puterea și lumina harului. În fața acestei forțe spirituale, păgânismul a fost silit să cedeze. Astăzi suntem confruntați cu un neopăgânism nu mai puțin putred decât cel vechi. Salvarea e să i se opună o Biserică tot atât de curată și tot atât de hotărâtă în a lua partea lui Hristos împotriva lumii de păcat. Și, repet, prin Biserică înțeleg nu numai clerul, deși responsabilitatea acestuia în ce privește *metanoia* ocupă un rol principal.

Atunci Biserica, prin membrii ei mari și mici, va fi prezentă peste tot unde se frământă aluatul vieții neamului. La toate nivelele se va resimți, prin lucrarea ei, puterea și lumina cuvântului și a harului lui Hristos. Nu e același lucru că, ici și colo, câte un preot harnic aduce pe câți poate la pocăință și că unii credincioși fac ce pot în familiile și în jurul lor pentru promovarea adevărului evanghelic sau că fundamentele înseși ale statului și ale societății vor fi reașezate pe temelia de neclintit a învățăturii lui Hristos.

Vrem să depășim starea de infracționalitate? Să scoatem Biserica din rolul ei de cenușăreasă și să-i dăm locul care i se cuvine în viața neamului: în educația din școli, la toate nivelele, și în educația societății, în general, prin toate mijloacele, ca și în formularea și votarea legilor. Chiar un licăr de voință a-L primi pe Hristos și harul său în viața noastră personală și socială ne va determina pe fiecare dintre noi să facem tot ce putem în împlinirea acestui ideal.

Redevenind instrumente ale harului și regăsind valorile Evangheliei, vom birui păcatul-infracțiune, astfel încât și pentru noi va putea zice Sf. Ioan Teologul, ca și pentru creștinii din vremea sa: „Vă scriu vouă, părinților, pentru că ați cunoscut pe Cel ce este de la început. Vă scriu vouă, tinerilor, fiindcă ați biruit pe cel viclean" (I In 2, 13).

Vechimea vieții mănăstirești la români

(Urmare din pag. 1)

din epoca străromână, București, 1979, p. 193—194).

Avem dovada existenței **eremiților** pe teritoriul țării noastre înaintea folosirii termenilor de **monah**, **călugăr** sau **mânăstire**. Cuvintele paleocreștine dacoromane: **râmeț(i)**, **râmeție** au fost acoperite și înlocuite cu timpul de cuvintele venite prin filiera slavo-bizantină: **călugăr** (caloghiros), sl. **kalugeru**, și **mânăstire** (monastirion), sl. **monasty i.** Tot prin filiera slavo-bizantină, după secolele IX—X, ne-au venit în limba română și **schit** (schitis, schiti, schitos), sl. **skiti** (= mânăstire mică și singuratică), și **schimnic, sihastru** și **sihastră**, din **isihastis** (= călugăr, solitar) și **isihastra** (= călugăriță, singuratică), și locuința lor numită **sihăstrie** (din — **isihastirion, — isihastiria**).

În vechile noastre **râmeții** dacoromane, ridicate prin păduri și prin munți pentru a fi ferite din calea năvălitorilor, au rezidat și **piscupii** dacoromani, iar în unele **râmeții** au fost și sedii episcopale, **piscupii,** cum o dovedește până astăzi mânăstirea **Râmeți,** din jud. Alba, așezată într-un loc retras și pitoresc pe valea Geoagiului, unde, în 1978, pe stratul al doilea de pictură din biserică, ce datează din prima jumătate a secolului al XIV-lea, a fost identificat numele arhiepiscopului **Ghelasie,** anul 1376 și numele meșterului zugrav, Mihul de la Crișul Alb (M. Manolache, **Mânăstirea Râmeț,** București ,1975; C. Coambeș, în RMI, 1990, I, p. 80—90). Arhiepiscopul Ghelasie a fost trăitor în Râmeți, prin care se înțelege atât locașul monahal, cât și trăitorii lui, în sec. XIV-lea, devenit sediu arhiepiscopal pentru românii ortodocși din Transilvania și care va fi avut în jurisdicția sa și alți ierarhi, cu sediile episcopale în **râmeții,** care nu ne mai sunt cunoscute în prezent.

Vechile Râmeții românești au fost și centre de rezistență românească și în ele s-au scris și s-au copiat numeroase manuscrise, care erau puse la îndemâna preoților de prin satele românești ca și la îndemâna țăranilor, pentru învățarea scrisului și cititului românesc. Cunoaștem o asemenea Râmeție între Feldru și Ilva Mică, jud. Bistrița-Năsăud, aproape de **Gura Râmeții,** în care, în secolele XVII și XVIII s-au scris și s-au copiat numeroase manuscrise, care a dăinuit până la 24 ianuarie 1768, când locuitorii din Feldru, adunați la porunca vicecolonelului Enzenberg au hotărât mutarea ei în sat, deoarece, ca toate mânăstirile din păduri, se spunea că ajunseseră cuiburi de hoți, adică cuiburi de rezistență românească (Z. Păclișeanu, în **Cultura creștină,** XIII, 1919, n. 7—8, p. 158).

Ceea ce au reprezentat pentru istoria poporului român din Transilvania **râmețiile** lui, contaminate **mânăstiri,** ca și Biserica românească, a evidențiat-o clar P. P. Panaitescu: „Nu trebuie însă să trecem cu vederea faptul istoric de primă importanță că Biserica și mânăstirile „au ținut" neamul românesc în fața încercărilor de deznărmare ale stăpânirii catolice străine în Transilvania. Biserica Ortodoxă Română din Transilvania, cea populară, și cea cnezială, au păstrat coeziunea românilor față de străini" (P. P. Panaitescu, **Introduce e la istoria culturii românești,** București, 1969, p. 332).

Sfinţii Împăraţi CONSTANTIN şi ELENA

Activitatea misionară a apostolilor lui Hristos a dat un mare avânt operei de răspândire a creştinismului în toată lumea cunoscută pe atunci. Dintru început, s-a vădit caracterul universal al religiei creştine, îmbrăţişată fiind de toate popoarele pământului. Timp de aproape 300 de ani însă creştinătatea a avut de înfruntat prigoana, din partea autorităţii de stat, ura şi disprețul din partea păgânătăţii. Pentru credinţă şi dragostea faţă de Hristos, creştinii au răbdat cu tărie chinurile, pe nedrept venite asupra lor. Acesta a fost specificul vieţii creştinilor, din întregul period I al istoriei Bisericii, care a ţinut până în anul 312, când asupra creştinismului au început să răzbată razele binefăcătoare ale dreptăţii. Este darul ce s-a revărsat asupra Bisericii creştine prin Constantin cel Mare, venit la conducerea imperiului roman.

Constantin c. M. a fost fiul lui Constanţiu Cloru, care a domnit peste Britania, Galia şi Spania. De la tatăl său a moştenit, în anul 306, domnia peste aceste trei mari provincii ale imperiului roman, precum şi blândeţea faţă de creştini. De la mama sa, Elena, convertită la creştinism pe la anul 313, a moştenit dragostea faţă de creştinism. Bunele sale simţăminte faţă de creştinism şi le-a dovedit Constantin îndată ce armata l-a proclamat împărat şi a manifestat chiar mai multă blândeţe şi bunăvoinţă faţă de creştini, decât tatăl său.

La finele periodului I, imperiul roman l-a avut ca suveran pe Constantin, împreună cu coregenţii şi cu pretendenţi, care erau în număr de cinci. Pe toţi aceştia, Constantin i-a înlăturat rând pe rând.[1] Italia, ca prefectură, cu diecezele: Italia de miazănoapte, Italia de mijloc şi de miazăzi şi Africa septentrională, era sub stăpânirea lui Maxenţiu, care era un mare prigonitor al creştinilor. În anul 312, Constantin a avut război cu Maxenţiu. rivalul său la imperiu şi era foarte îngrijorat, căci forţele adversarului său erau cu mult mai numeroase decât forţele proprii. Euseviu, părintele istoriei Bisericii, în scrierea sa „De vita sanctisimi imperatoris Constantini" relatează, că însuşi Constantin l-a asigurat cu jurământ, că încă pe drum fiind, înainte de începerea luptei, ziua în amiaza mare, i s-a arătat pe cer deasupra soarelui, o cruce strălucitoare, pe care se puteau citi cuvintele: „tuto nica", în traducere latină: „in hoc signo vinces" (= în acest semn vei învinge). În noaptea următoare, în vis, i s-a arătat Hristos, sfătuindu-l să facă acest semn ceresc ca steag de război. Acestea sunt confirmate şi de un alt contemporan, anume Lactanţiu, autorul cărţii „De mortibus persecutorum", care menţionează, că împăratul Constatnin s-a convertit, ca urmare a unui vis. De îndată, împăratul Constantin a poruncit să se confecţioneze un steag, pe vârful căruia să se fixeze crucea, în forma monogramei lui Hristos. Semnul crucii a fost fixat pe coiful şi scutul său, precum şi pe ale ostaşilor. În lupta dusă împotriva lui Maxenţiu Constantin a ieşit biruitor. Maxenţiu, refugiindu-se, s-a înecat în Tibru. Constantin a intrat apoi biruitor în Roma. Când Romanii i-au ridicat o statuie, Constantin a cerut să i se pună în mână o lance în formă de cruce, cum era cea de pe vârful steagului de război.[2]

La puţin după aceasta, în anul 313, în Mediolan (Milan), împăratul Constantin, împreună cu Liciniu, care stăpânea asupra părţii de răsărit a imperiului roman, a dat edictul de la Milan, prin care s-a acordat libertate tuturor religiunilor şi implicit deci şi religiunii creştine. Prin acest edict s-a pus capăt persecuţiunilor împotriva creştinilor. Li s-a acordat creştinilor deplina libertate de cult şi s-a dispus restituirea bunurilor ce le-au fost răpite mai înainte. Mare a fost bucuria închinătorilor lui Hristos, care — după atâtea prigoane şi umiliri — şi-au dobândit libertatea mult dorită.

De la anul 313, Constantin şi Liciniu, ambii prieteni ai creştinilor, au rămas împreună părtaşi la sceptrul imperiului roman. Până în anul 316, ei au vieţuit în bună înţelegere, mai ales că după întâlnirea de la Milan, ei au devenit cumnaţi. Liciniu îşi avea reşedinţa în Nicomedia, iar Constantin în Mediolan. Datorită geloziei, însă, contrar lui Constantin, care îi favoriza pe creştini, Liciniu a trecut de partea păgânilor şi a luat măsuri împotriva creştinilor; i-a îndepărtat din dregătorii şi din armată. Le-a impus ostaşilor să aducă jertfe zeilor păgâni. Au avut loc atunci martirii în masă. Pentru refuzul de a sacrifica zeilor, la Sevasta, în Armenia, 40 de soldaţi creştini au fost ţinuţi toată noaptea spre 9 martie, în iezer îngheţat, după care trupurile lor îngheţate au fost arse. Biserica noastră a închinat ziua de 9 martie sf. 40 de mucenici din Sevasta.

Ca urmare a nerespectării rescriptului de la Milan şi a prigonirii creştinilor, Constantin a pornit război împotriva lui Liciniu. Biruinţa a fost a creştinismului împotriva păgânismului. Liciniu învins a fost făcut prizonier. În anul 323, prin înlăturarea lui Liciniu, s-a marcat începutul monarhiei şi victoria creştinismului în imperiul roman.

Constantin c. M. a procedat treptat pentru decretarea creştinismului ca religiune de stat. De aceasta a beneficiat din 312, Apusul, unde stăpânea Constantin, iar din 323 a beneficiat întreg imperiul. Alături de alte legi protectoare pentru Biserica creştină, Constantin a rânduit ca în întreg imperiul, ziua de duminică să fie respectată ca zi de sărbătoare şi de odihnă. Constantin a îndemnat pe supuşii săi să abandoneze păgânismul şi să treacă la creştinism. Păgânilor le-a respectat totuşi libertatea de cult. A interzis însă oracolele şi sacrificiile publice de animale. Au fost dărâmate templele în care se practica un cult imoral. Cei convertiţi la creştinism s-au bucurat de favoruri, iar cetăţilor creştine li s-au acordat privilegii. Împăratul Constantin a dispus să li se împartă creştinilor săraci: grâne, bani şi pământ. S-a îngrijit de întreţinerea clerului, scutindu-l de dări şi de prestaţii. A favorizat construirea de biserici. Pentru că în Roma păgânismul îşi avea rădăcini adânci şi puternice în anul 326, împăratul Constantin a mutat capitala în vechiul Bizanţ, pe care — după numele său — l-a numit Constantinopole. Aici a construit biserici şi palate măreţe, care au constituit podoaba noii capitale a imperiului.

Împăratul Constantin a conferit creştinilor cele mai multe servicii publice. Le-a asigurat episcopilor o situaţie respectabilă şi le-a acordat jurisdicţie civilă. Cei împricinaţi puteau să pertracteze procesele lor şi înaintea episcopilor. A depus interes pentru înmulţirea de copii ale Sf. Scripturi şi s-a interesat de apianarea disputelor religioase. Personal a intervenit pentru convocarea sinodului de la Niceea, din anul 325. La acest sinod, pentru întâia dată, a fost reprezentată întreaga Biserică creştină. „Adunarea sfinţilor de la Niceea", cu drept cuvânt a fost considerată de Atanasie, părintele ortodoxiei, ca fiind stâlpul de temelie şi statuia ridicată de Biserica lui Hristos pentru biruinţa credinţei împotriva „ereziei".[3]

Între marile acţiuni desfăşurate de împăratul Constantin şi care vin să confirme titulatura de „cel Mare", se constituie şi întărirea liniei dunărene de hotar a imperiului; a fortificat principalele puncte de sprijin ale acesteia din nordul Dunării: Drobeta, Sucidava şi Daphne. În timpul lui s-a construit valul de apărare, cunoscut sub numele de „Brazda lui Novac" (lung de circa 700 km), care taie în două câmpiile Olteniei şi Munteniei, de la Ilinova (pe Dunăre, în aval de Turnu Severin), până la Barboşi (lângă Galaţi), care apăra regiunile recucerite de la nordul Dunării.[4]

În toate activităţile creştineşti pe care le-a întreprins, împăratul Constantin a avut cel mai sincer şi devotat sfătuitor şi ajutător în persoana pioasei sale mame, împărăteasa Elena. La fel ca şi fiul său, a procedat şi împărăteasa Elena, la Ierusalim şi Betleem, unde şi-a avut domiciliul, din anul 326, până la obştescul său sfârşit, în anul 330. A sfătuit şi a sprijinit înălţarea de biserici frumoase la Locurile Sfinte. Ei îi revine meritul de a fi aflat crucea pe care a fost răstignit Mântuitorul Hristos pe culmea Golgotei. Prin săpăturile efectuate acolo, au fost descoperite trei cruci, dintre care, printr-o minune efectuată, s-a adeverit care este crucea Mântuitorului. Pe aceasta a luat-o şi a aşezat-o la loc de sfinţenie, în biserică. Biserica Sfintei Învieri, din Ierusalim, este o ctitorie a împăratului Constantin, zidită pe sfântul mormânt al Mântuitorului. Ea a fost sfinţită în anul 335.[5]

Cu inima sa întru totul devotată creştinismului, împăratul Constantin a rămas până aproape de moarte catehumen (adică învăţăcel care primeşte instrucţie despre credinţă). În periodul I era cunoscut procedeul de care uzau unii convertiţi de a amâna botezul un timp îndelungat, chiar şi până aproape de moarte. Intenţia le era de a se pregăti cât mai conştiincios pentru botez sau ca prin botezul efectuat la finele acestei vieţi să se curăţească de toate păcatele săvârşite şi astfel, curăţiţi de toate păcatele să treacă în cealaltă viaţă. Împăratul Constantin a justificat amânarea botezului pe motivul de a fi nutrit dorinţa să se boteze în Iordan, dar multele treburi ale statului l-au împiedicat de a se duce acolo.[6] El a fost botezat, în anul 337, la Nicomedia, de către episcopul Euseviu, al acestei localităţi, care era şi ruda sa. Împăratul Constantin a trecut la cele veşnice, în vârstă de 60 de ani, purtând încă haina albă pe care o purtase la botez, cu două zile înainte, în duminica Rusaliilor.[7]

Biserica creştină ortodoxă este recunoscătoare pentru multele şi marile binefaceri pe care împăratul Constantin cel Mare şi mama sa, împărăteasa Elena, le-au adus creştinismului şi pentru răspândirea lui în lume. Datorită acestei vrednicii, egalată cu cea a apostolilor, ei au fost trecuţi în rândul sfinţilor, consideraţi fiind „împăraţi întocmai cu apostolii". Pomenirea lor este serbată an de an în ziua de 21 mai.

În icoanele noastre, sf. împăraţi Constantin şi Elena sunt reprezentaţi de o parte şi de alta a sfintei cruci a lui Hristos, sf. Constantin în stânga, iar sf. Elena în dreapta; ea ţine mâna dreaptă pe crucea pe care a aflat-o şi a predat-o Bisericii.

În trecutul apropiat, o mică parte din lemnul acestei cruci a fost adusă pe pământul Patriei noastre, prin bunăvoinţa şi osteneala unor călugări athoniţi şi a făcut înconjurul spaţiului nostru carpato-danubian. Poposind din loc în loc, Românii dreptmăritori, cu evlavie s-au închinat cinstitului lemn al crucii, aievea sfinţit prin însuşi scump sângele Domnului Hristos.

Prof. Petru Dumitreasă

1. Popovici E., Istoria bisericească universală, trad. de A. Mironescu, vol. II, ed. II-a, Mânăstirea Cernica, 1926, p. 1—2.
2. Ibidem, p. 11—12.
3. Stănescu G. G., Eusebiu al Cesareei, Cluj, 1940, p. 11.
4. Dicţionar enciclopedic român, al Academiei Române, vol. I, Bucureşti, 1962, p. 763.
5. Stănescu G., op. cit., p. 14.
6. Popovici E., op. cit., p. 14.
7. Stănescu G., op. cit., p. 26.

Preot prof. univ. dr. Mircea Păcurariu, DICŢIONARUL TEOLOGILOR ROMÂNI, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1996, 501 p.

Editura Univers Enciclopedic a oferit, de curând, iubitorilor literaturii teologice, o lucrare de excepţie. Ea se intitulează DICŢIONARUL TEOLOGILOR ROMÂNI şi a fost elaborată de P. C. Pr. prof. univ. dr. **Mircea Păcurariu,** specialist în Istoria Bisericii Române, decanul Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.

DICŢIONARUL ... — unicat în literatura teologică românească — reprezintă un eveniment editorial de însemnătate deosebită, prin intermediul căruia toţi cei ce iubesc şi slujesc adevărul pot afla că, de-a lungul vremii, un număr de peste 700 smeriţi slujitori ai Bisericii Române (ierarhi, profesori de teologie, preoţi folclorişti, istorici, copişti de manuscrise, renumiţi tipografi, ziarişti, prozatori etc.) şi prin ei însăşi această instituţie divin-umană, s-au aflat totdeauna în mijlocul neamului românesc, pentru luminarea şi propăşirea căruia şi-au dedicat toate energiile creatoare, de-a lungul întregii lor vieţi.

Dând cuvântului „teolog" o largă accepţiune, autorul prezintă biobibliografia celor mai de seamă teologi români ortodocşi (inclusiv a celor din Basarabia, Bucovina şi din diaspora românească din America) şi greco-catolici (care au activat în Transilvania până la 1948).

Din lungul şir al acestora, se cuvine a aminti pe cei care s-au impus şi au rămas în conştiinţa neamului românesc, care le-a acordat dintotdeauna cuvenita recunoştinţă şi cinstire. Aceştia sunt: Macarie, Coresi, Lavrentie, Anastasie Crimca al Moldovei, Varlaam al Moldovei, Simion Ştefan al Transilvaniei, Dosoftei al Moldovei, Antim Ivireanul al Ungrovlahiei, Mitrofan de la Buzău, Efrem şi Eftimie de la Rădăuţi, Chesarie de la Râmnic, Chesarie de la Buzău, Filaret II al Ungrovlahiei, episcopul Damaschin Dascălul, Dositei Filitti al Ungrovlahiei, şi Andrei Şaguna al Transilvaniei, care au înscris pagini nepieritoare în istoria culturii româneşti; Teotim al Tomisului, Ioan Casian, Dionisie Exiguul, Nicodim de la Tismana, Ilie Iorest şi Sava Brancovici, mitropoliţi ai Transilvaniei, mitropolitul Petru Movilă al Kievului, Paisie Velicicovschi, Gheorghe de la Cernica, sf. Calinic de la Cernica, sfinţi şi smeriţi ierarhi şi călugări, apărători şi propovăduitori ai dreptei şi strămoşeştii noastre credinţe ortodoxe, Inochentie Micu Clain, Ioan Lemeny, Vasile Moga, Roman Ciorogariu şi Vasile Mangra, ierarhi luptători pentru drepturile şi libertăţile politice, sociale şi religioase ale românilor transilvăneni; Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina, Iustin Moisescu şi Teoctist Arăpaşu, patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, din lunga pleiadă de dascăli de teologie, la loc de înaltă cinste se află: Nicolae Bălan (ajuns apoi mitropolit al Ardealului, marcantă personalitate a Bisericii noastre), Irineu Mihălcescu (ajuns mitropolit al Moldovei), Nicolae Dobrescu, Eusebiu Popovici, Vasile Gheorghiu, Vasile Tarnavschi, Vasile Ispir, Vasile Găină, Ioan Gh. Savin, Iosif Iuliu Olariu, Teodor M. Popescu, Petre Vintilescu, Ioan Lupaş, Silviu Dragomir, Grigorie Pişculescu (Gala Galaction), Nicolae Colan (mitropolit al Ardealului), Dumitru Stăniloae, Dumitru Belu, Teodor Bodogae, Ştefan Lupşa, Dumitru Călugăr, Spiridon Cândea, Sofron Vlad, Nicolae Neaga, Isidor Todoran, Ioan Zăgrean, Nicolae Mladin (mitropolit al Ardealului), Nicolae Corneanu (azi Mitropolit al Banatului), Liviu Stan, Emilian Vasilescu, Ene Branişte, Mircea Chialda, Ioan G. Coman, Ioan Rămureanu, Nicolae Chiţescu.

Scris într-un stil atrăgător, DICŢIONARUL ... constituie o lectură plăcută şi instructivă pentru toate categoriile de cititori şi totodată o bogată sursă de informaţii şi un indispensabil instrument de lucru pentru cercetătorii vastului domeniu al ştiinţei teologice. Este o lucrare a cărei reeditare se impune, fiind aşteptată cu deosebit interes.

Diacon Pavel Cheresca

Monahismul Anglican

Trecut şi prezent
Scurt istoric. (I)

În cadrul Bisericilor Creştine, un rol deosebit de important l-a avut şi îl are Monahismul creştin. Dacă studiem cu atenţie Istoria Bisericii, vom observa că aceasta se împleteşte continuu cu Istoria Monahismului Creştin, acesta din urmă fiindu-i parte integrantă.

Monahismul creştin a cunoscut perioadele sale de înflorire şi de maximă dezvoltare, dar şi perioade mai puţin faste, a avut urcuşuri şi stagnări, uneori şi scăderi, dar a continuat să existe.

Despre monahismul răsăritean şi apusean, în speţă cel ortodox şi cel catolic s-au scris multe cărţi, studii şi articole. Spun aceasta având ca martoră o vastă bibliografie. Mai puţin s-a scris, în special la noi în ţară, despre o ramură a monahismului apusean, aceea a monahismului anglican.

Poate nici un alt tip monastic, vorbind aici de cel apusean, nu a avut parte de o istorie mai zbuciumată, de momente de glorie şi decădere, de înflorire şi de interdicţie totală de a mai exista, aşa cum a avut-o monahismul anglican.

Studierea Monahismului Anglican este benefică pentru a completa golurile de percepţie ale anglicanismului la noi, goluri datorate lipsei de informaţii. Studiind monahismul anglican, istoria sa, putem avea o imagine corectă de ansamblu asupra realităţii anglicane, asupra problemelor sale actuale. Iar cum o informare corectă duce la o abordare a unui dialog de pe poziţii mult mai bine definite, acest studiu implică şi o doză ridicată de responsabilitate.

Reforma în Anglia a însemnat o lovitură de graţie dată în primul rând, ca efecte, monahismului. Deşi acest efect este mai puţin vizibil la o primă vedere, copleşit fiind de ruptura cu Biserica Romei, nu înseamnă că a fost mai puţin important. Ordinele monahale au fost suprimate, iar mânăstirile au dispărut încetul cu încetul, proprietăţile lor fiind vândute marilor seniori, slujbaşilor politici şi negustorilor, de către regii Angliei.

Aproape nimeni nu s-a ridicat în sprijinul monahismului, nici chiar restul Bisericii. Timp de secole, clerul secular îi socotise pe călugări drept rivalii săi, care îi lua veniturile, îi făcea concurenţă în oficierea slujbelor şi sfidau jurisdicţia episcopului. Ordinele cosmopolite, care erau la fel de izolate de cler ca şi de partea mai progresistă a lumii laice, şi care căutau protecţie la Roma, nu puteau supravieţui după ce spiritul naţionalist şi-a asumat, cu seriozitate, sarcina creării unei biserici englezeşti.

În această Biserică episcopii şi-au păstrat locul, cu prea puţine schimbări formale sau legale.

Astfel monahismul va dispărea din viaţa şi de pe scena politico-spirituală a Angliei pentru o lungă perioadă de timp. Această perioadă a fost întreruptă de unele luciri sporadice şi încercări timide de revigorare a monahismului în cadrul Bisericii Anglicane.

Aşa cum am mai spus, poate unul dintre cele mari victime ale Reformei în Anglia a fost monahismul şi aici mă refer la părţile sale bune, la idealurile întemeietorilor săi.

Monahismul în Anglia îşi va reveni sub o altă formă, după aproape trei sute de ani, dar niciodată la strălucirea, importanţa şi locul pe care le-a avut în Anglia, vreme de secole.

Ieromonah Pahomie Măţău
Mânăstirea Brâncoveanu

Vreme este a face Domnului...

(Urmare din pag. a 2-a)

rupţi în această biserică. Sfinţia Sa a evocat cu pietate numele mitropolitului de pioasă amintire Nicolae Mladin al Ardealului de la care a primit darul diaconiei şi al venerabilului profesor de la Facultatea de Teologie din Sibiu, în special al regretatului Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, fost titular al Catedrei de Bizantinologie.

După otpustul Sf. Liturghii o mică agapă frăţească oferită de parohie a adunat laolaltă pe toţi participanţii la acest eveniment. Conform obiceiului — în Biserica Sf. Nicolae din Atena se săvârşesc în fiecare duminică şi sărbătoare două Sf. Liturghii — la sfârşitul celei de-a doua, P. C. Pr. Dr. Ilie Frăcea a fost prezentat şi credincioşilor aflaţi la cea de-a doua slujbă, prilej cu care a rostit şi un scurt cuvânt de învăţătură.

Menţionăm faptul că P. C. Sa este doctor în teologie al Facultăţii de Teologie din Atena, specialitatea Bizantinologie şi acum urmează în scurt timp să-şi susţină al doilea doctorat al P. C. Sale în filosofie.

P.C. Sa are o contribuţie activă în cadrul postului de radio al Bisericii Greceşti, prezentând săptămânal emisiuni în limba greacă din viaţa şi activitatea B.O.R.

Urăm părintelui doctor Ilie Frăcea multă sănătate şi fericire şi mult spor duhovnicesc în noua slujire la care prin voia Domnului a fost chemat.

RĂSPUNDEM CITITORILOR

D-lui Apreutesei Ioan — Bacău

Vom încerca să răspundem la multele probleme pe care le-aţi ridicat.

1. **Publicarea în „T. R." a biografiei fiecărui ierarh al Sf. Sinod.**

Dorim să vă spunem că oricine ar fi interesat să cunoască aceste biografii are posibilitatea să o facă achiziţionându-şi **„Dicţionarul teologilor români"** editat de curând de pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie de la Sibiu. Lucrarea costă 15 000 lei şi poate fi solicitată şi prin poştă, la sediul Facultăţii, str. Mitropoliei nr. 20 Sibiu.

2. **Explicarea unor termeni teologici mai pretenţioşi şi mai puţin accesibili laicilor.**

Propunerea e binevenită. Ne vom gândi la modalitatea de a soluţiona acest deziderat.

3. **Publicarea unor liste cu cărţi, având caracter duhovnicesc, spre a-i pune în temă pe credincioşi.**

Ne vom conforma în numerele viitoare, solicitând Librăriei Arhidiecezane astfel de liste.

4. **Monografia câte unei mânăstiri.**

Astfel de monografii au apărut, destul de frecvent, în anii trecuţi. Vom relua, pe cât posibil ciclul monumentelor bisericeşti.

5. **Publicarea unui ghid turistic al monumentelor şi mânăstirilor.**

Un astfel de ghid s-a publicat şi poate fi procurat de la librăriile de carte bisericească din diferite localităţi.

6. **Caracterul prea elevat, chiar pretenţios al unor articole.**

Marea diversitate a cititorilor ziarului nostru impune existenţa şi a unor articole de acest fel. Din păcate, lunga perioadă a totalitarismului şi ateismului a menţinut departe pe cititorii laici de posibilitatea chiar şi a unei minime instrucţiuni teologice. Statutul de cititor constant al ziarului nostru credem **că va ajuta la depăşirea neajunsului** de a nu putea înţelege tot ceea ce se scrie în paginile sale.

7. **Problema continuării articolelor dintr-o pagină în a'ta.**

Lungimea articolelor, care din păcate depăşeşte adeseori dimensiunile unui articol de ziar, determină situaţii nedorite ca cele menţionate de Dvs.

Vom căuta să solicităm onoraţilor colaboratori articole mai scurte, spre a asigura şi o mai mare diversitate a fiecărui număr.

8. **Lecţiile (catehezele) de religie să fie mai simple şi mai accesibile cititorilor.**

Se întâmplă ca lecţiile publicate de noi să fie destinate elevilor din clasele mai mari. Pentru elevii din clasele I—III, cum este nepotica Dumneavoastră, există manuale publicate. Suntem însă de acord cu Dumneavoastră că şi aceste manuale ar putea suferi unele îmbunătăţiri. De altfel, în învăţământul laic se caută azi a se asigura alternativa alegerii între mai multe manuale pentru aceeaşi clasă.

Vă mulţumim pentru interesul manifestat faţă de publicaţia noastră.

Pr. prof. D. Abrudan

Semnalăm... Semnalăm...

● **„Spiritul constructiv al toleranței"** se intitulează un editorial al D-lui prof. Aurelian Bondrea în revista **Opinia națională** (nr. 128, 1 aprilie 1996). Titlul ne spune tot și orice om cuminte nu poate decât să fie de acord cu ideea. De altfel ideea de a fi constructivă e cuprinsă în chiar conținutul noțiunii de toleranță. Toleranța nu poate fi decât constructivă, pozitivă, mijloc de coexistență în diversitatea care este o realitate ce nu poate fi negată. Diversitatea în nivel de cultură și între culturi, diversitatea biologică în calitatea însușirilor cu care te naști, diversitatea în tipul și timpul și locul societății în care te naști, într-o junglă sau într-un megalopolis ultracivilizat și așa mai departe. A se tolera reciproc în astfel de situații, e o datorie firească a oamenilor. A coopera în mersul spre un numitor comun de dezvoltare, prin mijloacele culturii și al parteneriatului economic, cu păstrarea specificului fiecăruia, e cât se poate de firesc.

Până aici toleranța e un concept și o normă firească, deci ușor acceptabilă. Morală. Există însă un prag dincolo de care toleranța devine inacceptabilă și imorală. Nici Dumnezeu nu e tolerant când se depășesc niște limite. Există iadul ca expresie a intoleranței divine. Iată de ce se impune întrebarea: **până unde merge toleranța?** Dacă o discutăm pur și simplu ca pe o noțiune scoasă din contextele posibile, ea își poate păstra calitățile și se poate defini pozitiv, dar dacă trecem la analiză, anumite diferențieri se impun cu necesitate. Altfel de ea se pot sluji toți nelegiuiții care, în timp ce îi tratează pe alții cu intoleranță, sau comit de-a dreptul abuzuri și crime, cer pentru ei toleranță.

Noțiunea are nevoie prin urmare de, să zicem, traduceri de dicționar, nu atât cu privire la sensul cuvântului cât, mai ales, la sfera lui de cuprindere. A tolera diferențele naturale dintre oameni, a tolera moduri de gândire complementare dar oricum morale, a tolera anumite slăbiciuni recunoscute ca atare de cei care le au și înțeleg să le și îndrepte și nu să le transforme în norme morale, și altele asemenea, pot îndreptăți toleranța. Dar toleranța trebuie să-și definească precis limitele. Nu se pot tolera răul, crima, furtul, un mod de gândire nociv pentru alții și pentru societate, călcarea cu bună știință și cu rea intenție a normelor de conviețuire socială, națională, a dreptului elementar la libertatea bine înțeleasă. Căci există și o libertate prost înțeleasă. Libertatea care îngrădește libertatea cuvenită altuia, nu e libertate.

Se face astăzi mult caz și nu fără justificare, de **drepturile omului.** În definirea acestor drepturi se fac precizări absolut necesare. Acestea sunt prevăzute într-o **Cartă** anume. Ele nu înseamnă dreptul la anarhie. Există o scară a acestor drepturi, deci pe nivele diferite, pornind de la cele mai elementare. Și cel condamnat pe orice termene, chiar și la moarte, mai are încă drepturi umane elementare.

Profesorul Aurelian Bondrea care ne-a prilejuit aceste scurte considerații, bineînțeles că observă și **paradoxul toleranței** sau al **intoleranței.** Citând din Yves Mény **(Politique comparée,** Paris, 1991, p. 22) arată că **„Trăim în plin paradox: pe de o parte libertatea, democrația, drepturile omului au făcut progrese considerabile, pe de altă parte asistăm la renașterea unor sentimente de ură ancestrală și primitive".** E de la sine înțeles că **tolerarea** acestora din urmă ar fi un dezastru.

Iată așadar dilema toleranței. Trebuie mereu avut în vedere că nu **totul** se tolerează. Dar ar fi greșit să credem că nimic nu se tolerează. Aș zice, simplificând, că tot ceea ce nu lezează pe altul, în spirit de autentică obiectivitate, poate fi tolerabil. Altfel, se impun, cum spune profesorul A. Bondrea **„măsuri juridice de asigurare a respectului legilor".** Printre altele nominalizează câteva aspecte ale intoleranței, precum și unele criterii de judecată exclusiviste și unilaterale exprimate prin mass-media, având în vedere, desigur, presa, radio-ul, televiziunea, egoismul exacerbat care la un moment dat devin sursă de dezbinare și dezinformare. Față de acestea și cele similare lor, toleranța nu e chemată să opereze. Acestea trebuie combătute. Precum păcatele în domeniul religios!

*
* *

În aceeași revistă, alături de eseul profesorului A. Bondrea, Valentin Lipatti scrie despre terorism: **Terorismul — o boală fără leac?** Numește **„Brigăzile roșii"** din Italia, **„Cărarea luminoasă"** în Peru, ETA în Spania, IRA în Irlanda de Nord, **„Hamas"** și **„Jihadul islamic"** în Liban și Palestina. Valentin Lipatti identifică printre cauzele terorismului din Orientul Mijlociu, în primul rând **fundamentalismul islamic,** socotindu-l doctrină retrogradă, din acesta izvorând **terorismul** și **crima organizată.**

Dacă ar fi să revenim la **Toleranță,** despre care am scris mai sus, ar trebui să observăm fără dubii și rețineri că isprăvile fundamentalismului islamic nu pot intra în categoria acțiunilor, a faptelor și a ideilor cărora ar trebui să li se aplice toleranța! Valetin Lipatti încheie cu o speranță: **„Să sperăm că intrând peste puțin timp în cel de al treilea mileniu, omenirea va izbuti ca violența și absurdul cărora terorismul le dă expresie, să nu se mai impună ca fenomene majore ale lumii contemporane".**

Să dea Dumnezeu!

Dar aceasta se va întâmpla numai dacă secunda în care vom intra în mileniul al treilea, va provoca o mutație miraculoasă în modul de gândire al oamenilor și va însemna o supunere de tip nou față de legile morale creștine! Dacă vor rămâne „islamici", probabil că va trebui să mai așteptăm un mileniu.

*

● Doamna Vera Maria Neagu notează în buletinul „Viața cultelor" (nr. 164 din 29 martie 1996) inițiativa **Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni** (președinte Dl. Victor Crăciun) de a ridica un Monument al Basarabiei la mânăstirea Cernica, unde își dorm somnul de veci basarabenii făuritori ai Unirii Basarabiei cu Țara la 27 martie 1918. Crucea care marchează locul a și fost sfințită de P. S. episcop Teofan Sinaitul, vicar patriarhal. S-au strâns cca 10 milioane de lei pentru Monument.

Pantelimon Halippa a fost prezent în catedrala din București la hirotonia mea în episcop (27 decembrie 1970) și, într-un moment de pauză în timpul slujbei, a strigat cât a putut de tare la cei aproape 90 de ani câți avea atunci: **„Trăiască Basarabia!"** E înmormântat la Cernica. Tot acolo a fost reînhumat Ion Pelivan, adus de familie înainte de 1989, din Cimitirul de la Penitenciarul Sighet. I-am făcut slujba de înmormântare împreună cu foarte mulți preoți basarabeni, printre care: Vasile Țepordei, Gheorghe Cunescu, Anatolie Lefter, Sergiu Roșca, Dimitrie Balaur ș.a., toți oameni de cultură, autori de cărți, ziariști, profesori. O elită basarabeană care se stinge cu durerea în suflete întru așteptarea întregirii Patriei!

*
* *

● Un ierarh unit își începe Pastorala de Paști din anul acesta astfel: **„Paștile reprezintă trecerea lui Dumnezeu, dar și trecerea omului de la păcat la purificarea inimii, de la vicii la virtute..."** („Rondul", Sibiu, 13 aprilie 1996, p. 4). Cred că e vorba de o greșeală de tipar sau de o prescurtare a frazei, mai ales că fraza se continuă așa: **„prin efortul interior continuu, prin progresul spiritual, către binele etern, care este Dumnezeu".** Din fraza așa cum a apărut în ziar, s-ar înțelege că **„Paștile reprezintă trecerea lui Dumnezeu, ca și** (în ziar e „dar și" ceea ce e același lucru), **trecerea omului, de la păcat la purificarea inimii, de la vicii la virtute".** Nu se putea să se aibă în vedere trecerea lui Dumnezeu de la vicii la virtute! De ce o mai semnalăm? Pentru o eventuală îndreptare în caz de publicare într-un volum, după versiunea din ziar.

*
* *

● Pastorala de Paști de la Sibiu (1996) a fost aleasă a fi în anul acesta în **„Topul Pastoralelor".** O prezintă, frumos, dl. Sorin Dumitrescu. O și publică în întregime sub acest titlu. (**„România liberă"** din 20 aprilie 1996, p. 2). A mai fost publicată, în întregime sau în parte, și de ziarele **„Tribuna"** și **„Rondul"** din Sibiu, din zilele Sf. Paști și de **„Gazeta de Transilvania"** din Brașov **(„Și a înviat din morți",** p. 1, 13—14 aprilie 1996). Mulțumim!

*
* *

● Mai sunt încă unii care, din neputința gândirii sau dintr-un confesionalism prost înțeles, acuză pe preoții ortodocși de cine știe câte ar fi făcut sub vechiul regim. De curând a apărut o carte la Cluj cu peste 1500 de nume de preoți ortodocși care au trecut prin închisorile comuniste. Am prezentat-o într-un număr din anul acesta al „Telegrafului român" („Mărturisitori după gratii").

Răsfoind acum **Jurnalul** lui Mircea Eliade (vol. I, Buc., Ed. Humanitas, 1993, p. 556—557), de altfel citit la apariție, am regăsit câteva pagini pe care ar trebui să le citească neapărat denigratorii. Nu pot fi reproduse, așa că voi rezuma: Un preot ortodox în închisoare a fost azvârlit într-o zi de Paști într-un hârdău plin, ușor de imaginat cu ce, în celulele lipsite de cele mai elementare facilități, și obligat să facă „Liturghie" și să împartă colegilor de celulă... **horribile dictu** (îngrozitor de spus). Pe un altul l-au legat pe o cruce și îl coborau numai pentru a fi umilit, obligându-i pe ceilalți deținuți să-l profaneze în modul cel mai vulgar. Și alte cazuri reține Mircea Eliade din relatările unui **evreu** convertit la protestantism, Richard Wurmbrand, de altfel personaj celebru în epocă și scriitor.

Et in „Arcadia" ego! L-am cunoscut f. bine pe Richard Wurmbrand. Acum e în America. L-au răscumpărat frații lui, cu mult înainte de revoluția din 1989. Ai noștri, cu foarte puține excepții, au rămas să îndure „libertatea" aici, după eliberarea din închisori. Și unii mai îndură și azi suplicii din partea celor care pe atunci erau, fie torționari (cel puțin ideologici), fie indiferenți sau bine adăpostiți în mantale de conformism. Acum sunt, mai ales ei „eroi". Poate că într-un fel sunt. Și cei de afară erau în închisoare. Preoții mai ales. Și nu numai ei. Dar celor închiși afară, parcă le-ar sta mai bine acum, dacă ar sesiza anumite diferențe între ei și cei închiși în celule și le-ar respecta tragediile. Așa ar câștiga și ei dreptul la respect.

La noi se întâmplă însă un fenomen cel puțin ciudat. Cei mai gălăgioși sunt cei care au fost închiși afară! Ceilalți, foștii deținuți, în celule cu hârdae, bătuți și umiliți, se bucură că sunt liberi să stea cu coatele pe pervaz și să privească strada în mișcare. Și să ofteze sperând într-o lume mai bună, pe care ei n-o mai pot face pentru că sunt acum bătrâni. Am urmărit **Memorialul durerii** la televiziune. Înduioșător și dezolant. Liceenii, studenții de altă dată limpezi în credințele lor, viguroși și îndrăzneți, — cei mai în vârstă au murit — acum sunt bătrâni pensionari cu niște pensii simbolice. Cam câteva pâini și un kilogram de carne, pentru fiecare an îndurat în torturi și umilințe. O anumită decență le blochează dreptul de a striga și a cere. Ei au fost dintre cei care au știut doar să dea: iubire de Patrie și de libertate. Răsplata va fi mai multă în ceruri! Aici, a spus cineva, nu eroii își arată ranele la colțuri de stradă, ci cerșetorii!

ANTONIE P.

A dispărut un mare patriot

În aceste zile, ale Învierii, s-a ridicat la Domnul sufletul lui Octavian O. Ghibu (n. 1912). Se spune, că de Paște cerurile sunt deschise. Se mai spune, că toți cei cărora Pronia le acordă șansa de a muri în acest interval pascal au ascensiunea mult mai ușurată, spre cerurile devenite acum accesibile.

Mai puțin contează, în astfel de momente, meritele culturale sau profesionale ale celui „mutat de la noi": ele sunt cuprinse în opera scrisă ori vorbită: acum, important este faptul că un luptător a plecat dintre noi: puțină lume știe însă că acest om, sprinten și respectat, a stat la originea multor hotărâri importante ale Bisericii ortodoxe, influențându-i strategia față de instituțiile seculare și, de multe ori, ostile. Dar cel mai important, au pierdut ortodocșii și Biserica din Basarabia. Și, nu întâmplător, la Catedrala Mitropolitană din Sibiu, în afară de membrii familiei, rude, oameni de cultură, membrii Asociațiunii ASTRA, reprezentanți ai Prefecturii Sibiu, prieteni, au ținut să ia parte și o delegație de intelectuali basarabeni, în frunte cu reprezentanți ai Președinției, Ministerului Culturii, bibliotecii „Onisifor Ghibu" (instituție creată de Octavian Ghibu, imediat după evenimentele din decembrie '89), Uniunii Ziariștilor și ai Uniunii Scriitorilor.

În cuvinte de rămas bun exprimate de: **Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală,** mitropolitul românilor ortodocși din Transilvania, conf. univ. dr. Dumitru Acu, președintele Asociațiunii Astra, I. Strâmbeanu, scriitor din Basarabia, Nina Josu, poetă basarabeancă ș.a. au fost omagiate viața și activitatea rodnică a celui dispărut, calitatea sa de sfătuitor tainic al Prea Fericitului Teoctist (fiind și consilier al Patriarhului nostru), în problemele cruciale cu care s-a confruntat Biserica noastră, pe care a iubit-o, tot așa cum a iubit din inimă Basarabia.

Închei, prin a ruga pe cei ce l-au cunoscut și n-au putut participa la funeralii, să aprindă o lumânare, pentru sufletul său, înțelept și smerit, al celui ce a fost dr. Octavian O. Ghibu.

Șt. Munteanu-Săcele
secretar adm. al Asociațiunii Astra

La mormântul Părintelui Marian

Pe 2 mai, una dintre aceste zile luminate de bucuria sfântă a Învierii lui Hristos, clopotele Bisericii Ortodoxe Buna Vestire din Dublin au sunat cu jale. Prin glasul lor de rugăciune, am participat la durerea despărțirii, în Codlea natală, de vrednicul preot slujitor, soț și părinte Aurel Marian, fiu al „Orașului florilor" de la poalele Măgurei.

Cu neputință este a cuprinde în câteva rânduri de gazetă, viața unui om, cu împlinirile și bucuriile ei dar și cu nereușitele și nu puținele ei lacrimi.

De aceea să luăm aminte măcar la câteva din darurile sufletești ale Părintelui Marian, care să ne fie pildă nouă și celor de după noi, într-o efectivă veșnică pomenire a lui.

A fost Părintele Marian un **chip al statorniciei în credință și slujire.** A sfințit, a învățat și a condus obștea credincioșilor din fața aceluiași Sfânt Altar care I s-a încredințat, preot tânăr fiind, în anii de după război. Pe acest Altar al Bisericii „Înălțării Domnului" din Codlea, a adus Jertfa cea fără de sânge pentru iertarea păcatelor poporului, viața sa întreagă. Nu l-au zdruncinat în statornicia lui nici ambiții personale, nici nevoile vieții de după război și nici potrivniciile înrobirii atee a Neamului ce au urmat. A lăcrimat de bucurie la deșteptarea românească din Decembrie '89. A fost Părintele Marian un urmaș vrednic al înaintașilor săi de la începutul acestui veac, care acum se încheie, preoții Iosif Comanescu și Gheorghe Prejmereanu, exemplele cărora le-a urmat cu fidelitate.

A fost Părintele Marian un **chip al liturghisirii ortodoxe.** Era un om transfigurat în fața Sfântului Altar. O liniște de dincolo de zare I se așternea în priviri, în glas și în mișcarea lină la cădire. Îți umplea sufletul când cânta „Îngerul a strigat", din Altar, urmând cântarea melodios-ardelenească a lui D. Cunțan.

A fost Părintele Marian un **chip al iconomului iscusit.** Buna rânduială și ordine în Biserică, în cimitir și în Oficiul Parohial, la Casină, erau coordonate ale vieții sale. Casina, lucrul mâinilor sale, nu este numai o exemplară arhivă parohială unde, mulțumită ingenuității sale oamenii locului își pot descifra chiar și genealogia lor din neam în neam, dar și un veritabil muzeu etnografic al emancipării românești din Codlea vis à vis de progresul material și cultural al comunității săsești conlocuitoare.

Când manuscrisele Părintelui Marian vor vedea lumina tiparului, atunci se va putea scrie și istoria acestui colț minunat al Țării Bârsei.

Și, a mai fost Părintele Marian și un **adânc iubitor al naturii înconjurătoare.** Numai în Biserică și în familie se mai simțea atât de împlinit sufletește ca în mijlocul frumuseților creației acestui plai mioritic. Lectura, pădurea și câmpurile Codlei îi ofereau, cu prisosință, desfătare spirituală în locul celei lumești de care, prin stricta sa disciplină personală, era străin...

Un cuvânt bătrânesc din Codlea fericește pe cei chemați din mijlocul nostru să păsească hotarul veșniciei între Paști și Ispas zicând că lor le sunt deschise Porțile Raiului.

Deschise să-i fie Porțile Raiului și Sfinții Îngerii să-l primească pe acest ales preot slujitor întru bucuria Domnului său Celui Înviat din morți și Înălțat întru mărire. Iar peste familia îndoliată, preoții și credincioșii din Codlea să-și reverse Cerul mana mângâierii, în acest ceas al despărțirii, de lângă mormântul Părintelui Marian.

Dumnezeu să-l ierte și cu drepții să-l numere. În veci pomenirea lui.

Pr. Dr. Irineu Crăciun
Irlanda la 4 mai, 1996

ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
SIBIU
SIBIU, Str. MITROPOLIEI nr. 24

PROGRAMARE DE CONCURS

În condițiile obișnuite de concurs, publicăm spre ocupare următoarele parohii vacante:

PROTOPOPIATUL BRAȘOV

1. Parohia Brașov — Tractorul II;

Se va da examen-concurs pentru parohie de oraș. Informații suplimentare se vor obține de la Secția bisericească a Arhiepiscopiei.

PROTOPOPIATUL MEDIAȘ

1. Parohia Dârlos;

Termenul de concurs este de 30 zile: 1 iunie — 1 iulie 1996.

Cei care doresc să ocupe aceste posturi își vor înainta cererile în termenul legal la Oficiile Protopopești, anexând adeverințe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs, Oficiile protopopești ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaților.

P. C. Protopopi sunt îndrumați să verifice cererile candidaților în care se vor menționa: vechimea în funcția anterioară, examene absolvite, copie după diploma de licență, copie pentru cursuri de îndrumare, situația socială (domiciliul familiei, copii, părinți, locul de muncă al soției, etc.).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau care nu au acte doveditoare ale acestor puncte, nu vor fi luate în considerare la desfășurarea concursului.

Termenul de contestație este de 15 zile de la data numirii.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ — **Consilier ad-tiv bis.**
Mitropolitul Ardealului — **Pr. Simion Săsăujan**

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — președinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, Banca Comercială, Sucursala Sibiu.

Fondator

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 144

SIBIU

1 iunie

Nr. 21—22

1996

RUSALIILE

La cincizeci de zile de la Învierea din morţi a Mântuitorului Iisus Hristos şi la zece zile după Înălţarea Sa cu trupul la cer, Biserica Creştină prăznuieşte Pogorârea Duhului Sfânt, Cincizecimea sau Rusaliile.

Este a doua mare sărbătoare creştină după cea a Sf. Paşti, sărbatoare în care se comemorează Pogorârea Sf. Duh peste Sfinţii Apostoli şi implicit întemeierea în chip văzut a Bisericii ca organ divino-uman al mântuirii oamenilor.

Este o sărbătoare cu o triplă semnificaţie — umplerea apostolilor cu Sf. Duh pogorât peste ei în chip de limbi ca de foc (Fapte 2, 3), întemeierea în chip văzut a Bisericii şi concomitent începutul mântuirii subiective pentru toţi cei ce cred în Hristos.

Încă înainte de Patimile şi Moartea Sa, Mântuitorul Iisus Hristos le promite sfinţilor Săi ucenici şi apostoli că le va trimite pe Sf. Duh „Duhul adevărului care de la Tatăl purcede" (Ioan 15, 26), care „îi va călăuzi la tot adevărul" (Ioan 16, 13), şi care va fi cu ei în veac" (Ioan 14, 16).

După Învierea Sa din morţi, după ce li s-a înfăţişat pe Sine viu „prin multe semne doveditoare" (Fapte 1, 3) le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim ci să aştepte făgăduinţa Tatălui şi anume că „vor fi botezaţi cu Duhul Sfânt" (Fapte 1, 5).

Şi într-adevăr această făgăduinţă s-a împlinit în ziua Cincizecimii când, aşa cum arată Sf. Ev. Luca în cartea Faptele Apostolilor în capitolul 2: „fiind deci adunaţi ucenicii împreună în acelaşi loc, din cer fără de veste s-a făcut un vuiet ca de suflare de vânt ce vine repede şi a umplut toată casa unde şedeau ei.

Şi li s-au arătat, împărţite limbi ca de foc şi au şezut pe fiecare dintre ei. Şi s-au umplut toţi de Duhul Sfânt şi au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi" (Fapte 2, 2-4).

Această minune, precum era şi firesc, a produs o adâncă uimire în rândul iudeilor adunaţi la praznicul Cincizecimii, din întreaga lume cunoscută atunci, aşa încât toţi erau uimiţi auzindu-i pe ei vorbind în limbile lor materne „măririle lui Dumnezeu" (Fapte 2, 11). Într-un asemenea moment Sf. Ap. Petru ia cuvântul în faţa mulţimii extaziate şi rosteşte o amplă şi documentată cuvântare în care face o incursiune în istoria mântuirii neamului omenesc şi conclude în cele din urmă că ceea ce s-a petrecut cu apostolii în această zi este urmare a faptului că Hristos cel înviat din morţi, căruia apostolii îi sunt martori „înălţându-se prin dreapta lui Dumnezeu şi primind de la Tatăl, făgăduinţa Duhului Sfânt, L-a revărsat pe acesta asupra lor" (Fapte 2, 33).

Pătrunşi fiind la inimă de cuvintele lui Petru au întrebat ce trebuie să faca, iar la răspunsul acestuia „pocăiţi-vă şi să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos spre iertarea păcatelor voastre..." (Fapte 2, 38), s-au botezat în acea zi „ca la trei mii de suflete" care apoi „stăruiau în învăţătura apostolilor şi în împărtăşire, în frângerea pâinii şi în rugaciuni" (Fapte 2, 42).

În viaţa de credinţă şi har a Bisericii Creştine, Cincizecimea constituie după Înviere, un eveniment esenţial, ce pune începutul unei noi existenţe în viaţa oamenilor, o viaţă **în** şi **cu** Duhul Sfânt venit în lume în această zi o dată pentru totdeauna.

Sf. Ioan Hrisostom numeşte această sărbătoare ca „maică a tuturor sărbătorilor" (P.G. 50, 463) zi în care „prin Duhul Sfânt din cer mii de daruri ne-au fost date nouă" (P.G. 50, 454).

Prin Duhul Sfânt în Biserică, ca trup tainic al lui Hristos, se lucrează mântuirea şi sfinţenia, desăvârşirea şi îndumnezeirea tuturor. Prin Duhul Sfânt primim posibilitatea de a deveni „părtaşi ai dumnezeieştii firi", luând întru noi chipul lui Hristos înaintând mereu „din slavă în slavă" (II Cor. 3, 18) spre desăvârşirea după har. Duhul Sfânt este pecetea prin care Tatăl ne recunoaşte ca fii ai Lui şi prin care în sufletul nostru se nasc şi rodesc: „dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, credincioşia, bunătatea, credinţa, blândeţea, înfrânarea" (Galat. 22), toate roade ale Duhului Sfânt.

Deoarece în ziua Rusaliilor are loc concomitent şi întemeierea în chip văzut a Bisericii şi începutul mântuirii subiective, aceasta, adică Biserica devine unicul organ al mântuirii oamenilor: „extra Ecclesiam nulla salus".

Duhul Sfânt ca izvor al tuturor darurilor supranaturale şi dătător de viaţă prin excelenţă, este Cel ce călăuzeşte Biserica în drumul Său spre veşnicie şi implicit ne călăuzeşte şi pe noi, mădularele ei spre tot lucrul cel bun şi mântuitor. Pentru fiecare dintre noi, pe lângă semnificaţia ei liturgică, ziua Cincizecimii este şi o aducere aminte a zilei botezului nostru, când pentru fiecare această zi a fost o „mică Cincizecime", când am primit şi noi harul Sf. Duh şi am devenit „făptură nouă în Hristos" (II Cor. 5, 17).

Se cuvine să fim şi noi cu adevărat martori ai Cincizecimii în această lume prin viaţa noastră şi prin faptele noastre şi să fim încredinţaţi că Duhul Sfânt va fi cu noi de-a pururea şi că El va mărturisi că noi „suntem fii ai lui Dumnezeu şi împreună moştenitori cu Hristos ca împreună cu El să ne şi preamărim" (Rom. 8, 16).

Să rostim şi noi împreună cu întreaga Biserică astăzi: „Împărate Ceresc Mângâietorule ... vistierul bunătăţilor şi dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşluieşte întru noi şi ne curăţeşte de toată întinăciunea şi mântuieşte bunule sufletele noastre". Amin.

Arhid. Visarion Bălţat

Un deceniu de la trecerea în veşnicie a Mitropolitului Dr. dr. h. c. NICOLAE MLADIN

În data de 1 iunie 1986 a trecut la cele veşnice, la Mânăstirea „Brâncoveanu", de la Sâmbăta de Sus, jud. Braşov, vrednicul de pomenire dr. dr.h.c. Nicolae Mladin, cel care vreme de 14 ani a fost mitropolit al Ardealului. Iată, prin urmare că tocmai se împlineşte un deceniu de când, după o viaţă de frumoase şi valoroase înfăptuiri ca dascăl de Teologie, autor de scrieri teologice şi ierarh, dar şi de zbucium sufletesc, tristeţe şi multă suferinţă şi-a găsit alinare, cu trupul, în preajma mânăstirii voevodale de la Sâmbăta, iar cu sufletul în împărăţia cea cerească.

Succesorul său în scaunul mitropolitan, **I. P. S. Dr. Antonie Plămădeală**, în cuvântarea rostită la catafalcul său, în ziua prohodirii, i-a conturat principalele trăsături ale personalităţii sale, spunând între altele:

„Mitropolitul Nicolae Mladin şi-a sintetizat idealul vieţii sale, prin alăturarea a patru cuvinte: altarul şi amvonul, catedra şi condeiul. Într-adevăr, pe toate acestea a ştiut să le îmbine în mod cu totul şi cu totul fericit...

A propoveduit pe Hristos, a fost un bun şi mare profesor de Teologie Morală ... A fost un om **de analiză şi sinteză** ... Atât cărţile, cât şi studiile sale vor rămâne în istoria teologiei şi istoria culturii româneşti ... A fost şi un mare ecumenist ... În istoria mitropoliţilor Transilvaniei, Nicolae Mladin va rămâne ca un mitropolit mare şi generaţiile viitoare, fără îndoială, îi vor studia şi îi vor fructifica opera. Sunt convins că Institutul Teologic din Sibiu va păstra amintirea unui mare profesor".

Într-adevăr, toţi care i-am fost ucenici şi cărora ne-a împărtăsit harul preoţiei păstrăm amintirea chipului său blând şi luminos. Ceea ce ne leagă de profesorul şi ierarhul Nicolae Mladin este iubirea, pe care el, de la catedră şi de la amvon, ne-a sădit-o în suflete.

Convinşi că, mai mult decât cuvintele noastre, vor putea să grăiască despre ilustrul ierarh propriile sale cuvinte, redăm, în prezentul număr al „T. R.", un extras dintr-un articol publicat cu prilejul redeschiderii Universităţii clujene, după reîntoarcerea ei din vremelnicul refugiu de la Sibiu.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

HRISTOS ÎN UNIVERSITATEA ARDEALULUI

Universitatea Ardealului — scriu aceste cuvinte cu un sentiment de justificată mândrie — această cetate a culturii zidită pe piscuri de creaţie românească, s-a caracterizat întotdeauna prin sobrietatea unei activităţi ştiinţifice de primul rang şi prin conştiinţa limpede că ea este expresia supremă a poporului din care îşi suge sevele creaţiei. Ea n-a uitat niciodată că este **a Ardealului**, fără ca prin aceasta să renunţe la metoda ştiinţifică prin care s-a impus chiar şi în faţa străinătăţii. Ştiinţa nu e în chip necesar renunţare la rădăcinile proprii. Ea presupune o anumită metodă, însă dincolo de această metodă ce-i asigură obiectivitatea, alegerea domeniului de cercetat, ca şi o anumită atmosferă spirituală, pot fi orientate sau cosmopolit sau naţional-local, fără nici o împietare asupra spiritului obiectiv ştiinţific. Şi firesc este ca Universitatea să respire în duhul poporului ale cărui forţe creatoare le reprezintă şi să se preocupe — cu predilecţie — de problemele vitale ale acestui popor. Este ceea ce a înţeles şi a realizat deplin Universitatea Ardealului. De aceea o simţim aşa de a noastră, aşa de apropiată de sufletul nostru: ea e rodirea duhului transilvan sub zările creaţiei ştiinţifice.

Şi aceasta e cu atât mai firesc cu cât Universitatea nu este numai un templu al ştiinţei, ci şi instituţie de educaţie a studenţimii. Educaţie desigur predominant ştiinţifică, fără însă a se dezinteresa şi de formarea sufletească necesară. Căci studenţii nu sunt atât ucenicii unei ştiinţe pure, suspendate în stratosferă, cât ucenicii unei ştiinţe prin care să poată sluji poporului din care au ieşit. Prin educaţia aceasta a generaţiilor studenţeşti ştiinţa universitară primeşte şi mai accentuat caracterul de slujire a poporului. Această funcţie nu mai puţin esenţială a înţeles-o deplin Universitatea Ardealului şi a crescut studenţimea nu numai în cultul ştiinţei, ci şi în duhul Ardealului. Numai aşa ştiinţa devine o forţă constructivă în viaţa poporului şi nu un pretext de dizolvare a energiilor lui creatoare.

Iar duhul Ardealului se caracterizează printr-o împletire specifică de naţional, social şi religios. Duhul Ardealului e demnitate naţională, conştiinţă dârză a permanenţei şi drepturilor româneşti pe aceste plaiuri (fără agresivitatea şovinismului exclusivist). Duhul Ardealului e sete de dreptate naţională şi socială, izbucnită vulcanic în vâlvori revoluţionare ce au zguduit istoria. Duhul Ardealului e conştiinţă creştină, sobră, bărbătească, dinamică, limpezită în secole de suferinţă pentru credinţă, organizată popular în cadrele largi ale spiritului şagunian. Şi dacă ar fi să privim aceste elemente în perspectivă verticală, cred că nu greşim dacă punem la rădăcina naţionalului şi socialului duhul creştin. El a format Ardealul într-un anumit sens şi învăluie în atmosfera lui toate manifestările poporului. El este coordonata principală a istoriei lui.

E firesc, aşadar, ca activitatea Universităţii ardelene să se fi îndrumat pe aceste alvii ale spiritului transilvan. Şi e firesc ca mai ales în vremea refugiului ei la Sibiu — vreme de sângerare şi revoltă — aceste coordonate să iasă mai mult în evidenţă. Asupra primelor două coordonate nu ne oprim: pe noi ne interesează numai latura creştină. Şi anume, în special ca element de educaţie a tineretului studenţesc. Altfel ar trebui să amintim aspectele creştine ale creaţiei ardelene universitare şi mai ales colaborarea sinceră dintre Biserica Ardealului şi Universitate, aici în Sibiul Ortodoxiei ardelene, cetatea spiritualităţii româneşti. Căci nici nu era posibil ca în vremuri de restrişte poporul şi Universitatea să nu-şi găsească ultimul reazim al nădejdilor de mai bine sub cupola aceleiaşi Biserici care a condus neamul acesta prin bezna suferinţelor milenare la lumina libertăţii, la lumina învierii. Dacă în timpuri normale conştiinţa ortodoxă apare mai mult ca un principiu de sine înţeles ,care deşi e activ, nu atrage atenţia în chip deosebit, în vremuri de izbelişte, ca anii refugiului, această conştiinţă trece pe primul plan ca element de fortificare a conştiinţei naţionale, pe care o face în stare să guste din cupa celor mai mari încercări ale istoriei fără să desnădăjduiască; mai mult: adâncindu-i credinţa că, cu cât umilinţa e mai adâncă cu atât piscurile înălţării vor fi mai semeţe. Căci numai în Iisus Hristos avem puterea de a suferi crucificarea şi chiar şi mormântul, pentru că numai în El şi prin El crucea şi moartea sunt porţi către bucuria învierii. De aceea, în anii refugiului, am asistat la intensificarea conştiinţei creştine în Universitatea Ardealului: Hristos a fost mai prezent ca orişicând în duhul Universităţii ardelene, fără ca prin aceasta ştiinţa să sufere vreo stirbire. Dimpotrivă: **armonia dintre ştiinţă şi credinţă este întruparea desăvârşită a idealului de cultură umană şi mai ales de cultură transilvană.** Astfel — alături de colaborarea în problemele mari naţionale (durerea Ardealului) între Biserică şi Universitate (pentru care colaborare stau mărturie atâtea documente ale vremii), am înregistrat la Sibiu o serie de minunate mărturisiri de credinţă creştină ale celor mai selecţi reprezentanţi ai ştiinţei universitare ardelene: profesori de la Facultăţile de Medicină, de Filosofie, de Drept, etc., au mărturisit cu vigoare şi probitate ştiinţifică credinţa lor în puterile şi sublimitatea creştinismului, întrucât ştiinţa nu împiedică pe nimeni să fie creştin, precum nici credinţa nu împiedică pe nimeni să fie om de ştiinţă, ci aşa cum creştinismul s-a dovedit a fi creator de cultură, şi ştiinţa adevărată călăuzeşte sufletul omenesc până la porţile Împărăţiei unde stăpâneşte lumina cea veşnică a Dumnezeirii. Sunt mărturisiri de credinţă care ar putea face parte dintr-o antologie referitoare la credinţa oamenilor de ştiinţă, aşa cum există unele şi în Apus. Ele arată, între altele, că ştiinţa actuală se află într-o criză structurală, datorită căreia se desface de orientarea materialistă a veacului trecut, spre a păşi sub zările unui veac (în ştiinţă şi filosofie) predominant spiritualist.

Această orientare creştină a Universtăţii s-a vădit şi în opera de educare a tineretului studenţesc.

O studenţime creştină: iată tot programul care garantează viitorul acestui neam! Căci ea singură — intelectualitatea de mâine — va clădi în concordanţă cu duhul poporului, care e profund creştin, şi nu va fi un element de dizolvare şi ruinare a lui (printr-o atitudine de orgolios dispreţ faţă de credinţa poporului). Experienţa ce s-a făcut la Sibiu cu FORS-ul (Frăţia Ortodoxă Română Studenţească) e un început, dar un început promiţător. **Biserica trebuie să se preocupe efectiv de această problemă:** felul în care s-a rezolvat la Sibiu, poate fi, dacă nu normativ, cel puţin un imbold ca lucrarea să se continue şi la Cluj şi să **se extindă la toate Universităţile din ţară.** E o greşeală, care se vede în ignoranţa religioasă a unei părţi nu neînsemnate a intelectualităţii române, faptul că studenţimea română e lipsită de o organizaţie în care să-şi facă educaţia creştină. Tinereţea e perioada în care intelectualul se formează nu numai ca intelect, dar şi ca om, cu anumite convingeri şi concepţii de viaţă. Cum va ajunge el la o concepţie de viaţă creştină, cum îşi va da seama de valoarea creştinismului, dacă nu i se dă ocazia **să-l cunoască direct de la sursă?** Biserica nu trebuie să-şi îndrepte atenţia numai spre copii, tineretul şcolar secundar, şi oamenii maturi, ci şi spre — cu precădere — tineretul universitar care se află tocmai la cumpăna ce hotărăşte întreg sensul vieţii lui de atunci înainte. Biserica trebuie să fie prezentă în zbuciumul sufletului studenţesc, pentru ca să-l canalizeze pe liniile vieţuirii şi gândirii creştine. Altfel creşte pe de o parte o intelectualitate lipsită de duh religios, de o uluitoare ignoranţă în ceea ce priveşte credinţa, pe de altă parte o studenţime care se vrea, se crede şi se numeşte creştină, însă din neştiinţă falsifică creştinismul după gusturile ei. Între aceste două extreme e cuprinsă toată tragedia intelectualităţii

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. Nicolae Mladin

Figură luminoasă

E bine să ne gândim din când în când la marile figuri ale gândului şi sufletului românesc şi a căror influenţă se cuvine să rămână vie şi luminătoare în viaţa noastră de toate zilele. Şi fără îndoială, una din aceste figuri este **I. P. S. Dr. Nicolae Mladin**, ani mulţi Mitropolit al Ardealului, îndrumător neobosit, dăruit cu har dumnezeiesc, al Bisericii româneşti transilvane şi al culturii româneşti.

Cei care au avut privilegiul să-l cunoască, şi cei care, ca tineri sau ca mai vârstnici, s-au împărtăşit din marile bogăţii ale minţii şi sufletului său, îi păstrează amintirea şi ca învăţător şi ca însoţitor în cele mai diferite împrejurări ale vieţii. Ei ştiu că Mitropolitul Mladin a fost în adevăratul înţeles al cuvântului un îndreptar şi un exemplu pentru toţi cei ce menţin vie flacăra credinţei şi integrităţii româneşti. Ei ştiu că Mitropolitul Mladin, în ce a gândit şi a scris, în ce a trăit ca mare creştin şi luminător al Bisericii, a ştiut totdeauna să lege credinţa de gândurile şi faptele oamenilor obişnuiţi, şi a găsit totdeauna cuvintele potrivite pentru a îndrepta şi curăţi inimile şi gândurile celor care îi cereau sfatul şi ajutorul.

Deschid aproape la întâmplare o cărticică pe care o am de mulţi ani în bibliotecă: Doctrina despre viaţă a Profesorului Nicolae Pau-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. Gheorghe Telea

Dimensiunea spirituală a viitoarei noastre identităţi

Dacă vrem să vorbim de spiritualitate şi identitate, mai întâi trebuie să ne ducem la vechea şi neräspunsa întrebare: **Cine suntem noi? Ce este omul?** Este omul doar un animal social, cum zicea Aristotel, sau mai mult decât atât? Cât de mult dincolo de aceasta?

Dacă ne uităm bine la mersul lumii observăm că ceea ce numim evoluţie, progres, este de fapt involuţie, regres. Crize de tot felul, individualism, rasism, naţionalism, indiferentism, exploatare, persecuţie, dezintegrare, alienare, iată câteva din caracteristicile evidente ale lumii moderne. Dar lumea o formăm noi. Şi s-ar părea că noi, oamenii, suntem într-un proces de continuă cădere-decădere. Iluzia progresului vine de aici: căzând, cazi înainte, nu înapoi. Căderea, pentru că are loc înainte, e crezută progres. De fapt acest „înainte" nu este altceva decât o avansare înspre fundul abisului. Şi pentru că fundul prăpastiei încă nu se vede, şi pentru că vederea ne este scurtă, şi vedem doar la un pas în faţa noastră, numim această alergare în jos, evoluţie; numai în cazul în care o să începem să vedem „fundul adâncului" — cum zice o cântare bisericească — atunci poate vom realiza realitatea. Dar va mai fi oare vreo posibilitate de scăpare, de evitare a impactului strivitor cu fundul abisului?

De aceea spunem că dacă noi suntem cei care formăm lumea, iar lumea merge rău, înseamnă că noi mergem rău. Mersul nostru este însă unul conştient şi deliberat. Mergem aşa pentru că aşa gândim. Un mod de a înţelege lumea şi viaţa generează un mod de a fi în lume. Aici se vede încă o dată relevanţa unei anumite definiţii pe care Sf. Părinţi au dat-o păcatului; dincolo de clasica definiţie care zice că păcatul este călcarea voii lui Dumnezeu cu ştiinţă şi voinţă, cealaltă definiţie zice că păcatul este o eroare de gândire. Este o interpretare greşită a realităţii. O mispercepţie a ei.

Cum gândim aşa trăim. Rău gândim, rău trăim. Şi dacă lumea şi viaţa nu merg aşa cum trebuie, asta înseamnă că filosofia, concepţia noastră despre lume şi viaţă trebuie schimbată. Dar schimbarea unui mod de a gândi, schimbă persoana. Modul de a gândi şi apoi de a fi defineşte identitatea persoanei, înnoieşte dimensiunea spirituală a persoanei; aceasta este o convertire, o schimbare de vederi, deci de direcţie.

Aşadar, lumea poate fi înţeleasă prin om, omul prin modul său de a fi, acesta prin modul de a gândi, iar modul de a gândi, care contribuie decisiv la formarea identităţii este o alegere conştientă şi deliberată a omului. De aceea se spune că noi credem ceea ce **vrem** să credem; important de remarcat este însă că ceea ce credem, devenim. Cu alte cuvinte, fii atent în cine sau ce crezi, cum crezi, căci ceea ce crezi aceea devii. Credinţă greşită, viaţă irosită; filosofie, mentalitate falsă, viaţă eşuată.

Care este însă criteriul suprem care ne garantează sută la sută adevărata filosofie, adevărata

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Dr. Theodor Damian

Vuietul Duhului

În Sfânta Evanghelie de la Ioan, în cuprinsul convorbirii între Mântuitorul şi Nicodim, găsim cuvântul spus de Domnul Hristos: „Vântul suflă unde vrea şi tu auzi vuietul lui, dar nu ştii de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine care este născut din Duhul" (Ioan 3, 8). Este vorba aici despre lucrarea Duhului Sfânt în cei credincioşi, despre manifestarea Duhului Sfânt în cei care îl primesc.

Tot din sfânta Evanghelie de la Ioan ştim că Mântuitorul lumii, tot cu referire la lucrarea aceluiaşi Duh Sfânt în sufletele credincioşilor, a spus: „Cel ce crede în Mine, râuri de apă vie — precum a zis Scriptura — vor curge din pântecele lui" (Ioan 7, 38). Cuvântul acesta, rostit de Domnul, este urmat de lămurirea pe care o dă sfântul Evanghelist Ioan că „aceasta a zis-o despre Duhul, pe care aveau să-l primească cei ce cred într-însul" (Ioan 8, 39). Şi în asemănarea cu vuietul vântului, ca şi în cea cu vuietul apelor, este prezentată lucrarea Duhului Sfânt în cei care l-au primit şi îl primesc şi lucrează împreună cu El, ca unii ce sunt pnevmatofori, adică purtători de Duh.

În relatarea Sfântului Evanghelist Luca, din cartea Faptelor Sfinţilor Apostoli, despre pogorârea Duhului Sfânt, se afirmă faptul că Duhul Sfânt şi-a făcut prezenţa tot într-un vuiet, căci este scris: „Când a sosit ziua Cincizecimii, ei erau adunaţi laolaltă. Şi din cer, fără de veste, a venit un vuiet, ca de vijelie care trece, şi a umplut toată casa unde şedeau ei" (F. Ap. 2, 1—2).

Din cele amintite, înţelegem că prezenţa Duhului Sfânt în credincioşi nu este ceva tainic, nu este un secret, ci este o realitate evidentă nu numai pentru cel ce l-a primit pe Duhul Sfânt, ci şi pentru cei ce vin în legătură cu El. Aşa a fost în ziua Cincizecimii de după Înălţarea Domnului, când Duhul Sfânt s-a pogorât peste Sfinţii Apostoli şi când primitorii Duhului Sfânt şi-au revărsat sufletul ca într-o altă vijelie, spunând „faptele măreţe ale lui Dumnezeu" (2, 11). O mărturiseau aceasta martorii lucrării Duhului Sfânt, care ziceau despre Sfinţii Apostoli: „Îi auzim pe ei vorbind în ale noastre limbi despre faptele măreţe ale lui Dumnezeu" (F. Ap. 2, 11). Era în aceasta nu numai începutul propoveduirii sfinţilor apostoli, ci şi începutul sfintei slujiri aduse lui Dumnezeu, prin puterea Duhului Sfânt, care avea să se reverse ca vuiet de vânt şi de vijelie, precum şi ca vuiet de râuri îmbelşugate, în dumnezeieştile slujbe ale Bisericii noastre.

Într-adevăr, dacă ne gândim că despre Duhul Sfânt a spus Domnul Hristos: „El pe Mine mă va preamări" (Ioan 16, 14) şi că la pogorârea Sa peste sfinţii apostoli i-a mişcat pe ei să spună măririle lui Dumnezeu, „faptele măreţe ale lui Dumnezeu", ne este uşor să face o legătură între vuietul de la început al Duhului Sfânt şi vuietul sfintelor slujbe ale

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhim. Teofil Părăian

În întâmpinarea Sărbătorii Sf. Apostoli Petru şi Pavel

Pe urmele Sf. Apostol PAVEL la Roma

„Şi aşa am venit la Roma. Şi de acolo, auzind fraţii cele despre noi, au venit întru întâmpinarea noastră până la Forul lui Apius şi la Trei Taverne, pe care, văzându-i, Pavel a mulţumit lui Dumnezeu şi s-a îmbărbătat" (F. Ap. 28, 14—15). Cu astfel de cuvinte se exprimă Evanghelistul Luca, vorbind de sosirea Apostolului Neamurilor la Roma, capitala lumii acelor timpuri.

Creştinii din Roma nu-l cunoşteau personal pe marele Apostol, deşi primiseră de la el o lungă scrisoare. „Ascultarea voastră e cunoscută de toţi" (Rom. 16, 19), le scria, exprimându-şi dorinţa de a-i vizita curând. Unii dintre ei îl vor fi auzit şi întâlnit pe Pavel prin oraşele Asiei Mici sau la Ierusalim. Însă cei mai mulţi îl cunoşteau, probabil, doar din auzite. Şi au ieşit să-l întâmpine de-a lungul Viei Appia, la o distanţă de vreo cincizeci de kilometri, până la locul numit Trei Taverne (Tres Tabernas; era staţie de poştă, loc de schimbat caii şi han, pentru odihnă). Unii l-au întâmpinat şi mai departe, la încă vreo douăzeci de kilometri, ajungând până la Forum Appi, unde se termina canalul navigabil ce venea de la Terracina. Cuvintele Apostolului Luca lasă să se subînţeleagă impresia pe care aceştia i-au făcut-o lui Pavel.

Apostolul Pavel ajungea aici în lanţuri. Călătoria sa pe mare fusese o adevărată „odisee"; iar de-aproape îl urmărea ura conaţionalilor săi, care-l arestaseră, îl trăseseră la judecată în Cezareea Palestinei, după ce îi făcuseră o mulţime de necazuri de-a lungul celor trei călătorii misionare în Asia Mică şi Grecia. Fiind acuzat de evrei că a încălcat legea lui Moise, procesat la Cezareea, el cere să fie judecat de Cezarul, în virtutea status-ului său de cetăţean roman (F. Ap. 25, 10—12). Aşadar, însoţit de Luca şi păzit de centurionul Iuliu (F. Ap. 27, 1), Pavel intră în Roma, în primăvara anului 61.

La Roma împărăţea Nero. Populaţia Urbei era un amestec de rase şi limbi. Oraşul era un imens şantier. Căci Nero construia măreaţa sa curte regală, domus Transitoria, între Palatino şi Esquilino. Măreaţă în construcţiile sale, în monumente şi palate, era şi respingătoare în cartierele aglomerate şi murdare, locuite de săraci proveniţi din întreaga lume. Pavel traversează capitala şi e încredinţat comandantului Castrei Praetoria, marea cazarmă a pretorienilor, aflată în marginea cealaltă a oraşului, vizibilă până astăzi de-a lungul Viei Policlinicii, unde împaratul Tiberiu, cu vreo patruzeci de ani înainte încartiruise garda imperială şi pe aceea a siguranţei publice. Lui Pavel i se îngăduie să locuiască în afara taberei, pe cont propriu, „aparte, cu ostaşul care-l păzea" (F. Ap. 28, 16). Primind deci permisul de rezidenţă, în aşteptarea procesului, porneşte în căutarea unei case de închiriat. Aceasta era procedura pentru custodia militaris (o stare intermediară între custodia libera — simpla supraveghere şi custodia publica — adevarata detenţie penală), care permitea prizonierului să-şi aleagă o reşedinţă proprie, dar supravegheat tot timpul de un soldat, care-l însoţea, legat, ori de câte ori trebuia să iasă. Un fel de arest domiciliar, ce-i asigura o anumită libertate de mişcare şi posibilitatea de a „primi pe toţi care veneau la el..., fără nici o piedică" (F. Ap. 28, 30—31).

În acest arest domiciliar, „în casa luată cu chirie, a rămas Pavel doi ani întregi" (cf. F. Ap. 28, 30), adică timpul prevăzut de lege, pentru arest preventiv.

În acest punct, Evanghelistul Luca încheie pe neaşteptate însemnările sale din cartea Faptele Apostolilor.

După cei doi ani de arest, Pavel redobândeşte libertatea, probabil în anul 63. Duşmanii iudei, din motive materiale, dar şi de timp, nu l-au însoţit, cu ura lor, şi la Roma. Se pare că Apostolul a făcut acum o mulţime de călătorii, despre care ştim puţine lucruri inexacte din tradiţii diverse. Se poate să fi ajuns chiar până în Spania, cum îşi exprimase dorinţa cu ani în urmă (Rom. 15, 24).

Este din nou arestat şi adus la Roma. O nouă închisoare. Ultima. Va mărturisi pe Hristos, cu sângele său, aici, la Roma, în locul numit Aquas Salvias, pe Via Laurentina.

Să încercăm să-l urmărim pe Apostolul Neamurilor, care-şi făcuse ucenici şi „în casa Cezarului". Adică în locuinţa sa romană din timpul celor doi ani de arest, în casa Acvilei şi Priscilei, în închisoare împreună cu Petru, pe drumul martiriului şi la locul execuţiei.

Dar despre toate acestea, în numerele viitoare.

Ierom. Iuvenalie Ionaşcu
Roma

Dimensiunea spirituală a viitoarei noastre identităţi

(Urmare din pag. 1)

credinţă? Mare întrebare! Neteologic vorbind, gândirea critică trebuie să joace aici un rol decisiv. Teologic vorbind, trebuie să ne ducem la credinţă şi rugăciune.

Privind însă la filosofia lumii şi la mersul ei, trebuie să facem o legătură între acestea. Pentru a schimba lucrurile, a le îndrepta în direcţia cea bună, trebuie ca filosofia să fie revizuită şi eventual schimbată. Şi schimbarea începe cu omul. Aşadar dacă identitatea noastră prezentă este lipsită de o dimensiune autentic spirituală, adică dacă nu are de a face cu Sf. Duh, dacă nu e centrată pe Sf. Duh, dacă viaţa noastră nu este pnevmatocentrică, atunci nu există viitor pentru noi (în sensul bun al cuvântului). Pentru un viitor adecvat măreţiei şi frumuseţii fiinţei umane este necesară o nouă identitate a noastră bazată pe spiritualitate, pe experienţa Sf. Duh în viaţa de zi cu zi. Acolo **unde filosofia a eşuat, teologia rămâne singura speranţa**; unde raţiunea şi-a dovedit limitele şi slăbiciunea, credinţa trebuie să se înfiinţeze.

* * *

Din punct de vedere teologic (şi aceasta este perspectiva pe care o abordez) o astfel de înnoire nu se poate produce decât în Biserică. În această acţiune omul are nevoie de Dumnezeu. Singur a încercat bazat pe raţionalismul secular, şi cum am menţionat, omul acum, în multe privinţe, îşi contemplă propriul său eşec. Eşec existenţial, datorat vidului existenţial cum îl numeşte V. Frankl **(The Will to Meaning [Voinţa de sens]**, New American Library, New York, 1969, p. 45), vid pe care omul nu l-a mai putut umple odată ce L-a scos pe Dumnezeu din sufletul său.

Dacă e nevoie deci de Dumnezeu, atunci Biserica este locul de întâlnire. Hristos ni-L aduce pe Dumnezeu, ni-L face accesibil pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt, în Biserică. Întrucât spiritualitatea reprezintă dimensiunea fundamentală a necesarei noastre viitoare identităţi, experienţa Duhului Sfânt nu poate fi realizată în afara Bisericii. Biserica ia fiinţă la coborârea Duhului Sfânt. Duhul Sfânt, Duhul lui Hristos este viaţa Bisericii care la rândul ei este o permanentă Cincizecime, o generoasă disponibilitate a Duhului la nivelul omului în vederea participării acestuia la viaţa divină, fapt care nu este altceva decât schimbarea identităţii, ce duce la îndumnezeire. În sensul acesta Părintele Stăniloae zice că schimbarea se realizează prin faptul că Duhul Sfânt face în mod continuu în Biserică descoperirea lui Dumnezeu în Hristos, eficientă pentru noi (Dumitru Stăniloae, **Experienţa lui Dumnezeu**, în limba engleză, Holy Cross Orthodox Press, Brookline, MA 1994, p. 39).

Biserica, în calitate de eveniment Hristocentric şi pnevmatocentric, spiritual, devine pentru om un izvor de vindecare şi de putere transformatoare. Pentru ca aceasta să aibă loc însă, este nevoie de disponibilitatea omului spre Duhul Sfânt, de deschiderea spre El, mai mult, de dorinţa de a dobândi Duh Sfânt.

Sf. Serafim de Sarov accentuează nevoia ca omul să primească cât mai mult Duh Sfânt, adică să fie tot mai adânc imers în experienţa Duhului. Pentru a-şi schimba identitatea, din seculară în spirituală, omul deci trebuie să fie un cerşetor de Duh, întocmai aşa cum o presupune cuvântul grec „ptochos" din expresia „sărac cu duhul" din prima fericire rostită de Mântuitorul în predica Sa de pe munte (Matei 5, 3): „Fericiţi cei săraci cu Duhul că a acelora este Împărăţia cerurilor". Într-adevăr, aici „sărac cu duhul" nu înseamnă nicidecum ignorant, arierat mintal şi nici chiar atitudine smerită (aceasta e implicită); „sărac cu duhul" înseamnă, cum o zice termenul grec, „cerşetor"; adică unul care trăieşte din cerşit, pentru care cerşitul e singurul mod de supravieţuire, atunci când toate celelalte nu sunt valabile.

Cerşitul pentru cerşetor e vital. La fel deci, cerşetorul de Duh Sfânt consideră Duhul pe care-l cerşeşte ca vital, salvator. Cerşetorul adevărat de obicei cerşeşte într-una. Nu cerşeşte o dată pentru o întreagă săptămână de exemplu, ci în fiecare zi, întocmai aşa cum evreii în pustie cereau mana în fiecare zi, întrucât aceasta nu li se dădea pe mai multe zile. Cerşirea zilnică sugerează relaţia permanentă şi dependenţa totală de dăruitor, de Duhul Sfânt, în cazul acesta.

Dobândirea de Duh Sfânt poate fi înţeleasă în sensul primirii a ceva ce nu ai, sau nu ai suficient şi care-ţi vine din afară. Există însă şi un aspect interior al dobândirii de Duh Sfânt, atunci când ne îmbogăţim de Duh Sfânt descoperindu-L în noi înşine. Dacă nu-L descoperi, nu-L ai, deci într-un fel, trăieşti fără El. Omul însă, fiind chipul lui Dumnezeu existent în Treime, este chemat să facă chipul să strălucească tot mai mult. La fel şi cu Duhul Sfânt: prin chip, omul îl are ca parte constitutivă a fiinţei sale, dar dobândirea de Duh presupune o muncă permanentă, diligentă de scoatere a Lui la iveală; nescos la iveală, fiind ignorat, Duhul poate fi stins în noi, adică acţiunea Sa. De aceea Sf. Pavel, aproape alarmat, atenţionează: **„Nu stingeţi Duhul"** (I Tes. 5, 19).

În chipul pe care-l avem şi care suntem, ca dar divin, parafrazând pe Fericitul Augustin, Duhul Sfânt este mai aproape de noi înşine decât propria noastră inimă. Fiind aşa de aproape este surprinzător şi anormal să nu-L descoperim. De fapt, descoperirea Lui în interiorul fiinţei noastre prin introspecţie, recunoaşterea Lui înăuntru, va duce în mod nemijlocit la recunoaşterea Lui în afară, şi prin aceasta noi intrăm în legătură cu întreaga creaţie, câtă vreme Sf. Duh lucrează şi este prezent în întreaga creaţie. Această legătură cu creaţia contribuie la înnoirea identităţii noastre în aceea că ne face mai puternici. Unitatea între om şi cosmos are ca rezultat transformarea omului din microcosmos — cum este de obicei considerat — în macrocosmos, în sensul îmbrăţişării de către om a întregului univers, în timp ce macrocosmosul devine **macro-anthropos**, adică un fel de mega-om, ceea ce înseamnă de fapt, umanizarea creaţiei, aşa cum explică Părintele Stăniloae, interpretând pe Sf. Maxim Mărturisitorul **(op. cit.**, p. 4).

Schimbarea identităţii noastre pe baza înnoirii spirituale arată capacitatea de transformare a omului, fapt dătător de bucurie şi speranţă. Parafrazând o cunoscută expresie latină referitoare la Biserică, putem zice că **Homo reformatus semper Reformandus** presupune o anumită permeabilitate a omului la prezenţa şi acţiunea Duhului Sfânt. Lăsându-se inundat de prezenţa Duhului şi fiind în contact cu lumea, înduhovnicit, spiritualizat, omul va putea apoi purcede la transformarea lumii, la transfigurarea ei.

Pentru a-l face pe Duhul Sfânt parte structurală a definiţiei noastre este nevoie de o înţelegere a vieţii noastre în Biserică ca-ntr-o Cincizecime prelungită. Condiţiile în care trăiau Sf. Apostoli la Pogorârea Duhului Sfânt erau unitatea şi rugăciunea. Deci Duhul vine acolo unde e unitate şi rugăciune. De fapt ambele sunt structuri constitutive ale Bisericii. Biserica este unitate a credincioşilor în Hristos prin Duhul Sfânt, ea există în mod fundamental ca epicleză, ca invocare a Duhului, deci ca rugăciune. În Biserică unitatea se face mai puternică şi rugăciunea mai eficientă, acestea având un impact hotărât asupra persoanei umane în procesul ei de înnoire spirituală, de adoptare a unei vieţi axate pe Liturghie (rugăciune), meditaţie, comuniune, contemplaţie, linişte, evlavie.

Sf. Liturghie, pe care se centrează viaţa spirituală a Bisericii, arată că, de fapt, omul este o fiinţă liturgică, adorantă, cinstitoare de Dumnezeu. Sf. Liturghie restaurează sensul sacrului în viaţa noastră, în societatea noastră secularizată. Ea îl ajută pe om să realizeze că viaţa lui e sfântă şi deci trebuie trăită ca atare, în sfinţenie. Dacă eu nu folosesc o maşină potrivit legilor şi regulamentelor ei interioare care o fac să funcţioneze, ci folosesc alte legi, străine ei, instrucţiuni ce nu-i sunt proprii, nu i se potrivesc, atunci o stric sau o întorc împotriva mea.

La fel e şi cu viaţa. Este dar divin şi ea are legile ei proprii, sădite acolo de Dumnezeu. Datoria noastră este să descoperim în viaţă aceste legi după care ea funcţionează, modul de folosinţă, modul de trăire, astfel ca întemeiaţi pe ele viaţa să-şi împlinească cu noi scopul pe care Dumnezeu i l-a desemnat şi ni l-a desemnat ,trăirea în veci.

O Biserică centrată pe Sf. Liturghie este deci caracterizată prin rugăciune, invocare, cerere; invocarea recapitulează pogorârea Duhului Sfânt trimis de Hristos Bisericii Sale pentru a o menţine mereu înnoită şi nebiruită, iar omul participant la o astfel de Biserică devine o fiinţă rugătoare, doxologică, mereu smerit pentru că e mereu dependent de Dumnezeu, mereu căutând să înţeleagă tot mai adânc **sensul existenţei sale şi modul participării** cât mai plenare la viaţa divină. Aceasta reflecţie asupra rostului său în lume şi asupra legăturii sale cu Dumnezeu, omul o face adesea prin meditaţie. De asemenea, pe lângă faptul că încearcă să se cunoască pe sine, omul vrea să-L cunoască şi pe Dumnezeu în Hristos prin Duhul Sfânt, să cunoască roadele Duhului în lume, într-un cuvânt, să facă experienţa Sf. Duh. Această experiere a Duhului de către om este un eveniment mistic. Raţiunea aici joacă rol secundar deoarece ea generează îndoială. Credinţa însă este un act de curaj. Credinţa te expune la ceea ce nu cunoşti. Acest gen de expunere însă, şi el schimbă viaţa omului, generează un nou mod de a fi, de a gândi, un mod mai precaut. În acest context omul nu mai poate zice: „Nu există Dumnezeu", doar pentru simplul fapt că nu-L poate explica pe Dumnezeu în mod raţional. Când omul se lasă pe sine a merge dincolo de limitele raţiunii sale, atunci, în fapt, se petrece întâlnirea cu Dumnezeu. După această întâlnire, când el se întoarce din „de dincolo"-ul raţiunii înapoi în limitele ei, omul este făptură nouă. A merge dincolo de limitele raţiunii, afară din sine, este extaz (**ek-stasis**, a sta, a exista în afară). Aceasta este o experienţă spirituală autentică şi definitiv marcantă, când nu te limitezi la ceea ce cunoşti (raţional), ci te identifici mai degrabă cu ceea ce nu cunoşti, câtă vreme ceea ce nu ştii e mai mare si mai mult decât ceea ce ştii, orişicum. Şi plonjarea în existentul necunoscut, încă o dată, este un act de credinţă, un act de mare curaj. Tocmai aici se află şi motivul pentru care mulţi oameni se tem de experienţele spirituale mistice.

A trece „dincolo", a transcende, înseamnă de asemenea a trece peste şi a îndepărta barierele din mintea noastră, prejudecăţile, frica, ignoranţa, care, odată eliminate, vor face loc altor calităţi pe care le avem şi de care uneori nici nu suntem conştienţi, să iasă la lumină şi să ne înnoiască viaţa. Transcendenţa deci apare aici ca o necesitate vitală autenticei vieţi spirituale. De aceea spunea A. Heschel că existenţă fără transcendenţă înseamnă un mod de viaţă în care lucrurile devin idoli, iar idolii devin monştri" **(Who is Man? [Cine este omul?]**, Stanford University Press, Stanford, CA, 1965, p. 86), ceea ce înseamnă că transcendenţa, experienţa mistică purifică şi însănătoşeşte existenţa, viaţa noastră.

În momentul în care realizăm aceste lucruri, realizăm de asemenea şi eroarea în care am trăit, şi aceasta duce în mod natural la pocăinţă. Pocăinţa la rândul ei, atrage după sine harul Duhului Sfânt care ne schimbă, ne transformă, ne întăreşte noua identitate.

Tot în Biserică omul trăieşte într-o comuniune protectoare care-i dă siguranţă şi tărie: comuniunea cu semenii şi comuniunea cu Hristos, manifestată concret în împărtăşirea cu sf. euharistie, trupul şi sângele Domnului. Datorită prezenţei tainice, sacramentale reale a lui Hristos în sf. împărtăşanie, Sf. Liturghie reprezintă cel mai important eveniment în viaţa Bisericii. Sf. Liturghie plenar participă, se prelungeşte apoi prin credinciosul transfigurat, dincolo de limitele slujbei propriu-zise şi ale locaşului de cult, în comunitate, ca o Liturghie după Liturghie, ce face ca întreaga comunitate să devină o adunare celebrativă, şi ea înnoită de Duhul lui Hristos la lucru în noi şi prin noi.

Participarea liturgică culminând în sf. împărtăşanie ne schimbă viaţa şi identitatea pentru că rugăciunea acolo e mai eficientă, deci darul primit prin rugăciune e mai frecvent şi deci şansele de înnoire prin dar, mai mari. În aceasta constă şi raţiunea pentru care, deşi putem să ne rugăm pe la casele noastre, în particular, totuşi mergem la rugăciunea comunitară. Acolo suntem mai bine auziţi. Acasă, strigi de unul singur, acolo strigi către Dumnezeu în unitatea vocilor tuturor celorlalţi. Şi întocmai cum în relaţiile interumane o singură cerere poate să nu producă schimbarea, împlinirea dorită imediat, dar dacă la acea cerere se asociază alte zeci şi sute de persoane, strigarea devine mai imperativă, şi auzirea ei, răspunsul, mai rapide, la fel se întâmplă şi în cazul relaţiei noastre cu Dumnezeu; comuniunea liturgică în Biserică face această relaţie mai eficientă, şi din ea, iarăşi, noi renaştem cu o nouă identitate. În fond, ceea ce ţine lumea în existenţă nu este raţiunea omului, cunoaşterea sa raţională, ci capacitatea lui de a sta în relaţie de comuniune bazată pe iubire cu cei din jur şi cu Dumnezeu.

Astfel, dacă lumea se va distruge cândva, aceasta nu va fi datorită lipsei de informaţie (cunoaştere raţională), ci datorită lipsei de apreciere (a unora faţă de alţii în comuniunea de iubire) scrie A. Heschel **(op. cit.**, p. 83).

De aceea dacă în societatea în care trăim, în viaţa de zi cu zi ne confruntăm cu tot felul de crize şi ne aflăm în diverse feluri de captivităţi, avem nevoie de Sf. Duh care eliberează şi uneşte. Dacă ne confruntăm cu violenţa şi agresiunea unei lumi de tipul **Homo homini lupus**, avem imperativă nevoie de întărirea şi puterea echilibrată a Sf. Duh. Dacă suntem afectaţi de dezintegrarea comunităţii umane datorită alienării, auto-suficienţei, individualismului, şi egoismului, avem nevoie de prezenţa şi lucrarea vindecătoare a Sf. Duh care să ne facă conştienţi de darurile noastre, de bogăţia noastră spirituală, de frumuseţea noastră interioară, pentru ca apoi să le folosim ca remedii de îmbunătăţire şi restaurare.

Apare din cele de până aici că, de fapt, Sf. Duh este viitorul Bisericii şi al lumii, după cum o nouă identitate personală este viitorul nostru. În acest context cunoscutele cuvinte ale lui A. Malraux sunt semnificative: „Secolul XXI va trebui să fie religios, sau nu va mai fi". Sau în cuvintele mai tăioase ale teologului rus Paul Floreski, „în final, omenirea nu va avea altă alegere, decât Sf. Treime ori nebunia".

Figură luminoasă

Cuvinte care într-adevăr exprimă crezul — şi concluziile — oricărui om de ştiinţă demn cu adevărat de acest nume. Şi din acest punct de vedere se cuvine să subliniem că Dr. **Nicolae Mladin** a fost — alături de impresionanta sa personalitate şi operă de îndrumător al vieţii creştine — şi un adevărat savant. El a fost, de pildă, autorul unei lucrări de filosofie a culturii, apărută în aceeaşi serie, „Problemele vremii" la Editura Revistei Teologice din Sibiu, intitulată **Comunitarism şi Comunism.** Şi s-ar mai putea cita titluri.

Dar ceea ce rămâne, deopotrivă cu meditaţiile dedicate de acest mare gânditor creştin problemelor culturii şi vieţii, este căldura sufletului. Acestui suflet de creştin şi de om al gândului sacru al iubirii, se cuvine să îi aducem omagiu de recunoştinţă.

(Urmare din pag. 1)

lescu de Diacon Nicolae Mladin (apărută la Sibiu, în seria „Probiemele vremii", la Editura Revistei Teologice, în 1942). Cuvintele pe care le găsesc aici, pentru a face portretul unui mare savant român i se potrivesc minunat însuşi **savantului creştin** care a fost Mitropolitul Mladin: „Ştiinţa e ancorată în lumea fenomenelor; aici savantului i se deschide un câmp comun de cercetare, în care poate da la iveală adevăruri unanim recunoscute... Ştiinţa este cunoaşterea prin cauze. Nimeni nu poate opri pe omul de ştiinţă să caute dincolo de fenomen — bazat pe raţionament şi observaţie — cauza cauzelor, cauza primă şi ultimă a lumii: Dumnezeu. Aceasta nu e ştiinţă? E mai mult decât atât: e încoronarea firească a ştiinţei, e limanul spre care ne îndreaptă paşii zările adevărului creatural. Adevărul e climatul firesc al raţiunii. Adevărul e lumină, e bucurie, e eliberare; „adevărul" care nu e lumină, „adevărul" care coboară spre prăpăstioasele hăuri ale nefiinţei şi nu urcă spre seninătăţile de azur ale cerului, nu este adevăr. Istoria ştiinţei a dovedit-o fără drept de apel. Adevărul coboară din Dumnezeu ca să ne urce iarăşi la Dumnezeu. Aceasta e calea ştiinţei, a marilor savanţi occidentali; ştiinţei româneşti, savantului român nu i se cere nimic mai mult. Pe calea aceasta i se deschid şi ştiinţei româneşti orizonturile universalităţii."

Hristos în Universitatea Ardealului

(Urmare din pag. 1)

românească, adesea înstrăinată de popor, fie prin indiferentism religios, fie printr-un creştinism fals. Adevărata educaţie creştină a tinerimii universitare nu poate fi decât rezultatul colaborării sincere dintre studenţime şi Biserică, prin intermediul societăţilor religioase studenţeşti. **Biserica e garanţia creştinismului autentic**, care e dragoste şi noblete spirituală, înflorire desăvârşită a personalităţii umane. Să n-avem nici o îndoială că la chemarea Bisericii se vor găsi destule glasuri care să răspundă şi să lucreze cu elan şi cu generozitate! Şi şedinţele religioase — pur religioase — vor respira atmosfera sărbătorească a întâlnirii dintre tinereţea universitară şi tinereţea cea veşnică — Dumnezeu — şi vor forma o intelectualitate creştină. Creştină din convingere, nu numai din obicei sau alte interese lăturalnice... La acestea s-ar putea adăuga un curs de problematică creştină, ţinut în cadrul Universităţii de un profesor de teologie, la care să participe tineretul studenţesc benevol.

...Dar să lăsăm sugestiile şi să ne întoarcem la realitate.

Acum, la redeschiderea Universităţii în Clujul glorioasei ei activităţi ştiinţifice, nu putem să nu privim cu satisfacţie peste anii aceştia de volbură şi nădejde care s-au scurs sub scutul lui Hristos şi să nu însoţim cu recunoştinţa noastră — a Bisericii — pe toţi cei ce au ostenit în ogoarele Domnului, convinşi fiind că ştiinţa şi poporul nu pot fi mai bine slujite decât cu conştiinţa că a sluji ştiinţei este a sluji poporului şi a sluji amândurora e a sluji lui Dumnezeu. Slujirea e o misiune care coboară de sus. Cine n-o înţelege aşa, nici n-o cunoaşte.

Duminica a VII-a după Paşti. Sfinţii Părinţi de la Sinodul I Ecumenic

Sf. Apostol Pavel, cu clarviziunea-i cunoscută, scria în întâia epistolă către Corinteni, prevestind parcă şirul lung de schisme şi erezii care aveau sa se abată asupra Bisericii lui Hristos de-a lungul veacurilor, încercând să o sfâşie şi să o dezbine, că „Trebuie să fie între voi şi eresuri, ca să se învedereze cei tari în credinţă" (I Cor. 11, 19). Însuşi marele apostol Pavel recunoştea inevitabilitatea fenomenului sectar, tocmai ca o probă de foc prin care adevărata credinţă trebuia să treacă, pentru a-şi demonstra şi mai mult taria de diamant, cât şi pentru a-şi certifica veridicitatea şi autenticitatea.

Dacă Biserica Ortodoxă se numeşte astăzi pe sine continuatoarea legitimă a Bisericii primare, aceasta se datoreşte întâi de toate faptului că ea s-a păstrat neabatut în duhul de smerenie şi iubire propovăduit de întemeietorul ei, Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, precum şi faptului că învăţătura de credinţă ortodoxă izvorăşte din cele şapte sinoade ecumenice, borne de dreaptă credinţă ale Bisericii universale din primele zece veacuri creştine.

Prima mare încercare care ameninţa să zguduie şi să destrame unitatea de duh şi de credinţă a Bisericii creştine a fost provocată de un preot pe nume Arie, originar din Egipt. Bun orator, informat ca teolog, dar cunoscând în acelaşi timp şi ideile propagate de un alt mare eretic al timpului, Paul din Samosata şi fiind în acelaşi timp un om vanitos, Arie se simte ofensat atunci când pe postul vacant al Episcopiei din Alexandria este numit altcineva.

Era în preajma anului 318, an în care Arie începe să-şi facă cunoscute ideile sale eretice, mai întâi în cercul restrâns al prietenilor şi admiratorilor, apoi treptat îşi extinde activitatea şi în biserică. Atrăgând de partea sa destul de multă lume, oameni simpli, dar şi învăţaţi, începe să-şi propage ideile chiar şi în afara graniţelor Egiptului, plecând în Palestina şi-n alte părţi ale Asiei Mici, profitând şi de faptul că situaţia politică din imperiul roman era neclară, datorită conflictului iscat între Constantin şi opozantul său Maxenţiu privitor la supremaţia în imperiu. Repurtând o strălucită victorie asupra lui Maxenţiu, devenind unic suveran al imperiului, pentru a stăvili erezia lui Arie, care luase proporţii, antrenându-i pe oameni în dispute teologice, care adeseori degenerau în conflicte sângeroase şi care ameninţau serios unitatea şi integritatea Bisericii şi a imperiului, Constantin cel Mare convoacă un Sinod Ecumenic, la care erau invitaţi să participe toţi episcopii din acel timp. Au participat, după cum consemnează istoria, un număr de 318 episcopi din întreg imperiul roman de atunci, precum şi episcopi din afara graniţelor imperiului, din Persia şi Armenia. Dintre cei mai renumiţi teologi ai timpului, istoria îi consemnează pe episcopul Sf. Atanasie cel Mare, cel care îl va combate pe Arie, Macarie al Ierusalimului, Sf. Nicolae, episcop de Mira Liciei, preoţii Vitus şi Vicenţiu, ca delegaţi direcţi ai papei Silvestru I al Romei, Cecilian din Cartagina, Osiu din Cordoba, fiind reprezentată întreaga lume creştină de atunci, din Persia până în Spania, din Africa până în Scandinavia.

Lucrarile sinodului au început pe data de 20 mai 325 în oraşul Niceea, în provincia Bitinia, fiind asistate de însuşi împăratul Constantin cel Mare şi prezidate de episcopii Alexandru din Alexandria şi Eustaţiu din Antiohia.

S-a purces mai întâi la ascultarea şi analizarea în linişte a învăţăturii pe care o susţinea Arie, care nu era decât un amalgam de concepte raţional-omeneşti, prin care se încerca explicarea creştinismului şi care se reducea la următoarele:

Dumnezeu este singurul principiu necreat şi nenăscut;

Fiul este o creatură a Tatălui, prima Sa creatură, ieşit din voinţa Tatălui, nu din fiinţa Lui;

Fiul este creatură ca fiinţă, deci mărginit, schimbabil, imperfect şi chiar supus păcatului, dar se bucură totuşi de cinstea cea mai mare din partea Tatălui, căci prin El Dumnezeu a creat toate.

Dumnezeu cel Preaînalt fiind esenţă nematerială, nu putea crea universul material decât prin intermediul unei fiinţe mijlocitoare, şi în consecinţă a creat pe Fiul:

Creând lumea, Fiul s-a învrednicit de puterea şi măreţia Tatălui, putând fi numit şi el Dumnezeu, datorită harului divin primit, devenind Fiu adoptiv al Tatălui, el având divinitatea împrumutată din divinitatea Tatălui.

Membrii sinodului au trecut apoi la combaterea acestei erezii mai ales prin susţinerile lui Atanasie, mare apărător al dreptei credinţe, susţinând că Fiul este de o fiinţă cu Tatăl (I Ioan 5, 7). În final, s-a stabilit ca învăţătura formulată în Sinodul care se încheie pe 25 august 325 să fie redactată într-un Simbol de credinţă, care avea şapte articole, acestea alcătuind Crezul creştin (Credeul), care de atunci încoace se rosteşte duminică de duminică în toate bisericile creştine. În aceste 7 articole ale Sinodului niceean se fixează învăţătura despre dumnezeirea Fiului. În partea întâia se recunoaşte că Domnul nostru Iisus Hristos este „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut, de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut", iar în partea a doua sunt respinse ideile lui Arie ca nefondate scripturistic. Purtând semnătura tuturor Părinţilor care au participat la acest prim mare Sinod al Bisericii universale, Sinodul va deveni un adevărat îndreptar de credinţă pentru întreaga creştinătate, iar Arie va fi depus din treapta preoţiei şi exilat.

Pilda pe care creştinii de astăzi o desprind din exemplul Sf. Părinţi de la Sinodul I Ecumenic este aceea de a ne păstra tari în credinţa noastră strămoşească în Dumnezeu, şi de a nu ne lăsa amăgiţi de cei care seamănă dezbinare şi vrajbă, aşa cum ne îndeamnă în multe din epistolele sale Sf. Apostol Pavel.

„Vă îndemn, fraţilor, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos ,ca toţi să vorbiţi la fel şi să nu fie dezbinări în sânul vostru, ci să fiţi cu totul uniţi în acelaşi cuget şi în aceeaşi înţelegere" (I Cor. 1, 10).

Preot N. Stoia

DUHUL LUI DUMNEZEU PESTE OAMENI

Cu trimiterea Duhului peste Apostolii adunaţi în Ierusalim, la cincizeci de zile după învierea lui Hristos, către anul 30, prima parte a istoriei mântuirii ia sfârşit. Revărsarea Duhului peste Apostoli este cea mai mare binecuvântare pe care Dumnezeu o dă oamenilor înainte de venirea Împărăţiei lui Dumnezeu. A doua parte a istoriei mântuirii se va termina tot cu venirea Duhului Sfânt peste aleşii, drepţii şi sfinţii lui Dumnezeu, care vor vedea Ierusalimul cel ceresc. Timpul actual, timpul Bisericii, se mişcă deci între două pogorâri ale Duhului Sfânt: cincizecimea istorică în Ierusalim şi cincizecimea eshatologică, cerească.

În calendarul creştin, sărbătoarea Rusaliilor sau Cincizecimea este urmată de sărbătoarea Sfintei Treimi, anume pentru a arăta că istoria mântuirii este lucrarea lui Dumnezeu Cel ce există şi se face cunoscut în trei persoane: Tatăl şi Fiul şi Duhul Sfânt. Tatăl — care voieşte mântuirea, Fiul care o realizează prin întruparea, jertfa şi învierea Lui, Duhul Sfânt care ne-o dăruieşte în mod personal. Duhul vine acum peste Apostoli nu numai să ţină trează memoria lui Hristos, să amintească tot ceea ce Dumnezeu a făcut şi va face pentru noi, ci şi să ne ofere în mod văzut, tangibil, darurile acestei mântuiri. Din acest moment, Duhul Sfânt este persoana Sfintei Treimi cea mai apropiată de persoana creştinului, cea mai prezentă în raport cu creaţia văzută, cea mai activă în relaţie cu Biserica sau comunitatea de creştini care ia fiinţă chiar la Cincizecime.

Tema Cincizecimii, a revărsării Duhului peste noi, ca persoană şi ca Biserică, se găseşte în literatura creştină de la început, în tradiţia exgetică, teologică şi imnologică a Părinţilor Bisericii şi teologilor ortodocşi. Să reţinem din această tradiţie câteva învăţături:

Schimbul dintre trupul uman şi Duhul lui Dumnezeu.

Părinţii Bisericii subliniază faptul că Dumnezeu nu ne-a mântuit de la distanţă, prin decret, prin intermediari sau prin îngeri. Din cauza iubirii Sale de oameni El a trimis pe Fiul Său însuşi care „s-a făcut trup" (Ioan 1, 14). Iar în întruparea Fiului s-a făcut un schimb: Fiul a luat trupul nostru din femeie, din Maria, şi ne-a dat Duhul Său, care purcede din Tatăl. Este un schimb unic, ireversibil, de aceea nici Dumnezeu-întrupat nu mai leapădă trupul uman, nici omul nu se mai înstrăinează de Duhul lui Dumnezeu.

Într-adevăr, pe icoana ortodoxă a învierii se observă că Iisus Hristos iese din mormânt cu trupul lui real, trăgând după El, cu mâinile Sale proprii, pe Adam şi Eva. Iisus înviat ne apucă de mâini, ne trage spre El şi nu ne mai scapă din braţele Sale. După înălţare, Hristos continuă să ne tragă spre el prin Duhul Sfânt. Câtă vreme Hristos ne ţine în mâinile sale, căderea în gol, prăbuşirea umanităţii este cu neputinţă.

Fiul s-a înălţat la cer, iar Duhul s-a pogorât ca martor al Acestuia.

Duhul Sfânt vine la Cincizecime peste Apostoli şi peste cei adunaţi la Ierusalim anume ca martorul personal al lui Hristos, ca unul care a fost cu El şi peste El de la întrupare şi în toate momentele vieţii Acestuia: „Duhul Domnului este peste Mine, căci Domnul M-a uns" (Luca 4, 18—19). Şi astfel Duhul confirmă că tot ceea ce Hristos a făcut ca Mesia — trimis al lui Dumnezeu, în numele nostru şi pentru noi, a fost primit de Dumnezeu-Tatăl. Duhul Sfânt este garanţia că în jertfa lui Hristos, — **Marele Preot**, care a dus ofrandă şi **Mielul lui Dumnezeu**, care s-a adus ofrandă —, Dumnezeu a împăcat lumea cu El însuşi. Împreună cu El am intrat în viaţa lui Dumnezeu. Şi ca semn al împăcării dintre Dumnezeu şi om prin Iisus Hristos — singurul mijlocitor, Duhul ne dăruieşte daruri şi fericiri ce aparţin Împărăţiei lui Dumnezeu.

Persoană către persoană.

De la Cincizecime, Duhul Sfânt, de-o fiinţă şi coetern cu Tatăl şi Fiul, care purcede din Tatăl şi se odihneşte în Fiul, este cea mai accesibilă şi împărtăşibilă persoană a Sfintei Treimi, persoana care se apropie cel mai mult de inima omului, în care îşi face un loc devenind „templu al Duhului Sfânt" (I Cor. 3, 16). Este vorba de o familiaritate a creştinului cu Duhul lui Dumnezeu, care este atât de profundă, încât Duhul însuşi mijloceşte şi se roagă pentru creştini: „Avva, Părinte". Această prezenţă sacră, comparată cu focul (Luca 12, 49), stă în centrul spiritualităţii creştine, care vorbeşte de simţirea Duhului Sfânt ca fiind cea mai importantă calitate a creştinului. Cine nu simte pe Dumnezeu în el, nu cunoaşte pe Dumnezeu. Duhul se lasă simţit ca lumina care ne călăuzeşte în situaţii neclare, ca mângâiere atunci când suntem întristaţi, ca apărare atunci când suntem puşi la încercare. Duhul compătimeşte cu cei ce suferă pentru Hristos. Şi este imposibil ca să nu dăm şi altora din lumina, iubirea şi adevărul care ne-au fost împărtăşite de Duhul Sfânt.

Duhul adună şi uneşte pe creştini în trupul lui Hristos — Biserica.

Duhul lui Dumnezeu vine acum peste Apostoli şi peste toţi cei adunaţi la Ierusalim, evrei şi neamuri, ca să-i adune într-o comunitate şi să-i ungă ca o preoţime sfântă. Aşa cum apostolii au format un cerc în jurul lui Hristos, aşa cum mădularele se împreunează ca să constituie un singur trup, tot aşa discipolii lui Hristos formează o comuniune. Articulaţiile Bisericii ca trup al lui Hristos sunt viabile numai graţie Duhului Sfânt. De aceea, chiar de la începutul creştinismului, convertirea individuală prin credinţă şi pocăinţă liberă (metanoia) a fost nedespărţită de articularea celui convertit prin taina Botezului cu Biserica. Cel botezat este uns şi pecetluit în unirea sa cu Hristos, iar prin taina Împărtăşaniei el intră în comuniunea cu însuşi Trupul şi Sângele lui Hristos. Creştinii există numai ca mădularele în trup, prin împreunarea cu Hristos şi prin împărtăşirea Duhului Sfânt. Purtător de Duh Sfânt **(pnevmatofor)** în inima lui, creştinul este liber şi responsabil faţă de poporul lui Dumnezeu, turma lui Hristos în care a fost introdus şi încorporat prin Sfintele Taine.

„Duhul suflă unde voieşte". Duhul aici şi Duhul pretutindeni.

Duhul Sfânt ne asigură că Hristos înviat a devenit Domnul biruitor: „Nimeni nu poate să spună Domn este Iisus decât în Duhul Sfânt" (I Cor. 12, 3). Mielul lui Dumnezeu care a învins, El este Domn al istoriei. Tatăl a supus toate lucrurile, văzute şi nevăzute, sub picioarele Lui, sub puterea şi autoritatea Lui absolută. Creştinii se roagă Duhului lui Hristos: „Împărate ceresc, mângâietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti şi toate le împleneşti". Astfel, nu există două principii care stăpânesc şi conduc lumea: unul al binelui şi altul al răului, unul al vieţii şi luminii, altul al morţii şi întunericului. După învierea lui Hristos şi pogorârea Duhului Sfânt peste oameni, puterea diavolului a fost surpată definitiv şi pentru totdeauna, iar de la Botez, creştinul primeşte în sufletul lui prezenţa sensibilă a Duhului Sfânt. Desigur, câtă vreme suntem în trup, în istorie, realităţile de aici sunt amestecate, grâul şi neghina cresc împreună. Dar acestea nu au forţă egală. Puterile răului sunt vii, dar sunt legate. Dumnezeu nu împarte stăpânirea Lui cu altcineva. Cine este Dumnezeu? Cine este mare ca Dumnezeul nostru? De aceea, când auzim vorbindu-se de o religie a răului (propagată de sectele satanice) sau de înrobirea lumii actuale sub puterea răului, trebuie să ţinem seama că Hristos înviat este singurul domn biruitor, stăpânul şi mântuitorul lumii, atotţiitorul care cuprinde pe toţi şi nu lasă pe nimeni în afara iubirii Lui. Toţi suntem ai Lui, iar El nu va pierde pe nici unul din cei ai săi. Lumea nu este aria păcatului, ci spaţiul iubirii lui Dumnezeu.

Astăzi când instituţiile şi valorile tradiţionale care păreau solide (familia, căsătoria, parohia) sunt de nerecunoscut, când descreştinarea vine în mare viteză ,când nu se ştie ordinea exactă a societăţii, iar condiţiile de viaţă sunt insuportabile, există tendinţa de a găsi soluţii restrictive, incomplete, inumane, de hârtuială, ca şi când istoria ar fi la discreţia puterilor răului. Există bărbaţi şi femei, tineri şi tinere, comunităţi şi chiar parohii, care-şi dau sufletul, uitând că Duhul lui Dumnezeu nu cedează niciodată, că nu se leapădă de nimeni. De aceea Biserica trebuie să fie, plină de speranţă, în comuniune şi compătimire cu săracii, cu suferinzii, cu şomerii şi cu cei ce muncesc în condiţii grele, cu oamenii care trăiesc şi mor nu cum vor, ci cum pot, cu cei excluşi şi fără nume. În numele acestora, ea imploră ajutorul lui Dumnezeu: „Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi".

„Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi."

Potrivit Noului Testament şi tradiţiei Apostolilor, credinţa personală a fiecărui creştin, viaţa şi misiunea comunităţii creştine — Biserica, existenţa şi istoria lumii, depind de prezenţa şi lucrarea Duhului, prin care Hristos stă de faţă şi se arată în mijlocul nostru. Cine vrea să primească pe Duhul Sfânt în inima şi în viaţa sa, trebuie să fie în comuniune cu Biserica de azi, care nu e altceva decât extinderea şi lărgirea Bisericii de la Cincizecime din Ierusalim, şi să participe la rugăciunea acesteia care se roagă la fiecare Liturghie: „Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi şi peste aceste daruri care sunt puse înainte". Harul lui Dumnezeu se dă prin cuvânt şi Taine prin cei ce l-am primit la Cincizecime. Nimic din ceea ce fac creştinii, fie personal fie în biserică: rugăciune, liturghie ,taine, slujbe, nimic nu se face fără amintirea adunării apostolilor de la Ierusalim şi fără invocarea Duhului Sfânt. Toţi creştinii care vin la Biserică pentru rugăciune, concelebrare şi comuniune cu Sfintele Taine, vin ca la Ierusalim, ca să primească revărsarea Duhului peste ei în limbi ca de foc, întocmai ca Apostolii de la Cincizecime. Să terminăm aceste cuvinte, cu rugăciunea (Tropar) pe care preotul o zice, în numele tuturor, în cel mai important moment al Liturghiei: „Doamne, cel ce la amiazi ai trimis pe Prea Sfântul Tău Duh apostolilor Tăi, pe Acelaşi Duh, Bunule, nu-l lua de la noi ci ni-l înnoieşte nouă celor ce ne rugăm Ţie, aici şi în tot locul, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Pr. Prof. Ion Bria

Monahismul Anglican

Trecut şi prezent. Scurt istoric (II)

Monahismul în Anglia, sau orice tentativă de viaţă religioasă retrasă şi trăită după anumite reguli, va fi etichetată drept aparţinând la catolicism şi respinsă în mod aproape brutal.

Din vara anului 1540, mânăstirile din Anglia medievală, nu mai existau. Cu câteva mici excepţii de restaurare a unor comunităţi monahale în timpul Reginei Maria Tudor, în Anglia nu vor mai exista ordine religioase timp de aproape trei sute de ani. Mai mult încă, reformatorii anglicani ca şi cei de pe continent au fost unanimi în a repudia idealurile monastice, iar în particular, afirmând că voturile monahale sunt ilegale şi împotriva Evangheliei.

În general instituţiile monahale au fost condamnate, dar a trebuit să fie admisă ideea că au fost şi călugări dedicaţi şi pilduitori, în timpul părinţilor şi scriitorilor bisericeşti.

În general, nu este amintit întotdeauna faptul că actul de la 1536 a dat posibilitatea, printr-o clauză aparte, regelui, să reîntemeieze la fel ca şi să suprime ordinele monahale. În virtutea acestei autorităţi conferite lui, Henric al VIII-lea acorda licenţe regale unui număr de 47 de case sau aşezări pentru bărbaţi sau femei, care erau restabilite în continuitate după noile rânduieli.

Din punct de vedere legal, acestea au fost primele comunităţi anglicane de care aflăm că au fost întemeiate, chiar dacă au avut o existenţă efemeră. Erau case mici care trebuiau să plătească taxe către rege, taxe care în treacăt fie spus, erau cu mult mai mari decât venitul lor. În curând au fost nevoite să vândă, sau să dea în schimbul taxelor, pământurile ce le aparţineau, iar acest fapt a însemnat sfârşitul lor.

Odată cu urcarea pe tronul Angliei a Reginei Maria Tudor, în 1553, Biserica Angliei şi cu cea a Romei, s-au reconciliat, dar pentru scurt timp. În 1558 Maria este înlocuită de Elisabeta I (1558—1603), care pe cât a fost Maria de catolică pe atât a fost ea de protestantă şi de împotriva reconcilierii cu Roma. Iar odată cu detronarea Reginei Maria a apus şi vremelnica revigorare a vieţii monahale şi a ordinelor monahale în Anglia.

Totuşi au existat în decursul secolelor următoare şi încercări, timide e drept, de a trăi într-o comunitate religioasă după anumite reguli. Dintre toate încercările de a întemeia o comunitate de acest tip în secolul al XVII-lea, una iese în evidenţă cu prioritate.

Din 1626 şi până în 1646, când a fost desfiinţată, familia — comunitate de la Little Gidding, căci despre ea este vorba, a trăit o viaţă care a devenit binecunoscută. Acest tip de comunitate a atras pe unii şi i-a contrariat pe alţii. A fost singurul moment în perioada cuprinsă între Reformă şi Mişcarea de la Oxford, când tendinţele de a trăi o viaţă religioasă comunitară bazată pe unele reguli, a depăşit faza de opinii şi de scheme, devenind un fapt împlinit.

Nicholas Ferrar, fondatorul acestei comunităţi, împreună cu familia sa, a cumpărat o proprietate în care toţi oamenii, de vârste diferite, trăiau, munceau şi se rugau împreună. Nici unul dintre membrii acestei comunităţi nu depusese nici un vot, unii fiind căsătoriţi şi cu copii chiar. Aceste fapte fac dificilă aprecierea dacă a fost cât de cât apropiată de o viaţă monahală sau mai mult de o casă obişnuită de rugăciune.

Little Gidding nu a avut urmaşi şi nici adepţi mai târziu. Dar comunităţile anglicane ale secolului XIX, au privit înapoi la această idee-încercare, ca la un semn că viaţa şi dorinţa de a trăi într-o comunitate religioasă, nu a dispărut cu desăvârşire în Anglia post-reformatoare.

A existat, totuşi, o stare de nostalgie perpetuă după metodele de rugăciune monahale şi după starea de veneraţie şi de religiozitate proprie monahismului. Această stare nostalgică, s-a amplificat mereu, la fel şi în aceeaşi măsură cu regretul că Biserica Anglicană nu avea nici mânăstiri, nici schituri.

Ne putem întreba, firește, de ce dacă a existat acest regret şi această stare de nostalgie după monahism, de ce deci nu s-a făcut şi pasul de a se reînvia propriu-zis viaţa monahală? Răspunsul este simplu: pentru că era asimilat cu catolicismul în mintea multora, iar revigorarea catolicismului era ceva de neacceptat pentru marea majoritate a englezilor. Şi acest lucru chiar şi cu preţul acestui simţământ de frustrare de care am vorbit mai sus.

Totuşi, în secolul al XVIII-lea, aproape deodată s-a petrecut un lucru uimitor, şi anume: bărbaţi şi femei din Anglia, mândri că sunt şi se numesc protestanţi, şi-au deschis braţele şi au oferit un sprijin deosebit, nenumăraţilor episcopi, preoţi, călugări, maici şi credincoşi catolici, alungaţi din Franţa de Revoluţie, în 1789. Aceste persoane exilate au fost tratate ca nişte eroi, religia lor catolică fiind ignorată, ei nefiind consideraţi duşmani şi intruşi ca până mai înainte.

Aşadar, Revoluţia franceză a avut ca rezultat, în privinţa Angliei, o „invazie" a monahismului catolic în teritoriul britanic, ţara care nu permitea constituirea unor astfel de comunităţi sau ordine monahale pentru propriii ei cetăţeni. Faptul că atâţi de mulţi dintre aceşti călugări şi maici, au suferit din greu, unii chiar în închisori fiind martorii morţii unor colegi de-ai lor, această realitate ce a premers venirea lor în exilul britanic, le-a adus simpatia generală. Aceasta s-a datorat mai ales faptului că englezii au fost întotdeauna mişcaţi de suferinţele exilaţilor, şi i-au ajutat indiferent de religia lor.

Apoi, după un sfert de secol, englezii au început să se obişnuiască să aibă în mijlocul lor călugări şi maici. Următorul pas spre înfiinţarea de comunităţi monahale proprii era aproape.

Astfel în 1826 va lua fiinţă comunitatea de „Surori Protestante ale Caritaţii", iar începutul era făcut dar mai era destul de mult de făcut şi de aşteptat până la o adevărată reînviere a monahismului în Biserica Anglicană.

Toate acestea au fost urmate de un veritabil punct de referinţă, de ceea ce s-a numit şi a fost un adevărat cutremur moral, atât din punct de vedere religios cât şi social. Acest punct de referinţă, acest moment deosebit s-a numit „Mişcarea de la Oxford" (Oxford Movement).

Revigorarea şi reapariţia vieţii religioase în comunitate, a început să fie actuală după 1845, atunci când prima fază a Mişcării de la Oxford se terminase. Avea un ascendent, e drept mai firav şi mai puţin semnificativ în încercările celor care au pus bazele mişcării oxfordiene, de a întemeia pe baza unor noi scheme şi planuri, comunităţi religioase. Toate cauzele subsidiare cum ar fi: uşurarea muncii în marile oraşe industriale, nevoia de organizare pentru a face folositoare energia şi abilitatea lor, ca şi dorinţa femeilor de a ajuta; privirea retrospectivă către anii din urmă, toate vin împreună spre acelaşi punct şi anume formarea de comunităţi monahale.

Dar aceste cauze preliminarii, prin ele însele, nu puteau produce sau forma camunităţile. Pe de altă parte, fără pregătirea şi stimulul evenimentelor politice ale vremii şi de deschidere socială şi intelectuală, teologia oxfordiană ar fi rămas ceva academic şi pur abstract. Dar, chiar şi aşa, această alternativă, deloc favorabilă era perfect posibilă. Aceasta pentru că teologia şi spiritualitatea, teoria şi practica, au fost indisolubil legate de viaţa şi activitatea liderilor Mişcării de la Oxford.

Voi menţiona doar câţiva dintre aceşti lideri, neintrând în amănunte pentru că acesta se constituie într-un alt vast subiect al Istoriei Bisericii Anglicane. Aceşti lideri mai importanţi au fost: Edward Bouverie Pusey (1800—1882), John Henry Newman (1801—1890), John Mason Neale (1818—1866), John Keble (1792—1866), Richard Froude (1803—1836).

Aceştia au fost dominaţi de două credinţe: prima a fost credinţa în identitatea Bisericii Anglicane cu Biserica Catolică a primelor veacuri; şi a existat dorinţa de a reafirma această identitate; a doua credinţă a fost observabilă în dorul după sfinţenie, o sfinţenie pe care ei au crezut, că doar catolicismul o poate produce. Aceste două dorinţe, prima predominant teologică iar cea de-a doua spirituală, nu pot fi separate una de cealaltă.

Mişcarea de la Oxford, cu personalităţile de mare calibru care au jalonat-o, a însemnat un moment de cotitură în spiritualitatea religioasă a poporului englez, şi a fost sămânţă, aruncată pe ogorul credinţei, care va rodi viitoarea viaţă de tip monastic, din Anglia secolului XIX şi continuată până în zilele noastre.

Apariţia, sau mai bine zis conturarea de comunităţi monahale în Biserica Anglicană, începe odată cu mijlocul secolului al XIX-lea, curând după începutul Mişcării de la Oxford. Liderii acestei mişcări

(Continuare în pag. a 4-a)

Ieromonah Pahomie Mătău
M-rea Brâncoveanu

900 de ani de la prima cruciadă

— Intrunire interreligioasă la Regensburg —

14.03.1996

Sub acest generic a avut loc în biserica luterană „Sf. Treime" o frumoasă manifestare interreligioasă, care a întrunit pe reprezentanţii marilor religii: creştină, iudaică şi musulmană ce-şi desfăşoară activitatea în oraşul de pe Dunăre şi în împrejurime. Organizatorul acesteia — acum la un deceniu de la iniţierea ei — este pastorul ev.-luteran **Pfr. Dr. G. Rosenstein** — preşedintele filialei **W.C.R.P.** (Weltkonferenz der Religionen für den Frieden) din Regensburg şi regiune. Tema fiind deosebit de delicată **„900 de ani de la prima Cruciadă** — şi în continuare tulburare între religii" a suscitat interesul multor credincioşi şi oaspeţi ce au luat parte la această rugăciune comună.

Din podiumul - sobor au făcut parte:

— Pfr. Dr. G. Rosenstein — pastorul luteran, organizatorul şi moderatorul întrunirii;

— Prof. Dr. Franz Schnider, romano-catolic, prof. de ştiinţa religiilor Univ. din Regensburg;

— Pfr. Matthias Ring, preot vechi-catolic — conducătorul comunităţilor vechi-catolice din Regensburg şi împrejurimi;

— Î. P. S. Dr. Serafim — mitropolitul românilor ortodocşi din Germania şi Europa Centrală;

— Pr. drd. Alexandru Câmpeanu — preot ortodox al comunităţii româneşti din Regensburg;

— Dl. Hans Rosengold — preşedintele comunităţii evreeşti din Regensburg;

— Dl. Hasan Inçi — imamul comunităţii musulmane din Regensburg.

Un loc central al manifestării l-a ocupat rugăciunea de pace şi bunăînvoire între popoare în specificul tradiţiei celor prezenţi. Este nevoie de rugăciuni înmulţite şi stăruitoare, spunea organizatorul, mai ales când în numele credinţei se întreţesc actele de violenţă, de terorism împotriva semenilor de altă credinţă, conflictele ce adesea degenerează în războaie religioase, discreditându-se menirea şi fiinţa religiei.

Referatul pertinent, aconfesional — sine irra et studio — a **prof. Dr. Schnider** s-a bucurat de un interes deosebit. Cei care au pornit războaiele religioase **atunci** împotriva **„necredincioşilor"** n-au rămas doar o amintire istorică pentru că, cei care pornesc **azi** războaie împotriva celor de altă religie îi numesc tot „**necredincioşi**", cu toate că ei sunt **„credincioşii"** altor religii. Atunci, ca şi azi, stau în spate interese ascunse ce manevrează sentimentul religios, îl falsifică, îl denaturează şi-l fanatizează. Chemarea la cruciadă de către Papa Urban al II-lea împotriva **„necredincioşilor"** a avut un calcul politic căruia i s-a dat o îmbrăcăminte religioasă. În predicile sale, Bernard de Clairvaux (1091—1153) şi alţii au pus înrolarea sub stindardul Crucii sub semnul pocăinţei şi a penitenţei. Acest lucru reise din scrisorile sale către cardinalii de Köln şi Speyer (un roi important l-a jucat şi Regensburgul în participarea la Cruciade), arătând că „Dumnezeu a găsit o cale minunată prin care şi ucigaşii, hoţii, spărgătorii de familii, sperjurii şi mulţi alţi făcători de rele să fie admişi la mântuire, răscumpărându-şi astfel păcatele, dându-li-se ocazia să vină astfel în slujirea lui Dumnezeu prin înrolarea în armata creştină împotriva necredincioşilor". Conferenţiarul remarca: „războaiele religioase au avut urmări negative cu efect până astăzi:

— Ierusalimul eliberat n-a putut fi păstrat până astăzi şi a dus la înrăutăţirea relaţiilor între islam, iudaism şi creştinism;

— adâncirea discordiei dintre creştinii apuseni (latini) şi cei răsăriteni (ortodocşi) mai cu seamă în urma celei de a IV-a Cruciade, care a prădat Constantinopolul;

— ascuţirea rivalităţii dintre creştinii pe atunci de aceeaşi confesiune: englezi, francezi, germani . . .

— mărirea prăpastiei dintre clerici şi mireni.

A urmat apoi o interesantă meditaţie susţinută de preotul **Matthias Ring** ce aruncă o lumină în câmpul cauzal şi fenomenologic al cruciadelor. A scos în relief că în numele religiilor atunci, ca şi azi, se poartă nejustificat **„războaie** aşa-zis **sfinte"**, conflicte înarmate cu consecinţe dezastruoase, masacre şi atentate teroriste, cu toate că în spatele lor stau interese de natură economică, socială, sau pur şi simplu de putere, batjocorindu-se sentimentul religios. Religiile ar trebui să ia atitudine faţă de manipularea în scopuri cu totul străine care defaimă sentimentul autentic religios. Reprezentanţii religiilor ar trebui să nu mai facă jocul altor factori meschini, să nu abdice de la codul normelor moral-spirituale; concret împărtăşeşte ideea-soluţie: „pace între religii va fi abia atunci când noi toţi vom învăţa ca în aşa fel să abordăm adevărul nostru de credinţă, ca adevărul altor credinţe să nu sufere, să nu fie văzut inferior sau diminuat ori mistificat şi numai atunci religiile pot fi imune la abuzuri când vor renunţa la predicile-cruciade".

După o cântare bisericească a urmat rostirea în comun a mărturiei preotului poet **Ditrich Bonhoeffer**, cel care a avut curajul să încrimineze dictatura nazistă (care a falsificat brutal sentimentul religios) şi care a fost ucis la 8 martie 1945. Poemul **„Vertrauen" (Încredere)** este un imn de nădejde în Dumnezeu, în puterea căruia stă restaurarea raţiunii umane:

„Eu cred că Dumnezeu din toate, chiar şi din cele mai rele, vrea şi poate să facă să răsară cele bune, pentru aceasta are nevoie de oameni, de oameni care să lase lucrurile să slujească Binelui.

Eu cred că Dumnezeu a pus în caz de nevoie atâta putere de rezistenţa cât avem nevoie, dar nu ne-o dă dinainte, pentru ca noi să nu ne punem încrederea în noi înşine, ci în El şi numai cu o aşa credinţă chiar şi teama de viitor poate fi învinsă".

Teama de viitor poate fi învinsă numai în măsura în care religiile nu-i vor mai socoti pe credincioşii altor religii **„necredincioşi"** şi nu vor îngădui pervertirea sentimentului religios în ecuaţii necunoscute aşezate cu calcul rece şi cinic de către cei pe care-i interesează doar rezultatul nu şi procedeul cum se ajunge la el. Religiile să-şi îndeplinească misiunea de sacralizare a lumii, de apropiere între oameni; pentru nici o religie nu este admisibil dictonul machiavelic „scopul scuză mijloacele". Lumea de astăzi, într-o desacralizare păgubitoare crescândă necesită din partea tuturor religiilor o asanare moral-spirituală, un duh de împăcare şi iertare, o comportare responsabilă cu natura sa şi cu natura înconjurătoare, o restaurare a fiinţei umane. Din unghiul acesta de vedere, punându-se accentele cuvenite, întrunirile interreligioase de acest fel — deci şi aceasta — nu vor rămâne „glasul celui ce strigă în pustie", ci vor avea cu certitudine un ecou benefic.

Preot Alexandru Câmpeanu
Regensburg

Monahismul Anglican

(Urmare din pag. a 3-a)

îşi doresc să reinstaureze elementele credinţei catolice şi a religiozităţii şi culturii în Biserica Anglicană. Câteva comunităţi de maici, au fost fondate între 1850 şi 1860, după unele încercări ezitante şi nereuşite. La scurt timp după acestea au luat fiinţă primele comunităţi de călugări.

Primele comunităţi au trăit sub o presiune politică destul de mare, fiind privite cu suspiciune de către mireni, de către majoritatea populaţiei engleze, care încă mai păstra în firea ei o atitudine încrâncenată antipapală şi anticatolică, aşa că începutul a fost făcut cu multă precauţie şi într-o modalitate semi-privată. În jurul acestor comunităţi s-a făcut o foarte puţină publicitate, însă mişcarea, agitaţia publică stârnită de o fie şi doar atât de mică popularitate, a fost considerabilă.

Cu aceste antecedente, nu este deloc surprinzător faptul că primele comunităţi au ieşit din cadrul monastic obişnuit, pentru a-şi justifica existenţa lor printr-o mare şi adâncă devotare înspre activităţi caritabile.

Activităţile sociale în sprijinul săracilor, „operaţiunea" vizitarea închisorilor destinate femeilor de moravuri uşoare şi a celor pentru celelalte categorii de delicvenţi, precum şi asistenţa medicală, erau principalele lor ocupaţii.

Dintre surorile medicale care asigurau asistenţa medicală pentru săraci, a luat câteva Florece Nightingale (1820—1910) cu ea în faimoasa sa misiune în Crimeea, în războiul ce a purtat numele acestei peninsule din Marea Neagră. Unele din aceste surori făceau parte din, recent înfiinţata pe atunci Societate a Sfintei Treimi (Society of the Holy Trinity). Apoi, după acea muncă eroică a primelor membre ale acestei societăţi, munca efectuată în mahalalele mizere ale marilor oraşe şi cu oameni disperaţi, aflaţi în situaţii precare de existenţă, această activitate a lor a făcut destul de mult ca să alunge suspiciunea şi să creeze o atmosferă de toleranţă a existenţei surorilor şi a Societăţii Sfintei Treimi.

Dar în timp ce, munca primelor comunităţi era importantă şi necesară, viaţa spirituală îşi cerea drepturile de a fi pusă în aplicare. În această atmosferă, antecedentele monastice ale spiritualităţii anglicane, care au supravieţuit timp de trei secole după Reformă, au produs un inevitabil efect şi şi-au pus amprenta lor proprie. Nu contează cât de activ a fost apostolatul lor în comunităţi, sau săvârşirea în comun a unei forme depline de slujbă, ci a fost mai importantă cultivarea unui tip devoţional în viaţa fiecăruia, ceea ce este mult mai caracteristic comunităţilor şi mânăstirilor romano-catolice. Ar fi fost o comunitate anglicană neobişnuită aceea care nu ar fi avut ca parte tradţională, cântarea slujbelor pe melodii cunoscute, ori o bună înţelegere şi aplicare a tăcerii generalizate şi o tradiţie în cultivarea unei intense vieţi devoţionale, bazată pe surse scripturistice şi patristice. Accentul tradiţional pus pe învăţătura şi scrierile monastice, de asemenea şi-a făcut apariţia. Chiar şi în comunităţile foarte active, un număr considerabil de lucrări cu o direcţie spirituală sau din domeniul rugăciunii, au fost elaborate. Acest fapt este relativ remarcabil având în vedere numărul redus de membri ai comunităţilor anglicane. Nu tot aşa de neobişnuit, pentru un mirean anglican, era să aştepte de la orice membru al oricărei comunităţi, să fie capabil să-i vorbească despre rugăciune şi să-i dea sfaturi spirituale.

În ciuda greşelilor şi a neînţelegerilor, inerente unui nou început, experimentul monastic în Anglia a prins rădăcini, a prosperat şi a căpătat o vastă arie de desfăşurare. Numărul comunităţilor s-a mărit chiar dacă erau reduse ca număr de membri. Au apărut noi comunităţi chiar şi în colonii sau în dominioanele britanice, în Africa şi Orientul Îndepărtat şi până în sudul Pacificului.

Marea majoritate a comunităţilor anglicane, aleg regulat, la diferite intervale de timp, un Superior (stareţ), cu o funcţie limitată în timp. Este de asemenea de remarcat faptul că majoritatea comunităţilor anglicane, împreună cu etosul lor familial tradiţional, au considerat că e bine, şi au dorit să facă din Superior un fel de părinte, un „tată", mai mult decât a-l face un personaj executiv.

Începuturile vieţii comunitare au fost descrise ca având o dezvoltare ce a fost o surpriză pentru mulţi, mergând în contra curentului de evoluţie istorică a monahismului apusean. Primii credincioşi apuseni au fost contemplativi, având sau întemeind comunităţi de acest gen mai târziu. În anglicanism, primele comunităţi au fost silite să fie active, pentru a-şi putea justifica şi menţine existenţa, dar au menţinut mereu contactul cu tradiţia monahală atunci când a fost posibil. Cu un aşa impuls, câteva dintre aceste comunităţi au dezvoltat relativ repede o vocaţie contemplativă, iar alte comunităţi au răspuns, făcând loc acestei înclinaţii în cadrul lor, după ce în prealabil au încercat-o. Mai mult decât atât, câteva comunităţi au devenit treptat exclusiv contemplative şi aceasta, după un început de existenţă foarte activă.

Un alt atu în dezvoltarea comunităţilor monahale anglicane era acela că ele, comunităţile, erau destul de aproape, din punct de vedere istoric, de deciziile care au format şi întemeiat viaţa lor comunitară. Deoarece aceste decizii au fost luate, în mod obişnuit, prin consensul comunităţii, au fost foarte puţine motive de a se considera că detaliile vieţii lor au fost impuse de o autoritate exterioară. Iar, ca un element, suplimentar trebuie menţionat faptul că ordinele religioase, nu au fost niciodată privite ca principale surse de personal în scopul unor activităţi sociale şi misionare.

Treptat, o accentuată creştere a încrederii de sine, în propriile puteri şi în propria lor identitate s-a făcut tot mai simţită. Născute fără de părinţi, ca să folosim un eufemism, comunităţile monahale anglicane au trebuit să se dezvolte doar cu un mic ajutor exterior, relativ insuficient şi, fără ca o tradiţie să le ghideze. Acest fapt petrecându-se într-o perioadă ce se asemăna la început cu „mersul pe sârmă", trebuind să ai un parcurs aproape de perfecţiune ca să poţi rezista mai departe. Un sentiment de adevăr şi de tărie a început să pătrundă comunităţlie anglicane, acolo unde mai înainte trebuiau mai mereu să arunce o privire peste umăr, pentru a vedea dacă ceea ce făceau era bine, corect şi nu avea efecte contradictorii asupra opiniei publice.

Istoria comunităţilor monahale în anglicanism a fost diferită de cea a comunităţilor romano-catolice, chiar dacă au unele mici similitudini: problemele lor au fost diferite, iar cursul renaşterii lor de asemenea altul, aşa cum poate va fi şi în viitor.

Comunităţile anglicane au fost chemate de Dumnezeu să slujească o Biserică, caracterizată de liturghii conservatoare, un adânc respect pentru misterul slujirii, a veneraţiei, precum şi o mare libertate în problemele doctrinare şi sociale. Multe dintre aceste comunităţi au avut şi au caracteristicj deosebite.

Vuietul Duhului

(Urmare din pag. a 2-a)

sfintei noastre Biserici. Căci şi sfintele slujbe ale Bisericii noastre sunt o arătare continuă a Duhului Sfânt, în lucrarea Lui de preamărire a Mântuitorului Hristos.

Ortodoxia, ca dreaptă mărire, este doxologie, adică slujbă de preamărire a lui Dumnezeu. Doxologia Bisericii noastre se întemeiază pe lucrarea Duhului Sfânt, prin care cunoaştem adevărul, Duhul Sfânt fiind Duhul adevărului şi descoperitorul adevărului. El a întrupat adevărul în dumnezeeştile slujbe, pe care, împlinindu-le noi, prin ele ne revărsăm sufletul în gânduri, simţiri şi ziceri, care duc în prezentul nostru vijelia de odinioară, ne fac părtaşi la gânduri mai presus de lume şi ne dau putinţa să ducem şi noi mai departe, pentru noi şi pentru alţii, vuietul preamăririi lui Dumnezeu.

Prin dumnezeieştile slujbe, alcătuite de Părinţii cei duhovniceşti şi purtători de Duh Sfânt, noi avem putinţa să stăm în faţa lui Dumnezeu, să ne împodobim mintea cu gânduri cereşti şi dumnezeieşti şi să ducem aceste gânduri mai departe, în fiinţa noastră şi să le facem lucrătoare şi pentru alţii. În felul acesta, sfintele slujbe ale Bisericii noastre dreptmăritoare, ca întrupări ale Ortodoxiei, sunt pentru noi, pentru cei dih jurul nostru şi pentru generaţia noastră, vuietul preamăritor de Dumnezeu al Sfântului Duh. Orice sfântă slujbă, orice dumnezeiască Liturghie este, din partea noastră, o participare la vuietul Duhului. În sfintele slujbe se descoperă, pentru noi, măririle lui Dumnezeu, pe care le ducem şi noi mai departe, când spunem cuvinte ca acestea: „Că Ţie se cuvine toată mărirea, cinstea şi închinăciunea şi Ţie mărire înălţăm Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh . . ."; „Că bun şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti şi Ţie mărire înălţăm: Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh"; „Că Tu eşti sfinţirea noastră şi Ţie mărire înălţăm: Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh . . .".

La acelaşi vuiet al Duhului participăm şi când spunem despre Maica Domnului că este „mărirea a toată lumea", „biserică sfinţită şi rai cuvântător", „mai înaltă decât cerurile şi mai curată decât strălucirile soarelui", „mai cinstită decât Heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decât Serafimii", sau când vorbim cu ea şi zicem: „Spăimântatu-s-au toate de dumnezeiască mărirea Ta, că tu, fecioară neispitită de nuntă, ai avut în pântece pe Dumnezeu cel peste toate şi ai născut fiu pe Cel fără de ani. Cel ce dăruieşte pace tuturor celor ce te laudă pe tine". Să spunem deci şi noi „faptele măreţe ale lui Dumnezeu", ca vuiet al Duhului din vremea noastră. Amin.

Semnalăm... Semnalăm...

■ O carte mai veche, cunoscută şi apreciată la vremea alcătuirii şi apariţiei, a fost retipărită de arhimandritul Emilian Panait de la Mânăstirea Runc: RELIGIA IUBIRII (509 p.) de Ilarion Felea. Este tot atât de actuală ca şi în momentul primei apariţii.

*

■ Se ştie că **Apocalipsa** e o carte greu de tâlcuit. E în acelaşi timp carte profetică şi istorică. Fiind plină de simboluri şi de metafore, nu întotdeauna uşor de descifrat, cei mai mulţi comentatori au ezitat s-o abordeze. Ceea ce nu înseamnă că au lipsit cu desăvârşire comentatorii.

Iată că se prezintă acum cu **Învăţături la Apocalipsă** preotul Nicolae Lauruc (editura „Jurnalul de Sighet", Sighet, 1996, 80 p.). Cartea are girul binecuvântării Î.P.S. dr. Nicolae Corneanu, mitropolitul Banatului. Mai are şi unele **„Cuvinte de învăţătură la sărbătorile de peste an".** Cartea e bine echilibrată în trei părţi, cea dintâi fiind dedicată Apocalipsei. Temele justifică desigur hotărârea luată în momentul introducerii **Apocalipsei** în canonul Noului Testament: învăţătura despre Sfânta Treime, despre dumnezeirea lui Iisus Hristos, despre Biserică, despre cultul sfinţilor, despre nemurirea sufletului, despre rugăciunile pentru morţi şi despre viaţa viitoare.

În mai multe capitole autorul se ocupă de simbolismul cifrei 7, a cifrei 144.000 şi a cifrei 666. Pentru analiza propunerilor sale de interpretare, ne-ar trebui opiniile competente ale unor exegeţi ai Apocalipsei, dintre cei mai şcoliţi şi cu autoritate în materie. Unele surse sunt folosite şi de autorul nostru (Sf. Andrei al Cezareei, Macarie, arhiepiscopul Harkovului, Păr. Mitrofan, Lopuhin şi alţii). Ar fi fost bine să fie folosite şi unele comentarii mai noi. Pentru lectura credincioşilor, recomandarea Î.P.S. mitropolit Nicolae al Banatului este desigur o garanţie că este vorba de o carte edificatoare.

*

■ **Naşterea de Sus** este titlul unei cărţi scrise de Pr. prof. dr. Vasile Mihoc de la Facultatea de Teologie din Sibiu (ed. Oastea Domnului, Sibiu, 1996, 92 p.). Pornind de la un text ioanic: **„Trebuie să vă naşteţi de sus"**, cartea explică pe înţelesul tuturor înţelesurile „naşterii de sus" sau „naşterii din nou" în înţelesurile în care se găsesc aceste expresii în Noul Testament. Alcătuită din meditaţii scurte dar condensate, acestea vor fi o bună lectură şi pentru preoţi şi pentru credincioşi. Părintele autor se adresează unor texte clasice din Filocalie (Marcu Ascetul) cu care îi confruntă pe protestanţii şi neoprotestanţii moderni. Pe unii din aceştia din urmă îi şi nominalizează, dar nu de dragul de a polemiza, ci din dorinţa de a explica texte scripturistice şi a pune la punct unele afirmaţii naive sau de rea credinţă ale unor sectanţi. Să nu uităm că profesorul Vasile Mihoc e specialist şi predă Noul Testament.

În confruntarea cu sectele cartea le va fi de folos şi preoţilor şi credincioşilor.

*

● Potrivit unei informaţii apărută în presa bucureşteană, la **Buzău** a fost inaugurat la 27 aprilie Institutul Ortodox Român de Ştiinţe Creaţioniste. Ar fi vorba de o instituţie cu caracter privat, fondată de 22 de oameni de ştiinţă (inclusiv ştiinţe umaniste) din Buzău. **Membri de onoare sunt Î. P. S. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului, Î. P. S. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, Virgil Cândea şi Dinu Ştefan Moraru — academicieni, şi P. S. Epifanie Norocel, Episcopul Buzăului. Tematica pe domenii de studii va fi stabilită la sesiunea proximă, la care este invitat şi **P. F. Teoctist,** Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, aflăm din aceeaşi sursă (cf. Vera Maria Neagu, **„Viaţa cultelor"**, an IV, nr. 168 din 30.IV. 1996).

■ „Almanahul bisericesc 1996" editat de Arhiepiscopia Bucureştilor a apărut în condiţii grafice excepţionale, cu un conţinut adecvat şi cu ilustraţii color competitive cu orice publicaţie din lumea occidentală care dispune de cele mai moderne aparate şi mijloace de reproducere.

*

■ Ne întoarcem la limbile clasice? Fără acestea nu se poate face cultură desăvârşită. Se pare că ideea biruie. Editura „Humanitas" a publicat un **„Manual de greacă veche"** de Ana Felicia Ştef (1996, 494 p.). Manualul se adresează studenţilor în limbi clasice şi celor de la Teologie. E o carte nu numai necesară. E o carte care va ajuta la reorientarea culturii noastre spre valori eterne, care ne vor învăţa să gândim corect şi să ştim pe ce să punem accentele în descifrarea vieţii şi a morţii.

*

■ **Imaginea interzisă.** Istoria intelectuală a iconoclasmului de la Platon la Kandinsky, o carte mare de Alain Besançon (Humanitas, 1994, 415 p.), trad. de Mona Antohi. Teologii ar trebui s-o cunoască neapărat.

*

■ Pär Lagerkvist, BARABA, roman, traducere din suedeză de Liliana Donose Samuelsson (Humanitas, 1996, 142 p.). După acest roman s-a făcut şi un film cu Anthony Quinn.

La un an după apariţia acestui roman autorul a luat premiul Nobel pentru literatură (1951). E romanul convertirii celui care a fost preferat de iudeii vremii să fie eliberat de Pilat la sărbătorirea Paştilor. E un roman emoţionant din familia **Cămăşii lui Hristos,** a **Cetăţii blestemate** şi a multor **Vieţi a lui Iisus** mai mult sau mai puţin romanţate.

Baraba a murit în cele din urmă, totuşi răstignit dar împăcat cu Iisus: **„Ţie îmi încredinţez sufletul"!**

E o lectură pentru toate vârstele şi pentru toate straturile culturale.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, Banca Comercială, Sucursala Sibiu.

Fondator
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 144
SIBIU
15 iunie
nr. 23—24
1996

Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel

În plin miez de vară, când soarele dogoreşte pământul iar holdele se pleacă în bătaia vântului, Biserica Creştină prăznuieşte în fiecare an, la 29 iunie pe unii dintre cei mai mari, mai cunoscuţi şi mai veneraţi dintre sfinţi şi anume pe Sf. Apostoli Petru şi Pavel.

E o sărbătoare cu profunde rezonanţe spirituale în sufletele creştinilor care cinstesc pe cei doi mari corifei ai Apostolilor, care şi-au închinat întreaga viaţă propovăduirii „cu timp şi fără timp" a Evangheliei lui Hristos, ba mai mult au pecetluit această lucrare cu sângele lor vărsat martiric pentru Hristos şi pentru Biserica Sa.

E o sărbătoare care datează încă din secolul II al erei creştine şi evlavia credincioşilor s-a materializat în ridicarea de biserici pe locul martirajului lor, iar imnografii creştini şi marii părinţi ai Bisericii s-au întrecut în a-i elogia pe cei doi apostoli care prin cuvântul şi sângele lor, uniţi în Hristos, au plămădit Roma creştină şi Biserica întreagă.

Din Sf. Evanghelii, cunoaştem că Sf. Petru era originar din localitatea Betsaida din Galileea, fiind fiul lui Iona şi frate mai mare al lui Andrei cel dintâi chemat de Domnul la lucrarea apostoliei, şi se numea Simon, până când Mântuitorul i-a schimbat acest nume în Chefa sau Petru.

Luând cunoştinţă de ideea mesianică, Sf. Petru a devenit un adept zelos al acesteia şi este primul care l-a numit pe Iisus „Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu" (Matei 16, 17—19).

Biserica creştină este temeluită pe credinţa tare ca piatra în dumnezeirea Mântuitorului Hristos, mărturisită de Sf. Ap. Petru.

După Pogorârea Sf. Duh la Rusalii, Sf. Petru este cel dintâi care vesteşte poporului evreu pe Iisus Hristos cel răstignit şi înviat, îndemnându-i pe toţi la pocăinţă şi întoarcere la credinţă (Fapte 3, 19).

Din Ierusalim, după întemeierea Bisericii Creştine în ziua Cincizecimii, Sf. Petru a mers să vestească Evanghelia Împărăţiei în Antiohia, Pont, Galiţia, Capadochia, Bitinia şi la Roma, unde a suferit şi moarte de martir la 29 iunie în anul 67.

Potrivit unei vechi tradiţii, Sf. Petru a cerut să fie răstignit cu capul în jos, dorind să arate deosebirea dintre chinurile sale şi cele ale dumnezeiescului său Învăţător.

Sf. Petru a fost unul dintre cei trei apostoli pe care Mântuitorul Hristos i-a făcut martori ai slavei Sale dumnezeieşti pe muntele Taborului.

De la Sf. Apostol Petru ne-au rămas scrise în Canonul Noului Testament două epistole soborniceşti, mult folositoare vieţii creştine.

Sf. Apostol Pavel, supranumit „apostolul neamurilor", pentru că a predicat Evanghelia mai ales păgânilor, s-a născut într-o familie de iudei bogaţi în Tarsul Ciliciei, primind o educaţie strălucită în şcoala rabinului Gamaliel.

La început, Saul, căci aşa fusese numit la naştere, a fost un adept înfocat al legii mozaice şi un duşman de moarte al creştinilor.

Este cunoscută întâmplarea petrecută pe drumul Damascului, când, plecat să-i persecute pe creştini, Saul se întâlneşte cu Iisus cel înviat şi se converteşte la creştinism devenind cum spune Fericitul Augustin „din lup miel, din persecutor înfocat un vestitor neobosit al Evangheliei, învăţător şi apostol al popoarelor".

A propovăduit pe Hristos tuturor străbătând în trei călătorii misionare toată Asia, Spania, Britania şi Italia, înfiinţând comunităţi creştine, hirotonind episcopi, preoţi şi diaconi.

De la Sf. Apostol Pavel ne-au rămas 14 epistole scrise cu diferite ocazii şi în timpuri diferite, din care emană grija neobosită a apostolului pentru propovăduirea şi păstrarea nealterată a învăţăturii creştine.

Ajungând la Roma a doua oară, Sf. Pavel a fost închis şi condamnat la moarte de către crudul împărat Nero, tăindu-i-se capul şi câştigând în aceeaşi zi de 29 iunie a anului 67, împreună cu Sf. Petru cununa cea neveştejită a muceniciei.

Pe locul unde a fost răstignit în Roma Sf. Petru, în circul neronian acum se ridică basilica Sf. Petru, iar în locul martiriului Sf. Pavel de pe via Ostia, creştinii au ridicat o biserică închinată lui şi anume biserica „San Paulo fuori la mura", adică biserica din afara zidurilor cetăţii.

Ogorul Bisericii stropit de sângele lui Hristos şi al martirilor între care şi al Sf. Ap. Petru şi Pavel a rodit şi va rodi până la sfârşitul veacurilor credinţă, nădejde şi iubire. Cinstindu-i pe Sf. Ap. Petru şi Pavel îl preamărim pe Dumnezeu, izvorul sfinţeniei „cel minunat întru Sfinţii Săi".

Arhidiacon Visarion Bălţat

Locuinţa romană a Apostolului Pavel

E vorba de o casă închiriată, pe malul Tibrului, mai sus de Insula Tiberiană, unde se află azi cartierul Regola, nume derivat de la „arenula", datorită acumulărilor de nisip transportat de râu. O tradiţie din secolul al II-lea plasează această casă în care a locuit Pavel în locul unde se află azi Biserica San Paolo alla Regola, situată în zona fostului ghetou ebraic. E singura biserică, din interiorul zidurilor romane, dedicată Apostolului Pavel. O mulţime de elemente, informaţii, însemne vin să întărească această tradiţie. Pavel se pricepea la confecţionarea corturilor pentru armată, meserie pe care o făcuse şi la Corint (F. Ap. 18, 1—3), împreună cu doi comercianţi din Roma, convertiţi la creştinism: Acvila şi Priscila. Ştim că această zonă, încă din epoca republicană, era renumită pentru lucrăturile în piele, o zonă cu o populaţie densă, în majoritate evrei, artizani în astfel de meserii; e cartierul general al evreilor, unde azi se află Trastevere. Şi Luca, îndată ajuns în Roma, în compania Apostolului, se grăbeşte să ne ofere informaţii despre situaţia evreilor de aici. „După trei zile, Pavel a chemat la el pe cei care erau fruntaşii iudeilor" (F. Ap. 28, 17). Şi „rânduindu-i o zi, au venit la el, la gazdă, mai mulţi. Şi de dimineaţa până seara, el le vorbea, dând mărturie despre Împărăţia lui Dumnezeu, căutând să-i încredinţeze despre Iisus din Legea lui Moise şi din prooroci" (F. Ap. 28, 23).

Se poate că însuşi Apostolul a ales acest loc pentru găzduire. Acest fapt e sugerat şi de un necrolog ce se citea în vechime în Biserica San Paolo alla Regola: „Îi era mai la îndemână (această casă), pentru a discuta cu evreii şi pentru a-şi exercita meseria sa de împletitor şi vopsitor de piele". De altfel, în această zonă, a continuat practica prelucrării pieilor, tocmai în amintirea Apostolului, până în secolul trecut. „Intraţi în strada sa principală, paralelă cu râul, şi un miros acru de tanin vă va spune că vă aflaţi chiar în cartierul împletitorilor de piele", nota la începutul secolului un cronicar.

(Continuare în pag. a 2-a)

Ierom. Iuvenalie Ionaşcu

Mihai Eminescu şi Bucovina

Prin strămoşii, moşii şi părinţii săi, M. Eminescu se considera bucovinean. În manuscrisul 2263 a rămas notat de mâna poetului: **„Eu sunt născut în Bucovina, tată-meu e bucovinean".** Lucrul acesta arată într-un fel ataşamentul său faţă de acest ţinut, de care îl legau anii de şcoală de la Cernăuţi, capitala Bucovinei.

Bucovina — **„vesela grădină"** —, cu toate formele ei de relief, e aşezată în nord-estul Carpaţilor orientali, o regiune istorică, parte integrantă a statului feudal Moldova, cu nenumărate bogăţii, cu rezervaţii naturale şi monumente ale naturii, cu drumuri comerciale: Cernăuţi — Suceava — Câmpulung — Bistriţa, cu monumente istorice şi de artă, cu salba de mânăstiri, ctitorii din vremea lui Alexandru cel Bun şi Ştefan cel Mare ori de mai târziu, pictate în vremea lui Petru Rareş, încât istoricul Dimitrie Onciul remarca: **„Nicăieri pe tot cuprinsul românesc nu se află, pe un spaţiu, atât de mic, atâta bogăţie de istorie românească, atâtea amintiri scumpe ale trecutului nostru.**

Bucovina este ţara clasică a trecutului românesc propriu-zis".

Convenţia turco-austriacă (1775) a hotărât ca cea mai frumoasă parte a Moldovei să fie integrată Imperiului habsburgic, sub ocupaţia căruia a stat până în 1918. Cu toate acestea — **„Bucovina a fost şi a rămas o ţară românească, atât prin tradiţiile ei istorice, cât şi prin caracterul ei etnografic"** (Ion I. Nistor).

Numele de Bucovina provine de la apelativul slavon **„pădure de fagi"** — de aici şi Ţara fagilor. Sub stăpânirea Domnilor Moldovei s-a mai numit şi Ţara de Sus (a Moldovei) iar sub eroul Moldovei, Ştefan cel Mare şi Sfânt, a ajuns la un măreţ şi strălucit renume.

Ţinut de legendă al neamului românesc, Bucovina a avut un important rol în istoria românilor. Patrimoniul economic, bogăţiile solului şi subsolului, minereurile şi pădurile — **„aurul vede"** —, agricultura, creşterea animalelor şi produsele lactate, au asigurat bunul trai al localnicilor, iar relieful, flora şi fauna, clima şi frumuseţea peisajului turistic a monumentelor istorice şi de artă, au atras numeroşi vizitatori.

În Bucovina s-a creat o puternică cultură şi civilizaţie, fiind în acelaşi timp, un bastion al creştinismului, în calea năvălitorilor străini. Biserica ortodoxă română a avut aici un rol important, atât în viaţa socială, cât şi în cea culturală. Influenţa ei binefăcătoare s-a făcut simţită în cursul timpului în modul de gândire şi viaţă a românilor, populaţie majoritară în această parte a ţării, unde trăiesc şi etnii ale minorităţilor naţionale. Monumentele istorice şi de artă, împreună cu bogata creaţie populară atestă o străveche civilizaţie. Construcţiile, portul, obiceiurile şi tradiţiile populare, uneltele şi obiectele, unele păstrate în muzee, dar utilizate şi astăzi, sunt mărturii de necontestat ale creativităţii localnicilor, dar şi a perpetuării acestora.

Potenţialul uman a asigurat progresul pe treptele istoriei, iar omenia şi ospitalitatea bucovineană, spiritul ei, au rămas proverbiale.

Bucovina a însemnat şi întâia formare intelectuală a tânărului poet. Prin lectura **Lepturariului rumânesc** al lui A. Pumnul şi a cărţilor şi publicaţiilor din bibliotecile cernăuţene, cu setea şi pasiunea de-a cunoaşte, el şi-a însuşit aici o serie de cunoştinţe. În aceste biblioteci figurau şi scriitori bucovineni.

M. Eminescu încă de tânăr, ca poet, şi-a făcut intrarea în literatură în contextul literar bucovinean, în care activau ca poeţi D. Petrino şi V. Bumbac. **Foaia Societăţii pentru literatura şi cultura română în Bucovina**, Cernăuţi (1865/69), a stat în atenţia sa, îndeosebi pentru poeziile populare, extrase şi copiate de poet, păstrate în manuscrisul 2260 şi integrate de editori colecţiei sale de literatură populară.

În 1863, cu ocazia unei vizite a tatălui său la Costâna, lângă Suceava, M. Eminescu a fost şi el prezent, găzduit de prietenul şi colegul său mai mare, Vasile Bumbac, originar de acolo, căruia îi scria: **„(...) îţi mulţumesc din suflet pentru găzduire şi cele IV caiete. Acolo e toată Bukovina. Ele sunt hrana mea de toate zilele".** Toată viaţa poetul s-a simţit legat de pământul Bucovinei, prin istoria lui, prin monumentele istorice, prin oamenii de seamă, ca şi prin cei anonimi, cu un cuvânt prin trecutul zbuciumat al acestei provincii smulsă de austrieci din trupul Moldovei în 1775. Bucovina e prezentă în opera sa:

N-oi uita vreodată, dulce Bucovină,
Geniu-ţi romantic, munţii în lumină,
Văile în flori,
Râuri resăltând printre stânce nante,
Apele lucinde-n dalbe diamante
Peste câmpii-n zori.

Poezia **La Bucovina**, acest cântec de slavă, e mai mult decât un tribut de recunoştinţă, mai mult decât un trainic ataşament, Bucovina e pământul binecuvântat, unde poetul şi-a descoperit vocaţia poetică şi şi-a dobândit conştiinţa propriei sale misiuni:

... ca să cânt în lume,

sună un emistih al poeziei!

Aici, ursitorile — **„geniile rele"** — i-au zămislit destinul poetic!

La această vârstă a primei tinereţi, petrecută în Bucovina, M. Eminescu şi-a dat seama că sentimentele colective trebuiau cântate şi el însuşi a căutat pe toate căile şi prin toate mijloacele să-şi sporească simţirea poetică prin rezonanţa dată de viaţa obştească a poporului. **„Dumnezeul geniului** — scria el — **m-a sorbit din popor cum soarele soarbe un nour de aur din marea de amar".**

În episoadele autobiografice din romanul **Geniu pustiu** afirma că poetul trebuie să fie un cântăreţ, un rapsod al aspiraţiilor obştii, făcând mărturisirea că ar vrea să se împărtăşească din viaţa cea largă a neamului, să trăiască **„în mijlocul poporului plin de focul entuziasmului, să fiu inima lor plină de geniu, capul cel plin de inspiraţiune, preot durerilor şi bucuriilor, bardul lor".**

Cunoscător temeinic al Bucovinei pe care a cântat-o în versuri, poetul s-a identificat cu această parte de ţară şi s-a implicat în problemele istorico-culturale şi social-politice ce frământau epoca. Poetul a fost de mai multe ori în oraşul unde a învăţat.

În 1875, M. Eminescu a fost la Cernăuţi, capitala Bucovinei, locuind la T. V. Ştefanelli, colegul său de şcoală. A adus cu el clandestin o ladă cu broşura lui M. Kogălniceanu: **Răpirea Bucovinei**, Bucureşti, 1875, pe care a difuzat-o autorităţilor din oraş, când austriecii se pregăteau să sărbătorească centenarul stăpânirii acestei provincii, înfiinţând, cu această ocazie, şi universitatea germană în Cernăuţi, cu scopul germanizării intelectualităţii bucovinene. **Convorbirile literare** (nr. 11/1875) au publicat atunci articolul scris de Nicu Xenopol: **Serbarea din Bucovina îndreptată contra românilor**, în semn de protest.

În broşura sa, M. Kogălniceanu sublinia că Bucovina este **„cea mai frumoasă parte a Moldovei, cu Câmpulungul, vechea republică română, cu Suceava, capitala Domnilor-Eroi, cu cele mai renumite şi bogate mânăstiri, ca Putna, purtătoarea oaselor lui Ştefan cel Mare şi a dinastiei Dragoşizilor...".** Austria — continua M. Kogălniceanu — a luat un teritoriu **„de 178 mile germane cadrate, cu 233 oraşe şi sate, cu munţii cei mai frumoşi, cu pădurile cele mai bogate, cu şesurile cele mai roditoare, în fine** cheia Moldovei (...). **Moldova de Sus, cu vechea sa reşedinţă Suceava, cu episcopia ortodoxă de Rădăuţi, fundată de Alexandru cel Bun, cu mânăstirile Putna, Sucevita, Voroneţul, Dragomirna, cu oraşul Cernăuţi, ai cărui ispravnici figurau în toate hrisoavele, în toate legile ţării de la descălecătoare, în fine** baştina, **inima Moldovei...",** iar într-un articol din **Curierul de**

(Continuare în pag. a 2-a)

Graţian Jucan

TEOLOGIA DARULUI

caracteristică fundamentală a gândirii Părintelui Dumitru Stăniloae

Pe când Părintele D. Stăniloae încă mai trăia în 1993 şi cunoscutul teolog contemporan, episcopul Kallistos de Diokleia, scria prefaţa la volumul **The experience of God [Experienţa lui Dumnezeu]** (Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Massachusetts, 1994, 280 p.), de D. Stăniloae, prefaţatorul îl considera pe autor ca fiind cel mai mare teolog ortodox în viaţă.[1] Pe bună dreptate deci, ca cel mai influent şi creativ teolog român al timpului nostru, cum îl numea John Meyendorff[2] în prefaţa la o altă carte a Părintelui Stăniloae apărută în limba engleză, **Theology and the Church [Teologie şi Biserică]**, gânditorul român a fost socotit un pionier al reînvierii teologice şi spirituale în România[3] şi aceasta este cu atât mai important cu cât România anilor în care Părintele D. Stăniloae şi-a scris şi publicat lucrările sale majore se afla sub regim ateu comunist.

Astfel, în afară de cartea intitulată **Iisus Hristos sau restaurarea omului** (Sibiu, 1943), operă semnificativă în teologia ortodoxă, publicată însă cu puţin înaintea instaurării regimului comunist, teologul român a pus la dispoziţia publicului mai multe volume din colecţia de scrieri patristice intitulată **Filocalia**, volume în care, opere fundamenale din lucrările Sf. Părinţi, au fost traduse din greceşte în româneşte, prefaţate de studii introductive de mare profunzime şi redactate la cel mai înalt nivel academic; în 1978 Institutul Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române a publicat cununa activităţii creatoare a Părintelui Stăniloae, **Teologia Dogmatică Ortodoxă** în trei volume, operă de anvergură şi de unică valoare în Ortodoxie.

Acestea au fost urmate de alte două cărţi semnificative: **Spiritualitate şi comuniune în Liturghia ortodoxă** şi **Chipul nemuritor al lui Dumnezeu**, ambele publicate în editura Mitropoliei Olteniei, la Craiova, în 1986 şi respectiv 1987.

Este demn de remarcat aici că atunci când vorbim de o carte, în cazul scrierilor Părintelui Stăniloae, trebuie, de fapt, să ne gândim la două sau trei volume dacă ţinem cont că fiecare lucrare a sa, din punct de vedere formal este tipărită foarte condensat: în multe cazuri, pagină format mare, spaţiile dintre rânduri forate mici, caracterele folosite de asemenea mici, hârtie subţire, acest lucru întâmplându-se atât din lipsa de hârtie în timpul regimului comunist, cât şi din tendnţa acestuia de a restrânge la maximum numărul cărţilor publicate în domeniul religiei. De fapt, ca o mărturie a acestui fenomen, cele trei volume de **Dogmatică** ale Părintelui Stăniloae vor fi traduse în şase volume (standard, ca să zic aşa) în limba engleză. Când şi celelalte două cărţi apărute la Craiova se vor traduce şi publica, mai mult ca sigur, fiecare din ele va apărea în două, dacă nu chiar trei volume.

Trebuie să remarcăm aici încă un lucru: în condiţiile în care Biserica română a trăit sub regimul comunist, era mai uşor pentru un teolog să publice un articol în revistele teologice ale vremii decât să publice o carte. În acest sens, multe cărţi ale Părintelui profesor se află încă răspândite prin revistele bisericeşti, el fiind unul din cei mai prolifici autori ai timpului său. Ca să nu mai vorbim de faptul că unele articole, retipărite în format obişnuit de carte, ar constitui volume în ele însele.

Să sperăm că într-un timp cât mai scurt întreaga sa operă va fi adunată din „răspândire" şi republicată în mod adecvat.

*

Poet-teolog, aşa cum îl defineşte prefaţatorul cărţii **Experienţa lui Dumnezeu,**[4] gândirea imaginativă, creatoare a Părintelui Dumitru Stăniloae se caracterizează prin echilibru, convergenţă, universalitate.[5] El nu este intelectualul speculaţiei reci, aride, desprinse de realitatea vieţii; teologia lui provine dintr-o viaţă spirituală bazată pe dragoste şi rugăciune. Viaţa şi opera sa confirmă faptul că nu poţi vorbi **despre** Dumnezeu (teologie) decât în urma vorbirii **cu** Dumnezeu (rugăciune), de unde validitatea evidentă a aserţiunii Sf. Evagrie Ponticul care a spus că adevăratul teolog este cel care se roagă.

Într-adevăr, amintindu-mi-l pe Părintele Stăniloae cum era şi cum ne vorbea la cursurile de doctorat în teologie la Bucureşti ca şi în multiplele conversaţii personale, imaginea lui se potriveşte întru totul celor spuse mai sus. Chipul său radia bunătate şi blândeţe. Ochii săi senini iluminau o faţă deschisă, primitoare, împodobită de un zâmbet mereu încurajator. Nu l-am auzit judecând sau criticând. Dacă era atras într-o discuţie unde o critică ori o judecată a altora era inevitabilă, o făcea într-un mod al său unic, care nu lăsa loc răutăţii de nici un fel. Când trebuia, ştia să pună capăt unor astfel de discuţii fără să blameze interlocutorul.

Când vorbea, de multe ori aveai impresia că recită un poem căruia dacă voiai să-i înţelegi sensul, trebuia să-l asculţi până la urmă. Când vorbeam de el şi-l caracterizam la alţii, ziceam că are o gândire circulară, nu lineară. Chiar când îşi propunea să trateze un anumit subiect, o temă precisă, în timp ce o analiza pe aceasta în profunzime, trecea totodată şi prin alte teme care făceau ca cea în cauză să fie şi mai dezvoltată, mai elaborată.

De pildă, dacă vorbea de Sf. Tradiţie, se ducea şi la Sf. Treime, şi la Hristologie şi la eclesiologie sau la eschatologie; sau dacă vorbea despre Judecata de apoi, de asemenea analiza lui implica revelaţia, Sf. Treime, Hristologie, eschatologie ş.a.m.d.

Dacă filosofia constă în capacitatea de a face conecţii, de a vedea legăturile dintre lucruri, aşa cum spune M. Buber, atunci, într-adevăr, Părintele Stăniloae a fost şi este un mare filosof. Nu degeaba un discipol al lui, american din Canada, l-a numit „Heidegger al zilelor noastre". Ca şi cum gândea la fel ca şi A. von Heuer care spunea că Totul est imanent în toate („tout est immanent à tout") şi că fără Relaţie nimic nu poate fi înţeles în mod fundamental,[6] Părintele Stăniloae îşi elabora teologia pe verticală şi orizontală în acelaşi timp. Gândirea lui era analitică şi sintetică deodată, şi lucrul acesta se

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Dr. Theodor Damian

1 Dumitru Stăniloae, **The Experience of God [Experienţa lui Dumnezeu]**, Holy Cross Orthodox Press, Brookline, MA, 1994, p. IX.

2 Dumitru Stăniloae, **Theology and the Church [Teologie şi Biserică]**, St. Vladimir's Seminary Press, Crestwood, NY, 1980, p. 7.

3 **Ibidem**, p. 8.

4 **The Experience of God**, p. XVIII.

5 **Ibidem, pp. IX—X.**

6 A. von Heuer, **Le buitième jour ou la dette d'Adam [Ziua a opta or datoria lui Adam]**, Jean-Luc de Rougemont, Genève, 1980, p. 38.

PĂCATUL CLEVETIRII ŞI URMĂRILE LUI

Păcatul este călcarea cu deplină ştiinţă şi cu voie liberă, prin gând, prin cuvânt sau cu fapta, a voii lui Dumnezeu.

Păcatul şi-a luat începutul, odată cu răzvrătirea lui Lucifer şi a îngerilor săi (Apoc. XII, 9). Acesta, după crearea omului, reprezentat prin şarpe cleveteşte pe Dumnezeu în faţa Evei, femeia lui Adam, determinând astfel, pe protopărinţii neamului omenesc să calce porunca dumnezeiască, prin înşelăciune (Fac. III, 4—5). De aici consecinţele nefaste au urmat, odată cu întreruperea comuniunii de la început dintre Dumnezeu şi om, izgonirea din raiul desfătării şi afectarea întregului neam omenesc (Rom. V, 12).

Deci, Dumnezeu nu este urzitorul păcatului şi nici nu-l voieşte, dar îl îngăduie, pentru că, nu voieşte să stârbească libertatea de voinţă a omului. Nu ţine de firea omului ci, păcatul s-a ivit prin întrebuinţarea rea a voinţei libere, cu care Creatorul Suprem a înzestrat pe om.[1]

Tot aşa ne arată şi Sfântul Antonie cel Mare (251—356) că, păcatul este acel lucru, „când din slobodă alegere, omul lucrează cele rele, în loc de cele bune, împotriva lui Dumnezeu" (Filocalia I, pag. 14).

Aşadar, păcatul este: „călcarea Legii lui Dumnezeu", (Rom. V, 13 şi Iacob II, 9); „lucrul întunericului" (Rom. XIII, 12 şi Efeseni V, 11); „rod al poftelor celor rele" (Iacob I, 14—15); „lucrul diavolului" (Ioan VIII, 41—44).

Pentru a te opune păcatului, ca să nu pătrundă în mintea noastră, după toţi Sfinţii Părinţi, este o lucrare temeinică şi atotcuprinzătoare numită „paza minţii" sau „trezvia atenţiei", care naşte în noi frica de Dumnezeu. Iar frica de Dumnezeu se naşte în noi din credinţa în Dumnezeu, cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul (580—662): „Cel ce crede, se teme. Iar cel ce se teme, se trezeşte" (Filocalia II, p. 37).

Sfânta Scriptură ne adevereşte: „Având frica de Dumnezeu, se abate omul de la cele rele" (Prov. VIII, 13). Isus, fiul lui Sirah, în cartea sa ne arată că: „Frica Domnului îndepărtează păcatele şi la cine petrece, de la acela abate răul" (Isus Sirah I, 20).

Paza minţii ne ajută în lupta de gând cu păcatul, cum ne mărturiseşte Sfântul Isihie Sinaitul (sec. VII) că, „Trezvia este calea a toată virtutea şi porunca lui Dumnezeu" (Filocalia, IV, p. 64). De ştiut să ne fie că în lupta împotriva „pazei minţii", diavolul opune păcatul uitării, căci acelaşi mare cuvios din Sinai ne adevereşte că: „uitarea se opune atenţiei, ca apa focului" (Filocalia IV, p. 5). Acest lucru reuşeşte din plin, când noi urâm păcatul şi ne împotrivim diavolului, de la început (Efeseni, IV, 27).

Un păcat de care trebuie să ne păzim şi care se pare celor mai mulţi că nu este păcat este clevetirea, neînfrânarea limbii, vorbirea fără rost. Această deprindere alunecă uşor în a ponegri numele cel bun al semenilor noştri, dând în vileag defectele lor. E păcatul cel mai des întâlnit. Cert este că: nu toţi fură, nu toţi sunt zgârciţi, nu toţi sunt beţivi. Dar credem, că nu greşim şi nici nu exagerăm, când spunem în frica lui Dumnezeu că „toţi clevetim".

De fapt peste tot se aude: în familie şi în societate. În casă şi pe drum. În orice mijloc de transport în comun, pretutindeni, clevetirea creşte în voie ca o buruiană extrem de otrăvitoare. Păcatul acesta este cu atât mai grav, cu cât este practicat în mase mari de oameni şi cu atât este mai primejdios, cu cât se crede îndeobşte, că e o deprindere nevinovată. Nu ştim în ce măsură poate fi o deprindere nevinovată, când după ce am ponegrit pe semenul nostru, am încheiat clevetirea atenţionând pe cei ce au ascultat: „Vedeţi, nimeni să nu ştie". Dar, cum nimeni să nu ştie, ce s-a clevetit, când odată cuvântul ieşit din gură nu mai suntem stăpân pe el. Cuvântul odată ieşit din gură, zboară ca o săgeată înveninată şi otrăveşte pe toţi pe unde trece. De aceea e un păcat foarte greu. E un păcat, care nu se poate repara complet. După cum luând o pernă şi scuturând penele ei, în cele patru vânturi, niciodată nu vom putea să le adunăm pe toate. Tot aşa şi un nume ponegrit, nu-l vom putea face curat, niciodată.

A cleveti înseamnă a arunca de la distanţă o săgeată înveninată a limbii, asupra icoanei morale a semenului nostru, pentru a-l nimici sufleteşte în ochii celui cu care vorbim, cu alte cuvinte, a cleveti, a defăima sau a ponegri înseamnă a fi judecătorul fratelui nostru, a-i da în vileag părţile negative, a-i murdări numele bun, a-l osândi, fie din invidie, ură sau simpla plăcere de a vorbi deşertăciuni.

Tot de clevetire, ţin şi alte rele, cum sunt: descoperiri de fapte care nu trebuiesc spuse, născociri, exagerări, adevăruri spuse numai pe jumătate, minciuni spuse de-a binelea, şoptiri strecurate la ureche şi altele de felul acesta. Mulţi dintre cei ce întreţin aceste deşertăciuni rele, aduc în apărarea lor obiecţiuni de acestea: atunci când clevetim pe cineva, care nu este de faţă, că nu supărăm pe nimeni ci doar petrecem nitel, ne omorâm vremea, glume nevinovate.

Iată, aşa ne înşală diavolul! Creştinul trebuie să ştie că, acest timp, pe care îl risipim în vorbiri nefolositoare, „nu s-a dat de Dumnezeu pentru a câştiga cu el Cerul" (Urmarea lui Hristos, Buc. 1990, p. 29). Timpul, spune Sfântul Ioan Scărarul (532—602) „este un dar al lui Dumnezeu, dar şi o datorie de a-l valorifica din plin, cu sârguinţa de a ne desăvârşi şi a nu pierde din el — fără rost — nici o clipă" şi adaugă apoi: „Nu te amăgi, că poţi să înlocuieşti timpul pierdut cu un alt timp. Timpul pierdut, nu se mai întoarce" (Filoc. IX, pag. 163).

De aceea, puţina grijă ce o avem, pentru sporul binelui, ne împiedică foarte mult de la străjuirea limbii noastre. Să nu se uite că Sfânta Scriptură opreşte astfel de distracţii ce par nevinovate (Matei XII, 36) pentru că în fond, se poartă un război nevăzut cu armele limbii, împotriva aproapelui nostru, oricine ar fi el.

Totodată să nu pierdem din vedere că, acest păcat urât are urmări din cele mai dezastruoase: cine ar putea calcula câte nenorociri, certuri şi duşmănii, nu aduce această neînfrânare a limbii. Sumedenii de familii distruse, nenumărate prietenii sfărâmate, nesfârşite inimi otrăvite, prin aceste glume nevinovate şi cuvinte înveninate şoptite la ureche.[2]

Pe bună dreptate, un mare şi distins teolog apusean, anume Bernard de Clairveaux, spune: „Nu ştiu care e mai mare păcat a cleveti sau a asculta clevetirea". Şi una şi alta după Sfinţii Părinţi. Căci de la primul porneşte şi de la secundul se înmulţeşte. Dacă clevetitorul n-ar fi spus, ascultătorul n-ar fi ştiut. De aceea a exclamat de trei ori una după alta: „Clevetirea, o ce grea fărădelege!; Clevetirea, o ce mare păcat!; Clevetirea, o ce patimă grozavă!".

Acest păcat este mare, nu numai din pricina consecinţelor ce le are ci şi mai ales din pricina chipului, a modului în care se săvârşeşte, prin avertizarea: ce am vorbit, cum am vorbit, cine a vorbit, despre cutare sau cutare; linişte ca-n mormânt. Dar în realitate, de aici porneşte furtuna zdrobitoare de suflete.

Păcatul acesta înjoseşte pe clevetitor. E un lucru dezgustător a lovi pe ascuns pe fratele nostru, pe aproapele nostru, pentru care a fost răstignit Iisus Hristos pe Sfânta Cruce, să ne mântuiască pe toţi din robia păcatului.

Clevetirea este un păcat îndreptat şi împotriva lui Dumnezeu, Care ne cere să ne iubim unii pe alţii, cum ne iubeşte şi El pe noi (Ioan XIII, 34). Prin acest procedeu, ne asumăm cu forţa locul Înfricoşătorului Judecător nemitarnic şi ne facem noi judecători în locul Său, fără nici un drept. Căci Sfântul Apostol Pavel spune: „Tu cine eşti de judeci pe slugă străină" (Rom. XIV, 4).

Să nu îndrăznim a judeca pe nimeni. Numai Dumnezeu care ştie ce se ascunde în inima omului şi-a rezervat dreptul de a judeca pe toţi (Ioan V, 22). Noi să ne străduim să scoatem mai întâi bârna din ochii noştri, ca să vedem apoi paiul din ochii semenilor noştri (Matei VII, 4). Să plivim spinii şi buruienile din grădina inimilor noastre şi să nu purtăm grijă, de ceea ce se petrece în grădina vecinului nostru, căci fiecare din noi va da seamă despre sine, lui Dumnezeu (Rom. XIV, 13). Ca o măsură de prevedere înţeleaptă, să nu îngăduim să se clevetească în faţa noastră. Să oprim cu bună judecată şi fără răutate, pe oricine ar îndrăzni, să murdărească cinstea aproapelui nostru, căci altfel ne facem părtaşi şi noi la păcatele altora.

Aşa procedând creştineşte, vom contribui la buna înţelegere între noi şi a păstrării bunului nostru nume. Ori de câte ori, va pofti limba noastră să clevetească, să ne stăpânim, să ne gândim mai întâi la scăderile noastre, la păcatele proprii (Ioan VIII, 7), la urmărlie ce le aduce şi să ne rugăm lui Dumnezeu cu Proorocul David: „Pune Doamne pază gurii mele şi uşă de îngrădire împrejurul buzelor mele" (Ps. 140, v. 3).

Din lectura Sfintei Scripturi, rezultă că clevetirea a fost aspru pedepsită. Tras la răspundere pentru călcarea poruncii, Adam cleveteşte pe Eva, care la rândul ei cleveteşte pe şarpe (diavolul), dar sunt izgoniţi din desfătarea raiului (Fac. III, 23).

Ham, tatăl lui Canaan, văzând pe tatăl său Noe dezgolit, îl cleveteşte celor doi fraţi Sim şi Iafet şi s-a ales cu blestemul părintesc (Fac. IX, 25).

La sunetul organelor muzicale, după porunca lui Nabucodonosor II (605—562), mulţimea din câmpul Deira s-a prosternat cu feţele la pământ, închinându-se chipului de aur. Trei tineri iudei: Şadrac, Meşac şi Abed-Nego, nu s-au plecat idolului, de aceea au fost clevetiţi regelui, care i-a aruncat în cuptorul arzător. Îngerul Domnului s-a pogorât în cuptor, a potolit puterea focului, iar flăcările au ieşit pe gura cuptorului cu o forţă mare, pe o rază de 49 coţi împrejur, arzând pe clevetitori (Daniel III, 22).

Clevetitorii proorocului Daniel, mari dregători ai Medo-Perşilor în număr de 122, constrâng pe regele Darius I (539—322) să-l arunce în groapa leilor, de unde scapă teafăr şi în locul său sunt aruncaţi clevetitorii cu soţiile şi copiii lor, pe care leii i-au sfâşiat pe toţi înainte de a ajunge în fundul gropii (Daniel VI, 25).

Aman, primul ministru al regelui Artaxerxe I (465—425), cleveteşte pe Mardoheu, şi moare chiar în spânzurătoarea pregătită de el pentru Mardoheu (Estera VII, 10).

Dismas, tâlharul din dreapta lui Iisus Hristos răstignit, s-a silit să-l convingă pe celălalt tâlhar Gestas din aceeaşi osândă, că noi suferim pe bună dreptate, după faptele noastre şi să-l oprească de a cleveti şi huli; a luat raiul prin mărturisire şi rugăciune (Luca XXIII, 43).

Să nu zică cineva împotrivă că: numai când ar vorbi cineva un neadevăr de aproapele său, atunci l-ar defăima sau cleveti, iar nu când vorbeşte adevărul. Nu! Nu este aşa! Căci şi aceea este o nelegiuire, când cineva vorbeşte asupra aproapelui său ceva rău, care este chiar adevărat.

Fără îndoială că fariseul numai adevărul a vorbit despre sine, iar pe ceilalţi i-a dispreţuit numindu-i păcătoşi. Aceasta nu i-a ajutat. Ci toate faptele sale bune i-au fost zadarnice (Luca XVIII, 14).

Cele 10 iscoade, la întoarcerea din Pământul Făgăduinţei, au atras după sine moarte năpraznică înaintea Domnului, deşi au grăit adevărul, dar tulburaseră tot poporul, vrând să se întoarcă în Egipt. Au scăpat doar Isus Navi şi Caleb (Numeri XIV, 37—38).

Mariam, sora mai mare a Proorocului Moise, cu viaţă bună, curată, aleasă, bogată în fapte bune, cleveteşte pe fratele ei că, şi-a luat de soţie o etiopiancă, ceea ce este adevărat şi s-a umplut de lepră pe tot trupul (Numeri XII, 10).

Iosif cel urât de moarte, prigonit şi vândut de fraţii lui ismailtenilor, apoi năpăstuit de femeia lui Putifar, n-a clevetit pe nimeni, a fost scos din închisoare şi pus în cea mai mare cinste după faraon (Fac. 41.v.41). La fel Sfinţii Apostoli, văzându-se bătuţi şi aruncaţi în temniţă, n-au clevetit pe cei ce i-au necinstit şi au fost scăpaţi din închisoare, în chip minunat de Îngerul Domnului (Fapt. Ap. V, 19).

Toţi sfinţii mucenici, în frunte cu Sfântul Apostol şi Arhidiacon Ştefan, n-au clevetit pe cei ce îi torturau în chip barbar, ci dimpotrivă le mulţumeau chiar, că s-au învrednicit să rabde chinurile pentru credinţa lui Iisus Hristos şi au primit diadema sfinţeniei.

Este clar că păcatul clevetirii sub ambele forme este urât înaintea lui Dumnezeu (Pilde VI, 19 şi XIX, 5), căci el porneşte dintr-o inimă rea (Matei XII, 34); din ură (Ps. 40, v. 7); din mândrie (I Timatei VI, 4); din nelucrare sau lenevire (I Timotei V, 13).

Urmările păcatului după cum s-a văzut mai sus sunt din cele mai rele, rănile inimii, despărţirea de prieteni sau ruperea prieteniei, stricarea căsătoriei, destrămarea familiei (Pilde XVI, 28 şi XVII, 9); (Isus Sirah XXV, 25); învrăjbirile (Pilde XXV, 20), neunirea dintre fraţi. Un rău destul de grav este purtarea clevetirilor din loc în loc şi din om în om. Mai strivitor şi mai dezgustător este atunci când se spun lucruri cât mai rele, cu cât persoana pe care o clevetesc e în mai mare cinste şi activitate a binelui obştesc, cu cât i se face celui clevetit şi celor ce ascultă mai mare stricăciune sufletească şi cu cât au auzit mai mulţi această clevetire.

Aşadar, dacă nu poţi tăcea şi spui altora cum auzi ceva, apoi dându-ţi seama de urmări, îndemni la tăcere, e zadarnică toată osteneala. Mai întâi taci şi lasă să moară în tine tot ceea ce ai auzit, adică stăpâneşte-te şi vei fi fericit, căci aşa ne învaţă psalmistul: „Bun este bărbatul, care îşi rânduieşte vorbele sale cu judecată, căci în veac nu se va clinti" (Ps. 111, v. 5).

Cel ce minte, cel ce fură sau face alte păcate, de multe ori îndată ce a săvârşit păcatul, suspină ca vameşul, învinovăţindu-se pe sine şi vine la pocăinţă. Însă cel ce cleveteşte, ori de mănâncă ori de este ocupat cu orice treabă, de umblă, ori altceva de face, păcatul acesta este nedespărţit de el. Că de va auzi cineva un cuvânt de rău, adică de mâhniciune şi clevetire, putând şi el să zică asemenea şi se va lupta ,să nu-l zică: sau de i se va face strâmbătate şi va suferi cu răbdare şi nu va răsplăti cu rău, unul ca acesta îşi pune sufletul său pentru aproapele (Ioan XV, 13).

Sfinţii părinţi ai Filocaliei şi Patericului, cunoscând gravele consecinţe ale acestui mare păcat al clevetirii, ne sugerează că, orice argumente am aduce în apărarea sau acoperirea bârfirilor, ponegrirorilor, sunt potrivnice voii lui Dumnezeu.

Astfel, Sfântul Ioan Scărarul susţine: „Nimeni din cei ce judecă sănătos, nu va tăgădui că, din ură şi ţinerea de minte a răului se naşte clevetirea". Apoi mai adaugă: „Clevetirea este o boală subţire, dar o lipitoare grasă, ascunsă şi tăinuită, care suge şi seacă sângele iubirii". Şi mai departe: „Cel clevetitor se vatămă pe sine, pe ascultători, dar şi pe cel clevetit". De aceea: „să nu te sfieşti niciodată de cel ce cleveteşte pe aproapele faţă de tine. Mai degrabă zi către el — încetează frate! — Eu în fiecare zi fac lucruri mai rele decât el. Şi cum pot să-l osândesc pe el? Prin acestea, vei câştiga două lucruri: cu un singur leac te vei vindeca şi pe tine şi pe aproapele". În fine, ne atenţionează: „Ascultaţi la mine, toţi controlorii cei răi ai altora. Dacă e adevărat precum şi este, că: „cu ce judecată veţi judeca, cu aceea veţi fi judecaţi" (Matei VII, 5) negreşit, în cele ce vom cleveti pe aproapele nostru, în acelea (păcate) vom cădea, fie sufleteşti, fie trupeşti. Şi altfel nu va fi". (Filoc. IX, pag. 199—202).

Sfântul Teodor al Edesei zice şi el: „Patima cle-

(Continuare în pag. a 3-a)

Ierodiacon Ciobâcă Teofilact
Mânăstirea Putna

1 Învăţătura de Credinţă Creştină Ortodoxă, Bucureşti, 1992, pag. 351.

2 Pr. Dr. Ştefan Slevoacă, „Carte de predici", Bucureşti, 1979, pag. 89.

Locuinţa romană a Apostolului Pavel

(Urmare din pag. 1)

Încă din Evul Mediu, locul acesta se numea contrada Pauli (cartierul lui Pavel); „in loco qui dicitur Pauli", notează un document din 1245.

Biserica San Paolo alla Regola îşi are începuturile în vremea papei Damasus (366—384), care a transformat casa locuită de Pavel în oratorium. O apocrifă de origine asiatică (de prin anul 180) consideră că e vorba de un horreum (un depozit de grâu), care, datorită mărimii sale, era, după cuvintele lui Ieronim, potrivit pentru predicat unui auditoriu numeros.

„Divi Pauli Apostoli Hospitium et Schola", se afla scris până azi pe frontispiciul oratoriului, în partea dreaptă a intrării bisericii, locul în care „Învăţătorul neamurilor a început să predice la Roma şi să convertească neamurile", cum se exprima „Eusevologio romano"; în secolul al XVI-lea, aici îşi are sediul o şcoală de studii de dogmatica, având una din cele mai mari biblioteci din Roma. Era tradiţia ca în ziua Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, când, datorită războaielor sau molimelor, nu se putea ajunge la Basilica San Paolo Fuori le Mura, papii veneau aici, pentru a sarbatori memoria Apostolului Neamurilor. În 1744, Benedict al XIV-lea recomanda poporului, alături de Basilicile San Pietro şi San Paolo, şi această biserică şi el însuşi vine şi se roagă aici de două ori în acelaşi an. În 1798, datorită ocupaţiei franceze, biblioteca este distrusă aproape în întregime, astfel că azi biserica este foarte puţin cunoscută, slujbele fiind săvârşite de creştinii copţi.

Săpăturile recente vin să confirme antica trădiţie. A fost descoperită antica stradă republicană ce lega Circo Flaminio de zona Campo Martio, în jurul căruia au fost scoase la lumină urmele edificiilor imperiale folosite ca horrea, unul din ele identificându-se cu oratoriul Sfântului Pavel.

Aşadar, aici primea Apostolul pe cei care doreau să-l cunoască, se adresa evreilor, întâlnea prieteni, precum Epafras, venit de la Corint spre a-i sta în preajmă, Marcu, Aristarh, „cel împreună întemniţat" (Col. 4, 10) şi Epafrodit, care adunase o sumă de bani de la creştinii din Filipi, spre a-l ajuta să-şi acopere cheltuielile procesului şi temniţa (Filipeni 4, 10—20). În această casă scrie epistolele către Filipeni, Coloseni şi Efeseni. Aici primeşte pe Onisim, sclavul fugit al lui Filimon; pe acesta din urmă, Apostolul îl roagă să-l primească pe Onisim, „fiul născut fiind în lanţuri" (Filimon 10). De multe ori, Luca, „medicul prea-iubit" (Col. 4, 14), va fi fost trimis de Pavel ca să ajute pe bolnavi şi aici va fi scris, în acei ani, Faptele Apostolilor.

Ceea ce a însemnat pentru Apostolul Pavel arestul de doi ani în Roma, cu toate suferinţele provocate de iudei sau creştini, o exprimă el însuşi în Epistola către Filipeni: „Voiesc ca voi să ştiţi, fraţilor, că cele petrecute de mine s-au întors mai degrabă spre sporirea Evangheliei; în aşa fel că lanţurile mele, pentru Hristos, au ajuns cunoscute în tot pretoriul şi tuturor celorlalţi; şi cei mai mulţi dintre fraţii întru Domnul, îmbărbătaţi prin lanţurile mele, au mai multă îndrăzneală să propovăduiască fără teamă cuvântul lui Dumnezeu" (Filipeni 1, 12—14).

În casa Acvilei şi Priscilei

Expirându-se termenul arestului preventiv, Apostolul este eliberat. Procesul se pare că n-a avut loc. Căci acuzatorii săi, spre a evita cheltuielile de călătorie, au rămas la Ierusalim.

Eliberat, Pavel putea să-şi continue călătoriile sale, să-şi întâlnească prietenii şi fraţii în Hristos, pe unii dintre ei cunoscându-i încă înainte de a ajunge în Roma. E sugestivă, în acest sens, lista de nume din Epistola către Romani (16, 1—26), scrisă în iarna dintre anii 57—58. Lista începe chiar cu Acvila şi Priscila, cei doi soţi, care-l găzduiseră la Corint. „Îmbrăţişaţi pe Priscila şi Acvila, împreună-lucrători cu mine în Hristos Iisus, care şi-au pus grumazul lor pentru viaţa mea şi cărora nu numai eu le mulţumesc, ci şi toate Bisericile dintre neamuri, şi Biserica din casa lor" (Rom. 16, 3—5). Casa lor era pe colina Aventino, unde azi se ridică Biserica Santa Prisca.

O antică tradiţie vrea să susţină că Pavel ar fi stat aici încă de când a venit în Roma şi că tot aici a fost găzduit şi Petru, acesta din urmă fiind cel ce a botezat pe Priscila, ca şi pe mulţi alţii, în această casă de pe Aventino. Se întâlneşte adesea scena iconografică, reprezentând pe Petru, care botează pe Priscila; până azi, în biserica de aici se poate vedea un baptisteriu antic, care ar fi fost folosit de Petru.

Colina Aventino era locuită atunci de familii nobile, tocmai pentru că se afla aproape de Palatin. Acvila şi Priscila erau una dintre acestea. Ei erau comercianţi de piei şi de aceea călătoreau adesea. Când Pavel îi întâlneşte la Corint, în anul 50, erau sosiţi de curând de la Roma, în urma edictului lui Claudiu, care în 49 expulzase pe evrei din Roma (F. Ap.; 18, 13). Expresia folosită de Sf. Luca (, aici găsiră pe un iudeu numit Acvila") lasă să se înţeleagă că Priscila şi Acvila nu erau încă creştini. La ei, în Corint Pavel a ramas vreo doi ani; l-au însoţit apoi spre Siria (F. Ap. 18, 19); probabil prin anul 58 s-au despărţit, cei doi întorcându-se la Roma. Acvila era originar din Pont. Priscila era romană, probabil din nobila familie Acilii Glabriones, din care se trgea şi senatorul Caio Maria Pudente, care, conform unei tradiţii din primele secole, ar fi fost prieten cu Petru şi l-ar fi găzduit în casa sa, lângă Viminale, unde azi se află Biserica Santa Pudenziana.

Casa de pe Aventino e atestată în secolul al V-lea, ca titulus Priscae, una dintre primele parohii din Roma: o atestă o inscripţie pe un sarcofag (ce se poate vedea în Galeria Bisericii San Paolo Fuori le Mura); preoţii săi participau la Sinoadele romane din 499 şi 595.

Săpăturile arheologice din 1776 au descoperit resturi ale unui oratoriu din secolul al III-lea, anterioare bisericii, şi urme de pictură, reprezentându-i pe Hristos, Pavel şi Petru. Săpături mai recente, din 1933 şi 1966, au identificat case din secolele I şi II. Casa din secolul al II-lea păstrează urme ale cultului lui Mithra. Se ştie că în timpul persecuţiilor, se construiau temple mitharice pe locul bisericilor creştine, pentru a dezrădăcina creştinismul. Casa din secolul I pare să fie anticul titulus Priscae, în care a locuit şi Apostolul Pavel.

Mihai Eminescu şi Bucovina

(Urmare din pag. 1)

Iaşi (1876), M. Eminescu menţiona că Bucovina e **„pământ sfânt, a cărui apărare ne-au costat pe noi râuri de sânge, veacuri de muncă, toată inteligenţa noastră trecută, toate mişcările cele mai sfinte ale inimii noastre ...".**

Poetul a vizitat atunci casa lui A. Pumnul; a fost, de asemenea, la mormântul fostului său profesor, şi, mai târziu, în 1885 (de Crăciun) a vizitat pe sora lui, Aglaia, căsătorită cu I. Drogli, care locuia atunci în Cernăuţi.

Legăturile poetului cu Bucovina şi, în general, cu Ţara de Sus a Moldovei au fost directe: Cernăuţiul, momentul Putnei şi mai apoi vizitele la Suceava şi Cernăuţi ori în alte locuri.

Bucovina se bucură din partea poetului de aprecieri entuziaste, scriind cu competenţă despre Bucovina pagini pline de căldură sufletească: despre istoria ei, despre oamenii şi frământările lor, despre locul şi rolul ei în spaţiul românesc. Ea e pentru dânsul **„partea cea mai veche şi frumoasă a ţării noastre"; „raiul Moldovei"; „ţara presărată cu biserici şi mânăstiri, zidite de luminaţii domni ai Moldovei"**; la 1775, prin Bucovina — scria el — **„Moldova pierde vatra aşezării ei, stupul de unde au pornit roiurile care au împoporat Ţara de Jos, mormintele domnilor, vechea sa capitală, Mitropolia sa veche. Moldovenii au avut nenorocirea de a vedea înstrăinat pământul lor cel mai scump (...)".**

În viziunea şi concepţia lui M. Eminescu, Bucovina e **„cea mai frumoasă parte a Moldovei"; „bucata de pământ, unde zac oasele domnilor noştri de la Dragoş Voievod până la Petru Rareş (...)"; „stupul matern al Moldovei întregi"; „vatra strămoşească, începătura domniei şi neamului moldovenesc şi în care doarme cenuşa lui Alexandru cel Bun, legiuitorul şi părintele ţării şi a lui Ştefan Vodă, paveză creştinătăţii (...)".** Bucovina e **„pământul nostru cel mai scump (...)"; „vatra ţării"; „obârşia Moldovei". „Căci acolo** [în Bucovina — insista poetul —] **e sfânta cetate a Sucevei, scaunul domniei vechi cu ruinele măririi noastre, acolo scaunul firesc al unui mitropolit care în rang şi în neatârnare era egal cu patriarhii acolo sunt moaştele celor mai mari dintre domnii români, acolo doarme Dragoş, îmblânzitorul de zimbri, acolo Alexandru. întemeietorul de legi, acolo Ştefan, zidul de apărare al creştinătăţii".** Bucovina e **„pământul cel mai înfloritor"; „frumoasa Bucovină"** rămâne — spune poetul —:

Diamant din stema lui Ştefan.

Tot poetul menţiona că **„alături cu domneasca cetate a Sucevei, înfloreau înlăuntrul aceluiaşi stat, republicele Vrancii, Câmpulungului şi Sorocii ..."**; Bucovina are ţinuturi **„dotate de natură şi de oameni cu cele mai bogate daruri,** [cu] **cele mai frumoase podoabe..."**, exprimându-şi astfel dragostea şi admiraţia faţă de aceste locuri.

Cele scrise de M. Eminescu despre Bucovina sunt în consonanţă cu relatările istoricilor noştri de dinainte şi de după dânsul.

Cultul pentru trecutul Bucovinei şi spiritul ei sunt prezente în scrisul poetului: în poeziile sale, în unele descrieri în proză, în proiectele dramatice şi în articolele social-politice. El a scris despre profesorii săi Aron Pumnul şi I.G. Sbiera: despre Grigore Ghica Vodă, ce s-a opus anexării Bucovinei la Austria, anexare condamnată de poet; despre mitropolia Moldovei şi Sucevei: **„Singură mitropolia Moldovei şi a Sucevei e ab antiquo suverană, neatârnată de nici o patriarhie; acestei Mitropolii a Moldovei şi a Sucevei se datoreşte introducerea limbii române în biserică şi stat ea este mama neamului românesc"**; despre poetul D. Petrino: **„talent a avut, poet era!"**; despre Rădăuţi, Putna şi Suceava. Reţin atenţia articolele despre Curtea din Viena şi administraţia austriacă, care exploatau Bucovina şi pe locuitorii acesteia.

În creaţia poetică eminesciană şi în publicistica sa, spaţiul Bucovinei — **„din Boian la Vatra Dornii"** — ocupă un loc deosebit de însemnat, ceea ce ne-a determinat şi pe noi să-l relevăm în rândurile de faţă. Căci, peste timp, mesajul poetului e actual şi azi: **„Dacă fiii tăi ar fi fost uniţi totdeauna, atunci şi pământul tău strămoşesc rămânea unul şi nedespărţit".**

CREDINȚĂ ȘI ERUDIȚIE

Sunt cărți care, deși repere în spiritualitatea românească, trec aproape neobservate, parcă prea smerite, când bogăția lor copleșitoare le-ar îndreptăți să fie în centrul atenției tuturor. Nu lacune de informație ne fac să citâm doar cartea Înalt Prea Sfinției Sale Dr. Nestor Vornicescu: **Primele scrieri patristice în literatura română** („Scrisul Românesc", 1992) sau cartea reputatului profesor Pandele Olteanu (apărută la Ed. Mitropoliei Banatului, 1992), **Floarea darurilor.** Puține cărți creează, ca acestea, impresia cercetării savante, exhaustive a temei abordate. Poate odată, când lucrurile vor evolua în albia lor firească, asemenea apariții să trezească interesul publicațiilor culturale și să li se acorde atenția cuvenită.

Cititorul trebuie să cunoască un domeniu la care accesul i-a fost multă vreme limitat sau chiar interzis: **cartea creștină.** Ceea ce face „Vatra" publicând de câteva numere comentarii pe această temă seamănă a restituire, deși cărțile sunt apariții recente sau relativ recente. Totuși, de o restituire e vorba, dar nu a cărților, ci a personalităților, ale căror căi de acces spre publicul larg au fost multă vreme obstrucționate. Nu s-a cunoscut ceea ce a scris N. Steinhardt, nu s-a republicat ceea ce a scris părintele Dumitru Stăniloae, puțină lume a citit teza de doctorat a părintelui Galeriu, **Jertfă și răscumpărare** ș.a.m.d.

Numai întâmplarea a făcut să putem citi două volume masive ale Înalt Prea Sfinției Sale Dr. Antonie Plămădeală **Tâlcuri noi la texte vechi** și **Cuvinte la zile mari,** apărute în 1989. Cunoșteam alte titluri, unde erudiția și cuvântul luptător făceau casă bună: **Clerici ortodocși ctitori de limbă și cultură românească** (1977), **Dascăli de cuget și simțire românească** (1981), **Calendar de inimă românească** (1988), **Alte file de calendar de inimă românească** (1988), **Romanitate, continuitate, unitate** (1988) ș.a.

Omiletica românească, prin cele doua volume din 1989, trăiește un moment semnificativ. Regretăm că nu sunt accesibile unui public mai larg, pentru că asemenea cărți fac parte din patrimoniul spiritual al românilor. Nu pentru că mesajul lor, al predicilor, ar fi ermetic, ci pentru că tirajul redus (impus de autoritățile de atunci) le destinează circuitului „închis", preoților, așa cum s-a întâmplat cu multe cărți de dinainte de decembrie 1989. Caracterul strict omiletic e vizibil în **Cuvinte la zile mari.** Energia lucrătoare a cuvântului înaripat de harul credinței creează momente de mare elevație, în liniile de forță ale omileticii românești, cu atât de bogată tradiție, dar mereu atentă să răspundă sensibilității omului modern. Lumina de dincolo de cuvinte ajunge la noi, acum odată cu cuvântul scris, și face ca ecoul sunetului fundamental al mesajului să fie receptat cu aceeași prospețime ca în momentul când, cu câțiva ani în urmă, aceste cuvinte de învățătură au fost rostite în diferite catedrale din țară. **Cuvinte la zile mari** sunt o „carte de învățătură", în care „slujitorul Domnului", ca odinioară Varlaam, pune retorica în slujba Cuvântului ziditor. Fraza nu are strălucirea diamantină a metaforei din **Didahiile** lui Antim Ivireanul, ci forța inflexibilă, liniștită, a marilor fluvii, care curg, după chemări tainice, spre mările și oceanele lumii. Este greu de ales un **cuvânt** pe care să-l punem deasupra celorlalte. Ne aflăm în aceeași dificultate ca în fața cărții Prea Cuviosului Părinte Arhimandrit Ilie Cleopa **Predici la duminicile de peste an** (1990), tipărită sub îngrijirea protosinghelului Ioanichie Bălan. Prea Cuviosia Sa a organizat materialul cărții în funcție de perioadele anului bisericesc **(Predici la duminicile Penticostarului, Predici la duminicile Octoihului, Predici la duminicile speciale),** dar Înalt Prea Sfinția Sa Dr. Antonie Plămădeală preferă gruparea pe anumite teme, ceea ce indică o preocupare pentru dezbaterea teologică prilejuită și de momentul deosebit al predicii: **Nașterea și învierea, Taina cea din veac ascunsă, Trepte în viața creștină, Acesta este Fiul Meu, Învierea și biruința, Mângâietorul, care vă va învăța toate, Eu sunt cu voi.**

Ni se pare, din multe puncte de vedere, semnificativ **cuvântul** despre **Împlinirea vieții,** rostit cu aproape zece ani în urmă. Din pagina **Sfintei Scripturi,** autorul ridică binefăcătorul Cuvânt spre înțelesurile moderne ale condiției umane superioare, superioare prin trăirea credinței și a adevărurilor christice. Elogiul conștiinței individuale, al voinței de a înfrânge impulsurile sălbatice și de a trăi curat, în duh creștin, se asociază cu efortul de modernizare a discursului religios, care, nerenunțând la forța pildei, la sugestivitatea exemplului, trebuie să se adreseze unui alt tip de sensibilitate decât acum, să spunem, un veac. Și aici, ca și în alte pagini, referința culturală dă o imagine despre omul de cultură erudit care este Înalt Prea Sfinția Sa. Într-o paranteză, de exemplu, se povestește o dramă din literatura japoneză **(Femeia-Cocor,** de Junji Kinoshita) pentru a ilustra ideea consecințelor nefaste ale lăcomiei și egoismului, după ce se citează din L. Blaga.

În viața creștinilor predica, pe care noi o considerăm într-o anumită parte a ei, demers hermeneutic, are un rol extrem de important. Nu mulți din cei care ascultă cu evlavie cuvântul preotului în sfânta biserică aleargă să citească, să se documenteze, să aprofundeze, ci rămân la deslușirea, **tâlcuirea** oferite de slujba de duminică. Nu e puțin, dar nici totul. Harul cu care este dăruit slujitorul Domnului răzbate prin voce, calitățile ei, și profunzimea cuvântului de învățătură din predica duminicală. Noi situăm predica, prin dimensiunea ei teologică, dar și morală, în sfera hermeneuticii. Celălalt volum al Înalt Prea Sfinției Sale, **Tâlcuri noi la texte vechi,** ne oferă multe argumente în acest sens. De fapt, nu tot ceea ce face un slujitor al Domnului este hermeneutică? Însă ne referim la o împrejurare specială, când efortul se îndreaptă spre lumea de dincolo de aparențe și slujitorul Domnului, indiferent pe ce treaptă a ierarhiei s-ar afla, se transformă în ghid, în îndrumător, sfătuitor, înaintemergător. Din păcate, nu avem spațiu să înfățișăm subtilitățile la care Mitropolitul Antonie ajunge, într-un stil inconfundabil. Două ar fi pericolele care pândesc orice **teologhisire,** extreme: **ermetismul** și **banalitatea.** Autorul cunoaște efectele lor și le evită, fiindcă nu ignoră realitatea compozită a mulțimii căreia i se adresează. Limbajul prăfuit, arhaic, de năclăită și băbească di-

(Continuare în pag. a 4-a)

Ovidiu Moceanu
Brașov

Păcatul clevetirii și urmările lui

(Urmare din pag. a 2-a)

vetirii, să fie departe de sufletul tău. Căci ca un foc ascuns în paie, așa lucrează această patimă". Și mai departe își povățuiește ucenicii: Ci, roagă-te mai degrabă cu căldură, pentru cel ce te-a întristat și fă-i orice bine l-ar putea face mâna ta, ca să izbăvești sufletul tău de la moarte și să nu fii fără îndrăzneală, în vremea rugăciunii" (Filoc. IV, pag. 228).

Așadar, clevetirea este numită moartea sufletului. De asemenea marii pustnici și povățuitori ai monahilor și credincioșilor Ioan și Varsanufie, la întrebarea ce li s-a pus: „Dacă aud pe cineva că mă clevetește, ce să fac?" „Scoală-te îndată și fă rugăciune, mai întâi pentru el și apoi pentru tine, zicând: Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește pe fratele acesta și pe mine, slugă netrebnică. Și ne acopere pe noi de cel rău, cu rugăciunile Sfinților. Amin". Iar, „dacă începe cineva să clevetească pe un altul și observ, ce trebuie să fac?". „De începe cineva să clevetească pe altul, trebuie să treci cuvântul la o convorbire folositoare. Dar nici în ea să nu zăbovești, ca nu cumva din multă vorbărie, să se cadă în clevetire". În fine: „dacă ascult cu plăcere clevetirea, cad sub osândă?". „Chiar a asculta cu plăcere clevetirea, este o clevetire și se cade sub aceeași osândă" (Filoc. XI, pag. 520).

Ava Iperehie al Patericului face o bună comparație a clevetirii cu felul în care diavolul prin șarpe, a scos pe primii oameni din rai, zicând: „Șoptind, șarpele a scos afară pe Eva din grădina raiului. Asemenea acestuia și cel ce clevetește pe aproapele. Căci sufletul celui ce-l aude, îl prăpădește, iar pe al său nu-l mântuiește" (Patericul, Alba-Iulia, 1990, pag. 233).

Întrebat fiind Cuviosul Moise Arapul (+400): „În toată osteneala omului, care este aceea care îi ajută lui?". Printre alte învățături morale, a adăugat: „Să nu cleveteși pe cineva, ci zi, Dumnezeu știe pe fiecare. Să nu te îndupleci cu cel ce grăiește de rău, nici nu te bucura de clevetirea lui. Însă nici nu urî pe cel ce clevetește pe aproapele lui. Și aceasta este pacea. Cu aceasta pe tine mângâie-te". „Puțină este osteneala și veșnică odihna", încheie marele povățuitor și ostenitor al lui Hristos (Patericul, pag. 144—145).

Prin urmare defăimarea sau clevetirea este oprită de însuși Mântuitorul, când ne spune: „Vedeți să nu disprețuiți" pe nimeni (Matei XVIII, 10), și a ne feri de acest păcat este o datorie creștinească. Sfinții Părinți recomandă tăcerea și rugăciunea, ca virtuți de mare valoare sufletească și doctorie împotriva clevetirii. Iar Înțeleptul Isus Sirah ne sfătuiește să ne stăpânim, zicând: „cuvintelor tale fă jug și cumpănă și gurii tale, fă-i ușă și încuietoare" (Isus Sirah XXVIII, 28).

Teologia darului

(Urmare din pag. 1)

poate vedea cu prisosință în cărțile și lucrările pe care le-a publicat.

Teologia Părintelui Dumitru Stăniloae este o teologie personalistă, a persoanei, este axată pe persoană (umană, divino-umană în Hristos, sau divină), ea crește pe baza legăturii personale între om-om și om-Dumnezeu, legătură articulată de Sf. Duh, în Biserică. Aceasta este una din caracteristicile majore ale creației sale. Alta este Hristologia. Totul e raportat la Hristos, Cel ce inaugurează o nouă legătură între cer și pământ, între Dumnezeu și om, desigur prin Sf. Duh, în Biserică. Fidel Tradiției Patristice și teologiei bizantine unde teologia este întâi de toate Hristologie,[7] Părintele Stăniloae situează opera mântuitoare a Domnului Hristos la temelia progresului întregii creații spre Dumnezeu. Întruparea lui Hristos este evenimentul care ne-a făcut conștienți de compatibilitatea dintre om și eternitate: **homo capax infiniti.**[8] Unirea ipostatică petrecută în Hristos este modul în care Dumnezeu intră în relație de soldaritate cu neamul omenesc, cu întreaga creație.[9]

Și iarăși, totul este raportat la Sf. Treime ca uniune interpersonală bazată pe iubire, perihoreza treimică, interpătrunderea ființială a persoanelor treimice, fiind modelul suprem al relațiilor inter-umane în Biserică.

Așa cum observă John Meyendorff, Sf. Treime reprezintă temelia eclesiologiei și antropologiei teologice a Părintelui Stăniloae.[10]

Toate aceste aspecte însă sunt interpretate în legătură cu ideea de dar. Persoana umană ca chip al lui Dumnezeu este dar divin. Omul trebuie să perceapă relația sa cu cei din jur tot ca dar. Dacă darul relației ar dispărea nimic n-ar mai fi. Omul este dar omului. În loc de **Homo homini lupus,** Părintele Stăniloae sugerează prin întreaga sa teologie, o altă filosofie, un alt mod de a fi: **Homo homini donum.** Tot așa, Hristos, ca Fiu al lui Dumnezeu întrupat este dar divin suprem făcut de Dumnezeu omenirii; revelația Sf. Treimi în creație este un dar, creația, lumea însăși este un dar, un **locus teologicus** loc teofanic, care-l descoperă pe Dumnezeu, lumea este un sacrament al prezenței lui Dumnezeu; Biserica este un dar, viața veșnică este un dar. Ceea ce este important aici e faptul că ideea de dar duce în mod nemijlocit la un anumit mod de a fi, și anume cel bazat pe răspundere și recunoștință. Cu alte cuvinte, relația dăruitor - primitor generează și o presupune pe aceea de vocație (chemare) - responsabilitate (răspuns), iar când vocația însăși este un dar, răspunsul nu poate fi decât doxologic. Omul doxologic este deci întruchiparea modelului existenței omului pentru om și a omului în fața lui Dumnezeu, potrivit acestei teologii.

Într-adevăr, așa cum teologi de renume mondial au remarcat, gândirea Părintelui Stăniloae este orientată spre problemele ortodoxiei contemporane,[11] am zice noi, mai precis, ale lumii contemporane. Deși orientat spre viitor și atent la prezent, teologul român își fundamentează întreaga operă pe tezaurul gândirii patristice, întocmai ca un copac sănătos, înrădăcinat în valorile corifeilor Bisericii din veacurile trecute, dar care dă roade în prezent și care va continua să rodească pentru generațiile viitoare.

Astfel Sfinții Părinți sunt nelipsiți în sinteza Părintelui Stăniloae. Sfântul Maxim Mărturisitorul, în primul rând, Sf. Grigore Palamas, Sf. Dionisie Pseudo-Areopagitul, Sfinții Grigore de Nisa, Grigore de Nazians, Vasile cel Mare și Ioan Gură de Aur, Sf. Chiril al Alexandriei, Sf. Simion Noul Teolog și mulți alții.

În felul acesta într-adevăr, opera gânditorului român exprimă fidel doctrina Bisericii Ortodoxe, doctrină pe care apoi o face disponibilă și semnificativă, inteligibilă și aplicabilă pentru omul timpului său.

*

Volumul **Experiența lui Dumnezeu,** tradus în engleză de P.C. Preot Ioan Ioniță și de Robert Barringer, prefațat de renumitul teolog Kallistos Ware (de Diokleia), așa cum aceasta însuși spune, este prima lucrare majoră de teologie dogmatică ortodoxă în limba engleză,[12] o lucrare de sinteză[13] de cel mai înalt nivel de elaborare academică. Acest volum reprezintă prima parte a vol. I al **Dogmaticii** Părintelui Stăniloae. După cum aflăm din prefață, volumul II în engleză va fi partea a doua a vol. I din românește (despre creație și îndumnezeire); vol. III—IV în engleză (Hristologie și Pnevmatologie) vor reda vol. II din versiunea românească, și în sfârșit, vol. V—VI în engleză (Sf. Taine și Eshatologia), vor reda vol. III din ediția originală.[14]

Un cuvânt de laudă, apreciere și admirație se cuvine spus aici traducătorilor care au depus o muncă, desigur extraordinară pentru a tălmăci în limba engleză scrisul Părintelui D. Stănlioae, care, după cum se știe, chiar și în românește, este foarte complicat subtil și profund încât și pentru cititorul avizat, de multe ori, citirea repetată a unui text se impune cu necesitate pentru o înțelegere adecvată a lui.

Teologia Dogmatică Ortodoxă sau **Dogmatica** Părintelui D. Stăniloae, cum am mai menționat, nu este o operă scolastică, seacă și rigidă. Ea este o prezentare și o interpretare a adevărurilor de credință ale Bisericii Ortodoxe pentru viața de zi cu zi a creștinului în situațiile caracteristice societății contemporane. Cu alte cuvinte Părintele Stăniloae nu face „artă pentru artă", adică teologie pentru teologie, ci teologie pentru viață, punând accentul în mod deosebit pe libertatea persoanei umane, pe responsabilitate, participare, dragoste, comuniune, pe îmbunătățirea vieții prin adoptarea chipului lui Hristos — prin urmarea Lui în virtuți — și plasarea acestuia pe fața sa (a credinciosului) până când, „pe fața lui s-a făcut străvezie în mod vădit lumina feței lui Hristos".[15]

Temele centrale ale reflecției teologice a Părintelui Stăniloae în general și ale acestui volum, în special sunt:

1. Dragostea și comuniunea personală — în cadrul căreia se accentuează cu deosebire caracterul comunitar al persoanei umane în calitate de chip al lui Dumnezeu-Treime;

2. Comuniunea Sf. Treimi, și de aici modelul suprem pentru comuniunea inter-umană;

3. Paradoxul depărtării și apropierii lui Dumnezeu de om în același timp, temă ce implică teologia cunoașterii lui Dumnezeu în cele două moduri, catafatic (pozitiv, rațional) și apofatic (negativ, prin trăire și experiență mistică), moduri ce se complementează reciproc;

4. Transfigurarea cosmică prin harul lui Dumnezeu și prin lucrarea omenească, temă care-l descoperă pe Părintele Stăniloae un teolog al muncii și în același timp al frumuseții.[16]

Volumul în discuție începe cu Revelația naturală și cea supranaturală, autorul specificând de la bun început compatibilitatea și continuitatea dintre aceste două forme ale descoperirii lui Dumnezeu.

Revelația naturală, cunoașterea lui Dumnezeu din creația Sa, are un rol decisiv în devenirea și îmbunătățirea calitativă a omului, întrucât a fi conștient de lume, și de cele din ea face pe om să fie conștient de el însuși. Așadar lumea, creația, contribuie, în manieră pasivă, la formarea și adâncirea conștiinței de sine a omului,[17] întocmai cum spunea și Pico della Mirandola despre rostul pentru care Dumnezeu l-a așezat pe Adam în mijlocul lumii, și care de asemenea are de-a face cu devenirea omului, evoluția lui spiritual-morală prin intermediul creației și bazat pe libertate.[18] În sensul acesta, omul nu este microcosmos cum se obișnuiește a se spune, ci mai degrabă macrocosmos sau dacă vrem, omul este un microcosmos ce trebuie să devină un macrocosmos, cum zice Sf. Maxim Mărturisitorul, adică trebuie să îmbrățișeze, să înțeleagă întregul univers, păstrându-și însă nealterată identitatea. Și în egală măsură lumea, universul, este prin om, datorită omului, chemat să devină din macrocosmos, macro-anthropos, sau mega-om, adică să fie în întregime umanizat.

Deoarece însă credința naturală a omului în Dumnezeu, bazată pe descoperirea Creatorului în creație poate fi obiect de îndoială, Dumnezeu a rânduit o revelație specială, supranaturală, spre confirmarea celei dintâi,[19] pentru a ajuta pe om să ajungă la o corectă și stabilă înțelegere de sine, a rolului său între oameni și față de Dumnezeu, a poziției sale **coram mundo** și **coram Deo** (în fața lumii și în fața lui Dumnezeu); revelația supranaturală, care se manifestă prin Logosul divin și prin Duhul Sfânt, este cu atât mai necesară cu cât omul a căzut de la fața lui Dumnezeu, și capacitățile sale de percepție și înțelegere s-au diminuat.[20]

Scopul final al ambelor tipuri de revelație este călăuzirea creației către Dumnezeu și îndumnezeirea omului[21] în timp ce punctul culminant și final al revelației supranaturale este întruparea Fiului lui Dumnezeu,[22] revelație care însă își continuă efectele sale asupra oamenilor în timp, în Biserică, prin Sf. Duh.

Sf. Scriptură și Sf Tradiție sunt mijloace ale revelației divine, prin ele dialogul între Hristos și Biserică este menținut viu și eficient.[23]

Tradiția, potrivit Părintelui Stăniloae, nu poate exista fără Biserică întrucât ea este în esență, invocarea coborârii Sf. Duh peste oameni pentru ca aceștia să înțeleagă conținutul Sf. Scripturi și să-l ia ca temelie a vieții lor sacramentale care este ea însăși parte din definiția Bisericii.[24] Biserica cu Tradiția ca unul din atributele ei, este așadar instrumentul pentru menținerea Revelației divine. În Biserică însă revelația este de asemenea concretizată, exprimată prin dogme. Hristos este o dogmă vie lucrând în viața noastră în vederea îndumnezeirii.[25]

Interpretarea, explicația și aplicarea dogmei în viața credinciosului în vederea mântuirii lui, ține de teologie. Teologul însă, pentru a putea el însuși împlini misiunea lui, trebuie să fie un om de rugăciune. Pornind de aici, autorul continuă reflecția sa critică legată de diferite tipuri de teologie neadecvată, eronată ori insuficientă, după care trece la o altă temă de mari proporții, cunoașterea lui Dumnezeu. În principiu, în acest cadru este discutată cunoașterea afirmativă, pozitivă, rațională, referitoare la ceea ce omul **poate** afirma despre Dumnezeu, ca de exemplu, „Dumnezeu este atotputernic", precum și cunoașterea negativă, apofatică, cea a experienței mistice, potrivit căreia omul care experiază relația sa cu Dumnezeu, realizează spiritual despre Dumnezeu mult mai mult decât poate afirma prin concepte umane, dar în același timp realizând că Dumnezeu este cu mult și total dincolo chiar de limitele propriei sale realizări (a omului).

Citând extensiv din Sf. Grigore de Nisa, Dionisie Pseudo-Areopagitul, Grigore Palamas și Simeon Noul Teolog, Părintele Stăniloae explică compatibilitatea dintre modurile de cunoaștere catafatic și apofatic felul în care acestea se combină și se completează reciproc. Capitolul următor (șapte), în continuitate cu precedentul, tratează problema ființei lui Dumnezeu și a energiilor sale necreate, temă caracteristică teologiei Sf. Grigore Palamas. Invocând des pe Dionisie Pseudo-Areopagitul, autorul **Experienței lui Dumnezeu** prezintă cititorului distincția clară între ființa divină și energiile sale necreate modurile în care Dumnezeu este participabil și neparticipabil în același timp, concluzând că Dumnezeu este prin excelență apofatic,[26] nedefinibil.

Părintele Stăniloae purcede apoi la analiza atributelor supraesențiale ale lui Dumnezeu: infinitatea, simplitatea eternitatea, supraspațialitatea, și omnipotența, în cadrul cărora face briliante reflecții cu privire la conceptele de timp și spațiu, interpretându-le pe acestea ca „intervale" ce sunt stabilite de Dumnezeu pentru om în vederea depășirii lor, spre comuniunea totală între oameni, și între ei și Dumnezeu. Atributele supraesențiale sunt urmate de atributele spirituale ale lui Dumnezeu, mai precis atotștiința, relativ la care autorul cărții dezvoltă ideea de **perihoreză,** de interioritate reciprocă dinamică în relația persoanelor trinitare, concept preluat de la Sf. Ioan Damaschinul, apoi dreptateă și mila, sfințenia, bunătatea și iubirea.

În final, volumul se încheie cu un documentat studiu despre Sf. Treime ca structură a supremei iubiri, iubire ce constituie temeiul mântuirii noastre, modelul comuniunii noastre în relațiile dintre oameni, și ținta finală a progresului duhovnicesc. Sf. Treime descoperă lumii paradoxul unității în diversitate.[28] Modelul vieții intratrinitare ne arată că nimic nu există separat de alte lucruri, după cum nici o unitate nu poate exista fără a conține în ea o anumită distincție.[29] Posibilitatea ca modelul perfect al vieții intratrinitare să fie actualizabil în viața omului ne este dată în Duhul Sfânt,[30] Duhul comuniunii, al bucuriei și al generozității lui Dumnezeu.

*

Fie numai și din acest prim volum în limba engleză, foarte schematic prezentat aici, se poate înțelege cu ușurință anvergura și profunzimea gândirii marelui teolog român, pe bună dreptate comparat de episcopul Kallistos cu Karl Barth în tradiția protestantă și cu Karl Rahner în cea romano-catolică.[31] Interpretarea doctrinei Bisericii Ortodoxe în maniera aceasta optimistă în care viața omului este considerată în mod special, justifică pe deplin titlul pe care J. Meyendorff i l-a dat Părintelui Stăniloae, și anume cel de teolog al speranței.[32]. Lucrul acesta este deosebit de relevant mai ales într-un timp și o societate descrisă de N. Berdiaev ca fiind într-o stare de agonie, în care omul trăiește o nefericire profundă datorată sentimentului său de disperare,[33] într-o lume în care nu putem gândi la ea fără a fi cuprinși de rușine, indignare și dezgust, cum scrie A. Heschel,[34] într-o societate în care din cauza vitezei nu mai este loc de extaz, potrivit reflecției lui E. Cioran,[35] deci nici de contemplare, meditație, rugăciune, fapt care duce la inevitabilă pierzanie, potrivit aceluiași filosof, într-o lume neurotică cum o descrie V. Frankl[36] și E. Fromm[37] între alții, lume cuprinsă deci de o nevroză destructivă, anihilantă, ce nu este altceva decât expresia unui sentiment de frustrare existențială a omului.

În acest context, teologia Părintelui Dumitru Stăniloae care pune accentul pe dragoste, pe legătura comunitară dintre oameni, pe conștientizarea omului cu privire la valoarea și dimensiunile propriei sale persoane, pe îndumnezeire ca țel suprem al vieții pe pământ, este mai mult decât semnificativ grăitoare.

---

7 Theodor Damian, **The icons: Theological and Spiritual Dimensions according to St. Theodore of Studion [Icoanele: Dimensiuni teologice și spirituale potrivit Sf. Teodor Studitul]**, teză de doctorat, Universitatea Fordham, New York, U.M.I., Ann Arbor, MI 1993, p. 13.

8 Dumitru Stăniloae, **Spiritualitate și Comuniune în Liturghia Ortodoxă,** Mitropolia Olteniei, Craiova, 1986, p. 20.

9 Idem, **Chipul nemuritor al lui Dumnezeu,** Mitropolia Olteniei, Craiova, 1987, p. 314.

10 **Theology and the Church,** p. 7.

11 **Ibidem.**

12 **The Experience of God,** p. IX.

13 **Ibidem,** p. XVI.

14 **Ibidem.**

15 Dumitru Stăniloae, **Teologia Dogmatică Ortodoxă,** II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978, p. 375.

16 **The Experience of God,** pp. XIX—XXII.

17 **Ibidem,** p. 3.

18 Giovanni Pico della Mirandola, **Oration on the Dignity of Man [Oratie despre demnitatea omului],** Henry Regnery, Chicago, 1956, pp. 7—8.

19 **The Experience of God,** p. 15.

20 **Ibidem** p. 16.

21 **Ibidem,** p. 28.

22 **Ibidem,** p. 37.

23 **Ibidem,** p. 40.

24 **Ibidem,** p. 53.

25 **Ibidem,** p. 67.

26 **Ibidem,** p. 134.

28 **The Eperience of God,** p. 254.

29 **Ibidem,** p. 265.

30 **Ibidem,** p. 277.

31 **Ibidem,** p. XXIV.

32 **Theology and the Church,** p. 9.

33 N. Berdiaev, **The Fate of Man in the Modern World [Soarta omului în lumea modernă],** University of Michigan Press, Ann Arbor, MI, 1963, pp. 19—21.

34 A. Heschel, **Who is Man? [Cine este omul?],** Stanford University Press, Stanford, 1965, p. 14.

35 E. Cioran, **The Fall into Time [Căderea în Timp],** trad. de R. Howard, Quadrangle Books, Chicago, 1970, pp. 67; 73.

36 V. Frankl, **Man's Search for Meaning [Căutarea de sens a omului],** Simon and Schuster, New York, 1984, p. 131.

37 E. Fromm, **The Sane Society [Societatea sănătoasă],** Henry Holt New York, 1990, pp. 19—20.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

JOI, 2 mai 1996 — A participat la Cercul Militar Sibiu, la Concertul de Muzică Simfonică religioasă, fiind invitat de Domnul director şi dirijor al Filarmonicii din Sibiu, Marian Didu.

VINERI, 3 mai, a.c., după masă a făcut o vizită Pr. Boorel de la Parohia Sadu II, Prot. Sibiu în legătură cu mutarea bisericii monument şi amplasarea unei noi biserici.

SÂMBĂTĂ, 4 mai a.c., a dat un interviu Domnului Dan Popa, reporter la ziarul „Ziua", cotidian ce apare la Baia Mare.

DUMINICĂ, 5 mai 1996, a avut ca invitat la Reşedinţa mitropolitană pe P.C. Pr. Prof. Dr. Mircea Basarab, Parohul Bisericii româneşti de la München.

— În după masa aceleiaşi zile a primit delegaţia AIDROM-ului compusă din Dl. Director Christian Teodorescu, P.S. Episcop Nifon Mihăiţă al Sloboziei şi Călăraşului, Eminenţa Sa Episcop Albert Klein al Episcopiei Evanghelice C.A. Sibiu şi Chiha Kalman, episcopul Episcopiei calvine din Cluj care împreună cu Dl. Karel Richters de la I.C.C.O. EUROPA Comissie din Olanda şi dl. Günther Rath, Director în Departamnetul Finanţe şi dezvoltare al Consiliului Mondial al Bisericilor au făcut o vizită de documentare la unele obiective care au depus documentaţie pentru ajutor la AIDROM, cu acest prilej vizitând şi Mânăstirea Sâmbăta. La discuţii a participat P.C. Pr. Prof. Dr. Ioan Bria de la Geneva.

MIERCURI, 8 mai 1996, a primit la Reşedinţa mitropolitană pe Dl. prof. Ilie Fonta, ministrul cultelor, pe domnii prof. Crăciunescu şi Dl. prof. Sfârlea, inspectori în Ministerul Culturii, pe dl. Bodea, inspector teritorial al Secretariatului de Stat pentru Culte pentru Judeţele Sibiu şi Braşov.

S-au purtat discuţii în legătură cu obiectivele monument istoric şi biserici în construcţie care trebuiesc ajutate în lucrările pe care le au de către Secretariatul de Stat pentru Culte şi Ministerul Culturii.

În după masa aceleiaşi zile a cercetat Mânăstirea Predeal.

JOI, 9 mai a.c., a participat la Braşov la înmânarea şi sfinţirea noului drapel de luptă al Trupelor de Aviaţie şi Apărare antiaeriană. Cu acest prilej a slujit Te-Deum-ul şi a hirotesit întru sachelar cu dreptul de a purta brâu albastru, pe preotul militar al Garnizoanei Braşov, Ciobanu Constantin. Tot cu această ocazie a avut o întâlnire cu cei 7 studenţi din Basarabia care se pregătesc şi se instruiesc la Academia Trupelor de Aviaţie din Braşov.

VINERI, 10 mai a.c., a cercetat Mânăstirea Sâmbăta.

A avut o întâlnire cu P.C. protopopi din Arhiepscopie. În urma discuţiilor purtate şi a indicaţiilor primite de la Patriarhie s-au înmânat formulare pentru acţiunea de modificare a Articolului 9, al. 1 din Legea Învăţământului prin care se cere ca Religia să devină disciplină şcolară de bază. S-au stabilit datele conferinţelor preoţeşti şi s-au rezolvat alte probleme curente.

SÂMBĂTĂ, 11 mai a.c., la Mânăstirea Sâmbăta a acordat doamnei Nicoleta Toia, regizor la Fundaţia Culturală română, un interviu unde a făcut un istoric al Mânăstirii Sâmbăta de la zidire şi până astăzi.

JOI, 16 mai, a cercetat Mânăstirea Predeal, fiind în drum spre Buzău.

SÂMBĂTĂ, 18 mai a.c., a participat în oraşul Buzău, la invitaţia episcopului Epifanie Norocel şi a Prefecturii Buzău la Simpozionul organizat în cinstea „Sf. Sava Martirul", patronul oraşului. A vizitat mânăstirile Răteşti şi Ciolanu.

DUMINICĂ, 19 mai, a cercetat Mânăstirea Sâmbăta.

MARŢI 21 mai 1996, „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena", a slujit Sf. Liturghie la Biserica cu acelaşi hram din Sibiu, păstorită de P.C. Pr. Aurel Răduleţ, vicarul arhiepiscopiei. Cu acest prilej a hirotonit întru diacon pe tânărul absolvent de Seminar Demeter Marius.

MIERCURI, 22 mai a.c., a participat la Biblioteca ASTRA, la şedinţa de înfiinţare a Asociaţiei Culturale „Ioana Postelnicu". I. P. S. Mitropolit a fost ales ca preşedinte de onoare a acestei Asociaţii. În continuare i-a avut oaspeţi la Reşedinţa mitropolitană pe Doamna Ioana Postelnicu, împreună cu scriitorul Teodor Vârgolici, cu Dl. Ioan Vraciu, vicepreşedintele Consiliului Jud. Sibiu, iniţiatorul şi promotorul acestei acţiuni.

JOI, 23 mai a.c., „Înălţarea Domnului" a participat la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană.

În după masa aceleiaşi zile a cercetat Mânăstirea Sâmbăta.

VINERI, 24 mai a.c., a participat la Făgăraş în sala Muzeului Cetăţii Făgăraşului la Simpozionul „Negru Vodă" — Întemeietor de ţară" unde a rostit un cuvânt despre Istoria Ţării Făgăraşului.

SÂMBĂTA, 25 mai a.c., a participat în sala de Festivităţi a Universităţii din Târgu Mureş, la un Simpozion al Marilor personalităţi ardelene unde a susţinut o comunicare despre marele om de cultură şi Mitropolit Andrei Şaguna. La întoarcerea spre Sibiu a vizitat Mânăstirea Recea, aparţinând Episcopiei de Alba Iulia.

DUMINICĂ, 26 mai a.c., a oficiat slujba de resfinţire a Bisericii din Satul Sebeş, prot. Făgăraş. Cu această ocazie a hirotonit întru preot pe seama parohiei Felmer, acelaşi protopopiat, pe tânărul diacon Demeter Marius. A hirotesit întru sachelar pe preoţii Frăţilă Gherasim, actualul paroh şi pe Preotul Şerban din Şinca Nouă, fostul paroh care a început lucrările de pictură.

LUNI, 27 mai a.c., în drum spre Viena a cercetat Reşedinţa episcopală din Oradea.

MARŢI, 28 mai — SÂMBĂTĂ 1 iunie 1996, s-a aflat la Viena la invitaţia asociaţiei catolice PRO ORIENTE.

Pr. Valentin Sicoe
secretar eparhial

Sfinţii martiri daco-romani din secolul IV

În toamna anului 1971, în com. Niculiţel, jud. Tulcea, s-au descoperit în cripta subterană a unei foste bazilici paleocreştine, datată din sec. IV—V, scheletele a patru martiri creştini din sec. IV, decapitaţi şi aşezaţi în coşciuge de lemn, astăzi complet putrezite. Din inscripţia în limba greacă din interiorul criptei cunoaştem numele celor patru martiri: **Zotikos, Attalos, Kamasis, Philippos.** Prin hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, din 20 iunie 1992, ei sunt sărbătoriţi ca sfinţi martiri la 4 iunie. Astăzi, moaştele lor sunt aşezate, spre cinstire, în biserica mânăstirii Cocoş din apropiere, în jud. Tulcea.

Numele celor trei martiri: **Zotikos, Attalos** şi **Philippos** sunt tipic greceşti. Pe **Kamasis,** spune Emilian Popescu, nu l-am întâlnit decât în unele inscripţii latine, sub forma **Camasius,** sau **Camasus,** în Italia **(Inscripţiile din secolele IV—XIII descoperite în România,** Bucureşti, 1976, p. 278).

Descoperirea de la Niculiţel are o mare importanţă pentru trecutul creştinismului românesc, daco-roman, fiindcă este pentru prima oară când se găsesc trupurile unor sfinţi martiri pe pământul românesc şi le cunoaştem şi numele.

Pentru trecutul creştinismului românesc, o deosebită importanţă o reprezintă în special **Sfântul Kamasis.**

T. Şiadbei a arătat că „înainte de despărţirea definitivă a celor două imperii romane (începutul secolului al V-lea), unele cuvinte latine târzii, cum este **camisia** ori **dusii,-orum,** ajung din vest în răsărit, păstrându-se în latina din Orient sub formele **camesis** şi **dusi** (în „Omagiu lui Iorgu Iordan", Bucureşti, 1958, p. 838).

Cele două timbre vocalice, **e** şi **i**, fuseseră confundate de fapt în latina populară vorbită (Al. Rosetti, **Istoria limbii române,** Bucureşti, 1986, p. 104). În româna comună veche, străromâna, **a** neaccentuat, din elementele latine ale limbii române (afară de **e** iniţial), a trecut la **ă**, iar **e** accentuat, prin diftongul **ea** a trecut la **a**, de unde avem cămeşă, cămeaşă, cămaşă, (ar. câmeaşă, alb. këmishë), din lat. **camisia,** it. **camicia,** fr. **chemise.** În română, vocala **ă** este împrumutată de latina populară dunăreană din limba populaţiei autohtone, traco-dacă (Grigore Brâncuş, **Cercetări asupra fondului traco-dac al limbii române,** Bucureşti, 1995, p. 73). Evoluţia dentalei **s** la **ş** este tot de proveniență traco-dacă, cum o avem în hidronimele: **Argeş, Criş, Mureş, Someş, Timiş.** Sunetul **ş** era inexistent în greacă şi latină (Gr. Brâncuşi, **op. cit.,** p. 83).

Prezentarea lingvistic-etimologică duce la concluzia că ortografierea **Kamasis**, spre deosebire de ortografierea apuseană latină, din Italia, **Camasius** sau **Camasus,** este ortografierea în limba greacă a unui antroponim daco-roman, **Cămaş,** pe care-l păstrăm până astăzi în limba română, în onomasticul **Cămăşoiu, Cămeşoiu (Cămaş** + suf.-**oiu),** aşa cum avem ortografiat şi pe **Dasios,** în lat. **Dasius,** de la autohtonul **daş** (= miel de un an), aflat şi în ar. şi mgl. (Pr. I. Ionescu, **Cuvântul daş**. în „Limba Română", 6, 1989, p. 519—521). Sfântul **Dasius**, sărbătorit la 20 noiembrie, ostaş roman, de origine traco-dacă, a fost martirizat prin tăierea capului la 20 noiembrie 304, în cetatea **Durostorum** (Silistra, în Bulgaria).

Un alt sfânt martir de origine traco-dacă este şi **Dadas** sau **Dada,** din satul Ozovia, din sudul Dobrogei, unde i s-a tăiat capul la 28 aprilie 304, martirizat împreună cu Sfinţii **Maxim** şi **Cvintilian,** sărbătoriţi împreună la 28 aprilie. Numele **Dada** provine de la apelativul autohton **dadă**, atribuit unei femei mai în vârstă, sau unei surori mai mari, de origine traco-dacă, şi nu din bg., scr., cum ni-l prezintă DLR şi DEX.

Sfânt martir autohton este şi Sfântul **Argeus,** cu numele de la apelativul autohton traco-dac **argea** (I. I. Russu, **Etnogeneza românilor,** Bucureşti, 1981, p. 251—252; Gr. Brâncuşi, **op. cit.,** p. 22), care a fost martirizat la Tomis (Constanţa), în Dobrogea, în timpul persecuţiei lui Licinius (308—321, mort la 324), împreună cu fraţii săi cu nume latinizate, **Narcissus** (Narcis) şi **Marcellinus** (Marcelin — Marcel), sărbătoriţi la 2 ianuarie, şi ei de origine autohtonă, daco-romani.

Sfânt martir autohton este şi **Quindeus — Chindeus, Cindeus,** al cărui nume, împreună cu al sfinţilor martiri **Chirillus** şi **Tasius (-Dasius),** s-a aflat înscris în limba greacă pe o placă de calcar gălbui, descoperită de arheologul Ion Barnea în ruinele basilicei cemeteriale din **Axiopolis** (Hinog, Cernavodă), cetatea de nord, cu ocazia unor lucrări şi adusă prin anul 1947 — la MNA, unde se păstrează, datată de la sfârşitul secolului al III-lea şi începutul secolului al IV-lea, din timpul persecuţiei lui Diocleţian (284—305) mort 316).

Se afirmă că originea numelui nu este clară (Emilian Popescu) şi este pus în legătură cu **Quintus** (Ion Barnea). P. Şt. Năsturel consideră că numele românesc **Cândea** derivă de la **Quindeas.** De la **Candid, Chindeu** îl derivă şi N. A. Constantinescu **(Dicţionar onomastic român,** Bucureşti, 1963, p. 27—30).

Se impune o precizare etimologică, Numele grecesc **Quindeas,** în latineşte este transcris **Quindeus-Chindeus-Cindeus,** ca şi **Kirilos,** în latineşte **Quirillus — Chirillus — Cirillus.** Prin închiderea lui **i** neaccentuat înaintea unei nazale în **â** din epoca daco-romană (sec. II—VI) şi cu **e** accentuat devenit diftongul **ea,** avem românescul **Cândea,** care a fost martirizat, autohton daco-roman, sărbătorit la 26 aprilie. Grecescul **Quindeas** nu a reprodus în transcrierea greacă decât autohtonul daco-roman **Cândea**. pe care-l păstrăm în limba română până astăzi ca nume de botez şi în onomastică.

Cinstirea celor şapte Sfinţi martiri daco-romani ne vorbesc despre o Biserică daco-romană martiră din secolul al IV-lea, la Dunărea de Jos, înainte de libertatea religioasă acordată de Sfântul Constantin cel Mare, prin edictul de la Milan din 313.

Pr. prof. I. Ionescu

ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
S I B I U
SIBIU, Str. MITROPOLIEI Nr. 24

PROGRAMARE DE CONCURS

În condiţiile obişnuite de concurs, publicăm spre ocupare următoarea parohie vacantă:

PROTOPOPIATUL FĂGĂRAŞ

1. Parohia ort. română Breaza.

Termenul de concurs este de 30 zile: 1 iunie — 1 iulie 1996.

Cei care doresc să ocupe acest post îşi vor înainta cererile în termenul legal la Oficiile Protopopeşti, anexând adeverinţe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs, Oficiile Protopopeşti ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaţilor.

P. C. Protopopi sunt îndrumaţi să verifice cererile candidaţilor în care se vor menţiona: vechime în funcţia anterioară, examene absolvite, copie după diploma de licenţă, copie pentru cursuri de îndrumare, situaţia socială (domiciliul familiei, copii, părinţi, locul de muncă al soţiei, etc.).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau care nu au acte doveditoare ale acestor puncte, nu vor fi luate în considerare la desfăşurarea concursului.

Termenul de contestaţie este de 15 zile de la data numirii.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Consilier ad-tiv bisericesc
Pr. Simion Săsăujan

Semnalăm... Semnalăm...

■ „Extazul muzical întâlneşte extazul mistic. Ai sentimentul că atingi stări extreme, dincolo de care nu mai poţi să mergi. Nimic altceva nu mai contează şi nu mai există. Te trezeşti cufundat într-un univers de o puritate ameţitoare. Muzica este limbajul transcendenţei. Ceea ce lămureşte complicităţile cărora le dă naştere între fiinţe. Ea le scufundă într-un univers în care graniţele dispar".

„Numai fericirile muzicale îmi dau senzaţia de nemurire. Acele zile senine în care inima ia culoarea cerului şi-n care renasc extaze sonore cu amintiri de dincolo de orizont! În zadar ai mai căuta atunci lacrimile pentru timp".

Am reprodus aceste două pasaje din **Em. Cioran şi muzica** (Humanitas, Bucureşti, 1996, p. 34—35). Le-am reprodus pentru că mi-au plăcut. Pentru că e în ele un alt Cioran decât cel al coşmarurilor, al negaţiilor, uneori chiar al blasfemiilor. Aşadar a existat şi un alt Cioran, acesta al extazului muzical, trăit în întâlnirea cu muzica prin care, ca printr-o fereastră auzea transcendentul. Muzica i se părea **„limbajul transcendentului".** Un transcendent **„sonor"** plin de amintiri **„de dincolo de orizont".** Prins în jocuri de gândire şi cuvinte, de multe ori s-a amărât cu multe îndoieli şi apostazii, uneori de un teribilism infantil (era şi foarte tânăr când a scris ceea ce va repeta toată viaţa).

Eu îl cred mai adevărat pe acest Cioran biruit de muzică. Poate că, în momentele lui de disperare, de neputinţă, de inconsistenţă, de rătăcire, va fi fost tot atât de adevărat. E posibil, pentru că suntem toţi alcătuiţi din lumini şi umbre. Nu ştiu de ce unii se complac în umbre, ca să aibă de ce se plânge!

Apare şi la noi, acum, un fel de Cioran al vremii noastre, nomina odiosa, mare meşter în invective. Invectiva mi se parte însă facilă ca gen literar. Cioran a practicat-o şi el pe la 20 de ani şi ceva şi i-a rămas din păcate fidel. Nu acestea îl vor nemuri însă în gândirea românească.

■ Pentru orice om de cultură, pentru studenţi îndeosebi, un **Dicţionar** în care se explică termeni mai deosebiţi, se rezumă curente de cultură, se descifrează termeni filozofici şi religioşi, se prezintă scurte biografii de oameni însemnaţi, este un instrument de lucru permanent. Editura „Humanitas" a publicat de curând un DICŢIONAR DE FILOZOFIE ŞI LOGICĂ (1996, 363 p.), având 33 de autori, coordonator fiind Antony Flew, trad. din l. engleză de D. Stoianovici.

Cartea nu mai are nevoie de recomandări suplimentare. Mai ales tinerii intelectuali, studenţii, trebuie să se asigure să n-o piardă. Se va epuiza repede.

*

■ Un alt **Dicţionar** de aceeaşi valoare a fost lucrat de părintele decan al Facultăţii de Teologie din Sibiu, dr. Mircea Păcurariu (ed. „Univers enciclopedic", Bucureşti, 1996, 501 p.). Locul părintelui Păcurariu în cultura teologică românească, îndeosebi în Istoria Bisericii Ortodoxe Române este bine consolidat, remarcându-se ca un cercetător deosebit şi ca autor de cărţi monumentale (ex. ISTORIA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE, în 3 volume şi un alt volum pentru Seminarii ş.a.). Acestor cărţi monumentale, de referinţă, se adaugă acum şi DICŢIONARUL TEOLOGILOR ROMÂNI. El cuprinde 720 de nume de teologi din cea mai adâncă vechime (daco-romană) până la zi. Important e şi faptul că a inclus în DICŢIONAR şi pe Teologii basarabeni şi bucovineni, pe cei din diasporă şi chiar pe unii aromâni. Autorul mărturiseşte că a lucrat la acest **Dicţionar** peste zece ani. A meritat!

■ A mai apărut încă un instrument de lucru în cultură, dintre cele mai preţioase: Aristiţa Negreanu: FRANCEZA DE ASTĂZI (vorbită, familiară, argotică), un **Dicţionar francez-român** (ed. Humanitas, 1996, 332 p.). Invadaţi de engleză — unele firme din Bucureşti par a voi ca oraşul să fie confundat cu New-York-ul sau cu Londra — o întoarcere la franceză e absolut necesară. E limba noastră soră. Nu am nimic împotriva englezei — eu însumi am studiat şi în Anglia — dar nu am nimic nici împotriva francezei. Odinioară, la Iaşi şi Bucureşti, în anumite pături culturale sau aristocratice, franceza parcă nici nu era limbă străină! Cred că nu ne-ar strica să devenim trilingvi!

*

■ Semnalăm o carte savantă: CHRISTIANITAS DACO-ROMANA de profesorul de la Facultatea de Teologie din Bucureşti **Emilian Popescu** (ed. Academiei Române, Buc. 1994, 496 p. format mare). Toate studiile, în număr de 28, sunt publicate în limba germană (unele) şi în limba franceză (altele), cu buna şi necesara intenţie de a le face accesibile oamenilor de specialitate de pretutindeni. E o lecţie pe care mulţi cercetători români ar trebui s-o înveţe şi s-o urmeze. Trebuie să ieşim în lume. Dacă scriem numai pentru noi, străinii ne ignoră. Sunt domenii în care exprimarea într-o limbă de circulaţie e absolut necesară. În cercetarea ştiinţifică şi în cea istorică în deosebi. Aşa fac mulţi oameni de ştiinţă. Aşa a făcut şi Iorga din când în când şi alţii.

Utilată ştiinţific cu **note** şi **Index** de nume, toponime şi hidronime, cartea profesorului Emilian Popescu e un model. Dincolo de aceste consideraţii, să zicem, exterioare — dar absolut necesare şi ele — conţinutul e extrem de bogat şi nici un istoric român şi străin nu se va putea lipsi de această carte de aici înainte. Temele privesc, toate, trecutul românilor. Sunt incursiuni în cele mai îndepărtate zone ale istoriei noastre şi în cele mai delicate probleme care îşi cereau descifrarea. Unele titluri sunt inedite. Adunate la un loc, toate titlurile marchează un moment şi un eveniment deosebit în istoriografia românească.

ANTONIE P.

Credinţă şi erudiţie

(Continuare din pag. a 3-a)

zertaţie teologică nu-şi are locul în aceste mari interogaţii despre om şi credinţă. Pentru prima dată, anumite efecte ale discursului eseistic sunt exploatate în folosul discursului teologic de cea mai pură esenţă. Am remarca, în acest context, colocvialitatea, care trebuie să fi creat clipe de aleasă comuniune cu prilejul rostirii **tâlcuirilor.** Surpriza argumentelor simple e cu atât mai mare. Ne vine un exemplu în minte de îndată: îndoiala lui Toma ca argument, pentru noi, de credinţă. Deci cel care a pus degetul pe rana Mântuitorului, îndoindu-se, trebuie să ne determine pe noi să nu procedăm ca el, ci, luând adevărul la care a ajuns, să nu-l lepădăm niciodată.

Ne pare nedrept ca aceste texte să rămână în bibliotecile preoţilor, care, eventual, să le folosească pentru alcătuirea predicilor lor. Ele au, nu numai prin dimensiunea teologică, o bătaie mult mai lungă şi trebuie să ajungă pe masa credinciosului de rând. Cu cât sensibilitatea acestuia va fi mai atent cultivată, cu cât informaţia va fi mai nuanţată, cu atât trăirea întru Hristos va fi mai puternică. Nu cunoaştem nici un comentariu (şi n-am putea fi acuzaţi de rea-credinţă) care să sublinieze faptul esenţial în legătură cu aceste două cărţi: că sunt un moment important în teologia românească.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

ABONAMENTUL pe un an: 7000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, Banca Comercială, Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 144

SIBIU

1 şi 15 iulie

Nr. 25—28

1996

ŞTEFAN CEL MARE ŞI SFÂNT

În ziua de 2 iulie, Biserica noastră dreptmăritoare face pomenirea binecredinciosului voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt, rămas în conştiinţa posterităţii ca fiind cel mai strălucit domn al Moldovei. Cei ce ne-au lăsat pagini memoriale despre Ştefan-Vodă au sorbit din legendă şi din marea minune, din eroica rezistenţă pentru libertate a românilor, din secolul al XV-lea, din frescele de la Voroneţ, din cânturile de epopee de la Vaslui şi Războieni. Evocat fiind în mormântul cu înflorată lespede de marmoră de la Putna şi în paginile cronicelor, marele voievod a fost păstrat în sufletul românimii ca o inestimabilă comoară, dar a şi crescut într-însul aşa precum creşte perla în sânul scoicii.[1]

Inima lui a sorbit pentru prima dată din cupa victoriei în codrii de la Crasna, alături de bunul său părinte, care pe tânărul vlăstar domnesc l-a ocrotit cu privirea, i-a deprins braţul şi i-a oţelit sufletul. În primăvara anului 1457, în lumina roşie a zorilor, ca un şoim cu aripile desfăşurate, Ştefan venea să se aşeze, cu dreptul său, în scaunul voievodal al străbunilor săi muşatini. Precum odinioară proorocul Samuil, prin ungere cu mir a făcut un rege peste Israil (I Samuil 10, 1), tot aşa, la locul zis Direptate, mitropolitul Teoctist ungea cu mir pe Ştefan, spre a urca astfel în scaunul domnesc de la Suceava. Peste Moldova avea să lucească de atunci un adevărat soare al învierii, căci Dumnezeu a ales dreptatea celui virtuos şi pieirea celui rău. La rândul său, mitropolitul Teoctist avea să fie mâna dreaptă a tânărului domnitor. În biserica de la Borzeşti, în care

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Petru Dumitreasă

Chipuri de slujitori bisericeşti în Armata României

EPISCOPUL PARTENIE CIOPRON

Cum l-am cunoscut

100 de ani de la naştere

Pe episcopul Partenie Ciopron, fost al Armatei, cu gradul de general de brigadă, l-am cunoscut îndată după război, în Bucureşti. Mai de aproape l-am cunoscut prin 1950—1954. Episcopia Armatei se desfiinţase în anul 1948. Prea Sfinţia Sa a fost numit, o vreme, episcop vicar patriarhal sub păstoria Patriarhului Justinian. În această calitate, ştia în epocă toată lumea, a luat parte în cadrul obligaţiilor de serviciu, la un început sau un sfârşit de an la Facultatea de Teologie din Bucureşti, reprezentându-l pe Patriarh. Adresându-se studenţilor care se pregăteau să intre în preoţie, le-a spus printre altele: **„Băgaţi de seamă. Sunteţi toţi viitori preoţi. Vă aşteaptă o misiune grea. Veţi merge ca nişte oi în mijlocul lupilor"!**

Lupii erau comuniştii care abia se instalaseră la putere. Era după 1948 şi un nou regim se consolida, evident, cu ordine şi cu sprijin de la Moscova. Mai trăia Stalin, cel care târguise cu Churchill, la Yalta, viitorul României, cu acei 10% de libertate care, se ştie, n-au fost respectaţi nici măcar aşa. Despre hotărârile de la Yalta nu se ştia nimic. Abia mult mai târziu se va afla, după ce toţi marii oameni politici ai României vor înfunda închisorile şi, împreună cu dânşii, cea mai mare parte din tineretul studios al ţării. Încercările de salvare a democraţiei în România erau, după Yalta, sortite eşecului. Ceea ce a urmat se ştie — şi mai suntem încă martori din epocă dintre cei care am trăit evenimentele — a fost doar distrugerea sistematică, bine organizată, a democraţiei şi instalarea pentru zeci de ani a aşa-zisului partid unic, în fapt a dictaturii.

În acest context avertismentul episcopului Partenie Ciopron că ţara a intrat sub stăpânirea „lupilor" a fost pe cât de îndrăzneţ şi curajos, pe atât şi de adevărat. De altfel chiar în 1948 începuse marea vânătoare a studenţilor. Fiind la un ceas de destăinuire şi incursiune în amintire, poate că nu e cu totul neavenită mărturisirea că am fost printre acei studenţi hăituiţi, arestaţi, condamnaţi (cu totul 17 ani). Nu am fost prezent la cuvântarea episcopului Partenie Ciopron de la Facultatea de Teologie din Bucureşti, pentru că eram în acel timp fugar, întâi pe un şantier CFR din Braşov, apoi la Baia-Mare. De altfel la 14 februarie 1949 am şi fost condamnat în lipsă la şapte ani temniţă grea. După ani de fugă prin toată ţara am fost arestat abia în 1954, rejudecat, condamnat şi apoi, afară, după un decret de graţiere, condamnat din nou la expulzarea din cler şi trimis la munca de jos într-o fabrică.

Dar nu istoria mea vreau s-o povestesc aici. Am pomenit-o doar pentru a arăta de ce n-am fost printre ascultătorii îndrăzneţei cuvântări a episcopului Partenie Ciopron la Facultatea de Teologie din Bucureşti.

După acea cuvântare a fost pur şi simplu dat afară din postul de vicar patriarhal, la cererea expresă a guvernului comunist. Patriarhul Justinian a fost chiar acuzat că a încercat să-l ocrotească pe fostul episcop al Armatei, aducându-l într-un post bisericesc central, la Bucureşti, ceea ce era adevărat. Episcopia Armatei îşi avusese sediul la Alba Iulia.

De la Bucureşti episcopul Partenie Ciopron a fost trimis în exil, cu statut de domiciliu quasi-obligatoriu, la Mânăstirea „Sf. Ioan" de la Suceava. Se putea mişca doar în zonă. Mitropolitul Sebastian Rusan al Moldovei şi Sucevei i-a dat acolo chiar titlul de stareţ, ceea ce ar fi fost, evident, o retrogradare, dar era de fapt o încercare de a-l menţine în structurile bisericeşti spre a-l putea apăra. Pentru a-l salva de cine ştie ce consecinţe grave — fusese episcopul Armatei care a mers până la cotul Donului, iar în 1942 a fost şi episcop al Hotinului, în Basarabia eliberată — s-a convenit cu Patriarhul Justinian ca „forma" retragerii de la Suceava să fie o „cerere" a sa, şi **nu o demitere,** cum cerea guvernul. Aşa a putut fi stareţ la Mânăstirea „Sf. Ioan". De fapt era stareţ peste câţiva monahi, doi sau trei. Era o stăreţie de formă. Aşa şi-a putut însă menţine demnitatea arhierească şi s-a bucurat permanent de dragostea şi respectul şi al sinodalilor, şi al Mitropolitului locului, şi al tuturor credincioşilor.

Eram pe vremea aceea „ascuns" la Mânăstirea Slatina, cu nume schimbat, primit cu mare risc personal de părintele Cleopa care era stareţ, şi aşa am avut prilejul fericit de a-l cunoaşte mai de aproape pe episcopul Partenie Ciopron. Mitropolitul Sebastian Rusan de la Iaşi îl trimitea în fiecare an la Sărbătoarea „Schimbării la Faţă", 6 august, să oficieze slujba hramului Mânăstirii Slatina, zidită de Alexandru Lăpuşneanu. Venea foarte multă lume la hram. Poporul era atras de personalitatea stareţului Cleopa — trăieşte şi astăzi la Mânăstirea Sihăstria, Neamţ — iar hramul era Sărbătoarea Moldovei de Sus. Căci Slatina e situată aproape de Gura Humorului, Fălticeni şi Suceava. Părintele Cleopa intrase deja în conştiinţa credincioşilor ca un mare duhovnic. Când a început să vină acolo şi episcopul Partenie Ciopron la hramuri, lumea a venit în număr şi mai mare, aşa încât nu numai biserica, ci şi curtea mânăstirii erau neîncăpătoare.

Printre credincioşi erau mulţi care îl cunoşteau pe episcopul Partenie Ciopron de când îşi făcuseră serviciul militar, sau de pe frontul de răsărit. Fusese „generalul" sufletelor lor.

Părintele stareţ Cleopa îmi făcea cu prilejul vizitelor episcopului Ciopron o mare favoare. Eram

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. Antonie Plămădeală
Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

Chemarea Apostolilor

... Aşa cum am văzut, Iisus le adresează o chemare simplă: „Veniţi după Mine şi vă voi face pescari de oameni" (Matei 4, 19). Dar era oare aceasta o chemare simplă? Nouă aşa ne pare, dar nu trebuie să uităm că noi citim Evanghelia de 20 0 de ani şi tot de atâta vreme ne-o explicăm, o interpretăm. Dar apostolilor, în acel moment, această chemare e posibil să nu le fi părut deloc simplă.

Mai ales partea a doua, făgăduinţa: „Vă voi face pescari de oameni" — căci vedem că Iisus îi cheamă şi totodată le face şi o promisiune — ne face să înţelegem cât era chemarea de necesară şi deci că nu era deloc o simplă chemare. Apostolii însă erau oameni simpli. Să nu uităm aceasta. Simpli, sinceri, harnici, dintr-o bucată, cum am zice astăzi; ei nu erau învăţaţi cu subtilităţile, cu metaforele, cu cuvintele cu mai multe înţelesuri.

Tocmai de aceea se vor fi întrebat ce înseamnă acele cuvinte: „pescari de oameni" pe care nu le vor fi înţeles.

Şi totuşi s-au dus. Au lăsat toate şi au plecat. Faptul este explicabil din mai multe motive: între altele, pentru că erau curioşi să vadă ce voia să zică Iisus prin acele cuvinte, apoi pentru că Iisus vorbea cu putere: „El vorbea ca unul care avea putere", mărturiseşte un Evanghelist (Marcu 1, 22); şi în al treilea rând, înfăţişarea lui Iisus impunea respect, ea îl arăta demn de încredere, era serioasă, sobră dar blândă. Iisus nu glumea, asta puteau şi ei să vadă. Deci au plecat după El. Dar probabil că au plecat cu gândul de a sta două, trei ore să se lămurească asupra sensului apelului acelui străin, necunoscut dar simpatic, care vorbea într-un fel aparte, după care, urmau să revină la casele, la corăbiile, la munca lor. Dar n-au mai revenit!

Au rămas angajaţi lângă Iisus într-o lucrare la care nu se gândiseră niciodată. Ei nu-şi imaginau ce putea însemna pentru ei acea chemare, aparent atât de simplă...

Preot Dr. Theodor Damian

„Martorii lui Iehova neagă esenţa creştinismului"*

Interviu cu Î. P. S. Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

— Î. P. S. Voastră, se vorbeşte, în zilele acestea, mult despre Martorii lui Iehova, despre un Congres al lor, în România şi despre un protest al P. F. Patriarh. Ce ne puteţi spune despre aceasta?

— *Martorii lui Iehova,* sectă de provenienţă americană, apărută pe la mijlocul secolului trecut, e o sectă *dură şi răzbunătoare,* cum spune, într-o carte, profesorul P. I. David, de la Facultatea de Teologie, din Bucureşti. Adepţii ei se consideră *aleşi* şi *profeţi* ai vremii noastre. Analiştii fenomenelor religioase nici nu ştiu bine unde să-i încadreze: în Vechiul sau în Noul Testament.

Au o doctrină ciudată şi incoerentă. Se sprijină pe texte biblice, chiar din Noul Testament, dar nu-L recunosc pe Hristos ca Dumnezeu, socotindu-L creatură. Nu cred în Sfânta Treime, *Iehova* fiind numele lui Dumnezeu, din Vechiul Testament. Din acest punct de vedere, ar putea fi socotiţi o sectă iudaică. Nu cred în nemurire şi într-un suflet nemuritor, dar se contrazic atunci când afirmă că iehoviştii, cei aleşi, vor fi nemuritori. Dar, nu în iad. Nu există iad. Cei păcătoşi vor fi nimiciţi. Nu există nici un fel de sărbătoare. După un război universal, care va avea loc pe undeva pe lângă Ierihon (Muntele din Megida, Armaghedon), va urma o pace de 1000 de ani. Din acest război, vor supravieţui numai iehoviştii şi, atunci, va începe Împărăţia lui Iehova. Atunci nu vor mai exista sisteme politice.

Lumea are un sfârşit previzibil, cunoscut numai de Martorii lui Iehova. Acest sfârşit a fost fixat după formule cabalistice, prin socoteli arbitrare ale şefilor sectei şi întotdeauna, evident, nimic nu s-a confirmat. Când au văzut că profeţiile lor nu se confirmă, au spus că, de fapt, sfârşitul a fost „în duh". Au fost programate sfârşituri ale lumii, în 1874, 1914, 1925 şi 1975!

Se precizează că doctrina lor, prin faptul că nu recunosc Statul, (se mutilează la mâini, pentru a evita serviciul militar), este anarhică şi antisocială. Din punct de vedere religios, este incoerentă şi promo-

(Continuare în pag. a 4-a)

A consemnat,
Dorin Teodorescu

* Interviu publicat în ziarul „Rondul" din 29 IV 1996.

Puterea credinţei şi a rugăciunii: PROFEŢII ILIE şi ELISEI

(LECŢIE DE RELIGIE)

1. Organizarea clasei pentru lecţie (rugăciunea de intrare în clasă, pregătirea materialului didactic, etc.).

2. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.

3. **Legătura cu lecţia precedentă, sau cu cunoştinţele anterioare.**

În lecţia trecută ne-am referit la profeţii Vechiului Testament şi am văzut că ei au fost oamenii lui Dumnezeu şi slujitori ai dreptăţii, apărători ai credinţei într-un singur Dumnezeu şi vestitori ai venirii Mântuitorului ca să ne izbăvească din păcatul strămoşesc.

4. **Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite.**

Azi ne vom referi la unul din profeţi şi anume la Ilie şi la ucenicul său Elisei urmărind puterea credinţei şi a rugăciunii.

5. **Dirijarea învăţării. Comunicarea noilor cunoştinţe**

Ilie a fost profet în vremea regelui Ahab. Acesta era căsătorit cu Isabela, fiica regelui Sidonului. Isabela nu-l cunoştea pe Dumnezeu. Ea se închina zeului Baal, pentru care a zidit în Samaria un templu mare, în care a pus 450 de preoţi. Iar preoţii care slăveau numele adevăratului Dumnezeu al lui Israel au fost omorâţi.

Proorocul Ilie era din Teba Galaadului. Dumnezeu care cunoştea inima rea a lui Ahab şi a soţiei sale, l-a trimis pe Ilie să le spună că în anii următori nu va mai ploua şi nici rouă nu va mai fi decât atunci când va spune el. Aceasta le era pedeapsa pentru închinarea la zeul Baal.

Aşa s-a şi întâmplat. Trecură zilele şi nici o picătură de apă n-a udat pământul. În fiecare zi soarele strălucea pe cer, dogorind. N-a trecut mult timp, până ce toată verdeaţa a început să se usuce: iarba, frunzele, florile chiar şi grâul. Astfel, oamenii nu mai aveau din ce să-şi facă pâine, iar foametea se răspândi cu repeziciune la tot poporul. Starea aceasta l-a înfricoşat pe regele Ahab, dându-şi seama că Ilie a avut dreptate în ceea ce i-a comunicat. Considerându-l însă vinovat pentru toate, a trimis ostaşi să-l caute şi să-l aducă. Soldaţii lui Ahab au străbătut ţara în lung şi-n lat, dar nu l-au găsit... dar nici ploaia nu venea.

Să vedem oare unde s-a ascuns Ilie? Dumnezeu îl spusese că după anunţarea vestirii că va fi secetă, el să se retragă între munţi, la pârâul Cherit. Acolo era un loc sigur, unde nu-l puteau găsi soldaţii, şi unde Dumnezeu îl păzea şi se îngrijea să aibă de toate: dormea într-o peşteră, bea apă din pârâu, iar mâncarea i-o aducea un corb. Această pasăre mare şi neagră, foarte rezistentă chiar şi pe vreme de secetă, îi aducea în cioc, o bucată de pâine sau de carne. Seceta fiind mare a secat până la urmă şi pârâul lângă care stătea proorocul Ilie, fiind astfel nevoit să plece. Dar el ştia că oriunde s-ar duce, Dumnezeu se va îngriji să aibă tot ceea ce i-ar fi necesar.

Ilie porni la drum. După o călătorie lungă, ajunse în ţara îndepărtată în care-l trimise Domnul, la poarta unui oraş. Era însetat şi flămând. Văzând în apropiere o femeie care aduna frunze, o rugă să-i aducă puţină apă. Şi înainte de a pleca femeia, îi mai ceruse şi ceva de mâncare. Dar femeia era săracă şi nu mai avea decât foarte puţină făină şi untdelemn, atâta doar cât i-ar fi trebuit să facă o pâinişoară pentru fiul ei. De unde, dar să se ajungă să-i mai dea şi acestui om flămând? Ilie a îndemnat-o să meargă acasă şi să coacă această pâine pentru el şi apoi va mai avea destulă făină şi untedelemn, cât să poată mânca ea şi copilul ei în fiecare zi. Dumnezeu va avea grijă de aceasta. Femeia nu-l cunoştea pe Dumnezeul lui Ilie, dar totuşi, l-a crezut pe Ilie, şi a făcut după cum i-a spus... Şi a văzut minunea în faţa ochilor săi: după ce a copt pâinea pentru Ilie, în ulciorul ei mai avea destul cât să poată coace pâine pentru fiul ei şi apoi pentru ea însăşi. Ilie a rămas astfel adăpostit în casa ei, deoarece ea putea acum să-i dea să mănânce pâine şi să bea apă, pe săturate.

Iată însă că în una din zile, fiul femeii văduve şi sărace, îmbolnăvindu-se, a murit. Mama era foarte necăjită. Ţinându-şi copilul în braţe îl striga pe nume, dar degeaba: nu-i mai răspundea. Trebuia să-l îngroape şi nu-l va mai vedea niciodată; va fi despărţită de el pentru totdeauna. Iar ea rămânea singură... Lui Ilie i se făcuse mare milă de necazul acestei femei. Luând trupşorul copilaşului din braţele mamei sale, urcă la el în cameră. Îl puse pe pat şi apoi îngenunche. S-a rugat Domnului cu credinţă puternică în bunătatea şi dragostea Sa pentru oameni. El ştia că dacă Domnul vrea poate să-i redea viaţa acestui copilaş, ca şi bucuria femeii, care s-a încrezut în El cu toate că nu-l cunoştea. Dumnezeu a ascultat rugăciunea puternică a lui Ilie şi astfel, copilaşul a înviat. Ilie nu s-a îndoit de aceasta, nici o clipă în rugăciunea sa. Copilul începe să respire şi peste câteva momente şi-a deschis ochii şi şi-a ridicat capul. Ilie l-a luat pe braţe şi l-a înapoiat mamei sale, care ştia acum că fusese înviat prin puterea rugăciunii lui Ilie către Dumnezeu.

În timpul cât Ilie a stat în acest loc (Sarepta Sidonului) în ţară continua însă seceta necruţătoare. Erau aproape trei ani de când nu mai plouase. Pedeapsa pentru neascultarea lui Ahab se apropia de sfârşit, deoarece Dumnezeu îl trimise pe Ilie înapoi în ţara sa. Acum putea merge liniştit în faţa regelui, ştiind că Domnul era cu el, veghind să nu i se întâmple vreun rău.

Ajuns în faţa lui Ahab, nu se lăsă impresionat de mânia acestuia ci i-a spus ce trebuie să facă: să adune poporul evreu pe un munte unde să se ridice un altar de jertfă zeului Baal. Şi acolo, Ilie va arăta tuturor că Dumnezeul său este cel adevărat şi atotputernic, pe care nu trebuie să-l uite niciodată. Vor vedea toţi că Domnul poate totul, în timp ce Baal nu poate nimic.

Fiind cu toţii pe munte, preoţii lui Baal trebuiau să aducă o jertfă; la fel va face şi Ilie. Dar nu vor aprinde jertfa, ei se vor ruga ca ea să fie aprinsă de Baal sau de Dumnezeu. Mai înainte încercară preoţii lui Baal. Se rugau strigând şi implorând zeul să trimită foc pentru arderea jertfei. Au strigat ore întregi până li s-a înmuiat glasul, dar în zadar, deoarece jertfa lor a rămas ca înainte. Apoi a venit rândul lui Ilie. A construit un altar din douăsprezece pietre mări (după numărul seminţiilor lui Israel), a tăiat animalul de jertfă în patru părţi şi l-a aşezat pe altar. A săpat un şanţ în jur, pe care l-a umplut cu apă. Când totul a fost gata aranjat, s-a rugat. Dar el nu a strigat în disperare ca profeţii lui Baal. El a ştiut că Domnul ascultă rugăciunea inimii sale, zicând: „Doamne, Dumnezeul lui Avraam, Isaac şi Iacob, arată tu-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Sorin Cosma

Tălmăciri ale Psaltirii

TRADUCERILE LATINE ALE PSALTIRII *

„Primele versiuni latine ale Psaltirii[1] apar în Africa, începând cu secolul al treilea. Printre versiunile latine anterioare celei a Sfântului Ieronim se cuvine semnalată **Psaltirea romană.** Textul acesteia îl găsim chiar şi astăzi în fragmentele din **Graduale romanum.**[2] Textul s-a conservat în starea actuală datorită imposibilităţii de-a se modifica compoziţiile gregoriene. O altă veche **Psaltire,** zisă **galicană,** (întrucât era în uz mai ales în Galia), puţin diferită de Psaltirea romană, a fost revizuită de Sfântul Ieronim. Această Psaltire n-a fost inserată în ediţiile Vulgatei, dar a fost prima Psaltire oficială folosită în Liturghia romană până la versiunea Psaltirii promulgată de Pius al XII-lea în anul 1945.

Toate vechile versiuni latine ale Psaltirii urmează textul Septuagintei şi nu există între ele decât variante de detaliu. De fapt, însă, Vulgata conţine o versiune latină a Vechiului Testament refăcută de Sfântul Ieronim din ebraică. Cu toate acestea, Psaltirea existentă în Vulgata face excepţie, căci textul aceleia este cel al Psaltirii zisă galicană. În acelaşi timp, Sfântul Ieronim a alcătuit o versiune a Psaltirii bazată pe limba ebraică: **Psalterium iuxta Hebraeos,** care n-a intrat, însă, niciodată în uzajul liturgic al Bisericilor occidentale.[3]

Dar, cum ar fi cu putinţă ca vocabularul Liturghiei şi al Tradiţiei creştine să nu fie tributar versiunilor Psaltirii, ce îşi au originea în Septuaginta greacă? Căci, dincolo de diviziunile istorice între Orient şi Occident, vechea Psaltire liturgică constituie, aşadar, o punte de unire între cele două mari ramuri ale Creştinătăţii, şi care urcă până în epoca Bisericii celei Una.

În Occident, opţiunile Reformei, mai întâi, şi reînnoirea studiilor biblice, mai recent, în cadrul Catolicismului roman, au centralizat atenţia creştinilor din Occident asupra textului ebraic al Bibliei. În urmă cu peste treizeci de ani,[4] abandonând vechea Psaltire latină a Vulgatei, Papa Pius al XII-lea promulga o versiune latină a Psalmilor, complet nouă, realizată pe baza textului masoretic.[5] Introducerea acestei noi versiuni în textul Liturghiei latine tradiţionale a avut drept consecinţă o anumită răvăşeală în întreaga structură liturgică: această nouă Psaltire apărea în cadrul textelor liturgice tradiţionale ca o entitate aparte. Versete împrumutate din vechea Psaltire nu mai apăreau în noua versiune a acesteia.

Influenţa predominantă a întoarcerii la ebraică a făcut ca noul text latin oficial, introdus în ediţiile tipice ale cărţilor liturgice post-conciliare, să fie cel al neo-Vulgatei, adică, un fel de compromis între Latinitatea creştină şi textul ebraic: „Textul Psaltirii din Vulgata (zisă Psaltirea galicană), — după cum citim în **Prolegomena** la **Liber psalmorum** ale neo-Vulgatei[6] —, a fost păstrat întrucât acesta reda exact textul masoretic, deşi exprimă, într-o anumită formă materială, cuvânt cu cuvânt".

Traducere de
Pr. Dr. Ioan Dură

* Traducere din cartea lui André Rose, **Les Psaumes voix du Christ et de l'Eglise.** Editions P. Lethielleux, Paris 1982. Collection Bible et Vie chrétienne, paginile 30—32.

1. Vezi P. Capelle, **Le texte du Psautier latin en Afrique,** Rome, 1913.

2. Se referă la sărbători vechi şi nu la cele recente, ale căror bucăţi muzicale au fost compuse pe baza textului Vulgatei. Ediţie critică a Psaltirii romane: Dom R. Weber, **Le psautier romain et les autres anciens psautiers latins,** Rome, Cité du Vatican 1953.

3. Vezi **Sancti Hieronymi Psalterium iuxta Hebraeos,** ediţie critică de Dom Henri de Sainte-Marie, Rome, Cité du Vatican 1954.

4. Adică, în anul 1945. Reamintim că André Rose îşi publică cartea în anul 1982.

5. Această versiune a fost promulgată în baza enciclicii papale „**Motu proprio in cotidianis precibus**" din 24 martie 1945. Textul a fost editat în **Biblia sacra.** Nova Editio Gianfranco L. Nolli curante, A. Vaccari praefante, Rome 1955, paginile 200—681. Textul a fost inserat în toate ediţiile ulterioare ale **„Breviarium Romanum".** Această versiune a suscitat diverse reacţii: vezi **Débat sur le nouveau Psautier",** în „La Maison-Dieu", nr. 5, paginile 60—106.

6. Typis polyglottis Vaticanis 1969.

PROFEŢII ILIE şi ELISEI

(Urmare din pag. 1)

turor acestor oameni că Tu eşti singurul Dumnezeu adevărat, iar eu sunt credincioasul Tău. Poporul nu trebuie să Te mai uite niciodată. Răspunde-mi, Doamne, răspunde-mi!" N-a fost nevoie să se roage mai mult că deodată oamenii se traseră înapoi, speriaţi, fiindcă cădea foc din cer. Focul căzu pe jertfă, iar jertfa începu să ardă cu flăcări mari. Domnul arse carnea şi flăcările uscară toată apa din groapă. Oamenii văzând toate acestea, căzură la pământ strigând: „Domnul este Dumnezeu! Lui trebuie să ne închinăm!" După ce plecară oamenii, Ilie mai rămase pe munte şi se rugă. Se rugă lui Dumnezeu să trimită ploaie pe pământ, cu aceeaşi credinţă puternică, cu care s-a rugăt pentru viaţa copilului femeii văduve pentru focul din cer, destinat arderii jertfei. Desigur că Domnul i-a ascultat rugăciunea şi de astă dată, trimiţând ploaie binefăcătoare, atât de dorită şi de aşteptată. Curând a rodit şi grâul şi oamenii aveau hrană din belşug. Şi ei ştiau că toate sunt de la Domnul prin grija, dragostea şi mila Sa.

Viaţa pe pământ a proorocului Ilie a avut un sfârşit deosebit de cea a tuturor oamenilor. Şi anume după ce şi-a lăsat ca urmaş pe Elisei, a fost ridicat la cer pe un car de foc tras de patru cai.

Prin puterea rugăciunilor sale Elisei a făcut şi el multe minuni asemenea lui Ilie.

A venit la Elisei chiar şi căpetenia oştirilor împăratului Siriei, Neeman. Acesta era foarte bogat, dar cu toate acestea era nefericit: suferea de lepră. Auzind de puterea lui Elisei, a venit la el aducând multe daruri. Elisei i-a transmis prin sluga sa, să intre de şapte ori în apa Iordanului. Ascultându-l, Neeman a ieşit complet vindecat. A dorit să-l răsplătească pe Elisei, dar acesta consideră că lui Dumnezeu trebuiesc adresate mulţumirile, deoarece Neeman s-a vindecat prin puterea Sa.

6. Intuiţia

Se va arăta tabloul ridicării lui Ilie la cer.

7. Fixarea cunoştinţelor

Văzând faptele minunate săvârşite de Ilie ca profet al Dumnezeului celui viu, şi apoi ale lui Elisei, urmaşul său, ne întrebăm cu ce putere au săvârşit ei aceste fapte? (Desigur nu cu puterea lor, fiindcă ei erau oameni ca fiecare din noi, ci cu puterea lui Dumnezeu care i-a şi ales ca prooroci ai Săi). Dar ei cum s-au apropiat de Dumnezeu ca să primea că puterea Lui, sau ca să ducă la îndeplinire misiunea încredinţată lor de Dumnezeu? (Cu rugăciunea pornită dintr-o credinţă sigură, sinceră şi puternică în Dumnezeul cel adevărat şi viu). Dar am văzut că şi proorocii zeului Baal s-au rugat şi încă foarte mult, dar rugăciunea lor nu a primit răspuns? (Nici nu putea primi răspuns, fiindcă nu avea de unde. Baal era un idol şi noi am văzut când am vorbit despre idoli că sunt nişte închipuiri ale minţii omeneşti. „Ei nu sunt nimic în lume" spune Sfântul Apostol Pavel. Apoi, rugăciunea lor nu a pornit dintr-o credinţă vie, ci a constituit o repetare stereotipă şi mecanică a unora şi aceloraşi cuvinte. A fost deci o rugăciune întortochiată şi lipsită de conţinut).

8. Aplicarea

Văzând puterea credinţei şi a rugăciunii lui Ilie şi Elisei, să le imităm acest mod de a se închina Părintelui ceresc şi atunci cererile ne vor fi împlinite. Şi pentru a avea în apropiată atenţie credinţa şi rugăciunea plină de putere a proorocului Ilie, Biserica noastră îi închină pomenirea cu sărbătoare la 20 iulie. Iar mulţi dintre credincioşi îi şi poartă numele.

9. Temă pentru acasă

Se va citi din Sfânta Scriptură despre viaţa şi activitatea profeţilor Ilie şi Elisei, la III Regi, cap. 17—22 şi IV Regi 1—6.

— Rugăciunea la ieşirea din clasă.

Ştefan cel Mare şi Sfânt

(Urmare din pag. 1)

Ştefan a intrat să îngenunche la Maica Domnului, boierii prezenţi au văzut cum, în clipa închinăciunii, s-a luminat de soare obrazul Pruncului sfânt.[2] Glorioasa sa domnie şi-a început-o Ştefan prin statornicirea ei pe temelii tranice, instaurând pacea în ţară. Presimţind grelele vremuri ce aveau să vină asupra Moldovei, a pregătit o armată puternică — după vorba cronicarului Grigore Ureche — „de război se gătia". A organizat şi întregit cu ziduri noi cetăţile construite de străbuni la hotarele Ţării, întărind fortificaţiile militare.[3]

La zece ani de la urcarea lui Ştefan pe tronul Moldovei, nori prevestitori de furtună au apărut dinspre apus. Regele Matei Corvin al Ungariei a intrat în ţară, arzând oraşe şi sate, ucigând copii, necinstind biserici şi săvârşind nelegiuiri, ce nu se cuvine a le spune. La Baia, craiul Ungariei a suferit o ruşinoasă înfrângere şi rănit, pe o targă, s-a întors în ţara sa, pe o cale strâmtă şi nepătrunsă — scrie Letopiseţul de la Putna.[4]

După 12 ani de domnie, Ştefan-Vodă a dorit să aibă linişte şi îndestulare în ţară, şi-i ardea în suflet gândul să refuze umilitorul tribut către turci. În acest scop era necesar ca în Muntenia să stăpânească un domn prieten al său şi duşman turcilor. A alungat de acolo pe Radu cel Frumos care închinase ţara turcilor. Întărâtat de aceasta, Mahomed, sultanul imperiului otoman a trimis pe Soliman-Paşa cu oaste mare asupra Moldovei. În ziua de 10 ianuarie 1475 a început crâncena bătălie lângă Vaslui. Cu o oaste de trei ori mai mică, Ştefan a biruit. Însuşi Soliman-Paşa cu mare greutate şi-a salvat viaţa prin fugă, ca şi foarte puţini dintre ai săi. Turcii ajunşi la Dunăre au fost sau ucişi, sau înecaţi în valuri. După biruinţa de la Podul Înalt, acel „Termopile al neamului nostru", se făcu postul de pâine şi apă, care se juruise lui Dumnezeu, în clipele grele ale aşteptării.[5]

Cupa victorei n-a putut fi sorbită până la fund, căci Ştefan ştia că Mahomed, cuceritorul Bizanţului, nu va răbda marea ruşine de la Vaslui, de care s-a bucurat întreaga Europă şi toată creştinătatea. În „cartea de lătinie", scrisă la 25 ianuarie 1475 în Suceava şi trimisă Europei, Ştefan arată, spunând: „Cu trupul nostru şi cu armele noastre am stătut împotriva duşmanului... Din parte-ne făgăduim, că vom sta în picioare şi vom lupta până la moarte pentru legea creştinească. Aşa trebuie să faceţi şi domniile voastre după ce noi, cu ajutorul lui Dumnezeu atotputernicul, i-am tăiat (dusmanului) mâna cea dreaptă. Dacă aceasta poartă a creştinătăţii, care este ţara noastră, va fi pierdută... atunci toată creştinătatea va fi în mare primejdie". Judecata cronicarului polonez Dlugosz sporeşte faima lui Ştefan-Vodă, prin cuvintele: „O, bărbat minunat, întru nimic mai prejos decât eroii vechi pe care îi slăvim. După a mea socotinţă, ai fi vrednic să stai, prin sfatul şi hotărârea tuturor creştinilor, la stăpânirea lumii întregi şi mai ales la conducerea oştilor împotriva otomanilor".[6]

Cu mintea lui ageră, Ştefan-Vodă a ştiut că Mahomed, cuceritorul Bizanţului, nu va putea suferi ruşinea înfrângerii. A pregătit deci poporul să înfrunte o nouă invazie. Cetăţile au fost întărite spre a rezista asediilor şi ţara era mai tare decât oricând. Într-adevăr sultanul Mahomed însuşi, cu o armată şi mai puternică — de 150 000 de oameni — a pornit cu furie să treacă Moldova prin foc şi sabie. Lupta s-a dat la Războieni, în marginea Pârâului Alb. Au căzut acolo mulţi ostaşi moldoveni, vrednici de pomenire pentru modul în care şi-au vărsat sângele. Însuşi Ştefan vorbeşte despre nenorocirea de la Valea Albă, fără însă a se ruşina de ea: „Am făcut ce mi-a stat în putinţă şi s-a întâmplat ceea ce ştiţi. Socot că a fost voinţa lui Dumnezeu să mă pedepsească pentru păcatele mele şi lăudat să fie numele lui".

În clipele grele, când zarea era acoperită de aburii calzi ai celui mai scump sânge al Moldovei şi fumul se ridica deasupra târgurilor până la Suceava şi Hotin, Ştefan-Vodă nu s-a milogit la nimeni şi nu şi-a părăsit pământul sfânt al ţării sale.[7] De fapt s-a pierdut o luptă, dar nu s-a pierdut războiul. Aici îşi găseşte locul legendara taină a Cetăţii Neamţului. Sultanul Mahomed, venind acolo cu toată puterea sa armată, a asediat această cetate, spre a o cuceri, dar moldovenii au apărat-o cu eroism. În „O samă de cuvinte" ,Ion Neculce consemnează legenda desprinsă din gura unui bătrân. Se spune că bătându-l turcii la Războieni, Ştefan a mers să intre în Cetatea Neamţului. Fiind mumă-sa în cetate, nu l-a lăsat să intre şi i-a zis că „pasărea în cuibul său piere". Să se ducă să strângă oaste, că izbânda va fi a lui. Aceste cuvinte aspre dar îmbărbătătoare ale mamei sale pot fi socotite a fi episodul pe care posteritatea i l-a atribuit lui Ştefan, ca să-i lumineze si mai puternic chipul său eroic. Tulburătorul glas al acelor clipe răzbate peste veacuri prin versurile legendare din „Muma lui Stefan cel Mare" a lui Dimitrie Bolintineanu. Tot pe fondul istorisirii din „O samă de cuvinte",[8] Bolintineanu ne-a lăsat si legenda „Daniel Sihastru".[9] După ce rănit şi-nvins, respins a fost de însăşi mama sa, Ştefan-Vodă s-a dus la chilia evlaviosului Daniil, care l-a sfătuit să nu închine Moldova turcilor. Ascultându-i sfatul, Ştefan a strâns oştire din ţinuturile Cernăuţilor şi Hotinului, cu care a învins pe păgâni.

Rezistenţa fără seamăn a Cetăţii Neamţului a fost decisivă pentru soarta războiului. Ştefan l-a pus pe fugă pe Mahomed. Coborând spre miazăzi, ca o săgeată trasă voinicește dintr-un arc încordat, Ştefan s-a năpustit asupra imensului tăvălug turcesc, care se târa spre Dunăre, zadarnic căutând scăpare. Acoperit de umilinţă şi ruşine, Mahomed a părăsit pământul Moldovei, pierzând o treime din oastea sa invadatoare. Drept mulţumită pentru izbândă, pe locul chiliei lui Daniil Sihastrul, la Voroneţ, Ştefan a ridicat o mănăstire, biserica ei având hramul sf. Gheorghe, purtătorul de biruinţă, după dorinţa exprimată de cuviosul pustnic.

Măreaţa izbândă din 1476 asupra turcilor nu i-a adus însă Moldovei mult doriţii ani de linişte. Ştefan-Vodă nu s-a bucurat de sprijin din partea vecinilor. Zadarnic a tot încercat să aşeze în Muntenia un domn credincios lui cu care să se ridice împotriva puterii otomane. În schimb, spre a stabili bune relaţii cu Ştefan, regele Matei i-a dat în stăpânire două cetăţi din Ardeal: Ciceiul şi Cetatea de Baltă. Privitor la relaţiile cu polonii, spre a răzbuna umilinţa de la Colomeea, pentru personala închinare a regelui Cazimir, Ştefan-Vodă a înscris în cronica vieţii sale biruinţa din Codrii Cosminului. Tradiţia ne spune, că la mai puţin de zece ani de la acea izbândă, oasele morţilor înălbeau încă poienile Dumbrăvii Roşii.

Cu prestigiu sporit în ochii regilor Ungariei şi Poloniei, Ştefan a încercat zadarnic să recapete din mâinile turcilor cetăţile Chilia şi Cetatea Albă. În cele din urmă, spre a feri Moldova de pericolul turcesc, Ştefan a consimţit să plătească anual Porţii otomane, 4000 de ducaţi.

În ai săi 47 ani de domnie — aproape o jumătate de veac — Ştefan a construit în ţară sate şi târguri, împodobite cu biserici şi mânăstiri. A curăţat ţărâna ce băuse sânge nevinovat, coborând într-însa sfinte temelii de biserici. A purtat 36 bătălii, în 34 a fost biruitor, iar în două a fost învins. Drept mulţumită lui Dumnezeu pentru ajutorul ce i l-a dat în grelele lupte pentru apărarea crucii şi a creştinătăţii, ca şi pentru independenţa scumpei sale Moldove, Ştefan cel Mare şi Sfânt şi-a dovedit evlavia sa în construcţia a 44 biserici şi mânăstiri. Dintre toate, cea mai măreaţă ctitorie a acestui mare „atlet al creştinătăţii" este mânăstirea Putna, ridicată după biruinţa de la Chilia asupra turcilor şi spre a-i servi ca gropniţă pentru sine şi familia sa. Timp de aproape două veacuri, ea avea să fie cea mai însemnată instituţie de cultură religioasă din Moldova. Dacă despre un împărat roman s-a spus, că a găsit Roma de cărămidă şi a lăsat-o de marmură, despre Ştefan s-ar putea zice că a găsit ţara de lemn şi a lăsat-o de piatră.[10] În anul 1502, Sfântul şi Marele Ştefan a ridicat la Sf. Munte Athos biserica mânăstirească Zograful, pe ruinele unei biserici din sec. al X-lea. Toate acestea mărturisesc peste veacuri despre dărnicia şi evlavia acestui domnitor al Moldovei. Chipul lui cel mai adevărat a rămas pe o pagină a Evangheliarului de la Humor. Acest Evangheliar s-a scris pe pergament, în limba slavonă, la solicitarea însăşi a domnitorului.

În anul 1504, rana de la picior, pricinuită de o schijă duşmană, în faţa zidurilor Chiliei, îi provoca tot mai chinuitoare dureri. Viteazul străjer al Moldovei se pregătea cu grijă pentru trecerea în lumea veşniciei. În ziua de 2 iulie 1504, în cetatea Sucevei, se stingea din această viaţă binecredinciosul domn, cuminte şi iubitor de neam şi ţară. În fruntea clerului şi a poporului moldovean, mitropolitul Gheorghe a condus convoiul cu osemintele lui Ştefan cel Mare de la Suceava la Putna, spre a fi aşezate în cripta domnească a mânăstirii, în dangătele clopotelor, în plânsetele şi lacrimile întregului popor.[11] Coborât fiind în mormânt, se spune, că pe mormântul lui a ars, trei zile şi trei nopţi, o lumină pe care n-o aprinsese nimeni.[12]

În conştiinţa românimii, Ştefan-Vodă a rămas ca „un om minunat, un sfânt, cum nu mai poate răsări altul. În clipele grele, suspinele şi rugăciunea se suiau la dânsul ca la Dumnezeu".[13] Egumenii de la Putna au respectat cu credincioşie îndatorirea de a se ruga pentru sufletul neînfricatului apărător al Ţării. Au păstrat, fără întrerupere, nestinsă candela de la căpătâiul lui şi, în panegiricele lor i-au lăudat vitejia, dreptatea şi iubirea de Dumnezeu, de neam şi de ţară, care s-au înşirat, asemeni unei cununi de mărgăritare, pe fruntea lui Ştefan cel Mare şi Sfânt. L-au zugrăvit pe acest sfânt al Moldovei ca pe un ziditor de aşezări, fără trufie, cu picioarele pururea fiind pe piatra ajutorului de sus.[14]

La Sf. Maria Mare 1996, se împlinesc 125 de ani de la memorabila sărbătorire la Putna a marelui Ştefan, organizată — în condiţii vitrege — de către studenţii din Viena, membri ai Junimii, în frunte cu Mihai Eminescu, geniul prin excelenţă al neamului nostru şi Ion Slavici. Cu entuziasm s-au strâns la mormântul lui Ştefan, pe care l-au acoperit cu panglici tricolore şi cu flori din partea românilor de pretutindeni, spre a face legământ, că nu vor pregeta să lupte pentru cauza românimii. Cu însufleţire a exclamat atunci Ciprian Porumbescu, că a cântat în faţa românimii întregi. S-a cântat în faţa mormântului, înălţând imn de slavă către ceruri, pentru acest sfânt pe care Dumnezeu l-a dăruit neamului nostru.

1 Almaş D., în Introducere la „Viaţa lui Ştefan cel Mare", de Sadoveanu M., Bucureşti, 1970, p. 7.

2 Sadoveanu M., op. cit., p. 57.

3 Lemnaru Nedic, Pe o stâncă neagră, Bucureşti, 1968, p. 66—68.

4. Ibidem, p. 71—72.

5. Iorga N., Istoria lui Ştefan cel Mare, Bucureşti, 1966, p. 130—132.

6 Almaş D., în op. cit., p. 10.

7 Iorga N., op. cit., p. 147.

8 Cartea cronicelor, texte antologate de E. Sorohan, Iaşi, 1986, p. 388—389.

9. Bolintineanu D., Legende istorice, poezii, Bucureşti, 1986, p. 65 şi 74.

10 Iorga N., Istoria Românilor prin călători, Bucureşti, 1981, p. 103.

11 Reli S., Istoria vieţii bisericeşti a Românilor, vol. I, Cernăuţi, 1942, p. 276—277.

12 Iorga N., Istoria lui Ştefan cel Mare, 247.

13 şi 14 Ibidem, p. 244—245 şi 240.

Episcopul Partenie Ciopron

(Urmare din pag. 1)

diacon şi îmi dădea voie să îmbrac veşmântul diaconesc al „Preaa Sfinţitului Partenie". Era un veşmânt lucrat din fire de aur şi argint care se păstra în Eclesiarhia mânăstirii (camera veşmintelor) ca o relicvă sfântă şi nu era folosit decât la hram. De ce? Pentru că era veşmântul pe care îl purtase episcopul Partenie Ciopron care era călugărit în Mânăstirea Slatina şi, tot acolo, fusese hirotonit diacon. A fi purtat veşmântul lui era o mare cinste şi onoare.

Aşadar episcopul Partenie Ciopron îşi avea metania — se făcuse călugăr — în Mânăstirea Slatina, în anul 1921 şi în acelaşi an fusese hirotonit diacon.

A luat parte la primul război mondial, din 1 noiembrie 1916. A fost rănit în zona Caşin în armata a 2-a condusă de generalul Averescu. A fost demobilizat în 1921 şi a intrat în monahism. În Mânăstirea Slatina era, prin urmare al casei. Venea acasă. Metania e casa părintească a fiecărui călugăr. Nu poate fi refuzat. Aşa e rânduiala călugărească. De aceea venea cu plăcere la hramurile de la Slatina şi, după slujbă, îi plăcea să întâlnească credincioşi din împrejurimi, pe care îi cunoscuse pe când era călugăr aici. Îi făcea mare plăcere să se întâlnească şi cu foşti ofiţeri şi soldaţi în timpul când fusese episcop al Armatei. Noi, cei din Mânăstirea Slatina, îl simţeam ca pe unul de-al nostru, din familia noastră.

Părintele Cleopa mă punea pe mine să-i ţin Prea Sfinţitului cuvântul tradiţional de întâmpinare în biserică, când venea la hram. Eram îmbrăcat în veşmântul său diaconesc. În cuvântarea pe care i-o ţineam, îi aminteam întotdeauna că e „al Slatinei" şi că, în tradiţia mânăstirii, amintirea sa e vie, iar veşmântul său diaconesc e la mare preţ duhovnicesc şi cu scumpătate folosit.

Îmi răspundea la cuvântare cu cuvinte alese şi ştiindu-mă teolog, îmi făcea urări de viitor care erau, desigur, cuvinte de circumstanţă, dar acum îmi vine uneori să le cred profetice. Mult mai târziu, în 1970 când voi fi hirotonit episcop vicar-patriarhal îmi va aminti de urările de altă dată, învrednicindu-mă de favoarea de a mă numi „coleg". Fusese printre cei care, în Sfântul Sinod, votase alegerea mea ca episcop vicar-patriarhal, post prin care, ca într-o străfulgerare scurtă, trecuse şi el cândva.

După 14 ani de exil la Suceava, cunoscându-i-se prestigiul şi priceperea în conducerea duhovnicească, la 18 februarie 1962 a fost ales episcop al Romanului şi Huşilor, cu 73 de voturi din 74 posibile. Vot secret. Votul alb fusese fără îndoială al lui. Am fost colegi în Sinod din 1970 până în 1978, când, bolnav şi în vârstă (n. 1896 la Păltiniş, jud. Dorohoi) s-a retras la Mânăstirea Văratec. Avea 82 de ani.

În Sinod era o prezenţă vie, activă, cu propuneri şi păreri precise, ca la un raport militar. De altfel rămăsese profund marcat de misiunea sa de episcop al Armatei. Până la moarte şi-a numit salariul soldă, iar când se întorcea de la Sinod spunea că se întoarce în garnizoană. În intimitate mai purta încă dulamele caki de pe când fusese episcop al Armatei.

Era doctor în teologie al Facultăţii din Cernăuţi, iar seminarul îl terminase după întâiul război mondial la „Veniamin Costachi" la Iasi. Peste tot a fost pe locul întâi. Teza lui de doctorat a fost despre: **Arhieria Mântuitorului Iisus Hristos. Studiu istorico-exegetic.** În misiunea pe care a avut-o în armata română a comunicat cu oştirea direct prin vizite pastorale, dar şi prin scris, trimiţând întregii armate **Scrisori pastorale** la marile sărbători creştine ca şi la marile sărbători şi evenimente naţionale, pline de învăţături şi îndemnuri.

Am avut împreună şi ceasuri de taină. L-am vizitat la Roman, în reşedinţa sa. Şi-a păstrat permanent încrederea în Dumnezeu, în viitorul României şi în eliberarea ei.

Mai avea puţin şi ar fi împlinit 84 de ani. A murit la mânăstirea Văratec la 28 iulie 1980, unde a şi fost înmormântat.

Vlădica Partenie a lăsat un nume bun, de comandant sufletesc al armatei române în vremuri de mari cumpene istorice, tot aşa cum a lăsat în urma sa şi o activitate de episcop eparhiot, până azi de frumoasă aducere aminte.

Mă bucur că am fost printre cei care l-au cunoscut. Anul acesta ar fi împlinit 100 de ani. În 1953, la hram la Slatina, el m-a hirotonit preot.

Să-i fie pomenirea veşnică în istoria Patriei, în istoria Armatei şi, nu mai puţin, în istoria Bisericii Ortodoxe Române.